॥ ನಮೋ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅರಹತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ॥

ಖುದ್ದಕನಿಕಾಯೇ

ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣ-ಅಟ್ಠಕಥಾ

ಗನ್ಥಾರಮ್ಭಕಥಾ

ಮಹಾಕಾರುಣಿಕಂ **ನಾಥಂ,** ಞೇಯ್ಯಸಾಗರಪಾರಗುಂ।
ವನ್ದೇ ನಿಪುಣಗಮ್ಭೀರ-ವಿಚಿತ್ರನಯದೇಸನಂ॥

ವಿಜ್ಜಾಚರಣಸಮ್ಪನ್ನಾ, ಯೇನ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ಲೋಕತೋ।
ವನ್ದೇ ತಮುತ್ತಮಂ **ಧಮ್ಮಂ,** ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪೂಜಿತಂ॥

ಸೀಲಾದಿಗುಣಸಮ್ಪನ್ನೋ, ಠಿತೋ ಮಗ್ಗಫಲೇಸು ಯೋ।
ವನ್ದೇ **ಅರಿಯಸಙ್ಘಂ** ತಂ, ಪುಞ್ಞಕ್ಖೇತ್ತಂ ಅನುತ್ತರಂ॥

ವನ್ದನಾಜನಿತಂ ಪುಞ್ಞಂ, ಇತಿ ಯಂ ರತನತ್ತಯೇ।
ಹತನ್ತರಾಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ, ಹುತ್ವಾಹಂ ತಸ್ಸ ತೇಜಸಾ॥

ಠಿತಿಂ ಆಕಙ್ಖಮಾನೇನ, ಚಿರಂ ಸದ್ಧಮ್ಮನೇತ್ತಿಯಾ।
ಧಮ್ಮರಕ್ಖಿತನಾಮೇನ, ಥೇರೇನ ಅಭಿಯಾಚಿತೋ॥

ಪದುಮುತ್ತರನಾಥಸ್ಸ, ಪಾದಮೂಲೇ ಪವತ್ತಿತಂ।
ಪಸ್ಸತಾ ಅಭಿನೀಹಾರಂ, ಸಮ್ಪತ್ತಂ ಯಸ್ಸ ಮತ್ಥಕಂ॥

ಸಂಖಿತ್ತಂ ವಿಭಜನ್ತಾನಂ, ಏಸೋ ಅಗ್ಗೋತಿ ತಾದಿನಾ।
ಠಪಿತೋ ಏತದಗ್ಗಸ್ಮಿಂ, ಯೋ ಮಹಾಸಾವಕುತ್ತಮೋ॥

ಛಳಭಿಞ್ಞೋ ವಸಿಪ್ಪತ್ತೋ, ಪಭಿನ್ನಪಟಿಸಮ್ಭಿದೋ।
ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ ಥೇರೋ, ಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಪಸಂಸಿತೋ॥

ತೇನ ಯಾ ಭಾಸಿತಾ ನೇತ್ತಿ, ಸತ್ಥಾರಾ ಅನುಮೋದಿತಾ।
ಸಾಸನಸ್ಸ ಸದಾಯತ್ತಾ, ನವಙ್ಗಸ್ಸತ್ಥವಣ್ಣನಾ॥

ತಸ್ಸಾ ಗಮ್ಭೀರಞಾಣೇಹಿ, ಓಗಾಹೇತಬ್ಬಭಾವತೋ।
ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದುಕ್ಕರಾ ಕಾತುಂ, ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ಮಯಾ॥

ಸಹ ಸಂವಣ್ಣನಂ ಯಸ್ಮಾ, ಧರತೇ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ।

ಪುಬ್ಬಾಚರಿಯಸೀಹಾನಂ, ತಿಟ್ಠತೇವ ವಿನಿಚ್ಛಯೋ॥

ತಸ್ಮಾ ತಮುಪನಿಸ್ಸಾಯ, ಓಗಾಹೇತ್ವಾನ ಪಞ್ಚಪಿ।
ನಿಕಾಯೇ ಪೇಟಕೇನಾಪಿ, ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಯಥಾಬಲಂ॥

ಸುವಿಸುದ್ಧಮಸಂಕಿಣ್ಣಂ, ನಿಪುಣತ್ಥವಿನಿಚ್ಛಯಂ।
ಮಹಾವಿಹಾರವಾಸೀನಂ, ಸಮಯಂ ಅವಿಲೋಮಯಂ॥

ಪಮಾದಲೇಖಂ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ, ಪಾಳಿಂ ಸಮ್ಮಾ ನಿಯೋಜಯಂ।
ಉಪದೇಸಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ, ಕರಿಸ್ಸಾಮತ್ಥವಣ್ಣನಂ॥

ಇತಿ ಅತ್ಥಂ ಅಸಙ್ಕಿಣ್ಣಂ, **ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ** ಮೇ।
ವಿಭಜನ್ತಸ್ಸ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ, ನಿಸಾಮಯಥ ಸಾಧವೋತಿ॥

ತತ್ಥ ಕೇನಟ್ಠೇನ ನೇತ್ತಿ? ಸದ್ಧಮ್ಮನಯನಟ್ಠೇನ **ನೇತ್ತಿ**। ಯಥಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾ ಸತ್ತೇ ಕಾಮಾದಿಭವಂ ನಯತೀತಿ "ಭವನೇತ್ತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಮಯಮ್ಪಿ ವೇನೇಯ್ಯಸತ್ತೇ ಅರಿಯಧಮ್ಮಂ ನಯತೀತಿ ಸದ್ಧಮ್ಮನಯನಟ್ಠೇನ "ನೇತ್ತೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಅಥ ವಾ ನಯನ್ತಿ ತಾಯಾತಿ **ನೇತ್ತಿ**। ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣೇನ ಹಿ ಕರಣಭೂತೇನ ಧಮ್ಮಕಥಿಕಾ ವೇನೇಯ್ಯಸತ್ತೇ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗಂ ನಯನ್ತಿ ಸಮ್ಪಾಪೇನ್ತೀತಿ, ನೀಯನ್ತಿ ವಾ ಏತ್ಥ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೇ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ವೇನೇಯ್ಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಮ್ಪಾಪಿಯನ್ತೀತಿ **ನೇತ್ತಿ**। ನ ಹಿ ನೇತ್ತಿಉಪದೇಸಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ವಿನಾ ಅವಿಪರೀತಸುತ್ತತ್ಥಾವಬೋಧೋ ಸಮ್ಭವತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ - "ತಸ್ಮಾ ನಿಬ್ಬಾಯಿತುಕಾಮೇನಾ"ತಿಆದಿ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಹಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ನೇತ್ತಿಉಪದೇಸಾಯತ್ತಾ, ನೇತ್ತಿ ಚ ಸುತ್ತಪ್ಪಭವಾ, ಸುತ್ತಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಪ್ಪಭವನ್ತಿ।

ಸಾ ಪನಾಯಂ ನೇತ್ತಿ ಪಕರಣಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ತಿಪ್ಪಭೇದಾ ಹಾರನಯಪಟ್ಠಾನಾನಂ ವಸೇನ। ಪಠಮಞ್ಹಿ ಹಾರವಿಚಾರೋ, ತತೋ ನಯವಿಚಾರೋ, ಪಚ್ಛಾ ಪಟ್ಠಾನವಿಚಾರೋತಿ। ಪಾಳಿವವತ್ಥಾನತೋ ಪನ ಸಙ್ಗಹವಾರವಿಭಾಗವಾರವಸೇನ ದುವಿಧಾ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ಹಿ ನೇತ್ತಿ ಸಙ್ಗಹವಾರೋ ವಿಭಾಗವಾರೋತಿ ವಾರದ್ವಯಮೇವ ಹೋತಿ।

ತತ್ಥ **ಸಙ್ಗಹವಾರೋ** ಆದಿತೋ ಪಞ್ಚಹಿ ಗಾಥಾಹಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನೋ। ಸಬ್ಬೋ ಹಿ ಪಕರಣತ್ಥೋ "ಯಂ ಲೋಕೋ ಪೂಜಯತೇ"ತಿಆದೀಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಗಾಥಾಹಿ ಅಪರಿಗ್ಗಹಿತೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ನನು ಚೇತ್ಥ ಪಟ್ಠಾನಂ ಅಸಙ್ಗಹಿತನ್ತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ, ಮೂಲಪದಗ್ಗಹಣೇನ ಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ - "ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾ ಕುಹಿಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನೇ"ತಿ। ಮೂಲಪದಪಟ್ಠಾನಾನಿ ಹಿ ಅತ್ಥನಯಸಞ್ಚಾರತ್ತಿಕಾ ವಿಯ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ।

ವಿಭಾಗವಾರೋ ಪನ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ತಿವಿಧೋ। ತೇಸು "ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ"ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ ಯಾವ "ಭವನ್ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸ ಪದಾನೀ"ತಿ ಅಯಂ ಉದ್ದೇಸವಾರೋ। "ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ"ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ ಯಾವ "ತೇತ್ತಿಂಸಾ ಏತ್ತಿಕಾ ನೇತ್ತೀ"ತಿ ಅಯಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೋ। ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಾರೋ ಪನ ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಾರೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರೋ ನಯಸಮುಟ್ಠಾನವಾರೋ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನವಾರೋತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ತೇಸು "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ದೇಸನಾಹಾರೋ"ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ ಯಾವ "ಅಯಂ ಪಹಾನೇನ ಸಮಾರೋಪನಾ"ತಿ ಅಯಂ ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಾರೋ। ತತ್ಥ "ಕತಮೋ ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ"ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ ಯಾವ "ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂ"ತಿ ಅಯಂ ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರೋ। ಏತ್ಥಾಹ - ಹಾರವಿಭಙ್ಗಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರಾನಂ ಕಿಂ ನಾನಾಕರಣನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಯತ್ಥ ಅನೇಕೇಹಿಪಿ ಉದಾಹರಣಸುತ್ತೇಹಿ ಏಕೋ ಹಾರೋ ನಿದ್ದಿಸೀಯತಿ, ಅಯಂ

ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಾರೋ। ಯತ್ಥ ಪನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಅನೇಕೇ ಹಾರಾ ಸಮ್ಪತನ್ತಿ, ಅಯಂ ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ **ಪೇಟಕೇ** –

> "ಯತ್ಥ ಚ ಸಬ್ಬೇ ಹಾರಾ, ಸಮ್ಪತಮಾನಾ ನಯನ್ತಿ ಸುತ್ತತ್ಥಂ।
> ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಧಿಪುಥುತ್ತಾ, ಸಾ ಭೂಮೀ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ"ತಿ॥

ನಯಸಮುಟ್ಠಾನಸಾಸನಪಟ್ಠಾನವಾರವಿಭಾಗೋ ಪಾಕಟೋ ಏವ। ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನವಾರೋ ಪನ ಸಙ್ಗಹವಾರೇ ವಿಯ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸವಾರೇಸುಪಿ ನ ಸರೂಪತೋ ಉದ್ಧಟೋತಿ। ಏತ್ಥಾಹ – "ಇದಂ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಂ ಮಹಾಸಾವಕಭಾಸಿತಂ, ಭಗವತಾ ಅನುಮೋದಿತ"ನ್ತಿ ಚ ಕಥಮೇತಂ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ? ಪಾಳಿತೋ ಏವ। ನ ಹಿ ಪಾಳಿತೋ ಅಞ್ಞಂ ಪಮಾಣತರಂ ಅತ್ಥಿ। ಯಾ ಹಿ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಪದೇಸೇಹಿ ಅವಿರುದ್ಧಾ ಪಾಳಿ, ಸಾ ಪಮಾಣಂ। ತಥಾ ಹಿ ಅಗರಹಿತಾಯ ಆಚರಿಯಪರಮ್ಪರಾಯ ಪೇಟಕೋಪದೇಸೋ ವಿಯ ಇದಂ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಂ ಆಭತಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾಸ್ಸ ನಿದಾನಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಸಾವಕಭಾಸಿತಾನಮ್ಪಿ ಹಿ **ಸುಭಸುತ್ತ-** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೪೪೪ ಆದಯೋ) **ಅನಙ್ಗಣಸುತ್ತ-** (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೭ ಆದಯೋ) **ಕಚ್ಚಾಯನಸಂಯುತ್ತಾ**ದೀನಂ ನಿದಾನಂ ಭಾಸಿತನ್ತಿ? ನಯಿದಂ ಏಕನ್ತಿಕಂ। ಸಾವಕಭಾಸಿತಾನಂ ಬುದ್ಧಭಾಸಿತಾನಮ್ಪಿ ಹಿ ಏಕಚ್ಚಾನಂ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗನಿದ್ದೇಸಾದೀನಂ ಧಮ್ಮಪದಬುದ್ಧವಂಸಾದೀನಞ್ಚ ನಿದಾನಂ ನ ಭಾಸಿತಂ, ನ ಚ ತಾವತಾ ತಾನಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ನಿದಾನಞ್ಚ ನಾಮ ಸುತ್ತವಿನಯಾನಂ ಧಮ್ಮಭಣ್ಡಾಗಾರಿಕಉಪಾಲಿತ್ಥೇರಾದೀಹಿ ಮಹಾಸಾವಕೇಹೇವ ಭಾಸಿತಂ, ಇದಞ್ಚ ಮಹಾಸಾವಕಭಾಸಿತಂ, ಥೇರಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಅನಞ್ಞವಿಸಯತ್ತಾ ಇಮಿಸ್ಸಾ ವಿಚಾರಣಾಯಾತಿ ಕಿಮೇತೇನ ನಿದಾನಗವೇಸನೇನ, ಅತ್ಥೋಯೇವೇತ್ಥ ಗವೇಸಿತಬ್ಬೋ, ಯೋ ಪಾಳಿಯಾ ಅವಿರುದ್ಧೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಪಾಳಿಯಾ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಭಾವತೋ ನ ಇಮಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ವಿಸುಂ ನಿದಾನವಚನಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥಿ, ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗನಿದ್ದೇಸಾದೀನಂ ವಿಯಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಪಕರಣೇ ನಾನಪ್ಪಕಾರಕೋಸಲ್ಲತ್ಥಂ ಅಯಂ ವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ – ಸಬ್ಬಮೇವ ಚೇತಂ ಪಕರಣಂ ಸಾಸನಪರಿಯೇಟ್ಠಿಭಾವತೋ ಏಕವಿಧಂ, ತಥಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಾದನತೋ ವಿಮುತ್ತಿರಸತೋ ಚ। ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥವಿಚಾರಭಾವತೋ ದುವಿಧಂ, ತಥಾ ಸಙ್ಗಹವಿಭಾಗಭಾವತೋ ಧಮ್ಮವಿನಯತ್ಥಸಂವಣ್ಣನತೋ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರತ್ಥಸಙ್ಗಹಣತೋ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಗ್ಗಾಹಕತೋ ಲಕ್ಖಣಲಕ್ಖಿಯಭಾವತೋ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿವಚನತೋ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗನಿದ್ದೇಸತೋ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಧಮ್ಮವಿಭಾಗತೋ ಚ।

ತಿವಿಧಂ ಪುಗ್ಗಲತ್ತಯನಿದ್ದೇಸತೋ ತಿವಿಧಕಲ್ಯಾಣವಿಭಾಗತೋ ಪರಿಞ್ಞತ್ತಯಕಥನತೋ ಪಹಾನತ್ತಯೂಪದೇಸತೋ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಣತೋ ತಿವಿಧಸಂಕಿಲೇಸವಿಸೋಧನತೋ ಮೂಲಗೀತಿಅನುಗೀತಿಸಙ್ಗೀತಿಭೇದತೋ ಪಿಟಕತ್ತಯತ್ಥಸಂವಣ್ಣನತೋ ಹಾರನಯಪಟ್ಠಾನಪ್ಪಭೇದತೋ ಚ।

ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಚತುಪ್ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾವಿಸಯತೋ ಚತುನಯದೇಸನತೋ ಧಮ್ಮತ್ಥದೇಸನಾಪಟಿವೇಧಗಮ್ಭೀರಭಾವತೋ ಚ। ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿಧಮ್ಮವಿಭಾಗತೋ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸತೋ ಪಞ್ಚಗತಿಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಪಞ್ಚನಿಕಾಯತ್ಥವಿವರಣತೋ ಚ। ಛಬ್ಬಿಧಂ ಛಳಾರಮ್ಮಣವಿಭಾಗತೋ ಛಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾಯತನವಿಭಾಗತೋ ಚ। ಸತ್ತವಿಧಂ ಸತ್ತವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಪರಿಚ್ಛೇದತೋ। ನವವಿಧಂ ಸುತ್ತಾದಿನವಙ್ಗನಿದ್ದೇಸತೋ। ಚುದ್ದಸವಿಧಂ ಸುತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನವಿಭಾಗತೋ। ಸೋಳಸವಿಧಂ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಞ್ಚ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಪ್ಪಭೇದತೋ। ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸವಿಧಂ ಚತುರಾಸೀತಿಸಹಸ್ಸಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧವಿಚಾರಭಾವತೋತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಪಕರಣವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ **ಸಾಸನಪರಿಯೇಟ್ಠಿಭಾವತೋತಿ** ಸಕಲಂ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಂ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಸ್ಸ ನವಙ್ಗಸ್ಸ ಸತ್ಥುಸಾಸನಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾಭಾವತೋ। **ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಾದನತೋತಿ** ದಸ್ಸನಭೂಮಿಭಾವನಾಭೂಮಿಸಮ್ಪಾದನತೋ। **ವಿಮುತ್ತಿರಸತೋತಿ** ಸಾಸನಸ್ಸ ಅಮತಪರಿಯೋಸಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥವಿಚಾರಭಾವತೋತಿ** ಹಾರಬ್ಯಞ್ಜನಪದಕಮ್ಮನಯಾನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಾರತ್ತಾ ಅತ್ಥಪದಅತ್ಥನಯಾನಂ ಅತ್ಥವಿಚಾರತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ಸಙ್ಗಹವಿಭಾಗಭಾವೋ** ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಧಮ್ಮವಿನಯತ್ಥಸಂವಣ್ಣನತೋತಿ** ಸಕಲಸ್ಸಾಪಿ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಸ್ಸ ಧಮ್ಮವಿನಯಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ। **ಲಕ್ಖಣಲಕ್ಖಿಯಭಾವತೋತಿ** ನೇತ್ತಿವಚನಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಉದಾಹರಣಸುತ್ತಾನಞ್ಚ ಲಕ್ಖಿಯತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗನಿದ್ದೇಸತೋತಿ** ಸಮಾನಜಾತಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಭಾಗಾ, ಪಟಿಪಕ್ಖಾ ವಿಸಭಾಗಾ, ತಂವಿಚಾರಭಾವತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಧಮ್ಮವಿಭಾಗತೋತಿ** ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಸಹಜೇಕಟ್ಠತಾದಿಸಾಮಞ್ಞೇನ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಾಮವತ್ಥಾದಿನಾ ಸಾಧಾರಣಾ ತಬ್ಬಿಧುರತಾಯ ಅಸಾಧಾರಣಾ ಚ, ತಂವಿಭಾಗತೋ ದುವಿಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪುಗ್ಗಲತ್ತಯನಿದ್ದೇಸತೋತಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿ ಪುಗ್ಗಲತ್ತಯನಿದ್ದೇಸತೋ। **ತಿವಿಧಕಲ್ಯಾಣವಿಭಾಗತೋತಿ** ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಾದಿವಿಭಾಗತೋ। **ಮೂಲಗೀತಿಅನುಗೀತಿಸಙ್ಗೀತಿಭೇದತೋತಿ** ಪಠಮಂ ವಚನಂ ಮೂಲಗೀತಿ, ವುತ್ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಗಾಥಾ ಅನುಗೀತಿ, ತಂತಂಸುತ್ತತ್ಥಯೋಜನವಸೇನ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಸ್ಸ ಪಕರಣಸ್ಸ ಸಜ್ಝಾಯನಂ ಸಙ್ಗೀತಿ, ಸಾ ಥೇರಸ್ಸ ಪರತೋ ಪವತ್ತಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ, ಏತಾಸಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಭೇದತೋ ತಿವಿಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸತೋತಿ** ರೂಪಾದಿಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸೀಲಾದಿಪಞ್ಚಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧನಿದ್ದೇಸತೋ ಪಞ್ಚವಿಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನವಿಭಾಗತೋತಿ** ಲೋಭದೋಸಮೋಹಾನಂ ಅಲೋಭಾದೋಸಾಮೋಹಾನಂ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮಾನಂ ಸದ್ಧಾದಿಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ಚುದ್ದಸವಿಧಸ್ಸ ಸುತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ವಿಭಾಗವಚನತೋ ಚುದ್ದಸವಿಧನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ನ ಪಪಞ್ಚಿತಂ।

೧. ಸಙ್ಗಹವಾರವಣ್ಣನಾ

ಏವಂ ಅನೇಕಭೇದವಿಭತ್ತೇ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣೇ ಯದಿದಂ ವುತ್ತಂ "ಸಙ್ಗಹವಿಭಾಗವಾರವಸೇನ ದುವಿಧ"ನ್ತಿ, ತತ್ಥ ಸಙ್ಗಹವಾರೋ ಆದಿ। ತಸ್ಸಾಪಿ **"ಯಂ ಲೋಕೋ ಪೂಜಯತೇ"**ತಿ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ಆದಿ। ತತ್ಥ **ಯ**ನ್ತಿ ಅನಿಯಮತೋ ಉಪಯೋಗನಿದ್ದೇಸೋ, ತಸ್ಸ "ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ನಿಯಮನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಲೋಕೋ**ತಿ ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ। **ಪೂಜಯತೇ**ತಿ ಕಿರಿಯಾನಿದ್ದೇಸೋ। **ಸಲೋಕಪಾಲೋ**ತಿ ಕತ್ತುವಿಸೇಸನಂ। **ಸದಾ**ತಿ ಕಾಲನಿದ್ದೇಸೋ। **ನಮಸ್ಸತಿ ಚಾ**ತಿ ಉಪಚಯೇನ ಕಿರಿಯಾನಿದ್ದೇಸೋ । **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಾಮಿನಿದ್ದೇಸೋ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದೇಸೋ। **ಸಾಸನವರ**ನ್ತಿ ಪಚ್ಚತ್ತನಿದ್ದೇಸೇನ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। **ವಿದೂಹೀ**ತಿ ಕರಣವಚನೇನ ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ। **ಞೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮವಾಚಕಕಿರಿಯಾನಿದ್ದೇಸೋ। **ನರವರಸ್ಸಾ**ತಿ "ತಸ್ಸಾ"ತಿ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸನಂ।

ತತ್ಥ ಲೋಕಿಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪುಞ್ಞಾಪುಞ್ಞಾನಿ ತಬ್ಬಿಪಾಕೋ ಚಾತಿ **ಲೋಕೋ,** ಪಜಾ, ಸತ್ತನಿಕಾಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಲೋಕ-ಸದ್ದೋ ಹಿ ಜಾತಿಸದ್ದತಾಯ ಸಾಮಞ್ಞವಸೇನ ನಿರವಸೇಸತೋ ಸತ್ತೇ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ಲೋಕಸದ್ದೋ ಸಙ್ಖಾರಭಾಜನೇಸುಪಿ ದಿಟ್ಠಪ್ಪಯೋಗೋ, ಪೂಜನಕಿರಿಯಾಯೋಗ್ಯಭೂತತಾವಸೇನ ಪನ ಸತ್ತಲೋಕವಚನೋ ಏವ ಇಧ ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪೂಜಯತೇ**ತಿ ಮಾನಯತಿ, ಅಪಚಾಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಲೋಕಂ ಪಾಲೇನ್ತೀತಿ ಲೋಕಪಾಲಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾರಾಜಾನೋ। ಲೋಕಿಯಾ ಪನ ಇನ್ದಯಮವರುಣಕುವೇರಾ ಲೋಕಪಾಲಾತಿ ವದನ್ತಿ। ಸಹ ಲೋಕಪಾಲೇಹೀತಿ **ಸಲೋಕಪಾಲೋ,** "ಲೋಕೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ತುಲ್ಯಾಧಿಕರಣಂ। ಅಥ ವಾ ಇಸ್ಸರಿಯಾಧಿಪಚ್ಚೇನ ತಂತಂಸತ್ತಲೋಕಸ್ಸ ಪಾಲನತೋ ರಕ್ಖಣತೋ ಖತ್ತಿಯಚತುಮಹಾರಾಜಸಕ್ಕಸುಯಾಮಸನ್ತುಸಿತಸುನಿಮ್ಮಿತಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತಿಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾದಯೋ ಲೋಕಪಾಲಾ। ತೇಹಿ ಸಹ ತಂತಂಸತ್ತನಿಕಾಯೋ ಸಲೋಕಪಾಲೋ ಲೋಕೋತಿ ವುತ್ತೋ। ಅಥ ವಾ "ದ್ವೇಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸುಕ್ಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಂ ಪಾಲೇನ್ತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೨.೯; ಇತಿವು॰ ೪೨) ವಚನತೋ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಧಮ್ಮಾ ಲೋಕಪಾಲಾ। ತೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಲೋಕೋ **ಸಲೋಕಪಾಲೋ**। ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಸಮ್ಪನ್ನಾ ಹಿ ಪಾಪಗರಹಿನೋ ಸಪ್ಪುರಿಸಾ ಧಮ್ಮಚ್ಛನ್ದವನ್ತತಾಯ ಭಗವತಿ ಪೂಜಾನಮಕ್ಕಾರಪರಾ ಹೋನ್ತೀತಿ।

ಸದಾತಿ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ರತ್ತಿಞ್ಚೇವ ದಿವಾ ಚ, **ಸದಾ**ತಿ ವಾ ಭಗವತೋ ಧರಮಾನಕಾಲೇ ತತೋ ಪರಞ್ಚ। ಅಥ ವಾ **ಸದಾ**ತಿ ಅಭಿನೀಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಸಾಸನನ್ತರಧಾನಾ, ತತೋ ಪರಮ್ಪಿ ವಾ। ಮಹಾಭಿನೀಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ಮಹಾಬೋಧಿಸತ್ತಾ ಬೋಧಿಯಾ ನಿಯತತಾಯ ಬುದ್ಧಙ್ಕುರಭೂತಾ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಪೂಜನೀಯಾ ಚೇವ ವನ್ದನೀಯಾ ಚ ಹೋನ್ತಿ। ಯಥಾಹ ಭಗವಾ ಸುಮೇಧಭೂತೋ -

"ದೀಪಙ್ಕರೋ ಲೋಕವಿದೂ, ಆಹುತೀನಂ ಪಟಿಗ್ಗಹೋ।
ಮಮ ಕಮ್ಮಂ ಪಕಿತ್ತೇತ್ವಾ, ದಕ್ಖಿಣಂ ಪಾದಮುದ್ಧರಿ॥

"ಯೇ ತತ್ಥಾಸುಂ ಜಿನಪುತ್ತಾ, ಪದಕ್ಖಿಣಮಕಂಸು ಮಂ।
ದೇವಾ ಮನುಸ್ಸಾ ಅಸುರಾ ಚ, ಅಭಿವಾದೇತ್ವಾನ ಪಕ್ಕಮು"ನ್ತಿ॥ (ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೭೫-೭೬)।

ನಮಸ್ಸತಿ ಚಾತಿ ಕೇಚಿ ಕೇಸಞ್ಚಿ ಪೂಜಾಸಕ್ಕಾರಾದೀನಿ ಕರೋನ್ತಾಪಿ ತೇಸಂ ಅಪಾಕಟಗುಣತಾಯ ನಮಕ್ಕಾರಂ ನ ಕರೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಭಗವತೋ, ಯಥಾಭೂತಅಬ್ಭುಗ್ಗತಕಿತ್ತಿಸದ್ದತಾಯ ಪನ ಭಗವನ್ತಂ ಸದೇವಕೋ ಲೋಕೋ ಪೂಜಯತಿ ಚೇವ ನಮಸ್ಸತಿ

ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಸದಾ ನರಮನುಸ್ಸೋ”ತಿ ಕೇಚಿ ಪಠನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಯಂ ಸದೇವಕೋ ಲೋಕೋ ಪೂಜಯತಿ ಚೇವ ನಮಸ್ಸತಿ ಚ, ತಸ್ಸ। **ಏತ**ನ್ತಿ ಇದಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಬುದ್ಧಿಯಂ ವಿಪರಿವತ್ತಮಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸಾಸನವರ**ನ್ತಿ ತಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಸತ್ತೇ ಸಾಸತಿ ವಿನೇತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಾಸನಂ, ತದೇವ ಏಕನ್ತನಿಯ್ಯಾನಟ್ಠೇನ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಗುಣತಾಯ ಚ ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ತಂತಂಅಭಿಪತ್ಥಿತಸಮಿದ್ಧಿಹೇತುತಾಯ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ವರಿತಬ್ಬತೋ ವಾ ವರಂ, ಸಾಸನಮೇವ ವರನ್ತಿ **ಸಾಸನವರಂ। ವಿದೂಹೀ**ತಿ ಯಥಾಸಭಾವತೋ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮಫಲಾನಿ ಕುಸಲಾದಿಭೇದೇ ಚ ಧಮ್ಮೇ ವಿದನ್ತೀತಿ ವಿದೂ, ಪಣ್ಡಿತಮನುಸ್ಸಾ, ತೇಹಿ। ಞಾತಬ್ಬಂ, ಞಾಣಮರಹತೀತಿ ವಾ **ಞೇಯ್ಯಂ। ನರವರಸ್ಸಾ**ತಿ ಪುರಿಸವರಸ್ಸ, ಅಗ್ಗಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯೋ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಮಹಾಕರುಣಾಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಸದೇವಕೇನ ಲೋಕೇನ ಪೂಜನೀಯೋ ನಮಸ್ಸನೀಯೋ ಚ ಭಗವಾ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ತಸ್ಸ ಲೋಕೇ ಉತ್ತಮಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಏತಂ ಇದಾನಿ ಅಮ್ಹೇಹಿ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಹಾರನಯಪಟ್ಠಾನವಿಚಾರಣವಿಸಯಭೂತಂ ಸಾಸನಂ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣತಾದಿಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವರಂ ಅಗ್ಗಂ ಉತ್ತಮಂ ನಿಪುಣಞಾಣಗೋಚರತಾಯ ಪಣ್ಡಿತವೇದನೀಯಮೇವಾತಿ। ಭಗವತೋ ಹಿ ವಚನಂ ಏಕಗಾಥಾಮತ್ತಮ್ಪಿ ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಖನ್ಧಾಯತನಧಾತಿನ್ದ್ರಿಯಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಸಭಾವಧಮ್ಮನಿದ್ಧಾರಣಕ್ಖಮತಾಯ ಸೋಳಸಹಾರಪಞ್ಚನಯಸೋಳಸಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಪಟ್ಠಾನವಿಚಾರಯೋಗ್ಯಭಾವೇನ ಚ ಪರಮಗಮ್ಭೀರಂ ಅತ್ಥತೋ ಅಗಾಧಪಾರಂ ಸಣ್ಹಸುಖುಮಞಾಣವಿಸಯಮೇವಾತಿ। ತೇನೇವಾಹ - “ಪಞ್ಞವನ್ತಸ್ಸಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ, ನಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ ದುಪ್ಪಞ್ಞಸ್ಸಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೫೮; ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೩೦)। ಅಥ ವಾ ಭಗವತೋ ಸಾಸನಂ ಪರಿಞ್ಞಾಕ್ಕಮೇನ ಲಕ್ಖಣಾವಬೋಧಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಸುಞ್ಞತಮುಖಾದೀಹಿ ಓಗಾಹಿತಬ್ಬತ್ತಾ ಅವಿಞ್ಞೂನಂ ಸುಪಿನನ್ತೇನಪಿ ನ ವಿಸಯೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ - **“ವಿದೂಹಿ ಞೇಯ್ಯ”**ನ್ತಿ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ - “ಏತು ವಿಞ್ಞೂ ಪುರಿಸೋ”ತಿಆದಿ।

ಅಪರೇ ಪನ “ತಂ ತಸ್ಸ ಸಾಸನವರ”ನ್ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ಯಂ-ಸದ್ದೋ ಸಾಸನ-ಸದ್ದೇನ ಸಮಾನಾಧಿಕರಣೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ ಯಂ ಸಾಸನವರಂ ಸಲೋಕಪಾಲೋ ಲೋಕೋ ಪೂಜಯತಿ ನಮಸ್ಸತಿ ಚ, ತಂ ಸಾಸನವರಂ ವಿದೂಹಿ ಞಾತಬ್ಬನ್ತಿ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಚ ನಯೇ ಲೋಕಪಾಲ-ಸದ್ದೇನ ಭಗವಾಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಭಗವಾ ಹಿ ಲೋಕಗ್ಗನಾಯಕತ್ತಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಲೋಕಪಾಲೋ, ತಸ್ಮಾ “ತಸ್ಸಾ”ತಿ ಲೋಕಪಾಲಸ್ಸ ಸತ್ಥುನೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಲೋಕಪಾಲೋತಿ ಚೇತ್ಥ ಲೋಕಪಾಲ-ಸದ್ದೋ ಗುಣೀಭೂತೋಪಿ ಸತ್ಥುವಿಸಯತ್ತಾ ಸಾಸನ-ಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖತಾಯ ಸಾಮಿಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೀವಿಸೇಸಭೂತೋ ಪಧಾನಭೂತೋ ವಿಯ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸಂ ಅರಹತೀತಿ।

ಕಥಂ ಪನ ಸಯಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮೀ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ಪೂಜಯತೀತಿ? ನಾಯಂ ವಿರೋಧೋ। ಧಮ್ಮಗರುನೋ ಹಿ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ, ತೇ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಪಚಾಯಮಾನಾವ ವಿಹರನ್ತೀತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - “ಯಂನೂನಾಹಂ ಯ್ವಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಮಯಾ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ತಮೇವ ಧಮ್ಮಂ ಸಕ್ಕತ್ವಾ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯ ವಿಹರೇಯ್ಯ”ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೩; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೨೧)।

ಅಪಿ ಚ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮಪೂಜನಾ ಸತ್ತಸತ್ತಾಹಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಆದೀಹಿ ದೀಪೇತಬ್ಬಾ। ಧಮ್ಮಸ್ಸಾಮೀತಿ ಚ ಧಮ್ಮೇನ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಸಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ನ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಾಮೀತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ನಮಸ್ಸತೀತಿ ವಚನಂ ನ ಯುಜ್ಜತಿ। ನ ಹಿ ಭಗವಾ ಕಞ್ಚಿ ನಮಸ್ಸತೀತಿ, ಏಸೋಪಿ ನಿದ್ದೋಸೋ। ನ ಹಿ ನಮಸ್ಸತೀತಿ ಪದಸ್ಸ ನಮಕ್ಕಾರಂ ಕರೋತೀತಿ ಅಯಮೇವ ಅತ್ಥೋ, ಅಥ ಖೋ ಗರುಕರಣೇನ ತನ್ನಿನ್ನೋ ತಪ್ಪೋಣೋ ತಪ್ಪಬ್ಭಾರೋತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಲಬ್ಭತಿ। ಭಗವಾ ಚ ಧಮ್ಮಗರುತಾಯ ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ಧಮ್ಮನಿನ್ನಪೋಣಪಬ್ಭಾರಭಾವೇನ ವಿಹರತೀತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ “ಯೇನ ಸುದಂ ಸ್ವಾಹಂ ನಿಚ್ಚಕಪ್ಪಂ ವಿಹರಾಮೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰

೧.೩೮೭) ಏವಮಾದೀಹಿ ಸುತ್ತಪದೇಹಿ ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। “ವಿದೂಹಿ ನೇಯ್ಯ”ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತಸ್ಸ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಸಪರಸನ್ತಾನೇಸು ನೇತಬ್ಬಂ ಪಾಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಅತ್ತಸನ್ತಾನೇ ಪಾಪನಂ ಬುಜ್ಝನಂ, ಪರಸನ್ತಾನೇ ಬೋಧನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಭಗವತೋ ಸದೇವಕಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಪೂಜನೀಯವನ್ದನೀಯಭಾವೋ ಅಗ್ಗಪುಗ್ಗಲಭಾವೋ ಚ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಗುಣವಿಸಿಟ್ಠತಂ ದೀಪೇತಿ, ಸಾ ಚ ಗುಣವಿಸಿಟ್ಠತಾ ಮಹಾಬೋಧಿಯಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಞ್ಹಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಂ “ಮಹಾಬೋಧೀ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾ ಅವಿಪರೀತಧಮ್ಮದೇಸನತೋ ತಥಾಗತೇ ಸುಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ । ನ ಹಿ ಸವಾಸನನಿರವಸೇಸಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಅನಾವರಣಞಾಣಞ್ಚ ವಿನಾ ತಾದಿಸೀ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಸಮ್ಭವತಿ। ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಯೋಗೋ। ತೇನ ದಸಬಲಛಅಸಾಧಾರಣಞಾಣಅಟ್ಠಾರಸಾವೇಣಿಕಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾದಿಸಕಲಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣಪಾರಿಪೂರೀ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತಿ। ಏತಾದಿಸೀ ಚ ಗುಣವಿಭೂತಿ ಮಹಾಕರುಣಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಅಭಿನೀಹಾರಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ಪುರಸ್ಸರಂ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಪಾದಿತಂ ಸಮತ್ತಿಂಸಪಾರಮಿಸಙ್ಖಾತಂ ಪುಞ್ಞಞಾಣಸಮ್ಭಾರಮನ್ತರೇನ ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಹೇತುಸಮ್ಪದಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ವಿಭಾವಿತಾ ಹೋತೀತಿ ಏವಂ ಭಗವತೋ ತೀಸುಪಿ ಅವತ್ಥಾಸು ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಏಕನ್ತಹಿತಪ್ಪಟಿಲಾಭಹೇತುಭೂತಾ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಾ ನಿರವಸೇಸಾ ಬುದ್ಧಗುಣಾ ಇಮಾಯ ಗಾಥಾಯ ಪಕಾಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ದುತಿಯನಯೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಂ ಸಫಲಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಾಸನಂ ತಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಞ್ಚ ಅಮತಧಾತುಂ ತದಧಿಗಮೂಪಾಯಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪತ್ತಿಸಾಸನಂ ತದತ್ಥಪರಿದೀಪನಞ್ಚ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಂ ಯಥಾರಹಂ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಅಭಿಸಮೇನ್ತೋ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಯುತ್ತತಂ ಮನಸಿಕರೋನ್ತೋ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಸವನಧಾರಣಪರಿಪುಚ್ಛಾದೀಹಿ ಪರಿಚಯಂ ಕರೋನ್ತೋ ಚ ಸದೇವಕೋ ಲೋಕೋ ಪೂಜಯತಿ ನಾಮ। ಲೋಕನಾಥೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಸಕ್ಕಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮದೇಸನೇನ “ಅರಿಯಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ” (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೮; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೪), “ಮಗ್ಗಾನಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಸೇಟ್ಠೋ” (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೩; ಕಥಾ॰ ೮೭೨; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೨೫; ಪೇಟಕೋ॰ ೩೦), “ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ ವಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ವಾ, ವಿರಾಗೋ ತೇಸಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತಿ” (ಇತಿವು॰ ೯೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪), “ಖಯಂ ವಿರಾಗಂ ಅಮತಂ ಪಣೀತಂ” (ಖು॰ ಪಾ॰ ೬.೪; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೨೭), “ಏಕಾಯನೋ ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಗ್ಗೋ ಸತ್ತಾನಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ” (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೩; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೦೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೬೭), “ಧಮ್ಮಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣ”ನ್ತಿಆದೀಹಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೨೦; ನೇತ್ತಿ॰ ೫) ವಚನೇಹಿ ಥೋಮನೇನ ಚ ಪೂಜಯತಿ ನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ಸಾಸನವರಸ್ಸ ಪೂಜನೀಯಭಾವೋ ಇಧ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಅನವಸೇಸತೋ ಧಮ್ಮಗುಣೇ ದೀಪೇತೀತಿ ಯೇ ಅರಿಯಭಾವಾದಯೋ ನಿಯ್ಯಾನಾದಯೋ ಖಯವಿರಾಗಾದಯೋ ಮದನಿಮ್ಮದನಾದಯೋ ಅಸಙ್ಖತಾದಯೋ ಸ್ವಾಕ್ಖಾತತಾದಯೋ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣತಾದಯೋ ಚ ಅನೇಕೇಹಿ ಸುತ್ತಪದೇಹಿ ಪವೇದಿತಾ ಅನೇಕೇ ಧಮ್ಮಗುಣಾ, ತೇ ನಿರವಸೇಸತೋ ಇಮಾಯ ಗಾಥಾಯ ಪಕಾಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧೇನ ಸಮುಗ್ಘಾಟಿತಸಮ್ಮೋಹಾಯೇವ ಪರಮತ್ಥತೋ ಪಣ್ಡಿತಾ ಬಾಲ್ಯಾದಿಸಮತಿಕ್ಕಮನತೋ, ತಸ್ಮಾ ಭಾವಿತಲೋಕುತ್ತರಮಗ್ಗಾ ಸಚ್ಛಿಕತಸಾಮಞ್ಞಫಲಾ ಚ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ವಿಸೇಸತೋ ವಿದೂತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। ತೇ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತಸಾಸನವರಂ ಅವಿಪರೀತತೋ ಞಾತುಂ ನೇತುಞ್ಚ ಸಪರಸನ್ತಾನೇ ಸಕ್ಕುಣನ್ತೀತಿ ಅಟ್ಠಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸಮೂಹಸ್ಸ ಪರಮತ್ಥಸಙ್ಘಸ್ಸಾಪಿ ಇಧ ಗಹಿತತ್ತಾ ಯೇ ಸುಪ್ಪಟಿಪನ್ನತಾದಯೋ ಅನೇಕೇಹಿ ಸುತ್ತಪದೇಹಿ ಸಂವಣ್ಣಿತಾ ಅರಿಯಸಙ್ಘಗುಣಾ, ತೇಪಿ ನಿರವಸೇಸತೋ ಇಧ ಪಕಾಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏವಂ ಪಠಮಗಾಥಾಯ ಸಾತಿಸಯಂ ರತನತ್ತಯಗುಣಪರಿದೀಪನಂ ಕತ್ವಾ ಇದಾನಿ –

“ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ, ಕುಸಲಸ್ಸ ಉಪಸಮ್ಪದಾ।
ಸಚಿತ್ತಪರಿಯೋದಪನಂ, ಏತಂ ಬುದ್ಧಾನ ಸಾಸನ”ನ್ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೯೦; ಧ॰ ಪ॰ ೧೮೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೩೦, ೫೦, ೧೧೬, ೧೨೪) -

ವಚನತೋ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಂ ಸಾಸನಂ, ತಂ ಪನ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಂ ಞಾಣವಿಸೇಸವಿಸಯಭಾವಭೇದತೋ ಅವತ್ಥಾಭೇದತೋ ಚ ತಿವಿಧಂ ಹೋತಿ। ಕಥಂ? ಸುತಮಯಞಾಣಗೋಚರೋ ಚ ಯೋ “ಪರಿಯತ್ತಿಸದ್ಧಮ್ಮೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣಗೋಚರೋ ಚ ಯೋ ಆಕಾರಪರಿವಿತಕ್ಕದಿಟ್ಠಿನಿಜ್ಝಾನಕ್ಖನ್ತೀಹಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾಕಾರೋ ವಿಮುತ್ತಾಯತನವಿಸೇಸೋ “ಪಟಿಪತ್ತಿಸದ್ಧಮ್ಮೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಾದಿಸಹಗತೋ ಭಾವನಾಮಯಞಾಣಗೋಚರೋ ಚ ಯೋ “ಪಟಿವೇಧಸದ್ಧಮ್ಮೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ಸಾಸನಂ ಸಾಸನವರನ್ತಿ ಪದೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ಯಂ ಪಠಮಂ, ತಂ ಇತರೇಸಂ ಅಧಿಗಮೂಪಾಯೋತಿ ಸಬ್ಬಸಾಸನಮೂಲಭೂತಂ ಅತ್ತನೋ ಪಕರಣಸ್ಸ ಚ ವಿಸಯಭೂತಂ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಮೇವ ತಾವ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಿಭಜನ್ತೋ **“ದ್ವಾದಸ ಪದಾನೀ”**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ದ್ವಾದಸಾ**ತಿ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದೋ। **ಪದಾನೀ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ತೇಸು ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಿ ಪಜ್ಜತಿ ಅತ್ಥೋ ಏತೇಹೀತಿ ಪದಾನಿ। ಅತ್ಥಪದಾನಿ ಪನ ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಞಾಯನ್ತೀತಿ ಪದಾನಿ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ವಾ ಉಭಯಥಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಮ್ಪಿ ಅವಿಪರೀತಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾ, ಅತ್ಥಪದಾನಂ ಉತ್ತರಿವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವತೋ, ತಾನಿ ಪದಾನಿ ಪರತೋ ಪಾಳಿಯಞ್ಞೇವ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ತತ್ಥೇವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ। ಅತ್ಥಸೂಚನಾದಿಅತ್ಥತೋ **ಸುತ್ತಂ**। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಸಙ್ಗಹೇಸು -

“ಅತ್ಥಾನಂ ಸೂಚನತೋ, ಸುವುತ್ತತೋ ಸವನತೋಥ ಸೂದನತೋ।
ಸುತ್ತಾಣಾ ಸುತ್ತಸಭಾಗತೋ ಚ, ‘ಸುತ್ತ’ನ್ತಿ ಅಕ್ಖಾತ”ನ್ತಿ॥ (ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಪಠಮಮಹಾಸಙ್ಗೀತಿಕಥಾ; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ನಿದಾನಕಥಾ)।

ತದೇತಂ ತತ್ಥ ಸುತ್ತಪಿಟಕವಸೇನ ಆಗತಂ, ಇಧ ಪನ ಪಿಟಕತ್ತಯವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। “ದ್ವಾದಸ ಪದಾನಿ ಸುತ್ತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಯಂ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಂ ಸಬ್ಬ**ನ್ತಿ ತಂ “ಸುತ್ತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಸಕಲಂ ಬುದ್ಧವಚನಂ। **ಬ್ಯಞ್ಜನಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಚಾ**ತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಞ್ಚೇವ ತದತ್ಥೋ ಚ। ಯತೋ “ದ್ವಾದಸ ಪದಾನಿ ಸುತ್ತ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಅತ್ಥಸೂಚನಾದಿತೋ ಸುತ್ತಂ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ, ತಞ್ಚ ಸಬ್ಬಂ ಅತ್ಥತೋ ದ್ವಾದಸ ಪದಾನಿ ಛ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಿ ಚೇವ ಛ ಅತ್ಥಪದಾನಿ ಚಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಯದೇತಂ “ಸಾಸನವರ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸುತ್ತಂ, ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ದ್ವಾದಸ ಪದಾನಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಪದಸಮುದಾಯಭಾವತೋ। ಯಥಾಹ - “ಬ್ಯಞ್ಜನಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ಚಾ”ತಿ। **ತಂ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ಉಭಯ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಬ್ಯಞ್ಜನೇ ಅತ್ಥೇ ಚ ವಚನವಚನೀಯಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸುತ್ತವೋಹಾರೋ, ತದುಭಯಂ ಸರೂಪತೋ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಂ ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಕತಮೋ ಅತ್ಥೋತಿ? ತೇನೇವಾಹ - **“ಕೋ ಅತ್ಥೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಕತಮ”**ನ್ತಿ।

ಏವಂ “ಸಾಸನವರ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪರಿಯತ್ತಿಭಾವಂ ತಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಪದಭಾವೇನ ವೇದಿತಬ್ಬತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಪವಿಚಯುಪಾಯಂ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಂ ಪದತ್ಥವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸೋಳಸಹಾರಾ”**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ।

ತತ್ಥ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಸೋಳಸಹಾರಾ**। **ಪಞ್ಚನಯಾ ಅಟ್ಠಾರಸಮೂಲಪದಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಥ ವಾ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಸೋಳಸಹಾರಾ। ಏವಂ ಇತರತ್ಥಾಪಿ। ಹಾರನಯಮೂಲಪದಾನಿ ಏವ ಹಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಚ ಭಾಸಿತಾನಿ ನೇತ್ತೀತಿ। **ಸಾಸನಸ್ಸ ಪರಿಯೇಟ್ಠೀ**ತಿ ಸಾಸನಸ್ಸ ಅತ್ಥಪರಿಯೇಸನಾ, ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಸಕಲಸ್ಸೇವ ವಾ ಸಾಸನಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿಚಾರಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಟಿಪತ್ತಿಪಟಿವೇಧೇಪಿ ಹಿ ನೇತ್ತಿನಯಾನುಸಾರೇನ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ। **ಮಹಕಚ್ಚಾನೇನಾ**ತಿ ಕಚ್ಚೋತಿ ಪುರಾತನೋ ಇಸಿ, ತಸ್ಸ ವಂಸಾಲಙ್ಕಾರಭೂತೋಯಂ ಮಹಾಥೇರೋ “ಕಚ್ಚಾನೋ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಮಹಕಚ್ಚಾನೋತಿ ಪನ ಪೂಜಾವಚನಂ, ಯಥಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋತಿ, “ಕಚ್ಚಾಯನಗೋತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ”ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಅಯಞ್ಚ ಗಾಥಾ ನೇತ್ತಿಂ ಸಙ್ಗಾಯನ್ತೇಹಿ ಪಕರಣತ್ಥಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ಠಪಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಚಾಯಂ, ಏವಂ **ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಾರೇ** ತಂತಂಹಾರನಿದ್ದೇಸನಿಗಮನೇ “ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ”ತಿಆದಿವಚನಂ, ಹಾರಾದಿಸಮುದಾಯಭೂತಾಯಂ ನೇತ್ತಿಯಂ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಸಮುದಾಯೇ ಚ ಸುತ್ತೇ ಕಿಂ ಕೇನ ವಿಚಿಯತೀತಿ ವಿಚಾರಣಾಯಂ ಆಹ - **“ಹಾರಾ ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಯೋ”**ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ ಸೋಳಸಪಿ ಹಾರಾ ಮೂಲಪದನಿದ್ಧಾರಣಮನ್ತರೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನಮುಖೇನೇವ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಂವಣ್ಣನಾ ಹೋನ್ತಿ, ನ ನಯಾ ವಿಯ ಮೂಲಪದಸಙ್ಖಾತಸಭಾವಧಮ್ಮನಿದ್ಧಾರಣಮುಖೇನಾತಿ ತೇ “ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಯೋ ಸುತ್ತಸ್ಸಾ”ತಿ ವುತ್ತಾ। ಅತ್ಥನಯಾ ಪನ ಯಥಾವುತ್ತಅತ್ಥಮುಖೇನೇವ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಮ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಆಹ - **“ನಯಾ ತಯೋ ಚ ಸುತ್ತತ್ಥೋ”**ತಿ। ಅಯಞ್ಚ ವಿಚಾರಣಾ ಪರತೋಪಿ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ। ಕೇಚಿ “ನಯೋ ಚಾ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ। **ಉಭಯಂ ಪರಿಗ್ಗಹೀತ**ನ್ತಿ ಹಾರಾ ನಯಾ ಚಾತಿ ಏತಂ ಉಭಯಂ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ಪರಿಸಮನ್ತತೋ ಗಹಿತಂ ಸಬ್ಬಥಾ ಸುತ್ತೇ ಯೋಜಿತಂ। **ವುಚ್ಚತಿ ಸುತ್ತಂ** ವದತಿ ಸಂವಣ್ಣೇತಿ। ಕಥಂ? **ಯಥಾಸುತ್ತಂ** ಸುತ್ತಾನುರೂಪಂ, ಯಂ ಸುತ್ತಂ ಯಥಾ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಸಂವಣ್ಣೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಂ ಯಂ ಸುತ್ತನ್ತಿ ವಾ **ಯಥಾಸುತ್ತಂ,** ಸಬ್ಬಂ ಸುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ನೇತ್ತಿನಯೇನ ಹಿ ಸಂವಣ್ಣೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಂ ನಾಮ ಸುತ್ತಂ ನತ್ಥೀತಿ।

ಇದಾನಿ ಯಂ ವುತ್ತಂ - “ಸಾಸನವರಂ ವಿದೂಹಿ ಞೇಯ್ಯ”ನ್ತಿ, ತತ್ಥ ನೇತ್ತಿಸಂವಣ್ಣನಾಯ ವಿಸಯಭೂತಂ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಮೇವ ಪಕಾರನ್ತರೇನ ನಿಯಮೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಯಾ ಚೇವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಅತ್ಥೇಸು ಕತಪರಿಚ್ಛೇದೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಪ್ಪಬನ್ಧೋ ದೇಸನಾ, ಯೋ ಪಾಠೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತದತ್ಥೋ ದೇಸಿತಂ ತಾಯ ದೇಸನಾಯ ಪಬೋಧಿತತ್ತಾ। ತದುಭಯಞ್ಚ ವಿಮುತ್ತಾಯತನಸೀಸೇನ ಪರಿಚಯಂ ಕರೋನ್ತಾನಂ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನಪರಿಯೋಸಾನಾನಂ ಸಮ್ಪತ್ತೀನಂ ಹೇತುಭಾವತೋ ಏಕನ್ತೇನ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ, ತದುಭಯವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ತದೇವ ದ್ವಯಂ ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **ಯಾ ಚೇವ...ಪೇ॰... ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ। **ತತ್ರಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಜಾನನೇ ಸಾಧೇತಬ್ಬೇ, ನಿಪ್ಫಾದೇತಬ್ಬೇ ಚೇತಂ ಭುಮ್ಮಂ। **ಅಯಮಾನುಪುಬ್ಬೀ**ತಿ ಅಯಂ ವಕ್ಖಮಾನಾ ಅನುಪುಬ್ಬಿ ಹಾರನಯಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮೋ, ಅನುಕ್ಕಮೇನ ವಕ್ಖಮಾನಾ ಹಾರನಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನವವಿಧಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯೇಟ್ಠೀ**ತಿ ಸುತ್ತಾದಿವಸೇನ ನವಙ್ಗಸ್ಸ ಸಾಸನಸ್ಸ ಪರಿಯೇಸನಾ, ಅತ್ಥವಿಚಾರಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ವಾ ಏತಂ ಪಚ್ಚತ್ತಂ ನವವಿಧಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯೇಟ್ಠಿಯಾ ಅನುಪುಬ್ಬೀತಿ। ಅಥ ವಾ **ಅನುಪುಬ್ಬೀ**ತಿ ಕರಣತ್ಥೇ ಪಚ್ಚತ್ತಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾವುತ್ತವಿಜಾನನೇ ಸಾಧೇತಬ್ಬೇ ವಕ್ಖಮಾನಾಯ ಹಾರನಯಾನುಪುಬ್ಬಿಯಾ ಅಯಂ ನವವಿಧಸುತ್ತನ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಪರಿಯೇಸನಾತಿ।

ಏತ್ಥಾಹ - ಕಥಂ ಪನೇತ್ಥ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಾದೀನಂ ಸುತ್ತಭಾವೋ, ಸುತ್ತಭಾವೇ ಚ ತೇಸಂ ಕಥಂ ಸಾಸನಸ್ಸ ನವಙ್ಗಭಾವೋ। ಯಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹೇಸು ವುಚ್ಚತಿ “ಸಗಾಥಕಂ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ, ನಿಗ್ಗಾಥಕಂ ಸುತ್ತಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣ”ನ್ತಿ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ಸುತ್ತಙ್ಗಮೇವ ನ ಸಿಯಾ। ಅಥಾಪಿ ವಿಸುಂ ಸುತ್ತಙ್ಗಂ ಸಿಯಾ, ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಾದೀನಂ (ಖು॰ ಪಾ॰ ೫.೧ ಆದಯೋ; ಸು॰ ನಿ॰ ೨೬೧ ಆದಯೋ) ಸುತ್ತಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ, ಗಾಥಾಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಪದಾದೀನಂ ವಿಯ, ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ವಾ ಸಿಯಾ, ಸಗಾಥಕತ್ತಾ ಸಗಾಥಾವಗ್ಗಸ್ಸ ವಿಯ, ತಥಾ ಉಭತೋವಿಭಙ್ಗಾದೀಸು ಸಗಾಥಕಪ್ಪದೇಸಾನನ್ತಿ। ವುಚ್ಚತೇ -

ಸುತ್ತನ್ತಿ ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಿ, ವಿಸೇಸವಿಧಯೋ ಪರೇ।
ಸನಿಮಿತ್ತಾ ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ, ಸಹತಾಞ್ಞೇನ ನಾಞ್ಞತೋ॥

ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಸುತ್ತನ್ತಿ ಅಯಂ **ಸಾಮಞ್ಞವಿಧಿ।** ತಥಾ ಹಿ “ಏತ್ತಕಂ ತಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸುತ್ತಾಗತಂ ಸುತ್ತಪರಿಯಾಪನ್ನಂ (ಪಾಚಿ॰ ೧೨೪೨), ಸಾವತ್ಥಿಯಾ ಸುತ್ತವಿಭಙ್ಗೇ, ಸಕವಾದೇ ಪಞ್ಚ ಸುತ್ತಸತಾನೀ”ತಿಆದಿವಚನತೋ

ವಿನಯಾಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯತ್ತಿವಿಸೇಸೇಪಿ ಸುತ್ತವೋಹಾರೋ ದಿಸ್ಸತಿ। ತದೇಕದೇಸೇಸು ಪನ ಗೇಯ್ಯಾದಯೋ **ವಿಸೇಸವಿಧಯೋ** ತೇನ ತೇನ ನಿಮಿತ್ತೇನ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಗೇಯ್ಯಸ್ಸ ಸಗಾಥಕತ್ತಂ ತಬ್ಭಾವನಿಮಿತ್ತಂ। ಲೋಕೇಪಿ ಹಿ ಸಸಿಲೋಕಂ ಸಗಾಥಕಂ ಚುಣ್ಣಿಯಗನ್ಥಂ ಗೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ಗಾಥಾವಿರಹೇ ಪನ ಸತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಭಾವೋ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಸ್ಸ। ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಞ್ಹಿ "ಬ್ಯಾಕರಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಬ್ಯಾಕರಣಮೇವ ವೇಯ್ಯಾಕರಣನ್ತಿ। ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಸಗಾಥಕಾದೀನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಪವತ್ತಾನಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಭಾವೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ? ನಾಪಜ್ಜತಿ, ಗೇಯ್ಯಾದಿಸಞ್ಞಾನಂ ಅನೋಕಾಸಭಾವತೋ "ಗಾಥಾವಿರಹೇ ಸತೀ"ತಿ ವಿಸೇಸಿತತ್ತಾ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಪದಾದೀಸು ಕೇವಲಂ ಗಾಥಾಬನ್ಧೇಸು ಸಗಾಥಕತ್ತೇಪಿ ಸೋಮನಸ್ಸಞಾಣಮಯಿಕಗಾಥಾಯುತ್ತೇಸು "ವುತ್ತಞ್ಹೇತ"ನ್ತಿಆದಿವಚನಸಮ್ಬನ್ಧೇಸು ಅಬ್ಭುತಧಮ್ಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೇಸು ಚ ಸುತ್ತವಿಸೇಸೇಸು ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಗಾಥಾಉದಾನಇತಿವುತ್ತಕಅಬ್ಭುತಧಮ್ಮಸಞ್ಞಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ, ತಥಾ ಸತಿಪಿ ಗಾಥಾಬನ್ಧಭಾವೇ ಭಗವತೋ ಅತೀತಾಸು ಜಾತೀಸು ಚರಿಯಾನುಭಾವಪ್ಪಕಾಸಕೇಸು ಜಾತಕಸಞ್ಞಾ। ಸತಿಪಿ ಪಞ್ಹಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಭಾವೇ ಸಗಾಥಕತ್ತೇ ಚ ಕೇಸುಚಿ ಸುತ್ತನ್ತೇಸು ವೇದಸ್ಸ ಲಭಾಪನತೋ ವೇದಲ್ಲಸಞ್ಞಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾತಿ ಏವಂ ತೇನ ತೇನ ಸಗಾಥಕತ್ತಾದಿನಾ ನಿಮಿತ್ತೇನ ತೇಸು ತೇಸು ಸುತ್ತವಿಸೇಸೇಸು ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಾದಿಸಞ್ಞಾ ಪತಿಟ್ಠಿತಾತಿ ವಿಸೇಸವಿಧಯೋ ಸುತ್ತಙ್ಗತೋ ಪರೇ ಗೇಯ್ಯಾದಯೋ।

ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಾದಿನಿಮಿತ್ತರಹಿತಂ ಸುತ್ತಂ, ತಂ ಸುತ್ತಙ್ಗಂ ವಿಸೇಸಸಞ್ಞಾಪರಿಹಾರೇನ ಸಾಮಞ್ಞಸಞ್ಞಾಯ ಪವತ್ತನತೋತಿ। ನನು ಚ ಸಗಾಥಕಂ ಸುತ್ತಂ ಗೇಯ್ಯಂ, ನಿಗ್ಗಾಥಕಂ ಸುತ್ತಂ ವೇಯ್ಯಾಕರಣನ್ತಿ ಸುತ್ತಙ್ಗಂ ನ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಚೋದನಾ ತದವತ್ಥಾ ಏವಾತಿ? ನ ತದವತ್ಥಾ, ಸೋಧಿತತ್ತಾ। ಸೋಧಿತಞ್ಹಿ ಪುಬ್ಬೇ ಗಾಥಾವಿರಹೇ ಸತಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಭಾವೋ ವೇಯ್ಯಾಕರಣಸ್ಸ ತಬ್ಭಾವನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ। ಯಞ್ಚ ವುತ್ತಂ - "ಗಾಥಾಭಾವತೋ ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಾದೀನಂ ಸುತ್ತಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ನ ಸಿಯಾ"ತಿ, ತಮ್ಪಿ ನ, ನಿರುಳ್ಹತ್ತಾ। ನಿರುಳ್ಹೋ ಹಿ ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಾದೀಸು ಸುತ್ತಭಾವೋ, ನ ಹಿ ತಾನಿ ಧಮ್ಮಪದಬುದ್ಧವಂಸಾದಯೋ ವಿಯ ಗಾಥಾಭಾವೇನ ಪಞ್ಞಾತಾನಿ, ಕಿನ್ತು ಸುತ್ತಭಾವೇನೇವ। ತೇನೇವ ಹಿ **ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ** "ಸುತ್ತನಾಮಕ"ನ್ತಿ ನಾಮಗ್ಗಹಣಂ ಕತಂ।

ಯಂ ಪನ ವುತ್ತಂ "ಸಗಾಥಕತ್ತಾ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ವಾ ಸಿಯಾ"ತಿ, ತದಪಿ ನತ್ಥಿ, ಯಸ್ಮಾ ಸಹತಾಞ್ಞೇನ। ಸಹ ಗಾಥಾಹೀತಿ ಹಿ ಸಗಾಥಕಂ। ಸಹಭಾವೋ ಚ ನಾಮ ಅತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಹೋತಿ, ನ ಚ ಮಙ್ಗಲಸುತ್ತಾದೀಸು ಗಾಥಾವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ಸುತ್ತಪ್ಪದೇಸೋ ಅತ್ಥಿ। ಯೋ ಸಹ ಗಾಥಾಹೀತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ನ ಚ ಸಮುದಾಯೋ ನಾಮ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥಿ। ಯದಪಿ ವುತ್ತಂ - "ಉಭತೋವಿಭಙ್ಗಾದೀಸು ಸಗಾಥಕಪ್ಪದೇಸಾನಂ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಸಙ್ಗಹೋ ಸಿಯಾ"ತಿ, ತದಪಿ ನ ಅಞ್ಞತೋ। ಅಞ್ಞಾ ಏವ ಹಿ ತಾ ಗಾಥಾ, ಜಾತಕಾದಿಪರಿಯಾಪನ್ನತ್ತಾ। ಅತೋ ನ ತಾಹಿ ಉಭತೋವಿಭಙ್ಗಾದೀನಂ ಗೇಯ್ಯಙ್ಗಭಾವೋತಿ ಏವಂ ಸುತ್ತಾದೀನಂ ಅಙ್ಗಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಙ್ಕರಾಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಬುದ್ಧವಚನಂ ಯಥಾವುತ್ತನಯೇನ ಅತ್ಥಾನಂ ಸೂಚನಾದಿಅತ್ಥೇನ ಸುತ್ತನ್ತ್ವೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ - "ನವವಿಧಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯೇಟ್ಠೀ"ತಿ।

ಸಙ್ಗಹವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ಏವಂ ಸಙ್ಗಹವಾರೇನ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಸ್ಸಿತೇ ಹಾರಾದಯೋ ಇದಾನಿ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ”**ತಿಆದಿದೇಸನಾ ಆರದ್ಧಾ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಯಂ ವುತ್ತಂ - “ಸೋಳಸಹಾರಾ ನೇತ್ತೀ”ತಿ, ತಸ್ಮಿಂ ವಚನೇ, ತಿಸ್ಸಂ ವಾ ಗಾಥಾಯಂ, ಯಾನಿ ಹಾರನಯಮೂಲಪದಾನಿ ಉದ್ಧಟಾನಿ, ತೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕತಮೇ**ತಿ ಪುಚ್ಛಾವಚನಂ। ಪುಚ್ಛಾ ಚ ನಾಮೇಸಾ ಪಞ್ಚವಿಧಾ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾಪುಚ್ಛಾ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾಪುಚ್ಛಾ ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾತಿ। ತಾಸು ಅಯಂ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। **ಸೋಳಸಾ**ತಿ ಗಣನವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛೇದೋ। ತೇನ ನೇಸಂ ನ ತತೋ ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ಚಾತಿ ಏತಪರಮತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸಾ ಚೇತಪರಮತಾ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಹಾರಾ**ತಿ ಗಣನವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಾನಂ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ದಸ್ಸನಂ। **ದೇಸನಾ ವಿಚಯೋ**ತಿಆದಿ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ।

ತತ್ಥ ಕೇನಟ್ಠೇನ ಹಾರಾ? ಹರೀಯನ್ತಿ ಏತೇಹಿ, ಏತ್ಥ ವಾ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿವಿಸಯಾ ಅಞ್ಞಾಣಸಂಸಯವಿಪಲ್ಲಾಸಾತಿ **ಹಾರಾ,** ಹರನ್ತಿ ವಾ ಸಯಂ ತಾನಿ, ಹರಣಮತ್ತಮೇವ ವಾತಿ **ಹಾರಾ** ಫಲೂಪಚಾರೇನ। ಅಥ ವಾ ಹರೀಯನ್ತಿ ವೋಹರೀಯನ್ತಿ ಧಮ್ಮಸಂವಣ್ಣಕಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೇಹಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ದಾನಗ್ಗಹಣವಸೇನಾತಿ **ಹಾರಾ**। ಅಥ ವಾ ಹಾರಾ ವಿಯಾತಿ **ಹಾರಾ**। ಯಥಾ ಹಿ ಅನೇಕರತನಾವಲಿಸಮೂಹೋ ಹಾರಸಞ್ಞಿತೋ ಅತ್ತನೋ ಅವಯವಭೂತರತನಸಮ್ಫಸ್ಸೇಹಿ ಸಮುಪ್ಪಜ್ಜನೀಯಮಾನಹಿಲಾದಸುಖೋ ಹುತ್ವಾ ತದುಪಭೋಗೀಜನಸರೀರಸನ್ತಾಪಂ ನಿದಾಘಪರಿಳಾಹುಪಜನಿತಂ ವೂಪಸಮೇತಿ, ಏವಮೇತೇಪಿ ನಾನಾವಿಧಪರಮತ್ಥರತನಪ್ಪಬನ್ಧಾ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸಾ ಅತ್ತನೋ ಅವಯವಭೂತಪರಮತ್ಥರತನಾಧಿಗಮೇನ ಸಮುಪ್ಪಾದಿಯಮಾನನಿಬ್ಬುತಿಸುಖಾ ಧಮ್ಮಪಟಿಗ್ಗಾಹಕಜನಹದಯಪರಿತಾಪಂ ಕಾಮರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಹೇತುಕಂ ವೂಪಸಮೇನ್ತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ಹಾರಯನ್ತಿ ಅಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಹಾರಂ ಅಪಗಮಂ ಕರೋನ್ತಿ ಆಚಿಕ್ಖನ್ತೀತಿ ವಾ **ಹಾರಾ**। ಅಥ ವಾ ಸೋತುಜನಚಿತ್ತಸ್ಸ ಹರಣತೋ ರಮಣತೋ ಚ **ಹಾರಾ** ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ, ಯಥಾ - “ಭವೇಸು ವನ್ತಗಮನೋ ಭಗವಾ”ತಿ (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೪೪; ಪಾರಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧ ವೇರಞ್ಜಕಣ್ಡವಣ್ಣನಾ)। ಅಯಂ ತಾವ ಹಾರಾನಂ ಸಾಧಾರಣತೋ ಅತ್ಥೋ।

ಅಸಾಧಾರಣತೋ ಪನ ದೇಸೀಯತಿ ಸಂವಣ್ಣೀಯತಿ ಏತಾಯ ಸುತ್ತತ್ಥೋತಿ **ದೇಸನಾ,** ದೇಸನಾಸಹಚರಣತೋ ವಾ **ದೇಸನಾ**। ನನು ಚ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಹಾರಾ ದೇಸನಾಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನತೋ ದೇಸನಾಸಹಚಾರಿನೋವಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಅಯಂ ಪನ ಹಾರೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಯಥಾರುತವಸೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾಯಮಾನೋ ದೇಸನಾಯ ಸಹ ಚರತೀತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ, ನ ತಥಾ ಪರೇ। ನ ಹಿ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವನಿಸ್ಸರಣಾದಿಸನ್ದಸ್ಸನರಹಿತಾ ಸುತ್ತದೇಸನಾ ಅತ್ಥಿ। ಅಸ್ಸಾದಾದಿಸನ್ದಸ್ಸನವಿಭಾವನಲಕ್ಖಣೋ ಚಾಯಂ ಹಾರೋತಿ।

ವಿಚೆಯನ್ತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾ ಪದಪಞ್ಹಾದಯೋ, ವಿಚಿತಿ ಏವ ವಾ ತೇಸನ್ತಿ **ವಿಚಯೋ**। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ವಿಚಿನತೀತಿ ವಿಚಯೋತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ।

ಯುತ್ತೀತಿ ಉಪಪತ್ತಿಸಾಧನಯುತ್ತಿ, ಇಧ ಪನ ಯುತ್ತಿವಿಚಾರಣಾ ಯುತ್ತಿ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ “ರೂಪಭವೋ ರೂಪ”ನ್ತಿ ಯಥಾ, ಯುತ್ತಿಸಹಚರಣತೋ ವಾ। ಇಧಾಪಿ ದೇಸನಾಹಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬೋ।

ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ, ಇಧಾಪಿ ಪದಟ್ಠಾನವಿಚಾರಣಾತಿಆದಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಲಕ್ಖೀಯನ್ತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ಧಮ್ಮಾ ಅವುತ್ತಾಪಿ ಏಕವಚನೇನಾತಿ **ಲಕ್ಖಣಂ**।

ವಿಯೂಹೀಯನ್ತಿ ವಿಭಾಗೇನ ಪಿಣ್ಡೀಯನ್ತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾತಿ ಬ್ಯೂಹೋ। ನಿಬ್ಬಚನಾದೀನಂ ಸುತ್ತೇ ದಸ್ಸಿಯಮಾನಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಬ್ಯೂಹೋತಿ **ಚತುಬ್ಯೂಹೋ,** ಚತುನ್ನಂ ವಾ ಬ್ಯೂಹೋ ಏತ್ಥಾತಿ **ಚತುಬ್ಯೂಹೋ।**

ಆವಟ್ಟೀಯನ್ತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾ ಸಭಾಗಾ ವಿಸಭಾಗಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ, ತೇಸಂ ವಾ ಆವಟ್ಟನನ್ತಿ **ಆವಟ್ಟೋ।**

ವಿಭಜೀಯನ್ತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಾನಂ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಧಮ್ಮಾನಂ ಭೂಮಿಯೋತಿ **ವಿಭತ್ತಿ,** ವಿಭಜನಂ ವಾ ಏತೇಸಂ ಭೂಮಿಯಾತಿ **ವಿಭತ್ತಿ।**

ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಪರಿವತ್ತೀಯನ್ತಿ ಇಮಿನಾ, ಏತ್ಥ ವಾ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ, ಪರಿವತ್ತನಂ ವಾ ತೇಸನ್ತಿ **ಪರಿವತ್ತನೋ।**

ವಿವಿಧಂ ವಚನಂ ಏಕಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ವಾಚಕಮೇತ್ಥಾತಿ ವಿವಚನಂ, ವಿವಚನಮೇವ **ವೇವಚನಂ,** ವಿವಿಧಂ ವುಚ್ಚತಿ ಏತೇನ ಅತ್ಥೋತಿ ವಾ ವಿವಚನಂ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಪಕಾರೇಹಿ ಪಭೇದತೋ ವಾ ಞಾಪೀಯನ್ತಿ ಇಮಿನಾ, ಏತ್ಥ ವಾ ಅತ್ಥಾತಿ **ಪಞ್ಞತ್ತಿ।**

ಓತಾರೀಯನ್ತಿ ಅನುಪ್ಪವೇಸೀಯನ್ತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾ ಸುತ್ತಾಗತಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದೀಸೂತಿ **ಓತರಣೋ।**

ಸೋಧೀಯನ್ತಿ ಸಮಾಧೀಯನ್ತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾ ಸುತ್ತೇ ಪದಪದತ್ಥಪಞ್ಹಾರಮ್ಭಾತಿ **ಸೋಧನೋ।**

ಅಧಿಟ್ಠೀಯನ್ತಿ ಅನುಪವತ್ತೀಯನ್ತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ವಿನಾ ವಿಕಪ್ಪೇನಾತಿ **ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ।**

ಪರಿಕರೋತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖರೋತಿ ಫಲನ್ತಿ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ, ಹೇತು ಪಚ್ಚಯೋ ಚ, ಪರಿಕ್ಖಾರಂ ಆಚಿಕ್ಖತೀತಿ **ಪರಿಕ್ಖಾರೋ,** ಹಾರೋ, ಪರಿಕ್ಖಾರವಿಸಯತ್ತಾ ಪರಿಕ್ಖಾರಸಹಚರಣತೋ ವಾ **ಪರಿಕ್ಖಾರೋ।**

ಸಮಾರೋಪೀಯನ್ತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾ ಪದಟ್ಠಾನಾದಿಮುಖೇನ ಧಮ್ಮಾತಿ **ಸಮಾರೋಪನೋ।** ಸಬ್ಬತ್ಥ ಚ ಭಾವಸಾಧನವಸೇನಾಪಿ ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ತಸ್ಸಾಪಿ ವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ತಸ್ಸಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಹಾರುದ್ದೇಸಸ್ಸ। **ಅನುಗೀತೀತಿ** ವುತ್ತಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಅನುಪಚ್ಛಾ ಗಾಯನಗಾಥಾ, ತಾಸು ಓಸಾನಗಾಥಾಯ **ಅತ್ಥತೋ ಅಸಂಕಿಣ್ಣಾತಿ** ಪದತ್ಥೇನ ಸಙ್ಕರರಹಿತಾ, ತೇನ ಯದಿಪಿ ಕೇಚಿ ಹಾರಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅವಿಸಿಟ್ಠಾ ವಿಯ ದಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ತೇಸಂ ಅತ್ಥತೋ ಸಙ್ಕರೋ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೋ ಚ ನೇಸಂ ಅಸಙ್ಕರೋ ಲಕ್ಖಣನಿದ್ದೇಸೇ ಸುಪಾಕಟೋ ಹೋತಿ। **ಏತೇಸಞ್ಚೇವಾತಿ** ಏತೇಸಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಹಾರಾನಂ। ಯಥಾ ಅಸಙ್ಕರೋ, ತಥಾ ಚೇವ ಭವತಿ। ಕಿಂ ಭವತಿ? **ವಿತ್ಥಾರತಯಾ** ವಿತ್ಥಾರೇನ। **ನಯವಿಭತ್ತಿ** ನಯೇನ ಉಪಾಯೇನ ಞಾಯೇನ ವಿಭಾಗೋ। ಏತೇನ ತಂ ಏವ ಅಸಙ್ಕಿಣ್ಣತಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ಕೇಚಿ "ವಿತ್ಥಾರನಯಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ, ಅಯಞ್ಚ ಗಾಥಾ ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ನತ್ಥಿ।

೨. ಏವಂ ಹಾರೇ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನಯೇ ಉದ್ದಿಸಿತುಂ **"ತತ್ಥ ಕತಮೇ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನಯನ್ತಿ ಸಂಕಿಲೇಸೇ ವೋದಾನಾನಿ ಚ ವಿಭಾಗತೋ ಞಾಪೇನ್ತೀತಿ **ನಯಾ,** ನೀಯನ್ತಿ ವಾ ತಾನಿ ಏತೇಹಿ , ಏತ್ಥ ವಾತಿ **ನಯಾ,** ನಯನಮತ್ತಮೇವ ವಾತಿ **ನಯಾ,** ನೀಯನ್ತಿ ವಾ ಸಯಂ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೇಹಿ ಉಪನೀಯನ್ತಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಪವಿಚಯತ್ಥನ್ತಿ **ನಯಾ।** ಅಥ ವಾ ನಯಾ ವಿಯಾತಿ **ನಯಾ।** ಯಥಾ ಹಿ ಏಕತ್ತಾದಯೋ ನಯಾ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಯಮಾನಾ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಸಮ್ಬನ್ಧವಿಭಾಗಬ್ಯಾಪಾರವಿರಹಾನುರೂಪಫಲಭಾವದಸ್ಸನೇನ ಅಸಙ್ಕರತೋ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಾನಂ ಸಭಾವಂ ಪವೇದಯನ್ತಾ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ, ಏವಮೇತೇಪಿ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕಸಪ್ಪಟಿಭಾಗಧಮ್ಮವಿಭಾಗದಸ್ಸನೇನ

ಅವಿಪರೀತಸುತ್ತತ್ಥಾವಬೋಧಾಯ ಅಭಿಸಮ್ಮುಖನ್ತಾ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ಪರಿಯತ್ತಿಅತ್ಥಸ್ಸ ನಯನತೋ ಸಂಕಿಲೇಸತೋ ಯಮನತೋ ಚ **ನಯಾ** ನಿರುತ್ತಿನಯೇನ।

ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋತಿಆದೀಸು ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ವಿಯ ಆವಟ್ಟೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ,** ಯಥಾ ಹಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ ಅನ್ತೋ‌ಅಭಿಮುಖಂ ಆವಟ್ಟೋ, ಏವಮಯಮ್ಪಿ ನಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ನನ್ದಿಯಾ ತಣ್ಹಾಯ ಪಮೋದಸ್ಸ ವಾ ಆವಟ್ಟೋ ಏತ್ಥಾತಿ **ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ**। ತೀಹಿ ಅವಯವೇಹಿ ಲೋಭಾದೀಹಿ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇ ಅಲೋಭಾದೀಹಿ ಚ ವೋದಾನಪಕ್ಖೇ ಪುಕ್ಖಲೋ ಸೋಭನೋತಿ **ತಿಪುಕ್ಖಲೋ**। ಅಸನ್ತಾಸನಜವಪರಕ್ಕಮಾದಿವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಸೀಹೋ ಭಗವಾ, ತಸ್ಸ ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ದೇಸನಾವಚೀಕಮ್ಮಭೂತೋ ವಿಹಾರೋತಿ ಕತ್ವಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖಪರಿದೀಪನತೋ ಸೀಹಸ್ಸ ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ಏತ್ಥಾತಿ **ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತೋ,** ನಯೋ। ಬಲವಿಸೇಸಯೋಗದೀಪನತೋ ವಾ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸದಿಸತ್ತಾ ನಯೋ **ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತೋ**। ಬಲವಿಸೇಸೋ ಚೇತ್ಥ ಸದ್ಧಾದಿಬಲಂ, ದಸಬಲಾನಿ ಏವ ವಾ। ಅತ್ಥನಯತ್ತಯದಿಸಾಭಾವೇನ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಾನಂ ಆಲೋಚನಂ **ದಿಸಾಲೋಚನಂ**। ತಥಾ ಆಲೋಚಿತಾನಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥನಯತ್ತಯಯೋಜನೇ ಸಮಾನಯನತೋ ಅಙ್ಕುಸೋ ವಿಯ **ಅಙ್ಕುಸೋ**। ಗಾಥಾಸು ಲಞ್ಛೇತಿ ಪಕಾಸೇತಿ ಸುತ್ತತ್ಥನ್ತಿ ಲಞ್ಜಕೋ, ನಯೋ ಚ ಸೋ ಲಞ್ಜಕೋ ಚಾತಿ **ನಯಲಞ್ಜಕೋ**। **ಗತಾತಿ** ಞಾತಾ, ಮತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಏವ ವಾ ಪಾಠೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೩. ಏವಂ ನಯೇಪಿ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಮೂಲಪದಾನಿ ಉದ್ದಿಸಿತುಂ **"ತತ್ಥ ಕತಮಾನೀ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಮೂಲಾನಿ ಚ ತಾನಿ ನಯಾನಂ ಪಟ್ಠಾನಭಾಗಾನಞ್ಚ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ ಪದಾನಿ ಚ ಅಧಿಗಮೂಪಾಯಭಾವತೋ ಕೋಟ್ಠಾಸಭಾವತೋ ಚಾತಿ **ಮೂಲಪದಾನಿ**। ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ, ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ವಾ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲನತೋ ವಿದ್ಧಂಸನತೋ, ಕುಸಾನಂ ವಾ ರಾಗಾದೀನಂ ಲವನತೋ, ಕುಸಾ ವಿಯ ವಾ ಲವನತೋ, ಕುಸೇನ ವಾ ಞಾಣೇನ ಲಾತಬ್ಬತೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬತೋ **ಕುಸಲಾನಿ,** ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ **ಅಕುಸಲಾನೀ**ತಿ ಪದತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ಗಣನಪರಿಚ್ಛೇದತೋ ಜಾತಿಭೇದತೋ ಚ ಮೂಲಪದಾನಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂಯೇವ ಪಠಮಂ ಉದ್ದಿಸತಿ **"ತಣ್ಹಾ"**ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ ತಸತಿ ಪರಿತಸತೀತಿ **ತಣ್ಹಾ**। ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತಿ, ವಿನ್ದಿಯಂ ನ ವಿನ್ದತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ,** ವಿಜ್ಜಾಪಟಿಪಕ್ಖಾತಿ ವಾ **ಅವಿಜ್ಜಾ**। ಲುಬ್ಭನ್ತಿ ತೇನ, ಸಯಂ ವಾ ಲುಬ್ಭತಿ, ಲುಬ್ಭನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ಸೋತಿ **ಲೋಭೋ**। **ದೋಸಮೋಹೇಸು**ಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಸುಭೇ "ಸುಭ"ನ್ತಿ ಪವತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾ **ಸುಭಸಞ್ಞಾ**। **ಸುಖಸಞ್ಞಾದೀಸು**ಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಸಙ್ಗಹ**ನ್ತಿ ಗಣನಂ। **ಸಮೋಸರಣ**ನ್ತಿ ಸಮೋರೋಪನಂ।

ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ಸಮೇತೀತಿ **ಸಮಥೋ**। ಅನಿಚ್ಚಾದೀಹಿ ವಿವಿಧೇಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಪಸ್ಸತೀತಿ **ವಿಪಸ್ಸನಾ**। **ಅಲೋಭಾದಯೋ** ಲೋಭಾದಿಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಅಸುಭೇ "ಅಸುಭ"ನ್ತಿ ಪವತ್ತಾ ಸಞ್ಞಾ **ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ,** ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಸಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ಹಿ ದೇಸನಾ। **ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾ**ದೀಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಇದಂ ಉದ್ದಾನನ್ತಿ ಇದಂ ವುತ್ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣಭಾವೇನ ನಸ್ಸಿತುಂ ಅದತ್ವಾ ಉದ್ಧಂ ದಾನಂ ರಕ್ಖಣಂ ಉದ್ದಾನಂ, ಸಙ್ಗಹವಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಕಿಲೇಸಭೂಮೀ**ತಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭೂಮಿ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನತ್ತಾ। ಕುಸಲಾನಂ ಯಾನಿ ತೀಣಿ ಮೂಲಾನಿ। "ಕುಸಲಾನೀ"ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ** ಅಸುಭಸಞ್ಞಾದಯೋ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಭೂಮೀ**ತಿ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚನಿನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಮೋಸರಣಟ್ಠಾನತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ಯುಜ್ಜನ್ತೀ**ತಿ ಯೋಜೀಯನ್ತಿ। **ಖೋ**ತಿ ಪದಪೂರಣೇ, ಅವಧಾರಣತ್ಥೇ ವಾ ನಿಪಾತೋ। ತೇನ ಏತೇ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಟ್ಠಾರಸೇವಾತಿ ವಾ। **ಮೂಲಪದಾ**ತಿ ಮೂಲಪದಾನಿ, ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ವಾ।

ಉದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೪. ಏವಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠೇ ಹಾರಾದಯೋ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ “**ತತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತೋ**”ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಉದ್ದೇಸಪಾಠೇ। **ಸಙ್ಖೇಪತೋ ನೇತ್ತಿ ಕಿತ್ತಿತಾ**ತಿ ಸಮಾಸತೋ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಂ ಕಥಿತಂ। ಹಾರನಯಮೂಲಪದಾನಞ್ಹಿ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ ಉದ್ದೇಸಪಾಠೇನ ಕತನ್ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಹಾರನಯಾನಂ –

ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವಿಸೇಸೇನ, ಪದತ್ಥೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಕಮೋ।
ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಹೇತ್ವಾದೀ, ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಹಿ ವಿಞ್ಞುನಾ॥

ತೇಸು ಅವಿಸೇಸತೋ ವಿಸೇಸತೋ ಚ ಹಾರನಯಾನಂ ಅತ್ಥೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಲಕ್ಖಣಾದೀಸು ಪನ ಅವಿಸೇಸತೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಹಾರಾ ನಯಾ ಚ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಮುಖೇನ ನವಙ್ಗಸ್ಸ ಸಾಸನಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಲಕ್ಖಣಾ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಹಾರಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಚ ಲಕ್ಖಣಂ ನಿದ್ದೇಸೇ ಏವ ಕಥಯಿಸ್ಸಾಮ। ಕಮಾದೀನಿ ಚ ಯಸ್ಮಾ ನೇಸಂ ಲಕ್ಖಣೇಸು ಞಾತೇಸು ವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿಪಿ ನಿದ್ದೇಸತೋ ಪರತೋ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಹಾರಸಙ್ಖೇಪೋ

೧. ಯಾ ಪನ **ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ**ತಿಆದಿಕಾ ನಿದ್ದೇಸಗಾಥಾ, ತಾಸು **ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ**ತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ ಆದೀನವತಾತಿ ಪದವಿಭಾಗೋ। ಆದೀನವತಾತಿ ಚ ಆದೀನವೋ ಏವ। ಕೇಚಿ “ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತೋ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತಂ ನ ಸುನ್ದರಂ। ತತ್ಥ ಅಸ್ಸಾದೀಯತೀತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ, ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಞ್ಚ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ – “ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಅಸ್ಸಾದೋ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೬೬; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೬)। ಯಥಾ ಚೇತಂ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಏವಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ – “ಸೋ ತದಸ್ಸಾದೇತಿ ತಂ ನಿಕಾಮೇತೀ”ತಿ “ರೂಪಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಆರಬ್ಭ ರಾಗೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ”ತಿ (ಪಟ್ಠಾ॰ ೧.೧.೪೨೪), “ಸಂಯೋಜನೀಯೇಸು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ”ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೩) ಚ । ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ಏತಾಯಾತಿ ವಾ ಅಸ್ಸಾದೋ, ತಣ್ಹಾ। ತಣ್ಹಾಯ ಹಿ ಕಾರಣಭೂತಾಯ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸುಖಮ್ಪಿ ಸುಖಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ। ಯಥಾ ಚ ತಣ್ಹಾ, ಏವಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾಪಿ। ವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಹಿ ಸತ್ತಾ ಅನಿಟ್ಠಮ್ಪಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಇಟ್ಠಾಕಾರೇನ ಅಸ್ಸಾದೇನ್ತಿ, ಏವಂ ವೇದನಾಯ ಸಬ್ಬೇಸಂ ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರಾನಂ ತಣ್ಹಾಯ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಞ್ಚ ಅಸ್ಸಾದವಿಚಾರೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಕಥಂ ಪನ ದುಕ್ಖಾದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನಾನಂ ಅಸ್ಸಾದನೀಯತಾತಿ? ವಿಪಲ್ಲಾಸತೋ ಸುಖಪರಿಯಾಯಸಬ್ಭಾವತೋ ಚ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ – “ಸುಖಾ ಖೋ, ಆವುಸೋ ವಿಸಾಖ, ವೇದನಾ ಠಿತಿಸುಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖಾ। ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ಠಿತಿದುಕ್ಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮಸುಖಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ ಞಾಣಸುಖಾ ಅಞ್ಞಾಣದುಕ್ಖಾ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫)। ತತ್ಥ ವೇದನಾಯ ಅಟ್ಠಸತಪರಿಯಾಯವಸೇನ, ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರಾನಂ ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡರೂಪಕಣ್ಡವಸೇನ, ತಣ್ಹಾಯ ಸಂಕಿಲೇಸವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೇ **ನಿಕ್ಖೇಪಕಣ್ಡೇ** ಚ ತಣ್ಹಾನಿದ್ದೇಸವಸೇನ, ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಸುಖಸಞ್ಞಾದಿವಸೇನ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತವಸೇನ ಚ ವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಆದೀನವೋ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ವಾ ದುಕ್ಖತಾ। ಅಥ ವಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇಭೂಮಕಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಆದೀನವೋ। ಆದೀನಂ ಅತಿವಿಯ ಕಪಣಂ ವಾತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಹಿ ಆದೀನವೋ, ಕಪಣಮನುಸ್ಸೋ, ಏವಂಸಭಾವಾ ಚ ತೇಭೂಮಕಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಯೋಗೇನ। ಯತೋ ತತ್ಥ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಾನಂ ಯಥಾಭೂತನಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ – “ಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾ, ಅಯಂ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು

ಆದೀನವೋ"ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಆದೀನವೋ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚನಿದ್ದೇಸಭೂತಾನಂ ಜಾತಿಯಾದೀನಂ ಅನಿಚ್ಚತಾದೀನಂ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ।

ನಿಸ್ಸರತಿ ಏತೇನಾತಿ **ನಿಸ್ಸರಣಂ,** ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। ನಿಸ್ಸರತೀತಿ ವಾ **ನಿಸ್ಸರಣಂ** ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಉಭಯಮ್ಪಿ ಸಾಮಞ್ಞನಿದ್ದೇಸೇನ ಏಕಸೇಸೇನ ವಾ "ನಿಸ್ಸರಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ಪುರಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪಕ್ಖೇ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ಸತ್ತತ್ತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದೀನಞ್ಚ ತದನ್ತೋಗಧಭೇದಾನಂ ವಸೇನ ನಿಸ್ಸರಣಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ।

ನಿಬ್ಬಾನಪಕ್ಖೇ ಪನ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಧಾತುಯಾ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ವಿಭಾಗೋ ನತ್ಥಿ। ಪರಿಯಾಯೇನ ಪನ ಸೋಪಾದಿಸೇಸನಿರುಪಾದಿಸೇಸಭೇದೇನ। ಯತೋ ವಾ ತಂ ನಿಸ್ಸಟಂ, ತೇಸಂ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಮಗ್ಗೇ** (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩) ದಸ್ಸಿತಪ್ಪಭೇದಾನಂ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ದ್ವಾರಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಆರಮ್ಮಣಾನಂ ತಂತಂದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಾನಂ ಛನ್ನಂ ಛನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಫಸ್ಸವೇದನಾಸಞ್ಞಾಚೇತನಾತಣ್ಹಾವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾನಂ ಪಥವೀಧಾತುಆದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ದಸನ್ನಂ ಕಸಿಣಾಯತನಾನಂ ಅಸುಭಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಂ ದ್ವತ್ತಿಂಸಾಯ ಆಕಾರಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಆಯತನಾನಂ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಲೋಕಿಯಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಕಾಮಧಾತುಆದೀನಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಧಾತೂನಂ ಕಾಮಭವಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ತಿಣ್ಣಂ ಭವಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಝಾನಾನಂ ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾನಂ ಆರುಪ್ಪಾನಂ ದ್ವಾದಸನ್ನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಙ್ಗಾನಞ್ಚಾತಿ ಏವಮಾದೀನಂ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸರಣಭಾವೇನ ಚ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ।

ಫಲನ್ತಿ ದೇಸನಾಫಲಂ। ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ? ಯಂ ದೇಸನಾಯ ನಿಪ್ಫಾದೀಯತಿ। ನನು ಚ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮೋ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾಯ ನಿಪ್ಫಾದೀಯತಿ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ "ನಿಸ್ಸರಣ"ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವುತ್ತಮೇವಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ತಞ್ಚ ಖೋ ಪರಮ್ಪರಾಯ। ಇಧ ಪನ ಪಚ್ಚಕ್ಖತೋ ದೇಸನಾಫಲಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಂ ಪನ ಸುತಮಯಞಾಣಂ। ಅತ್ಥಧಮ್ಮವೇದಾದಿಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಭೂತಾ ಛಬ್ಬಿಸುದ್ಧಿಯೋ। ಯಞ್ಚ ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ಮಗ್ಗಂ ಅನಭಿಸಮ್ಭುಣನ್ತಸ್ಸ ಕಾಲನ್ತರೇ ತದಧಿಗಮಕಾರಣಭೂತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಹೇತು ಚ ಸಿಯಾ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ - "ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಂ ಊಹಚ್ಚ, ಏವಂ ಮಚ್ಚುತರೋ ಸಿಯಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೧೨೫; ಕಥಾ॰ ೨೨೬; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೧೮೮, ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೮; ನೇತ್ತಿ॰ ೫; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೨) ಇದಂ ಫಲ"ನ್ತಿ, "ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿನ್ತಿ ಇದಂ ಫಲ"ನ್ತಿ (ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೦೨-೧೦೩; ೧.೧೫.೩೮೫) ಚ। ಏತೇನ ನಯೇನ ದೇವೇಸು ಚ ಮಾನುಸೇಸು ಚ ಆಯುವಣ್ಣಬಲಸುಖಯಸಪರಿವಾರಆಧಿಪತೇಯ್ಯಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಚಕ್ಕವತ್ತಿಸಿರೀ ದೇವರಜ್ಜಸಿರೀ ಚತ್ತಾರಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಚಕ್ಕಾನಿ ಸೀಲಸಮ್ಪದಾ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪದಾ ತಿಸ್ಸೋ ವಿಜ್ಜಾ ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಸಾವಕಬೋಧಿ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧೀತಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಯೋ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಭಾರಹೇತುಕಾ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾಯ ಸಾಧೇತಬ್ಬತಾಯ ಫಲನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಉಪಾಯೋತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಪದಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿಪದಾ। ಸಾ ಹಿ ಪುರಿಮಾ ಪುರಿಮಾ ಪಚ್ಛಿಮಾಯ ಪಚ್ಛಿಮಾಯ ಅಧಿಗಮೂಪಾಯಭಾವತೋ ಪರಮ್ಪರಾಯ ಮಗ್ಗನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಚ ಹೇತುಭಾವತೋ ಉಪಾಯೋ। ಯಾ ಚ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಫಲಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಉಪಾಯಪಟಿಪತ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಮಗ್ಗೋ ಉಪಾಯೋ"ತಿ ವದನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ। ಫಲಂ ವಿಯ ಉಪಾಯೋಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೋತಿ ವುತ್ತಂ ಸಿಯಾ, ಯಂ ಪನ ವಕ್ಖತಿ "ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ...ಪೇ॰... ವಿಸುದ್ಧಿಯಾತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೯; ಥೇರಗಾ॰ ೬೭೮) ಅಯಂ ಉಪಾಯೋ"ತಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿಪದಾ ಏವ ಉದಾಹಟಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವಿಞ್ಞಾತುಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ "ತೇ ಪಹಾಯ ತರೇ ಓಘನ್ತಿ ಇದಂ ನಿಸ್ಸರಣ"ನ್ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಭಾವಂ ವಕ್ಖತಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಓಘತರಣನ್ತಿ।

ಆಣತ್ತೀತಿ ಆಣಾರಹಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವೇನೇಯ್ಯಜನಸ್ಸ ಹಿತಸಿದ್ಧಿಯಾ "ಏವಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಾಹೀ"ತಿ ವಿಧಾನಂ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಸ್ಸು, ಮೋಘರಾಜಾತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೧೨೫; ಕಥಾ॰ ೨೨೮; ನೇತ್ತಿ॰ ೫; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೨; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೧೪೫, ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೮) ಆಣತ್ತೀ"ತಿ।

ಯೋಗೀನನ್ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತಾನಂ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ, ಅತ್ಥಾಯಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ। **ದೇಸನಾಹಾರೋ**ತಿ ಏತೇಸಂ ಯಥಾವುತ್ತಾನಂ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನಂ ವಿಭಜನಲಕ್ಖಣೋ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸೋ ದೇಸನಾಹಾರೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥಾಹ - ಕಿಂ ಪನೇತೇಸಂ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನಂ ಅನವಸೇಸಾನಂ ವಚನಂ ದೇಸನಾಹಾರೋ, ಉದಾಹು ಏಕಚ್ಚಾನನ್ತಿ? ನಿರವಸೇಸಾನಂಯೇವ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸುತ್ತೇ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವನಿಸ್ಸರಣಾನಿ ಸರೂಪತೋ ಆಗತಾನಿ, ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ಏಕದೇಸೇನ ಆಗತಾನಿ, ನ ವಾ ಸರೂಪೇನ। ತತ್ಥ ಅನಾಗತಂ ಅತ್ಥವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಹಾರೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ ದೇಸನಾಹಾರವಿಭಙ್ಗೇ ಆಗಮಿಸ್ಸತೀತಿ ಇಧ ನ ಪಪಞ್ಚಿತೋ।

೨. **ಯಂ ಪುಚ್ಛಿತ**ನ್ತಿ ಯಾ ಪುಚ್ಛಾ, ವಿಚಿಯಮಾನಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ। **ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಂ ಅನುಗೀತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ತತ್ಥ **ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ**ನ್ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ, ಸಾ ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣಾದಿವಸೇನ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಬ್ಯಾಕರಣಂ। **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ, ತೇನ ಗಾಥಾಯಂ ಅವುತ್ತಂ ಪದಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ತಾ ಪನ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ ಕಸ್ಸಾತಿ ಆಹ **"ಸುತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿ। ಏತೇನ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಂ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ವಿಚೇತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಯಾ ಚ ಅನುಗೀತೀ**ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸೇವ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಯಾ ಅನು ಪಚ್ಛಾ ಗೀತಿ ಅನುಗೀತಿ, ಸಙ್ಗಹಗಾಥಾ, ಪುಚ್ಛಾಯ ವಾ ಅನುರೂಪಾ ಗೀತಿ। ಏತೇನ ಪುಬ್ಬಾಪರಂ ಗಹಿತಂ। ಬ್ಯಾಕರಣಸ್ಸ ಹಿ ಪುಚ್ಛಾನುರೂಪತಾ ಇಧ ಪುಬ್ಬಾಪರಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಯಾ "ಪುಚ್ಛಾನುಸನ್ಧೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಪುರಿಮಂ "ಸುತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಪದಂ ಪುಬ್ಬಾಪೇಕ್ಖನ್ತಿ ಪುನ **"ಸುತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸಯಭೂತೇ ಅಸ್ಸಾದಾದಿಕೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ವಿಚಯಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ನಿರವಸೇಸೇನ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ ವಿಚಯಹಾರವಿಭಙ್ಗೇ "ಪದಂ ವಿಚಿನತಿ…ಪೇ॰… ಅನುಗೀತಿಂ ವಿಚಿನತೀ"ತಿ।

ತತ್ಥ ಸುತ್ತೇ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಪದಾನಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಅತ್ಥಸೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಸೋ ಚ ವಿಚಯೋ **ಪದವಿಚಯೋ**। "ಅಯಂ ಪುಚ್ಛಾ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾ ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾ ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಏಕಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಅನೇಕಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಸಮ್ಮುತಿವಿಸಯಾ ಪರಮತ್ಥವಿಸಯಾ ಅತೀತವಿಸಯಾ ಅನಾಗತವಿಸಯಾ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನವಿಸಯಾ"ತಿಆದಿನಾ **ಪುಚ್ಛಾವಿಚಯೋ** ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "ಇದಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣಂ ವಿಭಜ್ಜಬ್ಯಾಕರಣಂ ಪಟಿಪುಚ್ಛಾಬ್ಯಾಕರಣಂ ಠಪನಂ ಸಾವಸೇಸಂ ನಿರವಸೇಸಂ ಸಉತ್ತರಂ ಅನುತ್ತರಂ ಲೋಕಿಯಂ ಲೋಕುತ್ತರ"ನ್ತಿಆದಿನಾ **ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯೋ**।

"ಅಯಂ ಪುಚ್ಛಾ ಇಮಿನಾ ಸಮೇತಿ, ಏತೇನ ನ ಸಮೇತೀ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತತ್ಥಂ ಆನೇತ್ವಾ ವಿಚಯೋ ಪುಬ್ಬೇನಾಪರಂ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಚ ವಿಚಯೋ **ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಚಯೋ**। "ಅಯಂ ಅನುಗೀತಿ ವುತ್ತತ್ಥಸಙ್ಗಹಾ ಅವುತ್ತತ್ಥಸಙ್ಗಹಾ ತದುಭಯತ್ಥಸಙ್ಗಹಾ ಕುಸಲತ್ಥಸಙ್ಗಹಾ ಅಕುಸಲತ್ಥಸಙ್ಗಹಾ"ತಿಆದಿನಾ **ಅನುಗೀತಿವಿಚಯೋ**। ಅಸ್ಸಾದಾದೀಸು ಸುಖವೇದನಾಯ "ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ"ತಿಆದಿನಾ, ತಣ್ಹಾಯ "ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ"ತಿಆದಿನಾ, ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ "ವಿಪರೀತಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ"ತಿಆದಿನಾ, ಅವಸಿಟ್ಠಾನಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ "ಯಥಾಸಕಲಕ್ಖಣಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ದ್ವಾವೀಸತಿಯಾ ತಿಕೇಸು ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಧಿಕೇ ಚ ದುಕಸತೇ ಲಬ್ಭಮಾನಪದವಸೇನ ತಂತಂಅಸ್ಸಾದತ್ಥವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಂ **ಅಸ್ಸಾದವಿಚಯೋ**।

ದುಕ್ಖವೇದನಾಯ "ಅನಿಟ್ಠಾನುಭವನಲಕ್ಖಣಾ"ತಿಆದಿನಾ, ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಾನಂ "ಪಟಿಸನ್ಧಿಲಕ್ಖಣಾ"ತಿಆದಿನಾ, ಅನಿಚ್ಚತಾದೀನಂ ಆದಿಅನ್ತವನ್ತತಾಯ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಕತಾಯ ಚ "ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಬ್ಬೇಸಞ್ಚ ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮಾನಂ

ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಹಾನಭಾಗಿಯತಾದಿವಸೇನ ಆದೀನವವುತ್ತಿಯಾ ಓಕಾರನಿದ್ಧಾರಣೇನ **ಆದೀನವವಿಚಯೋ**। ನಿಸ್ಸರಣಪದೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆಗಮನತೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಪುಬ್ಬಭಾಗಪ್ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಪರಿಯಾಯವಿಭಾಗವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನಾತಿ ಏವಂ **ನಿಸ್ಸರಣವಿಚಯೋ**। **ಫಲಾ**ದೀನಂ ತಂತಂಸುತ್ತದೇಸನಾಯ ಸಾಧೇತಬ್ಬಫಲಸ್ಸ ತದುಪಾಯಸ್ಸ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸುತ್ತವಿಧಿವಚನಸ್ಸ ಚ ವಿಭಾಗನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ **ವಿಚಯೋ** ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಪದಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪುಬ್ಬಾಪರಾನುಗೀತೀನಂ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನಞ್ಚ ವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನೇವ ವಿಚಯಲಕ್ಖಣೋ "ವಿಚಯೋ ಹಾರೋ"ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೩. **ಸಬ್ಬೇಸ**ನ್ತಿ ಸೋಳಸನ್ನಂ। **ಭೂಮೀ**ತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಬ್ಯಞ್ಜನಞ್ಹಿ ಮೂಲಪದಾನಿ ವಿಯ ನಯಾನಂ ಹಾರಾನಂ ಭೂಮಿ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ, ತೇಸಂ ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಾರಭಾವತೋ। ವುತ್ತಞ್ಹಿ – "ಹಾರಾ ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಯೋ"ತಿ, ಪೇಟಕೇಪಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ – "ಯತ್ಥ ಚ ಸಬ್ಬೇ ಹಾರಾ, ಸಮ್ಪತಮಾನಾ ನಯನ್ತಿ ಸುತ್ತತ್ಥಂ। ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಧಿಪುಥುತ್ತಾ"ತಿ। **ಗೋಚರೋ**ತಿ ಸುತ್ತತ್ಥೋ। ಸುತ್ತಸ್ಸ ಹಿ ಪದತ್ಥುದ್ಧಾರಣಮುಖೇನ ಹಾರಯೋಜನಾ। ತೇಸಂ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಾನಂ। **ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಪರಿಕ್ಖಾ**ತಿ ಯುತ್ತಸ್ಸ ಚ ಅಯುತ್ತಸ್ಸ ಚ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ। "ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಿಪರಿಕ್ಖಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಯುತ್ತಿಅಯುತ್ತೀನಂ ವಿಚಾರಣಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಥಂ ಪನ ತೇಸಂ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಜಾನನಾ? ಚತೂಹಿ ಮಹಾಪದೇಸೇಹಿ ಅವಿರುಜ್ಝನೇನ। ತತ್ಥ ಬ್ಯಞ್ಜನಸ್ಸ ತಾವ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಭಾವೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ಥವಾಚಕಭಾವೋ ಚ ಯುತ್ತಭಾವೋ। ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪನ ಸುತ್ತವಿನಯಧಮ್ಮತಾಹಿ ಅವಿಲೋಮನಂ । ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ। ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ ಪರತೋ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಹಾರೋ ಯುತ್ತೀತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ**ತಿ ಏವಂ ಸುತ್ತೇ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಾನಂ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಭಾವವಿಭಾವನಲಕ್ಖಣೋ ಯುತ್ತಿಹಾರೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೪. **ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸುತ್ತಾಗತಂ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಮಾಹ। **ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಕುಸಲಾದಿಧಮ್ಮಸ್ಸ। **ಯಂ ಪದಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಾರಣಂ, ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾದಿ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಂ ವಾ ಅನಾಗತಂ ವಾ ಸಮ್ಭವತೋ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ, ವುತ್ತನಯೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಾವ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಯತ್ತಕಾ ತಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಾ ಧಮ್ಮಾ, ತೇಸಂ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಯಥಾನುರೂಪಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಥ ವಾ **ಯಾವ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಸುತ್ತಾಗತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ತಸ್ಸಪಿ ಯಂ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಸಮ್ಭವತೋ ಯಾವ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ಪದಟ್ಠಾನವಿಚಾರಣಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಸೋ ಹಾರೋ ಪದಟ್ಠಾನೋ**ತಿ ಏವಂ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ತೇಸಞ್ಚ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಾತಿ ಸಮ್ಭವತೋ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಧಮ್ಮನಿದ್ಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಪದಟ್ಠಾನೋ ನಾಮ ಹಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫. **ವುತ್ತಮ್ಹಿ ಏಕಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಕುಸಲಾದೀಸು ಖನ್ಧಾದೀಸು ವಾ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಏಕಧಮ್ಮೇ, ಸುತ್ತೇ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ವಾ ಕಥಿತೇ। **ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ಕೇಚೀ**ತಿ ಯೇ ಕೇಚಿ ಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಾದಿಭಾವೇನ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಾದಿಭಾವೇನ ವಾ ತೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾ। **ವುತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ ಸಬ್ಬೇ**ತಿ ತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕುಸಲಾದಿಸಭಾವಾ, ಖನ್ಧಾದಿಸಭಾವಾ ವಾ ಧಮ್ಮಾ ಸುತ್ತೇ ಅವುತ್ತಾಪಿ ತಾಯ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣತಾಯ ವುತ್ತಾ ಭವನ್ತಿ ಆನೇತ್ವಾ ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ **ಏಕಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣಾ ವುತ್ತಾ। ತೇನ ಸಹಚಾರಿತಾ ಸಮಾನಕಿಚ್ಚತಾ ಸಮಾನಹೇತುತಾ ಸಮಾನಫಲತಾ ಸಮಾನಾರಮ್ಮಣತಾತಿ ಏವಮಾದೀಹಿ ಅವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ವುತ್ತಾನಂ ವಿಯ ನಿದ್ಧಾರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸೋ ಹಾರೋ ಲಕ್ಖಣೋ ನಾಮಾ**ತಿ ಏವಂ ಸುತ್ತೇ ಅನಾಗತೇಪಿ ಧಮ್ಮೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ ಆಗತೇ ವಿಯ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯಾ ಸಂವಣ್ಣನಾ, ಸೋ ಲಕ್ಖಣೋ ನಾಮ ಹಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೬. **ನೇರುತ್ತ**ನ್ತಿ ನಿರುತ್ತಂ, ಪದನಿಬ್ಬಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ**ತಿ ಬುದ್ಧಾನಂ ಸಾವಕಾನಂ ವಾ ತಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ದೇಸಕಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಬ್ಯಞ್ಜನ**ನ್ತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ, ಕರಣೇ ಹಿ ಏತಂ ಪಚ್ಚತ್ತಂ। ಕಾಮಞ್ಚ ಸಬ್ಬೇ ಹಾರಾ ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಯಾ, ಅಯಂ ಪನ

ವಿಸೇಸತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನದ್ವಾರೇನೇವ ಅತ್ಥಪರಿಯೇಸನಾತಿ ಕತ್ವಾ “ಬ್ಯಞ್ಜನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ - “ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನೇರುತ್ತಞ್ಚ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಚ ನಿದಾನಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಾಪರಾನುಸನ್ಧಿ ಚ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾ”ತಿ। **ಅಥಾ**ತಿ ಪದಪೂರಣಮತ್ತಂ। **ದೇಸನಾನಿದಾನ**ನ್ತಿ ನಿದದಾತಿ ಫಲನ್ತಿ ನಿದಾನಂ, ಕಾರಣಂ, ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ದೇಸನಾ ಪವತ್ತಾ, ತಂ ದೇಸನಾಯ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಬ್ಬಾಪರಾನುಸನ್ಧೀ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇನ ಚ ಅಪರೇನ ಚ ಅನುಸನ್ಧಿ। “ಪುಬ್ಬಾಪರೇನ ಸನ್ಧೀ”ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇನ ಅಪರಭಾಗಂ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಕಥನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಙ್ಗೀತಿವಸೇನ ವಾ ಪುಬ್ಬಾಪರಭೂತೇಹಿ ಸುತ್ತನ್ತರೇಹಿ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಂಸನ್ದನಂ ಪುಬ್ಬಾಪರಾನುಸನ್ಧಿ। ಯಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಪದೇನ ಪರಪದಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧನಂ, ಅಯಮ್ಪಿ ಪುಬ್ಬಾಪರಾನುಸನ್ಧಿ। **ಏಸೋ ಹಾರೋ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ**ತಿ ಏವಂ ನಿಬ್ಬಚನಾಧಿಪ್ಪಾಯಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ವಿಭಾವನಲಕ್ಖಣೋ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಹಾರೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೭. **ಏಕಮ್ಹಿ ಪದಟ್ಠಾನೇ**ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಆರಮ್ಭಧಾತುಆದಿಕೇ ಪರಕ್ಕಮಧಾತುಆದೀನಂ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ದೇಸನಾರುಳ್ಹೇ ಸತಿ। **ಪರಿಯೇಸತಿ ಸೇಸಕಂ ಪದಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ತಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗತಾಯ ಅಗ್ಗಹಣೇನ ವಾ ಸೇಸಕಂ ಪಮಾದಾದೀನಂ ಆಸನ್ನಕಾರಣತ್ತಾ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಕೋಸಜ್ಜಾದಿಕಂ ಧಮ್ಮನ್ತರಂ ಪರಿಯೇಸತಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಗವೇಸತಿ, ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ಚ ಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಯೋಜೇನ್ತೋ ದೇಸನಂ **ಆವಟ್ಟತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ**ತಿ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಾದಿಮುಖೇನ ಆರದ್ಧಸುತ್ತಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಪಮಾದಾದಿವಸೇನ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ದೇಸನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಆವಟ್ಟೇತಿ ನಾಮ। **ಆವಟ್ಟೋ ನಾಮ ಸೋ ಹಾರೋ**ತಿ ದೇಸನಾಯ ಗಹಿತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಆವಟ್ಟನಲಕ್ಖಣೋ ಆವಟ್ಟೋ ಹಾರೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೮. **ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಂ, ತಂ ಕುಸಲಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕವಿಧಂ। **ಪದಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೇ ಉತ್ತರಿ ಗುಣವಿಸೇಸೇ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ತಂ ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮನಕಾರಣಂ। **ಭೂಮಿ**ನ್ತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿ ದಸ್ಸನಭೂಮೀತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಭೂಮಿಂ। **ವಿಭಜ್ಜತೇ**ತಿ ವಿಭಾಗೇನ ಕಥೇತಿ। **ಸಾಧಾರಣೇ**ತಿ ದಸ್ಸನಪಹಾತಬ್ಬಾದಿನಾಮವಸೇನ ವಾ ಪುಥುಜ್ಜನಸೋತಾಪನ್ನಾದಿವತ್ಥುವಸೇನ ವಾ ಸಾಧಾರಣೇ ಅವಿಸಿಟ್ಠೇ ಸಮಾನೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ **ಅಸಾಧಾರಣಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ನೇಯ್ಯೋ ವಿಭತ್ತೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಾದೀನಂ ವಿಭಜನೋ ಅಯಂ ಹಾರೋ ವಿಭತ್ತೀತಿ ಞಾತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೇ ವೋದಾನಧಮ್ಮೇ ಚ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣತೋ ಪದಟ್ಠಾನತೋ ಭೂಮಿತೋ ಚ ವಿಭಜನಲಕ್ಖಣೋ “ವಿಭತ್ತಿಹಾರೋ”ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೯. **ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ**ತಿ ಕಥಿತೇ ಸುತ್ತೇ ಆಗತೇ, ಸಂವಣ್ಣಿತೇ ವಾ। **ಭಾವಿತೇ**ತಿ ಯಥಾ ಉಪ್ಪನ್ನಸದಿಸಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ಏವಂ ಭಾವಿತಸದಿಸೇ ಭಾವೇತಬ್ಬೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಹೀನೇ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಪರಿವತ್ತತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ**ತಿ ವುತ್ತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯೇ ಪಟಿಪಕ್ಖಾ, ತೇಸಂ ವಸೇನ ಪರಿವತ್ತೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಪರಿವತ್ತನಲಕ್ಖಣೋ “ಪರಿವತ್ತನೋ ಹಾರೋ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೧೦. ವಿವಿಧಾನಿ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ಥೇ ವಚನಾನಿ ವಿವಚನಾನಿ, ವಿವಚನಾನಿ ಏವ **ವೇವಚನಾನಿ,** ಪರಿಯಾಯಸದ್ದಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಾನಿ ವೇವಚನಾನಿ। **ಬಹೂನೀ**ತಿ ಅನೇಕಾನಿ। **ತು**-ಸದ್ದೋ ಅವಧಾರಣೇ। ತೇನ ಬಹೂ ಏವ ಪರಿಯಾಯಸದ್ದಾ ವೇವಚನಹಾರಯೋಜನಾಯಂ ಕಥೇತಬ್ಬಾ, ನ ಕತಿಪಯಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ । **ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತಾನೀ**ತಿ ನವವಿಧಸುತ್ತನ್ತಸಙ್ಖಾತೇ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ ಭಾಸಿತಾನಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ತು-ಸದ್ದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ, ತೇನ ಪಾಳಿಯಂ ಆಗತಾನಿಯೇವ ವೇವಚನಾನಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಏಕಸ್ಸ ಪದತ್ಥಸ್ಸ। **ಯೋ ಜಾನಾತಿ ಸುತ್ತವಿದೂ**ತಿ ಯಥಾ “ಸಪ್ಪಿಸ್ಸ ಜಾನಾಹೀ”ತಿ ವುತ್ತೇ “ಸಪ್ಪಿನಾ ವಿಚಾರೇಹಿ, ಸಪ್ಪಿಂ ದೇಹಿ, ದೇಥಾ”ತಿ ವಾ ಆಣಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಏವಂ ಯೋ ಸುತ್ತಕೋವಿದೋ ಧಮ್ಮಕಥಿಕೋ ಏಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಬಹೂಪಿ ಪರಿಯಾಯಸದ್ದೇ ವಿಚಾರೇತಿ ವಿಭಾವೇತಿ ಯೋಜೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೇವಚನೋ ನಾಮ ಸೋ ಹಾರೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಪರಿಯಾಯಸದ್ದಯೋಜನಾಲಕ್ಖಣೋ ವೇವಚನಹಾರೋ ನಾಮ। ತಸ್ಮಾ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಅನೇಕಪರಿಯಾಯಸದ್ದಯೋಜನಾಲಕ್ಖಣೋ “ವೇವಚನಹಾರೋ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೧. **ಧಮ್ಮನ್ತಿ** ಖನ್ಧಾದಿಧಮ್ಮಂ। **ಪಞ್ಞತ್ತೀಹೀತಿ** ಪಞ್ಞಾಪನೇಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಪನೇಹಿ, ಅಸಙ್ಕರತೋ ವಾ ಠಪನೇಹಿ। **ವಿವಿಧಾಹೀತಿ** ನಿಕ್ಖೇಪಪ್ಪಭವಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕವಿಧಾಹಿ। **ಸೋ ಆಕಾರೋತಿ** ಯೋ ಏಕಸ್ಸೇವತ್ಥಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪಪ್ಪಭವಪಞ್ಞತ್ತಿಆದಿವಸೇನ ಅನೇಕಾಹಿ ಪಞ್ಞತ್ತೀಹಿ ಪಞ್ಞಾಪನಾಕಾರೋ। **ಞೇಯ್ಯೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಾಮ ಹಾರೋತಿ** ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರೋ ನಾಮಾತಿ ಞಾತಬ್ಬೋ। ತಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನೇಕಾಹಿ ಪಞ್ಞತ್ತೀಹಿ ಪಞ್ಞಾಪೇತಬ್ಬಾಕಾರವಿಭಾವನಲಕ್ಖಣೋ “ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರೋ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೨. **ಪಟಿಚ್ಚುಪ್ಪಾದೋತಿ** ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಖನ್ಧಾತಿ** ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚ ಖನ್ಧಾ ಚ। **ಧಾತುಆಯತನಾತಿ** ಧಾತುಯೋ ಚ ಆಯತನಾನಿ ಚ। **ಏತೇಹೀತಿ** ಯೋ ದ್ವಾದಸಪದಿಕೋ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರೋ ಯಾನಿ ಚ ದ್ವಾವೀಸತಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಯೇ ಚ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಯಾ ಚ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ ಯಾನಿ ಚ ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ, ಏತೇಹಿ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಪದತ್ಥಮುಖೇನ ನಿದ್ಧಾರಿಯಮಾನೇಹಿ। **ಓತರತಿ ಯೋತಿ** ಯೋ ಸಂವಣ್ಣನಾನಯೋ ಓಗಾಹತಿ, ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿಕೇ ಅನುಪವಿಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಓತರಣೋ ನಾಮ ಸೋ ಹಾರೋತಿ** ಯೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸೋ, ಸೋ ಓತರಣಹಾರೋ ನಾಮ। **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಚೇತ್ಥ ಸುಞ್ಞತಮುಖಾದೀನಂ ಗಾಥಾಯಂ ಅವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿಮುಖೇಹಿ ಸುತ್ತತ್ಥಸ್ಸ ಓತರಣಲಕ್ಖಣೋ ಓತರಣೋ ಹಾರೋ ನಾಮಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೩. **ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಮ್ಹೀತಿ** ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಬ್ಯಾಕತೇ। **ಪಞ್ಹೇತಿ** ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತೇ ಅತ್ಥೇ। **ಗಾಥಾಯನ್ತಿ** ಗಾಥಾರುಳ್ಹೇ। **ಇದಞ್ಚ ಪುಚ್ಛನ್ತಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ ಪುಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ।** **ಯಮಾರಬ್ಭಾತಿ** ಸಾ ಪನ ಗಾಥಾ ಯಂ ಅತ್ಥಂ ಆರಬ್ಭ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ಪುಚ್ಛಿತಾ, ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ। **ಸುದ್ಧಾಸುದ್ಧಪರಿಕ್ಖಾತಿ** ಪದಂ ಸೋಧಿತಂ, ಆರಮ್ಭೋ ನ ಸೋಧಿತೋ, ಪದಞ್ಚ ಸೋಧಿತಂ ಆರಮ್ಭೋ ಚ ಸೋಧಿತೋತಿ ಏವಂ ಪದಾದೀನಂ ಸೋಧಿತಾಸೋಧಿತಭಾವವಿಚಾರೋ । **ಹಾರೋ ಸೋ ಸೋಧನೋ ನಾಮಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತವಿಚಾರೋ ಸೋಧನೋ ಹಾರೋ ನಾಮ। ಏವಂ ಸುತ್ತೇ ಪದಪದತ್ಥಪಞ್ಹಾರಮ್ಭಾನಂ ಸೋಧನಲಕ್ಖಣೋ “ಸೋಧನೋ ಹಾರೋ”ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

೧೪. **ಏಕತ್ತತಾಯಾತಿ** ಏಕಸ್ಸ ಭಾವೋ ಏಕತ್ತಂ, ಏಕತ್ತಮೇವ ಏಕತ್ತತಾ, ತಾಯ ಏಕತ್ತತಾಯ। **ಏಕ**-ಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥ ಸಮಾನಸದ್ದಪರಿಯಾಯೋ, ತಸ್ಮಾ ಸಾಮಞ್ಞೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಸಿಟ್ಠಾ ಮತ್ತಾ ವಿಮತ್ತಾ, ವಿಮತ್ತಾವ ವೇಮತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ಭಾವೋ ವೇಮತ್ತತಾ, ತಾಯ **ವೇಮತ್ತತಾಯ,** ವಿಸೇಸೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತೇ ನ ವಿಕಪ್ಪಯಿತಬ್ಬಾತಿ** ಯೇ ಧಮ್ಮಾ “ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯೋ”ತಿಆದಿನಾ ಸಾಮಞ್ಞೇನ, “ಜಾತಿ ಜರಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ಭವತಣ್ಹಾ”ತಿಆದಿನಾ ವಿಸೇಸೇನ ಚ ಸುತ್ತೇ ದೇಸಿತಾ, ತೇ “ಕಿಮೇತ್ಥ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಕೋ ವಾ ವಿಸೇಸೋ”ತಿ ಏವಂ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸವಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ನ ವಿಕಪ್ಪಯಿತಬ್ಬಾ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಕಪ್ಪನಾಯ ವೋಹಾರಭಾವೇನ ಅನವಟ್ಠಾನತೋ ಕಾಲದಿಸಾವಿಸೇಸಾದೀನಂ ವಿಯ ಅಪೇಕ್ಖಾಸಿದ್ಧಿತೋ ಚ। ಯಥಾ ಹಿ “ಅಜ್ಜ ಹಿಯ್ಯೋ ಸ್ವೇ”ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ಕಾಲವಿಸೇಸಾ ಅನವಟ್ಠಿತಸಭಾವಾ “ಪುರಿಮಾ ದಿಸಾ ಪಚ್ಛಿಮಾ ದಿಸಾ”ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಾ ದಿಸಾವಿಸೇಸಾ ಚ, ಏವಂ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಾಪಿ। ತಥಾ ಹಿ “ಇದಂ ದುಕ್ಖ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚಮಾನಂ ಜಾತಿಆದಿಅಪೇಕ್ಖಾಯ ಸಾಮಞ್ಞಮ್ಪಿ ಸಮಾನಂ ಸಚ್ಚಾಪೇಕ್ಖಾಯ ವಿಸೇಸೋ ಹೋತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸಮುದಯಾದೀಸುಪಿ। **ಏಸೋ ಹಾರೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋತಿ** ಏವಂ ಸುತ್ತಾಗತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೫. **ಯೇ ಧಮ್ಮಾತಿ** ಯೇ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕಾ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾ। **ಯಂ ಧಮ್ಮನ್ತಿ** ಯಂ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಕಂ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮಂ। **ಜನಯನ್ತೀತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ। **ಪಚ್ಚಯಾತಿ** ಸಹಜಾತಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ। **ಪರಮ್ಪರತೋತಿ** ಪರಮ್ಪರಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ, ಅನುರೂಪಸನ್ತಾನಘಟನವಸೇನ ಪಚ್ಚಯೋ ಹುತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿ ಹಿ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಅವಸಿಟ್ಠೋ ಪಚ್ಚಯಭಾವೋ। **ಹೇತುಮವಕಡ್ಢಯಿತ್ವಾತಿ** ತಂ ಯಥಾವುತ್ತಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾತಂ ಜನಕಾದಿಭೇದಭಿನ್ನಂ ಹೇತುಂ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಸುತ್ತತೋ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯೋ ಸಂವಣ್ಣನಾಸಙ್ಖಾತೋ, **ಏಸೋ ಹಾರೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋತಿ** ಏವಂ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಾರಸಙ್ಖಾತೇ ಹೇತುಪಚ್ಚಯೇ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಸಂವಣ್ಣನಲಕ್ಖಣೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೬. **ಯೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಯೇ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮಾ। **ಯಂಮೂಲಾ**ತಿ ಯೇಸಂ ಸಮಾಧಿಆದೀನಂ ಮೂಲಭೂತಾ, ತೇ ತೇಸಂ ಸಮಾಧಿಆದೀನಂ ಪದಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಸಮಾರೋಪಯಿತಬ್ಬಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಯೇ ಚೇಕತ್ಥಾ ಪಕಾಸಿತಾ ಮುನಿನಾ**ತಿ ಯೇ ಚ ರಾಗವಿರಾಗಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಸೇಕ್ಖಫಲಕಾಮಧಾತುಸಮತಿಕ್ಕಮನಾದಿಸದ್ದಾ ಅನಾಗಾಮಿಫಲತ್ಥತಾಯ ಏಕತ್ಥಾ ಬುದ್ಧಮುನಿನಾ ಪರಿದೀಪಿತಾ, ತೇ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಭಾವೇನ ಸಮಾರೋಪಯಿತಬ್ಬಾತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಸಮಾರೋಪನಞ್ಚೇತ್ಥ ಸುತ್ತೇ ಯಥಾರುತವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ವಾ ಗಯ್ಹಮಾನಸ್ಸ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸೀಲಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯನ್ತರವಿಭಾವನಮುಖೇನ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಕಥನಂ, ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರೀ ಚ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಪಹಾನೇನಾತಿ ಪಹಾನಸಮಾರೋಪನಾಪಿ ಅತ್ಥತೋ ದಸ್ಸಿತಾ ಏವ ಹೋತಿ। **ಏಸ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರೋ**ತಿ ಏಸ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನವೇವಚನಭಾವನಾಪಹಾನಸಮಾರೋಪನವಿಚಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಸಮಾರೋಪನೋ ನಾಮ ಹಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಯಸಙ್ಖೇಪೋ

೧೭. ಏವಂ ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ ಸೋಳಸಪಿ ಹಾರೇ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನಯೇ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ "**ತಣ್ಹಞ್ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತಣ್ಹಞ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಮ್ಪಿ ಚಾ**ತಿ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಂ ಅತ್ಥತೋ ನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ವಾ ಗಹಿತಂ ತಣ್ಹಂ ಅವಿಜ್ಜಞ್ಚ ಯೋ ನೇತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯೋ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸೋ ತಂ ನೇತಿ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ಪಾಪೇತಿ ಸಂಕಿಲೇಸವಸೇನ ಸುತ್ತತ್ಥಂ ಯೋಜೇತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸಮಥೇನಾ**ತಿ ಸಮಾಧಿನಾ। **ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾಯ, ಯೋ ನೇತಿ ವೋದಾನಪಕ್ಖಂ ಪಾಪೇತಿ, ತಥಾ ಸುತ್ತತ್ಥಂ ಯೋಜೇತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಸಚ್ಚೇಹಿ ಯೋಜಯಿತ್ವಾ**ತಿ ನಯನ್ತೋ ಚ ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಭವಮೂಲಕತ್ತಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ, ಅವಸೇಸಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ, ತೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಾ ಅಸಙ್ಖತಧಾತು ನಿರೋಧಸಚ್ಚನ್ತಿ ಏವಂ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಸಚ್ಚೇಹಿ ಯೋಜೇತ್ವಾ। **ಅಯಂ ನಯೋ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ**ತಿ ಯೋ ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾಹಿ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸುತ್ತತ್ಥಸ್ಸ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ವೋದಾನಪಕ್ಖಸ್ಸ ಚತುಸಚ್ಚಯೋಜನಮುಖೇನ ನಯನಲಕ್ಖಣೋ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸೋ, ಅಯಂ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ ನಯೋ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿ ಗಾಥಾಯಂ "ನಯೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸೋತಿ ವುತ್ತಂ। ನ ಹಿ ಅತ್ಥನಯೋ ಸಂವಣ್ಣನಾ, ಚತುಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅನುರೂಪೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಅನುಗಾಹಣನಯೋ ಅತ್ಥನಯೋ। ತಸ್ಸ ಪನ ಯಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದೀನಂ ವಸೇನ ತಣ್ಹಾದಿಮುಖೇನ ನಯಭೂಮಿರಚನಾ, ತತ್ಥ ನಯವೋಹಾರೋ।

೧೮. **ಅಕುಸಲೇ**ತಿ ದ್ವಾದಸಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಸಙ್ಗಹಿತೇ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ। **ಸಮೂಲೇಹೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಮೂಲೇಹಿ, ಲೋಭದೋಸಮೋಹೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುಸಲೇ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಚತುಭೂಮಕೇ ಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ। **ಕುಸಲಮೂಲೇಹೀ**ತಿ ಕುಸಲೇಹಿ ಅಲೋಭಾದಿಮೂಲೇಹಿ **ಯೋ ನೇತಿ**। ನಯನ್ತೋ ಚ ಕುಸಲಾಕುಸಲಂ ಮಾಯಾಮರೀಚಿಆದಯೋ ವಿಯ ಅಭೂತಂ ನ ಹೋತೀತಿ **ಭೂತಂ**। ಪಟಘಟಾದಯೋ ವಿಯ ನ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಮತ್ತನ್ತಿ **ತಥಂ**। ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕತಾಭಾವತೋ ಕುಸಲಸ್ಸ ಚ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕತಾಭಾವತೋ ವಿಪಾಕೇ ಸತಿ ಅವಿಸಂವಾದಕತ್ತಾ **ಅವಿತಥಂ** ನೇತಿ। ಏವಮೇತೇಸಂ ತಿಣ್ಣಮ್ಪಿ ಪದಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲವಿಸೇಸನತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಅಥ ವಾ ಅಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ ಅಕುಸಲಾನಿ ಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ ಚ ಕುಸಲಾನಿ ನಯನ್ತೋ ಅಯಂ ನಯೋ **ಭೂತಂ ತಥಂ ಅವಿತಥಂ** ನೇತಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ಹಿ ಬಾಧಕಾದಿಭಾವತೋ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವಾಭಾವೇನ ಭೂತಾನಿ, ಸಚ್ಚಸಭಾವತ್ತಾ ತಥಾನಿ, ಅವಿಸಂವಾದನತೋ ಅವಿತಥಾನಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ತಥಾನಿ ಅವಿತಥಾನಿ ಅನಞ್ಞಥಾನೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೯೦)। **ತಿಪುಕ್ಖಲಂ ತಂ ನಯಂ ಆಹೂ**ತಿ ಯೋ ಅಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಸ್ಸ ಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ ವೋದಾನಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸುತ್ತತ್ಥಸ್ಸ ಚತುಸಚ್ಚಯೋಜನಮುಖೇನ ನಯನಲಕ್ಖಣೋ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸೋ, ತಂ ತಿಪುಕ್ಖಲಂ ನಯನ್ತಿ ವದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೯. **ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹೀ**ತಿ ಅಸುಭೇ ಸುಭನ್ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹಿ। **ಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಿಬಾಧಿಯನ್ತೀತಿ ಕಿಲೇಸಾ, ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಧಮ್ಮಾ, ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇಚಿ "ಸಂಕಿಲೇಸೇ"ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ, ಕಿಲೇಸಸಹಿತೇತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹೀ**ತಿ ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ। **ಸದ್ಧಮ್ಮೇ**ತಿ ಪಟಿಪತ್ತಿಪಟಿವೇಧಸದ್ಧಮ್ಮೇ, ವೋದಾನಪಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತಂ ನಯ**ನ್ತಿ ಯೋ ಸುಭಸಞ್ಞಾದೀಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹಿ ಸಕಲಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಸ್ಸ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀಹಿ ವೋದಾನಪಕ್ಖಸ್ಸ ಚತುಸಚ್ಚಯೋಜನವಸೇನ ನಯನಲಕ್ಖಣೋ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸೋ, ಏತಂ ನಯಂ **ನಯವಿದೂ** ಸದ್ಧಮ್ಮನಯಕೋವಿದಾ, ಅತ್ಥನಯಕುಸಲಾ ಏವ ವಾ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ನಯನ್ತಿ ವದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೨೦. **ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇಸೂ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥನಯಸ್ಸ ಯೋಜನತ್ಥಂ ಕತೇಸು ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ "ತಹಿಂ ತಹಿ"ನ್ತಿ। **ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ**ತಿ ವೋದಾನಿಯಾ ಸಂಕಿಲೇಸಿಕಾ ಚ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮಾ। **ವುತ್ತಾ**ತಿ ಸುತ್ತತೋ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಕಥಿತಾ। **ಮನಸಾ ವೋಲೋಕಯತೇ**ತಿ ತೇ ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮೇ ಚಿತ್ತೇನೇವ "ಅಯಂ ಪಠಮಾ ದಿಸಾ ಅಯಂ ದುತಿಯಾ ದಿಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ದಿಸಾಭಾವೇನ ಉಪಪರಿಕ್ಖತಿ, ವಿಚಾರೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಓಲೋಕಯತೇ ತೇ ಅಬಹೀ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ತತ್ಥ **ತೇ**ತಿ ತೇ ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮೇ। **ಅಬಹೀ**ತಿ ಅಬ್ಭನ್ತರಂ, ಚಿತ್ತೇ ಏವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಂ ಖು ದಿಸಾಲೋಚನಂ ಆಹೂ**ತಿ ಓಲೋಕಯತೇತಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ಓಲೋಕನಂ, ತಂ ದಿಸಾಲೋಚನಂ ನಾಮ ನಯಂ ವದನ್ತಿ। **ಖು**-ತಿ ಚ ನಿಪಾತೋ ಅವಧಾರಣೇ। ತೇನ ಓಲೋಕನಮೇವ ಅಯಂ ನಯೋ, ನ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥವಿಸೇಸೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೨೧. **ಓಲೋಕೇತ್ವಾ**ತಿ ಪಠಮಾದಿದಿಸಾಭಾವೇನ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತ್ವಾ। **ದಿಸಾಲೋಚನೇನಾ**ತಿ ದಿಸಾಲೋಚನನಯೇನ ಕರಣಭೂತೇನ। ಯೇನ ಹಿ ವಿಧಿನಾ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥನಯಸ್ಸ ಯೋಜನಾಯ ದಿಸಾ ಓಲೋಕೀಯನ್ತಿ, ಸೋ ವಿಧಿ ದಿಸಾಲೋಚನನ್ತಿ ಏವಂ ವಾ ಏತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಉಕ್ಖಿಪಿಯಾ**ತಿ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ, ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮೇ ಸುತ್ತತೋ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಉಕ್ಖಿಪಿಯ ಯೋ ಸಮಾನೇತೀ"ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ, ತಸ್ಸತ್ಥೋ - "ಯೋ ತೇಸಂ ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾನಯನಂ ಕರೋತೀ"ತಿ। **ಯ**ನ್ತಿ ವಾ ಕಿರಿಯಾಪರಾಮಸನಂ । **ಸಮಾನೇತೀ**ತಿ ಸಮಂ, ಸಮ್ಮಾ ವಾ ಆನೇತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಯೋಜನಾವಸೇನ। ಕೇ ಪನ ಆನೇತಿ? ಸಬ್ಬೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ತಂತಂನಯದಿಸಾಭೂತೇ। **ಅಯಂ ನಯೋ**ತಿ ಸಮಾನೇತೀತಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ತಂತಂನಯದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮಾನಯನಂ, ಅಯಂ **ಅಙ್ಕುಸೋ** ನಾಮ ನಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತಞ್ಚ ದ್ವಯಂ "ವೋಹಾರನಯೋ, ಕಮ್ಮನಯೋ"ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

೨೨. ಏವಂ ಹಾರೇ ನಯೇ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನೇಸಂ ಯೋಜನಕ್ಕಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಠಮ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಪಠಮಂ ಸೋಳಸ ಹಾರಾ "ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ"ತಿ ವಚನಸೇಸೋ। ಹಾರಸಂವಣ್ಣನಾ ಪಠಮಂ ಕಾತಬ್ಬಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಪರಿಯೇಟ್ಠಿಭಾವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ದಿಸಲೋಚನತೋ**ತಿ ದಿಸಾಲೋಚನೇನ, ಅಯಮೇವ ವಾ ಪಾಠೋ। **ಅಙ್ಕುಸೇನ ಹೀ**ತಿ **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ದ್ವಾದಸಪದಂ

೨೩. ಇದಾನಿ ಯೇಸಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಂ ಅತ್ಥಪದಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ದ್ವಾದಸ ಪದಾನಿ ಸುತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಾನಿ ಪದಾನಿ ನಿದ್ದಿಸಿತುಂ **"ಅಕ್ಖರಂ ಪದ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಅಪರಿಯೋಸಿತೇ ಪದೇ ವಣ್ಣೋ **ಅಕ್ಖರಂ** ಪರಿಯಾಯವಸೇನ ಅಕ್ಖರಣತೋ ಅಸಞ್ಚರಣತೋ। ನ ಹಿ ವಣ್ಣಸ್ಸ ಪರಿಯಾಯೋ ವಿಜ್ಜತಿ, ಅಥ ವಣ್ಣೋತಿ ಕೇನಟ್ಠೇನ ವಣ್ಣೋ? ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಟ್ಠೇನ। ವಣ್ಣೋ ಏವ ಹಿ ಇತ್ತರಖಣತಾಯ ಅಪರಾಪರಭಾವೇನ ಪವತ್ತೋ ಪದಾದಿಭಾವೇನ ಗಯ್ಹಮಾನೋ ಯಥಾಸಮ್ಬನ್ಧಂ ತಂ ತಂ ಅತ್ಥಂ ವದತಿ । ಏಕಕ್ಖರಂ ವಾ ಪದಂ **ಅಕ್ಖರಂ,** ಕೇಚಿ ಪನ "ಮನಸಾ ದೇಸನಾವಾಚಾಯ ಅಕ್ಖರಣತೋ ಅಕ್ಖರ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಪದನ್ತಿ ಪಜ್ಜತಿ ಅತ್ಥೋ ಏತೇನಾತಿ ಪದಂ, ತಂ ನಾಮಪದಂ ಆಖ್ಯಾತಪದಂ ಉಪಸಗ್ಗಪದಂ ನಿಪಾತಪದನ್ತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ। ತತ್ಥ "ಫಸ್ಸೋ ವೇದನಾ ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಸತ್ವಪ್ಪಧಾನಂ ನಾಮಪದಂ। "ಫುಸತಿ ವೇದಯತಿ ವಿಜಾನಾತೀ"ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಕಿರಿಯಾಪಧಾನಂ ಆಖ್ಯಾತಪದಂ। ಕಿರಿಯಾವಿಸೇಸಗ್ಗಹಣನಿಮಿತ್ತಂ "ಪ" ಇತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಉಪಸಗ್ಗಪದಂ। ಕಿರಿಯಾಯ ಸತ್ವಸ್ಸ ಚ ಸರೂಪವಿಸೇಸಪ್ಪಕಾಸನಹೇತುಭೂತಂ "ಏವ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ನಿಪಾತಪದಂ।

ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಂ ಪದಾಭಿಹಿತಂ ಅತ್ಥಂ ಬ್ಯಞ್ಜಯತೀತಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ, ವಾಕ್ಯಂ। ತಂ ಪನ ಅತ್ಥತೋ ಪದಸಮುದಾಯೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಪದಮತ್ತಸವನೇಪಿ ಹಿ ಅಧಿಕಾರಾದಿವಸೇನ ಲಬ್ಭಮಾನೇಹಿ ಪದನ್ತರೇಹಿ ಅನುಸನ್ಧಾನಂ ಕತ್ವಾವ ಅತ್ಥಸಮ್ಪಟಿಪತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ವಾಕ್ಯಮೇವ ಅತ್ಥಂ ಬ್ಯಞ್ಜಯತಿ। **ನಿರುತ್ತೀತಿ** ಆಕಾರಾಭಿಹಿತಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ ನಿರುತ್ತಿ।

ನಿದ್ದೇಸೋತಿ ನಿಬ್ಬಚನವಿತ್ಥಾರೋ ನಿರವಸೇಸದೇಸನತ್ತಾ ನಿದ್ದೇಸೋ। ಪದೇಹಿ ವಾಕ್ಯಸ್ಸ ವಿಭಾಗೋ ಆಕಾರೋ। ಯದಿ ಏವಂ ಪದತೋ ಆಕಾರಸ್ಸ ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ? ಅಪರಿಯೋಸಿತೇ ವಾಕ್ಯೇ ಅವಿಭಜ್ಜಮಾನೇ ವಾ ತದವಯವೋ ಪದಂ। ಉಚ್ಚಾರಣವಸೇನ ಪರಿಯೋಸಿತೇ ವಾಕ್ಯೇ ವಿಭಜ್ಜಮಾನೇ ವಾ ತದವಯವೋ ಆಕಾರೋತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಛಟ್ಠಂ ವಚನಂ ಛಟ್ಠವಚನಂ। ಆಕಾರೋ ಛಟ್ಠವಚನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಆಕಾರಛಟ್ಠವಚನಂ,** ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಬ್ಯಞ್ಜನನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಆಕಾರಪದಂ ನಿದ್ದೇಸಪದಾನನ್ತರಂ ವದನ್ತೇನ "ಆಕಾರಛಟ್ಠವಚನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ಪದಾನುಪುಬ್ಬಿಕಂ ಪನ ಇಚ್ಛನ್ತೇಹಿ ತಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನನ್ತರಮೇವ ಕಾತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಅಪರಿಮಾಣಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಾ ಅಪರಿಮಾಣಾ ಆಕಾರಾತಿ, ಬ್ಯಞ್ಜನೇಹಿ ವಿವರತಿ ಆಕಾರೇಹಿ ವಿಭಜತೀ"ತಿ ಚ। ಕೇಚಿ ಪನ "ಆಕಾರಪದಬ್ಯಞ್ಜನನಿರುತ್ತಿಯೋ ಚ ನಿದ್ದೇಸೋ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। **ಏತ್ತಾವ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ಸಬ್ಬನ್ತಿ** ಯಾನಿಮಾನಿ ಅಕ್ಖರಾದೀನಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ, ಏತ್ತಕಮೇವ ಸಬ್ಬಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ, ಏತೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೪. **ಸಙ್ಕಾಸನಾತಿ** ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಕಾಸನಾ। **ಪಕಾಸನಾತಿ** ಪಠಮಂ ಕಾಸನಾ, ಕಾಸೀಯತಿ ದೀಪೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ಹಿ ಅತ್ಥಪದದ್ವಯೇನ ಅಕ್ಖರಪದೇಹಿ ವಿಭಾವಿಯಮಾನೋ ಅತ್ಥಾಕಾರೋ ಗಹಿತೋ। ಯಸ್ಮಾ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸುಯ್ಯಮಾನೇಹಿ ಸುಣನ್ತಾನಂ ವಿಸೇಸವಿಧಾನಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಪದಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪದತ್ಥಸಮ್ಪಟಿಪತ್ತಿ ಹೋತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸಙ್ಕಾಸೇತಿ ಪದೇಹಿ ಪಕಾಸೇತೀತಿ, ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಚ ಉಗ್ಘಾಟೇತೀ"ತಿ ಚ।

ವಿವರಣಾತಿ ವಿತ್ಥಾರಣಾ। ವಿಭಜನಾ ಚ ಉತ್ತಾನೀಕಮ್ಮಞ್ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚ **ವಿಭಜನುತ್ತಾನೀಕಮ್ಮಪಞ್ಞತ್ತಿ।** ತತ್ಥ **ವಿಭಜನಾತಿ** ವಿಭಾಗಕರಣಂ, ಉಭಯೇನಾಪಿ ನಿದ್ದಿಸನಮಾಹ। ಇಧ ಪುರಿಮನಯೇನೇವ ಬ್ಯಞ್ಜನಾಕಾರೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನೋ ಅತ್ಥಾಕಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಉತ್ತಾನೀಕಮ್ಮಂ** ಪಾಕಟಕರಣಂ। ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಪನಂ **ಪಞ್ಞತ್ತಿ।** ದ್ವಯೇನಾಪಿ ಪಟಿನಿದ್ದಿಸನಂ ಕಥೇತಿ। ಏತ್ಥಾಪಿ ನಿರುತ್ತಿನಿದ್ದೇಸಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನೋ ಅತ್ಥಾಕಾರೋ ವುತ್ತೋ, ಯೋ ಪಟಿನಿದ್ದಿಸೀಯತೀತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಏತೇಹೀತಿ** ಏತೇಹಿ ಏವ ಸಙ್ಕಾಸನಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ದೇಸನಾತ್ಥಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। **ಅತ್ಥೋತಿ** ಸುತ್ತತ್ಥೋ। **ಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಉಗ್ಘಟನಾದಿಕಮ್ಮಂ। ಸುತ್ತತ್ಥೇನ ಹಿ ದೇಸನಾಯ ಪವತ್ತಿಯಮಾನೇನ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಪಬೋಧನಕಿರಿಯಾನಿಬ್ಬತ್ತಿ। ಸೋ ಚ ಸುತ್ತತ್ಥೋ ಸಙ್ಕಾಸನಾದಿಆಕಾರೋತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಅತ್ಥೋ ಕಮ್ಮಞ್ಚ ನಿದ್ದಿಟ್ಠ"ನ್ತಿ।

೧೫. **ತೀಣೀತಿ** ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ವುತ್ತಂ, ತಯೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ನವಹಿ ಪದೇಹೀತಿ** ನವಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹಿ । **ಅತ್ಥೋ ಸಮಾಯುತ್ತೋತಿ** ಅತ್ಥೋ ಸಮ್ಮಾ ಯುತ್ತೋ ನ ವಿನಾ ವತ್ತತಿ। ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಹಿ ಬುದ್ಧವಚನಸ್ಸ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನತೋ ಅತ್ಥನಯಾನಞ್ಚ ಚತುಸಚ್ಚಯೋಜನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಸಬ್ಬೋ ಪಾಳಿಅತ್ಥೋ ಅತ್ಥನಯತ್ತಯಸಙ್ಗಹಿತೋ ಸಙ್ಕಾಸನಾದಿಆಕಾರವಿಸೇಸವುತ್ತಿ ಚಾತಿ।

೧೬. ಇದಾನಿ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ ದೇಸನಾಹಾರಾದಿಕೇ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಪದತ್ಥೇ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಗಣನವಸೇನ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಅತ್ಥಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಚತುಬ್ಬೀಸಾತಿ** ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಛ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಿ ದ್ವೇ ಕಮ್ಮನಯಾತಿ ಏವಂ

ಚತುಬ್ಬೀಸ। **ಉಭಯನ್ತಿ** ಛ ಅತ್ಥಪದಾನಿ ತಯೋ ಅತ್ಥನಯಾತಿ ಇದಂ ನವವಿಧಂ ಯಥಾವುತ್ತಂ ಚತುಬ್ಬೀಸವಿಧಞ್ಚಾತಿ ಏತಂ ಉಭಯಂ। **ಸಙ್ಕಲಯಿತ್ವಾತಿ** ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ। "ಸಙ್ಖೇಪಯತೋ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಏಕತೋ ಕರೋನ್ತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏತ್ತಿಕಾತಿ** ಏತಪ್ಪಮಾಣಾ, ಇತೋ ವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕೋಚಿ ನೇತ್ತಿಪದತ್ಥೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ ತೇತ್ತಿಂಸಪದತ್ಥಾಯ ನೇತ್ತಿಯಾ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಪರಿಯೇಸನಾಯ ಯೋ "ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಠಮ"ನ್ತಿ ನಯೇಹಿ ಪಠಮಂ ಹಾರಾ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಾತಿ ಹಾರನಯಾನಂ ಸಂವಣ್ಣನಾಕ್ಕಮೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಸ್ವಾಯಂ ಹಾರನಯಾನಂ ದೇಸನಾಕ್ಕಮೇನೇವ ಸಿದ್ಧೋ। ಏವಂ ಸಿದ್ಧೇ ಸತಿ ಅಯಂ ಆರಮ್ಭೋ ಇಮಮತ್ಥಂ ದೀಪೇತಿ - ಸಬ್ಬೇಪಿಮೇ ಹಾರಾ ನಯಾ ಚ ಇಮಿನಾ ದಸ್ಸಿತಕ್ಕಮೇನೇವ ಸುತ್ತೇಸು ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ, ನ ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿಯಾತಿ।

ಕಿಂ ಪನೇತ್ಥ ಕಾರಣಂ, ಯದೇತೇ ಹಾರಾ ನಯಾ ಚ ಇಮಿನಾವ ಕಮೇನ ದೇಸಿತಾತಿ? ಯದಿಪಿ ನಾಯಮನುಯೋಗೋ ಕತ್ಥಚಿ ಅನುಕ್ಕಮೇ ನಿವಿಸತಿ, ಅಪಿ ಚ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ನಿಸ್ಸಯಫಲತದುಪಾಯಸರೀರಭೂತಾನಂ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನಂ ವಿಭಾವನಸಭಾವತ್ತಾ ಪಕತಿಯಾ ಸಬ್ಬಸುತ್ತಾನುರೂಪಾತಿ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವತೋ ಪರೇಸಞ್ಚ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸಾನಂ ವಿಚಯಹಾರಾದೀನಂ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ ಪಠಮಂ ದೇಸನಾಹಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋ।

ಪದಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪುಬ್ಬಾಪರಾನುಗೀತೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ದೇಸನಾಹಾರಪದತ್ಥಾನಂ ಪವಿಚಯಸಭಾವತಾಯ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಂ ವಿಚಯೋ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಪದಂ ವಿಚಿನತಿ...ಪೇ°... ಆಣತ್ತಿಂ ವಿಚಿನತಿ ಅನುಗೀತಿಂ ವಿಚಿನತೀ"ತಿ।

ವಿಚಯೇನ ಹಾರೇನ ಪವಿಚಿತಾನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಿವಿಚಾರಣಾ ಯುತ್ತಾತಿ ಯುತ್ತಿವಿಚಾರಣಭಾವತೋ ವಿಚಯಾನನ್ತರಂ ಯುತ್ತಿಹಾರೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ - "ವಿಚಯೇನ ಹಾರೇನ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಿಹಾರೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬ"ನ್ತಿ।

ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಾನಂಯೇವ ಅತ್ಥಾನಂ ಉಪಪತ್ತಿಅನುರೂಪಂ ಕಾರಣಪರಮ್ಪರಾಯ ನಿದ್ಧಾರಣಲಕ್ಖಣಂ ಪದಟ್ಠಾನಚಿನ್ತನಂ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಯುತ್ತಿಹಾರಾನನ್ತರಂ ಪದಟ್ಠಾನಹಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ - "ಯೋ ಕೋಚಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಯೋ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಚ, ಸಬ್ಬೋ ಸೋ ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ।

ಯುತ್ತಾಯುತ್ತಾನಂ ಕಾರಣಪರಮ್ಪರಾಯ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಸಭಾವಾನಂಯೇವ ಚ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ಏಕಲಕ್ಖಣತಾಯ ಗಹಣಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪದಟ್ಠಾನಾನನ್ತರಂ ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗೇ "ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ "ಏವಂ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಅತ್ಥತೋ ನಿದ್ಧಾರಿತಾನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಿಬ್ಬಚನಾದೀನಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನಿ, ನ ಸುತ್ತೇ ಸರೂಪತೋ ಆಗತಾನಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಲಕ್ಖಣಾನನ್ತರಂ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ವುತ್ತೋ। ಏವಞ್ಹಿ ನಿರವಸೇಸತೋ ಅತ್ಥಾವಬೋಧೋ ಹೋತಿ, ಏವಞ್ಚ ಕತ್ವಾ "ಯದಾ ಹಿ ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ಥಸ್ಸ ಚ ನಾಮಂ ಜಾನಾತಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಚ ನಾಮಂ ಜಾನಾತಿ ತಥಾ ತಥಾ ನಂ ಅಭಿನಿರೋಪೇತೀ"ತಿ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ ವಕ್ಖತಿ। ತಥಾ "ಪುನಪ್ಪುನಂ ಗಬ್ಭಮುಪೇತೀ"ತಿ ಏತ್ಥ "ಯೇ ಜರಾಮರಣೇನ ಅಟ್ಟೀಯಿತುಕಾಮಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ , ತೇ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುನೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಭಾವೇನ ವಕ್ಖತಿ।

ನಿಬ್ಬಚನಾಧಿಪ್ಪಾಯನಿದಾನವಚನೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಸುತ್ತೇ ಪದತ್ಥಾನಂ ಸುತ್ತನ್ತರಸಂಸನ್ದನಸಙ್ಖಾತೇ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಚಾರೇ ದಸ್ಸಿತೇ ತೇಸಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮನ್ತರಾವಟ್ಟನಂ ಸುಖೇನ ಸಕ್ಕಾ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ಚತುಬ್ಯೂಹಾನನ್ತರಂ ಆವಟ್ಟೋ ವುತ್ತೋ। ತೇನೇವ ಹಿ "ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥಾ"ತಿ ಗಾಥಾಯಂ ಆರಮ್ಭನಿಕ್ಕಮನಬುದ್ಧಸಾಸನಯೋಗಧುನನೇಹಿ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ತದನುಯೋಗಸ್ಸ ಮೂಲಂ "ಪಮಾದೋ"ತಿ ಸುತ್ತನ್ತರೇ ದಸ್ಸಿತೋ ಪಮಾದೋ ಆವಟ್ಟಿತೋ।

ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನೇ ನಿಯೋಜಿತೇ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣವಸೇನ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಧಮ್ಮಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನತೋ ಭೂಮಿತೋ ಚ ವಿಭಾಗೋ ಸಕ್ಕಾ ಸುಖೇನ ಯೋಜಿತುನ್ತಿ ಆವಟ್ಟಾನನ್ತರಂ ವಿಭತ್ತಿಹಾರೋ ವುತ್ತೋ। ಯತೋ ವಿಭತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗೇ "ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ? ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ, ನಾಮಸಾಧಾರಣಾ ವತ್ಥುಸಾಧಾರಣಾ ಚಾ"ತಿ ಆರಭಿತ್ವಾ "ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅನಿಯತಾನಞ್ಚ ಸತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸನಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಕಿಲೇಸಾ ಸಾಧಾರಣಾ, ಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಚ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಸಾಧಾರಣಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಪರಿಯಾಯವನ್ತೇಯೇವ ಧಮ್ಮೇ ವಿಭಜಿಸ್ಸತಿ।

ಸಾವಜ್ಜಾನವಜ್ಜಧಮ್ಮಾನಂ ಸಪ್ಪಟಿಭಾಗಾಭಾವತೋ ತೇಸಂ ವಿಭಾಗೇ ಕತೇ ಸುತ್ತಾಗತೇ ಧಮ್ಮೇ ಅಕಸಿರೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಪರಿವತ್ತೇತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ವಿಭತ್ತಿಅನನ್ತರಂ ಪರಿವತ್ತನಹಾರೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಭವತೀ"ತಿ ಪಟಿವಿಭತ್ತಸಭಾವೇ ಏವ ಧಮ್ಮೇ ಪರಿವತ್ತನಹಾರವಿಭಙ್ಗೇ ಉದಾಹರಿಸ್ಸತಿ।

ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಪರಿವತ್ತಿತಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಯಾಯವಚನೇಹಿ ಬೋಧೇತಬ್ಬಾ, ನ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಾಯೇವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪರಿವತ್ತನಾನನ್ತರಂ ವೇವಚನಹಾರೋ ವುತ್ತೋ।

ಏವಂ ತೇ ಧಮ್ಮಾ ಪರಿಯಾಯಸದ್ದತೋಪಿ ವಿಭಾವಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಪರಿಯಾಯತೋ ಪಕಾಸಿತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಭೇದತೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ ವಿಭಜನಂ ಸುಖೇನ ಸಕ್ಕಾ ಞಾತುನ್ತಿ ವೇವಚನಹಾರಾನನ್ತರಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಹಿ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿಯಾಯಪಞ್ಞತ್ತಿವಿಭಾಗಂ ಸುಬೋಧನಞ್ಚ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗೇ ವಕ್ಖತಿ।

ಪಭಾವಪರಿಞ್ಞಾದಿಪಞ್ಞತ್ತಿವಿಭಾಗಮುಖೇನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಸಚ್ಚಾದಿಧಮ್ಮವಿಭಾಗೇ ಕತೇ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿಮುಖೇನ ಅವಧಾರಣಂ ಸಕ್ಕಾ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಅನನ್ತರಂ ಓತರಣೋ ಹಾರೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ"ತಿ ಗಾಥಂ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ "ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ"ತಿ ಪದೇನ ಅಸೇಕ್ಖಂ ವಿಜ್ಜಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ "ವಿಜ್ಜುಪ್ಪಾದಾ ಅವಿಜ್ಜಾನಿರೋಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಂ ಉದಾಹರಿಸ್ಸತಿ।

ಧಾತಾಯತನಾದೀಸು ಓತಾರಿತಾನಂ ಸುತ್ತೇ ಪದತ್ಥಾನಂ ಪುಚ್ಛಾರಮ್ಭವಿಸೋಧನಂ ಸಕ್ಕಾ ಸುಖೇನ ಸಮ್ಪಾದೇತುನ್ತಿ ಓತರಣಾನನ್ತರಂ ಸೋಧನೋ ಹಾರೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ - "ಯತ್ಥ ಏವಂ ಸುದ್ಧೋ ಆರಮ್ಭೋ, ಸೋ ಪಞ್ಹೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ ಭವತೀ"ತಿಆದಿ।

ವಿಸೋಧಿತೇಸು ಸುತ್ತೇ ಪದಪದತ್ಥೇಸು ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಭಾವೋ ಸುಕರೋ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ಸೋಧನಾನನ್ತರಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ಸೋಧನೋ ಹಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಬಹೂಪಕಾರೋ, ತತೋ ಏವ ಹಿ "ಯಥಾ ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಪುಚ್ಛಿತಂ, ತಥಾ ತಥಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಯಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವಕ್ಖತಿ।

ಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಭೂತೇಸು ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪವೇದಿತೇಸು ಪರಿಕ್ಖಾರಸಞ್ಞಿತಸ್ಸ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣರೂಪಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಹೇತುರಾಸಿಸ್ಸ ಪಭೇದೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾನನ್ತರಂ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ವುತ್ತೋ । ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ "ಅಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಹೇತು, ಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯಥಾ ಕಿಂ ಭವೇ, ಯಥಾ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಬೀಜಂ ಅಸಾಧಾರಣಂ, ಪಥವೀ ಆಪೋ ಚ ಸಾಧಾರಣಾ"ತಿಆದಿ।

ಅಸಾಧಾರಣೇ ಸಾಧಾರಣೇ ಚ ಕಾರಣೇ ದಸ್ಸಿತೇ ತಸ್ಸ ಅತ್ತನೋ ಫಲೇಸು ಕಾರಣಾಕಾರೋ ತೇಸಂ ಹೇತುಫಲಾನಂ ಪಭೇದತೋ ದೇಸನಾಕಾರೋ ಭಾವೇತಬ್ಬಪಹಾತಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾಪಹಾನಾನಿ ಚ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವುಚ್ಚಮಾನಾನಿ ಸಮ್ಮಾ

ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ತಥತ್ತಾವಬೋಧಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಪರಿಕ್ಖಾರಾನನ್ತರಂ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ। ಇದಂ ಹಾರಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮಕಾರಣಂ।

ನಯಾನಂ ಪನ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯಪ್ಪಯೋಜಿತತ್ತಾ ಅತ್ಥನಯತ್ತಯೂಪದೇಸಸ್ಸ ತದನುಕ್ಕಮೇನೇವ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಾದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ಅತ್ಥನಯಾನಂ ಕಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಯೋ ಹಿ ತಯೋ ವೇನೇಯ್ಯಾ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಾದಯೋ ಪಯೋಜೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ತೇ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸಪಟಿನಿದ್ದೇಸಾ ವಿಯ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ತೇಸಂ ಉಪಕಾರಾಯ ಸವಂತ್ತನ್ತೀತಿ। ತಥಾ ಹಿ ನೇಸಂ ಚತ್ತಾರೋ ಛ ಅಟ್ಠ ಚ ಮೂಲಪದಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ। ಇತರಸ್ಸ ಪನ ನಯದ್ವಯಸ್ಸ ಅತ್ಥನಯತ್ತಯಸ್ಸ ಭೂಮಿಯಾ ಆಲೋಚನಂ ತಸ್ಸ ತತ್ಥ ಸಮಾನಯನಞ್ಚಾತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ ಉದ್ದೇಸಕ್ಕಮೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ನ ಹಿ ಸಕ್ಕಾ ಅನೋಲೋಕೇತ್ವಾ ಸಮಾನೇತುನ್ತಿ।

ಏತಪರಮತಾ ಚ ಹಾರಾನಂ ಏತ್ತಕೇಹಿ ಪಕಾರವಿಸೇಸೇಹಿ ಅತ್ಥನಯತ್ತಯಸಹಿತೇಹಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ನಿದ್ಧಾರಿಯಮಾನೋ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಅಲಮನುತ್ತರಾಯ ಪಠಮಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಸಮಧಿಗಮಾಯಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ದಸ್ಸನಭೂಮಿಸಮನುಪ್ಪತ್ತಿಅತ್ಥಾ ಹಿ ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣದೇಸನಾತಿ। ಅಥ ವಾ ಏತದನ್ತೋಗಧತ್ತಾ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸಾನಂ ಏತ್ತಾವತಾ ಹಾರಾನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ಯತ್ತಕಾ ಹಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಂವಣ್ಣನಾವಿಸೇಸಾ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ನೇತ್ತಿಉಪದೇಸಾಯತ್ತಾತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ।

ತಥಾ ಹಿ ಯೇ ಕೇಚಿ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಂವಣ್ಣನಾಪಕಾರಾ ನಿದ್ದಿಸೀಯನ್ತಿ। ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ, ಅನೇಕಧಾ ಪದತ್ಥೋ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬೋ, ವಿಧಿ ಅನುವಾದೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ವಿರೋಧೋ ಸಮಾಧಾತಬ್ಬೋ, ಅನುಸನ್ಧಿಯಾ ಅನುರೂಪಂ ನಿಗಮೇತಬ್ಬನ್ತಿ। ತಥಾ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪಯೋಜನಂ ಪಿಣ್ಡತ್ಥೋ ಪದತ್ಥೋ ಅನುಸನ್ಧಿ ಚೋದನಾ ಪರಿಹಾರೋ ಚ ಅತ್ಥಂ ವದನ್ತೇನ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ತಥಾ ಉಪೋಗ್ಘಾಟಪದವಿಗ್ಗಹಪದತ್ಥಚಾಲನಾಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಾನಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ।

ತಥಾ ತಿಸ್ಸೋ ಕಥಾ ಏಕನಾಳಿಕಾ ಚತುರಸ್ಸಾ ನಿಸಿನ್ನವತ್ತಿಕಾ। ತತ್ಥ ಪಾಳಿಂ ವತ್ವಾ ಏಕೇಕಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಕಥನಂ **ಏಕನಾಳಿಕಾ** ನಾಮ।

ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸಪಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಕಥನಂ **ಚತುರಸ್ಸಾ** ನಾಮ।

ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಗನ್ತ್ವಾ ಪುನ ಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ಪರಿಯೋಸಾನಗಮನಂ **ನಿಸಿನ್ನವತ್ತಿಕಾ** ನಾಮ।

ಭೇದಕಥಾಯ ತತ್ವಕಥಾಯ ಪರಿಯಾಯವಚನೇಹಿ ಚ ಸುತ್ತಂ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಚ ಏವಮಾದಯೋ। ತೇಸಮ್ಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಅವರೋಧೋ, ಯಸ್ಮಾ ತೇ ಇಧ ಕತಿಪಯಹಾರಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ।

ನಯಾನಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಯೋ ತಯೋ ಏವ ವೇನೇಯ್ಯಾ ಸಚ್ಚಾಭಿಸಮಯಭಾಗಿನೋ ತದತ್ಥಾಯ ಚ ಅತ್ಥನಯದೇಸನಾ, ತಸ್ಮಾ ಸತಿಪಿ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಧಮ್ಮಾನಂ ಯಥಾವುತ್ತಮೂಲಪದಭೇದತೋ ವಡ್ಢೇತ್ವಾ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇ ತಥಾ ಮೂಲಪದಾನಿ ಅವಡ್ಢೇತ್ವಾ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯವಸೇನೇವ ಏತಪರಮತಾ ವುತ್ತಾ। ನವಸು ನವಸು ಏವ ಹಿ ಮೂಲಪದೇಸು ಸಬ್ಬೇಸಂ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಧಮ್ಮಾನಂ ಅನ್ತೋಗಧಭಾವತೋ ನ ತಾನಿ ವಡ್ಢೇತಬ್ಬಾನಿ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯಾಧಿಕಾರತೋ ನ ಹಾಪೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ನಯಾನಂ ಏತಪರಮತಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಕಮ್ಮನಯಾನಂ ಪನ ಆಲೋಚನಸಮಾನಯನತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪಕಾರನ್ತರಸ್ಸ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಏತಪರಮತಾ। **ಹೇತ್ವಾದೀತಿ** ಏತ್ಥ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಫಲಭೂಮಿಉಪನಿಸಾಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಲಕ್ಖಣನಯಾದಯೋ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾ। ತೇಸು **ಹೇತೂತಿ** ಕಾರಣಂ, ಯೋ ಧಮ್ಮೋತಿಪಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಪನ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇನ ಏಕವಿಧೋ। ಕಾರಕೋ ಸಮ್ಪಾಪಕೋತಿ ದುವಿಧೋ। ಪುನ ಕಾರಕೋ ಞಾಪಕೋ ಸಮ್ಪಾಪಕೋತಿ ತಿವಿಧೋ। ಹೇತುಹೇತು ಪಚ್ಚಯಹೇತು ಉತ್ತಮಹೇತು ಸಾಧಾರಣಹೇತೂತಿ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೋ ಕುಸಲೋ ಅಕುಸಲೋ ಸದ್ದೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋತಿ ಪಞ್ಚವಿಧೋ। ತಥಾ ಸಭಾಗಹೇತು ಅಸಭಾಗಹೇತು ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಹೇತು ಬಾಹಿರಹೇತು ಜನಕಹೇತು ಪರಿಗ್ಗಾಹಕಹೇತು ಸಾಧಾರಣಹೇತು ಅಸಾಧಾರಣಹೇತು ಸಮನನ್ತರಹೇತು ಪರಮ್ಪರಹೇತು ಸಹಜಾತಹೇತು ಅಸಹಜಾತಹೇತು ಸಾಸವಹೇತು ಅನಾಸವಹೇತೂತಿಆದಿನಾ ಅನೇಕವಿಧೋ ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಫಲಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವೇನ ಏಕವಿಧಂ। ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬತೋಪಿ ಸಮ್ಪಾಪಕಹೇತುವಸೇನ ಫಲಪರಿಯಾಯೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಭಾವತೋ ದುವಿಧಂ। ಞಾಪೇತಬ್ಬನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬಪತ್ತಬ್ಬತೋ ತಿವಿಧಂ। ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನವಿಪಾಕಕಿರಿಯಾವಚನತ್ಥನಿಬ್ಬಾನವಸೇನ ಪಞ್ಚವಿಧಂ। ಸಭಾಗಹೇತುನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಅಸಭಾಗಹೇತುನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ ಏವಮಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕವಿಧಞ್ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಲೋಕಿಯಂ ಲೋಕುತ್ತರನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ। ಲೋಕಿಯಫಲಂ ದುವಿಧಂ ಕಾಯಿಕಂ ಮಾನಸಞ್ಚ । ತತ್ಥ ಕಾಯಿಕಂ ಪಞ್ಚದ್ವಾರಿಕಂ, ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಮಾನಸಂ। ಯಞ್ಚ ತಾಯ ತಾಯ ಸುತ್ತದೇಸನಾಯ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ, ತದಪಿ ಫಲನ್ತಿ।

ಭೂಮೀತಿ ಸಾಸವಭೂಮಿ ಅನಾಸವಭೂಮಿ ಸಙ್ಖತಭೂಮಿ ಅಸಙ್ಖತಭೂಮಿ ದಸ್ಸನಭೂಮಿ ಭಾವನಾಭೂಮಿ ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿ ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿ ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿ ಸಾವಕಭೂಮಿ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಭೂಮಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಭೂಮಿ ಝಾನಭೂಮಿ ಅಸಮಾಹಿತಭೂಮಿ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನಭೂಮಿ ಪಟಿಪನ್ನಭೂಮಿ ಪಠಮಾಭೂಮಿ ಯಾವ ಚತುತ್ಥೀಭೂಮಿ ಕಾಮಾವಚರಭೂಮಿ ಯಾವ ಲೋಕುತ್ತರಭೂಮೀತಿ ಬಹುವಿಧಾ। ತತ್ಥ ಸಾಸವಭೂಮಿ ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಾ ಧಮ್ಮಾ। ಅನಾಸವಭೂಮಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾ ಧಮ್ಮಾ। ಸಙ್ಖತಭೂಮಿ ನಿಬ್ಬಾನವಜ್ಜಾ ಸಬ್ಬೇ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ। ಅಸಙ್ಖತಭೂಮಿ ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ। ದಸ್ಸನಭೂಮಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ। ಭಾವನಾಭೂಮಿ ಅವಸಿಟ್ಠಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ। ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿ ಹೀನಮಜ್ಝಿಮಾ ಧಮ್ಮಾ। ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿ ಚತ್ತಾರೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಾ ಚ ತಯೋ ಫಲಧಮ್ಮಾ। ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿ ಅಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾ। ಸಾವಕಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಬುದ್ಧಧಮ್ಮಾ ಸಾವಕಾದಿಭೂಮಿಯೋ। ಝಾನಭೂಮಿ ಝಾನಧಮ್ಮಾ। ಅಸಮಾಹಿತಭೂಮಿ ಝಾನವಜ್ಜಿತಾ ಧಮ್ಮಾ। ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನಭೂಮಿ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ। ಪಟಿಪನ್ನಭೂಮಿ ಫಲಧಮ್ಮಾ। ಪಠಮಾದಿಭೂಮಿಯೋ ಸಹ ಫಲೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಮಗ್ಗಾ ಅಪರಿಯಾಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ "ಪಠಮಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ಪತ್ತಿಯಾ"ತಿಆದಿವಚನತೋ। ಕಾಮಾವಚರಾದಿಭೂಮಿಯೋ ಕಾಮಾವಚರಾದಿಧಮ್ಮಾ। ಯೇ ಚ ಧಮ್ಮಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಹಾರನಯಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಸುತ್ತೇಸು ನಿದ್ಧಾರೀಯನ್ತಿ, ತೇಪಿ ಭೂಮಿಯೋತಿ ವಿಞ್ಞಾತಬ್ಬಾ।

ಉಪನಿಸಾತಿ ಬಲವಕಾರಣಂ, ಯೋ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಞ್ಚ ಸನ್ಧಾಯ ಸುತ್ತೇ "ದುಕ್ಖೂಪನಿಸಾ ಸದ್ಧಾ ಸದ್ಧೂಪನಿಸಂ 'ಸೀಲ'ನ್ತಿ ಯಾವ ವಿಮುತ್ತೂಪನಿಸಂ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪಿ ಚ ಉಪನಿಸಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಸಿದ್ಧನ್ತೇ ಹದಯಭೂತಂ ಅಬ್ಭನ್ತರಂ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಧಾಪಿ ನೇತ್ತಿಹದಯಂ, ಯಂ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತಾ ಧಮ್ಮಕಥಿಕಾ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮಮುಖೇನ ಸಬ್ಬಹಾರನಯಯೋಜನಾಯ ಸಮತ್ಥಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಿಂ ಪನೇತಂ ನೇತ್ತಿಹದಯಂ? ಯದಿದಂ ಏತಸ್ಸೇವ ತೇತ್ತಿಂಸವಿಧಸ್ಸ ಪಕರಣಪದತ್ಥಸೋಳಸಸ್ಸ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಪಟ್ಠಾನವಿಭಙ್ಗಸಹಿತಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ಸಹ ನಿಮಿತ್ತವಿಭಾಗೇನ ಅಸಙ್ಕರತೋ ವವತ್ಥಿತೋ।

ಸೇಯ್ಯಥಿದಂ - ದೇಸನಾಹಾರಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ವಿಸಯೋ, ತಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದಾದಿವಿಭಾವನಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। ತಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದೋ ಸುಖಂ ಸೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ಏವಮಾದಿವಿಭಾಗೋ, ತಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾದಿ, ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ

ದೇಸನಾಹಾರವಿಚಯಹಾರನಿದ್ದೇಸವಣ್ಣನಾಯಂ ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪಕಾಸಿತೋ ಏವ। ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನವಿಸಯೋ ಆವಟ್ಟಹಾರೋ, ತದುಭಯಆವಟ್ಟನಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। ಸುತ್ತೇ ಆಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮವಿಸಯೋ ಪರಿವತ್ತನಹಾರೋ, ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮಪರಿವತ್ತನಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। ಪದಟ್ಠಾನಪರಿಕ್ಖಾರೇಸು ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕಾರಣಞ್ಚ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಹೇತು ಪರಿಕ್ಖಾರೋತಿ ಅಯಮೇತೇಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾ ಚ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಕೂಲಪಟಿಕೂಲಧಮ್ಮಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ - ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಸಭಾಗೋ, ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ವಿಸಭಾಗೋತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಲಕ್ಖಣನ್ತಿ ಸಭಾವೋ। ಸೋ ಹಾರನಯಾನಂ ನಿದ್ದೇಸೇ ವಿಭಾವಿತೋ ಏವ।

ಯಂ ಪನೇತಂ ಹೇತುಆದಿವಿಸೇಸವಿನಿಮುತ್ತಂ ಹಾರನಯಾನಂ ಯೋಜನಾನಿಬನ್ಧನಂ, ಸೋ ನಯೋ। ಯಥಾಹ - **ಲಕ್ಖಣಹಾರೇ** "ಏವಂ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ಕಿಚ್ಚತೋ ಚ ಲಕ್ಖಣತೋ ಚ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ಚಾ"ತಿಆದಿ। ತಥಾ ವಿಚಯೇನ ಹಾರೇನ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಿಹಾರೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ। ತಥಾ ಸೋಧನಹಾರಾದೀಸು ಸುದ್ಧೋ ಆರಮ್ಭೋ ಹೋತಿ, ಸೋ ಪಞ್ಹೋ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೋ ಭವತೀತಿ ಏವಮಾದಿ। ಏಕತ್ತಾದಯೋಪಿ ನಯಾ ಇಧ ನಯೋತಿ ಗಹೇತಬ್ಬಾ।

ಏವಂ ಹೇತುಫಲಾದೀನಿ ಉಪಧಾರೇತ್ವಾ ನೇಸಂ ವಸೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಸುತ್ತೇ ಲಬ್ಭಮಾನಪದತ್ಥನಿದ್ಧಾರಣಮುಖೇನ ಯಥಾಲಕ್ಖಣಂ ಏತೇ ಹಾರಾ ನಯಾ ಚ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ವಿಸೇಸತೋ ಪನ ಪದಟ್ಠಾನಪರಿಕ್ಖಾರಾ ಹೇತುವಸೇನ। ದೇಸನಾವಿಚಯಚತುಬ್ಯೂಹಸಮಾರೋಪನಾ ಹೇತುಫಲವಸೇನ। ತಥಾ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿಓತರಣಸೋಧನಾ ಫಲವಸೇನೇವಾತಿ ಕೇಚಿ। ವಿಭತ್ತಿ ಹೇತುಭೂಮಿವಸೇನ। ಪರಿವತ್ತೋ ವಿಸಭಾಗವಸೇನ। ಆವಟ್ಟೋ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗವಸೇನ। ಲಕ್ಖಣಯುತ್ತಿಅಧಿಟ್ಠಾನಾ ನಯವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಯಂ ವುತ್ತಂ -

"ಸಾಮಞ್ಞತೋ ವಿಸೇಸೇನ, ಪದತ್ಥೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಕಮೋ।
ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಹೇತ್ವಾದೀ, ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಹಿ ವಿಞ್ಞುನಾ"ತಿ॥

ಅಯಂ ಗಾಥಾ ವುತ್ತತ್ಥಾ ಹೋತಿ।

ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾ

೧. ದೇಸನಾಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೫. ಏವಂ ಹಾರಾದಯೋ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಗಾಥಾಬನ್ಧವಸೇನ ಸರೂಪತೋ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಸು ಹಾರೇ ತಾವ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವಿಭಜಿತುಂ **"ತತ್ಥ ಕತಮೋ ದೇಸನಾಹಾರೋ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಕತಮೋತಿ** ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ। **ದೇಸನಾಹಾರೋತಿ** ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಧಮ್ಮನಿದಸ್ಸನಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ದೇಸನಾಹಾರೋ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಪಟಿನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಪನ ವಿಸಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ"**ತಿ ಗಾಥಂ ಏಕದೇಸೇನ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। ಅಯಂ ದೇಸನಾಹಾರೋ ಪುಬ್ಬಾಪರಾಪೇಕ್ಖೋ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬಾಪೇಕ್ಖತ್ತೇ "ಕತಮೋ ದೇಸನಾಹಾರೋ"ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ "ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾ"ತಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸಿತಸ್ಸ ನಿಗಮನಂ ಹೋತಿ। ಪರಾಪೇಕ್ಖತ್ತೇ ಪನ "ಅಯಂ ದೇಸನಾಹಾರೋ ಕಿಂ ದೇಸಯತೀ"ತಿ ದೇಸನಾಕಿರಿಯಾಯ ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ದೇಸನಾಹಾರಸ್ಸ ಅನ್ವತ್ಥಸಞ್ಞತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ದೇಸಯತೀತಿ** ಸಂವಣ್ಣೇತಿ, ವಿತ್ಥಾರೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಾನಿ ಅನೇನ ದೇಸೇತಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಅಸ್ಸಾದ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ, ತಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನಮೇವ। ತಸ್ಮಾ ಇತೋ ಪರಮ್ಪಿ ಅವುತ್ತಮೇವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ। "ಕತ್ಥ ಪನ ಆಗತೇ ಅಸ್ಸಾದಾದಿಕೇ ಅಯಂ ಹಾರೋ ಸಂವಣ್ಣೇತೀ"ತಿ ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿಕತ್ವಾ ದೇಸನಾಹಾರೇನ ಸಂವಣ್ಣೇತಬ್ಬಧಮ್ಮಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಧಮ್ಮಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ"**ತಿಆದಿಕಂ ಸಬ್ಬಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸಙ್ಗಾಹಕಂ ಭಗವತೋ ಛಛಕ್ಕದೇಸನಂ ಏಕದೇಸೇನ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮನ್ತಿ** ಅಯಂ **ಧಮ್ಮ**-ಸದ್ದೋ ಪರಿಯತ್ತಿಸಚ್ಚಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಪಕತಿಪುಞ್ಞಾಪತ್ತಿಞೇಯ್ಯಾದೀಸು ಬಹೂಸು ಅತ್ಥೇಸು ದಿಟ್ಠಪ್ಪಯೋಗೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಇಧ, ಭಿಕ್ಖು, ಧಮ್ಮಂ ಪರಿಯಾಪುಣಾತೀ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೫.೭೩) ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋ ದಿಸ್ಸತಿ। "ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೋ ಪತ್ತಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೯೯; ಮಹಾವ॰ ೧೮) ಸಚ್ಚೇ। "ಏವಂಧಮ್ಮಾ ತೇ ಭಗವನ್ತೋ ಅಹೇಸು"ನ್ತಿಆದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೩, ೧೪೫) ಸಮಾಧಿಮ್ಹಿ। "ಸಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮೋ ಧಿತಿ ಚಾಗೋ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧.೫೭; ೧.೨.೧೪೭-೧೪೮) ಪಞ್ಞಾಯಂ। "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾನಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೯೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೧) ಪಕತಿಯಂ । "ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಜಾ॰ ೧.೧೦.೧೦೨; ೧.೧೫.೩೮೫) ಪುಞ್ಞೇ। "ಚತ್ತಾರೋ ಪಾರಾಜಿಕಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಏವಮಾದೀಸು (ಪಾರಾ॰ ೨೩೩) ಆಪತ್ತಿಯಂ। "ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾಧಮ್ಮಾ"ತಿಆದೀಸು (ಧ॰ ಸ॰ ತಿಕಮಾತಿಕಾ ೧) ಞೇಯ್ಯೇ। ಇಧ ಪನ ಪರಿಯತ್ತಿಯಂ ದಟ್ಠಬ್ಬೋತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.ಮೂಲಪರಿಯಾಯಸುತ್ತವಣ್ಣನಾ; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡ ೧; ಬು॰ ವಂ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧)।

ವೋತಿ ಪನ ಅಯಂ **ವೋ**-ಸದ್ದೋ "ಹನ್ದ ದಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪವಾರೇಮಿ **ವೋ**"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೧೫) ಏತ್ಥ ಉಪಯೋಗತ್ಥೇ ಆಗತೋ। "ಸನ್ನಿಪತಿತಾನಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದ್ವಯಂ ಕರಣೀಯ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೩) ಕರಣತ್ಥೇ। "ಯೇ ಹಿ **ವೋ** ಅರಿಯಾ ಪರಿಸುದ್ಧಕಾಯಕಮ್ಮನ್ತಾ"ತಿಆದೀಸು ಪದಪೂರಣೇ। "ಆರೋಚಯಾಮಿ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ"ತಿಆದೀಸು (ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೭೨) ಸಮ್ಪದಾನತ್ಥೇ। ಇಧಾಪಿ ಸಮ್ಪದಾನತ್ಥೇ ಏವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಭಿಕ್ಖನಸೀಲತಾದಿಗುಣಯೋಗೇನ ಭಿಕ್ಖೂ, ಭಿನ್ನಕಿಲೇಸತಾದಿಗುಣಯೋಗೇನ ವಾ। ಅಥ ವಾ ಸಂಸಾರೇ ಭಯಂ ಇಕ್ಖನ್ತೀತಿ ಭಿಕ್ಖೂ। **ಭಿಕ್ಖವೇತಿ** ತೇಸಂ ಆಲಪನಂ। ತೇನ ತೇ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನೇ ನಿಯೋಜೇನ್ತೋ ಅತ್ತನೋ ಮುಖಾಭಿಮುಖಂ ಕರೋತಿ। **ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀತಿ** ಕಥೇಸ್ಸಾಮಿ। ತೇನ ನಾಹಂ ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರತಾಯ ತುಮ್ಹೇ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರೇಯ್ಯಾಮಿ, ಅನಾವರಣಞಾಣೇನ ಸಬ್ಬಂ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕಾರಿತಾಯ ಪನ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀತಿ ಇದಾನಿ ಪವತ್ತಿಯಮಾನಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಂ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। **ಆದಿಕಲ್ಯಾಣನ್ತಿ**ಆದೀಸು ಆದಿಮ್ಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಂ **ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ,** ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಮೇತಸ್ಸಾತಿ ವಾ **ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ**। ಸೇಸಪದದ್ವಯೇಪಿ ಏಸೇವ

ನಯೋ। ತತ್ಥ ಸೀಲೇನ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ। ಸಮಾಧಿನಾ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ। ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ। ಬುದ್ಧಸುಬುದ್ಧತಾಯ ವಾ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ। ಧಮ್ಮಸುಧಮ್ಮತಾಯ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ। ಸಙ್ಘಸುಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ। ಅಥ ವಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುವಿನಯನೇನ ಆದಿಕಲ್ಯಾಣಂ। ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುವಿನಯನೇನ ಮಜ್ಝೇಕಲ್ಯಾಣಂ ನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲವಿನಯನೇನ ಪರಿಯೋಸಾನಕಲ್ಯಾಣಂ। ಅಯಮೇವತ್ಥೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ।

ಅತ್ಥಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಸಾತ್ಥಂ**। ಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ**। ಸಙ್ಕಾಸನಾದಿಛಅತ್ಥಪದಸಮಾಯೋಗತೋ ವಾ **ಸಾತ್ಥಂ**। ಅಕ್ಖರಾದಿಛಬ್ಯಞ್ಜನಪದಸಮಾಯೋಗತೋ **ಸಬ್ಯಞ್ಜನಂ**। ಅಯಮೇವತ್ಥೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಉಪನೇತಬ್ಬಾಭಾವತೋ ಏಕನ್ತೇನ ಪರಿಪುಣ್ಣನ್ತಿ **ಕೇವಲಪರಿಪುಣ್ಣಂ**। ಅಪನೇತಬ್ಬಾಭಾವತೋ **ಪರಿಸುದ್ಧಂ**। ಸೀಲಾದಿಪಞ್ಚಧಮ್ಮಕ್ಖನ್ಧಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ವಾ **ಪರಿಪುಣ್ಣಂ**। ಚತುರೋಘನಿತ್ಥರಣಾಯ ಪವತ್ತಿಯಾ ಲೋಕಾಮಿಸನಿರಪೇಕ್ಖತಾಯ ಚ **ಪರಿಸುದ್ಧಂ**। ಬ್ರಹ್ಮಂ ಸೇಟ್ಠಂ ಉತ್ತಮಂ ಬ್ರಹ್ಮಾನಂ ವಾ ಸೇಟ್ಠಾನಂ ಅರಿಯಾನಂ ಚರಿಯಂ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಂ ಸಾಸನಂ **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಪಕಾಸಯಿಸ್ಸಾಮಿ** ಪರಿದೀಪಯಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ ಭಗವತಾ ದೇಸಿತೋ ಪಕಾಸಿತೋ ಚ ಸಾಸನಧಮ್ಮೋ ಯೇಸಂ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನಂ ದಸ್ಸನವಸೇನ ಪವತ್ತೋ, ತೇ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ದೇಸನಾಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯಭೂತಾ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥ ಪಾಳೇ ಸವಿಸೇಸಂ ವುತ್ತಾ, ತತೋ ತತೋ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ಇಧಾನೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಕಾಮ**ನ್ತಿ ಮನಾಪಿಯರೂಪಾದಿಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಂ ವತ್ಥುಕಾಮಂ। **ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಸಾ**ತಿ ಇಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ। **ತಸ್ಸ ಚೇತಂ ಸಮಿಜ್ಝತೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಕಾಮಯಮಾನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ತಂ ಕಾಮಸಙ್ಖಾತಂ ವತ್ಥು ಸಮಿಜ್ಝತಿ ಚೇ, ಸಚೇ ಸೋ ತಂ ಲಭತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಅದ್ಧಾ ಪೀತಿಮನೋ ಹೋತೀ**ತಿ ಏಕಂಸೇನ ತುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ ಹೋತಿ। **ಲದ್ಧಾ**ತಿ ಲಭಿತ್ವಾ। **ಮಚ್ಚೋ**ತಿ ಸತ್ತೋ। **ಯದಿಚ್ಛತೀ**ತಿ ಯಂ ಇಚ್ಛತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪೋ, ವಿತ್ಥಾರೋ ಪನ **ನಿದ್ದೇಸೇ** (ಮಹಾನಿ॰ ೧) ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ**ತಿ ಯಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯಸಮಿಜ್ಝನಾ ಇಚ್ಛಿತಲಾಭೇ ಪೀತಿಮನತಾ ಸೋಮನಸ್ಸಂ, ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಬ್ಬತೋ ಅಸ್ಸಾದೋ।

ತಸ್ಸ ಚೇ ಕಾಮಯಾನಸ್ಸಾತಿ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕಾಮೇ ಇಚ್ಛಮಾನಸ್ಸ, ಕಾಮೇನ ವಾ ಯಾಯಮಾನಸ್ಸ। **ಛನ್ದಜಾತಸ್ಸಾ**ತಿ ಜಾತತಣ್ಹಸ್ಸ। **ಜನ್ತುನೋ**ತಿ ಸತ್ತಸ್ಸ। **ತೇ ಕಾಮಾ ಪರಿಹಾಯನ್ತೀ**ತಿ ತೇ ವತ್ಥುಕಾಮಾ ಕೇನಚಿ ಅನ್ತರಾಯೇನ ವಿನಸ್ಸನ್ತಿ ಚೇ। **ಸಲ್ಲವಿದ್ಧೋವ ರುಪ್ಪತೀ**ತಿ ಅಥ ಅಯೋಮಯಾದಿನಾ ಸಲ್ಲೇನ ವಿದ್ಧೋ ವಿಯ ಪೀಳಿಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ಆದೀನವೋ**ತಿ ಯಾಯಂ ಕಾಮಾನಂ ವಿಪರಿಣಾಮಞ್ಞಥಾಭಾವಾ ಕಾಮಯಾನಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ರುಪ್ಪನಾ ದೋಮನಸ್ಸುಪ್ಪತ್ತಿ, ಅಯಂ ಆದೀನವೋ।

ಯೋ ಕಾಮೇ ಪರಿವಜ್ಜೇತೀತಿ ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಯಥಾವುತ್ತೇ ಕಾಮೇ ತತ್ಥ ಛನ್ದರಾಗಸ್ಸ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನೇನ ವಾ ಸಮುಚ್ಛೇದನೇನ ವಾ ಸಬ್ಬಭಾಗೇನ ವಜ್ಜೇತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? **ಸಪ್ಪಸ್ಸೇವ ಪದಾ ಸಿರೋ**ತಿ, ಯಥಾ ಕೋಚಿ ಪುರಿಸೋ ಜೀವಿತುಕಾಮೋ ಕಣ್ಹಸಪ್ಪಂ ಪಟಿಪಥೇ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪಾದೇನ ತಸ್ಸ ಸಿರಂ ಪರಿವಜ್ಜೇತಿ, **ಸೋಮಂ...ಪೇ॰... ಸಮತಿವತ್ತತೀ**ತಿ ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕಂ ವಿಸರಿತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾ ಲೋಕೇ ವಿಸತ್ತಿಕಾಸಙ್ಖಾತಂ ಇಮಂ ತಣ್ಹಂ ಸತಿಮಾ ಹುತ್ವಾ ಸಮತಿಕ್ಕಮತೀತಿ। **ಇದಂ ನಿಸ್ಸರಣ**ನ್ತಿ ಯದಿದಂ ವಿಸತ್ತಿಕಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಾರಮ್ಮಣೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸಮತಿವತ್ತನಂ, ಇದಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ।

ಖೇತ್ತನ್ತಿ ಕೇದಾರಾದಿಖೇತ್ತಂ। **ವತ್ಥು**ನ್ತಿ ಘರವತ್ಥುಆದಿವತ್ಥುಂ। **ಹಿರಞ್ಞಂ ವಾ**ತಿ ಕಹಾಪಣಸಙ್ಖಾತಂ ಸುವಣ್ಣಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ ಹಿರಞ್ಞಂ। **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ವಿಕಪ್ಪನತ್ಥೋ, ಸೋ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ಗವಾಸ್ಸ**ನ್ತಿ ಗಾವೋ ಚ ಅಸ್ಸೇ ಚಾತಿ ಗವಾಸ್ಸಂ। **ದಾಸಪೋರಿಸ**ನ್ತಿ ದಾಸೇ ಚ ಪೋರಿಸೇ ಚಾತಿ ದಾಸಪೋರಿಸಂ। **ಥಿಯೋ**ತಿ ಇತ್ಥಿಯೋ। **ಬನ್ಧೂ**ತಿ ಞಾತಿಬನ್ಧವೋ। **ಪುಥೂ ಕಾಮೇ**ತಿ ಅಞ್ಞೇಪಿ ವಾ ಮನಾಪಿಯರೂಪಾದಿಕೇ ಬಹೂ ಕಾಮಗುಣೇ। **ಯೋ ನರೋ ಅನುಗಿಜ್ಝತೀ**ತಿ ಯೋ ಸತ್ತೋ ಅನು ಅನು ಅಭಿಕಙ್ಖತಿ ಪತ್ಥೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ**ತಿ ಯದಿದಂ ಖೇತ್ತಾದೀನಂ ಅನುಗಿಜ್ಝನಂ, ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೇತಿ ವತ್ಥುಕಾಮೇ ಏತೇನಾತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ।

ಅಬಲಾ ನಂ ಬಲೀಯನ್ತೀತಿ ಖೇತ್ತಾದಿಭೇದೇ ಕಾಮೇ ಅನುಗಿಜ್ಝನ್ತಂ ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಕುಸಲೇಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬತ್ತಾ ಅಬಲಸಙ್ಖಾತಾ ಕಿಲೇಸಾ ಬಲೀಯನ್ತಿ ಅಭಿಭವನ್ತಿ, ಸದ್ಧಾಬಲಾದಿವಿರಹೇನ ವಾ ಅಬಲಂ ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಅಬಲಾ ಕಿಲೇಸಾ ಬಲೀಯನ್ತಿ, ಅಬಲತ್ತಾ ಅಭಿಭವನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮದ್ದನ್ತೇನಂ ಪರಿಸ್ಸಯಾ**ತಿ ಏನಂ ಕಾಮಗಿದ್ಧಂ ಕಾಮೇ ಪರಿಯೇಸನ್ತಂ ರಕ್ಖನ್ತಞ್ಚ ಸೀಹಾದಯೋ ಚ ಪಾಕಟಪರಿಸ್ಸಯಾ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಯೋ ಚ ಅಪಾಕಟಪರಿಸ್ಸಯಾ ಮದ್ದನ್ತಿ। **ತತೋ ನಂ...ಪೇ॰... ದಕ**ನ್ತಿ ತತೋ ತೇಹಿ ಪಾಕಟಾಪಾಕಟಪರಿಸ್ಸಯೇಹಿ ಅಭಿಭೂತಂ ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖಂ ಸಮುದ್ದೇ ಭಿನ್ನನಾವಂ ಉದಕಂ ವಿಯ ಅನ್ವೇತಿ ಅನುಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ಆದೀನವೋ**ತಿ ಯ್ವಾಯಂ ತಣ್ಹಾದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸಹೇತುಕೋ ಜಾತಿಆದಿದುಕ್ಖಾನುಬನ್ಧೋ, ಅಯಂ ಆದೀನವೋ।

ತಸ್ಮಾತಿ ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮಗಿದ್ಧಸ್ಸ ವುತ್ತನಯೇನ ದುಕ್ಖಾನುಬನ್ಧೋ ವಿಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಜನ್ತೂ**ತಿ ಸತ್ತೋ। **ಸದಾ ಸತೋ**ತಿ ಪುಬ್ಬರತ್ತಾಪರರತ್ತಂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗೇನ ಸತೋ ಹುತ್ವಾ। **ಕಾಮಾನಿ ಪರಿವಜ್ಜಯೇ**ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಚ ರೂಪಾದೀಸು ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರಂ ಕಿಲೇಸಕಾಮಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಕಾಮಾನಿ ಪರಿವಜ್ಜಯೇ ಪಜಹೇಯ್ಯ। **ತೇ ಪಹಾಯ ತರೇ ಓಘ**ನ್ತಿ ಏವಂ ತೇ ಕಾಮೇ ಪಹಾಯ ತಪ್ಪಹಾನಕರಅರಿಯಮಗ್ಗೇನೇವ ಚತುಬ್ಬಿಧಮ್ಪಿ ಓಘಂ ತರೇಯ್ಯ, ತರಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಾವಂ ಸಿತ್ವಾವ ಪಾರಗೂ**ತಿ ಯಥಾ ಪುರಿಸೋ ಉದಕಗ್ಗಹಣೇನ ಗರುಭಾರಂ ನಾವಂ ಉದಕಂ ಬಹಿ ಸಿಞ್ಚಿತ್ವಾ ಲಹುಕಾಯ ನಾವಾಯ ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನೇವ ಪಾರಗೂ ಭವೇಯ್ಯ, ಪಾರಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಏವಮೇವ ಅತ್ತಭಾವನಾವಂ ಕಿಲೇಸೂದಕಗರುಕಂ ಸಿಞ್ಚಿತ್ವಾ ಲಹುಕೇನ ಅತ್ತಭಾವೇನ ಪಾರಗೂ ಭವೇಯ್ಯ, ಪಾರಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅರಹತ್ತಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇದಂ ನಿಸ್ಸರಣ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಾಮಪ್ಪಹಾನಮುಖೇನ ಚತುರೋಘಂ ತರಿತ್ವಾ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ಇದಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸರಣತೋ ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ।

ಧಮ್ಮೋತಿ ದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಧಮ್ಮೋ। **ಹವೇ**ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ರಕ್ಖತಿ ಧಮ್ಮಚಾರಿ**ನ್ತಿ ಯೋ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಚರತಿ, ತಂ ಧಮ್ಮಚಾರಿಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಭೇದೇನ ದುವಿಧತೋಪಿ ಅನತ್ಥತೋ ರಕ್ಖತಿ ಪಾಲೇತಿ। **ಛತ್ತಂ ಮಹನ್ತಂ ಯಥ ವಸ್ಸಕಾಲೇ**ತಿ ವಸ್ಸಕಾಲೇ ದೇವೇ ವಸ್ಸನ್ತೇ ಯಥಾ ಮಹನ್ತಂ ಛತ್ತಂ ಕುಸಲೇನ ಪುರಿಸೇನ ಧಾರಿತಂ ತಂ ವಸ್ಸತೇಮನತೋ ರಕ್ಖತಿ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ತಂ ಛತ್ತಂ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಂ ರಕ್ಖನ್ತಂ ಛಾದೇನ್ತಞ್ಚ ವಸ್ಸಾದಿತೋ ರಕ್ಖತಿ, ಏವಂ ಧಮ್ಮೋಪಿ ಅತ್ತಸಮ್ಮಾಪಣಿಧಾನೇನ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಧಮ್ಮಚರಿಯಾಯ ಅತ್ತಾನಂ ರಕ್ಖನ್ತಂಯೇವ ರಕ್ಖತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಏಸಾ... ಪೇ॰... ಚಾರೀ**ತಿ ಏತೇನ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕರೋತಿ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। **ಇದಂ ಫಲ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕೇಹಿ ಸಮ್ಪರಾಯಿಕೇಹಿ ಚ ಅನತ್ಥೇಹಿ ಯದಿದಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ರಕ್ಖಣಂ ವುತ್ತಂ ರಕ್ಖಾವಸಾನಸ್ಸ ಚ ಅಬ್ಭುದಯಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದನಂ, ಇದಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ದೇಸನಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಬ್ಬತಾಯ ಫಲನ್ತಿ।

ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಅನತ್ತಾ**ತಿ ನತ್ಥಿ ಏತೇಸಂ ಅತ್ತಾ ಕಾರಕವೇದಕಸಭಾವೋ, ಸಯಂ ವಾ ನ ಅತ್ತಾತಿ ಅನತ್ತಾತಿ। **ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ। **ಯದಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೀ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇನ್ತೋ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ। **ಅಥ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ದುಕ್ಖೇ**ತಿ ಅಥ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಪುಬ್ಬೇ ಏವ ಅನಿಚ್ಚತಾದುಕ್ಖತಾನಂ ಸುಪರಿದಿಟ್ಠತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಗೋಚರಭೂತೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧದುಕ್ಖೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ ನಿಬ್ಬೇದಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। **ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ**ತಿ ಯಾ ವುತ್ತಲಕ್ಖಣಾ ನಿಬ್ಬಿದಾನುಪಸ್ಸನಾ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸವಿಸುಜ್ಝನತೋ ವಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ವಾ ಅಮತಧಾತುಯಾ ಮಗ್ಗೋ ಉಪಾಯೋ। **ಅಯಂ ಉಪಾಯೋ**ತಿ ಯದಿದಂ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾ ಅಧಿಗಮಹೇತುಭಾವತೋ ಉಪಾಯೋ।

"ಚಕ್ಖುಮಾ...ಪೇ॰... ಪರಿವಜ್ಜಯೇ"ತಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಚಕ್ಖುಮಾ ಪುರಿಸೋ ಸರೀರೇ ವಹನ್ತೇ ವಿಸಮಾನಿ ಭೂಮಿಪ್ಪದೇಸಾನಿ ಚಣ್ಡತಾಯ ವಾ ವಿಸಮೇ ಹತ್ಥಿಆದಯೋ ಪರಿವಜ್ಜೇತಿ, ಏವಂ ಲೋಕೇ ಸಪ್ಪಞ್ಞೋ ಪುರಿಸೋ

ಸಪ್ಪಞ್ಞತಾಯ ಹಿತಾಹಿತಂ ಜಾನನ್ತೋ ಪಾಪಾನಿ ಲಾಮಕಾನಿ ದುಚ್ಚರಿತಾನಿ ಪರಿವಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ। **ಅಯಂ ಆಣತ್ತೀತಿ** ಯಾ ಅಯಂ "ಪಾಪಾನಿ ಪರಿವಜ್ಜೇತಬ್ಬಾನೀ"ತಿ ಧಮ್ಮರಾಜಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಆಣಾ, ಅಯಂ ಆಣತ್ತೀತಿ।

ಏವಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸುತ್ತೇಸು ಆಗತಾ ಫಲೂಪಾಯಾಣತ್ತಿಯೋ ಉದಾಹರಣಭಾವೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಾ ಏಕತೋ ಆಗತಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸುಞ್ಞತೋ"**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕಂ ಅವೇಕ್ಖಸ್ಸು, ಮೋಘರಾಜಾತಿ ಆಣತ್ತೀತಿ** "ಮೋಘರಾಜ, ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕಂ ಅವಸವತ್ತಿತಾಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ ವಾ ತುಚ್ಛಭಾವಸಮನುಪಸ್ಸನವಸೇನ ವಾ ಸುಞ್ಞೋತಿ ಪಸ್ಸಾ"ತಿ ಇದಂ ಧಮ್ಮರಾಜಸ್ಸ ವಚನಂ ವಿಧಾನಭಾವತೋ ಆಣತ್ತಿ। ಸಬ್ಬದಾ ಸತಿಕಿರಿಯಾಯ ತಂಸುಞ್ಞತಾದಸ್ಸನಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ **"ಸದಾ ಸತೋತಿ ಉಪಾಯೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅತ್ತಾನುದಿಟ್ಠಿಂ ಊಹಚ್ಚಾತಿ** ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಂ ಸಕ್ಕಾಯದಸ್ಸನಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ। **ಏವಂ ಮಚ್ಚುತರೋ ಸಿಯಾತಿ। ಇದಂ ಫಲನ್ತಿ** ಯಂ ಏವಂ ವುತ್ತೇನ ವಿಧಿನಾ ಮಚ್ಚುತರಣಂ ಮಚ್ಚುನೋ ವಿಸಯಾತಿಕ್ಕಮನಂ ತಸ್ಸ ಯಂ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾಪಟಿಪಜ್ಜನಂ, ಇದಂ ದೇಸನಾಯ ಫಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಪನ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ಸುತ್ತೇ ಕತ್ಥಚಿ ಸರೂಪತೋ ಕತ್ಥಚಿ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬತಾಯ ಕತ್ಥಚಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಕತ್ಥಚಿ ಏಕತೋ ದಸ್ಸಿತಾ, ನ ಏವಂ ಫಲಾದಯೋ। ಫಲಾದಯೋ ಪನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಸುತ್ತೇ ಗಾಥಾಸು ವಾ ಏಕತೋ ದಸ್ಸೇತಬ್ಬಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಉದಾಹರಿತ್ವಾಪಿ ಪುನ "ಸುಞ್ಞತೋ ಲೋಕ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಏಕತೋ ಉದಾಹರಣಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೬. ಏವಂ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತತ್ಥ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೇನ ದೇಸನಾವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಭಗವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಉಗ್ಘಟಿತಂ ಘಟಿತಮತ್ತಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಮತ್ತಂ ಯಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಪಟಿನಿದ್ದೇಸಾ ನ ಕತಾ, ತಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ। ಉದ್ದೇಸಮತ್ತೇನ ಸಪ್ಪಭೇದಂ ಸವಿತ್ಥಾರಮತ್ಥಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಉಗ್ಘಟಿತಂ ವಾ ಉಚ್ಚಲಿತಂ ಉಟ್ಠಪಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ, ತಂ ಜಾನಾತೀತಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ। ಧಮ್ಮೋ ಹಿ ದೇಸಿಯಮಾನೋ ದೇಸಕತೋ ದೇಸನಾಭಾಜನಂ ಸಙ್ಕಮನ್ತೋ ವಿಯ ಹೋತಿ, ತಮೇಸ ಉಚ್ಚಲಿತಮೇವ ಜಾನಾತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಚಲಿತಮೇವ ವಾ ಉಗ್ಘಟಿತಂ। ಸಸ್ಸತಾದಿಆಕಾರಸ್ಸ ಹಿ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಆಸಯಸ್ಸ ಬುದ್ಧಾವೇಣಿಕಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ತಙ್ಖಣಪತಿತಾ ಏವ ಚಲನಾಯ ಹೋತಿ, ತತೋ ಪರಮ್ಪರಾನುವತ್ತಿಯಾ, ತತ್ಥಾಯಂ ಉಗ್ಘಟಿತೇ ಚಲಿತಮತ್ತೇಯೇವ ಆಸಯೇ ಧಮ್ಮಂ ಜಾನಾತಿ ಅವಬುಜ್ಝತೀತಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ, ತಸ್ಸ **ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ದೇಸಯತಿ,** ತತ್ತಕೇನೇವ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ। ವಿಪಞ್ಚಿತಂ ವಿತ್ಥಾರಿತಂ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಜಾನಾತೀತಿ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ, ವಿಪಞ್ಚಿತಂ ವಾ ಮನ್ದಂ ಸಣಿಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಜಾನಾತೀತಿ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ, ತಸ್ಸ **ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಆದೀನವಞ್ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ದೇಸಯತಿ,** ನಾತಿಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾಯ ದೇಸನಾಯ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ। ನೇತಬ್ಬೋ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಟಿನಿದ್ದಿಸೇನ ಅತ್ಥಂ ಪಾಪೇತಬ್ಬೋತಿ ನೇಯ್ಯೋ, ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯತಾಯ ವಾ ಪಟಿಲೋಮಗ್ಗಹಣತೋ ನೇತಬ್ಬೋ ಅನುನೇತಬ್ಬೋತಿ ನೇಯ್ಯೋ, ತಸ್ಸ **ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಸ್ಸಾದಂ ಆದೀನವಂ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ ದೇಸಯತಿ,** ಅನವಸೇಸೇತ್ವಾವ ದೇಸನೇನ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಿದ್ಧಿತೋ। ತತ್ಥಾಯಂ ಪಾಳಿ –

> "ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ? ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಹ ಉದಾಹಟವೇಲಾಯ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ।
>
> "ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ? ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಭಾಸಿತಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರೇನ ಅತ್ಥೇ ವಿಭಜಿಯಮಾನೇ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ।

“ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ನೇಯ್ಯೋ? ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉದ್ದೇಸತೋ ಪರಿಪುಚ್ಛತೋ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕರೋತೋ ಕಲ್ಯಾಣಮಿತ್ತೇ ಸೇವತೋ ಭಜತೋ ಪಯಿರುಪಾಸತೋ ಏವಂ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಧಮ್ಮಾಭಿಸಮಯೋ ಹೋತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ನೇಯ್ಯೋ”ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೧೪೮-೧೫೦)।

ಪದಪರಮೋ ಪನೇತ್ಥ ನೇತ್ತಿಯಂ ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಅಭಾಜನನ್ತಿ ನ ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಸ್ಸಾದೋ, ಆದೀನವೋ, ನಿಸ್ಸರಣಂ, ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ಆದೀನವೋ ಚ, ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ, ಆದೀನವೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ, ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ಆದೀನವೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚಾತಿ ಏತೇ ಸತ್ತ ಪಟ್ಠಾನನಯಾ।

ತೇಸು ತತಿಯಛಟ್ಠಸತ್ತಮಾ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯವಿನಯನೇ ಸಮತ್ಥತಾಯ ಗಹಿತಾ, ಇತರೇ ಚತ್ತಾರೋ ನ ಗಹಿತಾ। ನ ಹಿ ಕೇವಲೇನ ಅಸ್ಸಾದೇನ ಆದೀನವೇನ ತದುಭಯೇನ ವಾ ಕಥಿತೇನ ವೇನೇಯ್ಯವಿನಯನಂ ಸಮ್ಭವತಿ, ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಾವಚನತೋ। ಪಞ್ಚಮೋಪಿ ಆದೀನವಾವಚನತೋ ನಿಸ್ಸರಣಸ್ಸ ಅನುಪಾಯೋ ಏವ। ನ ಹಿ ವಿಮುತ್ತಿರಸಾ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ ವಿಮುತ್ತಿಂ ತದುಪಾಯಞ್ಚ ಅನಾಮಸನ್ತೀ ಪವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏತೇ ಚತ್ತಾರೋ ನಯಾ ಅನುದ್ಧಟಾ। ಸಚೇ ಪನ ಪದಪರಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ತದುಭಯಭಾಗೇ ಠಿತಂ ದೇಸನಂ ಸುತ್ತೇಕದೇಸಂ ಗಾಥಂ ವಾ ತಾದಿಸಂ ಏತೇಸಂ ನಯಾನಂ ಉದಾಹರಣಭಾವೇನ ಉದ್ಧರತಿ, ಏವಂ ಸತಿ ಸತ್ತನ್ನಮ್ಪಿ ನಯಾನಂ ಗಹಣಂ ಭವೇಯ್ಯ। ವೇನೇಯ್ಯವಿನಯನಂ ಪನ ತೇಸಂ ಸನ್ತಾನೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದನಂ। ತಂ ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಏವ ನಯೇತಿ, ನಾವಸೇಸೇಹೀತಿ ಇತರೇ ಇಧ ನ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಪೇಟಕೇ** (ಪೇಟಕೋ॰ ೨೩) –

“ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ಆದೀನವೋ ಚ?

ಯಾನಿ ಕರೋತಿ ಪುರಿಸೋ, ತಾನಿ ಅತ್ತನಿ ಪಸ್ಸತಿ।
ಕಲ್ಯಾಣಕಾರೀ ಕಲ್ಯಾಣಂ, ಪಾಪಕಾರೀ ಚ ಪಾಪಕ”ನ್ತಿ॥

ತತ್ಥ ಯಂ ಕಲ್ಯಾಣಕಾರೀ ಕಲ್ಯಾಣಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ, ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ। ಯಂ ಪಾಪಕಾರೀ ಪಾಪಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ, ಅಯಂ ಆದೀನವೋ।

ಅಟ್ಠಿಮೇ , ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕಧಮ್ಮಾ। ಕತಮೇ ಅಟ್ಠ? ಲಾಭೋತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೬)। ತತ್ಥ ಲಾಭೋ ಯಸೋ ಸುಖಂ ಪಸಂಸಾ, ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ। ಅಲಾಭೋ ಅಯಸೋ ದುಕ್ಖಂ ನಿನ್ದಾ, ಅಯಂ ಆದೀನವೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ?

“ಸುಖೋ ವಿಪಾಕೋ ಪುಞ್ಞಾನಂ, ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಚ ಇಜ್ಝತಿ।
ಖಿಪ್ಪಞ್ಚ ಪರಮಂ ಸನ್ತಿಂ, ನಿಬ್ಬಾನಮಧಿಗಚ್ಛತೀ”ತಿ॥ (ಪೇಟಕೋ॰ ೨೩)।

ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ।

ದ್ವತ್ತಿಂಸಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಹಾಪುರಿಸಸ್ಸ ಮಹಾಪುರಿಸಲಕ್ಖಣಾನಿ, ಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಮಹಾಪುರಿಸಸ್ಸ ದ್ವೇವ ಗತಿಯೋ ಭವನ್ತಿ ಅನಞ್ಞಾ...ಪೇ॰... ವಿವಟಚ್ಛದೋತಿ ಸಬ್ಬಂ **ಲಕ್ಖಣಸುತ್ತಂ,** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧೯೮) ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಆದೀನವೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ?

“ಭಾರಾ ಹವೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ಭಾರಹಾರೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ।
ಭಾರಾದಾನಂ ದುಖಂ ಲೋಕೇ, ಭಾರನಿಕ್ಖೇಪನಂ ಸುಖಂ॥

“ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಗರುಂ ಭಾರಂ, ಅಞ್ಞಂ ಭಾರಂ ಅನಾದಿಯ।
ಸಮೂಲಂ ತಣ್ಹಮಬ್ಬುಯ್ಹ, ನಿಚ್ಛಾತೋ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ”ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೨೨)।

ಅಯಂ ಆದೀನವೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ಆದೀನವೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚ?

“ಕಾಮಾ ಹಿ ಚಿತ್ರಾ ಮಧುರಾ ಮನೋರಮಾ, ವಿರೂಪರೂಪೇನ ಮಥೇನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ।
ತಸ್ಮಾ ಅಹಂ ಪಬ್ಬಜಿತೋಮ್ಹಿ ರಾಜ, ಅಪಣ್ಣಕಂ ಸಾಮಞ್ಞಮೇವ ಸೇಯ್ಯೋ”ತಿ॥ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೦೭; ಥೇರಗಾ॰ ೭೮೭-೭೮೮; ಪೇಟಕೋ॰ ೨೩)।

ಅಯಂ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ಆದೀನವೋ ಚ ನಿಸ್ಸರಣಞ್ಚಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತೇಪಿ ನಯಾ ಇಧ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಫಲಾದೀಸುಪಿ ಅಯಂ ನಯೋ ಲಬ್ಭತಿ ಏವ। ಯಸ್ಮಾ **ಪೇಟಕೇ** (ಪೇಟಕೋ॰ ೨೨) “ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಫಲಞ್ಚ ಉಪಾಯೋ ಚ? ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ನರೋ ಸಪಞ್ಞೋ”ತಿ ಗಾಥಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩), ಇದಂ ಫಲಞ್ಚ ಉಪಾಯೋ ಚ।

ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಫಲಞ್ಚ ಆಣತ್ತಿ ಚ?

“ಸಚೇ ಭಾಯಥ ದುಕ್ಖಸ್ಸ, ಸಚೇ ವೋ ದುಕ್ಖಮಪ್ಪಿಯಂ।
ಮಾಕತ್ಥ ಪಾಪಕಂ ಕಮ್ಮಂ, ಆವಿ ವಾ ಯದಿ ವಾ ರಹೋ”ತಿ॥ (ಉದಾ॰ ೪೪)।

ಇದಂ ಫಲಞ್ಚ ಆಣತ್ತಿ ಚ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಉಪಾಯೋ ಚ ಆಣತ್ತಿ ಚ?

“ಕುಮ್ಭೂಪಮಂ ಕಾಯಮಿಮಂ ವಿದಿತ್ವಾ, ನಗರೂಪಮಂ ಚಿತ್ತಮಿದಂ ಠಪೇತ್ವಾ।
ಯೋಧೇಥ ಮಾರಂ ಪಞ್ಞಾವುಧೇನ, ಜಿತಞ್ಚ ರಕ್ಖೇ ಅನಿವೇಸನೋ ಸಿಯಾ”ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೪೦)।

ಅಯಂ ಉಪಾಯೋ ಚ ಆಣತ್ತಿ ಚ। ಏವಂ ಫಲಾದೀನಂ ದುಕವಸೇನಪಿ ಉದಾಹರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೋ ನಿಸ್ಸರಣದೇಸನಾಯ ವಿನೇತಬ್ಬೋ, ಸೋ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂತಿಆದಿನಾ ಯಥಾ ದೇಸನಾವಿಭಾಗೇನ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಸಿದ್ಧಿ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಭಗವಾ ನಿಸ್ಸರಣಂ ದೇಸೇತೀತಿಆದಿನಾ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗೇನ ದೇಸನಾವಿಭಾಗೋ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಸೋ ತಥಾ ದಸ್ಸಿತೋ।

ಏವಂ ಯೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ದೇಸನಾವಿಭಾಗೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ತೇ ಪುಗ್ಗಲೇ ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಪಟಿಪದಾಭಿಞ್ಞಾಕತೋ ವಿಭಾಗೋ ಪಟಿಪದಾಕತೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ – “ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ”ತಿ। ತಾ ಪನೇತಾ ಚ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿಪತ್ತಿವಸೇನ ದುವಿಧಾ ಹೋನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಸಮಥಪಕ್ಖೇ ತಾವ ಪಠಮಸಮನ್ನಾಹಾರತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಾವ ಪವತ್ತಾ ಸಮಥಭಾವನಾ “ಪಟಿಪದಾ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಉಪಚಾರತೋ ಪನ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಅಪ್ಪನಾ ತಾವ ಪವತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ “ಅಭಿಞ್ಞಾ”ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಸಾ ಪನಾಯಂ ಪಟಿಪದಾ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾ ಹೋತಿ ನೀವರಣಾದಿಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮಸಮುದಾಚಾರಗಹಣತಾಯ ಕಿಚ್ಛಾ ಅಸುಖಸೇವನಾತಿ ಅತ್ಥೋ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ತದಭಾವೇನ ಸುಖಾ। ಅಭಿಞ್ಞಾಪಿ ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ದನ್ಧಾ ಹೋತಿ ಮನ್ದಾ ಅಸೀಘಪ್ಪವತ್ತಿ, ಏಕಚ್ಚಸ್ಸ ಖಿಪ್ಪಾ ಅಮನ್ದಾ ಸೀಘಪ್ಪವತ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೋ ಆದಿತೋ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ದುಕ್ಖೇನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಹೋತಿ। ಯೋ ಪನ ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಕಿಲೇಸೋ ಅಪ್ಪನಾಪರಿವಾಸಂ ವಸನ್ತೋ ಚಿರೇನ ಅಙ್ಗಪಾತುಭಾವಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಸ್ಸ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯೋ ಖಿಪ್ಪಂ ಅಙ್ಗಪಾತುಭಾವಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ತಸ್ಸ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯೋ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ಸುಖೇನ ಅಕಿಲಮನ್ತೋ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇತಿ, ತಸ್ಸ ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ವಿಪಸ್ಸನಾಪಕ್ಖೇ ಪನ ಯೋ ರೂಪಾರೂಪಮುಖೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಮಹಾಭೂತಾನಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಉಪಾದಾರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ ಅರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ರೂಪಾರೂಪಂ ಪನ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ದುಕ್ಖೇನ ಕಸಿರೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ಪರಿಗ್ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಪರಿಗ್ಗಹಿತರೂಪಾರೂಪಸ್ಸ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿವಾಸೇ ಮಗ್ಗಪಾತುಭಾವದನ್ಧತಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯೋಪಿ ರೂಪಾರೂಪಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ನಾಮರೂಪಂ ವವತ್ಥಪೇನ್ತೋ ದುಕ್ಖೇನ ಕಸಿರೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ವವತ್ಥಪೇತಿ, ವವತ್ಥಪಿತೇ ಚ ನಾಮರೂಪೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿವಾಸಂ ವಸನ್ತೋ ಚಿರೇನ ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತಸ್ಸಾಪಿ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಅಪರೋ ನಾಮರೂಪಮ್ಪಿ ವವತ್ಥಪೇತ್ವಾ ಪಚ್ಚಯೇ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನ್ತೋ ದುಕ್ಖೇನ ಕಸಿರೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತಿ, ಪಚ್ಚಯೇ ಚ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿವಾಸಂ ವಸನ್ತೋ ಚಿರೇನ ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಏವಮ್ಪಿ **ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ** ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಅಪರೋ ಪಚ್ಚಯೇಪಿ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ದುಕ್ಖೇನ ಕಸಿರೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ, ಪಟಿವಿದ್ಧಲಕ್ಖಣೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿವಾಸಂ ವಸನ್ತೋ ಚಿರೇನ ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಏವಮ್ಪಿ **ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ** ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಅಪರೋ ಲಕ್ಖಣಾನಿಪಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣೇ ತಿಕ್ಖೇ ಸೂರೇ ಸುಪ್ಪಸನ್ನೇ ವಹನ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾನಿಕನ್ತಿಂ ಪರಿಯಾದಿಯಮಾನೋ ದುಕ್ಖೇನ ಕಸಿರೇನ ಕಿಲಮನ್ತೋ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ, ನಿಕನ್ತಿಞ್ಚ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿವಾಸಂ ವಸನ್ತೋ ಚಿರೇನ ಮಗ್ಗಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಏವಮ್ಪಿ **ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾವುಪಾಯೇನ ಇತರಾಪಿ ತಿಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಪಕ್ಖಿಕಾ ಏವ ಪನೇತ್ಥ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಚತ್ತಾರೋ ಪುಗ್ಗಲಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಪಟಿಪನ್ನಕಪುಗ್ಗಲಾ। ತಂ ಪನ ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗಂ ಸದ್ಧಿಂ ಹೇತುಪಾಯಫಲೇಹಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಚರಿತ**ನ್ತಿ ಚರಿಯಾ, ವುತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಣ್ಹಾಯ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತಂ ಚರಿತಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ,** ತಣ್ಹಾಯ ವಾ ಪವತ್ತಿತೋ ಚರಿತೋ **ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ,** ಲೋಭಜ್ಝಾಸಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಮನ್ದೋ**ತಿ ಮನ್ದಿಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅವಿಜ್ಜಾ, ತಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಮನ್ದೋ, ಮೋಹಾಧಿಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸತಿನ್ದ್ರಿಯೇನಾತಿ ಸತಿಯಾ ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಕುರುಮಾನಾಯ। ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಹಿಸ್ಸ ವಿಸದಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ತಣ್ಹಾಚರಿತತಾಯ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಕೋಸಜ್ಜಾಭಿಭವೇನ ನ ವೀರಿಯಂ ಬಲವಂ ಹೋತಿ, ಮೋಹಾಧಿಕತಾಯ ನ ಪಞ್ಞಾ ಬಲವತೀ। ತದುಭಯೇನಾಪಿ ನ ಸಮಾಧಿ ಬಲವಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಮೇವ ಹಿಸ್ಸ ವಿಸದಂ ಹೋತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ - "ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಹಿ

ನಿಸ್ಸಯೇಹೀ"ತಿ। ತಣ್ಹಾಚರಿತತಾಯ ಚಸ್ಸ ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ ನ ಸುಕರನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ, ಅವಿಸದಞಾಣತಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾತಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯಂ ಆನೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ನಿಯ್ಯಾತೀ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ವಟ್ಟದುಕ್ಖತೋ ನಿಗ್ಗಚ್ಛತಿ।

ಉದತ್ಥೋತಿ ಉದಅತ್ಥೋ, ಉಳಾರಪಞ್ಞೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಞ್ಞಾಸಹಾಯಪಟಿಲಾಭೇನ ಚಸ್ಸ ಸಮಾಧಿ ತಿಕ್ಖೋ ಹೋತಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಆಧಿಪಚ್ಚಂ ಪವತ್ತೇತಿ। ತೇನೇವಾಹ - "ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯೇನಾ"ತಿ। ವಿಸದಞಾಣತ್ತಾ **"ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಮಾಧಿಪಧಾನತ್ತಾ ಝಾನಾನಂ ಝಾನೇಹಿ ನಿಸ್ಸಯೇಹೀತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಮೇವ। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಮಗ್ಗಮ್ಪಿ ನಿಯ್ಯಾನಿಕನ್ತಿ ಮಞ್ಞಮಾನೋ ತತ್ಥ ಉಸ್ಸಾಹಬಹುಲತ್ತಾ ವೀರಿಯಾಧಿಕೋ ಹೋತಿ। ವೀರಿಯಾಧಿಕತಾಯೇವ ಚಸ್ಸ ಕಿಲೇಸವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ ಸುಕರನ್ತಿ ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ, ಅವಿಸದಞಾಣತಾಯ ಪನ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಮನ್ದೋ"**ತಿಆದಿನಾ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಸಚ್ಚೇಹೀತಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಹಿ। ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಹಿ ಲೋಕಿಯಾನಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಞಾಣಸ್ಸ ಸಮ್ಮಸನಟ್ಠಾನತಾಯ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ ಅಧಿಮುಚ್ಚನತಾಯ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಅಭಿಸಮಯಟ್ಠಾನತಾಯ ಚ ನಿಸ್ಸಯಾನಿ ಹೋನ್ತೀತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಏತ್ಥ ಚ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಉದತ್ಥೋ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ। ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಮನ್ದೋ ನೇಯ್ಯೋ। ಇತರೇ ದ್ವೇಪಿ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂತಿ ಏವಂ ಯೇನ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯೇನ ಪುಬ್ಬೇ ದೇಸನಾವಿಭಾಗೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ತದೇವ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯಂ ಇಮಿನಾ ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ ತಂ ವೇನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಂ ಅತ್ಥನಯಯೋಜನಾಯ ವಿಸಯಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಉಭೋ ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಣ್ಹಾಯ ಸಮಾಧಿಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ವಿಸುಜ್ಝಮಾನೋ ಸಮಾಧಿಮುಖೇನ ವಿಸುಜ್ಝತೀತಿ ಆಹ - **"ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯಾ"**ತಿ। "ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಯುಗನದ್ಧಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೭೦; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೧, ೩) ವಚನತೋ ಪನ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಹಿತೇನೇವ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿನಾ ನಿಯ್ಯಾನಂ, ನ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿನಾ ಏವಾತಿ ಆಹ - "ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಯಾ"ತಿ। "ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತೀತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧೀ"ತಿ ಸಙ್ಗಹೇಸು ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಸಮಾಧೀತಿ ವಕ್ಖತಿ। ಸೋ ಹಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ ಪರಿಪೂರಕಾರೀತಿ। ತತ್ಥ ರಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ರಾಗೋ। ಸೋ ವಿರಜ್ಜತಿ ಏತಾಯಾತಿ ರಾಗವಿರಾಗಾ, ತಾಯ **ರಾಗವಿರಾಗಾಯ,** ರಾಗಪ್ಪಹಾಯಿಕಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಯಾತಿ **ಚೇತೋ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ, ತದಪದೇಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಸಮಾಧಿ ವುಚ್ಚತಿ "ಯಥಾ ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞಞ್ಚ ಭಾವಯ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩)। ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಸೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ ವಿಮುತ್ತಿ, ತೇನ ವಾ ವಿಮುತ್ತೋ, ತತೋ ವಿಮುಚ್ಚನನ್ತಿ ವಾ ವಿಮುತ್ತಿ, ಸಮಾಧಿಯೇವ। ಯಥಾ ಹಿ ಲೋಕಿಯಕಥಾಯಂ ಸಞ್ಞಾ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ದೇಸನಾಸೀಸಂ। ಯಥಾಹ - "ನಾನತ್ತಕಾಯಾ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೨, ೩೪೧, ೩೫೭; ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೪೪; ೯.೨೪) "ಕಿಂ ಚಿತ್ತೋ ತ್ವಂ, ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ (ಪಾರಾ॰ ೧೩೫) ಚ, ಏವಂ ಲೋಕುತ್ತರಕಥಾಯಂ ಪಞ್ಞಾ ಸಮಾಧಿ ಚ। ಯಥಾಹ - "ಪಞ್ಚಙಾಣಿಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧೀ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೦೪) ಚ "ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಯುಗನದ್ಧಂ ಭಾವೇತೀ"ತಿ ಚ। ತೇಸು ಇಧ ರಾಗಸ್ಸ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾವಚನತೋ ಚ ಚೇತೋಗ್ಗಹಣೇನ ಸಮಾಧಿ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ವಿಮುತ್ತಿವಚನೇನ। ತೇನ ವುತ್ತಂ "ಸಮಾಧಿಯೇವಾ"ತಿ। ಚೇತೋ ಚ ತಂ ವಿಮುತ್ತಿ ಚಾತಿ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ। ಅಥ ವಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಸ್ಸೇವ ಚೇತಸೋ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವಿಮುತ್ತಿ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಚೇತಸಿ ವಾ ಫಲವಿಞ್ಞಾಣೇ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾವ ವಿಮುತ್ತೀತಿ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಚೇತಸೋ ವಾ ಫಲವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವಿಮುತ್ತಿ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಸಮಾಧಿಯೇವ। **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಯಾ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಅಯಂ ನಯೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ।

ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸವಿಸಯೇ ಪಞ್ಞಾಸದಿಸೀ ಪವತ್ತೀತಿ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ವಿಸುಜ್ಝಮಾನೋ ಪಞ್ಞಾಮುಖೇನ ವಿಸುಜ್ಝತೀತಿ ಆಹ - **"ಉಭೋ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ"**ತಿಆದಿ। **ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಅರಹತ್ತಫಲಪಞ್ಞಾ । ಸಮಥಗ್ಗಹಣೇನ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ತಣ್ಹಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಗ್ಗಹಣೇನ ಅವಿಜ್ಜಞ್ಚ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಪಠಮನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿಂ ಸಕ್ಕಾ ಸುಖೇನ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ಆಹ - **"ಯೇ ಸಮಥ...ಪೇ॰... ಹಾತಬ್ಬಾ"**ತಿ।

ತತ್ಥ **ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಪಟಿಪದಾ**ತಿ ಪುರಿಮಾ ದ್ವೇ ಪಟಿಪದಾ, ಇತರಾ **ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ**ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಹಾತಬ್ಬಾ**ತಿ ಗಮೇತಬ್ಬಾ, ನೇತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಅನತ್ತಸಞ್ಞಾಭಾವತೋ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾಪರಿವಾರತ್ತಾ ಚ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾಯ ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ಸಞ್ಞಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಹೋನ್ತಿ। ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಚ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾತಿ ಸಕಲಸ್ಸ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿಂ ಸುಖೇನ ಸಕ್ಕಾ ದಸ್ಸೇತುನ್ತಿ ಆಹ - **"ಯೇ ವಿಪಸ್ಸನಾ...ಪೇ॰... ಹಾತಬ್ಬಾ"**ತಿ।

೭. ಏವಂ ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗೇನ ವೇನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂ ಞಾಣವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಯಸ್ಮಾ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ ಯಾವದೇವ ವೇನೇಯ್ಯವಿನಯನತ್ಥಾ, ವಿನಯನಞ್ಚ ನೇಸಂ ಸುತಮಯಾದೀನಂ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ಪಞ್ಞಾನಂ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತನಂ, ಯಥಾ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾಯ ಪವತ್ತಿಭಾವವಿಭಾವನಞ್ಚ ಹಾರನಯಬ್ಯಾಪಾರೋ, ತಸ್ಮಾ ಇಮಸ್ಸ ಹಾರಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಿತಪ್ಪಕಾರಂ ತಾವ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ಯೇನ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗದಸ್ಸನೇನ ದೇಸನಾಭಾಜನಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ದೇಸನಾಯಂ ದೇಸನಾಹಾರಂ ನಿಯೋಜೇತುಕಾಮೋ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸ್ವಾಯಂ ಹಾರೋ ಕತ್ಥ ಸಮ್ಭವತೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಯೋ ಸೋ ಅಟ್ಠಹಿ ಅಕ್ಖಣೇಹಿ ವಿಮುತ್ತೋ ಸೋತಾವಧಾನಪರಿಯೋಸಾನಾಹಿ ಚ ಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಯಸ್ಸ। **ಸತ್ಥಾ**ತಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಪರಮತ್ಥೇಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಅನುಸಾಸನತೋ ಸತ್ಥಾ। **ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೇ ಅಪಾಯೇಸು ಅಪತಮಾನೇ ಧಾರೇತೀತಿ ಧಮ್ಮೋ, ತಂ ಧಮ್ಮಂ। **ದೇಸಯತೀ**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರನಯೇಹಿ ಭಾಸತಿ ಕಥೇತಿ। **ಅಞ್ಞತರೋ**ತಿ ಭಗವತೋ ಸಾವಕೇಸು ಅಞ್ಞತರೋ। **ಗರುಟ್ಠಾನೀಯೋ**ತಿ ಸೀಲಸುತಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಗರುಕರಣೀಯೋ। **ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ**ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸೇಟ್ಠಟ್ಠೇನ ಸಕಲಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ। ಸಮಂ ಸಹ ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಂ ಚರತಿ ಪಟಿಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ। **ಸದ್ಧಂ ಪಟಿಲಭತೀ**ತಿ "ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ವತ ಸೋ ಭಗವಾ ಯೋ ಏವರೂಪಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ದೇಸೇತಾ"ತಿ ತಥಾಗತೇ, "ಸ್ವಾಕ್ಖಾತೋ ವತಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಯೋ ಏವಂ ಏಕನ್ತಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಏಕನ್ತಪರಿಸುದ್ಧೋ"ತಿಆದಿನಾ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಸದ್ಧಂ ಲಭತಿ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತತ್ಥಾತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಯಥಾಸುತೇ ಯಥಾಪರಿಯತ್ತೇ ಧಮ್ಮೇ। **ವೀಮಂಸಾ**ತಿ ಪಾಳಿಯಾ ಪಾಳಿಅತ್ಥಸ್ಸ ಚ ವೀಮಂಸನಪಞ್ಞಾ । ಸೇಸಂ ತಸ್ಸಾ ಏವ ವೇವಚನಂ। ಸಾ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತವೀಮಂಸನೇ ಸಙ್ಕೋಚಂ ಅನಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಉಸ್ಸಹನವಸೇನ **ಉಸ್ಸಾಹನಾ,** ತುಲನವಸೇನ **ತುಲನಾ,** ಉಪಪರಿಕ್ಖಣವಸೇನ **ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ**ತಿ ಚ ವುತ್ತಾ। ಅಥ ವಾ ವೀಮಂಸತೀತಿ **ವೀಮಂಸಾ,** ಸಾ ಪದಪದತ್ಥವಿಚಾರಣಾ ಪಞ್ಞಾ। **ಉಸ್ಸಾಹನಾ**ತಿ ವೀರಿಯೇನ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಧಾರಣಪರಿಚಯಸಾಧಿಕಾ ಪಞ್ಞಾ। **ತುಲನಾ**ತಿ ಪದೇನ ಪದನ್ತರಂ, ದೇಸನಾಯ ವಾ ದೇಸನನ್ತರಂ ತುಲಯಿತ್ವಾ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ಗಹಣಪಞ್ಞಾ। **ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ**ತಿ ಮಹಾಪದೇಸೇ ಓತಾರೇತ್ವಾ ಪಾಳಿಯಾ ಪಾಳಿಅತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಉಪಪರಿಕ್ಖಣಪಞ್ಞಾ। ಅತ್ತಹಿತಂ ಪರಹಿತಞ್ಚ ಆಕಙ್ಖನ್ತೇಹಿ ಸುಯ್ಯತೀತಿ ಸುತಂ, ಕಾಲವಚನಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಾವತೋ, ಯಥಾ ದುದ್ಧನ್ತಿ। ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ? ಅಧಿಕಾರತೋ ಸಾಮತ್ಥಿಯತೋ ವಾ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। ಅಥ ವಾ ಸವನಂ ಸುತಂ, ಸೋತದ್ವಾರಾನುಸಾರೇನ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ಉಪಧಾರಣನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುತೇನ ಹೇತುನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ **ಸುತಮಯೀ**। ಪಕಾರೇನ ಜಾನಾತೀತಿ **ಪಞ್ಞಾ**। ಯಾ ವೀಮಂಸಾ, ಅಯಂ ಸುತಮಯೀ ಪಞ್ಞಾತಿ ಪಚ್ಚೇಕಮ್ಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ತಥಾ**ತಿ ಯಥಾ ಸುತಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ ವೀಮಂಸಾದಿಪರಿಯಾಯವತೀ ವೀಮಂಸಾದಿವಿಭಾಗವತೀ ಚ, ತಥಾ **ಚಿನ್ತಾಮಯೀ** ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ವಾ ಸುತಮಯೀ ಓರಮತ್ತಿಕಾ ಅನವಟ್ಠಿತಾ ಚ, ಏವಂ ಚಿನ್ತಾಮಯೀ ಚಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಸುತೇನ ನಿಸ್ಸಯೇನಾತಿ ಸುತೇನ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮೇನ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಸ್ಸವನೇನ ವಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯೇನ ಇತ್ಥಮ್ಭೂತಲಕ್ಖಣೇ ಕರಣವಚನಂ, ಯಥಾವುತ್ತಂ ಸುತಂ ಉಪನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೀಮಂಸಾತಿ**ಆದೀಸು "ಇದಂ ಸೀಲಂ, ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ, ಇಮೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾ, ಇಮೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ"ತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವವೀಮಂಸನಭೂತಾ ಪಞ್ಞಾ **ವೀಮಂಸಾ।** ತೇಸಂಯೇವ ಧಮ್ಮಾನಂ ವಚನತ್ಥಂ ಮುಞ್ಚಿತ್ವಾ ಸಭಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಸ್ಸ ತುಲಯಿತ್ವಾ ವಿಯ ಗಹಣಪಞ್ಞಾ **ತುಲನಾ।** ತೇಸಂಯೇವ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲಕ್ಖಣಂ ಅವಿಜಹಿತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿರುಪ್ಪನಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾದಿಆಕಾರೇ ಚ ತಕ್ಕೇತ್ವಾ ವಿತಕ್ಕೇತ್ವಾ ಚ ಉಪಪರಿಕ್ಖಣಪಞ್ಞಾ **ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ,** ತಥಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತೇ ಧಮ್ಮೇ ಸವಿಗ್ಗಹೇ ವಿಯ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ಏವಮೇತೇಹಿ ನಿಜ್ಝಾನಕ್ಖಮೇ ಕತ್ವಾ ಚಿತ್ತೇನ ಅನು ಅನು ಪೇಕ್ಖಣಾ **ಮನಸಾನುಪೇಕ್ಖಣಾ।** ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ಸುತಮಯೀ ಪಞ್ಞಾ ಯಥಾಸುತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಧಾರಣಪರಿಚಯವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಉಸ್ಸಾಹಜಾತಾ "ಉಸ್ಸಾಹನಾ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ, ನ ಏವಂ ಚಿನ್ತಾಮಯೀತಿ ಇಧ "ಉಸ್ಸಾಹನಾ"ತಿ ಪದಂ ನ ವುತ್ತಂ। ಚಿನ್ತನಂ ಚಿನ್ತಾ, ನಿಜ್ಝಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಇಮಾಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಪಞ್ಞಾಹೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತಾಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಪಞ್ಞಾಹಿ ಕಾರಣಭೂತಾಹಿ। ಸುತಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣೇಸು ಹಿ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭತೀತಿ। "ಇಮಾಸು ದ್ವೀಸು ಪಞ್ಞಾಸೂ"ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। "ತೇಹಿ ಜಾತಾಸು ಉಪ್ಪನ್ನಾಸೂ"ತಿ ವಾ ವಚನಸೇಸೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ಮನಸಿಕಾರಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ರೂಪಾರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಾದಿಮನಸಿಕಾರೇ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ। **ಯಂ ಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ** ವುತ್ತನಯೇನ ಮನಸಿಕಾರಪ್ಪಯೋಗೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಕಙ್ಖಾವಿತರಣವಿಸುದ್ಧಿಮಗ್ಗಾಮಗ್ಗಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಪಟಿಪದಾಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧೀನಂ ಸಮ್ಪಾದನೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕನ್ತಸ್ಸ ಯಂ ಞಾಣದಸ್ಸನವಿಸುದ್ಧಿಸಙ್ಖಾತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಯಂ **ಭಾವನಾಮಯೀ ಪಞ್ಞಾತಿ** ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ತಂ ಪನ ದಸ್ಸನಂ ಭಾವನಾತಿ ದುವಿಧನ್ತಿ ಆಹ - **"ದಸ್ಸನಭೂಮಿಯಂ ವಾ ಭಾವನಾಭೂಮಿಯಂ ವಾ"**ತಿ। ಯದಿ ದಸ್ಸನನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಕಥಂ ತತ್ಥ ಪಞ್ಞಾ ಭಾವನಾಮಯೀತಿ? ಭಾವನಾಮಯಮೇವ ಹಿ ತಂ ಞಾಣಂ, ಪಠಮಂ ನಿಬ್ಬಾನದಸ್ಸನತೋ ಪನ "ದಸ್ಸನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ಸಫಲೋ ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ದಸ್ಸನಭೂಮಿ। ಸೇಸಾ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಭೂಮಿ।

೮. ಇದಾನಿ ಇಮಾ ತಿಸ್ಸೋ ಪಞ್ಞಾ ಪರಿಯಾಯನ್ತರೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪರತೋಘೋಸಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪರತೋತಿ** ನ ಅತ್ತತೋ, ಅಞ್ಞತೋ ಸತ್ಥುತೋ ಸಾವಕತೋ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಘೋಸಾತಿ** ತೇಸಂ ದೇಸನಾಘೋಸತೋ, ದೇಸನಾಪಚ್ಚಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಪರತೋ ಘೋಸೋ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ **ಪರತೋಘೋಸಾ,** ಯಾ ಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ಸುತಮಯೀತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ಪಚ್ಚತ್ತಸಮುಟ್ಠಿತಾತಿ** ಪಚ್ಚತ್ತಂ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ತನಿ ಸಮ್ಭೂತಾ। **ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾತಿ** ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾವಪರಿಗ್ಗಣ್ಹನಾದಿನಾ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಉಪಾಯೇನ ಪವತ್ತಮನಸಿಕಾರಾ। **ಪರತೋ ಚ ಘೋಸೇನಾತಿ** ಪರತೋಘೋಸೇನ ಹೇತುಭೂತೇನ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಇದಾನಿ ಯದತ್ಥಂ ಇಮಾ ಪಞ್ಞಾ ಉದ್ಧಟಾ, ತಮೇವ ವೇನೇಯ್ಯಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಇಮಾ ದ್ವೇತಿ** ಗಣನವಸೇನ ವತ್ವಾ ಪುನ ತಾ **ಸುತಮಯೀ ಚಿನ್ತಾಮಯೀ ಚಾತಿ** ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಯಂ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂತಿ** ಅಯಂ ಸುತಮಯಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣೇಹಿ ಆಸಯಪಯೋಗಪಬೋಧಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದಿತತ್ತಾ ಉದ್ದೇಸಮತ್ತೇನೇವ ಜಾನನತೋ "ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಯಂ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂತಿ** ಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣೇನ ಆಸಯಸ್ಸ ಅಪರಿಕ್ಖತತ್ತಾ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸೇಹಿ ಜಾನನತೋ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ। **ಅಯಂ ನೇಯ್ಯೋತಿ** ಸುತಮಯಞಾಣಸ್ಸಾಪಿ ಅಭಾವತೋ ನಿರವಸೇಸಂ ವಿತ್ಥಾರದೇಸನಾಯ ನೇತಬ್ಬತೋ ನೇಯ್ಯೋ।

೯. ಏವಂ ದೇಸನಾಪಟಿಪದಾಞಾಣವಿಭಾಗೇಹಿ ದೇಸನಾಭಾಜನಂ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತತ್ಥ ಪವತ್ತಿತಾಯ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ದೇಸನಾಹಾರಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯೋಜೇತುಂ **"ಸಾಯಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ।

ತತ್ಥ **ಸಾಯ**ನ್ತಿ ಸಾ ಅಯಂ। ಯಾ ಪುಬ್ಬೇ “ಧಮ್ಮಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ”ತಿಆದಿನಾ (ನೇತ್ತಿ॰ ೫) ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಾರಸ್ಸ ಆದಿತೋ ದೇಸನಾಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವೇನ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ ಪಾಳಿ, ತಮೇವೇತ್ಥ ದೇಸನಾಹಾರಂ ನಿಯೋಜೇತುಂ “ಸಾಯಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ”ತಿ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ। **ಕಿಂ ದೇಸಯತೀತಿ** ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾವಸೇನ ದೇಸನಾಯ ಪಿಣ್ಡತ್ಥಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ತಂ ಗಣನಾಯ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಸಾಮಞ್ಞತೋ ದಸ್ಸೇತಿ **“ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ”**ತಿ। ಸಚ್ಚವಿನಿಮುತ್ತಾ ಹಿ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ ನತ್ಥೀತಿ। ತಸ್ಮಾ ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಿಣ್ಡತ್ಥೋ। ಪವತ್ತಿಪವತ್ತಕನಿವತ್ತಿತದುಪಾಯವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಅವಿಪರೀತಭಾವೇನ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಾನಿ **“ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯಂ ನಿರೋಧಂ ಮಗ್ಗ”**ನ್ತಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತತ್ಥ ಅನೇಕುಪದ್ದವಾಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಕುಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಬಾಲಜನಪರಿಕಪ್ಪಿತಧುವಸುಭಸುಖತ್ತಭಾವವಿರಹೇನ ತುಚ್ಛತ್ತಾ ಚ **ದುಕ್ಖಂ**। ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣತ್ತಾ **ಸಮುದಯೋ**। ಸಬ್ಬಗತಿಸುಞ್ಞತ್ತಾ ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಸಂಸಾರಚಾರಕಸಙ್ಖಾತೋ ದುಕ್ಖರೋಧೋ, ಏತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅಧಿಗತೇ ಸಂಸಾರಚಾರಕಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ದುಕ್ಖರೋಧಸ್ಸ ಅಭಾವೋತಿಪಿ **ನಿರೋಧೋ,** ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ವಾ। ಮಾರೇನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ, ನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಿಕೇಹಿ ಮಗ್ಗಿಯತೀತಿ ವಾ **ಮಗ್ಗೋ**। ತತ್ಥ ಸಮುದಯೇನ ಅಸ್ಸಾದೋ, ದುಕ್ಖೇನ ಆದೀನವೋ, ಮಗ್ಗನಿರೋಧೇಹಿ ನಿಸ್ಸರಣಂ। ಏವಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸರೂಪತೋ ಆಗತಾನಿ, ತತ್ಥ ಯಥಾರುತವಸೇನ। ಯತ್ಥ ಪನ ಸುತ್ತೇ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಸರೂಪತೋ ನ ಆಗತಾನಿ, ತತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾ। ಯತ್ಥ ಚ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ಸರೂಪತೋ ಆಗತಾ, ತತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ। ಯತ್ಥ ಪನ ನ ಆಗತಾ, ತತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। ಇಧ ಪನ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ತೇಹಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ನಿದ್ಧಾರೇತುಂ **“ಆದೀನವೋ ಚಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ “ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಾ”ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೦; ೩.೩೭೩; ವಿಭ॰ ೨೦೨) ವಚನತೋ ತಣ್ಹಾವಜ್ಜಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ, ತೇ ಚ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಸಭಾವತ್ತಾ ಆದೀನವೋ, ಫಲಞ್ಚ ದೇಸನಾಯ ಸಾಧೇತಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ ಯಂ ಲೋಕಿಯಂ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ **“ಫಲಞ್ಚ ದುಕ್ಖ”**ನ್ತಿ। ಅಸ್ಸಾದೋತಿ ತಣ್ಹಾವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಮ್ಪಿ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ ತೇ ಸನ್ಧಾಯ **“ಅಸ್ಸಾದೋ ಸಮುದಯೋ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ದೇಸನಾ ಚ ದೇಸನಾಫಲಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಉಪಾಯೋತಿ ಕತ್ವಾ **“ಉಪಾಯೋ ಆಣತ್ತಿ ಚ ಮಗ್ಗೋ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ನಿಸ್ಸರಣಪದೇ ಚಾಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬೋ, ನ ಚಾಯಂ ಸಚ್ಚವಿಭಾಗೋ ಆಕುಲೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಹಿ **ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗೇ** (ವಿಭ॰ ೨೦೮) “ತಣ್ಹಾ ಅವಸಿಟ್ಠಾ ಕಿಲೇಸಾ ಅವಸಿಟ್ಠಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಸವಾನಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ ಸಾಸವಾ ಚ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಭಾವೇನ ವಿಭತ್ತಾ”ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಂ ನಯೇ ತಂತಂಅವಸಿಟ್ಠಾ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಭಾವೇನ ವಿಭತ್ತಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ। **ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ** ನಿಗಮನಂ । **ಇದಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕ**ನ್ತಿ ಯಾಯಂ ಭಗವತೋ ಚತುಸಚ್ಚವಸೇನ ಸಾಮುಕ್ಕಂಸಿಕಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ಇದಂ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ।

ಇದಾನಿ ತಸ್ಸಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಭಾವಂ **ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತವಸೇನ** (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೭೧ ಆದಯೋ) ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಯಥಾಹ ಭಗವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಇದಂ ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಜಾತಿಆದಿವಿಭಾಗಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಸಙ್ಗಹಂ ತಣ್ಹಾವಜ್ಜಂ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಜಾತಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖಾದಿಭಾವೇನ ಚ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮೇತಿ** ಭಗವಾ ಅತ್ತಾನಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ಬಾರಾಣಸಿಯ**ನ್ತಿ ಬಾರಾಣಸೀನಾಮಕಸ್ಸ ನಗರಸ್ಸ ಅವಿದೂರೇ। ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಇಸೀನಂ ಆಕಾಸತೋ ಓತರಣಟ್ಠಾನತಾಯ **ಇಸಿಪತನಂ**। ಮಿಗಾನಂ ತತ್ಥ ಅಭಯಸ್ಸ ದಿನ್ನತ್ತಾ **ಮಿಗದಾಯ**ನ್ತಿ ಚ ಲದ್ಧನಾಮೇ ಅಸ್ಸಮೇ। ಉತ್ತರತಿ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ, ಅಭಿಭವತೀತಿ ವಾ ಉತ್ತರಂ, ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉತ್ತರನ್ತಿ **ಅನುತ್ತರಂ**। ಅನತಿಸಯಂ ಅಪ್ಪಟಿಭಾಗಂ ವಾ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಭಗವತೋ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ ಅನೇಕಾಸು ದೇವಮನುಸ್ಸಪರಿಸಾಸು ಅನೇಕಸತಕ್ಖತ್ತುಂ ತೇಸಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಸಮ್ಪಾದನವಸೇನ ಪವತ್ತಿತಾ, ತಥಾಪಿ ಸಬ್ಬಪಠಮಂ ಅಞ್ಞಾಸಿಕೋಣ್ಡಞ್ಞಪ್ಪಮುಖಾಯ

ಅಟ್ಠಾರಸಪರಿಮಾಣಾಯ ಬ್ರಹ್ಮಕೋಟಿಯಾ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧವಿಭಾವನೀಯಾ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ, ತಸ್ಸಾ ಸಾತಿಸಯಾ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಸಮಞ್ಞಾತಿ “**ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ ಪವತ್ತಿತ**”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಧಮ್ಮೋ ಏವ ಪವತ್ತನಟ್ಠೇನ ಚಕ್ಕನ್ತಿ **ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ,** ಚಕ್ಕನ್ತಿ ವಾ ಆಣಾ। ಧಮ್ಮತೋ ಅನಪೇತತ್ತಾ ಧಮ್ಮಞ್ಚ ತಂ ಚಕ್ಕಞ್ಚಾತಿ **ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ**। ಧಮ್ಮೇನ ಞಾಯೇನ ಚಕ್ಕನ್ತಿಪಿ **ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ**। ಯಥಾಹ - “ಧಮ್ಮಞ್ಚ ಪವತ್ತೇತಿ ಚಕ್ಕಞ್ಚಾತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ, ಚಕ್ಕಞ್ಚ ಪವತ್ತೇತಿ ಧಮ್ಮಞ್ಚಾತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಂ, ಧಮ್ಮೇನ ಪವತ್ತೇತೀತಿ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕ”ನ್ತಿಆದಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೪೦-೪೧)। **ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯ**ನ್ತಿ ಧಮ್ಮಿಸ್ಸರಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಭಾವತೋ ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಸ್ಸ ಚ ಅನುತ್ತರಭಾವತೋ ಅಪ್ಪಟಿಸೇಧನೀಯಂ। ಕೇನ ಪನ ಅಪ್ಪಟಿವತ್ತಿಯನ್ತಿ ಆಹ “**ಸಮಣೇನ ವಾ**”ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಸಮಣೇನಾತಿ** ಪಬ್ಬಜ್ಜಂ ಉಪಗತೇನ। **ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನಾತಿ** ಜಾತಿಬ್ರಾಹ್ಮಣೇನ। ಪರಮತ್ಥಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಞ್ಹಿ ಪಟಿಲೋಮನಚಿತ್ತಂಯೇವ ನತ್ಥಿ। **ದೇವೇನಾತಿ** ಕಾಮಾವಚರದೇವೇನ। **ಕೇನಚೀತಿ** ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಅವಸಿಟ್ಠಪಾರಿಸಜ್ಜೇನ। ಏತ್ತಾವತಾ ಅಟ್ಠನ್ನಮ್ಪಿ ಪರಿಸಾನಂ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಲೋಕಸ್ಮಿ**ನ್ತಿ ಸತ್ತಲೋಕೇ।

ತತ್ಥಾತಿ ತಿಸ್ಸಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮದೇಸನಾಯಂ। **ಅಪರಿಮಾಣಾ ಪದಾ, ಅಪರಿಮಾಣಾ ಅಕ್ಖರಾತಿ** ಉಪ್ಪಟಿಪಾಟಿವಚನಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪದಸಙ್ಗಹಿತಾನಿ ಅಕ್ಖರಾನೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಪದಾ ಅಕ್ಖರಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಾತಿ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅತ್ಥಸ್ಸಾತಿ** ಚತುಸಚ್ಚಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ। **ಸಙ್ಕಾಸನಾತಿ** ಸಙ್ಕಾಸಿತಬ್ಬಾಕಾರೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಅತ್ಥಸ್ಸಾತಿ ಚ ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। **ಇತಿಪಿದ**ನ್ತಿ **ಇತೀತಿ** ಪಕಾರತ್ಥೋ, **ಪಿ**-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನತ್ಥೋ, ಇಮಿನಾಪಿ ಇಮಿನಾಪಿ ಪಕಾರೇನ ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಜಾತಿಆದಿಭೇದೇನ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಅನೇಕಭೇದತಂ ತಂದೀಪಕಾನಂ ಅಕ್ಖರಪದಾದೀನಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಅಪರಿಮಾಣತಞ್ಚ ಸಮತ್ಥೇತಿ।

ಅಯಂ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋತಿ ಅಯಂ ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿಭೇದಾ ತಣ್ಹಾವಟ್ಟಸ್ಸ ಮೂಲಭೂತಾ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ। **ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋತಿ** ಅಯಂ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖತನಿಸ್ಸಟಾ ಅಸಙ್ಖತಧಾತು ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ದುಕ್ಖನಿರೋಧೋ। **ಅಯಂ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾತಿ** ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮೂಹೋ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ತದಭಿಮುಖೀಭೂತತ್ತಾ ಪಟಿಪದಾ ಚ ಹೋತಿ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಪ್ಪತ್ತಿಯಾತಿ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ। **ಇತಿಪಿದ**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಪನ ಸಮುದಯಸಚ್ಚೇ ಅಟ್ಠಸತತಣ್ಹಾವಿಚರಿತೇಹಿ, ನಿರೋಧಸಚ್ಚೇ ಮದನಿಮ್ಮದನಾದಿಪರಿಯಾಯೇಹಿ, ಮಗ್ಗಸಚ್ಚೇ ಸತ್ತತ್ತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮೇಹಿ ಅತ್ಥೋ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಏವಂ “ದ್ವಾದಸ ಪದಾನಿ ಸುತ್ತ”ನ್ತಿ ಗಾಥಾಯ ಸಕಲಸ್ಸ ಸಾಸನಸ್ಸ ಛನ್ನಂ ಅತ್ಥಪದಾನಂ ಛನ್ನಞ್ಚ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಂ ವಸೇನ ಯಾ ದ್ವಾದಸಪದತಾ ವುತ್ತಾ, ತಮೇವ “ಧಮ್ಮಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ”ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಾಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯದಸ್ಸನವಸೇನ **ಛಛಕ್ಕಪರಿಯಾಯಂ** (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೪೨೦ ಆದಯೋ) ಏಕದೇಸೇನ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ **ಧಮ್ಮಚಕ್ಕಪ್ಪವತ್ತನಸುತ್ತೇನ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೮೧; ಮಹಾವ॰ ೧೩; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೨.೩೦) ತದತ್ಥಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತಭಾವದಸ್ಸನಮುಖೇನ ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ಭಗವತೋ ವಚನಸ್ಸ ಚತುಸಚ್ಚದೇಸನಾಭಾವಂ ತದತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಚತುಸಚ್ಚಭಾವಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ “ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾರಾಣಸಿಯ”ನ್ತಿಆದಿನಾ **ಸಚ್ಚವಿಭಙ್ಗಸುತ್ತಂ** (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೭೧ ಆದಯೋ) ಉದ್ದೇಸತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ “ತತ್ಥ ಅಪರಿಮಾಣಾ ಪದಾ”ತಿಆದಿನಾ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥಪದಾನಿ ವಿಭಜನ್ತೋ ದ್ವಾದಸಪದಭಾವಂ ದೀಪೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಸಯಿವಿಸಯಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ತತ್ಥ ಭಗವಾ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸಙ್ಕಾಸೇತೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಪದಾವಯವಗ್ಗಹಣಮುಖೇನ ಪದಗ್ಗಹಣಂ, ಗಹಿತೇ ಚ ಪದೇ ಪದತ್ಥಾವಬೋಧೋ ಗಹಿತಪುಬ್ಬಸಙ್ಕೇತಸ್ಸ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಚ ಪದಾವಯವಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಯ ಪದಗ್ಗಹಣಸ್ಸ, ಪದತ್ಥಾವಯವಗ್ಗಹಣೇನಾಪಿ ಪದತ್ಥಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ವಿಸೇಸಾಧಾನಂ ಜಾಯತೀತಿ ಆಹ - **"ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸಙ್ಕಾಸೇತೀ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ದೀಪಿಯಮಾನೋ ಅತ್ಥೋ ಪದಪರಿಯೋಸಾನೇ ವಾಕ್ಯಸ್ಸ ಅಪರಿಯೋಸಿತತ್ತಾ ಪದೇನೇವ ಪಕಾಸಿತೋ ದೀಪಿತೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಪದೇಹಿ ಪಕಾಸೇತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಾಕ್ಯಪರಿಯೋಸಾನೇ ಪನ ಸೋ ಅತ್ಥೋ ವಿವರಿತೋ ವಿವಟೋ ಕತೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ಬ್ಯಞ್ಜನೇಹಿ ವಿವರತೀ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಪಕಾರೇಹಿ ವಾಕ್ಯಭೇದೇ ಕತೇ ತದತ್ಥೋ ವಿಭತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಆಕಾರೇಹಿ ವಿಭಜತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ವಾಕ್ಯಾವಯವಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಂ ನಿಬ್ಬಚನವಿಭಾಗೇ ಕತೇ ಸೋ ಅತ್ಥೋ ಪಾಕಟೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ **"ನಿರುತ್ತೀಹಿ ಉತ್ತಾನೀಕರೋತೀ"**ತಿ। ಕತನಿಬ್ಬಚನೇಹಿ ವಾಕ್ಯಾವಯವೇಹಿ ವಿತ್ಥಾರವಸೇನ ನಿರವಸೇಸತೋ ದೇಸಿತೇಹಿ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಚಿತ್ತಪರಿತೋಸನಂ ಬುದ್ಧಿನಿಸಾನಞ್ಚ ಕತಂ ಹೋತೀತಿ ಆಹ - **"ನಿದ್ದೇಸೇಹಿ ಪಞ್ಞಪೇತೀ"**ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಏವ ಸಙ್ಕಾಸೇತೀತಿ ಅವಧಾರಣಂ ಅಕತ್ವಾ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸಙ್ಕಾಸೇತಿಯೇವಾತಿ ಏವಂ ಅವಧಾರಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಅತ್ಥಪದಾನಂ ನಾನಾವಾಕ್ಯವಿಸಯತಾಪಿ ಸಿದ್ಧಾ ಹೋತಿ। ತೇನ ಏಕಾನುಸನ್ಧಿಕೇ ಸುತ್ತೇ ಛಳೇವ ಅತ್ಥಪದಾನಿ, ನಾನಾನುಸನ್ಧಿಕೇ ಪನ ಅನುಸನ್ಧಿಮ್ಹಿ ಅನುಸನ್ಧಿಮ್ಹಿ ಛ ಛ ಅತ್ಥಪದಾನಿ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾನಿ।

"ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಚ ಪದೇಹಿ ಚ ಉಗ್ಘಟೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಂ ಕಿಚ್ಚಸಾಧನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಯವಿನಯಮೇವ ಹಿ ತೇಸಂ ಬ್ಯಾಪಾರೋ। ಅಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಪನ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಪದಪರಮೋ ನ ಇಧ ವುತ್ತೋ। ನೇಯ್ಯಗ್ಗಹಣೇನೇವ ವಾ ತಸ್ಸಾಪಿ ಇಧ ಗಹಣಂ ಸೇಕ್ಖಗ್ಗಹಣೇನ ವಿಯ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನಸ್ಸಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಕ್ಖರೇಹೀತಿಆದೀಸು ಕರಣಸಾಧನೇ ಕರಣವಚನಂ, ನ ಹೇತುಮ್ಹಿ। ಅಕ್ಖರಾದೀನಿ ಹಿ ಉಗ್ಘಟನಾದಿಅತ್ಥಾನಿ, ನ ಉಗ್ಘಟನಾದಿಅಕ್ಖರಾದಿಅತ್ಥಂ। ಯದತ್ಥಾ ಚ ಕಿರಿಯಾ ಸೋ ಹೇತು, ಯಥಾ "ಅನ್ನೇನವಸತೀ"ತಿ। ಉಗ್ಘಟೇತೀತಿ ಸೋತಾವಧಾನಂ ಕತ್ವಾ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಾನಂ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಸಙ್ಕಾಸನವಸೇನ ಅಕ್ಖರೇಹಿ ವಿಸೇಸಂ ಆದಹನ್ತೋ ಯಥಾ ಪದಪರಿಯೋಸಾನೇ ಆಸಯಪ್ಪಟಿಬೋಧೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಂ ಅತ್ಥಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಕಥೇತಿ ಉದ್ದಿಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಪಞ್ಚಯತೀತಿ** ಯಥಾಉದ್ದಿಟ್ಠಂ ಅತ್ಥಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ವಿತ್ಥಾರೇತೀತಿ** ವಿತ್ಥಾರಂ ಕರೋತಿ, ವಿತ್ಥಾರಂ ಕತ್ವಾ ಆಚಿಕ್ಖತಿ ವಾ, ಪಟಿನಿದ್ದಿಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ಉಗ್ಘಟೇತೀತಿ ಉದ್ದಿಸನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಉದ್ದೇಸೋ ಚ ದೇಸನಾಯ ಆದಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ - **"ಉಗ್ಘಟನಾ ಆದೀ"**ತಿ। ತಥಾ ವಿಪಞ್ಚನಂ ನಿದ್ದಿಸನಂ, ವಿತ್ಥರಣಂ ಪಟಿನಿದ್ದಿಸನಂ, ನಿದ್ದೇಸಪಟಿನಿದ್ದೇಸಾ ಚ ದೇಸನಾಯ ಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನಾತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - **"ವಿಪಞ್ಚನಾ ಮಜ್ಝೇ, ವಿತ್ಥಾರಣಾ ಪರಿಯೋಸಾನ"**ನ್ತಿ।

ಏವಂ "ಅಕ್ಖರೇಹಿ ಸಙ್ಕಾಸೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಛನ್ನಂ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಂ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅತ್ಥಪದಾನಂ ಬ್ಯಾಪಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೋಯಂ ಧಮ್ಮವಿನಯೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸೀಲಾದಿಧಮ್ಮೋ ಏವ ಪರಿಯತ್ತಿಅತ್ಥಭೂತೋ ವೇನೇಯ್ಯವಿನಯನತೋ **ಧಮ್ಮವಿನಯೋ। ಉಗ್ಘಟೀಯನ್ತೋತಿ** ಉದ್ದಿಸಿಯಮಾನೋ। **ತೇನಾತಿ** ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುವಿನಯನೇನ। **ವಿಪಞ್ಚೀಯನ್ತೋತಿ** ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನೋ। **ವಿತ್ಥಾರೀಯನ್ತೋತಿ** ಪಟಿನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನೋ।

೧೦. ಏತ್ತಾವತಾ "ಧಮ್ಮಂ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ದೇಸೇಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಾಯ ಪಾಳಿಯಾ ತಿವಿಧಕಲ್ಯಾಣತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅತ್ಥಬ್ಯಞ್ಜನಸಮ್ಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಛ ಪದಾನಿ ಅತ್ಥೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ। **"ತೇನಾಹ ಭಗವಾ"**ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಾಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವೇನ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ ಪಾಳಿಂ ನಿಗಮನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಲೋಕುತ್ತರನ್ತಿ**ಆದಿ "ಕೇವಲಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಪರಿಸುದ್ಧ"ನ್ತಿ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥವಿವರಣಂ। ತತ್ಥ **ಉಪಟ್ಠಿತಂ ಸಬ್ಬವಿಸೇಸಾನನ್ತಿ** ಸಬ್ಬೇಸಂ ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮಸಙ್ಖಾತಾನಂ ವಿಸೇಸಾನಂ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾದಿವಿಸೇಸಾನಂ ವಾ ಉಪತಿಟ್ಠನಟ್ಠಾನಂ। "ಇದಂ ನೇಸಂ ಪದಕ್ಕನ್ತ"ನ್ತಿಆದೀನಂ ವಿಯ ಏತಸ್ಸ ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **"ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ತಥಾಗತಪದಂ ಇತಿಪೀ"**ತಿಆದೀಸು ಇದಂ ಸಿಕ್ಖತ್ತಯಸಙ್ಗಹಂ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ತಥಾಗತಗನ್ಧಹತ್ಥಿನೋ ಪಟಿಪತ್ತಿದೇಸನಾಗಮನೇಹಿ ಕಿಲೇಸಗಹನಂ ಓತ್ಥರಿತ್ವಾ ಗತಮಗ್ಗೋತಿಪಿ। ತೇನ ಗೋಚರಭಾವನಾಸೇವನಾಹಿ **ನಿಸೇವಿತಂ** ಭಜಿತನ್ತಿಪಿ। ತಸ್ಸ ಮಹಾವಜಿರಞಾಣಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣದನ್ತೇಹಿ **ಆರಞ್ಜಿತಂ** ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನಂ ಆರಞ್ಜನಟ್ಠಾನನ್ತಿಪಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ

ಅತ್ಥೋ। **ಅತೋ ಚೇತ**ನ್ತಿ ಯತೋ ತಥಾಗತಪದಾದಿಭಾವೇನ ವುಚ್ಚತಿ, ಅತೋ ಅನೇನೇವ ಕಾರಣೇನ ಬ್ರಹ್ಮುನೋ ಸಬ್ಬಸತ್ತುತ್ತಮಸ್ಸ ಭಗವತೋ, ಬ್ರಹ್ಮಂ ವಾ ಸಬ್ಬಸೇಟ್ಠಂ ಚರಿಯನ್ತಿ **ಪಞ್ಞಾಯತಿ** ಯಾವದೇವ ಮನುಸ್ಸೇಹಿ ಸುಪ್ಪಕಾಸಿತತ್ತಾ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಯತಿ। **ತೇನಾಹ ಭಗವಾ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತತ್ಥಂ ಪಾಳಿಂ ನಿಗಮನವಸೇನ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನತ್ಥತಾಯ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾಯ ಯಾವದೇವ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಾಪನತ್ಥೋ ದೇಸನಾಹಾರೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಕೇಸಂ ಅಯಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಾ"**ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **"ಯೋಗೀನ"**ನ್ತಿ ಆಹ। ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ಯೋಗಿನೋ। ತೇ ಹಿ ಇಮಂ ದೇಸನಾಹಾರಂ ಪಯೋಜೇನ್ತೀತಿ। ಇದಂ ವಚನಂ ದೇಸನಾಹಾರವಿಭಙ್ಗಸ್ಸ ಯಥಾನುಸನ್ಧಿನಾ ಸಮ್ಮಾ ಠಪಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪಕರಣಂ ಸಙ್ಗಾಯನ್ತೇಹಿ ಠಪಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **"ತೇನಾಹ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ"**ತಿ। **ನಿಯುತ್ತೋ**ತಿ ಪಾಳಿತೋ ಅಸ್ಸಾದಾದಿಪದತ್ಥೇ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯೋಜಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ದೇಸನಾಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ವಿಚಯಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೧. **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವಿಚಯೋ ಹಾರೋ**ತಿಆದಿ ವಿಚಯಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥಾಯಂ ಅಪುಬ್ಬಪದವಣ್ಣನಾ - **ಕಿಂ ವಿಚಿನತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ "ವಿಚಿನತೀ"ತಿ ಏತೇನ ವಿಚಯಸದ್ದಸ್ಸ ಕತ್ತುನಿದ್ದೇಸತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕಿ**ನ್ತಿ ಪನತ್ಥಸ್ಸ ಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ಪುಚ್ಛಿತೋತಿ ತಂ ತಸ್ಸ ವಿಸಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪದಂ ವಿಚಿನತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪದಂ ವಿಚಿನತೀ**ತಿ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ನಿಗಮನಾ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಂ ಪದಂ ವಿಚಿನತಿ। ಅಯಞ್ಚ ವಿಚಯೋ ದುವಿಧೋ ಸದ್ದತೋ ಅತ್ಥತೋ ಚ। ತೇಸು "ಇದಂ ನಾಮಪದಂ, ಇದಂ ಆಖ್ಯಾತಪದಂ, ಇದಂ ಉಪಸಗ್ಗಪದಂ, ಇದಂ ನಿಪಾತಪದಂ, ಇದಂ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ, ಇದಂ ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಂ, ಇದಂ ನಪುಂಸಕಲಿಙ್ಗಂ, ಇದಂ ಅತೀತಕಾಲಂ, ಇದಂ ಅನಾಗತಕಾಲಂ, ಇದಂ ವತ್ತಮಾನಕಾಲಂ, ಇದಂ ಕತ್ತುಸಾಧನಂ, ಇದಂ ಕರಣಸಾಧನಂ, ಇದಂ ಕಮ್ಮಸಾಧನಂ, ಇದಂ ಅಧಿಕರಣಸಾಧನಂ, ಇದಂ ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಂ, ಇದಂ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಯಾವ ಇದಂ ಭುಮ್ಮವಚನಂ, ಇದಂ ಏಕವಚನಂ, ಇದಂ ಅನೇಕವಚನ"ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿವಿಭಾಗವಚನಂ, ಅಯಂ ಸದ್ದತೋ ಪದವಿಚಯೋ। ಸೋ ಪನಾಯಂ ಪದವಿಚಯೋ ಅವಿಪರೀತಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇನೇವ ಸಮ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅತ್ಥತೋ ಪನ ವಿಚಯೋ ತೇನ ತೇನ ಪದೇನ ವತ್ತಬ್ಬಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ। ಸಚೇ ಪನ ಪದಂ ಪುಚ್ಛಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಂ, ತಸ್ಸ ತದತ್ಥಸ್ಸ ಚ ಪುಚ್ಛಾದಿಭಾವೋ ವಿಚೇತಬ್ಬೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಞ್ಹಂ ವಿಚಿನತೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಯಸ್ಮಾ ಚ ಸಬ್ಬೋ ದೇಸನಾಹಾರೋ ವಿಚಯಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯೋ ಸುತ್ತಸ್ಸ ವಿಚಯೋತಿ ಕತ್ವಾ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ - **"ಅಸ್ಸಾದಂ ವಿಚಿನತೀ"**ತಿಆದಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಅನುಗೀತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಅನುರೂಪಾ ಗೀತಿ ಅನುಗೀತೀತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ಅತ್ಥೋ ಇಚ್ಛಿತೋ, ತಸ್ಮಾ ವಿಚಿಯಮಾನಸ್ಸ ಸುತ್ತಪದಸ್ಸ ಅನುರೂಪತೋ ಸುತ್ತನ್ತರಪದಾನಿಪಿ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರವಸೇನ ವಾ ಪದುದ್ಧಾರವಸೇನ ವಾ ಆನೇತ್ವಾ ವಿಚೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಬ್ಬೇ ನವ ಸುತ್ತನ್ತೇ ವಿಚಿನತೀ"**ತಿ ಆಹ। **ನವ ಸುತ್ತನ್ತೇ**ತಿ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿಕೇ ನವ ಸುತ್ತೇ, ಯಥಾಸಮ್ಭವತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಯಂ ವಿಚಯಹಾರಸ್ಸ ಪದತ್ಥನಿದ್ದೇಸೋ।

ಏವಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ವಿಚಯಹಾರೋ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ ತಂ ವಿಭಾಗೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಪಟಿನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವಿಭಜನ್ತೋ ಯಸ್ಮಾ ಪದವಿಚಯೋ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅನುಪದಂ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬತಾಯ ಅತಿಭಾರಿಕೋ ನ ಸುಕರೋ ಚಾತಿ ತಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯೇ ತಾವ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಥಾ ಕಿಂ ಭವೇ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಯಥಾ ಕಿಂ ಭವೇ**ತಿ ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಸೋ ವಿಚಯೋ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬೋ, ತಂ ಪಕಾರಜಾತಂ ಕಿಂ ಭವೇ, ಕೀದಿಸಂ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಯಥಾ ಕಿಂ ಭವೇಯ್ಯಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಪುನ **ಯಥಾ**ತಿ ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ಆಯಸ್ಮಾ**ತಿ ಪಿಯವಚನಂ **ಅಜಿತೋ**ತಿ ಬಾವರೀಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ಪರಿಚಾರಕಭೂತಾನಂ ಸೋಳಸನ್ನಂ ಅಞ್ಞತರೋ। **ಪಾರಾಯನೇ**ತಿ ಪಾರಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತಸ್ಸ ಅಧಿಗಮೂಪಾಯದೇಸನತ್ತಾ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಸಬ್ಬಂ

ಭಗವತೋ ವಚನಂ “ಪಾರಾಯನ”ನ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬತಂ ಅರಹತಿ, ಸಙ್ಗೀತಿಕಾರೇಹಿ ಪನ ವತ್ಥುಗಾಥಾನುಗೀತಿಗಾಥಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ **ಅಜಿತಸುತ್ತಾದೀನಂ** (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೮ ಆದಯೋ; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೫೭ ಆದಯೋ, ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೧ ಆದಯೋ) ಸೋಳಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಇದಂ ನಾಮಂ ಕತನ್ತಿ ತೇಸಙ್ಘೇವ ಪಾರಾಯನಸಮಞ್ಞಾತಿ ಆಹ “ಪಾರಾಯನೇ”ತಿ। ಕೇಚಿ “ಪಾರಾಯನಿಕೋ”ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ತೇ ಕಿರ ತಾಪಸಪಬ್ಬಜ್ಜೂಪಗಮನತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪಾರಾಯನಂ ಅಧೀಯನ್ತಾ ವಿಚರಿಂಸು। ತಸ್ಮಾ ಅಯಮ್ಪಿ ಪಾರಾಯನಂ ವತ್ತೇತೀತಿ ಪಾರಾಯನಿಕೋತಿ ವುತ್ತೋ। **ಪುಚ್ಛತೀತಿ** ಕಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ, ನನು ಪುಚ್ಛಾನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಅತೀತಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಪುಚ್ಛನಾಕಾರಂ ಪನ ಬುದ್ಧಿಯಂ ವಿಪರಿವತ್ತಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ಏವಮಾಹ।

ಪುಚ್ಛಾ ಚ ನಾಮೇಸಾ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾಪುಚ್ಛಾ ದಿಟ್ಠಸಂಸನ್ದನಾ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಾ ಅನುಮತಿಪುಚ್ಛಾ ಕಥೇತುಕಮ್ಯತಾಪುಚ್ಛಾ ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣೀಯಾ ವಿಭಜ್ಜಬ್ಯಾಕರಣೀಯಾ ಪಟಿಪುಚ್ಛಾಬ್ಯಾಕರಣೀಯಾ ಠಪನೀಯಾ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಾತಿ ಅನೇಕವಿಧಾ। ತಸ್ಮಾ “ಕಿಮಯಂ ಪುಚ್ಛಾ ಅದಿಟ್ಠಜೋತನಾ”ತಿಆದಿನಾ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಪುಚ್ಛಾ ವಿಚೇತಬ್ಬಾ। ಯಥಾ ಚೇತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾವಿಭಾಗೋ, ಏವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಭಾಗೋಪಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯೇ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಪುಚ್ಛಾಸಭಾಗೇನ ಹಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನನ್ತಿ। ಇಧ ಪನ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪುಚ್ಛಂ ಉದಾಹರಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ವಿಚಯನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕೇನಸ್ಸು ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ”**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಕೇನಾತಿ** ಕತ್ತರಿ ಕರಣವಚನಂ। **ಸೂತಿ** ನಿಪಾತಮತ್ತಂ, **ಸೂತಿ** ವಾ ಸಂಸಯೇ ನಿಪಾತೋ, ತೇನಸ್ಸ ಪಞ್ಹಸ್ಸ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದನಪುಚ್ಛಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನಿವುತೋತಿ** ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತೋ। **ಲೋಕೋತಿ** ಸತ್ತಲೋಕೋ। **ಇಚ್ಚಾಯಸ್ಮಾ ಅಜಿತೋತಿ** ಸಙ್ಗೀತಿಕಾರಕವಚನಂ। **ನಪ್ಪಕಾಸತೀತಿ** ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ। **ಕಿಸ್ಸಾಭಿಲೇಪನಂ ಬ್ರೂಸೀತಿ** ಕಿಂ ಅಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಅಭಿಲೇಪನಂ ವದಸಿ। “ಕಿಂ ಸ್ವಾಭಿಲೇಪನ”ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತಸ್ಸ ಕಿಂ ಸು ಅಭಿಲೇಪನನ್ತಿ ಪದವಿಭಾಗೋ।

ಪದಾನೀತಿ ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇಹಿ ಅತ್ಥೋತಿ ಪದಾನಿ, ವಾಕ್ಯಾನಿ। **ಪುಚ್ಛಿತಾನೀತಿ** ಪುಚ್ಛಾಭಾವೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋತಿ** ಯದಿಪಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಪುಚ್ಛನವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ, ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತೋ ಪನ ಅತ್ಥೋ ಏಕೋ ಏವಾತಿ “ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ **“ಏಕವತ್ಥುಪರಿಗ್ಗಹಾ”**ತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ನಿವಾರಣಅಪ್ಪಕಾಸನಅಭಿಲೇಪನಮಹಾಭಯಸಙ್ಖಾತಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ಗಹಿತಾ ಚತ್ತಾರೋ ಏತೇ ಅತ್ಥಾ, ತೇ ಪನೇಕಂ ಲೋಕಂ ಪತಿಗುಣಭೂತಾ, ಲೋಕೋ ಪಧಾನಭಾವೇನ ಗಹಿತೋತಿ ತಬ್ಬಸೇನ ಏಕೋವಾಯಂ ಪಞ್ಹೋತಿ। ತೇನೇವಾಹ **“ಲೋಕಾಧಿಟ್ಠಾನ”**ನ್ತಿಆದಿ। ಕೋ ಪನ ಸೋ ಲೋಕೋತಿ? ಆಹ **“ಲೋಕೋ ತಿವಿಧೋ”**ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಬಹುಲತಾಯ ಕಾಮಾವಚರಸತ್ತಾ **ಕಿಲೇಸಲೋಕೋ**। ಝಾನಾಭಿಞ್ಞಾಪರಿಬುದ್ಧಿಯಾ ರೂಪಾವಚರಸತ್ತಾ **ಭವಲೋಕೋ**। ಆನೇಞ್ಜಸಮಾಧಿಬಹುಲತಾಯ ವಿಸದಿನ್ದ್ರಿಯತ್ತಾ ಅರೂಪಾವಚರಸತ್ತಾ **ಇನ್ದ್ರಿಯಲೋಕೋ**। ಅಥ ವಾ ಕಿಲಿಸ್ಸನಂ ಕಿಲೇಸೋ, ವಿಪಾಕದುಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖಬಹುಲತಾಯ ಅಪಾಯೇಸು ಸತ್ತಾ **ಕಿಲೇಸಲೋಕೋ**। ತದಞ್ಞೇ ಸತ್ತಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಭಾವತೋ **ಭವಲೋಕೋ**। ತತ್ಥ ಯೇ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚಕೇಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ ಸತ್ತಾ, ಸೋ **ಇನ್ದ್ರಿಯಲೋಕೋತಿ** ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪರಿಯಾಪನ್ನಧಮ್ಮವಸೇನ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾತಿ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ಇಧ ನ ಸಙ್ಗಯ್ಹನ್ತಿ।

ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋತಿ ಚತುರಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇನ ಅನ್ಧಕಾರೇನ ವಿಯ ರಥಘಟಾದಿಧಮ್ಮಸಭಾವಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದನಲಕ್ಖಣಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತೋ ಲೋಕೋ। **ವಿವಿಚ್ಛಾತಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಹೇತು। “ವಿವಿಚ್ಛಾ ಮಚ್ಛರಿಯ”ನ್ತಿ ಸಙ್ಗಹೇ ವುತ್ತಂ। **ಪಮಾದಾತಿ** ಪಮಾದಹೇತು। **ಜಪ್ಪಾಭಿಲೇಪನನ್ತಿ** ಜಪ್ಪಾ ತಣ್ಹಾ ಅಸ್ಸ ಲೋಕಸ್ಸ ಮಕ್ಕಟಾಲೇಪೋ ವಿಯ ಮಕ್ಕಟಸ್ಸ ಅಭಿಲೇಪನಂ ಸಿಲೇಸೋತಿ ಬ್ರೂಮಿ। **ದುಕ್ಖನ್ತಿ** ಜಾತಿಆದಿಕಂ ವಟ್ಟದುಕ್ಖನ್ತಿ ಅಯಂ ಪದತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಪಾಳಿಯಾ ಏವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ। **ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ** ಪುಚ್ಛಾಗಾಥಾಯಂ ವುತ್ತಾನಿ **“ಇಮೇಹೀ”**ತಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಗಾಥಾಯಂ

ವುತ್ತೇಹಿ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಪದೇಹಿ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಾನಿ। ಕಥನ್ತಿ ಆಹ "**ಪಠಮ**"ನ್ತಿಆದಿಂ। ತೇನ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾನಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಇದಾನಿ ತಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪುಚ್ಛಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಞ್ಚ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ ಗಾಥಾಯ ಚ ಅತ್ಥಂ ವಿವರಿತುಂ "**ಕೇನಸ್ಸೂ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ "ನೀವರಣೇಹೀ"ತಿ ಪದೇನ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾ ಹಿ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ "**ಯಥಾಹಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಸುತ್ತನ್ತರದಸ್ಸನೇನ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಹವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯೇ ಅನುಗೀತಿವಿಚಯಂ ದಸ್ಸೇತೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತತ್ಥ **ಪರಿಯಾಯತೋತಿ** ಕಾರಣತೋ। ನೀವರಣಸಙ್ಖಾತಾನಂ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಮ್ಪಿ ಕಾರಣಭಾವತೋ ಪಟಿಚ್ಛಾದನಭಾವತೋ ಚ ಏಕಂಯೇವ ನೀವರಣಂ ವದಾಮಿ, ನ ಪನ ಅಞ್ಞೇಸಂ ನೀವರಣಸಭಾವಾನಂ ಅಭಾವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸತಿ ನೀವರಣಾನಂ ಭಾವೋ, ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅಸತಿ ನ ಸನ್ತಿ ನೀವರಣಾನೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸಬ್ಬಸೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತೇನಾತಿ "ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ"ತಿ ಪದೇನ। **ಪಠಮಸ್ಸ ಪದಸ್ಸಾತಿ** "ಕೇನಸ್ಸು ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ"ತಿ ಪದಸ್ಸ। **ಯುತ್ತಾತಿ** ಯೋಜಿತಾ, ಅನುರೂಪಾತಿ ವಾ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಪುಚ್ಛಾನುರೂಪತಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಸ್ಸ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಚಯೋ ವುತ್ತೋತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ನೀವರಣೇಹಿ ನಿವುತೋ"ತಿಆದಿನಾ ವಿವಿಚ್ಛಾಪಮಾದಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಚ್ಚಯಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ನಿವುತೋ ಏವ ಹಿ ನಪ್ಪಕಾಸತಿ। **ವಿವಿಚ್ಛಾತಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ। ತೇನೇವಾಹ - "**ವಿವಿಚ್ಛಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ**"ತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ಪದಸಿದ್ಧಿ - ಯಥಾ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯೋ "ನಿಚ್ಚಂ ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಏಕಂಸಗ್ಗಾಹಭಾವೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ, ನ ಏವಮಯಂ। ಅಯಂ ಪನ ಅನೇಕಂಸಗ್ಗಾಹಭಾವತೋ "ನಿಚ್ಚಂ ನು ಖೋ ಅನಿಚ್ಚಂ ನು ಖೋ"ತಿಆದಿನಾ ವಿವಿಧಂ ವಿರುದ್ಧಂ ವಾ ಇಚ್ಛತಿ ಏಸತೀತಿ ವಿವಿಚ್ಛಾತಿ । "**ಸೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛನ್ತೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಅಪ್ಪಕಾಸನಸ್ಸ ವಿವಿಚ್ಛಾಪಮಾದಾನಂ ಕಾರಣಭಾವಂ ವಿವರತಿ। **ಸುಕ್ಕೇ ಧಮ್ಮೇ ನ ಉಪ್ಪಾದಿಯತೀತಿ** ನ ಸಮಾದಾಯ ವತ್ತತಿ। **ನಪ್ಪಕಾಸನ್ತೀತಿ** ತೇ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಅನುಪ್ಪಾದಿಯಮಾನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಪಕಾಸಂ ಲೋಕೇ ಅಭಿಞ್ಞಾತಂ ನ ಕರೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಭಿಲಿಮ್ಪತೀತಿ** ಮಕ್ಕಟಾಲೇಪೋ ವಿಯ ಮಕ್ಕಟಂ ದಾರುಸಿಲಾದೀಸು ಪುರಿಸಂ ರೂಪಾದಿವಿಸಯೇ ಅಲ್ಲೀಯಾಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆಸತ್ತಿಬಹುಲಸ್ಸಾತಿ** ಆಸಙ್ಗಬಹುಲಸ್ಸ। **ಏವಂ ಅಭಿಜಪ್ಪಾತಿ ಕರಿತ್ವಾತಿ** ಏವಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಟ್ಠಾಯಿನೀತಿ ಇಮಿನಾ ಕಾರಣೇನ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ। **ಲೋಕೋ ಅಭಿಲಿತ್ತೋ** ಸಿಲೇಸೇನ ಮಕ್ಖಿತೋ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಭಾಯತಿ ಏತಸ್ಮಾತಿ ಭಯಂ। ಮಹನ್ತಂ ಭಯಂ **ಮಹಬ್ಭಯಂ**। ತೇನೇವಾಹ - "**ದುಕ್ಖಮಸ್ಸ ಮಹಬ್ಭಯ**"ನ್ತಿ। ದುಕ್ಖಂ ದೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ದುಕ್ಖಮೇವ ವಿಭತ್ತನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ದುಕ್ಖಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತಿಸ್ಸೋ ದುಕ್ಖತಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಓಧಸೋತಿ** ಕದಾಚಿ ಅತ್ತೂಪಕ್ಕಮಮೂಲಾಯ ಕದಾಚಿ ಪರೂಪಕ್ಕಮಮೂಲಾಯಾತಿಆದಿನಾ ವಿಭಾಗೇನ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾಯ ಮುಚ್ಚನಕಾ ವಿಸೇಸೇನ ರೂಪಾವಚರಾ। **ತಥಾತಿ** ಓಧಸೋ ಕದಾಚಿ ಕರಹಚೇತಿ ಏವಂ ಆಕಡ್ಢತಿ। **ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾಯ** ಮುಚ್ಚನಕಾ ಉಪೇಕ್ಖಾಸಮಾಪತ್ತಿಬಹುಲಾ ವಿಸೇಸೇನ ಅರೂಪಾವಚರಸತ್ತಾ। **ಅಪ್ಪಾಬಾಧಾತಿ** ಪದಂ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾಯ ಮುಚ್ಚನಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನಂ। **ದೀಘಾಯುಕಾತಿ** ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾಯ। ಅರೂಪದೇವಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ವಿಸೇಸತೋ ದೀಘಾಯುಕಾತಿ। ಇದಞ್ಚ ಮುಚ್ಚನಮಚ್ಚನ್ತಿಕಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾಪಿ ಸಙ್ಖತತ್ತಾ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖಸಭಾವಾ ಏವ, ತಸ್ಮಾ ಯತೋ ಮುಚ್ಚನಮಚ್ಚನ್ತಿಕಂ, ತಂ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನವಸೇನ ಸಙ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾಯ ಪನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ ಉಪಾದಿ, ವಿಪಾಕಕ್ಖನ್ಧಾ ಕಟತ್ತಾ ಚ ರೂಪಂ। ಉಪಾದಿಸ್ಸ ಸೇಸಂ ಉಪಾದಿಸೇಸಂ, ತಂ ನತ್ಥಿ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ, ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು, ತಾಯ **ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ,** ಇತ್ಥಮ್ಭೂತಲಕ್ಖಣೇ ಚಾಯಂ ಕರಣನಿದ್ದೇಸೋ। ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂತಿ ಚ ನಿಬ್ಬಾಯನಮತ್ತಂ। **ತಸ್ಮಾತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಸಕಲಲೋಕಬ್ಯಾಪಿನೀ ಸಬ್ಬಸಙ್ಗಾಹಿನೀ ಚ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ, ತಸ್ಮಾ। **ಲೋಕಸ್ಸಾತಿ** ಸಮ್ಬನ್ಧೇ ಸಾಮಿವಚನಂ। ತೇನ "ದುಕ್ಖಮಸ್ಸಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಏವಮೇತ್ಥ

ಲೋಕಸ್ಸ ನೀವರಣಾದೀನಿ ಅಜಾನನ್ತೇನ, ಸಮಯನ್ತರಪರಿಚಯೇನ ವಾ ತತ್ಥ ಸಂಸಯಪಕ್ಖನ್ದೇನ ಏಕಂಸೇನೇವ ಬ್ಯಾಕಾತಬ್ಬತ್ತಾ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾ, ಸಾ ಚ ಅಜಾನನಸ್ಸ, ಸಂಸಯಸ್ಸ ವಾ ನೀವರಣಾದಿವಿಸಯತಾಯ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ನೀವರಣಾದೀನಂ ಲೋಕೋ ಆಧಾರಭಾವೇನ ಗಾಥಾಯಂ ವುತ್ತೋತಿ ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋತಿ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಪುಚ್ಛಾವಿಚಯೋ। ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯೋಪಿ ಅದಿಟ್ಠಜೋತಿನೀ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಾ ವಿಮತಿಚ್ಛೇದಿನೀ ಚಾತಿಆದಿನಾ ಪುಚ್ಛಾವಿಚಯೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ಏಕಾಧಾರಂ ಪುಚ್ಛಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅನೇಕಾಧಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸವನ್ತಿ ಸಬ್ಬಧೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸವನ್ತೀ**ತಿ ಸನ್ದನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಧೀ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಆಯತನೇಸು। **ಸೋತಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಸೋತಾ। **ಕಿಂ ನಿವಾರಣ**ನ್ತಿ ತೇಸಂ ಕಿಂ ಆವರಣಂ ಕಾ ರಕ್ಖಾ। **ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಹೀ**ತಿ ತಂ ನೇಸಂ ನೀವರಣಸಙ್ಖಾತಂ ಸಂವರಂ ಕಥೇಹಿ। **ಕೇನ ಸೋತಾ ಪಿಧೀಯರೇ**ತಿ ಕೇನ ಧಮ್ಮೇನ ತಣ್ಹಾದಿಸೋತಾ ಪಿಧಿಯ್ಯನ್ತಿ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಪದತ್ಥೋ। ಸೇಸಂ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ।

ತೇ ದ್ವೇ ಪಞ್ಹಾತಿ ಯದಿಪಿ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ಪವತ್ತಾಯ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಾಕ್ಯಾನಿ। ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಪನ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದುವಿಧತ್ತಾ ತೇ ದ್ವೇ ಪಞ್ಹಾ। ಕಸ್ಮಾತಿ ಚೇ? "**ಇಮೇಹಿ ಬಹ್ವಾಧಿವಚನೇನ ಪುಚ್ಛಿತಾ**"ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಇಮೇ ಏತಾಯ ಗಾಥಾಯ ಗಹಿತಾ ಅತ್ಥಾ ಯಸ್ಮಾ ಬಹೂನಿ ಅಧಿಕಿಚ್ಚ ಪವತ್ತವಚನೇನ ಪುಚ್ಛಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ತೇ ದ್ವೇ ಪಞ್ಹಾತಿ। ಏಕತೋ ಉಪರಿ ಬಹೂತಿ ಹಿ ಸಾಸನವೋಹಾರೋ, ತಮೇವ ಪುಚ್ಛಾಯ ದುವಿಧತ್ಥವಿಸಯತಂ ವಿವರಿತುಂ "**ಏವ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಾಹಿ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದಿಸಙ್ಖಾತಾಹಿ ಪಾಣವಧಾದೀಹಿ ಏವ ವಾ ದುಗ್ಗತಿಹೇತುಭೂತಾಹಿ ಆಪದಾಹಿ **ಸಮಂ** ಸಹ, ಸಬ್ಬಥಾ ವಾ ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಆಪನ್ನೋ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟೋ। ತಂನಿಮಿತ್ತೇಹಿ ದಸಹಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂಹಿ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠೋ ಚ, ತಸ್ಸ ತಂ ಆಪನ್ನಾಕಾರಂ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾಕಾರಞ್ಚ ಬುದ್ಧಿಯಂ ಕತ್ವಾ ಆಹ - "**ಏವಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸ ಏವಂ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಸ್ಸಾ**"ತಿ। ವೋದಾಯತಿ ಸುಜ್ಝತಿ ಏತೇನಾತಿ **ವೋದಾನಂ,** ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ। ವುಟ್ಠಾತಿ ಏತೇನ ನಿಮಿತ್ತತೋ ಪವತ್ತತೋ ಚಾತಿ **ವುಟ್ಠಾನಂ,** ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ।

ಅಸಮಾಹಿತಸ್ಸಾತಿ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಸ್ಸ। **ಸವನ್ತೀ**ತಿ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಅಭಿಜ್ಝಾ**ತಿಆದಿ ಅಸಮಾಧಾನಹೇತುದಸ್ಸನಂ। ತೇನೇವಾಹ - "**ಏವಂ ಅಸಮಾಹಿತಸ್ಸಾ**"ತಿ। "**ಯಥಾಹ ಭಗವಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಇಧಾಪಿ ಅನುಗೀತಿವಿಚಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೋತಾನಂ ಸವನಂ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅನುರೋಧವಸೇನೇವಾತಿ ಆಹ - "**ಸವತಿ ಮನಾಪಿಕೇಸು ರೂಪೇಸೂ**"ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಸೋತಾನಂ ದ್ವಾರಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಉಪಚಾರವಸೇನ ಸಯಂ ಸವನ್ತಾ ವಿಯ ವುತ್ತಾ। **ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ। **ಸಬ್ಬಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಸ್ಮಾ। **ಸಬ್ಬಥಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಇದಂ ವೋದಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ "ಪರಿಯುಟ್ಠಾನವಿಘಾತ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪ್ಪಹಾನಂ ವೋದಾನಂ।

ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಗಾಥಾಯ **ಸತಿ ತೇಸಂ ನಿವಾರಣ**ನ್ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಸತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಗತಿಯೋ ಸಮನ್ವೇಸಮಾನಾ ತೇಸಂ ಸೋತಾನಂ ನಿವಾರಣನ್ತಿ। **ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮೀ**ತಿ ತಮೇವ ಸತಿಂ ಸೋತಾನಂ ಸಂವರಂ ಬ್ರೂಮಿ। **ಪಞ್ಞಾಯೇತೇ ಪಿಧೀಯರೇ**ತಿ ರೂಪಾದೀಸು ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಪಟಿವೇಧಸಾಧಿಕಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಏತೇ ಸೋತಾ ಸಬ್ಬಸೋ ಪಿಧಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಅಪ್ಪದಾನವಸೇನ ಸಮುಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಾವಿಞ್ಛತೀತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾದಿಪ್ಪವತ್ತಿದ್ವಾರಭಾವೇನ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾನಂ, ಪುಗ್ಗಲಂ ವಾ ನಾಕಡ್ಢತಿ। ಅನುಸಯಪ್ಪಹಾನಂ ಇಧ ಪಿಧಾನಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಆಹ - "**ಪಞ್ಞಾಯ ಅನುಸಯಾ ಪಹೀಯನ್ತೀ**"ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಅನುಸಯನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಅನುಸಯಾಭಾವೇ ನ ಹೋತೀತಿ ಆಹ "**ಅನುಸಯೇಸೂ**"ತಿಆದಿ। ಇದಾನಿ ತಮೇವತ್ಥಂ ಉಪಮಾಯ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ "**ತಂ ಯಥಾ ಖನ್ಧವನ್ತಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ಏತ್ಥಾಪಿ ಸೋತಾನಂ ನಿವಾರಣಸಙ್ಖಾತಂ ಸಂವರಂ ಪಿಧಾನಞ್ಚ ಅಜಾನನ್ತೇನ ತತ್ಥ ವಾ ಸಂಸಯಿತೇನ ಏಕಂಸಿಕತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾತಿ ಇಧ ಪುಚ್ಛಾವಿಚಯೋ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯೋ ಚ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯೇನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ “ಕೇನಸ್ಸು ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ”ತಿ ಗಾಥಾಯ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೮; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೫೭, ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೪೫) ಸತಿಪಿ ನಿವಾರಣಾದೀನಂ ಚತುನ್ನಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಭಾವೇ ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ತಾವ ಸೋತಾನಂಯೇವ ಸಂವರೋ ಪಿಧಾನಞ್ಚ ಪುಚ್ಛಿತನ್ತಿ ಸೋತೇ ಏಕತ್ಥವಸೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ಪುಚ್ಛಾಯ ಏಕಾಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋತಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ ಸಿಯಾ। ಸೋತಾನಂ ವಾ ಬಹುಭಾವತೋ ಬಹೂತಿ ಯತ್ತಕಾ ಸೋತಾ, ತತ್ತಕಾ ಪಞ್ಹಾತಿ। ಯೇನ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ “ಸವನ್ತಿ ಸಬ್ಬಧಿ ಸೋತಾ”ತಿ ಗಾಥಾಯಂ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೦; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೫೯, ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೩; ನೇತ್ತಿ॰ ೪೫) ಸೋತೇ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಸಂವರಪಿಧಾನಾನಂ ವಸೇನ “ದ್ವೇ ಪಞ್ಹಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಪಠಮಗಾಥಾಯಂ ಸತಿಪಿ ನಿವಾರಣಾದೀನಂ ಲೋಕಾಧಾರಭಾವೇ ಲೋಕಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ನಿವಾರಣಾದೀನಂ ವಿಭಾಗೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಪಞ್ಹಾತಿಪಿ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಯಂ ನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಪುಚ್ಛನ್ತೋ ನ ಕೇವಲಂ ಪುಬ್ಬೇ ಅತ್ತನಾ ರಚಿತನಿಯಾಮೇನೇವ ಪುಚ್ಛತಿ, ಅಥ ಖೋ ದೇಸನಾಕಾಲೇ ವುತ್ತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅನುಸನ್ಧಿಂ ಗಹೇತ್ವಾಪಿ ಪುಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಅನುಸನ್ಧಿಂ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಿಚೇತಬ್ಬಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “ಯಾನಿ ಸೋತಾನೀ”ತಿ ಗಾಥಾಯ ಅನನ್ತರಂ **“ಪಞ್ಞಾ ಚೇವ ಸತಿ ಚಾ”**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತಸ್ಸಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಾಯಂ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ, ಯಾ ಚ ಸತಿ ಯಞ್ಚ ತದವಸೇಸಂ ನಾಮರೂಪಂ, ಏತಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಕತ್ಥ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಏತಂ ಮೇ ಪುಟ್ಠೋ ಪಬ್ರೂಹೀತಿ।

ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಗಾಥಾಯಂ ಪನಸ್ಸ ಯಸ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾಸತಿಯೋ ನಾಮೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾ ವಿಸುಂ ನ ವುತ್ತಾ। ಅಯಞ್ಚೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಂ ಮಂ ತ್ವಂ, ಅಜಿತ, ಏತಂ ಪಞ್ಹಂ ಅಪುಚ್ಛಿ - “ಕತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತೀ”ತಿ ಅನನ್ತರಗಾಥಾಯಂ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೨; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೬೧, ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೫; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೧, ೪೫), ಯತ್ಥ ತಂ ಅಸೇಸಂ ಉಪರುಜ್ಝತಿ, ತಂ ತೇ ವದಾಮಿ। ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ ಸಹೇವ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಏತ್ಥೇತಂ ಉಪರುಜ್ಝತಿ, ಏತ್ಥೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಏತಂ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧಂ ತಸ್ಸ ನಿರೋಧೋ ನಾತಿವತ್ತತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ। **ಅಯಂ ಪಞ್ಹೇ ಅನುಸನ್ಧಿಂ ಪುಚ್ಛತೀ**ತಿ ಅನನ್ತರಗಾಥಾಯಂ ಸೋತಾನಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನುಸಯಪ್ಪಹಾನಕಿಚ್ಚೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಸತಿ ಪಞ್ಞಾ ಚ ವುತ್ತಾ, ತಂ ಸುತ್ವಾ ತಪ್ಪಹಾನೇ ಪಞ್ಞಾಸತೀಸು ತಿಟ್ಠನ್ತೀಸು ತಾಸಂ ಸನ್ನಿಸ್ಸಯೇನ ನಾಮರೂಪೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ತಥಾ ಚ ಸತಿ ವಟ್ಟತಿ ಏವ। ಕತ್ಥ ನು ಖೋ ಇಮಾಸಂ ಸನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಪಞ್ಞಾಸತೀನಂ ಅಸೇಸನಿರೋಧೋತಿ ಇಮಿನಾ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಅಯಂ ಪುಚ್ಛಾ ಕತಾತಿ ಆಹ - **“ಅಯಂ ಪಞ್ಹೇ…ಪೇ॰… ಧಾತು”**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಅನುಸನ್ಧೀಯತಿ ದೇಸನಾ ಏತಾಯಾತಿ ಅನುಸನ್ಧಿ।

ಯಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಂ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಂ ಚತುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಭಾವನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಪಟಿಪದಂ ಸಹ ವಿಸಯೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತೀಣಿ ಚ ಸಚ್ಚಾನೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಙ್ಖತಾನೀ**ತಿ ಸಮೇಚ್ಚ ಸಮ್ಭೂಯ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಕತಾನೀತಿ ಸಙ್ಖತಾನಿ। **ನಿರೋಧಧಮ್ಮಾನೀ**ತಿ ನಿರುಜ್ಝನಸಭಾವಾನಿ। **ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯೋ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ತೇಸಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ। ನಿರೋಧೋ ಪನ ಕಥನ್ತಿ ಆಹ **“ನಿರೋಧೋ ಅಸಙ್ಖತೋ”**ತಿ। ಸೋ ಹಿ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ನ ಸಙ್ಖತೋತಿ **ಅಸಙ್ಖತೋ**। ಸಹ ವಿಸಯೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಪಹಾಯಕಸಭಾವೇಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಪಹಾಯಕವಿಭಾಗಮುಖೇನ ಪಹಾತಬ್ಬವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತತ್ಥ ಸಮುದಯೋ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಅವಿಜ್ಜಾವಸೇಸಾ**ತಿ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನಾವಸೇಸಾ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಞ್ಚ ಸೇಸ-ಸದ್ದೋ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಮಾನೋ ಉದ್ಧಚ್ಚನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಏವಂ ಏತೇಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಅಪಾಯಗಮನೀಯಸಭಾವಾ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀಯನ್ತಿ ಏವಾತಿ। “ಅವಿಜ್ಜಾನಿರವಸೇಸಾ”ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಏತ್ಥಾಪಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಸು ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಪದೇಸುಪಿ ನಿರವಸೇಸ-ಸದ್ದೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ । ಸಾವಸೇಸಞ್ಹಿ ಪುರಿಮಮಗ್ಗದ್ವಯೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಯೋ

ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಇತರೇಹಿ ಪನ ನಿರವಸೇಸನ್ತಿ। **ತೇಧಾತುಕೇ ಇಮಾನಿ ದಸ ಸಂಯೋಜನಾನೀ**ತಿ ಏತ್ಥ **ತೇಧಾತುಕೇ**ತಿ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ವಿಸಯದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಹಿ ತಾನಿ ಸಂಯೋಜನವಸೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ।

೧೨. **ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾಯಾ**ತಿ ತಂ ಪಹಾಯಕಂ ಪತ್ವಾ। **ಯಂ ಪನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಯ**ನ್ತಿ ಹೇತುಅತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಇದಂ ಖಯೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಯೇನ ಞಾಣೇನ ಹೇತುಭೂತೇನ "ಖೀಣಾ ಮೇ ಜಾತೀ"ತಿ ಅತ್ತನೋ ಜಾತಿಯಾ ಖೀಣಭಾವಂ ಜಾನಾತಿ, ಇದಂ ಏವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಸ್ಸ ನಿಮಿತ್ತಭೂತಂ ಅರಹತ್ತಫಲಞಾಣಂ ಖಯೇ ಞಾಣಂ ನಾಮ। **ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾತಿ ಪಜಾನಾತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ **ಯ**ನ್ತಿ ಆನೇತಬ್ಬಂ "ಯಂ ನಾಪರಂ ಇತ್ಥತ್ತಾಯಾತಿ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ। **ಇದಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಇಧಾಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅರಹತ್ತಫಲಞಾಣವಸೇನ ಅತ್ಥೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡ ೧೩೫-೧೪೨) ಪನ "ಖಯೇ ಞಾಣಂ ಕಿಲೇಸಕ್ಖಯಕರೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅನುಪ್ಪಾದೇ ಞಾಣಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅನುಪ್ಪಾದಭೂತೇ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಪರಿಯೋಸಾನೇ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ಅರಿಯಫಲೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಧ ಪನ ಉಭಯಮ್ಪಿ ಅರಹತ್ತಫಲಞಾಣವಸೇನೇವ ವಿಭತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ - **"ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನಿ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯ**"ನ್ತಿ, **"ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕೇತೇನ ದ್ವೇ ನಾಮಾನಿ ಲಬ್ಭನ್ತೀ**"ತಿ ಚ।

ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಹೇಟ್ಠಿಮೇಸು ತೀಸು ಫಲೇಸು, ಉಪರಿಮೇಸು ಚ ತೀಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಉಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಮ್ಪಿ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವಿಯ ಪಠಮಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅಗ್ಗಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇನ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ ಆಹ - **"ಯಞ್ಚ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯ**"ನ್ತಿಆದಿ। ಏತೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಹಿ ಅಗ್ಗಫಲುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ತದವಸೇಸಫಲಧಮ್ಮಾಪಿ ಅನುಪ್ಪಾದನಿರೋಧೇನ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ। ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ, ಏಕಾ ಪಞ್ಞಾ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯತ್ತಾ। ಯದಿ ಏಕಾ, ಕಥಂ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಾತಿ ಆಹ **"ಅಪಿ ಚಾ**"ತಿಆದಿ। **ಆರಮ್ಮಣಸಙ್ಕೇತೇನಾ**ತಿ ಖಯೇ ಅನುಪ್ಪಾದೇತಿ ಇಮಾಯ ಆರಮ್ಮಣಸಮಞ್ಞಾಯ। **ಸಾ ಪಜಾನನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಯಾ ಪುಬ್ಬೇ ಸೋತಾನಂ ಪಿಧಾನಕಿಚ್ಚಾ ವುತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ಪಜಾನನಸಭಾವೇನ ಪಞ್ಞಾ। ಇತರಾ ಪನ **ಯಥಾದಿಟ್ಠಂ** ಯಥಾಗಹಿತಂ ಆರಮ್ಮಣಂ **ಅಪಿಲಾಪನಟ್ಠೇನ** ಓಗಾಹನಟ್ಠೇನ **ಸತೀ**ತಿ।

೧೩. ಏವಂ "ಪಞ್ಞಾ ಚೇವ ಸತಿ ಚಾ"ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಿವರಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ "ನಾಮರೂಪ"ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ **"ತತ್ಥ ಯೇ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ, ಇದಂ ನಾಮರೂಪ**"ನ್ತಿ ಆಹ। ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಸುಖಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಪಾಕಟನಾಮರೂಪಮೇವ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಯೇ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಹಿ ಸಹಚರಣಾದಿನಾ ತದಞ್ಞೇ ಚಿತ್ತಚೇತಸಿಕಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ ಚ ಗಹಿತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ। ನಾಮಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಖನ್ಧತ್ತಯಮೇವ ಗಹಿತನ್ತಿ **"ನಾಮರೂಪಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪನ ರೂಪಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತನ್ತಿ? ನಯಿದಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಪಚ್ಚಯವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಪಚುರಜನಸ್ಸ ಪನ ಅವಿಭಾಗೇನ ಗಹಣೀಯಸಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಗಾಥಾಯ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ಪುಚ್ಛಿತಾತಿ ತಂ ಚತುರಿದ್ಧಿಪಾದಮುಖೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೇನ ಪತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವನಾಮೂಲಭೂತಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸತಿಪಞ್ಞಾಹಿ ನಿದ್ಧಾರೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಸತಿ ಚ ಪಞ್ಞಾ ಚ ಚತ್ತಾರಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**"ತಿ ಆಹ। ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಗತಿಯೋ ಸಮನ್ವೇಸಮಾನಾ ಸತಿ ಸಿಜ್ಝನ್ತೀ ಏಕನ್ತೇನ ಸಮಾಧಿಂ ನಿಪ್ಫಾದೇತಿ। ಸತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪ್ಪಹಾನಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ಆಹ - **"ಸತಿ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ, ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚಾ**"ತಿ। ತಥಾ ಅನುಸಯಸಮುಗ್ಘಾತವಿಧಾಯಿನೀ ಪಞ್ಞಾ ಸಿಜ್ಝಮಾನಾ ನ ವಿನಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯಂ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ವುತ್ತಂ - **"ಪಞ್ಞಾ ದ್ವೇ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಞ್ಚಾ**"ತಿ।

ಯಾ ಇಮೇಸು ಚತೂಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸೂತಿ ಇಮೇಸು ಸತಿಆದೀಸು ಚತೂಸು ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೇಸು ತಂಸಹಜಾತಾ ಏವ ಯಾ ಸದ್ಧಹನಾ। "ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹೀ"ತಿಪಿ ಪಾಳಿ, ತಸ್ಸಾ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ

ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾತಿ ವಚನಸೇಸೋ, ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಭಿಪ್ಪಸಾದಲಕ್ಖಣಾ ಸದ್ಧಾ ಕತ್ತುಕಾಮತಾಸಭಾವಸ್ಸ ಛನ್ದಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ - **"ಯಾ ಸದ್ಧಾಧಿಪತೇಯ್ಯಾ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ, ಅಯಂ ಛನ್ದಸಮಾಧೀ"**ತಿ। **ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ**ತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತೇ ಚಿತ್ತೇ। **ಇದಂ ಪಹಾನ**ನ್ತಿ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಸಾಧಕೋ ಸಮಾಧಿ ಪಹಾನನ್ತಿ ವುತ್ತೋ ಪಜಹತಿ ಏತೇನಾತಿ ಕತ್ವಾ। "ಪಧಾನ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಅಗ್ಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ "ಸಮಾಧಿ ಏಕೋದೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

"ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಕಾಯವಚೀಚಿತ್ತಸಙ್ಖಾರಸೀಸೇನ ತಂಸಮುಟ್ಠಾಪಕಾ ವೀರಿಯಸಙ್ಖಾರಾವ ಗಹಿತಾ। ತೇ ಹಿ ಯಾವ ಭಾವನಾನಿಪ್ಫತ್ತಿ ತಾವ ಏಕರಸೇನ ಸರಣತೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೇತಬ್ಬತೋ ಚ **ಸರಸಙ್ಕಪ್ಪಾ**"ತಿ ವುತ್ತಾ "ಏವಂ ಮೇ ಭಾವನಾ ಹೋತೂ"ತಿ ಯಥಾ ಇಚ್ಛಿತಾ, ತಥಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಹೇತುಭಾವತೋ। **ತದುಭಯ**ನ್ತಿ ಛನ್ದಸಮಾಧಿಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಙ್ಖಾತಞ್ಚ ವೀರಿಯನ್ತಿ ತಂ ಉಭಯಂ। ಉಭಯಮೇವ ಹಿ ಉಪಚಾರವಸೇನ ಅಞ್ಞಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ **"ಛನ್ದಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಸಙ್ಖಾರಸಮನ್ನಾಗತಂ ಇದ್ಧಿಪಾದ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಹಿ ಉಪಚಾರವಸೇನ ಭಿನ್ನಂ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ವೋಹರನ್ತಿ, ಯಥಾ "ಸಿಲಾಪುತ್ತಕಸ್ಸ ಸರೀರ"ನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ಸಮಿಜ್ಝತಿ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಜ್ಝನ್ತಿ ವಾ ತಾಯ ಸತ್ತಾ ಇದ್ಧಾ ವುದ್ಧಾ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಇದ್ಧಿ, ಪಜ್ಜತಿ ಏತೇನಾತಿ ಪಾದೋ, ಪಠಮೇನ ಅತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿ ಏವ ಪಾದೋ **ಇದ್ಧಿಪಾದೋ,** ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುತಿಯೇನ ಅತ್ಥೇನ ಇದ್ಧಿಯಾ ಪಾದೋ ಪತಿಟ್ಠಾ ಅಧಿಗಮೂಪಾಯೋತಿ **ಇದ್ಧಿಪಾದೋ।** ತೇನ ಹಿ ಉಪರೂಪರಿವಿಸೇಸಸಙ್ಖಾತಂ ಇದ್ಧಿಂ ಪಜ್ಜನ್ತಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿ। **ವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿ ತದಙ್ಗವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಞ್ಚ ಇದ್ಧಿಪಾದಂ ಭಾವೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ ಅಯಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವನಾನುಯುತ್ತೋ ಯೋಗೀ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ಕಿಚ್ಚತೋ ತದಙ್ಗವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ಅಜ್ಝಾಸಯತೋ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ। ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪನ ಕಿಚ್ಚತೋ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ಆರಮ್ಮಣತೋ ನಿಸ್ಸರಣವಿವೇಕನಿಸ್ಸಿತಂ ಇದ್ಧಿಪಾದಂ ಭಾವೇತೀತಿ। ಏಸ ನಯೋ **ವಿರಾಗನಿಸ್ಸಿತ**ನ್ತಿಆದೀಸು।

ವಿವೇಕತ್ಥಾ ಏವ ಹಿ ವಿರಾಗಾದಯೋ, ಕೇವಲಞ್ಚೇತ್ಥ ವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ ದುವಿಧೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚ ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚಾತಿ। ತತ್ಥ ಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ತದಙ್ಗವಸೇನ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ। ಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸ್ಸಗ್ಗೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕ್ಖಣೇ ತನ್ನಿನ್ನಭಾವೇನ, ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ನಿಬ್ಬಾನಪಕ್ಖನ್ದನಂ। ತದುಭಯಮ್ಪಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಕೇ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾನಯೇ ಯುಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಹಿ ಅಯಂ ಪಠಮಿದ್ಧಿಪಾದೋ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಪಕಾರೇನ ಕಿಲೇಸೇ ಪರಿಚ್ಚಜತಿ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚ ಪಕ್ಖನ್ದತಿ। **ವೋಸ್ಸಗ್ಗಪರಿಣಾಮಿ**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪನ ವಚನೇನ ವೋಸ್ಸಗ್ಗತ್ಥಂ ಪರಿಣಮನ್ತಂ ಪರಿಣತಞ್ಚ ಪರಿಪಚ್ಚನ್ತಂ ಪರಿಪಕ್ಕಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವನಾನುಯುತ್ತೋ ಯೋಗೀ ಯಥಾ ಪಠಮೋ ಇದ್ಧಿಪಾದೋ ಕಿಲೇಸಪರಿಚ್ಚಾಗವೋಸ್ಸಗ್ಗತ್ಥಂ ನಿಬ್ಬಾನಪಕ್ಖನ್ದನವೋಸ್ಸಗ್ಗತ್ಥಞ್ಚ ಪರಿಪಚ್ಚತಿ, ಯಥಾ ಚ ಪರಿಪಕ್ಕೋ ಹೋತಿ, ತಥಾ ನಂ ಭಾವೇತೀತಿ। ಸೇಸಿದ್ಧಿಪಾದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಯಥಾ ಛನ್ದಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತೋ ಸಮಾಧಿ **ಛನ್ದಸಮಾಧಿ**। ಏವಂ ವೀರಿಯಂ ಚಿತ್ತಂ ವೀಮಂಸಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತೋ ಸಮಾಧಿ **ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧೀ**ತಿ।

೧೪. ನ ಕೇವಲಂ ಚತುತ್ಥಇದ್ಧಿಪಾದೋ ಏವ ಸಮಾಧಿಞಾಣಮೂಲಕೋ, ಅಥ ಖೋ ಸಬ್ಬೋಪೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಬ್ಬೋ ಸಮಾಧಿ ಞಾಣಮೂಲಕೋ ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಸೋ ಏವ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧೀತಿ ವುತ್ತೋತಿ? ವೀಮಂಸಂ ಜೇಟ್ಠಕಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಿತತ್ತಾತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಞ್ಞಾಯ **ಞಾಣಮೂಲಕೋ**। ಅಧಿಗಮಪಞ್ಞಾಯ **ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ**। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಪಞ್ಞಾಯ **ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿ**। ಅಥ ವಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಞ್ಞಾಯ **ಞಾಣಮೂಲಕೋ**। ಉಪಚಾರಪಞ್ಞಾಯ **ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ**। ಅಪ್ಪನಾಪಞ್ಞಾಯ **ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿ**। ಉಪಚಾರಪಞ್ಞಾಯ ವಾ **ಞಾಣಮೂಲಕೋ**। ಅಪ್ಪನಾಪಞ್ಞಾಯ **ಞಾಣಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ**। ಅಭಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾಯ **ಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತೀ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಯಥಾ ಪುರೇತಿ ಯಥಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿಭಾವೇನ ಪುರೇ ಪುಬ್ಬೇ ಅತೀತಾಸು ಜಾತೀಸು ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯೇಸುಪಿ ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟೇಸು ಅತ್ತನೋ ಪರೇಸಞ್ಚ ಖನ್ಧಂ ಖನ್ಧೂಪನಿಬದ್ಧಞ್ಚ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ಪಚ್ಛಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಅನಾಗತಂಸಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿಭಾವೇನ ಅನಾಗತಾಸು ಜಾತೀಸು ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯೇಸುಪಿ ಸಂವಟ್ಟವಿವಟ್ಟೇಸು ಅತ್ತನೋ ಪರೇಸಞ್ಚ ಖನ್ಧಂ ಖನ್ಧೂಪನಿಬದ್ಧಞ್ಚ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಥಾ ಪಚ್ಛಾತಿ ಯಥಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಚೇತೋಪರಿಯಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿಭಾವೇನ ಅನಾಗತೇಸು ಸತ್ತಸು ದಿವಸೇಸು ಪರಸತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಥಾ ಪುರೇ ಅತೀತೇಸು ಸತ್ತಸು ದಿವಸೇಸು ಪರಸತ್ತಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಥಾ ದಿವಾತಿ** ಯಥಾ ದಿವಸಭಾಗೇ ಸೂರಿಯಾಲೋಕೇನ ಅನ್ಧಕಾರಸ್ಸ ವಿಧಮಿತತ್ತಾ ಚಕ್ಖುಮನ್ತಾನಂ ಸತ್ತಾನಂ ಆಪಾಥಗತಂ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ ರೂಪಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ। **ತಥಾ ರತ್ತಿ**ನ್ತಿ ತಥಾ ರತ್ತಿಭಾಗೇ ಚತುರಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೇಪಿ ಅನ್ಧಕಾರೇ ವತ್ತಮಾನೇ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿತಾಯ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಂ ರೂಪಾಯತನಂ ನತ್ಥಿ।

ಯಥಾ ರತ್ತಿಂ ತಥಾ ದಿವಾತಿ ಯಥಾ ಚ ರತ್ತಿಯಂ ತಥಾ ದಿವಾಪಿ ಅತಿಸುಖುಮಂ ಕೇನಚಿ ತಿರೋಹಿತಂ ಯಞ್ಚ ಅತಿದೂರೇ, ತಂ ಸಬ್ಬರೂಪಂ ದುಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾ ಚ ರೂಪಾಯತನೇ ವುತ್ತಂ, ತಥಾ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ದಿಬ್ಬಸೋತಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿತಾಯ ಸದ್ದಾಯತನೇ ಚ ನೇತಬ್ಬಂ। ತೇನೇವಾಹ **"ಇತಿ ವಿವಟೇನ ಚೇತಸಾ"**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಅಪರಿಯೋನದ್ಧೇನಾತಿ** ಅಭಿಞ್ಞಾಞಾಣಸ್ಸ ಪಾರಿಬನ್ಧಕಕಿಲೇಸೇಹಿ ಅನಜ್ಝೋತ್ಥಟೇನ, ಅಪರಿಯೋನದ್ಧತ್ತಾ ಏವ ಸಪ್ಪಭಾಸಂ ಚಿತ್ತಂ। ಏತೇನೇವ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಇದ್ಧಿವಿಧಞಾಣಾನುಪರಿವತ್ತಿತಾಪಿ ವುತ್ತಾ ಏವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ** ಇದ್ಧಿಪಾದಸಮ್ಪಯುತ್ತಾನಿ ಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನೀತಿ ಆಹ **"ಕುಸಲಾನೀ"**ತಿ। **ಚಿತ್ತಸಹಭೂನೀತಿ**ಆದಿ ತೇಸಂ ವಿಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೇನ ನಿರೋಧದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆರದ್ಧಂ। ತಥಾ **"ನಾಮರೂಪಞ್ಚಾ"**ತಿಆದಿ। ತೇನೇತಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ನ ಕೇವಲಂ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಏವ, ಅಥ ಖೋ ನಾಮರೂಪಞ್ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಹೇತುಕಂ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧಾ ನಿರುಜ್ಝತೀ"ತಿ।

ತಸ್ಸಾತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ। **ಹೇತೂತಿ** ತಣ್ಹಾಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೋ। **ಅನಾಹಾರ**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥವಿವರಣಂ। **ಅನಭಿನನ್ದಿತ**ನ್ತಿ ಅಭಿನನ್ದನಭೂತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಪಹೀನತ್ತಾ ಏವ ಅಪತ್ಥಿತಂ। ತತೋ ಏವ **ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕಂ** ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ। ಯಥಾ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ಏವಂ ನಾಮರೂಪಮ್ಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಹೇತುನೋ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ ಚ ಅಭಾವಾ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಅಭಾವಾ **ಅಹೇತು ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಂ**। ಸೇಸಂ ಪಾಕಟಮೇವ। ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯೋಪಿ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಏವಂ ಅನುಸನ್ಧಿಪುಚ್ಛಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಹೇಟ್ಠಾ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾ ಚ ಪುಚ್ಛಾ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ಇದಾನಿ ತಾ ಸಹ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯೇ ಚ ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮಾಸೇ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥಾಯಂ ಪದತ್ಥೋ - **ಸಙ್ಖಾತಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಪರಿವೀಮಂಸಿತಧಮ್ಮಾ, ಅರಹತಂ ಏತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಸೇಕ್ಖಾತಿ** ಸೀಲಾದೀನಿ ಸಿಕ್ಖಮಾನಾ ಅವಸೇಸಾ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ। **ಪುಥೂತಿ** ಬಹೂ ಸತ್ತಜನಾ। **ತೇಸಂ ಮೇ ನಿಪಕೋ ಇರಿಯಂ, ಪುಟ್ಠೋ ಪಬ್ರೂಹೀತಿ** ತೇಸಂ ಸೇಖಾಸೇಖಾನಂ ನಿಪಕೋ ಪಣ್ಡಿತೋ ತ್ವಂ ಭಗವಾ ಪಟಿಪತ್ತಿಂ ಪುಟ್ಠೋ ಮೇ ಬ್ರೂಹೀತಿ। ಸೇಸಂ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

೧೫. **ಕಿಸ್ಸಾತಿ** ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು, ಕೇನ ಕಾರಣೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೇಖಾಸೇಖವಿಪಸ್ಸನಾ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಪ್ಪಹಾನಯೋಗೇನಾತಿ** ಸೇಖೇ ಅಸೇಖೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಪ್ಪಹಾನೇ ಚ ಪುಚ್ಛನಯೋಗೇನ, ಪುಚ್ಛಾವಿಧಿನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಗಾಥಾಯಂ **ಕಾಮೇಸು ನಾಭಿಗಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾತಿ** ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಕಿಲೇಸಕಾಮೇನ ನ ಅಭಿಗಿಜ್ಝೇಯ್ಯ। **ಮನಸಾನಾವಿಲೋ ಸಿಯಾತಿ** ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಯೋ ಚ ಮನಸೋ ಆವಿಲಭಾವಕರೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಜಹನ್ತೋ ಚಿತ್ತೇನ ಅನಾವಿಲೋ ಭವೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಸೇಕ್ಖೋ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿವಸೇನ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಪರಿತುಲಿತತ್ತಾ ಕುಸಲೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು

ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಆದೀಹಿ ಚ ಸತೋ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸಾನಂ ಭಿನ್ನತ್ತಾ ಉತ್ತಮಭಿಕ್ಖುಭಾವಂ ಪತ್ತೋ ಚ ಹುತ್ವಾ ಸಬ್ಬಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ಕುಸಲೋ...ಪೇ॰... ಪರಿಬ್ಬಜೇ**"ತಿ ಆಹಾತಿ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ।

ತತ್ಥ ಯಂ ಪುಚ್ಛಾಗಾಥಾಯಂ "ನಿಪಕೋ"ತಿ ಪದಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಭಗವನ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ, ಭಗವತೋ ಚ ನೇಪಕ್ಕಂ ಉಕ್ಕಂಸಪಾರಮಿಪ್ಪತ್ತಂ ಅನಾವರಣಞಾಣದಸ್ಸನೇನ ದೀಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ ತಾವ ಕಮ್ಮದ್ವಾರಭೇದೇಹಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಸೇಖಾಸೇಖಪಟಿಪದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬಂ ಕಾಯಕಮ್ಮ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣದಸ್ಸನೇನ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಸೇಖಾಸೇಖಪಟಿಪತ್ತಿದೇಸನಾಕೋಸಲ್ಲಮೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। ತತ್ಥ **ಕೋ ಚಾತಿ** ಕ್ವ ಚ, ಕಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ವಿಸಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ "**ಯಂ ಅನಿಚ್ಚೇ ದುಕ್ಖೇ ಅನತ್ತನಿ ಚಾ**"ತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ನಾಮ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ "ಸಬ್ಬಂ ಸಙ್ಖತಂ ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಸ ಪನ ತಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಯೇನ ಅಪ್ಪವತ್ತಿ, ಸೋ ಪಟಿಘಾತೋತಿ, ಏತೇನ ಲಕ್ಖಣತ್ತಯಪ್ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ದುರಭಿಸಮ್ಭವತಂ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತಿ। ಲಕ್ಖಣತ್ತಯವಿಭಾವನೇನ ಹಿ ಭಗವತೋ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಞ್ಚ ಪಣ್ಡಿತಾ ಪಟಿಜಾನನ್ತಿ।

ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅದಸ್ಸನನ್ತಿ ತಂ ಪಟಿಘಾತಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತಿ। ಭೂತಾರಮ್ಮಣಸಭಾವಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕೋ ಹಿ ಸಮ್ಮೋಹೋ ಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತೋತಿ। ಯಸ್ಮಿಂ ವಿಸಯೇ ಞಾಣದಸ್ಸನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿರಹಂ, ತತ್ಥೇವ ತಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತೇನ ಭವಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಆಹ - "ಯಂ ಅನಿಚ್ಚೇ ದುಕ್ಖೇ ಅನತ್ತನಿ ಚಾ"ತಿ। **ಯಥಾ ಇಧ ಪುರಿಸೋತಿ**ಆದಿ ಉಪಮಾದಸ್ಸನಂ। ತತ್ರಿದಂ ಓಪಮ್ಮಸಂಸನ್ದನಂ - ಪುರಿಸೋ ವಿಯ ಸಬ್ಬೋ ಲೋಕೋ, ತಾರಕರೂಪಾನಿ ವಿಯ ಭೂ ಆರಮ್ಮಣಾನಿ, ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತಾರಕರೂಪಾನಂ ದಸ್ಸನಂ ವಿಯ ಲೋಕಸ್ಸ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಾದೀಹಿ ಯಥಾರಹಂ ಭೂತಾರಮ್ಮಣಜಾನನಂ, ತಸ್ಸ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತಾರಕರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸನ್ತಸ್ಸಾಪಿ "ಏತ್ತಕಾನಿ ಸತಾನಿ, ಏತ್ತಕಾನಿ ಸಹಸ್ಸಾನೀ"ತಿಆದಿನಾ ಗಣನಸಙ್ಕೇತೇನ ಅಜಾನನಂ ವಿಯ ಲೋಕಸ್ಸ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಕಥಞ್ಚಿ ಜಾನನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಅನಿಚ್ಚಾದಿಲಕ್ಖಣತ್ತಯಾನವಬೋಧೋತಿ। ಸೇಸಂ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಇದಾನಿ ಯೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಭಗವತಾ ಆಯಸ್ಮತೋ ಅಜಿತಸ್ಸ ಸೇಖಾಸೇಖಪಟಿಪದಾ ವುತ್ತಾ, ತೇಸಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥಂ ವಿಭಜಿತುಂ "**ತತ್ಥ ಸೇಖೇನಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತತ್ಥಾತಿ** ನಿಪಾತಮತ್ತಂ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನೇ। **ಸೇಖೇನಾತಿ** ಸಿಕ್ಖಾ ಏತಸ್ಸ ಸೀಲನ್ತಿ ಸೇಖೋ, ತೇನ ಸೇಖೇನ। **ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ** ದುವಿಧೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪರಿಯುಟ್ಠಾನೀಯೇಸೂತಿ** ದೋಸೇನ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೇನ ಯತ್ಥ ಪರಿವತ್ತಿತಬ್ಬಂ, ತೇಸು ಆಘಾತವತ್ಥೂಸೂತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಪಟಿಘಟ್ಠಾನೀಯೇಸೂ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋಯೇವತ್ಥೋ।

ಏತ್ಥ ಚ ಗೇಧಪಟಿಸೇಧಚೋದನಾಯಂ ಗೇಧನಿಮಿತ್ತೋ ದೋಸೋ ಗೇಧೇ ಸತಿ ಹೋತೀತಿ ತತೋಪಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬತಾ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವತಾ "ಕಾಮೇಸು ನಾಭಿಗಿಜ್ಝೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೪೫; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೬೪, ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೫-೧೭) ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ "ತತ್ಥ ಯಾ ಇಚ್ಛಾ"ತಿಆದಿನಾ ಗೇಧವಸೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತೋ। ಅಥ ವಾ ದೋಸತೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬತಾ ಗಾಥಾಯ ದುತಿಯಪಾದೇನ ವುತ್ತಾಯೇವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। ದುತಿಯಪಾದೇನ ಹಿ ಸೇಸಕಿಲೇಸವೋದಾನಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾನುಪ್ಪನ್ನಭೇದತೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವೇನ ಸಬ್ಬೇ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಧಮ್ಮೇ ಚತುಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಮುಖೇನ ಸೇಖಪಟಿಪದಂ ಮತ್ಥಕಂ ಪಾಪೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸೇಖೋ ಅಭಿಗಿಜ್ಝನ್ತೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅನಾವಿಲಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ** ಆವಿಲಾನಂ ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀನಂ ಅಭಾವೇನ ಅನಾವಿಲಸಙ್ಕಪ್ಪೋ। ತತೋ ಏವ ಚ **ಅನಭಿಗಿಜ್ಝನ್ತೋ ವಾಯಮತಿ,** ವೀರಿಯಂ ಪವತ್ತೇತಿ। ಕಥಂ ವಾಯಮತೀತಿ ಆಹ - "**ಸೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನ**"ನ್ತಿಆದಿ।

ತತ್ಥ **ಸೋತಿ** ಉತ್ತರಿವಿಸೇಸತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನೋ ಸೇಕ್ಖೋ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ। **ಪಾಪಕಾನನ್ತಿ** ಲಾಮಕಾನಂ। **ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ಅನುಪ್ಪಾದಾಯಾತಿ** ನ ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ। **ಛನ್ದಂ ಜನೇತೀತಿ** ಕತ್ತುಕಮ್ಯತಾಸಙ್ಖಾತಂ ಕುಸಲಚ್ಛನ್ದಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। **ವಾಯಮತೀತಿ** ಪಯೋಗಪರಕ್ಕಮಂ ಕರೋತಿ। **ವೀರಿಯಂ ಆರಭತೀತಿ** ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕವೀರಿಯಂ ಕರೋತಿ। **ಚಿತ್ತಂ ಪಗ್ಗಣ್ಹಾತೀತಿ** ತೇನೇವ ಸಹಜಾತವೀರಿಯೇನ ಚಿತ್ತಂ ಉಕ್ಖಿಪತಿ। **ಪದಹತೀತಿ** ಪಧಾನವೀರಿಯಂ ಕರೋತಿ। ವಾಯಮತೀತಿಆದೀನಿ ಪನ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಆಸೇವನಾಭಾವನಾಬಹುಲೀಕಮ್ಮಸಾತಚ್ಚಕಿರಿಯಾಹಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನನ್ತಿ** ಅನುಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಅವತ್ತಬ್ಬತಂ ಆಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ। **ಪಹಾನಾಯಾತಿ** ಪಜಹನತ್ಥಾಯ। **ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನನ್ತಿ** ಅನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ ಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ। **ಉಪ್ಪಾದಾಯಾತಿ** ಉಪ್ಪಾದನತ್ಥಾಯ। **ಉಪ್ಪನ್ನಾನನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತಾನಂ। **ಠಿತಿಯಾತಿ** ಠಿತತ್ಥಂ। **ಅಸಮ್ಮೋಸಾಯಾತಿ** ಅನಸ್ಸನತ್ಥಂ । **ಭಿಯ್ಯೋಭಾವಾಯಾತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಭಾವಾಯ। **ವೇಪುಲ್ಲಾಯಾತಿ** ವಿಪುಲಭಾವಾಯ। **ಭಾವನಾಯಾತಿ** ವಡ್ಢಿಯಾ। **ಪಾರಿಪೂರಿಯಾತಿ** ಪರಿಪೂರಣತ್ಥಾಯಾತಿ ಅಯಂ ತಾವ ಪದತ್ಥೋ।

೧೬. "**ಕತಮೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ**"ತಿಆದಿ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಚ ಯಾದಿಸಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಯಾದಿಸಾ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತೇ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಇಮೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾತಿ** ಇಮೇ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಅಸಮುದಾಚಾರವಸೇನ ವಾ ಅನನುಭೂತಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ನಾಮ। ಅಞ್ಞಥಾ ಹಿ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ನಾಮ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನತ್ಥಿ। ವಿತಕ್ಕತ್ತಯಗ್ಗಹಣಞ್ಚೇತ್ಥ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅಕುಸಲಮೂಲಾನೀತಿ** ಅನುಸಯಾ ಏವ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಮೂಲಭಾವತೋ ಏವಂ ವುತ್ತಾ, ನ ಲೋಭಾದಯೋ ಏವ। ಇಮೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಅನುಸಯಾ ಭೂಮಿಲದ್ಧುಪ್ಪನ್ನಾ ಅಸಮುಗ್ಘಾಟಿತುಪ್ಪನ್ನಾತಿಆದಿಉಪ್ಪನ್ನಪರಿಯಾಯಸಬ್ಭಾವತೋ ನಾಮವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ನಾಮ, ನ ವತ್ತಮಾನಭಾವೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಮೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿ** ಇಮೇ ಸೋತಾಪನ್ನಸ್ಸ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನಾಮ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಪುಥುಜ್ಜನಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಕುಸಲಸದ್ದೋ** ಚೇತ್ಥ **ಬಾಹಿತಿಕಸುತ್ತೇ** (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೮ ಆದಯೋ) ವಿಯ ಅನವಜ್ಜಪರಿಯಾಯೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ಇಮೇ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾತಿ** ಇಮೇ ಪಠಮಮಗ್ಗೇ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ನಾಮ।

ಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವನಾಯ ಸುನಿಗ್ಗಹಿತೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋತಿ ಆಹ – "**ಯೇನ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ವಾರೇತಿ, ಇದಂ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯ**"ನ್ತಿ। ಅನವಜ್ಜಸುಖಪದಟ್ಠಾನೇನ ಅವಿಕ್ಖೇಪೇನ ಚೇತೋದುಕ್ಖಸನ್ನಿಸ್ಸಯೋ ವಿಕ್ಖೇಪಪಚ್ಚಯೋ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ ಸುನಿಗ್ಗಹಿತೋತಿ ವುತ್ತಂ – "**ಯೇನ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಂ ವಾರೇತಿ, ಇದಂ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯ**"ನ್ತಿ। ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ ಪರಾಪರಾಧಂ ಸುಖೇನ ಸಹತೀತಿ ವೀರಿಯೇನ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ ಸುನಿಗ್ಗಹಿತೋತಿ ಆಹ – "**ಯೇನ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಂ ವಾರೇತಿ, ಇದಂ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯ**"ನ್ತಿ। ಸಮಾಧಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಯಥಾಸಕಂಪಟಿಪಕ್ಖಪ್ಪಹಾನಂ ಪಞ್ಞವನ್ತಸ್ಸೇವ ಇಜ್ಝತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ – "**ಯೇನ ಉಪ್ಪನ್ನುಪ್ಪನ್ನೇ**"ತಿಆದಿ।

ಏತೇಸಂ ಯಥಾನಿದ್ಧಾರಿತಾನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸವಿಸಯೇ ಜೇಟ್ಠಕಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। ಇಮೇಸಞ್ಚ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಸೇಖಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಯಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಸೇಖಾ ಧಮ್ಮಾ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಏವಂ ಸೇಖೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಸೇಖಪಟಿಪದಂ ನಿಗಮೇತಿ।

೧೭. ಏವಂ ಸೇಖಪಟಿಪದಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಸೇಖಪಟಿಪದಂ ವಿಭಜಿತುಂ "**ಕುಸಲೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ । ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ಪದೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮೇ ತಾವ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ತತ್ಥ ಅಸೇಕ್ಖಸ್ಸ ಕೋಸಲ್ಲಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಲೋಕೋ ನಾಮಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। **ಕಿಲೇಸಲೋಕೇನ ಭವಲೋಕೋ ಸಮುದಾಗಚ್ಛತೀತಿ** ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ರೂಪಾರೂಪಾವಚರಧಮ್ಮೇ ಸಮುದಾಗಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸೋತಿ** ಸೋ ಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇಸು, ಪರಿತ್ತಮಹಗ್ಗತಧಮ್ಮೇಸು ವಾ

ಠಿತೋ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ** ಸೀಲಸಮಾಧಯೋ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯೇ ಕತ್ವಾ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚನೀಯಾನಿ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। **ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸೂತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ವಡ್ಢಿಯಮಾನೇಸು ರೂಪಾರೂಪಪರಿಗ್ಗಹಾದಿವಸೇನ ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾ ಭವತಿ।

ದಸ್ಸನಪರಿಞ್ಞಾತಿ ಞಾತಪರಿಞ್ಞಾ। **ಭಾವನಾಪರಿಞ್ಞಾತಿ** ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ ಚ। "**ಸಾ ದುವಿಧೇನಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ "**ಯದಾ ಹಿ ಸೇಖೋ**"ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। ತತ್ಥ "**ನಿಬ್ಬಿದಾಸಹಗತೇಹಿ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರೇಹೀ**"ತಿ ಇಮಿನಾ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯದಾ ಹಿ ಸೇಖೋತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಿಕ್ಖನಸೀಲತಾಯ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೋಪಿ ಸೇಖಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತೋತಿ ಕತ್ವಾ "**ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಕೋಸಲ್ಲಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ದಸ್ಸನಕೋಸಲ್ಲಞ್ಚಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ - ಯದಾ ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೋ ಪುಬ್ಬಭಾಗಸಿಕ್ಖಂ ಸಿಕ್ಖನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಿದಾಸಹಗತೇಹಿ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರೇಹಿ ಞೇಯ್ಯಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ತದಾ ತಸ್ಸ ತೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸನಕೋಸಲ್ಲಂ ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಸಮ್ಪಾಪುಣನ್ತಿ ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಘಟೇನ್ತಿ। ಯದಾ ಪನ ಸೋತಾಪನ್ನಾದಿಸೇಖೋ ವುತ್ತನಯೇನ ನೇಯ್ಯಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ತದಾ ತಸ್ಸ ತೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮಾ ಭಾವನಾಕೋಸಲ್ಲಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ।

ತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಯಾ ಪುಬ್ಬೇ ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ, ತಂ ನೇಯ್ಯಪರಿಜಾನನಞಾಣಂ। **ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ** ವಿಸಯಭೇದೇನ ತಸ್ಸ ಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಧಮ್ಮಾನಂ ಸಲಕ್ಖಣೇ ಞಾಣನ್ತಿ** ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಸಲಕ್ಖಣೇ ಞಾಣಂ। ತಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯಂ ಹೇತುಹೇತುಫಲಭೇದತೋ ದುವಿಧಮೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಚ ಅತ್ಥಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ಚಾ**"ತಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ।

ಪರಿಞ್ಞಾತಿ ತೀರಣಪರಿಞ್ಞಾ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಸ್ಸ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಸಲಕ್ಖಣತೋ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚ ಅಭಿಜಾನಿತ್ವಾ ಕುಸಲಾದಿವಿಭಾಗೇಹಿ ತೇ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಜಾನನಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ಏವಂ ಅಭಿಜಾನಿತ್ವಾ ಯಾ ಪರಿಜಾನನಾ, ಇದಂ ಕುಸಲ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಏವಂಗಹಿತಾತಿ** ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಕಲಾಪಸಮ್ಮಸನಾದಿವಸೇನ ಗಹಿತಾ ಸಮ್ಮಸಿತಾ। **ಇದಂ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತೀತಿ** ಇದಂ ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದಿಕಂ ಫಲಂ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಿ , ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಕತ್ತುಭಾವೇನ ಉಪಚರಣತೋ ಯಥಾ ಅರಿಯಭಾವಕರಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನೀತಿ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಾದೀನಂ । **ಏವಂಗಹಿತಾನನ್ತಿ** ಏವಂಪವತ್ತಿತಾನಂ। **ಅಯಂ ಅತ್ಥೋತಿ** ಅಯಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಅನುಬೋಧಪಟಿವೇಧೋ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞಾ ಸಮ್ಮಸಿತಬ್ಬಧಮ್ಮೇ ಸಮ್ಮಸನಧಮ್ಮೇ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಸನಾಕಾರಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಏವಂ ಸಮ್ಮಸನಫಲಮ್ಪಿ ಪರಿಜಾನಾತೀತಿ ಕತ್ವಾ ಅಯಂ ನಯೋ ದಸ್ಸಿತೋ।

ಯೇ ಅಕುಸಲಾತಿ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಮಾಹ। ಸಬ್ಬೇ ಹಿ ಅಕುಸಲಾ ಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಯಾತಿ। **ಯೇ ಕುಸಲಾತಿ** ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ। ಯದಿಪಿ ಫಲಧಮ್ಮಾಪಿ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ, ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಪನ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ "**ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾ, ಯಂ ಅಸಙ್ಖತ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅತ್ಥಕುಸಲೋತಿ** ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಕುಸಲೋ। **ಧಮ್ಮಕುಸಲೋತಿ** ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮೇಸು ಕುಸಲೋ। ಪಾಳಿಅತ್ಥಪಾಳಿಧಮ್ಮಾ ವಾ ಅತ್ಥಧಮ್ಮಾ। **ಕಲ್ಯಾಣತಾಕುಸಲೋತಿ** ಯುತ್ತತಾಕುಸಲೋ, ಚತುನಯಕೋವಿದೋತಿ ಅತ್ಥೋ, ದೇಸನಾಯುತ್ತಿಕುಸಲೋ ವಾ। **ಫಲತಾಕುಸಲೋತಿ** ಖೀಣಾಸವಫಲಕುಸಲೋ। "**ಆಯಕುಸಲೋ**"ತಿಆದೀಸು **ಆಯೋತಿ** ವಡ್ಢಿ। ಸಾ ಅನತ್ಥಹಾನಿತೋ ಅತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚ ದುವಿಧಾ। **ಅಪಾಯಾತಿ** ಅವಡ್ಢಿ। ಸಾಪಿ ಅತ್ಥಹಾನಿತೋ ಅನತ್ಥುಪ್ಪತ್ತಿತೋ ಚ ದುವಿಧಾ। **ಉಪಾಯೋತಿ** ಸತ್ತಾನಂ ಅಚ್ಚಾಯಿಕೇ ಕಿಚ್ಚೇ ವಾ ಭಯೇ ವಾ ಉಪ್ಪನ್ನೇ ತಸ್ಸ ತಿಕಿಚ್ಛನಸಮತ್ಥಂ ಠಾನುಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ, ತತ್ಥ ಕುಸಲೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಖೀಣಾಸವೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಹೀನತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತೋ ಏತೇಸು ಆಯಾದೀಸು ಕುಸಲೋತಿ।** ಏವಂ ಅಸೇಖಸ್ಸ ಕೋಸಲ್ಲಂ ಏಕದೇಸೇನ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ಪುನ **ಅನವಸೇಸತೋ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ** "ಮಹತಾ ಕೋಸಲ್ಲೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ"ತಿ ಆಹ।

ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಸಿಕ್ಖಸ್ಸ ಅಸೇಖಸ್ಸ ಸತೋಕಾರಿತಾಯ ಅಞ್ಞಂ ಪಯೋಜನಂ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ **“ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥ”**ನ್ತಿ। ಇದಾನಿ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಸೇಖಾಸೇಖಪಟಿಪದಂ ನಿಗಮೇನ್ತೋ **“ಇಮಾ ದ್ವೇ ಚರಿಯಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಬೋಜ್ಝನ್ತಿ** ಬುಜ್ಝಿತಬ್ಬಂ। **ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧನ್ತಿ** ತಂ ಬೋಜ್ಝಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ, ಚತುಸಚ್ಚಭಾವತೋ। **ಏವಂ ಜಾನಾತೀತಿ** ಏವಂ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯಾದಿವಸೇನ ಯೋ ಜಾನಾತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತೀತಿ** ಅಯಂ ಅಸೇಖೋ ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತೋ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ **“ಸತೋ ಅಭಿಕ್ಕಮತೀ”**ತಿಆದಿನಾ ವುಚ್ಚತೀತಿ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ। ಇಧಾಪಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯಾ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಮಹಾಥೇರೋ ವಿಚಯಹಾರಂ ವಿಭಜನ್ತೋ **ಅಜಿತಸುತ್ತವಸೇನ** (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೨ ಆದಯೋ; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೫೭ ಆದಯೋ, ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೧ ಆದಯೋ) ಪುಚ್ಛಾವಿಚಯಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸುತ್ತನ್ತರೇಸುಪಿ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಚಯಾನಂ ನಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ, ಏವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಬ್ಬ”**ನ್ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಏವನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ನಯೇನ। **ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ** ಪುಚ್ಛಾ ಕಾತಬ್ಬಾ, ಆಚಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ ವಾ, ವಿವೇಚೇತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಏವಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತನ್ತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸುತ್ತಸ್ಸ ಚಾತಿ**ಆದಿ ಅನುಗೀತಿವಿಚಯನಿದಸ್ಸನಂ। **ಅನುಗೀತಿ ಅತ್ಥತೋ ಚ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಚ ಸಮಾನೇತಬ್ಬಾತಿ** ಸುತ್ತನ್ತರದೇಸನಾಸಙ್ಖಾತಾ ಅನುಗೀತಿ ಅತ್ಥತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಚ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನೇನ ಸುತ್ತೇನ ಸಮಾನಾ ಸದಿಸೀ ಕಾತಬ್ಬಾ, ತಸ್ಮಿಂ ವಾ ಸುತ್ತೇ ಸಮ್ಮಾ ಆನೇತಬ್ಬಾ। **ಅತ್ಥಾಪಗತನ್ತಿ** ಅತ್ಥತೋ ಅಪೇತಂ, ಅಸಮ್ಬನ್ಧತ್ಥಂ ವಾ ದಸದಾಳಿಮಾದಿವಚನಂ ವಿಯ। ತೇನೇವಾಹ **“ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪಂ ಭವತೀ”**ತಿ। ಏತೇನ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಮಾನೇತಬ್ಬತಾಯ ಕಾರಣಮಾಹ। **ದುನ್ನಿಕ್ಖಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಅಸಮ್ಮಾವುತ್ತಸ್ಸ। **ದುನ್ನಯೋತಿ** ದುಕ್ಖೇನ ನೇತಬ್ಬೋ, ನೇತುಂ ವಾ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ। **ಬ್ಯಞ್ಜನುಪೇತನ್ತಿ** ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿಸಮುಪೇತಂ।

ಏವಂ ಅನುಗೀತಿವಿಚಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ “ಸುತ್ತಸ್ಸ ಯೋ ಪವಿಚಯೋ”ತಿ ಸಂಖಿತ್ತೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿಭಜಿತುಂ **“ಸುತ್ತಞ್ಚ ಪವಿಚಿನಿತಬ್ಬ”**ನ್ತಿ ವತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಿಚಿನನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಕಿಂ ಇದಂ ಸುತ್ತಂ ಆಹಚ್ಚವಚನ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಆಹಚ್ಚವಚನನ್ತಿ** ಭಗವತೋ ಠಾನಕರಣಾನಿ ಆಹಚ್ಚ ಅಭಿಹನ್ತ್ವಾ ಪವತ್ತವಚನಂ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೇನ ಸಾಮಂ ದೇಸಿತಸುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನುಸನ್ಧಿವಚನನ್ತಿ** ಸಾವಕಭಾಸಿತಂ। ತಞ್ಹಿ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಅನುಸನ್ಧೇತ್ವಾ ಪವತ್ತನತೋ “ಅನುಸನ್ಧಿವಚನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ। **ನೀತತ್ಥನ್ತಿ** ಯಥಾರುತವಸೇನ ಞಾತಬ್ಬತ್ಥಂ। **ನೇಯ್ಯತ್ಥನ್ತಿ** ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತ್ಥಂ। **ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯನ್ತಿ**ಆದೀನಂ ಪದಾನಂ ಅತ್ಥೋ ಪಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾಯಂ ಆವಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ ಸೋಳಸವಿಧೇ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನೇ ಏಕಂ ಭಾಗಂ ಅಭಜನ್ತೀ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋಪಿ ನಯೋ ವಿಚೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಇಧ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ।

ಕುಹಿಂ ಇಮಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಇಮಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಕಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನೇಸು। **ಸಬ್ಬಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾನೀತಿ** ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ ಸುತ್ತಸ್ಸ “ಕುಹಿಂ ಕಸ್ಮಿಂ ಪದೇಸೇ ಕಸ್ಮಿಂ ವಾ ಪದೇ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವಿಚೇತುಂ, ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ ನಿರೋಧಸಚ್ಚಂ ಮಗ್ಗಸಚ್ಚಂ ಕುಹಿಂ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ವಿಚೇತು”ನ್ತಿ ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ವಿಚೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಆದಿಮಜ್ಝಪರಿಯೋಸಾನೇತಿ** ಏವಂ ಸುತ್ತಂ ಪವಿಚೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಆದಿತೋ ಮಜ್ಝತೋ ಪರಿಯೋಸಾನತೋ ಚ ಏವಂ ಇಮಿನಾ ಪುಚ್ಛಾವಿಚಯಾದಿನಯೇನ ಸುತ್ತಂ ಪವಿಚಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುಚ್ಛಾವಿಸ್ಸಜ್ಜನಪುಬ್ಬಾಪರಾನುಗೀತಿವಿಚಯಾ ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪೇನೇವ ದಸ್ಸಿತಾ। ಅಸ್ಸಾದಾದಿವಿಚಯೋ ಪನ ಸಚ್ಚನಿದ್ಧಾರಣಮುಖೇನ ನಯತೋ ದಸ್ಸಿತೋ, ಸೋ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತಬ್ಬಿಚಯೇನೇವ ಚ ಪದವಿಚಯೋ ಸಿದ್ಧೋತಿ।

ವಿಚಯಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಯುತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೮. **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಯುತ್ತಿಹಾರೋ**ತಿಆದಿ ಯುತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ **ಕಿಂ ಯೋಜಯತೀ**ತಿ ಯುತ್ತಿಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಕೋ ಪನೇತಸ್ಸ ವಿಸಯೋ? ಅತಥಾಕಾರೇನ ಗಯ್ಹಮಾನಾ ಸುತ್ತತ್ಥಾ ವಿಸಯೋ, ತೇ ಹಿ ತೇನ ಸಾತಿಸಯಂ ಯಾಥಾವತೋ ಯುತ್ತಿನಿದ್ಧಾರಣೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾ। ಇತರೇಸುಪಿ ಅಯಂ ಹಾರೋ ಇಚ್ಛಿತೋ ಏವ। ತಂ ಪನ ಭೂತಕಥನಮತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನಾಯಂ ಯುತ್ತಿಗವೇಸನಾ ನಾಮ ನ ಮಹಾಪದೇಸೇನ ವಿನಾ, ತಸ್ಮಾ ಯುತ್ತಿಹಾರಂ ವಿಭಜನ್ತೋ ತಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ ತಾವ ಉಪದಿಸಿತುಂ **“ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಪದೇಸಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಮಹಾಪದೇಸಾ**ತಿ ಮಹಾಅಪದೇಸಾ, ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಮಹನ್ತೇ ಅಪದಿಸಿತ್ವಾ ವುತ್ತಾನಿ ಮಹಾಕಾರಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ **ಮಹಾಪದೇಸಾ**ತಿ ಮಹಾಓಕಾಸಾ, ಮಹನ್ತಾನಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾನಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಅಪದಿಸ್ಸತೀತಿ ಅಪದೇಸೋ, ಬುದ್ಧೋ ಅಪದೇಸೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಬುದ್ಧಾಪದೇಸೋ**। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। “ಸಮ್ಮುಖಾ ಮೇತಂ ಭಗವತೋ ಸುತ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಕೇನಚಿ ಆಭತಸ್ಸ ಗನ್ಥಸ್ಸ ಧಮ್ಮೋತಿ ವಾ ಅಧಮ್ಮೋತಿ ವಾ ವಿನಿಚ್ಛಯನೇ ಕಾರಣಂ। ಕಿಂ ಪನ ತನ್ತಿ? ತಸ್ಸ ತಥಾ ಆಭತಸ್ಸ ಸುತ್ತೋತರಣಾದಿ ಏವ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಥಂ ಚತ್ತಾರೋತಿ? ಅಪದಿಸಿತಪ್ಪಭೇದತೋ। ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಹಿ ದ್ವೇ ಸಮ್ಪದಾಯೋ ಭಗವಾ ಸಾವಕಾ ಚ। ತೇಸು ಸಾವಕಾ ಸಙ್ಘಗಣಪುಗ್ಗಲವಸೇನ ತಿವಿಧಾ। “ಏವಮಮುಮ್ಹಾ ಮಯಾಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತೋ”ತಿ ಅಪದಿಸಿತಬ್ಬಾನಂ ಭೇದೇನ ಚತ್ತಾರೋ। ತೇನಾಹ - “ಬುದ್ಧಾಪದೇಸೋ…ಪೇ॰… ಏಕತ್ಥೇರಾಪದೇಸೋ”ತಿ। **ತಾನಿ ಪದಬ್ಯಞ್ಜನಾನೀ**ತಿ ಕೇನಚಿ ಆಭತಸುತ್ತಸ್ಸ ಪದಾನಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಾನಿ ಚ, ಅತ್ಥಪದಾನಿ ಚೇವ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದಾನಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಂವಣ್ಣಕೇನ ವಾ ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಆಹರಿಯಮಾನಾನಿ ಪದಬ್ಯಞ್ಜನಾನಿ। **ಸುತ್ತೇ ಓತಾರಯಿತಬ್ಬಾನೀ**ತಿ ಸುತ್ತೇ ಅನುಪ್ಪವೇಸಿತಬ್ಬಾನಿ। **ಸನ್ದಸ್ಸಯಿತಬ್ಬಾನೀ**ತಿ ಸಂಸನ್ದೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಉಪನಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾನೀ**ತಿ ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾನಿ।

ಸುತ್ತಾದೀನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಕತಮಸ್ಮಿ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಏಕಗಾಥಾಮತ್ತಮ್ಪಿ ಸಚ್ಚವಿನಿಮುತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸುತ್ತೇತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸೂ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ಪನ ತೀಣಿ ಪಿಟಕಾನಿ ಸುತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಇಮಿನಾ ನೇತ್ತಿವಚನೇನ ಅಞ್ಞದತ್ಥು ಸಂಸನ್ದತಿ ಚೇವ ಸಮೇತಿ ಚಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಾವದೇವ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನತ್ಥಾ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾ, ಸಾ ಏಕನ್ತೇನ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸವೂಪಸಮಂ ವದತೀತಿ **ವಿನಯೇ**ತಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ರಾಗವಿನಯೇ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ವಿನಯೋತಿ ಹಿ ಕಾರಣಂ ರಾಗಾದಿವೂಪಸಮನಿಮಿತ್ತಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಯಥಾಹ -

> “ಯೇ ಖೋ ತ್ವಂ, ಗೋತಮಿ, ಧಮ್ಮೇ ಜಾನೇಯ್ಯಾಸಿ, ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ವಿರಾಗಾಯ, ಸಞ್ಞೋಗಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ವಿಸಞ್ಞೋಗಾಯ, ಆಚಯಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಅಪಚಯಾಯ, ಮಹಿಚ್ಛತಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಯ, ಅಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ, ಸಙ್ಗಣಿಕಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಪವಿವೇಕಾಯ, ಕೋಸಜ್ಜಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಾಯ, ದುಬ್ಭರತಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಸುಭರತಾಯ, ಏಕಂಸೇನ ಗೋತಮಿ ಧಾರೇಯ್ಯಾಸಿ ‘ನೇಸೋ ಧಮ್ಮೋ, ನೇಸೋ ವಿನಯೋ, ನೇತಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನ’ನ್ತಿ। ಯೇ ಚ ಖೋ ತ್ವಂ, ಗೋತಮಿ, ಧಮ್ಮೇ ಜಾನೇಯ್ಯಾಸಿ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಸರಾಗಾಯ, ವಿಸಞ್ಞೋಗಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಸಞ್ಞೋಗಾಯ, ಅಪಚಯಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಆಚಯಾಯ, ಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಮಹಿಚ್ಛತಾಯ, ಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಅಸನ್ತುಟ್ಠಿಯಾ ಪವಿವೇಕಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಸಙ್ಗಣಿಕಾಯ, ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ಕೋಸಜ್ಜಾಯ, ಸುಭರತಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತಿ ನೋ ದುಬ್ಭರತಾಯ, ಏಕಂಸೇನ ಗೋತಮಿ ಧಾರೇಯ್ಯಾಸಿ ‘ಏಸೋ ಧಮ್ಮೋ, ಏಸೋ ವಿನಯೋ, ಏತಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನ’”ನ್ತಿ (ಚೂಳವ॰ ೪೦೬)।

ಧಮ್ಮತಾಯನ್ತಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಹಿ ಠಿತಾವ ಸಾ ಧಾತು ಧಮ್ಮಟ್ಠಿತತಾ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮತಾತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೧೩೭) ವುತ್ತೋ। “ಧಮ್ಮತಾಯಂ ಉಪನಿಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾನೀ”ತಿ ಇದಂ **ಪಾಳಿಯಂ** ನತ್ಥಿ, ಅತ್ಥದಸ್ಸನವಸೇನ ಪನ ಇಧ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಪವತ್ತಿಂ ನಿವತ್ತಿಂ ತದುಪಾಯಞ್ಚ ಬಾಧಕಾದಿಭಾವೇ ನಿಯತಂ

ಪರಿದೀಪೇನ್ತೋ ಸುತ್ತೇ ಓತರತಿ ನಾಮ। ಏಕನ್ತೇನ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸವಿನಯಂ ವದನ್ತೋ ವಿನಯೇ ಸನ್ದಿಸ್ಸತಿ ನಾಮ। ತಥಾ ಸಸ್ಸತಂ ಉಚ್ಛೇದಞ್ಚ ವಜ್ಜೇತ್ವಾ ಏಕತ್ತನಯಾದಿಪರಿದೀಪನೇನ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಭಾವಂ ವಿಭಾವೇನ್ತೋ ಧಮ್ಮತಂ ನ ವಿಲೋಮೇತಿ ನಾಮ।

ಏವಂವಿಧೋ ಚ ಕಾಮಾಸವಾದಿಕಂ ಆಸವಂ ನ ಉಪ್ಪಾದೇತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯದಿ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸೂ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ನನು ಚ ಅನುಲೋಮತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಪವತ್ತಿ, ಪಟಿಲೋಮತೋ ನಿವತ್ತೀತಿ ಸೋ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಅನುಪವಿಟ್ಠೋ ಕಸ್ಮಾ ಇಧ ವಿಸುಂ ಗಹಿತೋತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ। ಇಧ ಪನ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಾಯತ್ತವುತ್ತಿದಸ್ಸನೇನ ಅನಿಚ್ಛಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಂ ಅಸಮತ್ಥಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಂ ನಿರೀಹಪಚ್ಚಯಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ವಿಭಾವೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಉದಯವನ್ತತಾ ತತೋ ಏವ ವಯವನ್ತತಾ ತದುಭಯೇನ ಅನಿಚ್ಚತಾ ಉದಯಬ್ಬಯಪಟಿಪೀಳನೇನ ದುಕ್ಖತಾ ಅನತ್ತತಾತಿ ತಿಲಕ್ಖಣಸಮಾಯೋಗಪರಿದೀಪನೀ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠಿಗತಕುಮತಿವಿದ್ಧಂಸನೀ ಅನಞ್ಞಸಾಧಾರಣಾ ಸಾಸನಸಮ್ಪತ್ತಿ ಪಕಾಸಿತಾ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ।

ಏತ್ಥ ಚ ಸುತ್ತಂ ಸುತ್ತಾನುಲೋಮಂ ಆಚರಿಯವಾದೋ ಅತ್ತನೋಮತೀತಿ ಇದಂ ಚತುಕ್ಕಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ - ತತ್ಥ **ಸುತ್ತಂ** ನಾಮ ತಿಸ್ಸೋ ಸಙ್ಗೀತಿಯೋ ಆರುಳ್ಹಾನಿ ತೀಣಿ ಪಿಟಕಾನಿ। **ಸುತ್ತಾನುಲೋಮಂ** ನಾಮ ಮಹಾಪದೇಸಾ, ಯಂ "ಅನುಲೋಮಕಪ್ಪಿಯ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಆಚರಿಯವಾದೋ** ನಾಮ ಅಟ್ಠಕಥಾ। **ಅತ್ತನೋಮತಿ** ನಾಮ ನಯಗ್ಗಾಹೇನ ಅನುಬುದ್ಧಿಯಾ ಅತ್ತನೋ ಪಟಿಭಾನಂ। ತತ್ಥ ಸುತ್ತಂ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹಿಯಂ, ತಂ ಪಟಿಬಾಹನ್ತೇನ ಸತ್ಥಾವ ಪಟಿಬಾಹಿತೋ ಹೋತಿ। ಅನುಲೋಮಕಪ್ಪಿಯಂ ಪನ ಸುತ್ತೇನ ಸಮೇನ್ತಮೇವ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ನ ಇತರಂ। ಆಚರಿಯವಾದೋಪಿ ಸುತ್ತೇನ ಸಮೇನ್ತೋ ಏವ ಗಹೇತಬ್ಬೋ, ನ ಇತರೋ। ತಥಾ ಅತ್ತನೋಮತಿ, ಸಾ ಪನ ಸಬ್ಬದುಬ್ಬಲಾತಿ।

ಇದಾನಿ ಯದತ್ಥಂ ಇಧ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಪದೇಸಾ ಆಭತಾ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚತೂಹಿ ಮಹಾಪದೇಸೇಹೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಯಂ ಯ**ನ್ತಿ ಯಂ ಯಂ ಅತ್ಥಜಾತಞ್ಚ ಧಮ್ಮಜಾತಞ್ಚ। **ಯುಜ್ಜತೀ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಪದೇಸೇಹಿ ಯುಜ್ಜತಿ। **ಯೇನ ಯೇನಾ**ತಿ ಯೇನ ಯೇನ ಕಾರಣೇನ। **ಯಥಾ ಯಥಾ**ತಿ ಯೇನ ಯೇನ ಪಕಾರೇನ। **ತಂ ತಂ ಗಹೇತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನೇ ಸುತ್ತೇ ಆಭತೇನ ಕಾರಣೇನ ಪಸಙ್ಗೇನ ಪಕಾರೇನ ಚ ಸುತ್ತತೋ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ಸಂವಣ್ಣನಾವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನ ಚತುಮಹಾಪದೇಸಾವಿರುದ್ಧಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ ಸುತ್ತತೋ ಅತ್ಥೇ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಯುತ್ತಿಹಾರಯೋಜನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೯. ಇದಾನಿ ತಂ ಯುತ್ತಿನಿದ್ಧಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛಿತೇನಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಕತಿ ಪದಾನೀ**ತಿ ಕಿತ್ತಕಾನಿ ಪದಾನಿ। **ಪರಿಯೋಗಾಹಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಿಚೇತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯತ್ತಕಾನಿ ಪದಾನಿ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಂ ಅತ್ಥಂ ಅಭಿವದನ್ತಿ, ತತ್ತಕಾನಿ ಪದಾನಿ ತದತ್ಥಸ್ಸೇಕಸ್ಸ ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ "ಏಕೋ ಪಞ್ಹೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತಾನಿ ಪನ ಏಕಗಾಥಾಯಂ ಯದಿ ವಾ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪದಾನಿ ಯಾವ ಯದಿ ವಾ ಏಕಂ ಪದಂ ಏಕಂ ಅತ್ಥಂ ಅಭಿವದತಿ, ಏಕೋಯೇವ ಸೋ ಪಞ್ಹೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಯದಿ ಸಬ್ಬಾನೀ"**ತಿಆದಿನಾ। **ತ**ನ್ತಿ ತಂ ಪಞ್ಹಂ। **ಅಞ್ಞಾತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಆಜಾನಿತಬ್ಬಂ। **ಕಿಂ ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿಆದಿ ಆಜಾನನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಪರಿಯತ್ತಿಧಮ್ಮಾ। **ನಾನತ್ಥಾ**ತಿ ನಾನಾ ಅತ್ಥಾ।

ಪುಚ್ಛಾಗಾಥಾಯಂ ಅಯಂ ಪದತ್ಥೋ - **ಕೇನಸ್ಸು ಬ್ಭಾಹತೋ ಲೋಕೋ**ತಿ ಅಯಂ ಸತ್ತಲೋಕೋ ಚೋರೋ ವಿಯ ಚೋರಘಾತಕೇನ ಕೇನ ಅಭಿಹತೋ ವಧೀಯತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕೇನಸ್ಸು ಪರಿವಾರಿತೋ**ತಿ ಮಾಲುವಲತಾಯ ವಿಯ ನಿಸ್ಸಿತರುಕ್ಖೋ ಕೇನ ಲೋಕೋ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟೋ। **ಕೇನ ಸಲ್ಲೇನ ಓತಿಣ್ಣೋ**ತಿ ಕೇನ ವಿಸಪೀತಖುರಪ್ಪೇನ ವಿಯ ಸರೀರಬ್ಭನ್ತರನಿಮುಗ್ಗೇನ ಸಲ್ಲೇನ ಅನುಪವಿಟ್ಠೋ। **ಕಿಸ್ಸ ಧೂಪಾಯಿತೋ**ತಿ ಕಿಸ್ಸ ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ಧೂಪಾಯಿತೋ ಸನ್ತಾಪಿತೋ ಲೋಕೋ। **ಸದಾ**ತಿ ಪದಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ

ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ತೇತಿ** ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ। ಪಞ್ಞಾಸದ್ದಾಪೇಕ್ಖಾಯ ಪುಲ್ಲಿಙ್ಗನಿದ್ದೇಸೋ। "ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತೀ"ತಿ ಏತೇನ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನತೋ ತಯೋ ಪಞ್ಞಾತಿ ಞಾಯತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

೧೦. **ತತ್ಥಾತಿ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಗಾಥಾಯಂ ದುತಿಯಪಾದೇ ವುತ್ತಾ **ಜರಾ ಚ** ಪಠಮಪಾದೇ ವುತ್ತಂ **ಮರಣಞ್ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ದ್ವೇ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ** ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ "ಸಙ್ಖತೋ"ತಿ ಲಕ್ಖೀಯತಿ ಏತೇಹೀತಿ **ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ**। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ - "ತೀಣಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ತೀಣಿ? ಉಪ್ಪಾದೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ವಯೋ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೩.೪೭; ಕಥಾ॰ ೨೧೪)। ತೇನ ವುತ್ತಂ - **"ಜರಾಯಂ ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ, ಮರಣಂ ವಯೋ"**ತಿ। ಏತ್ಥ ಚ "ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತ"ನ್ತಿ ಏತೇನ ಖನ್ಧಪ್ಪಬನ್ಧಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಾಪರವಿಸೇಸೋ ಇಧ ಜರಾ, ನ ಖಣಟ್ಠಿತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। "ಮರಣಂ ವಯೋ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಚ "ತಿಸ್ಸೋ ಮತೋ, ಫುಸ್ಸೋ ಮತೋ"ತಿ ಏವಂ ಲೋಕೇ ವುತ್ತಂ ಸಮ್ಮುತಿಮರಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ನ ಖಣಿಕಮರಣಂ, ಸಮುಚ್ಛೇದಮರಣಂ ವಾ।

ಇದಾನಿ "ತೇ ತಯೋ ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ಯುತ್ತಿವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಜರಾಯ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಜಿಣ್ಣಸ್ಸ ಮರಣದಸ್ಸನತೋ ಜರಾಮರಣಾನಂ ನಾನತ್ತಂ ಅಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಮಾನಂ ಪತಿ ತೇಸಂ ನಾನತ್ತದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಗಬ್ಭಗತಾಪಿ ಹಿ ಮೀಯನ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಜರಾವಿರಹಿತಸ್ಸ ಮರಣಸ್ಸ ದಸ್ಸನತೋ ಅಞ್ಞಾ ಜರಾ ಅಞ್ಞಂ ಮರಣನ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ - **"ನ ಚ ತೇ ಜಿಣ್ಣಾ ಭವನ್ತೀ"**ತಿ। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ? ಕೇವಲಸ್ಸ ಮರಣಸ್ಸ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ ಅಞ್ಞಾವ ಜರಾ ಅಞ್ಞಂ ಮರಣಂ, ಯಥಾ ತಂ ದೇವಾನನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ಅತ್ಥಿ ಚ ದೇವಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ। ಅನುತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮೇನ ಚ ತಿಕಿಚ್ಛನೇನ ಸಕ್ಕಾ ಜರಾಯ ಪಟಿಕಾರಂ ಕಾತುಂ, ನ ತಥಾ ಮರಣಸ್ಸಾತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಜರಾಮರಣಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ನಾನತ್ತಂ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಕ್ಕತೇವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಕ್ಕತೇತಿ** ಸಕ್ಯತೇ, ಸಕ್ಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಟಿಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಪಟಿಕರಣಂ। ನನು ಚ ಮರಣಸ್ಸಾಪಿ ಪಟಿಕಾರಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕಾ ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವನಾಯ ವಸಿಭಾವೇ ಸತೀತಿ ಚೋದನಂ ಮನಸಿ ಕತ್ವಾ ಆಹ - **"ಅಞ್ಞತ್ರೇವ ಇದ್ಧಿಮನ್ತಾನಂ ಇದ್ಧಿವಿಸಯಾ"**ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ -

> "ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ, ಆನನ್ದ, ಚತ್ತಾರೋ ಇದ್ಧಿಪಾದಾ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ಯಾನೀಕತಾ ವತ್ಥುಕತಾ ಅನುಟ್ಠಿತಾ ಪರಿಚಿತಾ ಸುಸಮಾರದ್ಧಾ, ಸೋ ಆಕಙ್ಖಮಾನೋ ಕಪ್ಪಂ ವಾ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯ ಕಪ್ಪಾವಸೇಸಂ ವಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೬, ೧೮೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೮೨೨; ಕಥಾ॰ ೬೨೩; ಉದಾ॰ ೫೧)।

ಕೋ ಪನೇತ್ಥ ಕಪ್ಪೋ, ಕೋ ವಾ ಕಪ್ಪಾವಸೇಸೋತಿ? ಕಪ್ಪೋತಿ ಆಯುಕಪ್ಪೋ, ಯಸ್ಮಿಂ ತಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಕಾಲೇ ಯಂ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ, ತಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಕರೋನ್ತೋ ಕಪ್ಪಂ ತಿಟ್ಠತಿ ನಾಮ। "ಅಪ್ಪಂ ವಾ ಭಿಯ್ಯೋ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೭; ಅ॰ ನಿ॰ ೭.೭೪) ವುತ್ತಂ ಪನ ವಸ್ಸಸತಾದಿತೋ ಅತಿರೇಕಂ ತಿಟ್ಠನ್ತೋ ಕಪ್ಪಾವಸೇಸಂ ತಿಟ್ಠತಿ ನಾಮ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ಇದ್ಧಿಮನ್ತೋ ಚೇತೋವಸಿಪ್ಪತ್ತಾ ಖೀಣಾಸವಾ ಲೋಕಹಿತತ್ಥಂ ತಥಾ ನ ತಿಟ್ಠನ್ತೀತಿ? ಖನ್ಧಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಭಾರಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾತತ್ತಾ ಅನುಸ್ಸುಕ್ಕತಾಯ ಚ। ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಸಬ್ಬುಸ್ಸುಕ್ಕಾ ಹಿ ತೇ ಉತ್ತಮಪುರಿಸಾತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ -

> "ನಾಭಿನನ್ದಾಮಿ ಮರಣಂ, ನಾಭಿಕಙ್ಖಾಮಿ ಜೀವಿತಂ।
> ಕಾಲಞ್ಚ ಪಟಿಕಙ್ಖಾಮಿ, ವೇತನಂ ಭತಕೋ ಯಥಾ"ತಿ॥ (ಥೇರಗಾ॰ ೬೫೪; ಮಿ॰ ಪ॰ ೨.೨.೪)।

ಯಥಾ ಜರಾಮರಣಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅತ್ಥತೋ ನಾನತ್ತಂ, ಏವಂ ತೇಹಿ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ನಾನತ್ತೇ ದಸ್ಸಿತೇ "ತಯೋ ಪಞ್ಞಾ"ತಿ ಇದಂ ಸಿಜ್ಝತೀತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಂ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ತಣ್ಹಾಯ ಅಭಾವೇಪಿ ಸತಿ ಜರಾಮರಣಂ ಲಬ್ಭತಿ ಖೀಣಾಸವಸನ್ತಾನೇ, ತಸ್ಮಾ ಅಞ್ಞಂ ಜರಾಮರಣಂ ಅಞ್ಞಾ ತಣ್ಹಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಮಾಹ "**ದಿಸ್ಸನ್ತಿ ವೀತರಾಗಾ ಜೀರನ್ತಾಪಿ ಮೀಯನ್ತಾಪೀ**"ತಿ। ನನು ಚ ತಣ್ಹಾಪಿ ಜೀರಣಭಿಜ್ಜನಸಭಾವಾತಿ? ಸಚ್ಚಂ, ನ ಇದಂ ಜರಾಮರಣಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತನ್ತಿ ವುತ್ತೋವಾಯಮತ್ಥೋ। "ಯದಿ ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ಜರಾಮರಣತೋ ತಣ್ಹಾಯ ಅನಞ್ಞತ್ತೇ ದೋಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಯೋಬ್ಬನಟ್ಠಾಪಿ ವಿಗತತಣ್ಹಾ ಸಿಯುಂ, ನ ಇದಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಜರಾಮರಣಮ್ಪಿ ಸಿಯಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ತಣ್ಹಾಯ ಅನಞ್ಞತ್ತೇ ಸತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಚ ಸಿಯಾ ತಣ್ಹಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ ಜರಾಮರಣತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತೇ ಸತೀತಿ ಭಾವೋ। ನ ಹಿ ಜರಾಮರಣಂ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ತಣ್ಹಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ, ತಸ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಏತೇಸಮತ್ಥತೋ ನಾನತ್ತನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಥಾ ಚ ತಣ್ಹಾ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಾ, ಏವಂ ಜರಾಮರಣಮ್ಪಿ ಸಿಯಾ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಂ ತಣ್ಹಾಯ ಅನಞ್ಞತ್ತೇ ಸತಿ। ಯಥಾ ಚ ಜರಾಮರಣಂ ನ ಮಗ್ಗವಜ್ಝಂ, ತಥಾ ತಣ್ಹಾಪಿ ಸಿಯಾತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ನಯೋ ವುತ್ತೋ ಏವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾತಿ** ಇಮಾಯ ಯಥಾವುತ್ತಾಯ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ। **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹೀತಿ** ಅಞ್ಞಾಹಿ ಅಞ್ಞಾಹಿ ಕಾರಣೂಪಪತ್ತೀಹಿ ಅತ್ಥತೋ ಚೇ ಅಞ್ಞತ್ತಂ, ತದಞ್ಞಮ್ಪಿ ಬ್ಯಞ್ಜನತೋ ಗವೇಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಮೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತನ್ತಿ ಇಮಮೇವತ್ಥಂ "**ನ ಹಿ ಯುಜ್ಜತೀ**"ತಿಆದಿನಾ ವಿವರತಿ। **ತಣ್ಹಾಯ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇ ಅಪರಿಪೂರಮಾನೇತಿ** ಇಚ್ಛಿತಾಲಾಭಮಾಹ। ತೇನ ಇಚ್ಛಾತಣ್ಹಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕತ್ತಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತೀತಿ। ಏತೇನ ನ ಹಿ ಯುಜ್ಜತಿ ಇಚ್ಛಾಯ ಚ ತಣ್ಹಾಯ ಚ ಅತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞತ್ತನ್ತಿ। ಯಥಾ ಇದಂ ವಚನಂ ಸಮತ್ಥನಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಇಚ್ಛಾವಿಪರಿಯಾಯೇ ಆಘಾತವತ್ಥೂಸು ಕೋಧೋ ಚ ಉಪನಾಹೋ ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಇದಮ್ಪಿ ಸಮತ್ಥನಂ ಹೋತಿ, ನ ತಥಾ ಜರಾಮರಣವಿಪರಿಯಾಯೇತಿ ಜರಾಮರಣತಣ್ಹಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಅಞ್ಞತ್ತಮ್ಪಿ ಸಮತ್ಥಿತಂ ಹೋತೀತಿ ಏತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ "ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ"ತಿಆದಿನಾ।

ಯದಿ ಇಚ್ಛಾತಣ್ಹಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಂ, ಅಥ ಕಸ್ಮಾ ಭಗವತಾ ಇಮಿಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಾತಿ? ತತ್ಥ ಪರಿಹಾರಮಾಹ "**ಯಂ ಪನಿದ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ। ತತ್ಥ **ಯನ್ತಿ** ಕಿರಿಯಾಪರಾಮಸನಂ। **ಅಭಿಲಪಿತನ್ತಿ** ವುತ್ತಂ ಯಂ ಇದಂ ಅಭಿಲಪನಂ , ಇದಂ ಬಾಹಿರಾನಂ ರೂಪಾದೀನಂ ವತ್ಥೂನಂ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ, ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। **ದ್ವೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹೀತಿ** ದ್ವೀಹಿ ಪಕತೀಹಿ। ಕಾ ಪನ ತಾ ಪಕತಿಯೋತಿ? ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ವಿಸಯಸ್ಸ ಏಸನವಸೇನ ಇಚ್ಛಾ, ಪತ್ತಸ್ಸ ಅಪ್ಪತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಪಾತುಕಾಮತಾವಸೇನ ತಣ್ಹಾ, ಅಯಮೇತಾಸಂ ವಿಸೇಸೋ। ಯದಿಪಿ ಏವಂ, ತಥಾಪಿ ಸಬ್ಬಾ ತಣ್ಹಾ ರೂಪಾದಿವಿಸಯಂ ಗಿಲಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಗಹಣೇನ ಏಕಸಭಾವಾ ಏವಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸಬ್ಬಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾ ಅಜ್ಝೋಸಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ**"ತಿ ಆಹ। ಇದಾನಿ ತಮತ್ಥಂ ಉಪಮಾಯ ಪಕಾಸೇನ್ತೋ "**ಸಬ್ಬೋ ಅಗ್ಗೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಅಯಂ ಪನ ನ ಕೇವಲಂ ತಣ್ಹಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೇನ ದ್ವೀಹಿ ಏವ ನಾಮೇಹಿ ವುತ್ತಾ, ಅಥ ಖೋ ಅನೇಕೇಹಿಪಿ ಪರಿಯಾಯೇಹೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "**ಇಚ್ಛಾಇತಿಪೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಇಚ್ಛನ್ತಿ ತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಾನೀತಿ **ಇಚ್ಛಾ**। ತಣ್ಹಾಯನಟ್ಠೇನ **ತಣ್ಹಾ**। ಪೀಳಾಜನನತೋ ದುರುದ್ಧಾರಣತೋ ಚ ವಿಸಪೀತಂ ಸಲ್ಲಂ ವಿಯಾತಿ **ಸಲ್ಲಂ**। ಸನ್ತಾಪನಟ್ಠೇನ **ಧೂಪಾಯನಾ**। ಆಕಡ್ಢನಟ್ಠೇನ ಸೀಘಸೋತಾ ಸರಿತಾ ವಿಯಾತಿ **ಸರಿತಾ,** ಅಲ್ಲಟ್ಠೇನ ವಾ **ಸರಿತಾ,** "ಸರಿತಾನಿ ಸಿನೇಹಿತಾನಿ ಚ, ಸೋಮನಸ್ಸಾನಿ ಭವನ್ತಿ ಜನ್ತುನೋ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೪೧) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಅಲ್ಲಾನಿ ಚೇವ ಸಿನಿದ್ಧಾನಿ ಚಾತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಸತ್ತಿಕಾತಿ** ವಿಸತಾತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ। ವಿಸಟಾತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ। ವಿಸಮಾತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ। ವಿಸಾಲಾತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ। ವಿಸಕ್ಕತೀತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ। ವಿಸಂವಾದಿಕಾತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ । ವಿಸಂಹರತೀತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ। ವಿಸಮೂಲಾತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ। ವಿಸಫಲಾತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ। ವಿಸಪರಿಭೋಗಾತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ। ವಿಸತಾ ವಾ ಪನ ಸಾ ತಣ್ಹಾ ರೂಪೇ ಸದ್ದೇ ಗನ್ಧೇ ರಸೇ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮೇ ಕುಲೇ ಗಣೇ ವಿಸತಾ ವಿತ್ಥತಾತಿ ವಿಸತ್ತಿಕಾ।

ಸಿನೇಹನವಸೇನ **ಸಿನೇಹೋ**। ನಾನಾಗತೀಸು ಕಿಲಮಥುಪ್ಪಾದನೇನ **ಕಿಲಮಥೋ**। ಪಲಿವೇಠನಟ್ಠೇನ ಲತಾ ವಿಯಾತಿ **ಲತಾ**। "ಲತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜ ತಿಟ್ಠತೀ"ತಿ (ಧಂ॰ ಪ॰ ೩೪೦) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಮಮನ್ತಿ ಮಞ್ಞನವಸೇನ **ಮಞ್ಞನಾ**। ದೂರಗತಮ್ಪಿ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ **ಬನ್ಧೋ**। ಆಸೀಸನಟ್ಠೇನ **ಆಸಾ**। ಆರಮ್ಮಣರಸಂ ಪಾತುಕಾಮತಾವಸೇನ **ಪಿಪಾಸಾ**। ಅಭಿನನ್ದನಟ್ಠೇನ **ಅಭಿನನ್ದನಾ**। **ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತಿವಿಸೇಸೇನ ಅನೇಕೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಗಯ್ಹಮಾನಾಪಿ ಸಬ್ಬಾ ತಣ್ಹಾ ಅಜ್ಝೋಸಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ನಿಗಮೇತಿ।

ಪುನ ತಣ್ಹಾಯ ಅನೇಕೇಹಿ ನಾಮೇಹಿ ಗಹಿತಭಾವಮೇವ **"ಯಥಾ ಚಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಉಪಚಯೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ವೇವಚನೇ**ತಿ ವೇವಚನಹಾರವಿಭಙ್ಗೇ। "ಆಸಾ ಚ ಪಿಹಾ"ತಿ ಗಾಥಾಯ (ನೇತ್ತಿ॰ ೩೭; ಪೇಟಕೋ॰ ೧೧) ಅತ್ಥಂ ತತ್ಥೇವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ। **ಅವಿಗತರಾಗಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀಸು ರಞ್ಜನಟ್ಠೇನ **ರಾಗೋ,** ಛನ್ದನಟ್ಠೇನ **ಛನ್ದೋ,** ಪಿಯಾಯನಟ್ಠೇನ **ಪೇಮಂ,** ಪರಿದಹನಟ್ಠೇನ **ಪರಿದಾಹೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾವ ವುತ್ತಾ। ತೇನೇವಾಹ - **"ತಣ್ಹಾಯೇತಂ ವೇವಚನ"**ನ್ತಿ। **ಏವಂ ಯುಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏವಂ ಇಚ್ಛಾತಣ್ಹಾನಂ ಅತ್ಥತೋ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ "ತಯೋ ಪಞ್ಹಾ"ತಿ ಯಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಯುಜ್ಜತಿ ಯುತ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೨೧. ಏವಂ "ಕೇನಸ್ಸುಬ್ಭಾಹತೋ ಲೋಕೋ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೬೬) ಗಾಥಾಯ "ತಯೋ ಪಞ್ಹಾ"ತಿ ಪಞ್ಹತ್ತಯಭಾವೇ ಯುತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಪಕಾರೇಹಿ ಯುತ್ತಿಗವೇಸನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸಬ್ಬೋ ದುಕ್ಖೂಪಚಾರೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ದುಕ್ಖೂಪಚಾರೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಪ್ಪವತ್ತಿ। **ಕಾಮತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾರಮೂಲಕೋ**ತಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಸಙ್ಖಾರಹೇತುಕೋತಿ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ನಿಬ್ಬಿದೂಪಚಾರೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಿದಾಪವತ್ತಿ ಕಾಮಾನಂ ವಿಪರಿಣಾಮಞ್ಞಥಾಭಾವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅನಭಿರತಿ ಞಾಣನಿಬ್ಬಿದಾ ಚ। **ಕಾಮತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಾರಮೂಲಕೋ**ತಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ ಪರಿಕ್ಖಾರಭೂತವತ್ಥುಕಾಮಹೇತುಕೋ। ತತ್ಥ ಅನಭಿರತಿಸಙ್ಖಾತಾ ನಿಬ್ಬಿದಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಾರಮೂಲಿಕಾ, ನ ಞಾಣನಿಬ್ಬಿದಾತಿ ಸಬ್ಬೋ ನಿಬ್ಬಿದೂಪಚಾರೋ ಕಾಮತಣ್ಹಾಪರಿಕ್ಖಾರಮೂಲಕೋತಿ ನ ಪನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ ವುತ್ತಂ। **ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ**ತಿ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಪಞ್ಹತ್ತಯಭಾವೇ ಯುತ್ತಿ ವುತ್ತಾ, ಯಥಾ ಚ ದುಕ್ಖೂಪಚಾರನಿಬ್ಬಿದೂಪಚಾರೇಸು, ಏವಂ ಇಮಾಯ ಯುತ್ತಿಯಾ ಇಮಿನಾ ಯೋಗೇನ ನಯೇನ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ತಂತಂಪಾಳಿಪ್ಪದೇಸೇ ಅನುರೂಪೇಹಿ ಅಞ್ಞಥಾ ಅಞ್ಞೇಹಿ ಹೇತೂಹಿ ಯುತ್ತಿ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಇದಾನಿ ತಂ ನಯದಸ್ಸನಂ ಸಂಖಿತ್ತನ್ತಿ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಥಾ ಹಿ ಭಗವಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ರಾಗದೋಸಮೋಹಚರಿತಾನಂ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಅಸುಭಮೇತ್ತಾಪಚ್ಚಯಾಕಾರಕಥಾ ರಾಗಾದಿವಿನಯನತೋ ಸಪ್ಪಾಯಾತಿ ಅಯಂ ಸಾಸನಯುತ್ತಿ। ಏವಮವಟ್ಠಿತೇ ಯದಿ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಮೇತ್ತಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿಂ ದೇಸೇಯ್ಯ, ಸಾ ದೇಸನಾ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ಅಸಪ್ಪಾಯಭಾವತೋ। ತಥಾ ಸುಖಾಪಟಿಪದಾದಯೋತಿ। ನನು ಚ ಸುಖಾಪಟಿಪದಾದಯೋ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ನ ದೇಸನಾಯಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಇಧ ಪನ ರಾಗಚರಿತೋತಿ ತಿಬ್ಬಕಿಲೇಸೋ ರಾಗಚರಿತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಭಾವನಾ ಸಮಿಜ್ಝತಿ। ಯಸ್ಸ ಚ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಭಾವನಾ ಸಮಿಜ್ಝತಿ, ತಸ್ಸ ಗರುತರಾ ಅಸುಭದೇಸನಾ ಸಪ್ಪಾಯಾ, ಯಸ್ಸ ಗರುತರಾ ಅಸುಭದೇಸನಾ ಸಪ್ಪಾಯಾ, ನ ತಸ್ಸ ಮನ್ದಕಿಲೇಸಸ್ಸ ವಿಯ ಲಹುಕತರಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಆಹ - **"ಸುಖಂ ವಾ ಪಟಿಪದಂ…ಪೇ॰… ದೇಸೇಯ್ಯ ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ"**ತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಅತ್ಥೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಯುತ್ತಪರಿಹಾರೇನ ಯುತ್ತಿಸಮಧಿಗಮೋತಿ ಯುತ್ತಿವಿಚಾರಣಾಯ ಅಯುತ್ತಿಪಿ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾತಿ ವುತ್ತಂ - **"ಯದಿ ಹಿ…ಪೇ॰… ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ"**ತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಏವಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿಆದಿ ಯುತ್ತಿಹಾರಯೋಜನಾಯ ನಯದಸ್ಸನಮೇವ।

ತತ್ಥ **ಏವನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ನಯೇನ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚೀ**ತಿ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ। **ಅನುಲೋಮಪ್ಪಹಾನ**ನ್ತಿ ಪಹಾನಸ್ಸ ಅನುರೂಪಂ, ಪಹಾನಸಮತ್ಥನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸುತ್ತೇ ಅನವಸೇಸಾನಂ ಪದತ್ಥಾನಂ ಅನುಪದವಿಚಾರಣಾ ವಿಚಯೋ ಹಾರೋ,

ವಿಚಯಹಾರಸಂವಣ್ಣನಾಯ ನಿದ್ಧಾರಿತೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಯುತ್ತಿಗವೇಸನಂ ಸುಕರನ್ತಿ ಆಹ - **"ಸಬ್ಬಂ ತಂ ವಿಚಯೇನ ಹಾರೇನ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ ಯುತ್ತಿಹಾರೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬ"**ನ್ತಿ। **ಯಾವತಿಕಾ ಞಾಣಸ್ಸ ಭೂಮೀತಿ** ಸಂವಣ್ಣೇನ್ತಸ್ಸ ಆಚರಿಯಸ್ಸ ಯಂ ಞಾಣಂ ಯಂ ಪಟಿಭಾನಂ, ತಸ್ಸ ಯತ್ತಕೋ ವಿಸಯೋ, ತತ್ತಕೋ ಯುತ್ತಿಹಾರವಿಚಾರೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಅನನ್ತನಯೋ ಸಮನ್ತಭದ್ದಕೋ ವಿಮದ್ದಕ್ಖಮೋ ವಿಚಿತ್ತದೇಸನೋ ಚ ಸದ್ಧಮ್ಮೋತಿ।

ಏವಂ ನಯದಸ್ಸನವಸೇನೇವ ಯುತ್ತಿಹಾರಯೋಜನಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ತಂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಫಲಸಮಾಪತ್ತಿನವಾನುಪುಬ್ಬಸಮಾಪತ್ತಿವಸಿಭಾವೇಹಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಿಸ್ಸ ಸತೋ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಿಸ್ಸಾತಿ** ಮೇತ್ತಾವಿಹಾರಲಾಭಿನೋ। **ಸತೋತಿ** ಸಮಾನಸ್ಸ, ತಥಾಭೂತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬ್ಯಾಪಾದೋತಿ** ಪದೋಸೋ। **ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ಠಸ್ಸತೀತಿ** ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿಭವಿಸ್ಸತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ಪವತ್ತಿ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಅಪರಭಾಗೇತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಠಸ್ಸತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾತಿ** ಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಮೇತ್ತಾಯ ತಾದಿಸೀ ಕಥಾ ನ ಯುತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಕಾರಣತೋ ಏವ ಅಯಂ ಕಥಾ ಯುತ್ತಾತಿ। ಸೇಸವಾರೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅನುತ್ತಾನಂ ಏವ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಅನಿಮಿತ್ತವಿಹಾರಿಸ್ಸಾತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಮುಖೇನ ಪಟಿಲದ್ಧಫಲಸಮಾಪತ್ತಿವಿಹಾರಸ್ಸ। **ನಿಮಿತ್ತಾನುಸಾರೀತಿ** ಸಙ್ಖಾರನಿಮಿತ್ತಾನುಸಾರೀ। **ತೇನ ತೇನೇವಾತಿ** ನಿಚ್ಚಾದೀಸು ಯಂ ಯಂ ಪಹೀನಂ, ತೇನ ತೇನೇವ ನಿಮಿತ್ತೇನ। **ಅಸ್ಮೀತಿ ವಿಗತನ್ತಿ** ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ದಿಟ್ಠಿಮಾನವಸೇನ ಯಂ ಅಸ್ಮೀತಿ ಮಞ್ಞಿತಂ, ತಂ ವಿಗತಂ। ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿವರತಿ **"ಅಯಮಹಮಸ್ಮೀತಿ ನ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮೀ"**ತಿ। **ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಕಥಂಕಥಾಸಲ್ಲನ್ತಿ** ವಿನಯಕುಕ್ಕುಚ್ಚಸ್ಸಾಪಿ ಕಥಂ ಕಥನ್ತಿ ಪವತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಪದೇನ ವಿಸೇಸಿತಂ। **ನ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾತಿ** ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಯ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಭಾವತೋ ನ ಯುತ್ತಾಯಂ ಕಥಾ।

ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಸಮಾಪನ್ನಸ್ಸಾತಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಙ್ಗಿನೋ। **ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ** ಯಸ್ಮಾ ನೀವರಣೇಸು ಅಪ್ಪಹೀನೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಉಪಚಾರಮ್ಪಿ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ಪಗೇವ ಝಾನಂ, ತಸ್ಮಾ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ವಿಸೇಸಾಯ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುತ್ತಾಯಂ ಕಥಾ। ಯಥಾಲದ್ಧಸ್ಸ ಪನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಪ್ಪತ್ತಾ ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ ದೇಸನಾ ಯುತ್ತಾ ಕಥಾತಿ, ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅವಿತಕ್ಕಸಹಗತಾ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾ ನಾಮ ಸಹ ಉಪಚಾರೇನ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾ, ಆರಮ್ಮಣಕರಣತ್ಥೋ ಹೇತ್ಥ ಸಹಗತ-ಸದ್ದೋ। **ಹಾನಾಯಾತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನತೋ ಪರಿಹಾನಾಯ। **ವಿಸೇಸಾಯಾತಿ** ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾಯ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಹಾನನ್ತಿ, ವಿಸೇಸೋತಿ ಚ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಸಹಗತಾತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾ, ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾ ಏವ ವಾ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸುಖಸಹಗತಾತಿ** ಉಪಚಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾ, ತತ್ರಮಜ್ಝತ್ತುಪೇಕ್ಖಾ ಹಿ ಇಧ ಉಪೇಕ್ಖಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಪೀತಿಸುಖಸಹಗತಾತಿ** ಸಹ ಉಪಚಾರೇನ ತತಿಯಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾ। **ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸಹಗತಾತಿ** ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಧಮ್ಮಾ।

ಸಞ್ಞೂಪಚಾರಾತಿ ಪಟುಸಞ್ಞಾಕಿಚ್ಚಂ ಕರೋನ್ತಾ ಏವ ಯೇ ಕೇಚಿ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ, "ಆಕಿಞ್ಚಞ್ಞಾಯತನಧಮ್ಮಾ"ತಿಪಿ ವದನ್ತಿ। **ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಸಹಗತಾತಿ** "ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ತಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮವಸೇನ ಪವತ್ತಧಮ್ಮಾ। ತೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಯಂ ಠಿತೇನೇವ ಸಕ್ಕಾ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತನಿರೋಧಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿತುಂ, ನ ತತೋ ಪರಿಹೀನೇನ, ತಸ್ಮಾ ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ನ ಯುತ್ತಾ ಕಥಾ। ವಿಸೇಸಾಯ ಸಂವತ್ತನ್ತೀತಿ ಪನ ಯುತ್ತಾ ಕಥಾತಿ ಆಹ - **"ಹಾನಾಯ...ಪೇ॰... ದೇಸನಾ"**ತಿ। **ಕಲ್ಲತಾಪರಿಚಿತನ್ತಿ**

ಸಮತ್ಥಭಾವೇನ ಪರಿಚಿತಂ, ಯಥಾವುತ್ತಸಮಾಪತ್ತೀಸು ವಸಿಭಾವೇನ ಪರಿಚಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ - “**ಅಭಿನೀಹಾರಂ ಖಮತೀ**”ತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ಅಪಿ ಚೇತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞಾಮುಖೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಮಾಧಿಮುಖೇನ ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ವೀರಿಯಾರಮ್ಭಮುಖೇನ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಿಕ್ಖಾಕಾಮತಾಮುಖೇನ ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಂ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಉಭಯಪಕ್ಖಸನ್ತೀರಣಮುಖೇನ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಸಮುಪೇಕ್ಖನಮುಖೇನ ಸಮ್ಮೋಹೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅತ್ತಞ್ಞುತಾಮುಖೇನ ಅತ್ತನಿ ಅಪರಿಭವನೇ ಮಾನೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ವೀಮಂಸಾಮುಖೇನ ಹೇತುಪತಿರೂಪಕಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ವಿರತ್ತತಾಪತಿರೂಪಕೇನ ಸತ್ತೇಸು ಅದಯಾಪನ್ನತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅನುಞ್ಞಾತಪಟಿಸೇವನಪತಿರೂಪತಾಯ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪತಿರೂಪತಾಯ ಅಸಂವಿಭಾಗಸೀಲತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಂವಿಭಾಗಸೀಲತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅಸಂಸಗ್ಗವಿಹಾರಿತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಅಸಙ್ಗಹಸೀಲತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಙ್ಗಹಸೀಲತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಅನನುಲೋಮಿಕಸಂಸಗ್ಗೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಚ್ಚವಾದಿತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಪಿಸುಣವಾಚಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅಪಿಸುಣವಾದಿತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಅನತ್ಥಕಾಮತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪಿಯವಾದಿತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಚಾಟುಕಮ್ಯತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಮಿತಭಾಣಿತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಅಸಮ್ಮೋದನಸೀಲತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಮ್ಮೋದನಸೀಲತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಮಾಯಾ ಸಾಠೇಯ್ಯಞ್ಚ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ನಿಗ್ಗಯ್ಹವಾದಿತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಫರುಸವಾಚತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪಾಪಗರಹಿತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಪರವಜ್ಜಾನುಪಸ್ಸಿತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಕುಲಾನುದ್ದಯತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಕುಲಮಚ್ಛರಿಯಂ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಆವಾಸಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಾಮತಾಮುಖೇನ ಆವಾಸಮಚ್ಛರಿಯಂ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಧಮ್ಮಪರಿಬನ್ಧಪರಿಹರಣಮುಖೇನ ಧಮ್ಮಮಚ್ಛರಿಯಂ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಧಮ್ಮದೇಸನಾಭಿರತಿಮುಖೇನ ಭಸ್ಸಾರಾಮತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅಫರುಸವಾಚತಾಗಣಾನುಗ್ಗಹಕರಣಮುಖೇನ ಸಙ್ಗಣಿಕಾರಾಮತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಪುಞ್ಞಕಾಮತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಕಮ್ಮಾರಾಮತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಂವೇಗಪತಿರೂಪೇನ ಚಿತ್ತಸನ್ತಾಪೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸದ್ಧಾಲುತಾಪತಿರೂಪತಾಯ ಅಪರಿಕ್ಖತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ವೀಮಂಸನಾಪತಿರೂಪೇನ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಂ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅತ್ತಾಧಿಪತೇಯ್ಯಪತಿರೂಪೇನ ಗರೂನಂ ಅನುಸಾಸನಿಯಾ ಅಪ್ಪದಕ್ಖಿಣಗ್ಗಾಹಿತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಧಮ್ಮಾಧಿಪತೇಯ್ಯಪತಿರೂಪೇನ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಸು ಅಗಾರವಂ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಲೋಕಾಧಿಪತೇಯ್ಯಪತಿರೂಪೇನ ಅತ್ತನಿ ಧಮ್ಮೇ ಚ ಪರಿಭವೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಮೇತ್ತಾಯನಾಮುಖೇನ ರಾಗೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಕರುಣಾಯನಾಪತಿರೂಪೇನ ಸೋಕೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಮುದಿತಾವಿಹಾರಪತಿರೂಪೇನ ಪಹಾಸೋ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಉಪೇಕ್ಖಾವಿಹಾರಪತಿರೂಪೇನ ಕುಸಲೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ನಿಕ್ಖಿತ್ತಛನ್ದತಾ ವಞ್ಚೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಏವಂ ಆಗಮಪತಿರೂಪಕಅಧಿಗಮಪತಿರೂಪಕಾದೀನಮ್ಪಿ ತಥಾ ತಥಾ ವಞ್ಚನಸಭಾವೋ ಯುತ್ತಿತೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏವಂ ಆಗಮಾನುಸಾರೇನ ಯುತ್ತಿಗವೇಸನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ।

ಯುತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಪದಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೧. **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ**ತಿಆದಿ ಪದಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ “ಇದಂ ಇಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಇದಂ ಇಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಧಮ್ಮವಿಭಾವನಲಕ್ಖಣೋ ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋ, ತಸ್ಮಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಮೂಲಭೂತಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಆಸನ್ನಕಾರಣಂ ನಿದ್ಧಾರೇನ್ತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಭಾವಂ ನಿದ್ದಿಸತಿ “**ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಯಾಥಾವಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧಲಕ್ಖಣಾ ಅವಿಜ್ಜಾ**”ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಸಬ್ಬೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ

ಅವಿಪರೀತಸಭಾವೋ ನ ಸಮ್ಪಟಿವಿಜ್ಝೀಯತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಯಾಥಾವಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ। ಸೋ ಲಕ್ಖಣಂ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ಸಾ ತಥಾ ವುತ್ತಾ। ಏತೇನ ಧಮ್ಮಸಭಾವಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದನಲಕ್ಖಣಾ ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿವೇಧೋ ಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ। ತಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅಸಮ್ಪಟಿವೇಧೋ। ಕತ್ಥ ಪನ ಸೋ ಸಮ್ಪಟಿವೇಧಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ಆಹ - "ಸಬ್ಬ...ಪೇ॰... ಲಕ್ಖಣಾ"ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಸುಭೇ ಸುಭನ್ತಿಆದಿವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಸತಿ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮೋಹೋ ಉಪರೂಪರಿ ಜಾಯತಿಯೇವ ನ ಹಾಯತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ತಸ್ಸಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪನ್ತಿ ಪಿಯಾಯಿತಬ್ಬಜಾತಿಯಂ ಇಟ್ಠಜಾತಿಯಞ್ಚ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಯಂ ಲೋಕೇ ಪಿಯರೂಪಂ ಸಾತರೂಪಂ ಏತ್ಥೇಸಾ ತಣ್ಹಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೪೦೦; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೩೩; ವಿಭ॰ ೨೦೩) ಹಿ ವುತ್ತಂ। **ಅದಿನ್ನಾದಾನ**ನ್ತಿ ಅದಿನ್ನಾದಾನಚೇತನಾ। ಸಾ ಹಿ ಏಕವಾರಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾಪಿ ಅನಾದೀನವದಸ್ಸಿತಾಯ ಲೋಭಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ ತಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ ವುತ್ತಂ। ದೋಸಸ್ಸ ಪಾಣಾತಿಪಾತೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಮೋಹಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪದಾ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ**ತಿ ನಿಮಿತ್ತಾನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಹಣಲಕ್ಖಣಾ। ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ಫಸ್ಸಸ್ಸ ಉಪಗಮನಲಕ್ಖಣತಾ ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯತಾವ ವುತ್ತಾ। "ಫುಟ್ಠೋ ಸಞ್ಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೯೩) ಹಿ ವುತ್ತಂ । **ಅಸ್ಸಾದೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾ। ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ ಉಪ್ಪಾದವಯಞ್ಞಥತ್ತಾನಿ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ನಿಚ್ಚಗ್ಗಹಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾಧೀನನ್ತಿ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಪದಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಸೋ ಭಿಕ್ಖು ತಂಯೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸನ್ಧಾವತಿ ಸಂಸರತೀತಿ ವಿಞ್ಞಾಣವಿಸಯಮೇವ ಅತ್ತನೋ ನಿಚ್ಚಗ್ಗಾಹಂ ಪವೇದೇಸಿ। ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಯದಿ ಅನಿಚ್ಚತಾ ದುಕ್ಖತಾ ಚ ಸುದಿಟ್ಠಾ, ಅತ್ತಸಞ್ಞಾ ಸುಖಸಞ್ಞಾ ಅನವಕಾಸಾತಿ ಆಹ - "**ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾಅಸಮನುಪಸ್ಸನಲಕ್ಖಣಾ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾ**"ತಿ। "ಯದನಿಚ್ಚಂ ತಂ ದುಕ್ಖಂ, ಯಂ ದುಕ್ಖಂ ತದನತ್ತಾ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೧೫) ಹಿ ವುತ್ತಂ।

ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ಆಹ - "**ತಸ್ಸಾ ನಾಮಕಾಯೋ ಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಂ ನೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಚತುಸಚ್ಚವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ। **ಚಿತ್ತವಿಕ್ಖೇಪಪಟಿಸಂಹರಣಂ** ಉದ್ಧಚ್ಚವಿಕ್ಖಮ್ಭನಂ। **ಅಸುಭಾ**ತಿ ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸನಾ, ಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಭೂತಾ ಅಸುಭಾ ಏವ ವಾ, ತಣ್ಹಾಪಟಿಪಕ್ಖತ್ತಾ ಸಮಥಸ್ಸ ಅಸುಭಾ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ತನುಕರಣತೋ ಅದಿನ್ನಾದಾನಾವೇರಮಣೀ ಅಲೋಭಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಬ್ಯಾಪಾದಸ್ಸ ತನುಕರಣತೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾವೇರಮಣೀ ಅದೋಸಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। **ವತ್ಥುಅವಿಪ್ಪಟಿಪತ್ತಿ** ವಿಸಯಸಭಾವಪಟಿವೇಧೋ, **ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿ** ಸೀಲಸಮಾಧಿಸಮ್ಪದಾನಂ ನಿಬ್ಬಿದಾಞಾಣೇನ ಅನಭಿರತಿಞಾಣಮೇವ ವಾ ತಥಾ ಪವತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಾಪಿ ವೇದನಾ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾದಿಭಾವತೋ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ - "ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾಯ ವೇದನಾ ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ। **ಧಮ್ಮಸಞ್ಞಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಮತ್ತನ್ತಿ ಸಞ್ಞಾ।

ಸತ್ತಾನಂ ಕಾಯೇ ಅವೀತರಾಗತಾ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾಯತನಾನಂ ವಸೇನ ಹೋತೀತಿ ಆಹ - "**ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ರೂಪೀನಿ ರೂಪರಾಗಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। ಕಾಯೋ ಹಿ ಇಧ ರೂಪನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ವಿಸೇಸತೋ ಝಾನನಿಸ್ಸಯಭೂತೇ ಮನಾಯತನೇ ಚ ನಿಕನ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ಆಹ - "**ಛಟ್ಠಾಯತನಂ ಭವರಾಗಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ। ಏದಿಸಂ ಮಾ ರೂಪಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತು, ಮಾ ಏದಿಸೀ ವೇದನಾತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತಾ ರೂಪಾದಿಅಭಿನನ್ದನಾ **ನಿಬ್ಬತ್ತಭವಾನುಪಸ್ಸಿತಾ। ಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞ್ಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರವತೋ ಹಿ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾನುಸ್ಸತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ, ನ ಅಯೋನಿಸೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ। ಇಮಸ್ಸ ಚ ಅತ್ಥಸ್ಸ ವಿಭಾವನತ್ಥಂ **ಮಹಾನಾರದಕಸ್ಸಪಜಾತಕಂ** (ಜಾ॰ ೨.೨೨.೧೧೫೩ ಆದಯೋ), **ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲೇ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೮ ಆದಯೋ) ಏಕಚ್ಚಸಸ್ಸತವಾದೋ ಚ ಉದಾಹರಿತಬ್ಬೋ। "**ಓಕಪ್ಪನಲಕ್ಖಣಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಸದ್ಧಾಪಸಾದಾನಂ ವಿಸೇಸಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸೋ ಪನ ಸದ್ಧಾಯಯೇವ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಓಕಪ್ಪನಂ** ಸದ್ದಹನವಸೇನ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಓಗಾಹಣಂ ನಿಚ್ಛಯೋ। **ಅನಾವಿಲತಾ** ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಾಪಗಮೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಾಲುಸ್ಸಿಯತಾ। **ಅಭಿಪತ್ಥಿಯನಾ** ಸದ್ದಹನಮೇವ। **ಅವೇಚ್ಚಪಸಾದೋ** ಪಞ್ಞಾಸಹಿತೋ ಆಯತನಗತೋ ಅಭಿಪ್ಪಸಾದೋ। **ಅಪಿಲಾಪನಂ** ಅಸಮ್ಮೋಸೋ ನಿಮುಜ್ಜಿತ್ವಾ ವಿಯ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಓಗಾಹಣಂ ವಾ, ಏತ್ಥ ಚ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಪಸಾದಸದ್ಧಾಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಸತಿಪಟ್ಠಾನಝಾನಜ್ಝಾನಿ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ

ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವದನ್ತೇನ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸವಸೇನ ಪದಟ್ಠಾನಭಾವೋ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸತಿಸಮಾಧೀನಂ ವಾ ಕಾಯಾದಯೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾತಿ। ವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಚ ಝಾನಾನೀತಿ ಪದಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾ।

ಅಸ್ಸಾದಮನಸಿಕಾರೋ ಸಂಯೋಜನೀಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿತಾ। **ಪುನಬ್ಭವವಿರೋಹಣಾ**ತಿ ಪುನಬ್ಭವಾಯ ವಿರೋಹಣಾ, ಪುನಬ್ಭವನಿಬ್ಬತ್ತನಾರಹತಾ ವಿಪಾಕಧಮ್ಮತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಓಪಪಚ್ಚಯಿಕನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತನಸಭಾವಂ। **ನಾಮಕಾಯರೂಪಕಾಯಸಙ್ಘಾತಲಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಅರೂಪರೂಪಕಾಯಾನಂ ಸಮೂಹಿಯಭಾವಂ। **ಇನ್ದ್ರಿಯವವತ್ಥಾನ**ನ್ತಿ ಚಕ್ಖಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ವವತ್ಥಿತಭಾವೋ। **ಓಪಪಚ್ಚಯಿಕ**ನ್ತಿ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ। **ಉಪಧೀ**ತಿ ಅತ್ತಭಾವೋ। ಅತ್ತನೋ ಪಿಯಸ್ಸ ಮರಣಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತಸ್ಸ ಬಾಲಸ್ಸ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸೋಕೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಮರಣಂ ಸೋಕಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಉಸ್ಸುಕ್ಕಂ** ಚೇತಸೋ ಸನ್ತಾಪೋ। **ಓದಹನ**ನ್ತಿ ಅವದಹನಂ। ಅತ್ತನೋ ನಿಸ್ಸಯಸ್ಸ ಸನ್ತಪನಮೇವ ಭವಸ್ಸಾತಿ ವುತ್ತಂ ಭವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಇಮಾನೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಭವಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾನಿ ಭವಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಚ ಅಙ್ಗಾನಿ ಭವಙ್ಗಾನಿ। ತೇಸು ಕಿಲೇಸಾ ಭವಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾನಿ। ಕಮ್ಮವಿಪಾಕವಟ್ಟಂ ಭವಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ। **ಸಮಗ್ಗಾನೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ। ಖನ್ಧಾಯತನಾದೀನಂ ಅಪರಾಪರುಪ್ಪತ್ತಿಸಂಸರಣಂ ಸಂಸಾರೋ। ತಸ್ಸ ಪುರಿಮಪುರಿಮಜಾತಿನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಾದಿವಟ್ಟಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ - **"ಭವೋ ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಸಮ್ಪಾಪಕಹೇತುಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ "ಮಗ್ಗೋ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನೋಗಾಹಕಸ್ಸ ಓತರಣಟ್ಠಾನತಾಯ ಬಹುಸ್ಸುತೋ ತಿತ್ಥಂ ನಾಮ, ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಪಯಿರುಪಾಸನಾ **ತಿತ್ಥಞ್ಞುತಾ।** ಧಮ್ಮೂಪಸಞ್ಹಿತಂ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಪೀತಂ ನಾಮ, ಸಪ್ಪಾಯಧಮ್ಮಸ್ಸವನೇನ ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಬ್ರೂಹನಾ **ಪೀತಞ್ಞುತಾ,** ಭಾವನಾಯ ಥೋಕಮ್ಪಿ ಲಯಾಪತ್ತಿಯಾ ಉದ್ಧಂಪತ್ತಿಯಾ ಚ ಜಾನನಾ **ಪತ್ತಞ್ಞುತಾ।** ಅತ್ತನೋ ಪಞ್ಚಹಿ ಪಧಾನಿಯಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಜಾನನಾ **ಅತ್ತಞ್ಞುತಾ,** ತೇಸು ಪುರಿಮಾನಂ ಪುರಿಮಾನಂ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಭಾವೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಏವ। ಕತಪುಞ್ಞಸ್ಸೇವ ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸೋ ಸಮ್ಭವತಿ , ನ ಇತರಸ್ಸಾತಿ **"ಪುಬ್ಬೇಕತಪುಞ್ಞತಾ ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಂ** ಸಹ ಅಧಿಟ್ಠಾನೇನ ತರುಣವಿಪಸ್ಸನಾ। **ನಿಬ್ಬಿದಾ**ತಿ ಬಲವವಿಪಸ್ಸನಾ। **ವಿರಾಗೋ**ತಿ ಮಗ್ಗೋ। **ವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಫಲಂ। **ಏವ**ನ್ತಿ ಯದಿದಂ "ತಸ್ಸಾ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ, ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅಥಾಪಿ ಯೋ ಕೋಚಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಬಲವಪಚ್ಚಯೋತಿ ಯೋ ಕೋಚಿ ಅವಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ, **ಸಬ್ಬೋ ಸೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ** ಕಾರಣನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। "ಏವಂ ಯಾ ಕಾಚಿ ಉಪನಿಸಾ ಯೋಗತೋ ಚ ಪಚ್ಚಯತೋ ಚಾ"ತಿಪಿ ಪಠನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ಉಪನಿಸಾ**ತಿ ಕಾರಣಂ, **ಯೋಗತೋ**ತಿ ಯುತ್ತಿತೋ, **ಪಚ್ಚಯತೋ**ತಿ ಪಚ್ಚಯಭಾವಮತ್ತತೋತಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ಅತ್ಥತೋ ನ ವಿಭತ್ತಂ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಪದಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೩. **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರೋ**ತಿಆದಿ ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ **ಕಿಂ ಲಕ್ಖಯತೀ**ತಿ ಲಕ್ಖಣಹಾರಸ್ಸ ವಿಸಯಂ ಪುಚ್ಛತಿ। **"ಯೇ ಧಮ್ಮಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಲಕ್ಖಣಹಾರಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಂ ಉದಾಹರಣೇಹಿ ವಿಭಜಿತುಂ **"ಚಕ್ಖು"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **"ವಧಕಟ್ಠೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾನೀ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಅನವಟ್ಠಿತಭಾವಾದಿನಾಪಿ ಏಕಲಕ್ಖಣತಾ ವುತ್ತಾ ಏವಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಏವಂ ಆಯತನವಸೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಖನ್ಧಾದಿವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅತೀತೇ, ರಾಧ, ರೂಪೇ ಅನಪೇಕ್ಖೋ ಹೋತೀ"**ತಿಆದಿ ಸುತ್ತಂ ಆಭತಂ। **ಯಮಕೋವಾದಸುತ್ತೇ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೫) **ವಧಕಟ್ಠೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣಾ ವುತ್ತಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ "ವಧಕಂ ರೂಪಂ ವಧಕಂ ರೂಪನ್ತಿ ಯಥಾಭೂತಂ ನಪ್ಪಜಾನಾತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಆಗತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ। **ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ, ಇಮಿಸ್ಸಂ

ಗಾಥಾಯಂ ಕಾಯಗತಾಯ ಸತಿಯಾ ವುತ್ತಾಯ ಸತಿ ವೇದನಾಗತಾ ಸತಿ ಚಿತ್ತಗತಾ ಸತಿ ಧಮ್ಮಗತಾ ಚ ಸತಿ ವುತ್ತಾ ಭವತಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ದಿಟ್ಠನ್ತಿ**ಆದೀನಂ ಅತ್ಥಂ ಪರತೋ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರಾಹೀತಿ ಏತ್ಥ **ಕಾಯೇ**ತಿ ರೂಪಕಾಯೇ। ರೂಪಕಾಯೋ ಹಿ ಇಧ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಾನಂ ಕೇಸಾದೀನಞ್ಚ ಸಮೂಹಟ್ಠೇನ ಕಾಯೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಯಥಾ ಚ ಸಮೂಹಟ್ಠೇನ, ಏವಂ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಆಯಟ್ಠೇನ। ಕುಚ್ಛಿತಾನಞ್ಹಿ ಪರಮಜೇಗುಚ್ಛಾನಂ ಸೋ ಆಯೋತಿಪಿ **ಕಾಯೋ, ಆಯೋ**ತಿ ಉಪ್ಪತ್ತಿದೇಸೋ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಆಯನ್ತಿ ತತೋತಿ ಆಯೋ। ಕೇ ಆಯನ್ತಿ? ಕುಚ್ಛಿತಾ ಕೇಸಾದಯೋ, ಇತಿ ಕುಚ್ಛಿತಾನಂ ಆಯೋತಿ ಕಾಯೋ।

ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಕಾಯಂ ಅನುಪಸ್ಸನಸೀಲೋ, ಕಾಯಂ ವಾ ಅನುಪಸ್ಸಮಾನೋ। "ಕಾಯೇ"ತಿ ಚ ವತ್ವಾ ಪುನ "ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ದುತಿಯಂ ಕಾಯಗ್ಗಹಣಂ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತೋ ವವತ್ಥಾನಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಾದಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತೇನ ನ ಕಾಯೇ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀ ಚಿತ್ತಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ವಾ, ಅಥ ಖೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ಏವಾತಿ ಕಾಯಸಙ್ಖಾತೇ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಕಾರಸ್ಸೇವ ದಸ್ಸನೇನ ಅಸಮ್ಮಿಸ್ಸತೋ ವವತ್ಥಾನಂ ದಸ್ಸಿತಂ ಹೋತಿ। ತಥಾ ನ ಕಾಯೇ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗವಿನಿಮುತ್ತಏಕಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ, ನಾಪಿ ಕೇಸಲೋಮಾದಿವಿನಿಮುತ್ತಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾನುಪಸ್ಸೀ।

ಯೋಪಿ ಚೇತ್ಥ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಕೋ ಭೂತುಪಾದಾಯಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತೋ ಕಾಯೋ, ತತ್ಥಪಿ ನ ಭೂತುಪಾದಾಯವಿನಿಮುತ್ತಏಕಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ , ಅಥ ಖೋ ರಥಸಮ್ಭಾರಾನುಪಸ್ಸಕೋ ವಿಯ ಅಙ್ಗಪಚ್ಚಙ್ಗಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀ, ನಗರಾವಯವಾನುಪಸ್ಸಕೋ ವಿಯ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀ, ಕದಲಿಕ್ಖನ್ಧಪತ್ತವಟ್ಟಿವಿನಿಬ್ಭುಜಕೋ ವಿಯ ರಿತ್ತಮುಟ್ಠಿವಿನಿವೇಠಕೋ ವಿಯ ಚ ಭೂತುಪಾದಾಯಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀ ಏವಾತಿ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ಸಮೂಹವಸೇನೇವ ಕಾಯಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವತ್ಥುನೋ ದಸ್ಸನೇನ ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಹೋತಿ। ನ ಹೇತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತಸಮೂಹವಿನಿಮುತ್ತೋ ಕಾಯೋ ವಾ ಅಞ್ಞೋ ವಾ ಕೋಚಿ ಧಮ್ಮೋ ದಿಸ್ಸತಿ, ಯಥಾವುತ್ತಧಮ್ಮಸಮೂಹಮತ್ತೇ ಏವ ಪನ ತಥಾ ತಥಾ ಸತ್ತಾ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಂ ಕರೋನ್ತಿ। ತೇನಾಹು ಪೋರಾಣಾ -

"ಯಂ ಪಸ್ಸತಿ ನ ತಂ ದಿಟ್ಠಂ, ಯಂ ದಿಟ್ಠಂ ತಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ।
ಅಪಸ್ಸಂ ಬಜ್ಝತೇ ಮೂಳ್ಹೋ, ಬಜ್ಝಮಾನೋ ನ ಮುಚ್ಚತೀ"ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೩೭೩; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧೦೬; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೩೬; ಮಹಾನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩)।

ಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಾದಿದಸ್ಸನತ್ಥನ್ತಿ ಆದಿಸದ್ದೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಞ್ಹಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀಯೇವ, ನ ಅಞ್ಞಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ।

ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಅನುದಕಭೂತಾಯಪಿ ಮರೀಚಿಯಾ ಉದಕಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ಹೋನ್ತಿ, ನ ಏವಂ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಾನತ್ತಅಸುಭಭೂತೇ ಏವ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ನಿಚ್ಚಸುಖಅತ್ತಸುಭಭಾವಾನುಪಸ್ಸೀ , ಅಥ ಖೋ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ಅನಿಚ್ಚದುಕ್ಖಅನತ್ತಅಸುಭಾಕಾರಸಮೂಹಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಯ್ವಾಯಂ **ಮಹಾಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೭೪ ಆದಯೋ) ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾದಿಚುಣ್ಣಿಕಜಾತಅಟ್ಠಿಕಪರಿಯೋಸಾನೋ ಕಾಯೋ ವುತ್ತೋ, ಯೋ ಚ "ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪಥವೀಕಾಯಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ಆಪೋಕಾಯಂ ತೇಜೋಕಾಯಂ ವಾಯೋಕಾಯಂ ಕೇಸಕಾಯಂ...ಪೇ॰... ಅಟ್ಠಿಮಿಞ್ಜಕಾಯ"ನ್ತಿ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ** (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೪ ಆದಯೋ) ಕಾಯೋ ವುತ್ತೋ, ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಾಯೇ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಏವಮ್ಪೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಅಥ ವಾ ಕಾಯೇ ಅಹನ್ತಿ ವಾ ಮಮನ್ತಿ ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನನುಪಸ್ಸನತೋ, ತಸ್ಸ ಪನ ಕೇಸಲೋಮಾದಿಕಸ್ಸ ನಾನಾಧಮ್ಮಸಮೂಹಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಕಾಯೇ ಕೇಸಾದಿಧಮ್ಮಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಅಪಿ ಚ "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕಾಯೇ ಅನಿಚ್ಚತೋ ಅನುಪಸ್ಸತಿ ನೋ ನಿಚ್ಚತೋ"ತಿಆದಿನಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ **ಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಂ** (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೫ ಆದಯೋ) ಆಗತನಯಸ್ಸ ಸಬ್ಬಸ್ಸೇವ ಅನಿಚ್ಚಲಕ್ಖಣಾದಿಕಸ್ಸ ಆಕಾರಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಅನುಪಸ್ಸನತೋ ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಿಹರಾಹೀತಿ ವತ್ತಾಹಿ। **ಆತಾಪೀತಿ** ತೀಸು ಭವೇಸು ಕಿಲೇಸೇ ಆತಾಪೇತೀತಿ ಆತಾಪೋ, ಸೋ ಅಸ್ಸ ಅತ್ಥೀತಿ ಆತಾಪೀ। **ಸಮ್ಪಜಾನೋತಿ** ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಸಙ್ಖಾತೇನ ಞಾಣೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಸತಿಮಾತಿ** ಕಾಯಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ಸತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ಅಯಂ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸತಿಯಾ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪರಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ನ ಹಿ ಸತಿವಿರಹಿತಾ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಅತ್ಥಿ, ತೇನೇವಾಹ - "ಸತಿಞ್ಚ ಖ್ವಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಬ್ಬತ್ಥಿಕಂ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೨೩೪)। ಅನಾತಾಪಿನೋ ಚ ಅನ್ತೋ ಸಙ್ಖೇಪೋ ಅನ್ತರಾಯಕರೋ ಹೋತಿ, ಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆನುಭಾವೇನ ತಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಆತಾಪೀ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ವಿನೇಯ್ಯಾತಿ** ತದಙ್ಗವಿನಯೇನ ವಾ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಿನಯೇನ ವಾ ವಿನಯಿತ್ವಾ। **ಲೋಕೇತಿ** ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಾಯೇ। ಕಾಯೋ ಹಿ ಇಧ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಲೋಕೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಅಭಿಜ್ಝಾಗ್ಗಹಣೇನ ಚೇತ್ಥ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದೋ, ದೋಮನಸ್ಸಗ್ಗಹಣೇನ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಗಹಿತೋತಿ ನೀವರಣೇಸು ಬಲವಧಮ್ಮದ್ವಯಪ್ಪಹಾನದಸ್ಸನೇನ ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಂ ವುತ್ತನ್ತಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪಹಾನಙ್ಗಂ ದಸ್ಸಿತಂ। "ಆತಾಪೀ"ತಿಆದಿನಾ ಪನ ಸಮ್ಪಯೋಗಙ್ಗಂ ದಸ್ಸಿತನ್ತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "ಆತಾಪೀ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಾನಂ ಸಮಥೋ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖೋತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸವಿನಯೋ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ ದೀಪೇತೀತಿ ಆಹ - **"ವಿನೇಯ್ಯ ಲೋಕೇ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸನ್ತಿ ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯ"**ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೫.೩೬೭)। **ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಚತುನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನನ್ತಿ** ಯಥಾ ವೀರಿಯಪಞ್ಞಾಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಇಜ್ಝತಿ, ಏವಂ ವೇದನಾಚಿತ್ತಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿಪಿ ತೇಹಿ ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಸಾಧನೇ ಇಮೇಸಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಸಭಾವಭೇದಾಭಾವತೋ ಸಮಾನಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಇತರಾನಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿಪಿ ವುತ್ತಾನಿ ಏವ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

೧೪. ಇದಾನಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಗಹಿತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಗಹಿತಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸೂ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಬೋಧಙ್ಗಮಾತಿ** ಬೋಧಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಬೋಧಙ್ಗಮಾ। ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಬೋಧಸ್ಸ ಪಕ್ಖೇ ಭವಾತಿ **ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ। ನೇಯ್ಯಾನಿಕಲಕ್ಖಣೇನಾತಿ** ಏತ್ಥ ನಿಮಿತ್ತತೋ ಪವತ್ತತೋ ಚ ವುಟ್ಠಾನಂ ನಿಯ್ಯಾನಂ, ನಿಯ್ಯಾನೇ ನಿಯುತ್ತಾತಿ ನೇಯ್ಯಾನಿಕಾ, ಯಥಾ ದೋವಾರಿಕೋತಿ। ನಿಯ್ಯಾನಸಙ್ಖಾತಂ ವಾ ಫಲಂ ಅರಹನ್ತೀತಿ ನೇಯ್ಯಾನಿಕಾ। ನಿಯ್ಯಾನಂ ಪಯೋಜನಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ವಾ ನೇಯ್ಯಾನಿಕಾ। "ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತತ್ಥ ನಿಯ್ಯಾನಂ ಏತೇಸಂ ಅತ್ಥೀತಿ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। "ನಿಯ್ಯಾನಿಯಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತಸ್ಸ ನಿಯ್ಯನ್ತೀತಿ ನಿಯ್ಯಾನಿಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ನಿಯ್ಯಾನಿಕಲಕ್ಖಣೇನಾತಿ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಸಭಾವೇನ।

ಏವಂ ಅಕುಸಲಾಪಿ ಧಮ್ಮಾತಿ ಯಥಾ ಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಭಾವೇನ ನಿದ್ಧಾರಿತಾ, ಏವಂ ಅಕುಸಲಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣಟ್ಠೇನ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾ। ಕಥಂ? ಪಹಾನೇಕಟ್ಠತಾವಸೇನಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ"**ತಿ ಆಹ। ಇದಾನಿ ತಂ ಪಹಾನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸೂ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಸು ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಅಸುಭೇ ಸುಭನ್ತಿಆದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಾದಯೋ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ಚಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪರಿಜಾನನಸ್ಸ ಪರಿಬನ್ಧಿನೋ ಕಾಮರಾಗಾದಯೋ ಬ್ಯನ್ತೀಕತಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ,

ಕಸ್ಮಾ? ತೇಹಿ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅತ್ಥೋ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। ತೇನೇವಾಹ - "ಏವಂ ಅಕುಸಲಾಪಿ ಧಮ್ಮಾ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ"ತಿ।

ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಲಕ್ಖಣಹಾರಸ್ಸ ಉದಾಹರಣಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯತ್ಥ ವಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಯತ್ಥಾ**ತಿ ಯಸ್ಸಂ ದೇಸನಾಯಂ। **ವಾ**-ಸದ್ದೋ ವಿಕಪ್ಪತ್ಥೋ। **ಪನಾ**ತಿ ಪದಪೂರಣೋ। **ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯ**ನ್ತಿ ರುಪ್ಪನಸಭಾವಂ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಸಂ ದೇಸನಾಯಂ। **ರೂಪಧಾತೂ**ತಿ ರುಪ್ಪನಸಭಾವಾ ದಸ ಧಾತುಯೋ। **ರೂಪಾಯತನ**ನ್ತಿ ರುಪ್ಪನಸಭಾವಂ ದಸಾಯತನಂ, ರೂಪೀನಿ ದಸಾಯತನಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ರುಪ್ಪನಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಇಮಾನಿ ದೇಸಿತಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ದೇಸಿತಂ ತತ್ಥ ಸುಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸೋಮನಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಸುಖವೇದನಾಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ದುಕ್ಖಸಮುದಯೋ ಚ ಅರಿಯಸಚ್ಚನ್ತಿ ಇದಂ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಸೋಮನಸ್ಸಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಸಾಸವಕುಸಲಸ್ಸಾಪಿ ವಸೇನ ಯುಜ್ಜತಿ ಏವ। ಸಬ್ಬೋ ಚ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ದೇಸಿತೋತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯಿತತ್ತಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ ಅನುಸೇತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೪೬೫)। ತಥಾ ಚ ವುತ್ತಂ **"ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ಹಿ ವೇದನಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅನುಸೇತೀ"**ತಿ। ಏತೇನ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾವೇದನಾಗ್ಗಹಣೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಗಹಿತಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸತಿ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾಗ್ಗಹಣೇ ಸಬ್ಬೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ದೇಸಿತೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸೋ ಚಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಬ್ಯತಿರೇಕತ್ಥೋ, ತೇನ ಸೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಅನುಲೋಮಪಟಿಲೋಮವಸೇನ ದುವಿಧೋತಿ ಇಮಂ ವಕ್ಖಮಾನವಿಸೇಸಂ ಜೋತೇತಿ। ತೇಸು ಅನುಲೋಮತೋ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಯಥಾದಸ್ಸಿತೋ ಸರಾಗಸದೋಸಸಮೋಹಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇನ ಹಾತಬ್ಬೋತಿ ವುತ್ತೋ, ಪಟಿಲೋಮತೋ ಪನ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೋ ಯೋ "ಅವಿಜ್ಜಾಯತ್ವೇವ ಅಸೇಸವಿರಾಗನಿರೋಧಾ"ತಿಆದಿನಾ **ಪಾಳಿಯಂ** (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೧೨೬; ಮಹಾವ॰ ೧) ವುತ್ತೋ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ವೀತರಾಗವೀತದೋಸವೀತಮೋಹಅರಿಯಧಮ್ಮೇಹಿ ಹಾತಬ್ಬೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಇದಾನಿ ಏಕಲಕ್ಖಣತಾವಿಭಾವನೇನ ಲಕ್ಖಣಹಾರಯೋಜನಾಯ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏವಂ ಯೇ ಧಮ್ಮಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಕಿಚ್ಚತೋ**ತಿ ಪಥವೀಆದೀನಂ ಫಸ್ಸಾದೀನಞ್ಚ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮಾನಂ ಸನ್ಧಾರಣಸಙ್ಘಟ್ಟನಾದಿಕಿಚ್ಚತೋ, ತೇಸಂ ತೇಸಂ ವಾ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾನಂ ತಂತಂಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಧಮ್ಮೇಸು ಪಚ್ಚಯಭಾವಸಙ್ಖಾತಕಿಚ್ಚತೋ। **ಲಕ್ಖಣತೋ**ತಿ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಸಭಾವತೋ। **ಸಾಮಞ್ಞತೋ**ತಿ ರುಪ್ಪನನಮನಾದಿತೋ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿತೋ ಖನ್ಧಾಯತನಾದಿತೋ ಚ। **ಚುತೂಪಪಾತತೋ**ತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಭಙ್ಗತೋ ಉಪ್ಪಾದತೋ ಚ, ಸಮಾನನಿರೋಧತೋ ಸಮಾನುಪ್ಪಾದತೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಸಹಚರಣಂ ಸಮಾನಹೇತುತಾ ಸಮಾನಫಲತಾ ಸಮಾನಭೂಮಿತಾ ಸಮಾನವಿಸಯತಾ ಸಮಾನಾರಮ್ಮಣತಾತಿ ಏವಮಾದಯೋಪಿ **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನತ್ಥಮೇವ।

ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೨೫. **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಹಾರೋ**ತಿ ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ **ಬ್ಯಞ್ಜನೇನ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನೇರುತ್ತಞ್ಚ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ಚ ನಿದಾನಞ್ಚ ಪುಬ್ಬಾಪರಸನ್ಧಿ ಚ ಗವೇಸಿತಬ್ಬೋ**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ತಾವ ಚತುಬ್ಯೂಹಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **"ಬ್ಯಞ್ಜನೇನಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ಹಾರಾನಂ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಯಭಾವತೋ ಬ್ಯಞ್ಜನಮುಖೇನೇವ ಏತೇ ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರಪದತ್ಥಾ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ನೇರುತ್ತ**ನ್ತಿ ನಿರುತ್ತಂ ನಿಬ್ಬಚನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ನಿರುತ್ತಮೇವ ನೇರುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ - **"ಯಾ ನಿರುತ್ತಿಪದಸಂಹಿತಾ"**ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಾ ನಿರುತ್ತಿ, ಇದಂ ನೇರುತ್ತಂ। ಕಾ ಪನ ಸಾ ನಿರುತ್ತಿ? ಪದಸಂಹಿತಾತಿ ಪದೇಸು ಸಂಹಿತಾ ಯುತ್ತಾ,

ಲಿಙ್ಗವಚನಕಾಲಸಾಧನಪುರಿಸಾದಿವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಯೋ ಯೋ ಅತ್ಥೋ ಯಥಾ ಯಥಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ, ತಥಾ ತಥಾ ಪವತ್ತಸಭಾವನಿರುತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ "**ಯಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ನಾಮಸೋ ಞಾಣ**"ನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಯ**ನ್ತಿ ಹೇತುಅತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ, ಯಾಯ ಕಾರಣಭೂತಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾನಂ। **ನಾಮಸೋ**ತಿ ಪಥವೀ ಫಸ್ಸೋ ಖನ್ಧಾ ಧಾತು ತಿಸ್ಸೋ ಫುಸ್ಸೋತಿ ಏವಮಾದಿನಾಮವಿಸೇಸೇನ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ, ಅಯಂ ಸಭಾವನಿರುತ್ತಿ ನಾಮ। ಪಥವೀತಿ ಹಿ ಏವಮಾದಿಕಂ ಸದ್ದಂ ಗಹೇತ್ವಾ ತತೋ ಪರಂ ಸಙ್ಕೇತದ್ವಾರೇನ ತದತ್ಥಪಟಿಪತ್ತಿ ತಂತಂಅನಿಯತನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿಗ್ಗಹಣವಸೇನೇವ ಹೋತೀತಿ। ಅಥ ವಾ ಪದಸಂಹಿತಾತಿ ಪದೇನ ಸಂಹಿತಾ । ಪದತೋ ಹಿ ಪದತ್ಥಾವಬೋಧೋ। ಸೋ ಪನಸ್ಸ ಅತ್ಥೇ ಪವತ್ತಿನಿಮಿತ್ತಭೂತಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಗಹಿತಾಯ ಏವ ಹೋತೀತಿ ಸಾ ಪನ ಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಿರುತ್ತಿಸಙ್ಖಾತಪದೇನ ಸಂಹಿತಾ ಪದತ್ಥಂ ಬೋಧೇತೀತಿ ಪದಸಂಹಿತಾತಿ ವುತ್ತಾ। "**ಯದಾ ಹಿ ಭಿಕ್ಖು**"ತಿಆದಿನಾ "ಧಮ್ಮಾನಂ ನಾಮಸೋ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಿವರತಿ।

ತತ್ಥ **ಅತ್ಥಸ್ಸಾ**ತಿ ಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ। **ನಾಮಂ ಜಾನಾತೀ**ತಿ ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿವಸೇನ ಅಯಂ ನಾಮಾತಿ ನಾಮಂ ಜಾನಾತಿ। **ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಭಾವಧಮ್ಮಸ್ಸ। **ತಥಾ ತಥಾ ನಂ ಅಭಿನಿರೋಪೇತೀ**ತಿ ಯೋ ಯೋ ಅತ್ಥೋ ಧಮ್ಮೋ ಚ ಯಥಾ ಯಥಾ ಚ ವೋಹರಿತಬ್ಬೋ, ತಥಾ ತಥಾ ನಂ ನಾಮಂ ವೋಹಾರಂ ಅಭಿನಿರೋಪೇತಿ ದೇಸೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ತಾವತಾ ಚ ಅಯಂ ಭಿಕ್ಖು ಅತ್ಥಕುಸಲೋ ಯಾವ ಅನೇಕಾಧಿವಚನಕುಸಲೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ।

ತತ್ಥ **ಅತ್ಥಕುಸಲೋ**ತಿ ಪಾಳಿಅತ್ಥೇ ಕುಸಲೋ। **ಧಮ್ಮಕುಸಲೋ**ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಕುಸಲೋ। **ಬ್ಯಞ್ಜನಕುಸಲೋ**ತಿ ಅಕ್ಖರೇಸು ಚ ವಾಕ್ಯೇಸು ಚ ಕುಸಲೋ। **ನಿರುತ್ತಿಕುಸಲೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಚನೇ ಕುಸಲೋ। **ಪುಬ್ಬಾಪರಕುಸಲೋ**ತಿ ದೇಸನಾಯ ಪುಬ್ಬಾಪರಕುಸಲೋ। **ದೇಸನಾಕುಸಲೋ**ತಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ದೇಸನಾಯ ಕುಸಲೋ। **ಅತೀತಾಧಿವಚನಕುಸಲೋ**ತಿ ಅತೀತಪಞ್ಞತ್ತಿಕುಸಲೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿ ಕಾತಬ್ಬಾನಿ, ಜನಪದನಿರುತ್ತಾನೀ**ತಿ ಯತ್ತಕಾನಿ ಸತ್ತವೋಹಾರಪದಾನಿ, ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸುತ್ತೇ ನಿಬ್ಬಚನವಸೇನ ಕಾತಬ್ಬಾನಿ ವತ್ತಬ್ಬಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಬ್ಬಾ ಚ ಜನಪದನಿರುತ್ತಿಯೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಾ ಚ ಲೋಕಸಮಞ್ಞಾಯೋ ಯಥಾರಹಂ ಕಾತಬ್ಬಾ। "ಸಮಞ್ಞಂ ನಾತಿಧಾವೇಯ್ಯಾ"ತಿ ಹಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಹಿ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಮುಖೇನೇವ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಾಧಿಗಮೋ ಹೋತೀತಿ।

ಅಧಿಪ್ಪಾಯಕಣ್ಡೇ ಅನುತ್ತಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ।

೧೭. ನಿದಾನಕಣ್ಡೇ **ಇಮಿನಾ ವತ್ಥುನಾ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪುತ್ತಗವಾದಿಕಿತ್ತನಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಾರಣೇನ। ಕಾರಣಞ್ಹೇತ್ಥ ವತ್ಥು ನಿದಾನನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥ ನಿದಾನನಿದ್ಧಾರಣಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಕಾಮನ್ಧಾತಿ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇನ ಅನ್ಧಾ। **ಜಾಲಸಞ್ಛನ್ನಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾಜಾಲಪಲಿಗುಣ್ಠಿತಾ। **ತಣ್ಹಾಛದನಛಾದಿತಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತೇನ ಅನ್ಧಕಾರೇನ ಪಿಹಿತಾ। **ಬನ್ಧನಾಬದ್ಧಾ**ತಿ ಕಾಮಗುಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಬನ್ಧನೇನ ಬದ್ಧಾ। "ಪಮತ್ತಬನ್ಧನಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಪಮಾದೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಬ್ಬಾಪರೇನಾ**ತಿ ಪುಬ್ಬೇನ ವಾ ಅಪರೇನ ವಾ ದೇಸನನ್ತರೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಯುಜ್ಜತೀ**ತಿ ಯೋಗಂ ಉಪೇತಿ, ಸಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಮೇಹಿ ಪದೇಹಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನೇಹೀ**ತಿ ಇಮೇಹಿ ಯಥಾವುತ್ತೇಹಿ ಗಾಥಾಪದೇಹಿ ತಣ್ಹಾಪರಿಯುಟ್ಠಾನದೀಪಕೇಹಿ। **ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾ**ತಿ ಯಾ ಪುರಿಮಗಾಥಾಯ ವುತ್ತಾ, ಸಾಯೇವ ತಣ್ಹಾ। "**ಯಞ್ಚಾಹಾ**"ತಿಆದಿನಾ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಗಾಥಾನಂ ಅತ್ಥಸಂಸನ್ದನೇನ ಪುಬ್ಬಾಪರಂ ವಿಭಾವೇತಿ। **ಪಯೋಗೇನಾ**ತಿ ಸಮುದಾಚಾರೇನ। **ತಸ್ಮಾ**ತಿ ಯತ್ಥ ಸಯಂ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತಂ ಸನ್ತಾನಂ ನಿಸ್ಸರಿತುಂ ಅದೇನ್ತೀ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಪಲೋಭಯಮಾನಾ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ। ತಸ್ಮಾ ಕಿಲೇಸವಸೇನ ಚ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಚ ತಣ್ಹಾಬನ್ಧನಂ ವುತ್ತಾ।

ಪಪಞ್ಚೇನ್ತಿ ಸಂಸಾರೇ ಚಿರಂ ಠಪೇನ್ತೀತಿ **ಪಪಞ್ಚಾ**। ತಿಟ್ಠನ್ತಿ ಏತಾಹೀತಿ **ಠಿತೀ**। ಬನ್ಧನಟ್ಠೇನ ಸನ್ದಾನಂ ವಿಯಾತಿ **ಸನ್ದಾನಂ**। ನಿಬ್ಬಾನನಗರಪ್ಪವೇಸಸ್ಸ ಪಟಿಸೇಧನತೋ ಪಲಿಘಂ ವಿಯಾತಿ **ಪಲಿಘಂ**। ಅನವಸೇಸತಣ್ಹಾಪಹಾನೇನ **ನಿತ್ತಣ್ಹೋ**। ಅತ್ತಹಿತಪರಹಿತಾನಂ ಇಧಲೋಕಪರಲೋಕಾನಞ್ಚ ಮುನನತೋ **ಮುನೀತಿ** ಏವಂ ಗಾಥಾಯ ಪದತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಪಪಞ್ಚಾದಿಅತ್ಥೋ ಪನ **ಪಾಳಿಯಂ** ವಿಭತ್ತೋ ಏವಾತಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಸೇತೇ ಪಪಞ್ಚಾದಯೋ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗತಾ, ತಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಯ ಲೇಸೋಪಿ ನ ಭವತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - **"ಯೋ ಏತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತೋ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ನಿತ್ತಣ್ಹೋ"**ತಿ।

೧೮. **ಪರಿಯುಟ್ಠಾನನ್ತಿ** "ತಣ್ಹಾಯ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾನಿ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ। **ಸಙ್ಖಾರಾತಿ** "ತದಭಿಸಙ್ಖತಾ ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಮಾನಹೇತುಕಾ ಸಙ್ಖಾರಾ। ತೇ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸತ್ತಸು ಜವನಚೇತನಾಸು ಪಠಮಚೇತನಾ ಸತಿ ಪಚ್ಚಯಸಮವಾಯೇ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ಫಲಂ ದೇತಿ। ಪಚ್ಛಿಮಚೇತನಾ ಅನನ್ತರೇ ಅತ್ತಭಾವೇ। ಉಭಿನ್ನಂ ವೇಮಜ್ಝಚೇತನಾ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಫಲಂ ದೇತಿ, ತಸ್ಮಾ ವಿಪಚ್ಚನೋಕಾಸವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾ ವಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಂತಂಚೇತನಾಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಪಿ ಚೇತನಾ ವಿಯ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಾದಿವಸೇನ ತಿಧಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ - **"ಏವಂ ತಣ್ಹಾ ತಿವಿಧಂ ಫಲಂ ದೇತೀ"**ತಿ। **ಪುಬ್ಬಾಪರೇನ ಯುಜ್ಜತೀತಿ** ಯಂ ಪುಬ್ಬಂ ಪುರಿಮಂ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯತಾದಿವಚನಂ ವುತ್ತಂ, ತಂ ಇಮಿನಾ ಅಪರೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯತಾದಿವಚನೇನ ಯುಜ್ಜತಿ ಗಙ್ಗೋದಕಂ ವಿಯ ಯಮುನೋದಕೇನ ಸಂಸನ್ದತಿ ಸಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಙ್ಖಾರಾ ದಸ್ಸನಬಲೇನಾತಿ ಚತೂಸು ದಿಟ್ಠಿಗತಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇ ಚಾತಿ ಪಞ್ಚಸು ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇಸು ಸಙ್ಖಾರಾ ಪಠಮಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಬಲೇನ। **ಛತ್ತಿಂಸ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತಾನಿ ಭಾವನಾಬಲೇನಾತಿ** ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ಪಹೀನಾವಸೇಸವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಸೇನ।

ಅನುಬನ್ಧೋತಿ ತಣ್ಹಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪಬನ್ಧೇನ ಪವತ್ತಿ। **ಯೋ ಚಾಪಿ ಪಪಞ್ಚೋತಿ**ಆದಿನಾ "ಪಪಞ್ಚೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಂ **ರಾಧಸುತ್ತಞ್ಚ**ಸಂಸನ್ದತಿ। ತೇನೇವಾಹ - **"ಇದಂ ಏಕತ್ಥ"**ನ್ತಿ। ಯದಿಪಿ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ, ದೇಸನಾಯ ಪನ ವಿಸೇಸೋ ವಿಜ್ಜತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಪಿ ಚಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏವನ್ತಿ** ಇಮಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಸುತ್ತೇನಾತಿ** ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನೇನ ಸುತ್ತೇನ। **ಸುತ್ತನ್ತಿ** ಸುತ್ತನ್ತರಂ। **ಸಂಸನ್ದಯಿತ್ವಾತಿ** ವಿಮಿಸ್ಸಿತ್ವಾ ಅತ್ಥತೋ ಅಭಿನ್ನಂ ಕತ್ವಾ। **ಪುಬ್ಬಾಪರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಯೋಜಯಿತ್ವಾತಿ** ಪುಬ್ಬೇನ ವಾ ಅಪರೇನ ವಾ ಸುತ್ತೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಅತ್ಥತೋ ಸಮ್ಬನ್ಧಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ। ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತಿ ತೇನ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ ಹೋತಿ ವಿತ್ಥಾರಿತೋ ಸುತ್ತನ್ತರದಸ್ಸನೇನ।

ನ ಕೇವಲಂ ಸುತ್ತನ್ತರಸಂಸನ್ದನಮೇವ ಪುಬ್ಬಾಪರಸನ್ಧಿ, ಅಥ ಖೋ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಅತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೋ ಚಾಯ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅತ್ಥಸನ್ಧೀತಿ** ಕಿರಿಯಾಕಾರಕಾದಿವಸೇನ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಸೋ ಪನ ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಕಾಸನಾದೀನಂ ಛನ್ನಂ ಅತ್ಥಪದಾನಂಯೇವ ಹೋತಿ, ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ಪದತ್ಥಸ್ಸ ತದವರೋಧತೋ।

ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ಚ ನಾಮ ನ ಕೋಚಿ ಅತ್ಥೋ। ತಸ್ಮಾ **"ಅತ್ಥಸನ್ಧಿ ಛಪ್ಪದಾನೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಬ್ಯಞ್ಜನಸನ್ಧೀತಿ** ಪದಸ್ಸ ಪದನ್ತರೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ನಾಮಾದಿಪದಂ ಛಹಿ ಬ್ಯಞ್ಜನಪದೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಬ್ಯಞ್ಜನಸನ್ಧಿ ಛಪ್ಪದಾನೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ದೇಸನಾಸನ್ಧೀತಿ ಯಥಾವುತ್ತದೇಸನನ್ತರೇನ ದೇಸನಾಯ ಸಂಸನ್ದನಂ। **ನ ಚ ಪಥವಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾತಿ** ಪಥವಿಂ ವಿಸಯಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಸ್ಸಯಂ ಕತ್ವಾ, ಪಥವಿಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಝಾಯೀತಿ** ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಝಾನೇನ ಝಾಯೀ। ಸೋ ಹಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರನಿಸ್ಸಟಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಆಲಮ್ಬಿತ್ವಾ ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೇನ ಝಾಯತಿ, ನ ಪಥವಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯತೀತಿ ವುತ್ತೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಚತೂಹಿ ಮಹಾಭೂತೇಹಿ ರೂಪಪ್ಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತಾಯ ಸಬ್ಬೋ ಕಾಮಭವೋ

ರೂಪಭವೋ ಚ ಗಹಿತಾ। ಅರೂಪಭವೋ ಪನ ಸರೂಪೇನೇವ ಗಹಿತೋತಿ ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕಂ ಪರಿಯಾದಿಯಿತ್ವಾ ಪುನ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ನ ಚ ಇಮಂ ಲೋಕ"**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ಸಬ್ಬೋ ಹಿ ಲೋಕೋ ಇಧಲೋಕೋ ಪರಲೋಕೋ ಚಾತಿ ದ್ವೇವ ಕೋಟ್ಠಾಸಾ ಹೋನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **"ಇಧಲೋಕೋ"**ತಿ ವಿಸೇಸತೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಭೂತೋ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೋ ವುಚ್ಚತಿ। "ಪರಲೋಕೋ"ತಿ ಭವನ್ತರಸಙ್ಖೇಪಗತೋ ಸತ್ತಸನ್ತಾನೋ ತದುಭಯವಿನಿಮುತ್ತೋ ಅನಿನ್ದ್ರಿಯಬದ್ಧೋ ರೂಪಸನ್ತಾನೋ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಸನ್ಧಾಯ **"ಯಮಿದಂ ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಯೇ ಪನ "ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾ"ತಿ ವಚನಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಅನ್ತರಾಭವಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸಂ ತಂ ಮಿಚ್ಛಾ। ಅನ್ತರಾಭವೋ ಹಿ ಅಭಿಧಮ್ಮೇ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತೋತಿ। **ದಿಟ್ಠ**ನ್ತಿ ರೂಪಾಯತನಂ । **ಸುತ**ನ್ತಿ ಸದ್ದಾಯತನಂ। **ಮುತ**ನ್ತಿ ಪತ್ವಾ ಗಹೇತಬ್ಬತೋ ಗನ್ಧಾಯತನಂ ರಸಾಯತನಂ ಫೋಟ್ಠಬ್ಬಾಯತನಞ್ಚ। **ವಿಞ್ಞಾತ**ನ್ತಿ ಅವಸಿಟ್ಠಂ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಪರಿಯಾಪನ್ನರೂಪಂ। **ಪತ್ತ**ನ್ತಿ ಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ವಾ ಅಪರಿಯೇಸಿತ್ವಾ ವಾ ಪತ್ತಂ। **ಪರಿಯೇಸಿತ**ನ್ತಿ ಪತ್ತಂ ವಾ ಅಪ್ಪತ್ತಂ ವಾ ಪರಿಯೇಸಿತಂ। **ವಿತಕ್ಕಿತಂ ವಿಚಾರಿತ**ನ್ತಿ ವಿತಕ್ಕನವಸೇನ ಅನುಮಜ್ಜನವಸೇನ ಚ ಆಲಮ್ಬಿತಂ। **ಮನಸಾನುಚಿನ್ತಿತ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತೇನ ಅನು ಅನು ಚಿನ್ತಿತಂ। **ಅಯಂ ಸದೇವಕೇ...ಪೇ॰... ಅನಿಸ್ಸಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ನ ಞಾಯತಿ ಝಾಯನ್ತೋ**ತಿ ಅಯಂ ಖೀಣಾಸವೋ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಝಾನೇನ ಝಾಯನ್ತೋ ಪುಬ್ಬೇವ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯಾನಂ ಸುಟ್ಠು ಪಹೀನತ್ತಾ ಸದೇವಕೇ ಲೋಕೇ...ಪೇ॰... ಮನುಸ್ಸಾಯ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿಪಿ ಅನಿಸ್ಸಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಝಾಯತಿ ನಾಮ। ತತೋ ಏವ ಲೋಕೇ ಕೇನಚಿಪಿ ನ ಞಾಯತಿ "ಅಯಂ ಇದಂ ನಾಮ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯತೀ"ತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

"ನಮೋ ತೇ ಪುರಿಸಾಜಞ್ಞ, ನಮೋ ತೇ ಪುರಿಸುತ್ತಮ।
ಯಸ್ಸ ತೇ ನಾಭಿಜಾನಾಮ, ಕಿಂ ತ್ವಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಝಾಯಸೀ"ತಿ॥ (ನೇತ್ತಿ॰ ೧೦೪)।

ಇದಾನಿ ಖೀಣಾಸವಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕತ್ಥಚಿಪಿ ಅನಿಸ್ಸಿತಭಾವಂ **ಗೋಧಿಕಸುತ್ತೇನ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೯) **ವಕ್ಕಲಿಸುತ್ತೇನ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೩.೮೭) ಚ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಯಥಾ ಮಾರೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಸಮನ್ವೇಸನ್ತೋ**ತಿ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನತೋ ಉದ್ಧಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಪರಿಯೇಸನ್ತೋ। **"ಪಪಞ್ಚಾತೀತೋ"**ತಿಆದಿನಾ ಅದಸ್ಸನಸ್ಸ ಕಾರಣಮಾಹ। **ಅನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ ನ ಞಾಯನ್ತಿ ಝಾಯಮಾನಾ**ತಿ ನ ಕೇವಲಂ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ ಚಿತ್ತಗತಿಂ ಮಾರಾದಯೋ ನ ಜಾನನ್ತಿ, ಅಪಿ ಚ ಖೋ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾಯಪಿ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ತಸ್ಸ ತಂ ನ ಜಾನನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಯಂ ದೇಸನಾಸನ್ಧೀ**ತಿ **ಗೋಧಿಕಸುತ್ತವಕ್ಕಲಿಸುತ್ತಾನಂ** ವಿಯ ಸುತ್ತನ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಅತ್ಥಸಂಸನ್ದನಾ ದೇಸನಾಸನ್ಧಿ ನಾಮ।

ನಿದ್ದೇಸಸನ್ಧೀತಿ ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ ಸನ್ಧಿ ನಿದ್ದೇಸಸನ್ಧಿ, ನಿದ್ದೇಸೇನ ವಾ ಸನ್ಧಿ ನಿದ್ದೇಸಸನ್ಧಿ। ಪುರಿಮೇನ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೇನ ತಸ್ಸೇವ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸಸ್ಸ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ವಾ ಪುರಿಮಸ್ಸ ಸಮ್ಬನ್ಧನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಯಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪಠಮಂ ವಟ್ಟಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಿವಟ್ಟಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನಿಸ್ಸಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ,** ಪುಗ್ಗಲಾ, ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ದೇಸನಾಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಾಯ ಪನ ನಿಸ್ಸಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಏತ್ಥಾತಿ **ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತಾ,** ನಿಸ್ಸಿತಚಿತ್ತವನ್ತೋ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಸುತ್ತಪದೇಸಾ। ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಂ ಪಾಕಟಮೇವ।

ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಆವಟ್ಟಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೧೯. **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಆವಟ್ಟೋ ಹಾರೋ**ತಿ ಆವಟ್ಟಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ **ಆರಮ್ಭಥಾ**ತಿ ಆರಮ್ಭಧಾತುಸಙ್ಖಾತಂ ವೀರಿಯಂ ಕರೋಥ। **ನಿಕ್ಕಮಥಾ**ತಿ ಕೋಸಜ್ಜಪಕ್ಖತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತತ್ತಾ ನಿಕ್ಕಮಧಾತುಸಙ್ಖಾತಂ ತದುತ್ತರಿವೀರಿಯಂ ಕರೋಥ। **ಯುಞ್ಜಥ**

ಬುದ್ಧಸಾಸನೇತಿ ಯಸ್ಮಾ ಸೀಲಸಂವರೋ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ ಭೋಜನೇ ಮತ್ತಞ್ಞುತಾ ಸತಿಸಮ್ಪಜಞ್ಞನ್ತಿ ಇಮೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪತಿಟ್ಠಿತಾನಂ ಜಾಗರಿಯಾನುಯೋಗವಸೇನ ಆರಮ್ಭನಿಕ್ಕಮಧಾತುಯೋ ಸಮ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಥಾಭೂತಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತೇ ಭಗವತೋ ಸಾಸನೇ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತಾ ಹೋಥ। **ಧುನಾಥ ಮಚ್ಚುನೋ ಸೇನಂ, ನಳಾಗಾರಂವ ಕುಞ್ಜರೋತಿ** ಏವಂ ಪಟಿಪಜ್ಜನ್ತಾ ಚ ತೇಧಾತುಇಸ್ಸರಸ್ಸ ಮಚ್ಚುರಾಜಸ್ಸ ವಸಂ ಸತ್ತೇ ನೇತೀತಿ ತಸ್ಸ ಸೇನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಅಬಲಂ ದುಬ್ಬಲಂ ಯಥಾ ನಾಮ ಬಲೂಪಪನ್ನೋ ಕುಞ್ಜರೋ ನಳೇಹಿ ಕತಂ ಅಗಾರಂ ಖಣೇನೇವ ವಿದ್ಧಂಸೇತಿ, ಏವಮೇವ ಕಿಲೇಸಗಣಂ ಧುನಾಥ ವಿಧಮಥ ವಿದ್ಧಂಸೇಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೧೮೫)।

ಇದಾನಿ ಯದತ್ಥಂ ಅಯಂ ಗಾಥಾ ನಿಕ್ಖಿತ್ತಾ, ತಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥಾತಿ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥಾತಿ** ಇದಂ ವಚನಂ **ವೀರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ** ವೀರಿಯಪಯೋಗಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭೇ ನಿಯೋಜನತೋ, "ಯೋಗಾ ವೇ ಜಾಯತೀ ಭೂರೀ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೮೨) ವಚನತೋ ಯೋಗೋ ಭಾವನಾ। ತತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ ವಕ್ಖಮಾನತ್ತಾ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ವುತ್ತಂ - **"ಯುಞ್ಜಥ ಬುದ್ಧಸಾಸನೇತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। "ಮಚ್ಚುನೋ ಸೇನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾಯ ಕಿಲೇಸಸೇನಾಯ ಸಮ್ಮಾ ಧುನನಂ ಞಾಣೇನೇವ ಹೋತೀತಿ ಆಹ - **"ಧುನಾಥ... ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಪುನ ಯಥಾವುತ್ತವೀರಿಯಸಮಾಧಿಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಆಧಿಪಚ್ಚಕಿಚ್ಚತಾಯ ಪಪಞ್ಚಪ್ಪಹಾನಸಮತ್ಥಾ ವಟ್ಟಮೂಲಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ವಿವಟ್ಟಂ ಪಾಪೇನ್ತಿ ಚಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥಾತಿ ವೀರಿಯಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಇಮಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ದೇಸನಾತಿ** "ಯಾನಿಮಾನಿ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ವೀರಿಯಾದೀನಂ ಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ಸಾ ಆರಮ್ಭಥ ನಿಕ್ಕಮಥಾತಿ ಆದಿದೇಸನಾ, ನ ವೀರಿಯಾರಮ್ಭವತ್ಥುಆದೀನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಚೇವ ಸಂವಣ್ಣಿತಂ।

ಏವಂ ಯಥಾನಿಕ್ಖಿತ್ತಾಯ ದೇಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಆವಟ್ಟೇತುಕಾಮೋ ತಸ್ಸ ಭೂಮಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಯುಞ್ಜನ್ತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಯೋಗೇ ಯುಞ್ಜನ್ತಾನಂ ವಾ ಆರಮ್ಭೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯೋಗೇ ಭಾವನಾಯಂ ತಂ ಅಯುಞ್ಜನ್ತಾನಂ ವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಅಪರಿಪಕ್ಕಞಾಣಾನಂ ವಾಸನಾಭಾಗೇನ ಆಯತಿಂ ವಿಜಾನನತ್ಥಂ ಅಯಂ ದೇಸನಾರಮ್ಭೋ ಯುಞ್ಜನ್ತಾನಂ ವಾ ಪರಿಪಕ್ಕಞಾಣಾನನ್ತಿ।

ಸೋ ಪಮಾದೋ ದುವಿಧೋತಿ ಯೇನ ಪಮಾದೇನ ಭಾವನಂ ನಾನುಯುಞ್ಜನ್ತಿ, ಸೋ ಪಮಾದೋ ಅತ್ತನೋ ಕಾರಣಭೇದೇನ ದುವಿಧೋ। **ಅಞ್ಞಾಣೇನಾತಿ** ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಲಕ್ಖಣಸಾಮಞ್ಞಲಕ್ಖಣಪಟಿಚ್ಛಾದಕೇನ ಸಮ್ಮೋಹೇನ। **ನಿವುತೋತಿ** ಛಾದಿತೋ। **ಞೇಯ್ಯಟ್ಠಾನನ್ತಿ** ಞೇಯ್ಯಞ್ಚ ತಂ "ಇತಿ ರೂಪಂ, ಇತಿ ರೂಪಸ್ಸ ಸಮುದಯೋ"ತಿಆದಿನಾ ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತನಟ್ಠಾನಞ್ಚಾತಿ ಞೇಯ್ಯಟ್ಠಾನಂ। ಅನೇಕಭೇದತ್ತಾ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ತಬ್ಬಸೇನ ಅನೇಕಭೇದೋಪಿ ಪಮಾದೋ ಮೂಲಭೂತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ವಸೇನ ಏಕೋ ಏವಾತಿ ಆಹ - **"ಏಕವಿಧೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯಾ"**ತಿ। ಲಾಭವಿನಿಚ್ಛಯಪರಿಗ್ಗಹಮಚ್ಛರಿಯಾನಿ ಪರಿಯೇಸನಾಆರಕ್ಖಾಪರಿಭೋಗೇಸು ಅನ್ತೋಗಧಾನಿ। ಛನ್ದರಾಗಜ್ಝೋಸಾನಾ ತಣ್ಹಾ ಏವಾತಿ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕೇಪಿ ಧಮ್ಮೇ ಏತ್ಥೇವ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ **"ತಿವಿಧೋ ತಣ್ಹಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ರೂಪೀಸು ಭವೇಸೂತಿ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು। **ಅಜ್ಝೋಸಾನನ್ತಿ** ತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸೋ। ಏತೇನ **"ತಣ್ಹಾಯ ರೂಪಕಾಯೋ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ ಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ವಿವರತಿ। ಅನಾದಿಮತಿ ಹಿ ಸಂಸಾರೇ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞರೂಪಾಭಿರಾಮಾ, ಅಯಞ್ಚತ್ಥೋ **ಚಿತ್ತಪರಿಯಾದಾನಸುತ್ತೇನ** (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧-೧೦) ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। **ಅರೂಪೀಸು ಸಮ್ಮೋಹೋತಿ** ಫಸ್ಸಾದೀನಂ ಅತಿಸುಖುಮಸಭಾವತ್ತಾ ಸನ್ತತಿಸಮೂಹಕಿಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗಸ್ಸ ದುಕ್ಕರತ್ತಾ ಚ ಅರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ಸಮ್ಮೋಹೋ, ಸತ್ತಾನಂ ಪತಿಟ್ಠಿತೋತಿ ವಚನಸೇಸೋ। ಏವಂ ನಿದ್ಧಾರಿತೇ ರೂಪಕಾಯನಾಮಕಾಯಸಙ್ಖಾತೇ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕೇ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ತಣ್ಹಞ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಞ್ಚ ಅವಿಸೇಸೇನ ವುತ್ತಂ ಚತುಪಾದಾನಾನಂ ವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉಪಾದಾನಾನಞ್ಚ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಭಾವೇನ ಸಹಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪಹಾತಬ್ಬಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ತತ್ಥ ರೂಪಕಾಯೋ"**ತಿಆದಿನಾ।

೩೦. ಏವಂ ಪಮಾದಮುಖೇನ ಪುರಿಮಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಪಮಾದಮುಖೇನೇವ ಅಪರಮ್ಪಿ ಸಚ್ಚದ್ವಯಂ ನಿದ್ಧಾರೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಯೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತಸ್ಸಾತಿ** ತಸ್ಸ ಪಮಾದಸ್ಸ। **ಸಮ್ಪಟಿವೇಧೇನಾತಿ** ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಜಾನನೇನ ಅಸ್ಸಾದಾದೀನಂ ಜಾನನೇನ। **ರಕ್ಖಣಾ ಪಟಿಸಂಹರಣಾತಿ** ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ರಕ್ಖಣಸಙ್ಖಾತಾ ಪಮಾದಸ್ಸ ಪಟಿಸಂಹರಣಾ, ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಸಙ್ಕೋಚನಾ ಅಪ್ಪಮಾದಾನುಯೋಗೇನ ಯಾ ಖೇಪನಾ। **ಅಯಂ ಸಮಥೋತಿ** ಕಿಚ್ಚೇನ ಸಮಾಧಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಯಂ ವೋದಾನಪಕ್ಖವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಆವಟ್ಟನಾ। **"ಯದಾ ಜಾನಾತಿ ಕಾಮಾನಂ...ಪೇ॰... ಆನಿಸಂಸ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಸಮಥಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಉಪಾಯಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ತತ್ಥ **ಕಾಮಾನನ್ತಿ** ವತ್ಥುಕಾಮಾನಞ್ಚ ಕಿಲೇಸಕಾಮಾನಞ್ಚ। **ಅಸ್ಸಾದಞ್ಚ ಅಸ್ಸಾದತೋತಿ** ಕಾಮೇ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಂ ಸುಖಸೋಮನಸ್ಸಸಙ್ಖಾತಂ ಅಸ್ಸಾದಂ ಅಸ್ಸಾದತಾಯ ಅಸ್ಸಾದಮತ್ತತೋ। **ಆದೀನವನ್ತಿ** "ಅಪ್ಪಸ್ಸಾದಾ ಕಾಮಾ ಬಹುದುಕ್ಖಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೩೪) ವುತ್ತಂ ಆದೀನವಂ ದೋಸಂ। **ನಿಸ್ಸರಣನ್ತಿ** ಪಠಮಜ್ಝಾನಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಕಾಮಾನಮೇತಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಯದಿದಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮ"ನ್ತಿ (ಇತಿವು॰ ೭೨)। **ಓಕಾರನ್ತಿ** ಲಾಮಕಭಾವಂ। **ಸಂಕಿಲೇಸನ್ತಿ** ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸನಂ। ಕಾಮಹೇತು ಹಿ ಸತ್ತಾ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸನ್ತಿ। **ವೋದಾನನ್ತಿ** ವಿಸುಜ್ಝನಂ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ಚ ಆನಿಸಂಸನ್ತಿ** ನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಯೋಗಂ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಸಮಥೇ ಸತಿ। **ಯಾ ವೀಮಂಸಾತಿ** ಯಾ ಪಞ್ಞಾ। "ಸಮಾಹಿತೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೫.೧೦೭೧) ಹಿ ವುತ್ತಂ। ಯಥಾ ತಣ್ಹಾಸಹಿತಾವ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸಹಿತಾವ ತಣ್ಹಾ ಉಪಾದಾನಾನಂ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಾಸು ನಿರುದ್ಧಾಸು ಉಪಾದಾನಾದೀನಂ ಅಭಾವೋ ಏವಾತಿ ತಣ್ಹಾಅವಿಜ್ಜಾಪಹಾನೇನ ಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖನಿರೋಧಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಇಮೇಸು ದ್ವೀಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪಹೀನೇಸೂ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ವಿಸಭಾಗಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರಿತಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಏವಂ ವೋದಾನಪಕ್ಖಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಚ ಆವಟ್ಟನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಚ ಆವಟ್ಟನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಥಾಪಿ ಮೂಲೇ"**ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾ ನಾಮ ಪತಿಟ್ಠಾಹೇತುಭಾವೇನ ಮೂಲನ್ತಿ ಲದ್ಧವೋಹಾರೇ ಭೂಮಿಗತೇ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಅವಯವೇ ಫರಸುಛೇದಾದಿಅನ್ತರಾಯಾಭಾವೇನ ಅನುಪದ್ದವೇ ತತೋ ಏವ ದಳ್ಹೇ ಥಿರೇ ಸತಿ ಖನ್ಧೇ ಛಿನ್ನೇಪಿ ಅಸ್ಸತ್ಥಾದಿರುಕ್ಖೋ ರುಹತಿ, ಏವಮೇವ ತಣ್ಹಾನುಸಯಸಙ್ಖಾತೇ ಅತ್ತಭಾವರುಕ್ಖಸ್ಸ ಮೂಲೇ ಮಗ್ಗಞಾಣಫರಸುನಾ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನೇ ತಯಿದಂ ದುಕ್ಖಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಅಪರಾಪರಭಾವೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ ನ ನಿರುಜ್ಝತೀತಿ। ಕಾಮತಣ್ಹಾದಿನಿವತ್ತನತ್ಥಂ **"ಭವತಣ್ಹಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಏತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ** ಏತಸ್ಸ ಭವತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಭವೇಸು ಆದೀನವಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದನಾದಿವಸೇನ ಅಸ್ಸಾದಗ್ಗಹಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಸಂಯೋಜನೀಯೇಸು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ತಣ್ಹಾ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೫೭)। ತೇನೇವಾಹ - **"ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಹಿ ಭವತಣ್ಹಾ"**ತಿ। ಇಧ ಸಮಥೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಮಗ್ಗಸಮಾಧಿ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ ಚ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾತಿ ಆಹ - **"ಯೇನ ತಣ್ಹಾನುಸಯಂ ಸಮೂಹನತೀ"**ತಿಆದಿ। **ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀತಿ** ವಿಸಭಾಗಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರಿತಾನೀತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಇದಾನಿ ನ ಕೇವಲಂ ನಿದ್ಧಾರಿತೇಹೇವ ವಿಸಭಾಗಸಭಾಗಧಮ್ಮೇಹಿ ಆವಟ್ಟನಂ, ಅಥ ಖೋ ಪಾಳಿಆಗತೇಹಿಪಿ ತೇಹಿ ಆವಟ್ಟನಂ ಆವಟ್ಟಹಾರೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣ"**ನ್ತಿ ಗಾಥಮಾಹ । ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸಾತಿ** ಸಬ್ಬಾಕುಸಲಸ್ಸ। **ಅಕರಣನ್ತಿ** ಅನುಪ್ಪಾದನಂ। **ಕುಸಲಸ್ಸಾತಿ** ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಸ್ಸ। **ಉಪಸಮ್ಪದಾತಿ** ಪಟಿಲಾಭೋ। **ಸಚಿತ್ತಪರಿಯೋದಾಪನನ್ತಿ** ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತವೋದಾನಂ, ತಂ ಪನ ಅರಹತ್ತೇನ **ಹೋತಿ**। ಇತಿ ಸೀಲಸಂವರೇನ ಸಬ್ಬಪಾಪಂ ಪಹಾಯ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ಕುಸಲಂ ಸಮ್ಪಾದೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಫಲೇನ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯೋದಪೇತಬ್ಬನ್ತಿ **ಏತಂ ಬುದ್ಧಾನ ಸಾಸನಂ** ಓವಾದೋ ಅನುಸಿಟ್ಠೀತಿ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ, ವಿತ್ಥಾರತೋ ಪನ ಅತ್ಥೋ ಪಾಳಿತೋ ಏವ ವಿಞ್ಞಾಯತಿ।

ತತ್ಥ “**ಸಬ್ಬಪಾಪಂ ನಾಮಾ**”ತಿಆದೀಸು **ದೋಸಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ದೋಸೋ ಸಮುಟ್ಠಾನಮೇವ ಏತಸ್ಸಾತಿ ದೋಸಸಮುಟ್ಠಾನಂ, ನ ದೋಸೋ ಏವ ಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ। ಲೋಭಸಮುಟ್ಠಾನಾಯಪಿ ಪಿಸುಣವಾಚಾಯ ಸಮ್ಭವತೋ। ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತನ್ತಿ ಪದಂ ಅಪೇಕ್ಖಿತ್ವಾ “ದೋಸಸಮುಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ನಪುಂಸಕನಿದ್ದೇಸೋ। **ಲೋಭಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಮೋಹಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪೋ ಉದ್ಧಚ್ಚಚಿತ್ತೇನ ಪವತ್ತಯತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ತಸ್ಸ ಮೋಹಸಮುಟ್ಠಾನತಾ ವುತ್ತಾ।

ಏವಂ ದುಚ್ಚರಿತಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಕಮ್ಮವಿಭಾಗೇನ “ಸಬ್ಬಪಾಪ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತಪಾಪಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿಸ್ಸ ಅಕುಸಲಮೂಲವಸೇನ ಅಗತಿಗಮನವಿಭಾಗಮ್ಪಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಕುಸಲಮೂಲ**”ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತ**ನ್ತಿ ಲೋಭಾದಿಅಕುಸಲಾನಿ ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾನಿ, ಕಾಯವಚೀಪಯೋಗಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪೇನ್ತಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಛನ್ದಾ**ತಿ ಛನ್ದಹೇತು। **ಯಂ ಛನ್ದಾ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಇದಂ ಲೋಭಸಮುಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಛನ್ದಾ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಯದೇತಂ ಅಗತಿಗಮನಂ, ಇದಂ ಲೋಭಸಮುಟ್ಠಾನನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೇಸೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಏತ್ತಾವತಾ “ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣ”ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಪಾಪಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಅಕರಣಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಲೋಭೋ...ಪೇ॰... ಪಞ್ಞಾಯಾ**”ತಿ ತೀಹಿ ಕುಸಲಮೂಲೇಹಿ ತಿಣ್ಣಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಂ ಪಹಾನವಸೇನ ಸಬ್ಬಪಾಪಸ್ಸ ಅಕರಣಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಮಾಹ। ತಥಾ **ಲೋಭೋ ಉಪೇಕ್ಖಾಯಾ**ತಿಆದಿನಾ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೇಹಿ। ತತ್ಥ ಅರತಿಂ ವೂಪಸಮೇನ್ತೀ ಮುದಿತಾ ತಸ್ಸಾ ಮೂಲಭೂತಂ ಮೋಹಂ ಪಜಹತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ – **“ಮೋಹೋ ಮುದಿತಾಯ ಪಹಾನಂ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀ**”ತಿ।

೩೧. ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ಪಾಪಂ ತಸ್ಸ ಅಕರಣಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಸೇಸಪದಾನಞ್ಚ ಅತ್ಥವಿಭಾವನಮುಖೇನ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಸಬ್ಬಪಾಪಂ ನಾಮ ಅಟ್ಠ ಮಿಚ್ಛತ್ತಾನೀ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಕಿರಿಯಾ ಅಕರಣಂ ಅನಜ್ಝಾಚಾರೋ**ತಿ ತೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಮಿಚ್ಛತ್ತಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಮೇವ ವದತಿ। ತಥಾ **ಕಿರಿಯಾ ಕರಣಂ ಅಜ್ಝಾಚಾರೋ**ತಿ ತೀಹಿಪಿ ಪದೇಹಿ ಉಪ್ಪಾದನಮೇವ ವದತಿ। **ಅಜ್ಝಾಚಾರೋ**ತಿ ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ಆಚರಣಂ। **ಅತೀತಸ್ಸಾ**ತಿ ಚಿರಕಾಲಪ್ಪವತ್ತಿವಸೇನ ಪುರಾಣಸ್ಸ। **ಮಗ್ಗಸ್ಸಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ – “ಪುರಾಣಮಗ್ಗಂ ಪುರಾಣಂ ಅಞ್ಜಸನ್ತಿ ಖೋ ಅರಿಯಸ್ಸೇತಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಧಿವಚನ”ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೫ ಅತ್ಥತೋ ಸಮಾನಂ)। ಅತೀತೇನ ವಾ ವಿಪಸ್ಸಿನಾ ಭಗವತಾ ಯಥಾಧಿಗತಂ ದೇಸಿತಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯ “ಅತೀತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸಾ”ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಿಪಸ್ಸಿನೋ ಹಿ ಅಯಂ ಭಗವತೋ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖುದ್ದೇಸಗಾಥಾತಿ।

ಯಂ ಪಟಿವೇಧೇನಾತಿ ಯಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯೇನ। **ಯಂ ಪರಿಯೋದಾಪಿತಂ, ಅಯಂ ನಿರೋಧೋ**ತಿ ಯದಿಪಿ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು ಕೇನಚಿ ಸಂಕಿಲೇಸೇನ ನ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತಿ, ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಪನ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವಸೇನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಯಾವ ಸಂಕಿಲೇಸಾ ನ ವಿಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಾವ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು ಅಪರಿಯೋದಪಿತಾತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಯಥಾ ನಿಬ್ಬಾನಾಧಿಗಮೇನ ಯೇ ಖನ್ಧಾ ವೂಪಸಮೇತಬ್ಬಾ, ತೇಸಂ ಸೇಸಭಾವೇನ ಅಸೇಸಭಾವೇನ ಚ “ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ”ತಿ ಚ, “ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ”ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಇಮಾನಿ ಪಾಳಿಆಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರಿತಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪುನಪಿ ಪಾಳಿಆಗತಧಮ್ಮಾನಂ ಸಭಾಗವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನೇನ ಆವಟ್ಟಹಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಧಮ್ಮೋ ಹವೇ ರಕ್ಖತೀ**”ತಿ ಗಾಥಮಾಹ। ತಸ್ಸಾ ಪದತ್ಥೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೋ ಏವ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಪುಞ್ಞಧಮ್ಮೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಧಮ್ಮೋ ನಾಮ ದುವಿಧೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಮಗ್ಗೋ ಚಾ**”ತಿ ಆಹ। ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಸೀಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಸೀಲಂ ಗಹಿತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ । ಸಬ್ಬಾ ಉಪಪತ್ತಿಯೋ **ದುಗ್ಗತಿ** ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾದಿಯೋಗೇನ ದುಕ್ಖಾ ಗತಿಯೋತಿ ಕತ್ವಾ। ಯಥಾವುತ್ತೇ ದುವಿಧೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಠಮೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಥಾ ಸುಚಿಣ್ಣೋ ಹೋತಿ, ಯತೋ ಚ ಸೋ ರಕ್ಖತಿ, ಯತ್ಥ ಚ ಪತಿಟ್ಠಾಪೇತಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತತ್ಥ ಯಾ ಸಂವರಸೀಲೇ ಅಖಣ್ಡಕಾರಿತಾ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಪಾಯತೋ ರಕ್ಖಣೇ ಏಕನ್ತಿಕಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತುಂ ಗಾಮಣಿಸಂಯುತ್ತೇ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೫೮) **ಅಸಿಬನ್ಧಕಪುತ್ತಸುತ್ತಂ** ಆಭತಂ।

ತತ್ಥ **ಏವನ್ತಿ** ಪಕಾರೇನ। **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡನೇ, ಇಮಿನಾಪಿ ಪಕಾರೇನ ಅಯಮತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಅಸಿಬನ್ಧಕಪುತ್ತೋ**ತಿ ಅಸಿಬನ್ಧಕಸ್ಸ ನಾಮ ಪುತ್ತೋ। ಗಾಮೇ ಜೇಟ್ಠಕತಾಯ **ಗಾಮಣೀ। ಪಚ್ಛಾಭೂಮಕಾ**ತಿ ಪಚ್ಛಾಭೂಮಿವಾಸಿನೋ। **ಕಾಮಣ್ಡಲುಕಾ**ತಿ ಸಕಮಣ್ಡಲುನೋ। **ಸೇವಾಲಮಾಲಿಕಾ**ತಿ ಪಾತೋವ ಉದಕತೋ ಸೇವಾಲಞ್ಚೇವ ಉಪ್ಪಲಾದೀನಿ ಚ ಗಹೇತ್ವಾ ಉದಕಸುದ್ಧಿಭಾವಜಾನನತ್ಥಂ ಮಾಲಂ ಕತ್ವಾ ಪಿಳನ್ಧನಕಾ। **ಉದಕೋರೋಹಕಾ**ತಿ ಸಾಯಂ ಪಾತಂ ಉದಕಂ ಓರೋಹಣಕಾ। **ಉಯ್ಯಾಪೇನ್ತೀ**ತಿ ಉಪರಿಯಾಪೇನ್ತಿ। **ಸಞ್ಞಾಪೇನ್ತೀ**ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಯಾಪೇನ್ತಿ। **ಸಗ್ಗಂ ನಾಮ ಓಕ್ಕಾಮೇನ್ತೀ**ತಿ ಪರಿವಾರೇತ್ವಾ ಠಿತಾವ "ಗಚ್ಛ, ಭೋ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ, ಗಚ್ಛ, ಭೋ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ"ನ್ತಿ ವದನ್ತಾ ಸಗ್ಗಂ ಪವೇಸೇನ್ತಿ।

ಅನುಪರಿಸಕ್ಕೇಯ್ಯಾತಿ ಅನುಪರಿಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। **ಉಮ್ಮುಜ್ಜಾ**ತಿ ಉಟ್ಠಹ। **ಉಪ್ಲವಾ**ತಿ ಜಲಸ್ಸ ಉಪರಿಪ್ಲವ। **ಥಲಮುಪ್ಲವಾ**ತಿ ಥಲಂ ಅಭಿರುಹ। **ತತ್ರ ಯಾಸ್ಸಾ**ತಿ ತತ್ರ ಯಂ ಅಸ್ಸ, ಯಂ ಭವೇಯ್ಯ। **ಸಕ್ಖರಕಠಲ**ನ್ತಿ ಸಕ್ಖರಾ ವಾ ಕಠಲಾ ವಾ। **ಸಾ ಅಧೋಗಾಮೀ ಅಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಾ ಅಧೋ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಹೇಟ್ಠಾಗಾಮೀ ಭವೇಯ್ಯ। **ಅಧೋ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। **ಮಗ್ಗಸ್ಸಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ। **ತಿಕ್ಖತಾ**ತಿ ತಿಖಿಣತಾ। ಸಾ ಚ ಖೋ ನ ಸತ್ಥಕಸ್ಸ ವಿಯ ನಿಸಿತಕರಣತಾ, ಅಥ ಖೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪಟುಭಾವೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಧಿಮತ್ತತಾ"**ತಿ ಆಹ। ನನು ಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಅತ್ತನಾ ಪಹಾತಬ್ಬಕಿಲೇಸೇ ಅನವಸೇಸಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತೀತಿ ಅತಿಖಿಣೋ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ತಥಾಪಿ ನೋ ಚ ಖೋ "ಯಥಾ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ವಚನತೋ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಹಾನಂ ಪತಿ ಅತ್ಥಿ ಕಾಚಿ ವಿಸೇಸಮತ್ತಾತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುಂ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ ನ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ, ಸಬ್ಬುಪಪತ್ತಿಸಮತಿಕ್ಕಮನಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಓಧಿಸೋ ಕಿಲೇಸಾ ಪಹೀಯನ್ತಿ, ತಞ್ಚ ನೇಸಂ ತಥಾಪಹಾನಂ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇಸು ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಪಾಟವಪಾಟವತರಪಾಟವತಮಭಾವೇನ ಹೋತೀತಿ ಯೋ ವಜಿರೂಪಮಧಮ್ಮೇಸು ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಾನಂ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟುತಮಭಾವೋ। ಅಯಂ ಇಧ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ತಿಕ್ಖತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇನೇವಾಹ - **"ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಸುಚಿಣ್ಣೋ ಸಬ್ಬಾಹಿ ಉಪಪತ್ತೀಹಿ ರಕ್ಖತೀ"**ತಿ। **"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿನಾ **ಸುತ್ತನ್ತರೇನ** (ಉದಾ॰ ೩೨) ಸುಗತಿಸಞ್ಞಿತಾನಮ್ಪಿ ಉಪಪತ್ತೀನಂ ದುಗ್ಗತಿಭಾವಂ ಸಾಧೇತಿ।

೩೧. ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮಾನಂ ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾದೀನಂ ಸಭಾಗಧಮ್ಮಾನಞ್ಚ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾದೀನಂ ನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ಆವಟ್ಟಹಾರಂ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥ ದುಗ್ಗತೀನಂ ಹೇತು ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। **ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಅರಿಯಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಂ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯಂ ರಕ್ಖತೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಾಹಿ ದುಗ್ಗತೀಹಿ ರಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೋ ನಿರೋಧೋ ರಕ್ಖನ್ತೋ ವಿಯ ವುತ್ತೋ, ನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ ಕತ್ತುಭಾವೇನ ಉಪಚರಿತತ್ತಾ। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ವಿಸಭಾಗಸಭಾಗಧಮ್ಮಾವಟ್ಟನವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರಿತಾನೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಆವಟ್ಟಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ವಿಭತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೩೩. **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವಿಭತ್ತಿಹಾರೋ**ತಿ ವಿಭತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ ಧಮ್ಮವಿಭತ್ತಿಭೂಮಿವಿಭತ್ತಿಪದಟ್ಠಾನವಿಭತ್ತೀತಿ ತಿವಿಧಾ ವಿಭತ್ತಿ। ತಾಸು ಯಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮೇಸು ವಿಭಾಗತೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇಸು ತತ್ಥ ಲಬ್ಭಮಾನೋ ಭೂಮಿವಿಭಾಗೋ ಪದಟ್ಠಾನವಿಭಾಗೋ ಚ ನಿದ್ದಿಸಿಯಮಾನೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಧಮ್ಮವಿಭತ್ತಿಂ ತಾವ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ಸೋಳಸವಿಧೇ ಪಟ್ಠಾನೇ ಯೇಸಂ ಸುತ್ತಾನಂ ವಸೇನ ವಿಸೇಸತೋ ವಿಭಜಿತಬ್ಬಾ, ತಾನಿ ಸುತ್ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದ್ವೇ ಸುತ್ತಾನಿ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ವಾಸನಾ ಪುಞ್ಞಭಾವನಾ, ತಸ್ಸಾ ಭಾಗೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋ ವಾಸನಾಭಾಗೋ, ತಸ್ಸ ಹಿತನ್ತಿ

ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ, ಸುತ್ತಂ। ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝನಂ ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಪದಾಲನಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ, ತಸ್ಸ ಭಾಗೋತಿ ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಮೇವ। ಯಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ತೀಣಿ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂನಿ ದೇಸಿತಾನಿ, ತಂ ಸುತ್ತಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ। ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾ ದೇಸಿತಾ, ತಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ **ಪಾಳಿಯಂ**ಯೇವ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ।

ಪುಞ್ಞಭಾಗಿಯಾತಿ ಪುಞ್ಞಭಾಗೇ ಭವಾ। ತಥಾ **ಫಲಭಾಗಿಯಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಫಲ**ನ್ತಿ ಪನ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಂ। **ಸಂವರಸೀಲ**ನ್ತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ, ಸತಿಸಂವರೋ, ಞಾಣಸಂವರೋ, ಖನ್ತಿಸಂವರೋ, ವೀರಿಯಸಂವರೋತಿ ಪಞ್ಚ ಸಂವರಾ ಸಂವರಸೀಲಂ। **ಪಹಾನಸೀಲ**ನ್ತಿ ತದಙ್ಗಪ್ಪಹಾನಂ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಂ, ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಂ, ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಂ, ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನನ್ತಿ ಪಞ್ಚಪ್ಪಹಾನಾನಿ। ತೇಸು ನಿಸ್ಸರಣಪ್ಪಹಾನವಜ್ಜಾನಂ ಪಹಾನಾನಂ ವಸೇನ ಪಹಾನಸೀಲಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಸೋ**ತಿ ಯೋ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಸುತ್ತಸಮ್ಪಟಿಗ್ಗಾಹಕೋ, ಸೋ। **ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನಾ**ತಿ ತೇನ ಸಂವರಸೀಲಸಙ್ಖಾತೇನ ಸೇಟ್ಠಚರಿಯೇನ ಕಾರಣಭೂತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಭವತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ನ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ, ಕೇಚಿ ಪನ "ತೇನೇವ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ಸಿಯಾ ತಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪೋ।

ಪಹಾನಸೀಲೇ ಠಿತೋತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪ್ಪಹಾನಾನಂ ವಸೇನ ಪಹಾನಸೀಲೇ ಠಿತೋ। **ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನಾ**ತಿ ತೇನ ಪಹಾನಸೀಲೇನ ವಿಸೇಸಭೂತೇನ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನ। ಯೇ ಪನ "ತೇನೇವ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಅಯಂ ಪಾಠೋ "ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ನಾಮ ಸುತ್ತಂ ದಾನಕಥಾ, ಸೀಲಕಥಾ, ಸಗ್ಗಕಥಾ, ಪುಞ್ಞವಿಪಾಕಕಥಾ"ತಿ। ಯೇ ಪನ "ತೇನ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇನಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಅಯಂ ಪಾಠೋ - "ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ನಾಮ ಸುತ್ತಂ ದಾನಕಥಾ, ಸೀಲಕಥಾ, ಸಗ್ಗಕಥಾ ಕಾಮಾನಂ ಆದೀನವೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮೇ ಆನಿಸಂಸೋ"ತಿ। ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪಾಠೋ ಯುತ್ತತರೋತಿ? ಪಚ್ಛಿಮೋ ಪಾಠೋತಿ ನಿಟ್ಠಂ ಗನ್ತಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ "ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ನಾಮ ಸುತ್ತಂ ಯಾ ಚತುಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನಾ"ತಿ ವಕ್ಖತಿ, ನ ಹಿ ಮಹಾಥೇರೋ ಸಾವಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸೀತಿ।

"ನತ್ಥಿ ಪಜಾನನಾ"ತಿಆದಿನಾ ಉಭಿನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಅಸಙ್ಕರಕಾರಣಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಪಜಾನನಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಾ ವುಟ್ಠಾನಗಾಮಿನೀ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾ। **ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತಾನೀ**ತಿ ಇಮೇಸಂ ಸುತ್ತಾನಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾನಂ ವಕ್ಖಮಾನಾನಞ್ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಾನಂ ವಸೇನ ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತಾನಿ। **ದೇಸನಾಯಾ**ತಿ ದೇಸನಾನಯೇನ। **ಸಬ್ಬತೋ ವಿಚಯೇನ ಹಾರೇನ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ**ತಿ ಸಬ್ಬತೋಭಾಗೇನ ಏಕಾದಸಸು ಠಾನೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವಿಚಯೇನ ಹಾರೇನ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ। **"ಯುತ್ತಿಹಾರೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನೀ"**ತಿ ಏತೇನ ವಿಚಯಹಾರಯುತ್ತಿಹಾರಾ ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸ್ಸ ಪರಿಕಮ್ಮಟ್ಠಾನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **"ಯಾವತಿಕಾ ಞಾಣಸ್ಸ ಭೂಮೀ"**ತಿ ಇಮಿನಾ ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸ್ಸ ಮಹಾವಿಸಯತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೩೪. ಏವಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಭಾವೇಹಿ ಧಮ್ಮೇ ಏಕದೇಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಭಾವೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾಸಾಧಾರಣಭಾವೇಹಿ ವಿಭಜಿತುಂ **"ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಕತಮೇ ಸಭಾವಧಮ್ಮಾ। **ಸಾಧಾರಣಾ**ತಿ ಅವಿಸಿಟ್ಠಾ, ಸಮಾನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ದುವೇ ಪಕತಿಯೋ। ಪಕತಿಅತ್ಥೋ ಹಿ ಅಯಂ ಧಮ್ಮ-ಸದ್ದೋ "ಜಾತಿಧಮ್ಮಾನಂ ಸತ್ತಾನ"ನ್ತಿಆದೀಸು (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೩) ವಿಯ। **ನಾಮಸಾಧಾರಣಾ**ತಿ ನಾಮೇನ ಸಾಧಾರಣಾ, ಕುಸಲಾಕುಸಲಾತಿ ಸಮಾನನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವತ್ಥುಸಾಧಾರಣಾ**ತಿ ವತ್ಥುನಾ ನಿಸ್ಸಯೇನ ಸಾಧಾರಣಾ, ಏಕಸನ್ತತಿಪತಿತತಾಯ ಸಮಾನವತ್ಥುಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಿಸೇಸತೋ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇ ಪಹಾನೇಕಟ್ಠಾ ನಾಮಸಾಧಾರಣಾ, ಸಹಜೇಕಟ್ಠಾ ವತ್ಥುಸಾಧಾರಣಾ। **ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಏವಂ ಜಾತಿಯ**ನ್ತಿ ಕಿಚ್ಚಪಚ್ಚಯಪಟಿಪಕ್ಖಾದೀಹಿ ಸಮಾನಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಂ ಅನಿಯತಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಪುಥುಜ್ಜನಾನಂ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ। ತಸ್ಮಾ ಸಸ್ಸತವಾದಾ ಉಚ್ಛೇದವಾದಾತಿ ಆದಿಕೋ

ಸಬ್ಬೋ ಪುಥುಜ್ಜನಭೇದೋ ಆಹರಿತ್ವಾ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ದಸನಪ್ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಕಿಲೇಸಾ ಸಾಧಾರಣಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಂ ಅನಿಯತಾನಂ ಏವ ಚ ಸಮ್ಭವತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯತಾನಂ ಅಸಮ್ಭವತೋ ಚ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅರಿಯಸಾವಕೋತಿ ಸೇಕ್ಖಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಸಬ್ಬಾ ಸಾ ಅವೀತರಾಗೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾ**ತಿ ಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿ ರೂಪಾವಚರಾ ಅರೂಪಾವಚರಾ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರೋ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಪತ್ತೀತಿ ಏವಮಾದೀಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾ। ಕುಸಲಸಮಾಪತ್ತಿ ಪನ ಇಮಿನಾ ಪರಿಯಾಯೇನ ಸಿಯಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ , ಇಮಂ ಪನ ದೋಸಂ ಪಸ್ಸನ್ತಾ ಕೇಚಿ "ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ...ಪೇ॰... ಸಬ್ಬಾ ಸಾ ಅವೀತರಾಗೇಹಿ ಸಾಧಾರಣಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ। ಕಥಂ ತೇ ಓಧಿಸೋ ಗಹಿತಾ, ಅಥ ಓಧಿಸೋ ಗಹೇತಬ್ಬಾ, ಕಥಂ ಸಾಧಾರಣಾತಿ? ಅನುಯೋಗಂ ಮನಸಿಕತ್ವಾ ತಂ ವಿಸೋಧೇನ್ತೋ ಆಹ - **"ಸಾಧಾರಣಾ ಹಿ ಧಮ್ಮಾ ಏವಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಂ ಅನಿಯತಾನಞ್ಚ ಸಾಧಾರಣಾತಿ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಸಾಧಾರಣಾ ಧಮ್ಮಾ ನ ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ಸಾಧಾರಣತಾಯ ಸಾಧಾರಣಾ, ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ **ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಪರಂ ಪರಂ ಸಕಂ ಸಕಂ ವಿಸಯಂ ನಾತಿವತ್ತನ್ತಿ।** ಪಟಿನಿಯತಞ್ಹಿ ತೇಸಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ, ಇತರಥಾ ತಥಾ ವೋಹಾರೋ ಏವ ನ ಸಿಯಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಏತೇ ಏವ ಧಮ್ಮಾ ಏವಂ ನಿಯತಾ ವಿಸಯಾ, ತಸ್ಮಾ **"ಯೋಪಿ ಇಮೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ನ ಸೋ ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಉಪಾತಿವತ್ತತೀ"**ತಿ ಆಹ। ನ ಹಿ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಂ ಅನಿಯತಾನಞ್ಚ ದಸ್ಸನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಕಿಲೇಸಾ ನ ಸನ್ತಿ, ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಾ ಸನ್ತೀತಿ ಏವಂ ಸೇಸೇಪಿ ವತ್ತಬ್ಬಂ।

ಅಸಾಧಾರಣೋ ನಾಮ ಧಮ್ಮೋ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತನಿಯತೋ ಅರಿಯೇಸು ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮವಸೇನ ಅನರಿಯೇಸು ಸಬ್ಬಾಭಬ್ಬಪಹಾತಬ್ಬವಸೇನ ಗವೇಸಿತಬ್ಬೋ, ಇತರಸ್ಸ ತಥಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಭಾವಾಭಾವತೋ। ಸೋ ಚ ಖೋ ಸಾಧಾರಣಾವಿಧುರತಾಯ ತಂ ತಂ ಉಪಾದಾಯ ತಥಾವುತ್ತದೇಸನಾನುಸಾರೇನಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ ಯಾವ ದೇಸನಂ ಉಪಾದಾಯ ಗವೇಸಿತಬ್ಬಾ ಸೇಕ್ಖಾಸೇಕ್ಖಾ ಭಬ್ಬಾಭಬ್ಬಾ"**ತಿ ಇಮಿನಾ। **ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ। **ಧಮ್ಮತಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಸಭಾವೋ ಪಠಮಸ್ಸ ಮಗ್ಗಟ್ಠತಾ ದುತಿಯಸ್ಸ ಫಲಟ್ಠತಾ। ಪಠಮಸ್ಸ ವಾ ಪಹೀಯಮಾನಕಿಲೇಸತಾ। ದುತಿಯಸ್ಸ ಪಹೀನಕಿಲೇಸತಾ। ಪುನ **ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸ। **ನಾಮನ್ತಿ** ಸೇಕ್ಖಾತಿ ನಾಮಂ। **ಧಮ್ಮತಾ**ತಿ ತಂತಂಮಗ್ಗಟ್ಠತಾ ಹೇಟ್ಠಿಮಫಲಟ್ಠತಾ ಚ। **ಪಟಿಪನ್ನಕಾನ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಸಮಙ್ಗೀನಂ। **ನಾಮನ್ತಿ** ಪಟಿಪನ್ನಕಾತಿ ನಾಮಂ। ಏವಂ "ಅಟ್ಠಮಕಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲೇಸು ಅಸಾಧಾರಣಧಮ್ಮಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇತರೇಸು ನಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಏವಂ ವಿಸೇಸಾನುಪಸ್ಸಿನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಲೋಕಿಯಧಮ್ಮೇಸು ಏವ ಹಿ ಹೀನಾದಿಭಾವೋ। ತತ್ಥ **ವಿಸೇಸಾನುಪಸ್ಸಿನಾ**ತಿ ಅಸಾಧಾರಣಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸಿನಾ। ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾನಂ ಅನಿಯತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಾಧಾರಣಾ। ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತೇಸುಪಿ ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾನಂ ಅನಿಯತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಾಧಾರಣಾ। ನಿಯತಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ಅಸಾಧಾರಣಾತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ವಿಸೇಸಾನುಪಸ್ಸಿನಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಏವಂ ನಾನಾನಯೇಹಿ ಧಮ್ಮವಿಭತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಭೂಮಿವಿಭತ್ತಿಂ ಪದಟ್ಠಾನವಿಭತ್ತಿಞ್ಚ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದಸ್ಸನಭೂಮೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ದಸ್ಸನಭೂಮೀ**ತಿ ಪಠಮಮಗ್ಗೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಠಮಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ತತೋ ಪರಂ ಓಕ್ಕನ್ತೋ , ತಸ್ಮಾ "ದಸ್ಸನಭೂಮಿ ನಿಯಾಮಾವಕ್ಕನ್ತಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹೇಟ್ಠಿಮೋ ಹೇಟ್ಠಿಮೋ ಮಗ್ಗೋ ಉಪರಿಉಪರಿಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ, ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಆದೀನಿ ಅಪ್ಪಹಾಯ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾದಿಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ। ತಥಾಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ವಿಸೇಸಕಾರಣಂ ಆಸನ್ನಕಾರಣಞ್ಚಾತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಭಾವನಾಭೂಮಿ ಉತ್ತರಿಕಾನಂ ಫಲಾನಂ ಪತ್ತಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ಞಾಣುತ್ತರಸ್ಸ ತಥಾವಿಧಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇ ಚ ಹೋತೀತಿ ಸಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವುತ್ತಾ। ಇತರಾ ಪನ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ಪಟಿಪದಾ ಸಮಥಂ ಆವಹನ್ತಿ ಏವ। ತಾಸು ಸಬ್ಬಮುದುತಾಯ ದಸ್ಸಿತಾಯ ಸೇಸಾಪಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಏವಾತಿ ಆಹ - **"ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ಸಮಥಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ।

ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥೂತಿ ದಾನಮೇವ ದಾನಮಯಂ, ಪುಜ್ಜಫಲನಿಬ್ಬತ್ತನಟ್ಠೇನ ಪುಞ್ಞಂ, ತದೇವ ಕತ್ತಬ್ಬತೋ ಕಿರಿಯಾ, ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾದೀನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ವತ್ಥು ಚಾತಿ ದಾನಮಯಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು। **ಪರತೋಘೋಸಸ್ಸಾ**ತಿ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಸ್ಸ। **ಸಾಧಾರಣ**ನ್ತಿ ನ ಬೀಜಂ ವಿಯ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ, ದಸ್ಸನಭೂಮಿಆದಯೋ ವಿಯ ವಾ ನಿಯಾಮಾವಕ್ಕನ್ತಿಆದೀನಂ ಆವೇಣಿಕಂ, ಅಥ ಖೋ ಸಾಧಾರಣಂ, ತದಞ್ಞಕಾರಣೇಹಿಪಿ ಪರತೋಘೋಸಸ್ಸ ಪವತ್ತನತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ತತ್ಥ ಕೇಚಿ ದಾಯಕಸ್ಸ ದಾನಾನುಮೋದನಂ ಆಚಿಣ್ಣನ್ತಿ ದಾನಂ ಪರತೋಘೋಸಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ವದನ್ತಿ। ದಾಯಕೋ ಪನ ದಕ್ಖಿಣಾವಿಸುದ್ಧಿಂ ಆಕಙ್ಖನ್ತೋ ದಾನಸೀಲಾದಿಗುಣವಿಸೇಸಾನಂ ಸವನೇ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ ದಾನಂ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ವುತ್ತಂ।

ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾಭಾವೇನ ಸಮಾಹಿತೋ ಧಮ್ಮಚಿನ್ತಾಸಮತ್ಥೋ ಹೋತೀತಿ ಸೀಲಂ ಚಿನ್ತಾಮಯಞಾಣಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ "**ಸೀಲಮಯ**"ನ್ತಿಆದಿ। **ಭಾವನಾಮಯ**ನ್ತಿ ಸಮಥಸಙ್ಖಾತಂ ಭಾವನಾಮಯಂ। **ಭಾವನಾಮಯಿಯಾ**ತಿ ಉಪರಿಝಾನಸಙ್ಖಾತಾಯ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಚ ಭಾವನಾಮಯಿಯಾ। ಪುರಿಮಂ ಪುರಿಮಞ್ಹಿ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ದಾನಂ ಸೀಲಂ ಲೋಕಿಯಭಾವನಾ ಚ ನ ಕೇವಲಂ ಯಥಾವುತ್ತಪರತೋಘೋಸಾದೀನಂಯೇವ, ಅಥ ಖೋ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಪರಿಯತ್ತಿಬಾಹುಸಚ್ಚಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಾನುಯೋಗಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಪಿ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುನ "**ದಾನಮಯ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಂ ವಡ್ಢೇಸಿ। ತಥಾ ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸಾದಯೋ ಕಾಯವಿವೇಕಚಿತ್ತವಿವೇಕಾದೀನಂ ಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ ಇಮಂ ನಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪತಿರೂಪದೇಸವಾಸೋ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕುಸಲವೀಮಂಸಾಯಾ**ತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾಯ। **ಅಕುಸಲಪರಿಚ್ಚಾಗೋ**ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾತಿ। **ಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಸಮಾಧಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ವಿಭತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಪರಿವತ್ತನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೩೫. **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪರಿವತ್ತನೋ ಹಾರೋ**ತಿ ಪರಿವತ್ತನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಸಂವಣ್ಣಿಯಮಾನೇ ಸುತ್ತೇ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಂ ಕುಸಲಾಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೇ ಅಕುಸಲಕುಸಲಧಮ್ಮೇ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವಾದಿವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರಣಂ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಪರಿವತ್ತನಂ, ತಸ್ಮಾ "**ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸ್ಸ ಪುರಿಸಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಭವತೀ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಾ ಪಸತ್ಥಾ, ಸುನ್ದರಾ ದಿಟ್ಠಿ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ, ತಸ್ಸ। ಸಾ ಪನಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿತಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ಲೋಕುತ್ತರಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ನಿಜ್ಜಿಣ್ಣಾ ಭವತೀ**ತಿ ಪುರಿಮನಯೇ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಹೀನಾ ಹೋತಿ, ವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಚ್ಛಿಮನಯೇ ಪಠಮಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಹೀನಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯೇ ಚಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪಚ್ಚಯಾತಿ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಹೇತು ಯೇ ಅರಿಯಾನಂ ಅದಸ್ಸನಕಾಮತಾದಯೋ ಲೋಭಾದಯೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಯೋ ಚ **ಅನೇಕೇ** ಲಾಮಕಟ್ಠೇನ **ಪಾಪಕಾ** ಅಕೋಸಲ್ಲಸಮ್ಭೂತಟ್ಠೇನ **ಅಕುಸಲಾ** ಧಮ್ಮಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ। ಇಮಸ್ಸ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಅರಿಯಸ್ಸ ಚ। **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮಾ, ಸತ್ತತ್ತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾ ವಾ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸ್ಸಾ**ತಿಆದೀನಮ್ಪಿ ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಆದೀನಂ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿ ಅವಿಮುತ್ತಾವ ಸಮಾನಾ "ವಿಮುತ್ತಾ ಮಯ"ನ್ತಿ ಏವಂಸಞ್ಞಿನೋ ಅವಿಮುತ್ತಿಯಂ ವಾ ವಿಮುತ್ತಿಸಞ್ಞಿನೋ। ತತ್ರಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಮಿಚ್ಛಾ ಪಾಪಿಕಾ ವಿಮುತ್ತಿ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿ**। ಅಟ್ಠಙ್ಗಾ ಚ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನಾಕಾರೇನ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಚ ಪವತ್ತಾ ಅನ್ತದ್ವಯಲಕ್ಖಣಾ। **ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿ** ಪನ ಫಲಧಮ್ಮಾ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೇ ಸಮಾಸೇವತೋ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮೋಕ್ಖೋ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿ। **ಮಿಚ್ಛಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಂ** ಪನ ಮಿಚ್ಛಾವಿಮೋಕ್ಖೇ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚ ಸಾರನ್ತಿ ಗಹಣವಸೇನ ಪವತ್ತೋ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ

ಅನ್ತಮಸೋ ಪಾಪಂ ಕತ್ವಾ "ಸುಕತಂ ಮಯಾ"ತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಮೋಹೋ ಚ। **ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಸ್ಸಾತಿ** ಏತ್ಥ ಸೇಕ್ಖಾನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ಸಮ್ಮಾವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಞ್ಹಿ ಉತ್ತರಿಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತಿ।

೩೯. ಏವಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಮುಖೇನ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಪಾಣಾತಿಪಾತಅದಿನ್ನಾದಾನಕಾಮೇಸುಮಿಚ್ಛಾಚಾರಾದಿತೋ ವೇರಮಣಿಯಾದೀಹಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದೀನಂ ಪರಿವತ್ತನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಸ್ಸಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಕಾಲವಾದಿಸ್ಸಾತಿ** ಲಕ್ಖಣವಚನಂ। ಕಾಲೇನ ಸಾಪದೇಸಂ ಪರಿಯನ್ತವತಿಂ ಅತ್ಥಸಞ್ಹಿತನ್ತಿ ಸೋ ಸಮ್ಫಪ್ಪಲಾಪಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ।

ಪುನ **"ಯೇ ಚ ಖೋ ಕೇಚೀ"**ತಿಆದಿನಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಮುಖೇನೇವ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಆದೀಹಿ ಏವ ಪರಿವತ್ತನಂ ಪಕಾರನ್ತರೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಸನ್ದಿಟ್ಠಿಕಾತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖಾ। **ಸಹಧಮ್ಮಿಕಾತಿ** ಸಕಾರಣಾ। **ಗಾರಯ್ಹಾತಿ** ಗರಹಿತಬ್ಬಯುತ್ತಾ। **ವಾದಾನುವಾದಾತಿ** ವಾದಾ ಚೇವ ಅನುವಾದಾ ಚ। "ವಾದಾನುಪಾತಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ವಾದಾನುಪವತ್ತಿಯೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪುಜ್ಜಾತಿ** ಪೂಜನೀಯಾ। **ಪಾಸಂಸಾತಿ** ಪಸಂಸಿತಬ್ಬಾ।

ಪುನ **"ಯೇ ಚ ಖೋ ಕೇಚೀ"**ತಿಆದಿನಾ ಮಜ್ಝಿಮಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಅನ್ತದ್ವಯಪರಿವತ್ತನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಭುಞ್ಜಿತಬ್ಬಾ**ತಿಆದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ವತ್ಥುಕಾಮವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಾನಿ। **ಭಾವಯಿತಬ್ಬಾ ಬಹುಲೀಕಾತಬ್ಬಾತಿ** ಪದದ್ವಯಂ ಕಿಲೇಸಕಾಮವಸೇನ। **ತೇಸಂ ಅಧಮ್ಮೋತಿ** ಭಾವೇತಬ್ಬೋ ನಾಮ ಧಮ್ಮೋ ಸಿಯಾ, ಕಾಮಾ ಚ ತೇಸಂ ಭಾವೇತಬ್ಬಾ ಇಚ್ಛಿತಾ, ಕಾಮೇಹಿ ಚ ವೇರಮಣೀ ಕಾಮಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ, ಇತಿ ಸಾ ತೇಸಂ ಅಧಮ್ಮೋ ಆಪಜ್ಜತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ನಿಯ್ಯಾನಿಕೋ ಧಮ್ಮೋತಿ ಸಹ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। **ದುಕ್ಖೋತಿ** ಪಾಪಂ ನಿಜ್ಜರಾಪೇಸ್ಸಾಮಾತಿ ಪವತ್ತಿತಂ ಸರೀರತಾಪನಂ ವದತಿ। **ಸುಖೋತಿ** ಅನವಜ್ಜಪಚ್ಚಯಪರಿಭೋಗಸುಖಂ। ಏತೇಸುಪಿ ವಾರೇಸು ವುತ್ತನಯೇನೇವ ಅಧಮ್ಮಭಾವಾಪತ್ತಿ ವತ್ತಬ್ಬಾ। ಇದಾನಿ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾದಿಮುಖೇನ ಸುಭಸಞ್ಞಾದಿಪರಿವತ್ತನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಯಥಾ ವಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾಸುಚಿಪಗ್ಘರಣವಸೇನ ತೇಭೂಮಕಸಙ್ಖಾರಾ ಅಸುಭತೋ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **"ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸಿನೋ ವಿಹರತೋ"**ತಿ। **"ಯಂ ಯಂ ವಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿನಾ ಪಟಿಪಕ್ಖಸ್ಸ ಲಕ್ಖಣಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ತತ್ಥ **ಅಜ್ಝಾಪನ್ನೋ**ತಿ ಅಧಿಆಪನ್ನೋ, ಅಭಿಉಪಗತೋ ಪರಿಞ್ಞಾತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪರಿವತ್ತನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ವೇವಚನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೦. **ತತ್ಥ ಕತಮೋ ವೇವಚನೋ ಹಾರೋತಿ** ವೇವಚನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ ಯಥಾ ವೇವಚನನಿದ್ದೇಸೋ ಹೋತಿ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಏಕಂ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞೇಹಿ ವೇವಚನೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ವೇವಚನೇಹೀತಿ** ಪರಿಯಾಯಸದ್ದೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪದತ್ಥೋ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತೋ ಏವ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವಾ ಏಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಅನೇಕಪರಿಯಾಯೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸತೀತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ದೇಸನಾಕಾಲೇ ಆಯತಿಞ್ಚ ಕಸ್ಸಚಿ ಕಥಞ್ಚಿ ತದತ್ಥಪಟಿಬೋಧೋ ಸಿಯಾತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ, ತಸ್ಮಿಂ ಖಣೇ ವಿಕ್ಖಿತ್ತಚಿತ್ತಾನಂ ಅಞ್ಞವಿಹಿತಾನಂ ಅಞ್ಞೇನ ಪರಿಯಾಯೇನ ತದತ್ಥಾವಬೋಧನತ್ಥಂ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ತೇನೇವ ಪದೇನ ಪುನ ವಚನೇ ತದಞ್ಞೇಸಂ ತತ್ಥ ಅಧಿಗತತಾ ಸಿಯಾತಿ ಮನ್ದಬುದ್ಧೀನಂ ಪುನಪ್ಪುನಂ ತದತ್ಥಸಲ್ಲಕ್ಖಣೇ ಅಸಮ್ಮೋಸನತ್ಥಂ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಅನೇಕೇಪಿ ಅತ್ಥಾ ಸಮಾನಬ್ಯಞ್ಜನಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಯಾ ಅತ್ಥನ್ತರಪರಿಕಪ್ಪನಾ ಸಿಯಾ, ತಸ್ಸಾ ಪರಿವಜ್ಜನತ್ಥಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ ಅನಞ್ಞಸ್ಸ ವಚನೇ ಅನೇಕಾಹಿ ತಾಹಿ ತಾಹಿ ಸಞ್ಞಾಹಿ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಞಾಪನತ್ಥಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಿಘಣ್ಡುಸತ್ಥೇ। ಧಮ್ಮಕಥಿಕಾನಂ ತನ್ತಿಅತ್ಥುಪನಿಬನ್ಧನಪರಾವಬೋಧನಾನಂ ಸುಖಸಿದ್ಧಿಯಾಪಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಅತ್ತನೋ

ಧಮ್ಮನಿರುತ್ತಿಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಭಾವನತ್ಥಂ, ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ತತ್ಥ ಬೀಜಾವಾಪನತ್ಥಂ ವಾ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ ಭಗವಾ ನಿದ್ದಿಸತಿ।

ಕಿಂ ಬಹುನಾ ಯಸ್ಸಾ ಧಮ್ಮಧಾತುಯಾ ಸುಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಾ ಯಥಾ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞಾಣಾಚಾರಾ, ತಥಾ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಸದ್ದವೋಹಾರೇತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಅತ್ಥಂ ಅನೇಕೇಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಬೋಧೇತಿ, ನ ತತ್ಥ ದನ್ಧಾಯಿತತ್ತಂ ವಿತ್ಥಾಯಿತತ್ತಂ ಅತ್ಥಸ್ಸ। ನಾಪಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಹಾನಿ, ಆವೇಣಿಕೋವಾಯಂ ಬುದ್ಧಧಮ್ಮೋತಿ ಪರಿಯಾಯದೇಸನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಆಸಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಆಸಾ ನಾಮ ವುಚ್ಚತಿ ಯಾ ಭವಿಸ್ಸಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಭವಿಸ್ಸಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನಾಗತಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತಬ್ಬಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ। **“ಅವಸ್ಸಂ ಆಗಮಿಸ್ಸತೀ”**ತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಸಾ ಪವತ್ತಿಯಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅನಾಗತತ್ಥವಿಸಯಾ ತಣ್ಹಾ **ಆಸಾ**। ಅನಾಗತಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನತ್ಥವಿಸಯಾ ತಣ್ಹಾ **ಪಿಹಾ**ತಿ ಅಯಮೇತಾಸಂ ವಿಸೇಸೋ।

ಅತ್ಥನಿಪ್ಫತ್ತಿಪಟಿಪಾಲನಾತಿ ಯಾಯ ಇಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಪಟಿಪಾಲೇತಿ ಆಗಮೇತಿ, ಯಾಯ ವಾ ನಿಪ್ಫನ್ನಂ ಅತ್ಥಂ ಪಟಿಪಾಲೇತಿ ರಕ್ಖತಿ। ಅಯಂ **ಅಭಿನನ್ದನಾ** ನಾಮ, ಯಥಾಲದ್ಧಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಕೇಲಾಯನಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಂ ಅತ್ಥನಿಪ್ಫತ್ತಿಂ ಸತ್ತಸಙ್ಖಾರವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಪಿಯಂ ವಾ ಞಾತಿ”**ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ । ತತ್ಥ **ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಂ, ಅತಿಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ಅನಿಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇಹಿಪಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ ವಾ ಅಭಿನನ್ದತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಪಟಿಕ್ಕೂಲೇಪಿ ಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸವಸೇನ ಸತ್ತಂ, ಸಙ್ಖಾರಂ ವಾ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಕೂಲತೋ ಅಭಿನನ್ದತಿ।

ಯಾಸು ಅನೇಕಧಾತೂಸು ಪವತ್ತಿಯಾ ತಣ್ಹಾ “ಅನೇಕಧಾತೂಸು ಸರಾ”ತಿ ವುತ್ತಾ, ತಾ ಧಾತುಯೋ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಚಕ್ಖುಧಾತೂ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ **ಧಾತುವಿಭಙ್ಗಾ**ದೀಸು (ವಿಭ॰ ೧೭೨ ಆದಯೋ) ಕಾಮಧಾತುಆದಯೋ ಅಞ್ಞಾಪಿ ಅನೇಕಧಾತುಯೋ ಆಗತಾ, ತಾಸಮ್ಪಿ ಏತ್ಥೇವ ಸಮವರೋಧೋತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅಟ್ಠಾರಸೇವೇತ್ಥ ದಸ್ಸಿತಾ। **ಕೇಚಿ ರೂಪಾಧಿಮುತ್ತಾ**ತಿಆದಿ ತಾಸು ಧಾತೂಸು ತಣ್ಹಾಯ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾ ಧಾತುಯೋ ಸತ್ತ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಯೋ ಧಮ್ಮಧಾತು ಚ ಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣೇನೇವ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ತಸ್ಮಾ ಅಟ್ಠಾರಸ ಧಾತುಯೋ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಛಳೇವ ತಣ್ಹಾಯ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಾನಿ ವಿಭತ್ತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖಾ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಾಪಿ ದೋಮನಸ್ಸುಪವಿಚಾರಾ ತಸ್ಸ ಅನುತ್ತರೇಸು ವಿಮೋಕ್ಖೇಸು ಪಿಹಂ ಉಪಟ್ಠಾಪಯತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ “ಪಿಹಪಚ್ಚಯಾ ದೋಮನಸ್ಸ”ನ್ತಿ ವಚನತೋ, ಕೋ ಪನ ವಾದೋ ಗೇಹಸ್ಸಿತೇಸು ದೋಮನಸ್ಸುಪವಿಚಾರೇಸೂತಿ ಇಮಾನಿ ಚತುವೀಸತಿ ಪದಾನಿ **“ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖೋ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಗೇಹಸ್ಸಿತಾ ಪನ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಅಞ್ಞಾಣುಪೇಕ್ಖತಾಯ ಯಥಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ **“ಯಾ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಗೇಹಸ್ಸಿತಾ, ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿಪಕ್ಖೋ”**ತಿ ವುತ್ತಂ।

೩೮. ಇದಾನಿ ತೇಸಂ ಉಪವಿಚಾರಾನಂ ತಣ್ಹಾಪರಿಯಾಯಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **“ಸಾಯೇವ ಪತ್ಥನಾಕಾರೇನ ಧಮ್ಮನನ್ದೀ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ಪುನ ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಞಾ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮೋ ಸಙ್ಘೋ ಸೀಲಂ ಚಾಗೋತಿ ಇಮೇಸಂ ಪರಿಯಾಯವಚನನಿದ್ಧಾರಣೇನ ವೇವಚನಹಾರಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಚಿತ್ತಂ ಮನೋ ವಿಞ್ಞಾಣ”**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **“ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಏವಂ ಜಾತಿಯ”**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಞ್ಞಾ ಪಜಾನನಾ ವಿಚಯೋ ಪವಿಚಯೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯೋ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾ ಉಪಲಕ್ಖಣಾ ಪಚ್ಚುಪಲಕ್ಖಣಾ ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಂ ಕೋಸಲ್ಲಂ ನೇಪುಞ್ಞಂ ವೇಭಬ್ಯಾ ಚಿನ್ತಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ ಭೂರೀ ಮೇಧಾ ಪರಿಣಾಯಿಕಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಪತೋದೋ ಪಞ್ಞಾ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪಞ್ಞಾಬಲಂ ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥಂ ಪಞ್ಞಾಪಾಸಾದೋ ಪಞ್ಞಾಆಲೋಕೋ ಪಞ್ಞಾಓಭಾಸೋ ಪಞ್ಞಾಪಜ್ಜೋತೋ ಪಞ್ಞಾರತನಂ ಅಮೋಹೋತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೪೯) ಏವಮಾದೀನಮ್ಪಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಪರಿಯಾಯಸದ್ದಾನಂ ಸಙ್ಗಹೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನೀತಿ ಖಯೇ ಞಾಣನ್ತಿಆದೀನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಲೋಕುತ್ತರಾನಿ, ಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಾಯ ವೇವಚನಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಇತರೇಹಿ ವೇವಚನೇಹಿ ವುತ್ತಾ ಸಬ್ಬಾ ಪಞ್ಞಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಮಿಸ್ಸಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

“ಅಪಿ ಚಾ”ತಿಆದಿನಾ ಇಮಿನಾಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ವೇವಚನಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನಾತಿ** ಅಧಿಮೋಕ್ಖಲಕ್ಖಣೇ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಟ್ಠೇನ। **ಯಥಾ ಚ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಯಂ ವುತ್ತನ್ತಿ** ಯಥಾ **ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿನಿದ್ದೇಸೇ** (ವಿಸುದ್ಧಿ॰ ೧.೧೨೩) “ಇತಿಪಿ ಸೋ ಭಗವಾ”ತಿಆದಿನಾ ಪಾಳಿಯಾ ಸೋ ಭಗವಾ ಇತಿಪಿ ಅರಹಂ…ಪೇ॰… ಇತಿಪಿ ಭಗವಾತಿ ಅನೇಕೇಹಿ ವೇವಚನೇಹಿ ಭಗವಾ ಅನುಸ್ಸರಿತಬ್ಬೋತಿ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾವ ನಯೇನ ಬಲನಿಪ್ಫತ್ತಿಗತೋ ವೇಸಾರಜ್ಜಪ್ಪತ್ತೋ ಯಾವ ಧಮ್ಮೋಭಾಸಪಜ್ಜೋತಕರೋತಿ, ಏತೇಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ವೇವಚನಂ ಬುದ್ಧಾನುಸ್ಸತಿಯಂ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ಪದಂ ಆಹರಿತ್ವಾ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಏತಾನಿಪಿ ಕತಿಪಯಾನಿ ಏವ ಭಗವತೋ ವೇವಚನಾನಿ। ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾ ಹಿ ಬುದ್ಧಗುಣಾ ಗುಣನೇಮಿತ್ತಕಾನಿ ಚ ಭಗವತೋ ನಾಮಾನಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಧಮ್ಮಸೇನಾಪತಿನಾ -

> “ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ ನಾಮಾನಿ, ಸಗುಣೇನ ಮಹೇಸಿನೋ।
> ಗುಣೇನ ನಾಮಮುದ್ಧೇಯ್ಯಂ, ಅಪಿ ನಾಮ ಸಹಸ್ಸತೋ”ತಿ॥ (ಉದಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೩)।

ಧಮ್ಮಾನುಸ್ಸತಿಯಂ **“ಅಸಙ್ಖತ”**ನ್ತಿಆದೀಸು ನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಸಙ್ಖತನ್ತಿ **ಅಸಙ್ಖತಂ**। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಅನ್ತೋ ವಿನಾಸೋತಿ **ಅನನ್ತಂ**। ಆಸವಾನಂ ಅನಾರಮ್ಮಣತೋ **ಅನಾಸವಂ**। ಅವಿಪರೀತಸಭಾವತ್ತಾ **ಸಚ್ಚಂ**। ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಪರತೀರಭಾವತೋ **ಪಾರಂ**। ನಿಪುಣಞಾಣವಿಸಯತ್ತಾ **ಸುಖುಮಸಭಾವತ್ತಾ ಚ ನಿಪುಣ**। ಅನುಪಚಿತಞಾಣಸಮ್ಭಾರೇಹಿ ದಟ್ಠುಂ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ **ಸುದುದ್ದಸಂ**। ಉಪ್ಪಾದಜರಾಹಿ ಅನಭಾಹತತ್ತಾ **ಅಜಜ್ಜರಂ**। ಥಿರಭಾವೇನ **ಧುವಂ**। ಜರಾಮರಣೇಹಿ ಅಪಲುಜ್ಜನತೋ **ಅಪಲೋಕಿತಂ**। ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಚ ಅಪಸ್ಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಅನಿದಸ್ಸನಂ**। ರಾಗಾದಿಪಪಞ್ಚಾಭಾವೇನ **ನಿಪ್ಪಪಞ್ಚಂ**। ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವೂಪಸಮಹೇತುತಾಯ **ಸನ್ತಂ**।

ಅಮತಹೇತುತಾಯ ಭಙ್ಗಾಭಾವತೋ ಚ **ಅಮತಂ**। ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ ಅತಪ್ಪಕಟ್ಠೇನ ಚ **ಪಣೀತಂ**। ಅಸಿವಾನಂ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸವಿಪಾಕವಟ್ಟಾನಂ ಅಭಾವೇನ **ಸಿವಂ**। ಚತೂಹಿ ಯೋಗೇಹಿ ಅನುಪದ್ದವಭಾವೇನ **ಖೇಮಂ**। ತಣ್ಹಾ ಖೀಯತಿ ಏತ್ಥಾತಿ **ತಣ್ಹಕ್ಖಯೋ**। ಕತಪುಞ್ಞೇಹಿಪಿ ಕದಾಚಿದೇವ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಅಚ್ಛರಿಯಂ**। ಅಭೂತಪುಬ್ಬತ್ತಾ **ಅಬ್ಭುತಂ** । ಅನನ್ತರಾಯತ್ತಾ **ಅನೀತಿಕಂ**। ಅನನ್ತರಾಯಭಾವಹೇತುತೋ **ಅನೀತಿಕಧಮ್ಮಂ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩.೫.೩೭೭-೪೦೯)।

ಅನಿಬ್ಬತ್ತಿಸಭಾವತ್ತಾ **ಅಜಾತಂ**। ತತೋ ಏವ **ಅಭೂತಂ**। ಉಭಯೇನಾಪಿ ಉಪ್ಪಾದರಹಿತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕೇನಚಿ ಅನುಪದ್ದುತತ್ತಾ **ಅನುಪದ್ದವಂ**। ನ ಕೇನಚಿ ಪಚ್ಚಯೇನ ಕತನ್ತಿ **ಅಕತಂ**। ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಸೋಕೋತಿ **ಅಸೋಕಂ**। ಸೋಕಹೇತುವಿಗಮೇನ **ವಿಸೋಕಂ**। ಕೇನಚಿ ಅನುಪಸಜ್ಜಿತಬ್ಬತ್ತಾ **ಅನುಪಸಗ್ಗಂ**। ಅನುಪಸಗ್ಗಭಾವಹೇತುತೋ **ಅನುಪಸಗ್ಗಧಮ್ಮಂ**।

ಗಮ್ಭೀರಞಾಣಗೋಚರತೋ **ಗಮ್ಭೀರಂ**। ಸಮ್ಮಾಪಟಿಪತ್ತಿಂ ವಿನಾ ಪಸ್ಸಿತುಂ ಪತ್ತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ **ದುಪ್ಪಸ್ಸಂ**। ಸಬ್ಬಲೋಕಂ ಉತ್ತರಿತ್ವಾ ಠಿತನ್ತಿ **ಉತ್ತರಂ**। ನತ್ಥಿ ಏತಸ್ಸ ಉತ್ತರನ್ತಿ **ಅನುತ್ತರಂ**। ಸಮಸ್ಸ ಸದಿಸಸ್ಸ ಅಭಾವೇನ **ಅಸಮಂ**। ಪಟಿಭಾಗಾಭಾವೇನ **ಅಪ್ಪಟಿಸಮಂ**। ಉತ್ತಮಟ್ಠೇನ **ಜೇಟ್ಠಂ,** ಪಾಸಂಸತಮತ್ತಾ ವಾ **ಜೇಟ್ಠಂ**। ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಟ್ಟಿತೇಹಿ ಲೇತಬ್ಬತೋ **ಲೇಣಂ**। ತತೋ ರಕ್ಖಣತೋ **ತಾಣಂ**। ರಣಾಭಾವೇನ **ಅರಣಂ**। ಅಙ್ಗಣಾಭಾವೇನ **ಅನಙ್ಗಣಂ**। ನಿದ್ದೋಸತಾಯ **ಅಕಾಚಂ**। ರಾಗಾದಿಮಲಾಪಗಮೇನ **ವಿಮಲಂ**। ಚತೂಹಿ ಓಘೇಹಿ ಅನಜ್ಝೋತ್ಥರಣೀಯತೋ **ದೀಪೋ**। ಸಂಸಾರವೂಪಸಮಸುಖತಾಯ **ಸುಖಂ**। ಪಮಾಣಕರಧಮ್ಮಾಭಾವತೋ **ಅಪ್ಪಮಾಣಂ,** ಗಣೇತುಂ ಏತಸ್ಸ ನ ಸಕ್ಕಾತಿ ಚ **ಅಪ್ಪಮಾಣಂ**। ಸಂಸಾರಸಮುದ್ದೇ ಅನೋಸೀದನಟ್ಠಾನತಾಯ **ಪತಿಟ್ಠಾ**। ರಾಗಾದಿಕಿಞ್ಚನಾಭಾವೇನ ಪರಿಗ್ಗಹಾಭಾವೇನ ಚ **ಅಕಿಞ್ಚನನ್ತಿ** ಏವಮತ್ಥೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ।

ಸಙ್ಘಾನುಸ್ಸತಿಯಂ **ಸತ್ತಾನಂ ಸಾರೋತಿ** ಸೀಲಸಾರಾದಿಸಾರಗುಣಯೋಗತೋ ಸತ್ತೇಸು ಸಾರಭೂತೋ। **ಸತ್ತಾನಂ ಮಣ್ಡೋತಿ** ಗೋರಸೇಸು ಸಪ್ಪಿಮಣ್ಡೋ ವಿಯ ಸತ್ತೇಸು ಮಣ್ಡಭೂತೋ। ಸಾರಗುಣವಸೇನೇವ ಸತ್ತೇಸು ಉದ್ಧರಿತಬ್ಬತೋ **ಸತ್ತಾನಂ ಉದ್ಧಾರೋ**। ನಿಚ್ಚಲಗುಣತಾಯ **ಸತ್ತಾನಂ ಏಸಿಕಾ**। ಗುಣಸೋಭಾಸುರಭಿಭಾವೇನ **ಸತ್ತಾನಂ ಪಸೂನಂ ಸುರಭಿ** ಕುಸುಮನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಗುಣೇಸು ಉತ್ತಮಙ್ಗಂ ಪಞ್ಞಾ ತಸ್ಸಾ ಉಪಸೋಭಾಹೇತುತಾಯ ಸೀಲಂ **ಉತ್ತಮಙ್ಗೋಪಸೋಭನಂ** ವುತ್ತಂ। ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ ಅನಿಜ್ಝನ್ತಾ ನಾಮ ಗುಣಾ ನತ್ಥೀತಿ **"ನಿಧಾನಞ್ಚ ಸೀಲಂ ಸಬ್ಬದೋಭಗ್ಗಸಮತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ **ಆಕಙ್ಖೇಯ್ಯಸುತ್ತೇನ** (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೪ ಆದಯೋ) ದೀಪೇತಬ್ಬೋ। ಅಪರಮ್ಪಿ ವುತ್ತಂ - "ಇಜ್ಝತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸೀಲವತೋ ಚೇತೋಪಣಿಧಿ ವಿಸುದ್ಧತ್ತಾ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೭; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೫೨; ಅ॰ ನಿ॰ ೮.೩೫)। **ಸಿಪ್ಪನ್ತಿ** ಧನುಸಿಪ್ಪಂ। **ಧಞ್ಞನ್ತಿ** ಧನಾಯಿತಬ್ಬಂ। **ಧಮ್ಮವೋಲೋಕನತಾಯಾ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾದಿಧಮ್ಮಸ್ಸ ವೋಲೋಕನಭಾವೇನ । **ವೋಲೋಕನಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಸತ್ತಭೂಮಕಾದಿಪಾಸಾದೇ ವಿಯ ಸೀಲೇ ಠತ್ವಾ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಲೋಕಸ್ಸ ವೋಲೋಕೇತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಬ್ಬಭೂಮಾನುಪರಿವತ್ತಿ** ಚ ಸೀಲಂ ಚತುಭೂಮಕಕುಸಲಸ್ಸಾಪಿ ತದನುವತ್ತನತೋ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನಮೇವಾತಿ।

ವೇವಚನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೩೯. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರೋತಿ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ ಕಾ ಪನಾಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ? ಆಹ **"ಯಾ ಪಕತಿಕಥಾಯ ದೇಸನಾ"**ತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಾ ದೇಸನಾಹಾರಾದಯೋ ವಿಯ ಅಸ್ಸಾದಾದಿಪದತ್ಥವಿಸೇಸನಿದ್ಧಾರಣಂ ಅಕತ್ವಾ ಭಗವತೋ ಸಾಭಾವಿಕಧಮ್ಮಕಥಾಯ ದೇಸನಾ। ಯಾ ತಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞಾಪನಾ, ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಾ ಭಗವತೋ ತಥಾ ತಥಾ ವೇನೇಯ್ಯಸನ್ತಾನೇ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಮತ್ಥಂ ನಿಕ್ಖಿಪತೀತಿ ನಿಕ್ಖೇಪೋ। ತಸ್ಸ ಚಾಯಂ ಹಾರೋ ದುಕ್ಖಾದಿಸಙ್ಖಾತೇ ಭಾಗೇ ಪಕಾರೇಹಿ ಞಾಪೇತಿ, ಅಸಙ್ಕರತೋ ವಾ ಠಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತೀ"**ತಿ ವುತ್ತೋ। ಇತಿ ಪಕತಿಕಥಾಯ ದೇಸನಾತಿ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ ವಿಭಜಿತುಂ **"ಕಾ ಚ ಪಕತಿಕಥಾಯ ದೇಸನಾ"**ತಿ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ **"ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಇದಂ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಕಕ್ಖಳಫುಸನಾದಿಸಭಾವೇ ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮೇ ಅತೀತಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನೇ ಅಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ಪೀಳನಸಙ್ಖತಸನ್ತಾಪವಿಪರಿಣಾಮಟ್ಠತಾಸಾಮಞ್ಞೇನ ಯಾ ಕುಚ್ಛಿತಭಾವಾದಿಮುಖೇನ ಏಕಜ್ಝಂ ಗಹಣಸ್ಸ ಕಾರಣಭೂತಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಕಾ ಪನ ಸಾತಿ? ನಾಮಪಞ್ಞತ್ತಿನಿಬನ್ಧನಾ ತಜ್ಜಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। "ವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಕಾರಸಹಿತೋ ಸದ್ದೋ ಏವಾ"ತಿ ಅಪರೇ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪಞ್ಞತ್ತಿಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **"ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ತಸ್ಸಾ ಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ದಸನ್ನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನ**ನ್ತಿ ಅಟ್ಠ ರೂಪಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ವೇದನಿನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ ಏವಂ ದಸನ್ನಂ। ಅನುಭವನಸಾಮಞ್ಞೇನ ಹಿ ವೇದನಾ ಏಕಮಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಕತಾ, ತಥಾ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಚ ಮಗ್ಗಪಕ್ಖಿಯಾತಿ।

ಕಬಳಂ ಕರೀಯತೀತಿ **ಕಬಳೀಕಾರೋ**ತಿ ವತ್ಥುವಸೇನ ಅಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋ। ಯಾಯ ಓಜಾಯ ಸತ್ತಾ ಯಾಪೇನ್ತಿ, ತಸ್ಸಾಯೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಾ ಹಿ ಓಜಟ್ಠಮಕಸ್ಸ ರೂಪಸ್ಸ ಆಹರಣತೋ **ಆಹಾರೋ**। **ಅತ್ಥೀ**ತಿ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತಾಯ ವಿಜ್ಜತಿ। **ರಾಗೋ**ತಿ ರಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ರಾಗೋ। ನನ್ದನಟ್ಠೇನ **ನನ್ದೀ**। ತಣ್ಹಾಯನಟ್ಠೇನ **ತಣ್ಹಾ**। ಸಬ್ಬಾನೇತಾನಿ ಲೋಭಸ್ಸೇವ ನಾಮಾನಿ। **ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿರುಳ್ಹ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಂ ಜವಾಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನಸಮತ್ಥತಾಯ ಪತಿಟ್ಠಿತಞ್ಚೇವ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿರುಳ್ಹಞ್ಚ। **ಯತ್ಥಾ**ತಿ ತೇಭೂಮಕವಟ್ಟೇ ಭುಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬತ್ಥ ವಾ ಪುರಿಮಪುರಿಮಪದೇ ಏತಂ ಭುಮ್ಮಂ। **ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ವುದ್ಧೀ**ತಿ ಯೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಿಪಾಕವಟ್ಟೇ ಠಿತಸ್ಸ ಆಯತಿಂ ವಡ್ಢನಹೇತುಕಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ತೇ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ - **"ಯತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತೀ"**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಅತ್ಥಿ। **ಅತ್ಥಿ ತತ್ಥ ಆಯತಿಂ ಜಾತಿಜರಾಮರಣ**ನ್ತಿ ಯತ್ಥ ಪಟಿಸನ್ಧಿಗ್ಗಹಣಂ, ತತ್ಥ ಖನ್ಧಾನಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಲಕ್ಖಣಾ ಜಾತಿ, ಪರಿಪಾಕಲಕ್ಖಣಾ ಜರಾ, ಭೇದನಲಕ್ಖಣಂ ಮರಣಞ್ಚ ಅತ್ಥಿ। **ಅಯಂ ಪಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಚಾ**ತಿ ಅಯಂ ಯಥಾವುತ್ತಾ ದೇಸನಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಸ್ಸ ಚ ಸಮುಟ್ಠಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ವಿಪಾಕವಟ್ಟಸ್ಸ ಸಙ್ಖಾರಾನಞ್ಚ ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯನಿದ್ದೇಸತೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ನತ್ಥಿ ರಾಗೋತಿ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗಭಾವನಾಯ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ನತ್ಥಿ ಚೇ ರಾಗೋ। **ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಂ ತತ್ಥ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅವಿರುಳ್ಹನ್ತಿ** ಕಮ್ಮಂ ಜವಾಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನಸಮತ್ಥತಾಯಾಭಾವೇನ ಅಪ್ಪತಿಟ್ಠಿತಞ್ಚೇವ ಅವಿರುಳ್ಹಞ್ಚಾತಿ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

“**ಅಯಂ ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತೀ**”ತಿಆದಿನಾ ಏಕಾಭಿಸಮಯವಸೇನೇವ ಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ಪವತ್ತತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಯಂ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ಅಯಂ ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣೇಹಿ ಛದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತನಧಮ್ಮಾನಂ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ನಿರೋಧಪಞ್ಞತ್ತಿ ನಿರೋಧಸ್ಸಾತಿ** ರೋಧಸಙ್ಖಾತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಮಗ್ಗೇನ ಅನವಸೇಸನಿರೋಧಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಉಪ್ಪಾದಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ಉಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾ। **ಓಕಾಸಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ಠಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾ। **ಆಹಟನಾಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ನೀಹರಣಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಆಸಾಟಿಕಾನನ್ತಿ** ಗುನ್ನಂ ವಣೇಸು ನೀಲಮಕ್ಖಿಕಾಹಿ ಠಪಿತಅಣ್ಡಕಾ ಆಸಾಟಿಕಾ ನಾಮ। ಏತ್ಥ ಯಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಾ, ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅನಯಬ್ಯಸನಹೇತುತಾಯ ಆಸಾಟಿಕಾ ವಿಯಾತಿ ಆಸಾಟಿಕಾ, ಕಿಲೇಸಾ, ತೇಸಂ ಆಸಾಟಿಕಾನಂ। **ಅಭಿನಿಘಾತಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ಸಮುಗ್ಘಾತಪಞ್ಞತ್ತಿ।

೪೧. ಏವಂ ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟಮುಖೇನ ಸಮ್ಮಸನಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಮುಖೇನೇವ ಸಚ್ಚೇಸು ಪಞ್ಞತ್ತಿವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇಪರಿವಟ್ಟವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಇದಂ ‘ದುಕ್ಖ’ನ್ತಿ ಮೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ**”ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ **ಚಕ್ಖು**। ಯಥಾಸಭಾವತೋ ಜಾನನಟ್ಠೇನ **ಞಾಣಂ**। ಪಟಿವಿಜ್ಝನಟ್ಠೇನ **ಪಞ್ಞಾ**। ವಿದಿತಕರಣಟ್ಠೇನ **ವಿಜ್ಜಾ**। ಓಭಾಸನಟ್ಠೇನ **ಆಲೋಕೋ**। ಸಬ್ಬಂ ಪಞ್ಞಾವೇವಚನಮೇವ। ಅಯಂ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣಪಞ್ಞತ್ತಿ।

ತುಲಮತುಲಞ್ಚಾತಿ ಗಾಥಾಯ ಪಚುರಜನಾನಂ ಪಚ್ಚಕ್ಖಭಾವತೋ ತುಲಿತಂ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ನನ್ತಿ **ತುಲಂ,** ಕಾಮಾವಚರಂ। ನ ತುಲನ್ತಿ **ಅತುಲಂ,** ತುಲಂ ವಾ ಸದಿಸಮಸ್ಸ ಅಞ್ಞಂ ಲೋಕಿಯಕಮ್ಮಂ ನತ್ಥೀತಿ **ಅತುಲಂ,** ಮಹಗ್ಗತಕಮ್ಮಂ। ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಕಮ್ಮಂ ವಾ **ತುಲಂ,** ಅರೂಪಾವಚರಂ **ಅತುಲಂ,** ಅಪ್ಪವಿಪಾಕಂ ವಾ **ತುಲಂ**। ಬಹುವಿಪಾಕಂ **ಅತುಲಂ**। ಸಮ್ಭವತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಸಮ್ಭವಂ,** ಸಮ್ಭವಹೇತುಭೂತಂ। **ಭವಸಙ್ಖಾರಂ** ಪುನಬ್ಭವಸಙ್ಖರಣಕಂ। **ಅವಸ್ಸಜೀತಿ** ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇಸಿ। **ಮುನೀತಿ** ಬುದ್ಧಮುನಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತರತೋತಿ** ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತರತೋ । **ಸಮಾಹಿತೋತಿ** ಉಪಚಾರಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿವಸೇನ ಸಮಾಹಿತೋ। **ಅಭಿನ್ದಿ ಕವಚಮಿವಾತಿ** ಕವಚಂ ವಿಯ ಭಿನ್ದಿ। **ಅತ್ತಸಮ್ಭವನ್ತಿ** ಅತ್ತನಿ ಸಞ್ಜಾತಂ ಕಿಲೇಸಂ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಸವಿಪಾಕಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಭವಂ ಭವಾಭಿಸಙ್ಖರಣಟ್ಠೇನ ಭವಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ ಚ ಲದ್ಧನಾಮಂ ತುಲಾತುಲಸಙ್ಖಾತಂ ಲೋಕಿಯಕಮ್ಮಞ್ಚ ಓಸ್ಸಜಿ, ಸಙ್ಗಾಮಸೀಸೇ ಮಹಾಯೋಧೋ ಕವಚಂ ವಿಯ ಅತ್ತಸಮ್ಭವಂ ಕಿಲೇಸಞ್ಚ ಅಜ್ಝತ್ತರತೋ ಸಮಾಹಿತೋ ಹುತ್ವಾ ಅಭಿನ್ದೀತಿ।

ಅಥ ವಾ **ತುಲನ್ತಿ** ತುಲಯನ್ತೋ ತೀರೇನ್ತೋ। **ಅತುಲಞ್ಚ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚೇವ ಸಮ್ಭವಞ್ಚ। **ಭವಸಙ್ಖಾರನ್ತಿ** ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮಂ। **ಅವಸ್ಸಜಿ ಮುನೀತಿ** “ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ತೇಸಂ ನಿರೋಧೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಿಚ್ಚ”ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೩೮ ಅತ್ಥತೋ ಸಮಾನಂ) ನಯೇನ ತುಲಯನ್ತೋ ಬುದ್ಧಮುನಿ ಭವೇ ಆದೀನವಂ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಆನಿಸಂಸಞ್ಚ ದಿಸ್ವಾ ತಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಮೂಲಭೂತಂ ಭವಸಙ್ಖಾರಂ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಅವಸ್ಸಜಿ। ಕಥಂ? ಅಜ್ಝತ್ತರತೋ। ಸೋ ಹಿ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ **ಅಜ್ಝತ್ತರತೋ** ಸಮಥವಸೇನ **ಸಮಾಹಿತೋ ಕವಚಮಿವ** ಅತ್ತಭಾವಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಂ ಅತ್ತನಿ ಸಮ್ಭವತ್ತಾ “**ಅತ್ತಸಮ್ಭವ**”ನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ಸಬ್ಬಂ ಕಿಲೇಸಜಾತಂ **ಅಭಿನ್ದಿ,** ಕಿಲೇಸಾಭಾವೇ ಕಮ್ಮಂ ಅಪ್ಪಟಿಸನ್ಧಿಕತ್ತಾ ಅವಸ್ಸಟ್ಠಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಕಿಲೇಸಾಭಾವೇನ ಕಮ್ಮಂ ಜಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೬೯; ಉದಾ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫೧)।

ಸಙ್ಖತಾಸಙ್ಖತಧಾತುವಿನಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಞ್ಞೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಭಾವತೋ ವುತ್ತಂ “**ತುಲ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮಾನ**”ನ್ತಿ। ತೇನ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾ ವುತ್ತಾ ಹೋತೀತಿ ಆಹ - “**ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ ಧಮ್ಮಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾಯಾ**”ತಿ। ಭವಸಙ್ಖಾರೇ ಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಯಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ “**ಪರಿಚ್ಚಾಗಪಞ್ಞತ್ತೀ**”ತಿ। ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಪಕ್ಖಿಯವಸೇನ “**ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತೀ**”ತಿ। ಸಮಾಧಾನವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅಜ್ಝತ್ತರತಭಾವಸ್ಸ

ವಸೇನ “**ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಕಾಯಗತಾಯ ಸತಿಯಾ**”ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಜ್ಝತ್ತರತತಾವಿಸಿಟ್ಠಸ್ಸ ಪನ ಸಮಾಧಾನಸ್ಸ ವಸೇನ “**ಠಿತಿಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯಾ**”ತಿ ವುತ್ತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಅಭಿನಿಬ್ಬಿದಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಆಯುಸಙ್ಖಾರೋಸ್ಸಜ್ಜನವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿನೀಹರಣಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಉಪಾದಾನಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಗಹಣಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾಯಾ**ತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಭಾವಸ್ಸ। ಏತೇನ ಅಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಆಯುಸಙ್ಖಾರೋಸ್ಸಜ್ಜನಂ ನತ್ಥೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಕಿಲೇಸಾಭಾವೇನ ಭಗವಾ ಕಮ್ಮಂ ಜಹತೀತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಪದಾಲನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಅವಿಜ್ಜಣ್ಡಕೋಸಾನ**”ನ್ತಿ ಆಹ।

ಯೋ ದುಕ್ಖಮದ್ದಕ್ಖಿ ಯತೋನಿದಾನನ್ತಿ ಯೋ ಆರದ್ಧವಿಪಸ್ಸಕೋ ಸಬ್ಬಂ ತೇಭೂಮಕಂ ದುಕ್ಖಂ ಅದಕ್ಖಿ ಪಸ್ಸಿ, ತಞ್ಚ **ಯತೋನಿದಾನಂ** ಯಂ ಹೇತುಕಂ, ತಮ್ಪಿಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇನ ತಣ್ಹಂ ಪಸ್ಸಿ। **ಕಾಮೇಸು ಸೋ ಜನ್ತು ಕಥಂ ನಮೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸೋ ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಪುರಿಸೋ ಸವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ಕಿಲೇಸಕಾಮೇಸು ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ನಮೇಯ್ಯ ಅಭಿನಮೇಯ್ಯ, ಸೋ ಪಕಾರೋ ನತ್ಥಿ। ಕಸ್ಮಾ? **ಕಾಮಾ ಹಿ ಲೋಕೇ ಸಙ್ಗೋತಿ ಞತ್ವಾ**। ಯಸ್ಮಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಲೋಕೇ ಕಾಮಸದಿಸಂ ಬನ್ಧನಂ ನತ್ಥಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ “ನ ತಂ ದಳ್ಹಂ ಬನ್ಧನಮಾಹು ಧೀರಾ”ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೩೪೫; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೦೬; ಪೇಟಕೋ ೧೫), ತಸ್ಮಾ ಸಙ್ಖಾರೇ ಆಸಜ್ಜನಟ್ಠೇನ ಸಙ್ಗೋತಿ ವಿದಿತ್ವಾ। **ತೇಸಂ ಸತೀಮಾ ವಿನಯಾಯ ಸಿಕ್ಖೇ**ತಿ ಕಾಯಗತಾಸತಿಯೋಗೇನ ಸತಿಮಾ ತೇಸಂ ಕಾಮಾನಂ ವೂಪಸಮಾಯ ತೀಸುಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಸು ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಸಿಕ್ಖೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ವೇವಚನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಅದಕ್ಖೀತಿ ಪನ ಪದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧತ್ತಾ ವುತ್ತಂ – “**ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ಚಾ**”ತಿ। **ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕತೋ ದಸ್ಸನಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಅನತ್ಥಜನನತೋ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕತೋ ದಸ್ಸನಪಞ್ಞತ್ತಿ। **ಪಾವಕಕಪ್ಪಾ**ತಿ ಜಲಿತಅಗ್ಗಿಕ್ಖನ್ಧಸದಿಸಾ। **ಪಪಾತಉರಗೋಪಮಾ**ತಿ ಪಪಾತೂಪಮಾಉರಗೋಪಮಾ ಚ।

ಮೋಹಸಮ್ಬನ್ಧನೋ ಲೋಕೋತಿ ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಅವಿಜ್ಜಾಹೇತುಕೇಹಿ ಸಂಯೋಜನೇಹಿ ಬನ್ಧೋ। **ಭಬ್ಬರೂಪೋವ ದಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ವಿಪನ್ನಜ್ಝಾಸಯೋಪಿ ಮಾಯಾಯ ಸಾಠೇಯ್ಯೇನ ಚ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಸಭಾವೋ ಭಬ್ಬಜಾತಿಕಂ ವಿಯ ಅತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಉಪಧಿಬನ್ಧನೋ ಬಾಲೋ, ತಮಸಾ ಪರಿವಾರಿತೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಪನ ಬಾಲಸ್ಸ ತಥಾ ದಸ್ಸನೇ ಸಮ್ಮೋಹತಮಸಾ ಪರಿವಾರಿತತ್ತಾ ಕಾಮಗುಣೇಸು ಅನಾದೀನವದಸ್ಸಿತಾಯ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರೇಹಿ ಬನ್ಧತ್ತಾ। ತಥಾ ಭೂತೋ ಚಾಯಂ ಬಾಲೋ ಪಣ್ಡಿತಾನಂ **ಅಸ್ಸಿರೀ ವಿಯ ಖಾಯತಿ** ಅಲಕ್ಖಿಕೋ ಏವ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ತಯಿದಂ ಸಬ್ಬಂ ಬಾಲಸ್ಸ ಸತೋ ರಾಗಾದಿಕಿಞ್ಚನತೋ। ಪಣ್ಡಿತಸ್ಸ ಪನ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುನಾ ಪಸ್ಸತೋ ನತ್ಥಿ ಕಿಞ್ಚನನ್ತಿ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ। ಮೋಹಸೀಸೇನ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಗಹಿತಾತಿ ಆಹ – “**ದೇಸನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನ**”ನ್ತಿ। **ವಿಪರೀತಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ವಿಪರೀತಾಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಹಮಾನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾ।

ಅತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾನಂ ವಾಚಾವತ್ಥುಮತ್ತಮೇವ। ನತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ ಪರಮತ್ಥತೋ ಅಲಬ್ಭಮಾನಸಭಾವತ್ತಾತಿ ವಿಪ್ಪಟಿಪನ್ನಾನಂ ಮಿಚ್ಛಾವಾದಂ ಭಞ್ಜಿತುಂ ಭಗವತಾ ವುತ್ತಂ – “**ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತ**”ನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಹೇತುಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ನೋ ಚೇತಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ – ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯದಿ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು ನ ಅಭವಿಸ್ಸ, ನ ಇಧ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಸಿಯಾ। ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಪವತ್ತಮಾನಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಯೋ ಮಗ್ಗಧಮ್ಮಾ ಅನವಸೇಸಕಿಲೇಸೇ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನ್ತಿ, ತತೋ ತಿವಿಧಸ್ಸಪಿ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಅಪ್ಪವತ್ತೀತಿ।

ತತ್ಥಾಯಮಧಿಪ್ಪಾಯೋ – ಯಥಾ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯತಾಯ ಸಉತ್ತರಾನಂ ಕಾಮಾನಂ ರೂಪಾನಞ್ಚ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಂ ತಬ್ಬಿಧುರಸಭಾವಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ಏವಂ ತಂಸಭಾವಾನಂ ಸಙ್ಖಭಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೇನ ತಬ್ಬಿಧುರತಾಸಭಾವೇನ ನಿಸ್ಸರಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಯಞ್ಚ ತಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ। ಸಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು। ಕಿಞ್ಚ ಭಿಯ್ಯೋ? ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ। ಅಪಿ ಚ ಅನುಲೋಮಞಾಣಂ ಕಿಲೇಸೇ ನ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಪಜಹಿತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಮ್ಪಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಸು ಞಾಣಂ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಮತ್ತಮೇವ ಕರೋತಿ, ಕಿಲೇಸಾನಂ ನ ಸಮುಚ್ಛೇದಂ,

ಸಮುಚ್ಛೇದಪ್ಪಹಾನಕರಞ್ಚ ಅರಿಯಮಗ್ಗಞಾಣಂ, ತಸ್ಸ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚವಿಪರೀತೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ಸಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಾತು। ತಥಾ ನಿಬ್ಬಾನ-ಸದ್ದೋ ಕತ್ಥಚಿ ವಿಸಯೇ ಅವಿಪರೀತತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಉಪಚಾರವುತ್ತಿಸಬ್ಭಾವತೋ, ಯಥಾ ತಂ "ಸೀಹಸದ್ದೋ"ತಿ।

ಅಥ ವಾ "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತ"ನ್ತಿ (ಉದಾ॰ ೭೩) ವಚನಂ ಅವಿಪರೀತತ್ಥಂ, ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತತ್ತಾ। ಯಞ್ಹಿ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತಂ, ತಂ ಅವಿಪರೀತತ್ಥಂ। ಯಥಾ ತಂ "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ, ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾ, ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೫೩, ೩೫೬; ಕಥಾ॰ ೭೫೩; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೪; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೩೧; ನೇತ್ತಿ॰ ೫; ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೭-೨೭೯), ಏವಮ್ಪಿ ಯುತ್ತಿವಸೇನ ಅಸಙ್ಖತಾಯ ಧಾತುಯಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಬ್ಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಕಿಂ ವಾ ಏತಾಯ ಯುತ್ತಿಚಿನ್ತಾಯ? ಯಸ್ಮಾ ಭಗವತಾ "ಅತ್ಥಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಜಾತಂ ಅಭೂತಂ ಅಕತಂ ಅಸಙ್ಖತನ್ತಿ (ಉದಾ॰ ೭೩), ಅಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ಧಮ್ಮಾತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೭-೮) ಚ, ಅಸಙ್ಖತಞ್ಚ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇಸ್ಸಾಮಿ ಅಸಙ್ಖತಗಾಮಿನಿಞ್ಚ ಪಟಿಪದ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೩೬೬-೩೬೭, ೩೭೭) ಚ ಅನೇಕೇಹಿ **ಸುತ್ತಪದೇಹಿ** ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಮತ್ಥತೋ ಸಬ್ಭಾವೋ ದೇಸಿತೋತಿ। ತತ್ಥ **ಉಪನಯನಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಹೇತುಉಪನಯನಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾಪನಾ। **ಜೋತನಾಪಞ್ಞತ್ತೀ**ತಿ ಪಟಿಞ್ಞಾತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಸಿದ್ಧಿಯಾ ಪಕಾಸನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೨. ಓತರಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೨. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಓತರಣೋ ಹಾರೋತಿ ಓತರಣಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ **ಅಸೇಕ್ಖಾ ವಿಮುತ್ತೀ**ತಿ ಅಯಂ ತೇಧಾತುಕೇ ವೀತರಾಗತಾ ಅಸೇಕ್ಖಾ ಫಲವಿಮುತ್ತಿ। **ತಾನಿಯೇವಾ**ತಿ ತಾನಿ ಅಸೇಕ್ಖಾಯಂ ವಿಮುತ್ತಿಯಂ ಸದ್ಧಾದೀನಿ । **ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣಾ**ತಿ ಅಸೇಕ್ಖಾಯ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ನಿದ್ಧಾರಿತೇಹಿ ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಸಂವಣ್ಣನಾಯ ಓತರಣಾ।

ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವಿಜ್ಜಾತಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ವಿಯ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೇ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ವಿಜ್ಜಾಯ ಉಪಕಾರಕತ್ತಾ ಸಙ್ಗಣ್ಹನವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ। **ಸಙ್ಖಾರಪರಿಯಾಪನ್ನಾ**ನೀತಿ ಪಞ್ಚಸು ಖನ್ಧೇಸು ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೇ ಅನ್ತೋಗಧಾನಿ। **ಯೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಾಸವಾ**ತಿ ತಂ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಂ ವಿಸೇಸೇತಿ, ಅಗ್ಗಫಲಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ। ತತೋ ಏವ ಚ **ನೋ ಭವಙ್ಗಾ**। **ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಾರಸಧಾತೂಸು ಧಮ್ಮಧಾತುಸಙ್ಗಹಿತಾ। ಯದಿಪಿ ಪುಬ್ಬೇ ವೀತರಾಗತಾ ಅಸೇಕ್ಖಾ ವಿಮುತ್ತಿ ದಸ್ಸಿತಾ, ತಸ್ಸಾ ಪನ ಪಟಿಪತ್ತಿದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಅಯಂ ಅಹಮಸ್ಮೀತಿ ಅನಾನುಪಸ್ಸೀ"ತಿ ದಸ್ಸನಮಗ್ಗೋ ಇಧ ವುತ್ತೋತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಯಂ ಅಹಮಸ್ಮೀತಿ ಅನಾನುಪಸ್ಸೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

೪೩. ನಿಸ್ಸಿತಸ್ಸ ಚಲಿತನ್ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಕಮ್ಮಂ ಅನವಟ್ಠಾನಂ। **ಚುತೂಪಪಾತೋ**ತಿ ಅಪರಾಪರಂ ಚವನಂ ಉಪಪತನಞ್ಚ। ನಿಸ್ಸಿತಪದೇ ಲಬ್ಭಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಯನಂ ಉದ್ಧರನ್ತೋ ಆಹ - **"ನಿಸ್ಸಯೋ ನಾಮಾ"**ತಿ। **ತಣ್ಹಾನಿಸ್ಸಯೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸೋ। ಸೋ ಹಿ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವೇನ ತಥಾ ವುತ್ತೋ। ಏವಂ **ದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯೋ**ಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। **ರತ್ತಸ್ಸ ಚೇತನಾ**ತಿ ಚೇತನಾಪಧಾನತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಾನಂ ಚೇತನಾಸೀಸೇನ ತಣ್ಹಂ ಏವ ವದತಿ। ತೇನೇವಾಹ - **"ಅಯಂ ತಣ್ಹಾನಿಸ್ಸಯೋ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ವಿಪರೀತಾಭಿನಿವೇಸೋ ಮೋಹಸ್ಸ ಬಲವಭಾವೇ ಏವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಯಾ ಮೂಳ್ಹಸ್ಸ ಚೇತನಾ, ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿನಿಸ್ಸಯೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವಂ ಚೇತನಾಸೀಸೇನ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಯೋ ವತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತತ್ಥ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ಚೇತನಂಯೇವ ಗಣ್ಹನ್ತೋ **"ಚೇತನಾ ಪನ ಸಙ್ಖಾರಾ"**ತಿ ಆಹ। **ಯಾ ರತ್ತಸ್ಸ ವೇದನಾ, ಅಯಂ ಸುಖಾ ವೇದನಾ**ತಿ ಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ರಾಗೋ ಅನುಸೇತೀತಿ ಕತ್ವಾ

ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾಯ ವೇದನಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾ ಅನುಸೇತೀತಿ ಆಹ - “**ಯಾ ಸಮ್ಮೂಳ್ಹಸ್ಸ ವೇದನಾ, ಅಯಂ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ**”ತಿ। ಇಧ ವೇದನಾಸೀಸೇನ ಚೇತನಾ ವುತ್ತಾ। **ತಣ್ಹಾಯಾತಿ** ತಣ್ಹಂ। **ದಿಟ್ಠಿಯಾತಿ** ದಿಟ್ಠಿಂ। ಯಥಾ ವಾ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ತಣ್ಹಾಯ ನಿಸ್ಸಯಭಾವೇ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಣ್ಹಾಯ ನಿಸ್ಸಿತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ತಣ್ಹಾಯ ಸೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವೇ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಣ್ಹಾಯ ನಿಸ್ಸಿತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಆಹ - “**ತಣ್ಹಾಯ ಅನಿಸ್ಸಿತೋ**”ತಿ।

ಪಸ್ಸದ್ಧೀತಿ ದರಥಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸಮ್ಭನಾ। **ಕಾಯಿಕಾತಿ** ಕರಜಕಾಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ। **ಚೇತಸಿಕಾತಿ** ಚಿತ್ತಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸಾ ದರಥಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿ ಕಾಯಚಿತ್ತಾನಂ ಸುಖೇ ಸತಿ ಪಾಕಟಾ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ “**ಯಂ ಕಾಯಿಕಂ ಸುಖ**”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಫಲೂಪಚಾರೇನ ವುತ್ತಾಯ ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ನತಿಅಭಾವಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ “**ಪಸ್ಸದ್ಧಕಾಯೋ**”ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸೋತಿ** ಏವಂ ವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತೋ ಖೀಣಾಸವೋ। **ರೂಪಸಙ್ಖಯೇ ವಿಮುತ್ತೋತಿ** ರೂಪಾನಂ ಸಙ್ಖಯಸಙ್ಖಾತೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ವಿಮುತ್ತೋ। **ಅತ್ಥೀತಿಪಿ ನ ಉಪೇತೀತಿ** ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾತಿಪಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠಿಉಪಯೇನ ನ ಉಪೇತಿ ನ ಗಣ್ಹಾತಿ। **ನತ್ಥೀತಿ** ಅಸಸ್ಸತೋತಿ। **ಅತ್ಥಿ ನತ್ಥೀತಿ** ಏಕಚ್ಚಂ ಸಸ್ಸತಂ ಏಕಚ್ಚಂ ಅಸಸ್ಸತನ್ತಿ। **ನೇವತ್ಥಿ ನೋ ನತ್ಥೀತಿ** ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪವಸೇನ। **ಗಮ್ಭೀರೋತಿ** ಉತ್ತಾನಭಾವಹೇತೂನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಅಭಾವೇನ ಗಮ್ಭೀರೋ। **ನಿಬ್ಬುತೋತಿ** ಅತ್ಥೀತಿಆದಿನಾ ಉಪಗಮನಕಿಲೇಸಾನಂ ವೂಪಸಮೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬುತೋ ಸೀತಿಭೂತೋ।

ಇಧಾಗತೀತಿ ಪರಲೋಕತೋ ಇಧ ಆಗತಿ। **ಗತೀತಿ** ಇಧಲೋಕತೋ ಪರಲೋಕಗಮನಂ। ತಂ ಪನ ಪುನಬ್ಭವೋತಿ ಆಹ “**ಪೇಚ್ಚಭವೋ**”ತಿ। ಇಧ **ಹುರನ್ತಿ** ದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಧಮ್ಮಾ ದಸ್ಸಿತಾತಿ “**ಉಭಯಮನ್ತರೇನಾ**”ತಿ ಪದೇನ ದ್ವಾರಪ್ಪವತ್ತಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “**ಫಸ್ಸಸಮುದಿತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂ**”ತಿ ಆಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಫಸ್ಸೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಫಸ್ಸೇನ ಕಾರಣಭೂತೇನ ಚ ಸಮುದಿತೇಸು ಸಮ್ಭೂತೇಸು ವಿಞ್ಞಾಣವೇದನಾಸಞ್ಞಾಚೇತನಾವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಾದಿಧಮ್ಮೇಸು। **ಅತ್ತಾನಂ ನ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನತ್ತಭಾವೇನೇವ ತತ್ಥ ಅತ್ತಾನಂ ನ ಪಸ್ಸತಿ। ವಿರಜ್ಜತಿ ವಿರಾಗಾ ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ ಪದೇಹಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮಾನಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ತದತ್ಥತಾಯ ಸೀಲಾದೀನಮ್ಪಿ ಪರಿಯಾಯೇನ ತಬ್ಭಾವಮಾಹ “**ಲೋಕುತ್ತರೋ**”ತಿಆದಿನಾ।

೪೪. ನಾಮಸಮ್ಪಯುತ್ತೋತಿ ನಾಮೇನ ಮಿಸ್ಸಿತೋ। **ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂತಿ** ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಞ್ಚ ಪಞ್ಞಾಪಧಾನನ್ತಿ ಆಹ - “**ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ವಿಜ್ಜಾ**”ತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ಓತರಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೩. ಸೋಧನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೫. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸೋಧನೋ ಹಾರೋತಿ ಸೋಧನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ **ಭಗವಾ ಪದಂ ಸೋಧೇತೀತಿ** “ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ”ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೯; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೫೮, ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೨) ವದನ್ತೋ ಭಗವಾ - “ಕೇನಸ್ಸು ನಿವುತೋ ಲೋಕೋ”ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೧೦೩೮; ಚೂಳನಿ॰ ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾ ೫೭, ಅಜಿತಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೧) ಆಯಸ್ಮತಾ ಅಜಿತೇನ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ವುತ್ತಂ ಪದಂ ಸೋಧೇತಿ ನಾಮ, ತದತ್ಥಸ್ಸ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನತೋ। **ನೋ ಚ ಆರಮ್ಭನ್ತಿ** ನ ತಾವ ಆರಮ್ಭಂ ಸೋಧೇತಿ, ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಅಪರಿಯೋಸಿತತ್ತಾ। **ಸುದ್ಧೋ ಆರಮ್ಭೋತಿ** ಞಾತುಂ ಇಚ್ಛಿತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಬೋಧಿತತ್ತಾ ಸೋಧಿತೋ ಆರಮ್ಭೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಞ್ಞಾಣಪಕ್ಖನ್ದಾನಂ ದ್ವೇಳ್ಹಕಜಾತಾನಂ ವಾ ಪುಚ್ಛನಕಾಲೇ ಪುಚ್ಛಿತಾನಂ ಪುಚ್ಛಾವಿಸಯೋ ಅವಿಜಟಂ ಮಹಾಗಹನಂ ವಿಯ ಮಹಾದುಗ್ಗಂ ವಿಯ ಚ ಅನ್ಧಕಾರಂ ಅವಿಭೂತಂ ಹೋತಿ। ಯದಾ ಚ ಭಗವತಾ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ವಾ ಭಗವತೋ ಸಾವಕೇಹಿ ಅಪದೇ ಪದಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇಹಿ ನಿಜ್ಜಟಂ ನಿಗುಮ್ಬಂ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಹೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೇ ಮಹತಾ ಗನ್ಧಹತ್ಥಿನಾ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಓಭಗ್ಗಪದಾಲಿತೋ ಗಹನಪ್ಪದೇಸೋ ವಿಯ ವಿಗತನ್ಧಕಾರೋ ವಿಭೂತೋ ಉಪಟ್ಠಹಮಾನೋ ವಿಸೋಧಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ।

ಸೋಧನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೯. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಹಾರೋತಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ **ತಥಾ ಧಾರಯಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ಏಕತ್ತವೇಮತ್ತತಾಸಙ್ಖಾತಸಾಮಞ್ಞವಿಸೇಸಮತ್ತತೋ ಧಾರಯಿತಬ್ಬಾ, ನ ಪನ ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಕಪ್ಪೇತಬ್ಬಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅವಿಕಪ್ಪೇತಬ್ಬತಾಯ ಕಾರಣಂ **ನಿದ್ದೇಸವಾರವಣ್ಣನಾಯಂ** ವುತ್ತಮೇವ। ತಂ ತಂ ಫಲಂ ಮಗ್ಗತಿ ಗವೇಸತೀತಿ **ಮಗ್ಗೋ,** ತದತ್ಥಿಕೇಹಿ ಮಗ್ಗೀಯತಿ ಗವೇಸೀಯತೀತಿ ವಾ **ಮಗ್ಗೋ**। ನಿರತಿಯಟ್ಠೇನ ನಿರಸ್ಸಾದಟ್ಠೇನ ಚ **ನಿರಯೋ**। ಉದ್ಧಂ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ತಿರಿಯಂ ಅಞ್ಚಿತಾತಿ ತಿರಚ್ಛಾನಾ। ತಿರಚ್ಛಾನಾವ **ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ**। ಪೇತತಾಯ ಪೇತ್ತಿ, ಇತೋ ಪೇಚ್ಚ ಗತಭಾವೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪೇತ್ತಿ ಏವ **ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೋ**। ನ ಸುರನ್ತಿ ನ ಭಾಸನ್ತಿ ನ ದಿಬ್ಬನ್ತೀತಿ ಅಸುರಾ। ಅಸುರಾ ಏವ **ಅಸುರಯೋನಿ**। ದಿಬ್ಬೇಹಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ಸುಟ್ಠು ಅಗ್ಗಾತಿ **ಸಗ್ಗಾ**। ಮನಸ್ಸ ಉಸ್ಸನ್ನತಾಯ **ಮನುಸ್ಸಾ**। ವಾನಂ ವುಚ್ಚತಿ ತಣ್ಹಾ, ತಂ ತತ್ಥ ನತ್ಥೀತಿ **ನಿಬ್ಬಾನಂ**। ನಿರಯಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ನಿರಯಗಾಮೀ**। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಅಸುರಯೋನಿಯೋ**ತಿ ಅಸುರಯೋನಿಯಾ ಹಿತೋ, ಅಸುರಜಾತಿನಿಬ್ಬತ್ತನಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಗ್ಗಂ ಗಮೇತೀತಿ **ಸಗ್ಗಗಾಮಿಯೋ**। **ಮನುಸ್ಸಗಾಮೀ**ತಿ ಮನುಸ್ಸಲೋಕಗಾಮೀ। **ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರೋಧೋ**ತಿ ಪಟಿಸಙ್ಖಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವನಾಯ ನಿರೋಧೋ, ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ವಾ ತಥಾ ಅಪ್ಪವತ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಾರಹಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖವುತ್ತಿಯಾ ಅನುಪ್ಪಾದೋ। **ಅಪ್ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಿರೋಧೋ**ತಿ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾನಂ ಸರಸನಿರೋಧೋ, ಖಣಿಕನಿರೋಧೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

೫೦. ರೂಪನ್ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಭೂತಾನಂ ಉಪಾದಾಯಾತಿ ವೇಮತ್ತತಾ। ಉಪಾದಾರೂಪನ್ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಚಕ್ಖಾಯತನಂ…ಪೇ॰… ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋತಿ ವೇಮತ್ತತಾ। ತಥಾ ಭೂತರೂಪನ್ತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಪಥವೀಧಾತು …ಪೇ॰… ವಾಯೋಧಾತೂತಿ ವೇಮತ್ತತಾ। ಪಥವೀಧಾತೂತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ವೀಸತಿ ಆಕಾರಾ ವೇಮತ್ತತಾ। ಆಪೋಧಾತೂತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ದ್ವಾದಸ ಆಕಾರಾ ವೇಮತ್ತತಾ। ತೇಜೋಧಾತೂತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಚತ್ತಾರೋ ಆಕಾರಾ ವೇಮತ್ತತಾ। ವಾಯೋಧಾತೂತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಛ ಆಕಾರಾ ವೇಮತ್ತತಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ''**ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಧಾತುಯೋ ಪರಿಗ್ಗಣ್ಹಾತೀ**''ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥ **ಕೇಸಾ**ತಿ ಕೇಸಾ ನಾಮ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸರೀರಟ್ಠಕಾ ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಪಥವೀಧಾತುಕೋಟ್ಠಾಸೋ। **ಲೋಮಾ** ನಾಮ…ಪೇ॰… **ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಂ** ನಾಮ ಸರೀರಟ್ಠಕಂ ಕಕ್ಖಳಲಕ್ಖಣಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸರೀರೇ ಪಾಟಿಯೇಕ್ಕೋ ಕೋಟ್ಠಾಸೋತಿ ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। **ಆಪೋಧಾತೂ**ತಿಆದಿಕೋಟ್ಠಾಸೇಸು ಪಿತ್ತಾದೀಸು ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - **ಯೇನ ಚಾ**ತಿ ಯೇನ ತೇಜೋಧಾತುನಾ ಕುಪಿತೇನ। **ಸನ್ತಪ್ಪತೀ**ತಿ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಸನ್ತಪ್ಪತಿ ಏಕಾಹಿಕಜರಾದಿಭಾವೇನ ಉಸುಮಜಾತೋ ಹೋತಿ। **ಯೇನ ಚ ಜೀರೀಯತೀ**ತಿ ಯೇನ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಜರೀಯತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯವೇಕಲ್ಲತಂ ಬಲಕ್ಖಯಂ ವಲಿತ್ತಚಪಲಿತಾದಿಞ್ಚ ಪಾಪುಣಾತಿ। **ಯೇನ ಚ ಪರಿಡಯ್ಹತೀ**ತಿ ಯೇನ ಕುಪಿತೇನ ಅಯಂ ಕಾಯೋ ಡಯ್ಹತಿ, ಸೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ''ಡಯ್ಹಾಮಿ ಡಯ್ಹಾಮೀ''ತಿ ಕನ್ದನ್ತೋ ಸತಧೋತಸಪ್ಪಿಗೋಸೀತಚನ್ದನಾದಿಲೇಪನಂ ತಾಲವಣ್ಟವಾತಞ್ಚ ಪಚ್ಚಾಸೀಸತಿ। **ಯೇನ ಚ ಅಸಿತಪೀತಖಾಯಿತಸಾಯಿತಂ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಣಾಮಂ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಅಸಿತಂ ವಾ ಓದನಾದಿ, ಪೀತಂ ವಾ ಪಾನಕಾದಿ, ಖಾಯಿತಂ ವಾ ಪಿಟ್ಠಖಜ್ಜಕಾದಿ, ಸಾಯಿತಂ ವಾ ಅಮ್ಬಪಕ್ಕಮಧುಫಾಣಿತಾದಿ ಸಮ್ಮಾ ಪರಿಪಾಕಂ ಗಚ್ಛತಿ, ರಸಾದಿಭಾವೇನ ವಿವೇಕಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಾ ತಯೋ ತೇಜೋಧಾತೂ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ। ಪಚ್ಛಿಮೋ ಕಮ್ಮಸಮುಟ್ಠಾನೋವ।

ಉದ್ಧಙ್ಗಮಾ ವಾತಾತಿ ಉಗ್ಗಾರಹಿಕ್ಕಾರಾದಿಪವತ್ತಕಾ ಉದ್ಧಂ ಆರೋಹನವಾತಾ। **ಅಧೋಗಮಾ ವಾತಾ**ತಿ ಉಚ್ಚಾರಪಸ್ಸಾವಾದಿನೀಹರಣಕಾ ಅಧೋ ಓರೋಹನವಾತಾ। **ಕುಚ್ಛಿಸಯಾ ವಾತಾ**ತಿ ಅನ್ತಾನಂ ಬಹಿವಾತಾ। **ಕೋಟ್ಠಾಸಯಾ**

ವಾತಾತಿ ಅನ್ತಾನಂ ಅನ್ತೋವಾತಾ। **ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನುಸಾರಿನೋ ವಾತಾತಿ** ಧಮನಿಜಾಲಾನುಸಾರೇನ ಸಕಲಸರೀರೇ ಅಙ್ಗಮಙ್ಗಾನಿ ಅನುಸಟಾ ಸಮಿಞ್ಜನಪಸಾರಣಾದಿನಿಬ್ಬತ್ತಕಾ ವಾತಾ। **ಅಸ್ಸಾಸೋತಿ** ಅನ್ತೋಪವಿಸನನಾಸಿಕವಾತೋ। **ಪಸ್ಸಾಸೋತಿ** ಬಹಿನಿಕ್ಖಮನನಾಸಿಕವಾತೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಪುರಿಮಾ ಸಬ್ಬೇ ಚತುಸಮುಟ್ಠಾನಾ। ಅಸ್ಸಾಸಪಸ್ಸಾಸಾ ಚಿತ್ತಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಏವ। ಏವಂ ವೇಮತ್ತತಾದಸ್ಸನವಸೇನ ವಿಭಾಗೇನ ಉದಾಹಟಾ ಚತಸ್ಸೋ ಧಾತುಯೋ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಮನಸಿಕಾರವಸೇನ ಉಪಸಂಹರನ್ತೋ **"ಇಮೇಹಿ ದ್ವಾಚತ್ತಾಲೀಸಾಯ ಆಕಾರೇಹೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ನ ಗಯ್ಹೂಪಗನ್ತಿ** ನ ಗಹಣಯೋಗ್ಗಂ। **ಸಭಾವಭಾವತೋತಿ** ಸಭಾವಲಕ್ಖಣತೋ।

ಏವಂ ಪಟಿಕ್ಕೂಲಮನಸಿಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ತತ್ಥ ಸಮ್ಮಸನಚಾರಂ ಪಾಳಿವಸೇನೇವ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತೇನಾಹ ಭಗವಾ ಯಾ ಚೇವ ಖೋ ಪನಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ।

೪೮. ಏವಂ ಸಚ್ಚಮಗ್ಗರೂಪಧಮ್ಮವಸೇನ ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅವಿಜ್ಜಾವಿಜ್ಜಾದೀನಮ್ಪಿ ವಸೇನ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅವಿಜ್ಜಾತಿ ಏಕತ್ತತಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **"ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣ"**ನ್ತಿಆದೀಸು ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ಜಾನಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತಿ ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ "ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಯಸ್ಮಾ ದುಕ್ಖಸಮುದಯಸ್ಸ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಸ್ಸ ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ಜಾನಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತಿ ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ದುಕ್ಖನಿರೋಧಗಾಮಿನಿಯಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಅಞ್ಞಾಣ"**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಪುಬ್ಬನ್ತೇ** ಅತೀತದ್ಧಭೂತಾ ಖನ್ಧಾಯತನಧಾತುಯೋ। **ಅಪರನ್ತೇ** ಅನಾಗತದ್ಧಭೂತಾ। **ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತೇ** ತದುಭಯಂ। **ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾ** ಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಕಾರಣಾನಿ ಅವಿಜ್ಜಾದೀನಿ। **ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾ ಧಮ್ಮಾ** ಅವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಧಮ್ಮಾ।

ತತ್ಥಾಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಯಸ್ಮಾ ಅತೀತಾನಂ ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಯಾವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ಜಾನಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತಿ ಛಾದೇತ್ವಾ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಪುಬ್ಬನ್ತೇ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಯಾವ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಾಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ ಕಿಚ್ಚತೋ ಜಾತಿತೋಪಿ ಕಥಿತಾ। ಅಯಞ್ಹಿ ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಠಾನಾನಿ ಜಾನಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ ಕಿಚ್ಚತೋ ಕಥಿತಾ। ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾಪಿ ಇಮೇಸು ಅಟ್ಠಸು ಠಾನೇಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಜಾತಿತೋ ಕಥಿತಾ। ಏವಂ ಕಿಚ್ಚತೋ ಜಾತಿತೋ ಚ ಕಥಿತಾಪಿ ಲಕ್ಖಣತೋ ಕಥಿತೇ ಏವ ಸುಕಥಿತಾ ಹೋತೀತಿ ಲಕ್ಖಣತೋ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಅಞ್ಞಾಣ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಞಾಣಂ ಅತ್ಥಾನತ್ಥಂ ಕಾರಣಾಕಾರಣಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ವಿದಿತಂ ಪಾಕಟಂ ಕರೋತಿ। ಅಯಂ ಪನ ಅವಿಜ್ಜಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ವಿದಿತಂ ಪಾಕಟಂ ಕಾತುಂ ನ ದೇತೀತಿ ಞಾಣಪಚ್ಚನೀಕತೋ ಅಞ್ಞಾಣಂ। ದಸ್ಸನನ್ತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ಹಿ ತಂ ಆಕಾರಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಪಸ್ಸಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅದಸ್ಸನಂ**। ಅಭಿಸಮಯೋತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಅಭಿಸಮೇತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಅಭಿಸಮೇತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅನಭಿಸಮಯೋ**। ಅನುಬೋಧೋ ಸಮ್ಬೋಧೋ ಪಟಿವೇಧೋತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಅನುಬುಜ್ಝತಿ ಸಮ್ಬುಜ್ಝತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಅನುಬುಜ್ಝಿತುಂ ಸಮ್ಬುಜ್ಝಿತುಂ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅನನುಬೋಧೋ ಅಸಮ್ಬೋಧೋ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧೋ**। ತಥಾ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಂ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ ಪಚ್ಚುಪಲಕ್ಖಣಂ ಸಮಪೇಕ್ಖಣನ್ತಿಪಿ ಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ತಂ ಆಕಾರಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖತಿ ಉಪಲಕ್ಖತಿ ಪಚ್ಚುಪಲಕ್ಖತಿ ಸಮಂ ಸಮ್ಮಾ ಚ ಅಪೇಕ್ಖತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಸ್ಸ ತಥಾ ಕಾತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅಸಲ್ಲಕ್ಖಣಂ ಅನುಪಲಕ್ಖಣಂ ಅಪಚ್ಚುಪಲಕ್ಖಣಂ ಅಸಮಪೇಕ್ಖಣ**ನ್ತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ।

ನಾಸ್ಸ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕಮ್ಮಂ ಅತ್ಥಿ, ಸಯಞ್ಚ ಅಪ್ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಕತಕಮ್ಮನ್ತಿ **ಅಪ್ಪಚ್ಚಕ್ಖಕಮ್ಮಂ**। ದುಮ್ಮೇಧಾನಂ ಭಾವೋ **ದುಮ್ಮೇಜ್ಝಂ**। ಬಾಲಾನಂ ಭಾವೋ **ಬಾಲ್ಯಂ**। ಸಮ್ಪಜಞ್ಞನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾ, ಸಾ ಅತ್ಥಾನತ್ಥಂ ಕಾರಣಾಕಾರಣಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ

ಸಮ್ಪಜಾನಾತಿ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತಂ ಕಾರಣಂ ಪಜಾನಿತುಂ ನ ದೇತೀತಿ **ಅಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ**। ಮೋಹನವಸೇನ **ಮೋಹೋ**। ಪಮೋಹನವಸೇನ **ಪಮೋಹೋ**। ಸಮ್ಮೋಹನವಸೇನ **ಸಮ್ಮೋಹೋ**। ಅವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತಿ, ವಿನ್ದಿಯಂ ನ ವಿನ್ದತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾ**। ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಓಹನತಿ ಓತರತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ**। ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಯೋಜೇತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ**। ಅಪ್ಪಹೀನಟ್ಠೇನ ಚೇವ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಚ **ಅವಿಜ್ಜಾನುಸಯೋ**। ಮಗ್ಗೇ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತಚೋರಾ ವಿಯ ಅದ್ಧಿಕೇ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯುಟ್ಠಾತಿ ವಿಲುಪ್ಪತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ**। ಯಥಾ ನಗರದ್ವಾರೇ ಪಲಿಘಸಙ್ಖಾತಾಯ ಲಙ್ಗಿಯಾ ಪತಿತಾಯ ಮನುಸ್ಸಾನಂ ನಗರಪ್ಪವೇಸೋ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ, ಏವಮೇವ ಯಸ್ಸ ಸಕ್ಕಾಯನಗರೇ ಅಯಂ ಪತಿತಾ, ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾನಸಮ್ಪಾಪಕಂ ಞಾಣಗಮನಂ ಪಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ **ಅವಿಜ್ಜಾಲಙ್ಗೀ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ಅಕುಸಲಞ್ಚ ತಂ ಮೂಲಞ್ಚ, ಅಕುಸಲಾನಂ ವಾ ಮೂಲನ್ತಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ತಂ ಪನ ನ ಅಞ್ಞಂ, ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ ಮೋಹೋತಿ **ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲ**ನ್ತಿ ಅಯಂ ಏಕಪದಿಕೋ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಅತ್ಥುದ್ಧಾರೋ। **ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ**ತಿ ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ವೇಮತ್ತತಾ।

ವಿಜ್ಜಾತಿ ವಿನ್ದಿಯಂ ವಿನ್ದತೀತಿ ವಿಜ್ಜಾ, ವಿಜ್ಝನಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾ, ವಿದಿತಕರಣಟ್ಠೇನ ವಿಜ್ಜಾ। "**ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ**"ನ್ತಿಆದೀಸು ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಸ್ಸ ಯಾಥಾವಸರಸಲಕ್ಖಣಂ ಜಾನಾತಿ ಪಸ್ಸತಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತೀತಿ ದುಕ್ಖೇ ಅರಿಯಸಚ್ಚೇ ವಿಸಯಭೂತೇ ಞಾಣಂ "ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ಪಞ್ಞಾ**ತಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ಪಾಕಟಕರಣಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಞ್ಞಾಪನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾ, ತೇನ ತೇನ ವಾ ಅನಿಚ್ಚಾದಿನಾ ಪಕಾರೇನ ಧಮ್ಮೇ ಜಾನಾತೀತಿ ಪಞ್ಞಾ। ಪಜಾನನಾಕಾರೋ **ಪಜಾನನಾ**। ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಿ ವಿಚಿನತೀತಿ **ವಿಚಯೋ**। ಪಕಾರೇಹಿ ವಿಚಿನತೀತಿ **ಪವಿಚಯೋ**। ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ವಿಚಿನತೀತಿ **ಧಮ್ಮವಿಚಯೋ**। ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಂ ಸಲ್ಲಕ್ಖಣವಸೇನ **ಸಲ್ಲಕ್ಖಣಾ**। ತೇಸಂಯೇವ ಪತಿ ಪತಿ ಉಪಲಕ್ಖಣವಸೇನ **ಪಚ್ಚುಪಲಕ್ಖಣಾ**। ಪಣ್ಡಿತಭಾವೋ **ಪಣ್ಡಿಚ್ಚಂ**। ಕುಸಲಭಾವೋ **ಕೋಸಲ್ಲಂ**। ನಿಪುಣಭಾವೋ **ನೇಪುಞ್ಞಂ**। ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಂ ವಿಭಾವನವಸೇನ **ವೇಭಬ್ಯಾ**। ತೇಸಂಯೇವ ಚಿನ್ತನವಸೇನ **ಚಿನ್ತಾ**। ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಿ ಉಪಪರಿಕ್ಖತೀತಿ **ಉಪಪರಿಕ್ಖಾ**। **ಭೂರೀ**ತಿ ಪಥವಿಯಾ ನಾಮಂ, ಅಯಮ್ಪಿ ಸಣ್ಹಟ್ಠೇನ ವಿತ್ಥತಟ್ಠೇನ ಚ ಭೂರೀ ವಿಯಾತಿ ಭೂರೀ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಭೂರೀ ವುಚ್ಚತಿ ಪಥವೀ, ತಾಯ ಪಥವಿಸಮಾಯ ವಿತ್ಥತಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ ಭೂರಿಪಞ್ಞೋ"ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೧೭)। ಅಪಿ ಚ ಭೂರೀತಿ ಪಞ್ಞಾಯೇವೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಭೂತೇ ಅತ್ಥೇ ರಮತೀತಿ **ಭೂರೀ**।

ಕಿಲೇಸೇ ಮೇಧತಿ ಹಿಂಸತೀತಿ **ಮೇಧಾ,** ಖಿಪ್ಪಂ ಗಹಣಧಾರಣಟ್ಠೇನ ವಾ **ಮೇಧಾ**। ಯಸ್ಸುಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸತ್ತಂ ಹಿತಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಂ ವಾ ಯಾಥಾವಲಕ್ಖಣಪಟಿವೇಧೇ ಪರಿಣೇತೀತಿ **ಪರಿಣಾಯಿಕಾ**। ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ಧಮ್ಮೇ ವಿಪಸ್ಸತೀತಿ **ವಿಪಸ್ಸನಾ**। ಸಮ್ಮಾ ಪಕಾರೇಹಿ ಅನಿಚ್ಚಾದೀನಿ ಜಾನಾತೀತಿ **ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ**। ಉಪ್ಪಥಪಟಿಪನ್ನೇ ಸಿನ್ಧವೇ ವೀಥಿಆರೋಪನತ್ಥಂ ಪತೋದೋ ವಿಯ ಉಪ್ಪಥೇ ಧಾವನಕೂಟಚಿತ್ತಂ ವೀಥಿಆರೋಪನತ್ಥಂ ವಿಜ್ಝತೀತಿ ಪತೋದೋ ವಿಯಾತಿ **ಪತೋದೋ**। ದಸ್ಸನಲಕ್ಖಣೇ ಇನ್ದಟ್ಠಂ ಕಾರೇತೀತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ, ಪಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಂ **ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನ ಕಮ್ಪತೀತಿ **ಪಞ್ಞಾಬಲಂ**। ಕಿಲೇಸಚ್ಛೇದನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಸತ್ಥಂ **ಪಞ್ಞಾಸತ್ಥಂ**। ಅಚ್ಚುಗ್ಗತಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಪಾಸಾದೋ **ಪಞ್ಞಾಪಾಸಾದೋ**। ಆಲೋಕನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಆಲೋಕೋ **ಪಞ್ಞಾಆಲೋಕೋ**।

ಓಭಾಸನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಓಭಾಸೋ **ಪಞ್ಞಾಓಭಾಸೋ**। ಪಜ್ಜೋತನಟ್ಠೇನ ಪಞ್ಞಾವ ಪಜ್ಜೋತೋ **ಪಞ್ಞಾಪಜ್ಜೋತೋ**। ರತಿಕರಣಟ್ಠೇನ ರತಿದಾಯಕಟ್ಠೇನ ರತಿಜನಕಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತೀಕತಟ್ಠೇನ ದುಲ್ಲಭಪಾತುಭಾವಟ್ಠೇನ ಅತುಲಟ್ಠೇನ ಅನೋಮಸತ್ತಪರಿಭೋಗಟ್ಠೇನ ಚ ಪಞ್ಞಾವ ರತನಂ **ಪಞ್ಞಾರತನಂ**। ನ ತೇನ ಸತ್ತಾ ಮುಯ್ಹನ್ತಿ, ಸಯಂ ವಾ ಆರಮ್ಮಣೇ ನ ಮುಯ್ಹತೀತಿ **ಅಮೋಹೋ**। ಧಮ್ಮವಿಚಯಪದಂ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತಂ ಪುನ ವುತ್ತನ್ತಿ? ಅಮೋಹಸ್ಸ ಮೋಹಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವದೀಪನತ್ಥಂ। ತೇನೇತಂ ದೀಪೇತಿ - ಯ್ವಾಯಂ ಅಮೋಹೋ, ಸೋ ನ ಕೇವಲಂ ಮೋಹತೋ ಅಞ್ಞೋ ಧಮ್ಮೋ, ಮೋಹಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಙ್ಖಾತೋ ಅಮೋಹೋವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ। **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀ**ತಿ ಯಾಥಾವನಿಯ್ಯಾನಿಕಕುಸಲದಿಟ್ಠಿ। ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಙ್ಖಾತೋ ಪಸತ್ಥೋ ಸುನ್ದರೋ ವಾ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋತಿ

ಧಮ್ಮವಿಚಯಸಮ್ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ। **ಮಗ್ಗಙ್ಗನ್ತಿ** ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅಙ್ಗಂ ಕಾರಣನ್ತಿ ಮಗ್ಗಙ್ಗಂ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಅನ್ತೋಗಧತ್ತಾ **ಮಗ್ಗಪರಿಯಾಪನ್ನನ್ತಿ**।

ಅಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತೀತಿ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗಭಾವನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಿತಾ ಅಸಞ್ಞಭವೂಪಪತ್ತಿನಿಬ್ಬತ್ತನಸಮಾಪತ್ತಿ। ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಹಿ ಬುದ್ಧೇ ಏಕಚ್ಚೇ ತಿತ್ಥಾಯತನೇ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ವಾಯೋಕಸಿಣೇ ಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಝಾನಾ ವುಟ್ಠಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ದೋಸಂ ಪಸ್ಸನ್ತಿ, ಸಞ್ಞಾಯ ಸತಿ ಹತ್ಥಚ್ಛೇದಾದಿದುಕ್ಖಞ್ಚೇವ ಸಬ್ಬಭಯಾನಿ ಚ ಹೋನ್ತಿ, "ಅಲಂ ಇಮಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ, ಸಞ್ಞಾಭಾವೋ ಸನ್ತೋ"ತಿ ಏವಂ ಸಞ್ಞಾಯ ದೋಸಂ ಪಸ್ಸಿತ್ವಾ ಸಞ್ಞಾವಿರಾಗವಸೇನ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಅಪರಿಹೀನಜ್ಝಾನಾ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ಅಸಞ್ಞೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ಚಿತ್ತಂ ನೇಸಂ ಚುತಿಚಿತ್ತನಿರೋಧೇನೇವ ಇಧ ನಿವತ್ತತಿ, ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಮತ್ತಮೇವ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ।

ತೇ ಯಥಾ ನಾಮ ಜಿಯಾವೇಗುಕ್ಖಿತ್ತೋ ಸರೋ ಯತ್ತಕೋ ಜಿಯಾವೇಗೋ, ತತ್ತಕಮೇವ ಆಕಾಸೇ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಮೇವಂ ಝಾನವೇಗುಕ್ಖಿತ್ತಾ ಉಪಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯತ್ತಕೋ ಝಾನವೇಗೋ, ತತ್ತಕಮೇವ ಕಾಲಂ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ಝಾನವೇಗೇ ಪನ ಪರಿಕ್ಖೀಣೇ ತತ್ಥ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ, ಇಧ ಪಟಿಸನ್ಧಿಸಞ್ಞಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವುತ್ತಂ – "ಅಸಞ್ಞಭವೂಪಪತ್ತಿನಿಬ್ಬತ್ತನಸಮಾಪತ್ತೀ"ತಿ। **ವಿಭೂತಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತೀತಿ** ವಿಞ್ಞಾಣಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿ। ಸಾ ಹಿ ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಸಞ್ಞಾಯಪಿ ವಿಭಾವನತೋ "ವಿಭೂತಸಞ್ಞಾ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಕೇಚಿ "ವಿಭೂತರೂಪಸಞ್ಞಾ"ತಿ ಪಠನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಮತೇನ ವಿಭೂತರೂಪಸಮಾಪತ್ತಿ ನಾಮ ಸೇಸಾರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ। ಸೇಸಾ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾವ।

ನೇವಸೇಕ್ಖನಾಸೇಕ್ಖೋ ಝಾಯೀತಿ ಝಾನಲಾಭೀ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। **ಆಜಾನಿಯೋ ಝಾಯೀತಿ** ಅರಹಾ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ವಾ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ। **ಅಸ್ಸಖಲುಙ್ಕೋ ಝಾಯೀತಿ** ಖಲುಙ್ಕಸ್ಸಸದಿಸೋ ಝಾಯೀ। ತಥಾ ಹಿ ಖಲುಙ್ಕೋ ಅಸ್ಸೋ ದಮಥಂ ನ ಉಪೇತಿ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಯಥಾರುಚಿ ಧಾವತಿ, ಏವಮೇವಂ ಯೋ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಲಾಭೀ, ಸೋ ಅಭಿಞ್ಞಾ ಅಸ್ಸಾದೇತ್ವಾ "ಅಲಮೇತ್ತಾವತಾ, ಕತಮೇತ್ತಾವತಾ"ತಿ ಉತ್ತರಿದಮಥಾಯ ಅಪರಿಸಕ್ಕನ್ತೋ ಅಭಿಞ್ಞಾಚಿತ್ತವಸೇನ ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಧಾವತಿ ಪವತ್ತತಿ, ಸೋ "ಅಸ್ಸಖಲುಙ್ಕೋ ಝಾಯೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ। **ದಿಟ್ಠುತ್ತರೋ ಝಾಯೀತಿ** ಝಾನಲಾಭೀ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕೋ। **ಪಞ್ಞುತ್ತರೋ ಝಾಯೀತಿ** ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನೇನ ಝಾಯೀ, ಸಬ್ಬೋ ಏವ ವಾ ಪಞ್ಞಾಧಿಕೋ ಝಾಯೀ।

ಸರಣೋ ಸಮಾಧೀತಿ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾ, ಸಬ್ಬೋಪಿ ವಾ ಸಾಸವೋ ಸಮಾಧಿ। **ಅರಣೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಸಬ್ಬೋ ಕುಸಲಾಬ್ಯಾಕತೋ ಸಮಾಧಿ, ಲೋಕುತ್ತರೋ ಏವ ವಾ। **ಸವೇರೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಪಟಿಘಚಿತ್ತೇಸು ಏಕಗ್ಗತಾ। **ಅವೇರೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಮೇತ್ತಾಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ। ಅನನ್ತರದುಕೇಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಸಾಮಿಸೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಲೋಕಿಯಸಮಾಧಿ। ಸೋ ಹಿ ಅನತಿಕ್ಕನ್ತವಟ್ಟಾಮಿಸಲೋಕಾಮಿಸತಾಯ ಸಾಮಿಸೋ। **ನಿರಾಮಿಸೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಲೋಕುತ್ತರೋ ಸಮಾಧಿ। **ಸಸಙ್ಖಾರೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದೋ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞೋ ಸುಖಾಪಟಿಪದೋ ಚ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ಕಿಚ್ಛೇನ ಕಸಿರೇನ ನಿಗ್ಗಹೇತ್ವಾ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬೋ। ಇತರೋ **ಅಸಙ್ಖಾರೋ ಸಮಾಧಿ**। **ಏಕಂಸಭಾವಿತೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಸುಕ್ಖವಿಪಸ್ಸಕಸ್ಸ ಸಮಾಧಿ। **ಉಭಯಂಸಭಾವಿತೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಸಮಥಯಾನಿಕಸ್ಸ ಸಮಾಧಿ। **ಉಭಯತೋ ಭಾವಿತಭಾವನೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಕಾಯಸಕ್ಖಿನೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತಸ್ಸ ಚ ಸಮಾಧಿ। ಸೋ ಹಿ ಉಭಯತೋ ಭಾಗೇಹಿ ಉಭಯತೋ ಭಾವಿತಭಾವನೋ।

ಆಗಾಳ್ಹಪಟಿಪದಾತಿ ಕಾಮಾನಂ ಓರೋಹನಪಟಿಪತ್ತಿ, ಕಾಮಸುಖಾನುಯೋಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನಿಜ್ಝಾಮಪಟಿಪದಾತಿ** ಕಾಮಸ್ಸ ನಿಜ್ಝಾಪನವಸೇನ ಖೇದನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಪಟಿಪತ್ತಿ, ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಕ್ಖಮಾ ಪಟಿಪದಾತಿ**ಆದೀಸು

ಪಧಾನಕರಣಕಾಲೇ ಸೀತಾದೀನಿ ಅಸಹನ್ತಸ್ಸ ಪಟಿಪದಾ, ತಾನಿ ನಕ್ಖಮತೀತಿ ಅಕ್ಖಮಾ। ಸಹನ್ತಸ್ಸ ಪನ ತಾನಿ ಖಮತೀತಿ **ಖಮಾ**। "ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ನಾಧಿವಾಸೇತೀ"ತಿಆದಿನಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೬; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೪; ೬.೫೮) ನಯೇನ ಮಿಚ್ಛಾವಿತಕ್ಕೇ ಸಮೇತೀತಿ **ಸಮಾ**। ಮನಚ್ಛಟ್ಠಾನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ದಮೇತೀತಿ **ದಮಾ ಪಟಿಪದಾ**।

ಏವನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ। **ಯೋ ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಯೋ ಕೋಚಿ ಜಾತಿಆದಿಧಮ್ಮೋ। **ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ತತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಜರಾದಿಧಮ್ಮಸ್ಸ। **ಸಮಾನಭಾವೋ**ತಿ ದುಕ್ಖಾದಿಭಾವೇನ ಸಮಾನಭಾವೋ। **ಏಕತ್ತತಾಯಾ**ತಿ ಸಮಾನತಾಯ ದುಕ್ಖಾದಿಭಾವಾನಂ ಏಕೀಭಾವೇನ। **ಏಕೀ ಭವತೀ**ತಿ ಅನೇಕೋಪಿ "ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಏಕಸದ್ದಾಭಿಧೇಯ್ಯತಾಯ ಏಕೀ ಭವತಿ। ಏತೇನ ಏಕತ್ತತಾಯ ಲಕ್ಖಣಮಾಹ। **ಯೇನ ಯೇನ ವಾ ಪನ ವಿಲಕ್ಖಣೋ**ತಿ ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯೇನ ಯೇನ ಭಾವೇನ ವಿಸದಿಸೋ। **ತೇನ ತೇನ ವೇಮತ್ತಂ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ಭಾವೇನ ಸೋ ಧಮ್ಮೋ ತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ವೇಮತ್ತತಂ ವಿಸದಿಸತ್ತಂ ಗಚ್ಛತಿ, ದುಕ್ಖಭಾವೇನ ಸಮಾನೋಪಿ ಜಾತಿಆದಿಕೋ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿಆದಿಭಾವೇನ ಜರಾದಿಕಸ್ಸ ವಿಸಿಟ್ಠತಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಇಮಿನಾ ವೇಮತ್ತತಾಯ ಲಕ್ಖಣಮಾಹ।

ಇದಾನಿ ತಾವ ಏಕತ್ತವೇಮತ್ತತಾವಿಸಯೇ ನಿಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸುತ್ತೇ ವಾ ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇ ವಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪುಚ್ಛಿತ**ನ್ತಿ ಪುಚ್ಛಾವಸೇನ ದೇಸಿತಸುತ್ತವಸೇನ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರಸ್ಸ ಪುಚ್ಛಾವಿಸಯತಾಯ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೫. ಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೪೯. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರೋತಿ ಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ **ಯೋ ಧಮ್ಮೋ ಯಂ ಧಮ್ಮಂ ಜನಯತಿ, ತಸ್ಸ ಸೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ**ತಿ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ಪರಿಕ್ಖಾರಲಕ್ಖಣಂ ವತ್ವಾ ತಂ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಕಿಂಲಕ್ಖಣೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಹಿನೋತಿ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಪಟಿಕಾರಣಭಾವಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಹೇತು**। ಪಟಿಚ್ಚ ಏತಸ್ಮಾ ಫಲಂ ಏತೀತಿ **ಪಚ್ಚಯೋ**। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಸದ್ದೇಹಿ ಕಾರಣಮೇವ ವುಚ್ಚತಿ, ತಥಾಪಿ ತತ್ಥ ವಿಸೇಸಂ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅಸಾಧಾರಣಲಕ್ಖಣೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಸಭಾವೋ ಹೇತೂ**ತಿ ಸಮಾನಭಾವೋ ಬೀಜಂ ಹೇತು। ನನು ಚ ಬೀಜಂ ಅಙ್ಕುರಾದಿಸದಿಸಂ ನ ಹೋತೀತಿ? ನೋ ನ ಹೋತಿ, ಅಞ್ಞತೋ ಹಿ ತಾದಿಸಸ್ಸ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನತೋ।

"**ಯಥಾ ವಾ ಪನಾ**"ತಿಆದಿನಾಪಿ ಉದಾಹರಣನ್ತರದಸ್ಸನೇನ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಸೇಸಮೇವ ವಿಭಾವೇತಿ। ತತ್ಥ **ದುದ್ಧ**ನ್ತಿ ಖೀರಂ। **ದಧಿ ಭವತೀ**ತಿ ಏಕತ್ತನಯೇನ ಅಭೇದೋಪಚಾರೇನ ವಾ ವುತ್ತಂ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ನ ಹಿ ಖೀರಂ ದಧಿ ಹೋತಿ। ತೇನೇವಾಹ - "**ನ ಚತ್ಥಿ ಏಕಕಾಲಸಮವಧಾನಂ ದುದ್ಧಸ್ಸ ಚ ದಧಿಸ್ಸ ಚಾ**"ತಿ। ಅಥ ವಾ ಘಟೇ ದುದ್ಧಂ ಪಕ್ಖಿತ್ತಂ ದಧಿ ಭವತಿ, ದಧಿ ತತ್ಥ ಕಾಲನ್ತರೇ ಜಾಯತಿ ಪಚ್ಚಯನ್ತರಸಮಾಯೋಗೇನ, ತಸ್ಮಾ ನ ಚತ್ಥಿ ಏಕಕಾಲಸಮವಧಾನಂ ದುದ್ಧಸ್ಸ ಚ ದಧಿಸ್ಸ ಚ ರಸಖೀರವಿಪಾಕಾದೀಹಿ ಭಿನ್ನಸಭಾವತ್ತಾ। **ಏವಮೇವ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಹೇತುಭೂತಸ್ಸ ಖೀರಸ್ಸ ಫಲಭೂತೇನ ದಧಿನಾ ನ ಏಕಕಾಲಸಮವಧಾನಂ, ಏವಮಞ್ಞಸ್ಸಾಪಿ ಹೇತುಸ್ಸ ಫಲೇನ ನ ಏಕಕಾಲಸಮವಧಾನಂ, ನ ತಥಾ ಪಚ್ಚಯಸ್ಸ, ನ ಹಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಏಕನ್ತೇನ ಫಲೇನ ಭಿನ್ನಕಾಲೋ ಏವಾತಿ। ಏವಮ್ಪಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯಾನಂ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಏವಂ ಬಾಹಿರಂ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅಯಞ್ಹಿ ಸಂಸಾರೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ "ಅವಿಜ್ಜಾ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಹೇತೂ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಕಿಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೇ ಅನೇಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ವಿಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಆಹ "**ಪುರಿಮಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಪಚ್ಛಿಮಿಕಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಹೇತೂ**"ತಿ। ತೇನ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಾಲೇ ಹೇತುಫಲಾನಂ ಸಮವಧಾನಂ ನತ್ಥೀತಿ ಏತಮೇವತ್ಥಂ ಸಮತ್ಥೇತಿ। ತತ್ಥ "**ಪುರಿಮಿಕಾ ಅವಿಜ್ಜಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಹೇತುಫಲಭೂತಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾನಂ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ। "**ಬೀಜಙ್ಕುರೋ ವಿಯಾ**"ತಿಆದಿನಾ

ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ - ಯಥಾ ಬೀಜಂ ಅಙ್ಕುರಸ್ಸ ಹೇತು ಹೋನ್ತಂ ಸಮನನ್ತರಹೇತುತಾಯ ಹೇತು ಹೋತಿ। ಯಂ ಪನ ಬೀಜತೋ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ತಸ್ಸ ಬೀಜಂ ಪರಮ್ಪರಹೇತುತಾಯ ಹೇತು ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯಪಿ ಹೇತುಭಾವೇ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ।

ಪುನ **"ಯಥಾ ವಾ ಪನಾ"**ತಿಆದಿನಾಪಿ ಹೇತುಪಚ್ಚಯವಿಭಾಗಮೇವ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಥಾಲಕ**ನ್ತಿ ದೀಪಕಪಲ್ಲಿಕಾ। **ಅನಗ್ಗಿಕ**ನ್ತಿ ಅಗ್ಗಿಂ ವಿನಾ। **ದೀಪೇತು**ನ್ತಿ ಜಾಲೇತುಂ। **ಇತಿ ಸಭಾವೋ ಹೇತೂ**ತಿ ಏವಂ ಪದೀಪುಜ್ಜಾಲನಾದೀಸು ಅಗ್ಗಿಆದಿಪದೀಪಸದಿಸಂ ಕಾರಣಂ ಸಭಾವೋ ಹೇತು। **ಪರಭಾವೋ ಪಚ್ಚಯೋ**ತಿ ತತ್ಥೇವ ಕಪಲ್ಲಿಕಾವಟ್ಟಿತೇಲಾದಿಸದಿಸೋ ಅಗ್ಗಿತೋ ಅಞ್ಞೋ ಸಭಾವೋ ಪಚ್ಚಯೋ। **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೋ**ತಿ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತಿಕೋ ನಿಯಕಜ್ಝತ್ತೇ ಭವೋ। **ಬಾಹಿರೋ**ತಿ ತತೋ ಬಹಿಭೂತೋ। **ಜನಕೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಕೋ। **ಪರಿಗ್ಗಾಹಕೋ**ತಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಕೋ। **ಅಸಾಧಾರಣೋ**ತಿ ಆವೇಣಿಕೋ। **ಸಾಧಾರಣೋ**ತಿ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಸಮಾನೋ।

ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಕಾರಣಂ "ಪರಿಕ್ಖಾರೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ಕಾರಣಭಾವೋ ಚ ಫಲಾಪೇಕ್ಖಾಯ, ತಸ್ಮಾ ಕಾರಣಸ್ಸ ಯೋ ಕಾರಣಭಾವೋ ಯಥಾ ಚ ಸೋ ಹೋತಿ, ಯಞ್ಚ ಫಲಂ ಯೋ ಚ ತಸ್ಸ ವಿಸೇಸೋ, ಯೋ ಚ ಕಾರಣಫಲಾನಂ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಅವುಪಚ್ಛೇದತ್ಥೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಫಲಭಾವೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧತಾ **ಸನ್ತತಿ**। ಕೋ ಚ ತತ್ಥ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ, ಕೋ ಕಾರಣಫಲಭಾವೋ ಚ? ಸೋ ಏವ ಅವುಪಚ್ಛೇದತ್ಥೋ। ಯೋ ಫಲಭೂತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಅಕಾರಣಂ ಹುತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಸೋ ವುಪಚ್ಛಿನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಯಥಾ ತಂ ಅರಹತೋ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ। ಯೋ ಪನ ಅತ್ತನೋ ಅನುರೂಪಸ್ಸ ಫಲಸ್ಸ ಹೇತು ಹುತ್ವಾ ನಿರುಜ್ಝತಿ, ಸೋ ಅನುಪಚ್ಛಿನ್ನೋ ಏವ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧಸ್ಸ ವಿಜ್ಜಮಾನತ್ತಾತಿ ಆಹ - "ಅವುಪಚ್ಛೇದತ್ಥೋ ಸನ್ತತಿಅತ್ಥೋ"ತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಚ ಕಾರಣತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಫಲಂ ನಾಮ, ನ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ **"ನಿಬ್ಬತ್ತಿಅತ್ಥೋ ಫಲತ್ಥೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪುರಿಮಭವೇನ ಅನನ್ತರಭವಪಟಿಸನ್ಧಾನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಾ ಪುನಬ್ಭವೋ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ - **"ಪಟಿಸನ್ಧಿಅತ್ಥೋ ಪುನಬ್ಭವತ್ಥೋ"**ತಿ। ತಥಾ ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ತಂ ಪಲಿಬುನ್ಧೇನ್ತಿ ಸಮ್ಮಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ದೇನ್ತಿ। ಯಾವ ಚ ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಗ್ಘಾತಿತಾ, ತಾವ ಅನುಸೇನ್ತಿ ನಾಮ, ತೇನ ವುತ್ತಂ - **"ಪಲಿಬೋಧತ್ಥೋ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನತ್ಥೋ, ಅಸಮುಗ್ಘಾತತ್ಥೋ ಅನುಸಯತ್ಥೋ"**ತಿ। ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯವಸೇನ ಪರಿಞ್ಞಾತೇ ನ ಕದಾಚಿ ತಂ ನಾಮರೂಪಙ್ಕುರಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೇಸ್ಸತೀತಿ ಆಹ - **"ಅಪರಿಞ್ಞಾತತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಬೀಜತ್ಥೋ"**ತಿ। **ಯತ್ಥ ಅವುಪಚ್ಛೇದೋ ತತ್ಥ ಸನ್ತತೀ**ತಿ ಯತ್ಥ ರೂಪಾರೂಪಪ್ಪವತ್ತಿಯಂ ಯಥಾವುತ್ತೋ ಅವುಪಚ್ಛೇದೋ, ತತ್ಥ ಸನ್ತತಿವೋಹಾರೋ । **ಯತ್ಥ ಸನ್ತತಿ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತೀ**ತಿಆದಿ ಪಚ್ಚಯಪರಮ್ಪರದಸ್ಸನಂ ಹೇತುಫಲಸಮ್ಬನ್ಧವಿಭಾವನಮೇವ।

"ಯಥಾ ವಾ ಪನ ಚಕ್ಖುಞ್ಚ ಪಟಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ "ಸಭಾವೋ ಹೇತೂ"ತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಸನ್ನಿಸ್ಸಯತಾಯಾ**ತಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯತಾಯ। **ಮನಸಿಕಾರೋ**ತಿ ಕಿರಿಯಾಮನೋಧಾತು। ಸಾ ಹಿ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಭಾವೇನ ಸಮಾನಜಾತಿತಾಯ ಸಭಾವೋ ಹೇತು। **ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ ಸಭಾವೋ ಹೇತೂ**ತಿ ಪುಞ್ಞಾದಿಅಭಿಸಙ್ಖಾರಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋ, ತತ್ಥ ಯೋ ಸಭಾವೋ, ಸೋ ಹೇತೂತಿ। **ಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿ ಚೇತ್ಥ ಸಬ್ಬೋ ಲೋಕಿಯೋ ಕುಸಲಾಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಏವಂ ಯೋ ಕೋಚಿ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಸಬ್ಬೋ ಸೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ**ತಿ ಯಥಾವುತ್ತಪ್ಪಭೇದೋ ಯೋ ಕೋಚಿ ಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋ ಸಬ್ಬೋ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಪರಿಕ್ಖರಣತೋ ಅಭಿಸಙ್ಖರಣತೋ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ। ತಸ್ಸ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಕಥನಂ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರೋತಿ।

ಪರಿಕ್ಖಾರಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೬. ಸಮಾರೋಪನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ

೫೦. ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರೋತಿ ಸಮಾರೋಪನಹಾರವಿಭಙ್ಗೋ। ತತ್ಥ **ಏಕಸ್ಮಿಂ ಪದಟ್ಠಾನೇ**ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಿಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಕಾರಣಭೂತೇ ಧಮ್ಮೇ ಸುತ್ತೇನ ಗಹಿತೇ। **ಯತ್ತಕಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ಓತರನ್ತೀ**ತಿ ಯತ್ತಕಾನಿ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಕಾರಣಭೂತಾನಿ ತಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ಸಮೋಸರನ್ತಿ। **ಸಬ್ಬಾನಿ ತಾನಿ ಸಮಾರೋಪಯಿತಬ್ಬಾನೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ತಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಾನಿ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಮ್ಮಾ ನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ಆನೇತ್ವಾ ದೇಸನಾಯ ಆರೋಪೇತಬ್ಬಾ, ದೇಸನಾರುಳ್ಹೇ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಯಥಾ ಆವಟ್ಟೇ ಹಾರೇ "ಏಕಮ್ಹಿ ಪದಟ್ಠಾನೇ, ಪರಿಯೇಸತಿ ಸೇಸಕಂ ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೪ ನಿದ್ದೇಸವಾರ) ವಚನತೋ ಅನೇಕೇಸಂ ಪದಟ್ಠಾನಾನಂ ಪರಿಯೇಸನಾ ವುತ್ತಾ, ಏವಮಿಧಾಪಿ ಬಹೂನಂ ಪದಟ್ಠಾನಾನಂ ಸಮಾರೋಪನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಥಾ ಆವಟ್ಟೇ ಹಾರೇ"**ತಿ ಆಹ। ನ ಕೇವಲಂ ಪದಟ್ಠಾನವಸೇನೇವ ಸಮಾರೋಪನಾ, ಅಥ ಖೋ ವೇವಚನಭಾವನಾಪಹಾನವಸೇನಪಿ ಸಮಾರೋಪನಾ ಕಾತಬ್ಬಾತಿ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ತತ್ಥ ಸಮಾರೋಪನಾ ಚತುಬ್ಬಿಧಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಪದಟ್ಠಾನವೇವಚನಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ, ನನು ಪದಟ್ಠಾನವೇವಚನಹಾರೇ ಏವ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಭಾವಿತೋತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಇಧ ಪನ ಪದಟ್ಠಾನವೇವಚನಗ್ಗಹಣಂ ಭಾವನಾಪಹಾನಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನವಿಸಯದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚೇವ ತೇಸಂ ಅಧಿವಚನವಿಭಾಗದಸ್ಸನತ್ಥಞ್ಚ। ಏವಞ್ಹಿ ಭಾವನಾಪಹಾನಾನಿ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾನಿ ಹೋನ್ತಿ ಸುಕರಾನಿ ಚ ಪಞ್ಞಾಪೇತುಂ। **ಇದಂ ಪದಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ತಿವಿಧಂ ಸುಚರಿತಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಸಾಸನಸ್ಸ ಓವಾದಸ್ಸ ವಿಸಯಾಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ತತ್ಥ **"ಕಾಯಿಕ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ತೀಹಿ ಸುಚರಿತೇಹಿ ಸೀಲಾದಯೋ ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ತತಿಯಚತುತ್ಥಫಲಾನಿ ಚ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। ವನೀಯತೀತಿ **ವನಂ,** ವನತಿ, ವನುತೇ ಇತಿ ವಾ **ವನಂ**। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ ಕಾಮತಣ್ಹಾಯ, ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೋ ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಾಹಸ್ಸ, ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರಾನಿ ಆಯತನಾನಿ ತಪ್ಪಟಿಬನ್ಧಛನ್ದರಾಗಾದೀನಂ, ಅನುಸಯಾ ಚ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಾನಂ ಕಾರಣಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೫೧. ಅಯಂ ವೇವಚನೇನ ಸಮಾರೋಪನಾತಿ ಯೋ "ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ ಸೇಕ್ಖಫಲಂ, ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ, ಕಾಮಧಾತುಸಮತಿಕ್ಕಮನ"ನ್ತಿ ಏತೇಹಿ ಪರಿಯಾಯವಚನೇಹಿ ತತಿಯಫಲಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೋ, ತಥಾ ಯೋ "ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ಅಸೇಕ್ಖಫಲಂ, ಅಗ್ಗಫಲಂ ಅರಹತ್ತಂ, ತೇಧಾತುಕಸಮತಿಕ್ಕಮನ"ನ್ತಿ ಏತೇಹಿ ಪರಿಯಾಯವಚನೇಹಿ ಚತುತ್ಥಫಲಸ್ಸ ನಿದ್ದೇಸೋ, ಯೋ ಚ "ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯ"ನ್ತಿಆದೀಹಿ ಪರಿಯಾಯವಚನೇಹಿ ಪಞ್ಞಾಯ ನಿದ್ದೇಸೋ, ಅಯಂ ವೇವಚನೇಹಿ ಚ ಸಮಾರೋಪನಾ।

ತಸ್ಮಾತಿಹ ತ್ವಂ, ಭಿಕ್ಖು, ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರಾಹೀತಿಆದಿ ಲಕ್ಖಣಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಕೇವಲಂ ತತ್ಥ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ಅವುತ್ತಾನಮ್ಪಿ ವುತ್ತಭಾವದಸ್ಸನವಸೇನೇವ ಆಗತಂ, ಇಧ ಭಾವನಾಸಮಾರೋಪನವಸೇನಾತಿ ಅಯಮೇವ ವಿಸೇಸೋ। ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾ ವಿಸೇಸತೋ ಅಸುಭಾನುಪಸ್ಸನಾ ಏವ ಕಾಮರಾಗತದೇಕಟ್ಠಕಿಲೇಸಾನಂ ಏಕನ್ತಪಟಿಪಕ್ಖಾತಿ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಬನ್ಧಕಿಲೇಸಾ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಕಾಮಯೋಗೋ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೋ ಕಾಮಾಸವೋ ಕಾಮೋಘೋ ರಾಗಸಲ್ಲಂ ರೂಪಧಮ್ಮಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಕಿಲೇಸಾ ರೂಪಧಮ್ಮೇಸು ರಾಗೋ ಛನ್ದಾಗತಿಗಮನನ್ತಿ ಏತೇಸಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಕಾಯೇ ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರನ್ತೋ"**ತಿಆದಿನಾ।

ತಥಾ ವೇದನಾನುಪಸ್ಸನಾ ವಿಸೇಸತೋ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ, ಸಾ –

> "ಯೋ ಸುಖಂ ದುಕ್ಖತೋ ಅದ್ದ, ದುಕ್ಖಮದ್ದಕ್ಖಿ ಸಲ್ಲತೋ।
> ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ಸನ್ತಂ, ಅದಕ್ಖಿ ನಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೪.೨೫೩; ಇತಿವು॰ ೫೩) –

ಆದಿವಚನತೋ ಸಬ್ಬಂ ವೇದನಂ "ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೀ ಸುಖಸಞ್ಞಾಯ ವೇದನಾಹೇತುಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಬನ್ಧಕಿಲೇಸಾನಂ ಗೋಸೀಲಾದೀಹಿ ಭವಸುದ್ಧಿ ಹೋತೀತಿ ವೇದನಾಸ್ಸಾದೇನ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಭವುಪಾದಾನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಸ್ಸ ವೇದನಾವಸೇನ "ಅನತ್ಥಂ ಮೇ ಅಚರೀ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೩೪೦; ಅ॰ ನಿ॰ ೯.೨೯; ೧೦.೭೯; ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೩೭; ವಿಭ॰ ೯೦೯, ೯೬೦) ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥಸ್ಸ ದೋಸಸಲ್ಲಸ್ಸ ವೇದನಾಸ್ಸಾದವಸೇನೇವ ಪವತ್ತಸ್ಸ ಭವಯೋಗಭವಾಭವಭವೋಘಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಭವರಾಗಸ್ಸ ಭವಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಬನ್ಧಕಕಿಲೇಸಾನಂ ವೇದನಾವಿಸಯಸ್ಸ ರಾಗಸ್ಸ ದೋಸಾಗತಿಗಮನಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಏತಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ವೇದನಾಸು ವೇದನಾನುಪಸ್ಸೀ"**ತಿಆದಿನಾ।

ತಥಾ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ವಿಸೇಸತೋ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾತಿ, ಸಾ ಚಿತ್ತಂ "ಅನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ಪಸ್ಸನ್ತೀ ತತ್ಥ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸತ್ತಾ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಿನೋತಿ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾಯ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಬನ್ಧಕಿಲೇಸಾನಂ ನಿಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಏವ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಯೋಗಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥದಿಟ್ಠಾಸವದಿಟ್ಠೋಘಸಙ್ಖಾತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾನಿಮಿತ್ತಸ್ಸ "ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿಆದಿನಯಪ್ಪವತ್ತಸ್ಸ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೨೩೯; ವಿಭ॰ ೮೩೨, ೮೬೬, ೯೬೨) ಮಾನಸಲ್ಲಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಞ್ಞಾಯ ರಾಗಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಸ್ಸ ಭಯಾಗತಿಗಮನಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಚಿತ್ತೇ ಚಿತ್ತಾನುಪಸ್ಸೀ"**ತಿಆದಿನಾ।

ತಥಾ ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸನಾ ವಿಸೇಸತೋ ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾತಿ, ಸಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅತ್ತಸಞ್ಞಾಯ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೭, ೨೦೨-೨೦೩; ೩.೨೭) ಪವತ್ತಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಹೇತುಕಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗಅವಿಜ್ಜಾಸವಅವಿಜ್ಜೋಘಮೋಹಸಲ್ಲಸಙ್ಖಾತಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಙ್ಖಾರಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪರಿಬನ್ಧಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ರಾಗಸ್ಸ ಮೋಹಾಗತಿಗಮನಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಾಯ ಸಂವತ್ತತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಧಮ್ಮೇಸು ಧಮ್ಮಾನುಪಸ್ಸೀ ವಿಹರನ್ತೋ"**ತಿಆದಿನಾ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ಸಮಾರೋಪನಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಟ್ಠಿತಾ ಚ ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಣ್ಣನಾ।

೧. ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

ಏವಂ ಸುಪರಿಕಮ್ಮಕತಾಯ ಭೂಮಿಯಾ ನಾನಾವಣ್ಣಾನಿ ಮುತ್ತಪುಪ್ಫಾನಿ ಪಕಿರನ್ತೋ ವಿಯ ಸುಸಿಕ್ಖಿತಸಿಪ್ಪಾಚರಿಯವಿಚಾರಿತೇಸು ಸುರತ್ತಸುವಣ್ಣಾಲಙ್ಕಾರೇಸು ನಾನಾವಿಧರಂಸಿಜಾಲಸಮುಜ್ಜಲಾನಿ ವಿವಿಧಾನಿ ಮಣಿರತನಾನಿ ಬನ್ಧನ್ತೋ ವಿಯ ಮಹಾಪಥವಿಂ ಪರಿವತ್ತೇತ್ವಾ ಪಪ್ಪಟಕೋಜಂ ಖಾದಾಪೇನ್ತೋ ವಿಯ ಯೋಜನಿಕಮಧುಗಣ್ಡಂ ಪೀಳೇತ್ವಾ ಸುಮಧುರಸಂ ಪಾಯೇನ್ತೋ ವಿಯ ಚ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಕಚ್ಚಾನೋ ನಾನಾಸುತ್ತಪದೇಸೇ ಉದಾಹರನ್ತೋ ಸೋಳಸ ಹಾರೇ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತೇ ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸುತ್ತೇ ಯೋಜೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರಂ ಆರಭಿ। ಆರಭನ್ತೋ ಚ ಯಾಯಂ ನಿದ್ದೇಸವಾರೇ –

"ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಠಮಂ, ದಿಸಲೋಚನತೋ ದಿಸಾ ವಿಲೋಕೇತ್ವಾ।

ಸಙ್ಖಿಪಿಯ ಅಙ್ಕುಸೇನ ಹಿ, ನಯೇಹಿ ತೀಹಿ ನಿದ್ದಿಸೇ ಸುತ್ತ"ನ್ತಿ॥ –

ಗಾಥಾ ವುತ್ತಾ। ಯಸ್ಮಾ ತಂ ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಾರೋ ನಪ್ಪಯೋಜೇತಿ, ವಿಪ್ಪಕಿಣ್ಣವಿಸಯತ್ತಾ, ನಯವಿಚಾರಸ್ಸ ಚ ಅನ್ತರಿತತ್ತಾ । ಅನೇಕೇಹಿ ಸುತ್ತಪದೇಸೇಹಿ ಹಾರಾನಂ ವಿಭಾಗದಸ್ಸನಮೇವ ಹಿ ಹಾರವಿಭಙ್ಗವಾರೋ। ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರೋ ಪನ ತಂ ಪಯೋಜೇತಿ, ಏಕಸ್ಮಿಂಯೇವ ಸುತ್ತಪದೇಸೇ ಸೋಳಸ ಹಾರೇ ಯೋಜೇತ್ವಾವ ತದನನ್ತರಂ ನಯಸಮುಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಕಥಿತತ್ತಾ। ತಸ್ಮಾ "ಸೋಳಸ ಹಾರಾ ಪಠಮ"ನ್ತಿ ಗಾಥಂ ಪಚ್ಚಾಮಸಿತ್ವಾ **"ತಸ್ಸಾ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕುಹಿಂ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಹಾರಸಮ್ಪಾತೇ"**ತಿ ಆಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - "ತಸ್ಸಾ ಗಾಥಾಯ ನಿದ್ದೇಸೋ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ"ತಿ। ಏತೇನ ಸುತ್ತೇಸು ಹಾರಾನಂ ಯೋಜನಾನಯದಸ್ಸನಂ ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಹಾರಸಮ್ಪಾತಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ ಏವ।

ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾತಿ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಾದೀಸು ಸತಿಆರಕ್ಖಾಭಾವೇನ ಅಗುತ್ತೇನ ಚಿತ್ತೇನ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತೇನಾ**ತಿ ಸಸ್ಸತಾದಿಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸದೂಸಿತೇನ। **ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತೇನಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಕಾಯಸ್ಸ ಚ ಅಕಲ್ಯತಾಲಕ್ಖಣೇಹಿ ಥಿನಮಿದ್ಧೇಹಿ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟೇನ। **ವಸಂ ಮಾರಸ್ಸ ಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಕಿಲೇಸಮಾರಾದೀನಂ ಯಥಾಕಾಮಂ ಕರಣೀಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅಯಂ ತಾವ ಗಾಥಾಯ ಪದತ್ಥೋ।

ಪಮಾದನ್ತಿ "ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ"ತಿ ಇದಂ ಪದಂ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಸತಿವೋಸಗ್ಗಲಕ್ಖಣಂ ಪಮಾದಂ ಕಥೇತಿ। **ತಂ ಮಚ್ಚುನೋ ಪದ**ನ್ತಿ ತಂ ಪಮಜ್ಜನಂ ಗುಣಮಾರಣತೋ ಮಚ್ಚುಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ಮಾರಸ್ಸ ವಸವತ್ತನಟ್ಠಾನಂ, ತೇನ "ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ, ವಸಂ ಮಾರಸ್ಸ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ಪಠಮಪಾದಂ ಚತುತ್ಥಪಾದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**ತಿ ಯಂ ಅನಿಚ್ಚಸ್ಸ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸ್ಸ "ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ದಸ್ಸನಂ, ಸೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೋ। ತೇನೇವಾಹ - **"ವಿಪರೀತಗ್ಗಾಹಲಕ್ಖಣೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ"**ತಿ। ಸಬ್ಬಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಸಾಮಞ್ಞೇನ ಗಹೇತ್ವಾ ತಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪುಚ್ಛತಿ **"ಕಿಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಯತೀ"**ತಿ। ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ ಚ ವಿಸೇಸೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ವೋಹರೀಯತೀತಿ ಆಹ - **"ಸಞ್ಞಂ ಚಿತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಿಮಿತೀ"**ತಿ। ತಂ "ವಿಪಲ್ಲಾಸಯತೀ"ತಿ ಪದೇನ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ತೇಸು ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಸಬ್ಬಮುದುಕೋ, ಅನಿಚ್ಚಾದಿಕಸ್ಸ ವಿಸಯಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾವಸೇನ ಉಪಟ್ಠಿತಾಕಾರಗ್ಗಹಣಮತ್ತಂ ಮಿಗಪೋತಕಾನಂ ತಿಣಪುರಿಸಕೇಸು ಪುರಿಸೋತಿ ಉಪ್ಪನ್ನಸಞ್ಞಾ ವಿಯ। ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ತತೋ ಬಲವತರೋ, ಅಮಣಿಆದಿಕೇ ವಿಸಯೇ ಮಣಿಆದಿಆಕಾರೇನ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತೇ ತಥಾ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಸನ್ನಿಟ್ಠಾನಮತ್ತಂ। ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಪನ ಸಬ್ಬಬಲವತರೋ ಯಂ ಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಯಥಾ ಯಥಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ, ತಥಾ ತಥಾ ನಂ ಸಸ್ಸತಾದಿವಸೇನ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತೋ ಪವತ್ತತಿ। ತತ್ಥ ಸಞ್ಞಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಕಾರಣಂ, ಚಿತ್ತವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೋತಿ।

ಇದಾನಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಸಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೋ ಕುಹಿಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಯತಿ, ಚತೂಸು ಅತ್ತಭಾವವತ್ಥೂಸೂ"**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ **ಅತ್ತಭಾವವತ್ಥೂಸೂ**ತಿ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು। ತೇ ಹಿ ಆಹಿತೋ ಅಹಂ ಮಾನೋ ಏತ್ಥಾತಿ ಅತ್ತಾ, "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಭವತಿ ಏತ್ಥ ಬುದ್ಧಿ ವೋಹಾರೋ ಚಾತಿ ಅತ್ತಭಾವೋ, ಸೋ ಏವ ಸುಭಾದೀನಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಚ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ವತ್ಥು ಚಾತಿ "ಅತ್ತಭಾವವತ್ಥೂ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **"ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ"**ತಿಆದಿನಾ ತೇಸಂ ಸಬ್ಬವಿಪಲ್ಲಾಸಮೂಲಭೂತಾಯ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಅತ್ತಭಾವವತ್ಥುತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಪವತ್ತಿಆಕಾರೇನ ಸದ್ಧಿಂ ವಿಸಯಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರೂಪಂ ಪಠಮಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸವತ್ಥು ಅಸುಭೇ ಸುಭ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ। ಪುನ ಮೂಲಕಾರಣವಸೇನ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾರಹಿತಾ ತಣ್ಹಾ ನತ್ಥಿ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಸುಭಸುಖಸಞ್ಞಾನಮ್ಪಿ ಪಚ್ಚಯೋ ಏವ, ತಥಾಪಿ ತಣ್ಹಾ ಏತಾಸಂ ಸಾತಿಸಯಂ ಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತಣ್ಹಾನಿವುತಂ...ಪೇ॰... ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ದಿಟ್ಠಿನಿವುತ**ನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಸೀಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾ ವುತ್ತಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾನಿವುತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಾಮಞ್ಚೇತ್ಥ ತಣ್ಹಾರಹಿತಾ ದಿಟ್ಠಿ ನತ್ಥಿ, ತಣ್ಹಾಪಿ ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಏವ। ತಣ್ಹಾಪಿ "ನಿಚ್ಚಂ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಅಯೋನಿಸೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನ್ತಾನಂ ತಥಾಪವತ್ತಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಮೋಹೋ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ದಿಟ್ಠಿನಿವುತಂ...ಪೇ॰... ಅತ್ತಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಯೋ ದಿಟ್ಠಿವಿಪಲ್ಲಾಸೋತಿ “ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚಂ, ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ”ತಿ ಪವತ್ತಮ್ಪಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸದ್ವಯಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ - “**ಸೋ ಅತೀತಂ ರೂಪಂ...ಪೇ॰... ಅತೀತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅತ್ತತೋ ಸಮನುಪಸ್ಸತೀ**”ತಿ। ಏತೇನ ಅಟ್ಠಾರಸವಿಧೋಪಿ ಪುಬ್ಬನ್ತಾನುಕಪ್ಪಿಕವಾದೋ ಪಚ್ಛಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ವಸೇನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತಣ್ಹಾವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**ತಿ ತಣ್ಹಾಮೂಲಕೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। “ಅಸುಭೇ ಸುಭಂ, ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ”ನ್ತಿ ಏತಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸದ್ವಯಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। **ಅನಾಗತಂ ರೂಪಂ ಅಭಿನನ್ದತೀ**ತಿ ಅನಾಗತಂ ರೂಪಂ ದಿಟ್ಠಾಭಿನನ್ದನವಸೇನ ಅಭಿನನ್ದತಿ। **ಅನಾಗತಂ ವೇದನಂ, ಸಞ್ಞಂ, ಸಙ್ಖಾರೇ, ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಅಭಿನನ್ದತೀ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತೇನ ಚತುಚತ್ತಾಲೀಸವಿಧೋಪಿ ಅಪರನ್ತಾನುಕಪ್ಪಿಕವಾದೋ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಪುರಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ವಸೇನ ಹೋತೀತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ**ತಿ ಏವಂ ಪರಮಸಾವಜ್ಜಸ್ಸ ವಿಪಲ್ಲಾಸಸ್ಸ ಮೂಲಕಾರಣನ್ತಿ ವಿಸೇಸತೋ ದ್ವೇ ಧಮ್ಮಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ **ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚಾ**ತಿ ತೇ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಾಹಿ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ವಿಸುಜ್ಝತೀತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನಪಿ ತಾಸಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಭಾವಂಯೇವ ವಿಭಾವೇತಿ, ನ ಹಿ ತಣ್ಹಾಅವಿಜ್ಜಾಸು ಪಹೀನಾಸು ಕೋಚಿ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೋ ನ ಪಹೀಯತೀತಿ। ಯಥಾ ಚ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಮೂಲಕಾರಣಂ ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾ, ಏವಂ ಸಕಲಸ್ಸಾಪಿ ವಟ್ಟಸ್ಸ ಮೂಲಕಾರಣನ್ತಿ ಯಥಾನುಸನ್ಧಿನಾವ ಗಾಥಂ ನಿಟ್ಠಪೇತುಂ “**ತೇಸ**”ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ಅರಕ್ಖಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತಞ್ಚ, ತೇಸಂ। “**ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಾನ**”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಮಾರಸ್ಸ ವಸಗಮನೇನ ಅನಾದಿಮತಿಸಂಸಾರೇ ಸಂಸರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತೇನಾತಿ ಏತ್ಥ “**ಥಿನಂ ನಾಮಾ**”ತಿಆದಿನಾ ಥಿನಮಿದ್ಧಾನಂ ಸರೂಪಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತೇಹಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಭೂತತಾ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾವಾತಿ ತಂ ಅನಾಮಸಿತ್ವಾ ಕಿಲೇಸಮಾರಗ್ಗಹಣೇನೇವ ತಂನಿಮಿತ್ತಾ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಮಾರಖನ್ಧಮಾರಮಚ್ಚುಮಾರಾ ಗಹಿತಾ ಏವಾತಿ “**ಕಿಲೇಸಮಾರಸ್ಸ ಚ ಸತ್ತಮಾರಸ್ಸ ಚಾ**”ತಿ **ಚ**-ಸದ್ದೇನ ವಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಸೋ ಹಿ ನಿವುತೋ ಸಂಸಾರಾಭಿಮುಖೋ**ತಿ ಸೋ ಮಾರವಸಂ ಗತೋ, ತತೋ ಏವ ನಿವುತೋ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಯಾವ ನ ಮಾರಬನ್ಧನಂ ಛಿಜ್ಜತಿ, ತಾವ ಸಂಸಾರಾಭಿಮುಖೋವ ಹೋತಿ, ನ ವಿಸಙ್ಖಾರಾಭಿಮುಖೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಇಮಾನಿ ಭಗವತಾ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ದೇಸಿತಾನಿ। ಕಥಂ ದೇಸಿತಾನಿ?

ತತ್ಥ ದುವಿಧಾ ಕಥಾ ಅಭಿಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಿತಾ ಚ ಸುತ್ತನ್ತನಿಸ್ಸಿತಾ ಚ। ತಾಸು ಅಭಿಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಿತಾ ನಾಮ **ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ರತ್ತಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಅರಕ್ಖಿತಂ, ದುಟ್ಠಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಅರಕ್ಖಿತಂ, ಮೂಳ್ಹಮ್ಪಿ ಚಿತ್ತಂ ಅರಕ್ಖಿತಂ। ತತ್ಥ ರತ್ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಲೋಭಸಹಗತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ದುಟ್ಠಂ ಚಿತ್ತಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಟಿಘಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಮೂಳ್ಹಂ ಚಿತ್ತಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಮೋಮೂಹಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಯಾವ ಇಮೇಸಂ ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಸೇನ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಅಗುತ್ತಿ ಅಗೋಪಾಯನಾ ಅಪಾಲನಾ ಅನಾರಕ್ಖಾ ಸತಿವೋಸಗ್ಗೋ ಪಮಾದೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಸಂವರೋ, ಏವಂ ಅರಕ್ಖಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತಂ ಚತುನ್ನಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ, ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಸಸಙ್ಖಾರಿಕಾಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಏವಂ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಗ್ಗಹಿತಗ್ಗಹಣೇನ ದ್ವಾದಸ ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇ “ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಾ? ಯಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಅಕುಸಲಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಹೋತೀ”ತಿಆದಿನಾ **ಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಕಣ್ಡೇ** (ಧ॰ ಸ॰ ೩೬೫) ಅಕುಸಲಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದದೇಸನಾವಸೇನ ವಿತ್ಥಾರತೋ ವತ್ತಬ್ಬಾ। **ಮಾರಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ಪಞ್ಚ ಮಾರಾ। ತೇಸು ಕಿಲೇಸಮಾರಸ್ಸ ಚತುನ್ನಂ ಆಸವಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಓಘಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಯೋಗಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಗನ್ಥಾನಂ ಚತುನ್ನಂ ಉಪಾದಾನಾನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ನೀವರಣಾನಂ ದಸನ್ನಂ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂನಂ ವಸೇನ **ಆಸವಗೋಚ್ಛಕಾದೀಸು** (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೧೪-೧೯, ೧೧೦೨) ವುತ್ತನಯೇನ, ತಥಾ “ಜಾತಿಮದೋ ಗೋತ್ತಮದೋ ಆರೋಗ್ಯಮದೋ”ತಿಆದಿನಾ **ಖುದ್ದಕವತ್ಥುವಿಭಙ್ಗೇ** (ವಿಭ॰ ೮೩೨) ಆಗತಾನಂ ಸತ್ತನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಾನಞ್ಚ ವಸೇನ ವಿಭಾಗೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಅಭಿಧಮ್ಮನಿಸ್ಸಿತಾ ಕಥಾ।

ಸುತ್ತನ್ತನಿಸ್ಸಿತಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೪೭; ಅ॰ ನಿ॰ ೧೧.೧೭) ಪನ **ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ಚಕ್ಖುನಾ ರೂಪಂ ದಿಸ್ವಾ ನಿಮಿತ್ತಗ್ಗಾಹೀ ಹೋತಿ ಅನುಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಾಹೀ, ಯತ್ವಾಧಿಕರಣಮೇನಂ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ ಅಸಂವುತಂ ವಿಹರನ್ತಂ ಅಭಿಜ್ಝಾದೋಮನಸ್ಸಾ ಪಾಪಕಾ

ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನ್ವಾಸ್ಸವೇಯ್ಯುಂ, ತಸ್ಸ ಸಂವರಾಯ ನ ಪಟಿಪಜ್ಜತಿ, ನ ರಕ್ಖತಿ ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯಂ, ಚಕ್ಖುನ್ದ್ರಿಯೇ ನ ಸಂವರಂ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಸೋತೇನ ...ಪೇ॰... ಘಾನೇನ... ಜಿವ್ಹಾಯ... ಕಾಯೇನ... ಮನಸಾ...ಪೇ॰... ಮನಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸಂವರಂ ಆಪಜ್ಜತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೩೪೭, ४೧೧, ४೨೧; ೨.४೧೯; ೩.೧೫, ೭೫)। ಏವಂ ಅರಕ್ಖಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತೇನ ಚಾತಿ** ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತಂ ಪುಬ್ಬನ್ತಕಪ್ಪನವಸೇನ ವಾ ಅಪರನ್ತಕಪ್ಪನವಸೇನ ವಾ ಪುಬ್ಬನ್ತಾಪರನ್ತಕಪ್ಪನವಸೇನ ವಾ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವಿಸನ್ತಸ್ಸ ಅಯೋನಿಸೋ ಉಮ್ಮುಜ್ಜನ್ತಸ್ಸ "ಸಸ್ಸತೋ ಲೋಕೋತಿ ವಾ...ಪೇ॰... ನೇವ ಹೋತಿ ನ ನ ಹೋತಿ ತಥಾಗತೋ ಪರಂ ಮರಣಾ"ತಿ (ವಿಭ॰ ೯೩೭; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧४೦) ವಾ ಯಾ ದಿಟ್ಠಿ, ತಾಯ ಹತಂ ಉಪಹತಂ। ಯಾ ಚ ಖೋ "ಇಮಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸಸ್ಸತವಾದಾ...ಪೇ॰... ಪಞ್ಚ ಪರಮದಿಟ್ಠಧಮ್ಮನಿಬ್ಬಾನವಾದಾ"ತಿ ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲೇ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೩೦ ಆದಯೋ) ಪಞ್ಚತ್ತಯೇ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೧ ಆದಯೋ) ಚ ಆಗತಾ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ, ತಾಸಂ ವಸೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತಭಾವೋ ಕಥೇತಬ್ಬೋ।

ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತೇನಾತಿ ಥಿನಂ ನಾಮ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ। **ಮಿದ್ಧಂ** ನಾಮ ವೇದನಾದಿಕ್ಖನ್ಧತ್ತಯಸ್ಸ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ। ತಥಾ **ಥಿನಂ** ಅನುಸ್ಸಾಹಸಂಹನನಂ। **ಮಿದ್ಧಂ** ಅಸತ್ತಿವಿಘಾತೋ। ಇತಿ ಥಿನೇನ ಮಿದ್ಧೇನ ಚ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿಭೂತಂ ಅಜ್ಝೋತ್ಥಟಂ ಉಪದ್ದುತಂ ಸಙ್ಕೋಚನಪ್ಪತ್ತಂ ಲಯಾಪನ್ನಂ। **ವಸಂ ಮಾರಸ್ಸ ಗಚ್ಛತೀತಿ ವಸೋ** ನಾಮ ಇಚ್ಛಾ ಲೋಭೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ ರುಚಿ ಆಕಙ್ಖಾ ಆಣಾ ಆಣತ್ತಿ। **ಮಾರೋತಿ** ಪಞ್ಚ ಮಾರಾ - ಖನ್ಧಮಾರೋ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಮಾರೋ ಮಚ್ಚುಮಾರೋ ದೇವಪುತ್ತಮಾರೋ ಕಿಲೇಸಮಾರೋತಿ। **ಗಚ್ಛತೀತಿ** ತೇಸಂ ವಸಂ ಇಚ್ಛಂ...ಪೇ॰... ಆಣತ್ತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ ಉಪಗಚ್ಛತಿ ಉಪೇತಿ ವತ್ತತಿ ಅನುವತ್ತತಿ ನಾತಿಕ್ಕಮತೀತಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ - "ವಸಂ ಮಾರಸ್ಸ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ।

ತತ್ಥ ಯಥಾವುತ್ತಾ ಅಕುಸಲಾ ಧಮ್ಮಾ, ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾ ಏವ ವಾ ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ। ಯೋ ಸೋ "ವಸಂ ಮಾರಸ್ಸ ಗಚ್ಛತೀ"ತಿ ವುತ್ತೋ, ಸೋ ಯೇ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞತ್ತೋ, ತೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ। ಏವಂ ಭಗವತಾ ಇಧ ದ್ವೇ ಸಚ್ಚಾನಿ ದೇಸಿತಾನಿ। ತೇನೇವಾಹ - **"ದುಕ್ಖಂ ಸಮುದಯೋ ಚಾ"**ತಿ। ತೇಸಂ ಭಗವಾ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಚ ಪಹಾನಾಯ ಚ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತೀತಿ ವುತ್ತಮೇವತ್ಥಂ ಪಾಕಟತರಂ ಕಾತುಂ **"ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಥಂ ದೇಸೇತೀತಿ ಚೇ -

"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ।
ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ, ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯಂ।
ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖು, ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇ"ತಿ॥ (ಉದಾ॰ ೩೨) -

ಗಾಥಾಯ । ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯಸ್ಮಾ ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ವಸಂ ಮಾರಸ್ಸ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸತಿಸಂವರೇನ ಮನಚ್ಛಟ್ಠಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ರಕ್ಖಣೇನ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತೋ ಅಸ್ಸ। **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋತಿ** ಯಸ್ಮಾ ಕಾಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ ತಥಾ ತಥಾ ಅಯೋನಿಸೋ ವಿಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ನಾನಾವಿಧಾನಿ ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನಾನಿ ಗಣ್ಹಾತಿ। ತತೋ ಏವ ಚ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹತೇನ ಚಿತ್ತೇನ ವಸಂ ಮಾರಸ್ಸ ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೇನ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ ಅಸ್ಸ। **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾತಿ** ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರತಾಯ ವಿಧುತಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನೋ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಲಕ್ಖಣಂ ಯಥಾಭೂತಞಾಣಲಕ್ಖಣಞ್ಚ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾ ಸೀಲಸಮಾಧೀಸು ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋ। ತತೋ ಏವ ಚ **ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯಂ** ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಸಮಪಞ್ಞಾಸಾಯ ಆಕಾರೇಹಿ ಉಪ್ಪಾದಂ ನಿರೋಧಞ್ಚ ಞತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಅನುಕ್ಕಮೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಗಣ್ಹನ್ತೋ ಅಗ್ಗಮಗ್ಗೇನ **ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖು ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇತಿ** ಏವಂ ಸಬ್ಬಸೋ ಭಿನ್ನಕಿಲೇಸತ್ತಾ ಭಿಕ್ಖು ಖೀಣಾಸವೋ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ತಿವಿಧದುಕ್ಖತಾಯೋಗೇನ ದುಗ್ಗತಿಸಙ್ಖಾತಾ ಸಬ್ಬಾಪಿ ಗತಿಯೋ ಜಹೇಯ್ಯ, ತಾಸಂ ಪರಭಾಗೇ ನಿಬ್ಬಾನೇ ತಿಟ್ಠೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಂ ತಣ್ಹಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ ಪಹಾನಂ, ಅಯಂ ನಿರೋಧೋತಿ ಪಹಾನಸ್ಸ ನಿರೋಧಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಅಸಙ್ಖತಧಾತು ಪಹಾನಂ ನಿರೋಧೋತಿ ಚ ವುತ್ತಾ। **ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ ಪುರಿಮಗಾಥಾಯ ಪುರಿಮಾನಿ ದ್ವೇ, ಪಚ್ಛಿಮಗಾಥಾಯ ಪಚ್ಛಿಮಾನಿ ದ್ವೇತಿ ದ್ವೀಹಿ ಗಾಥಾಹಿ ಭಾಸಿತಾನಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ। ತೇಸು ಸಮುದಯೇನ ಅಸ್ಸಾದೋ, ದುಕ್ಖೇನ ಆದೀನವೋ, ಮಗ್ಗನಿರೋಧೇಹಿ ನಿಸ್ಸರಣಂ, ಸಬ್ಬಗತಿಜಹನಂ ಫಲಂ, ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತತಾದಿಕೋ ಉಪಾಯೋ, ಅರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತತಾದಿನಿಸೇಧನಮುಖೇನ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತತಾದೀಸು ನಿಯೋಜನಂ ಭಗವತೋ ಆಣತ್ತೀತಿ। ಏವಂ ದೇಸನಾಹಾರಪದತ್ಥಾ ಅಸ್ಸಾದಾದಯೋ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾ। ತೇನೇವಾಹ - "**ನಿಯುತ್ತೋ ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**"ತಿ।

ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೨. ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೫೩. ಏವಂ ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ ಯಸ್ಮಾ ದೇಸನಾಹಾರಪದತ್ಥವಿಚಯೋ ವಿಚಯಹಾರೋ, ತಸ್ಮಾ ದೇಸನಾಹಾರೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸಹೇತುಭಾವೇನ ನಿದ್ಧಾರಿತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಕುಸಲಾದಿವಿಭಾಗಪವಿಚಯಮುಖೇನ ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾ ದುವಿಧಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಕುಸಲಾ**ತಿ ಕುಸಲಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾ। **ಕುಸಲ**-ಸದ್ದೋ ಚೇತ್ಥ **ಬಾಹಿತಿಕಸುತ್ತೇ** (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫೮ ಆದಯೋ) ವಿಯ ಅನವಜ್ಜತ್ಥೇ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ತಣ್ಹಾ ಕುಸಲಪರಿಯಾಯೇನ ಉದ್ಧಟಾ? ಹೇಟ್ಠಾ ದೇಸನಾಹಾರೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸಹೇತುಭಾವೇನ ತಣ್ಹಂ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ ತಸ್ಸಾ ವಸೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೋ ದಸ್ಸಿತೋ। ವಿಚಿತ್ತಪಟಿಭಾನತಾಯ ಪನ ಇಧಾಪಿ ತಣ್ಹಾಮುಖೇನೇವ ವೋದಾನಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಕುಸಲಪರಿಯಾಯೇನ ತಣ್ಹಾ ಉದ್ಧಟಾ। ತತ್ಥ ಸಂಸಾರಂ ಗಮೇತೀತಿ **ಸಂಸಾರಗಾಮಿನೀ,** ಸಂಸಾರನಾಯಿಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಪಚಯಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಮೇತೀತಿ **ಅಪಚಯಗಾಮಿನೀ**। ಕಥಂ ಪನ ತಣ್ಹಾ ಅಪಚಯಗಾಮಿನೀತಿ? ಆಹ "**ಪಹಾನತಣ್ಹಾ**"ತಿ। ತದಙ್ಗಾದಿಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತಾ ತಣ್ಹಾ। ಕಥಂ ಪನ ಏಕನ್ತಸಾವಜ್ಜಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಕುಸಲಭಾವೋತಿ? ಸೇವಿತಬ್ಬಭಾವತೋ। ಯಥಾ ತಣ್ಹಾ, ಏವಂ **ಮಾನೋಪಿ ದುವಿಧೋ ಕುಸಲೋಪಿ ಅಕುಸಲೋಪಿ,** ನ ತಣ್ಹಾ ಏವಾತಿ ತಣ್ಹಾಯ ನಿದಸ್ಸನಭಾವೇನ ಮಾನೋ ವುತ್ತೋ।

ತತ್ಥ ಮಾನಸ್ಸ ಯಥಾಧಿಪ್ಪೇತಂ ಕುಸಲಾದಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಂ ಮಾನಂ ನಿಸ್ಸಾಯಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ - "ಮಾನಮಹಂ, ದೇವಾನಮಿನ್ದ, ದುವಿಧೇನ ವದಾಮಿ ಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪಿ ಅಸೇವಿತಬ್ಬಮ್ಪೀ"ತಿಆದಿ। **ಯಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಂ ದೋಮನಸ್ಸ**ನ್ತಿಆದಿ "ಕುಸಲಾ"ತಿ ವುತ್ತತಣ್ಹಾಯ ಸರೂಪದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ನಾಮ -

> "ತತ್ಥ ಕತಮಾನಿ ಛ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಾನಿ ದೋಮನಸ್ಸಾನಿ? ರೂಪಾನಂತ್ವೇವ ಅನಿಚ್ಚತಂ ವಿದಿತ್ವಾ ವಿಪರಿಣಾಮವಿರಾಗನಿರೋಧಂ 'ಪುಬ್ಬೇ ಚೇವ ರೂಪಾ ಏತರಹಿ ಚ, ಸಬ್ಬೇತೇ ರೂಪಾ ಅನಿಚ್ಚಾ ದುಕ್ಖಾ ವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾ'ತಿ ಏವಮೇತಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಞ್ಞಾಯ ದಿಸ್ವಾ ಅನುತ್ತರೇಸು ವಿಮೋಕ್ಖೇಸು ಪಿಹಂ ಉಪಟ್ಠಾಪೇತಿ 'ಕುದಾಸ್ಸು ನಾಮಾಹಂ ತದಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಿಸ್ಸಾಮಿ, ಯದರಿಯಾ ಏತರಹಿ ಆಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರನ್ತೀ'ತಿ। ಇತಿ ಅನುತ್ತರೇಸು ವಿಮೋಕ್ಖೇಸು ಪಿಹಂ ಉಪಟ್ಠಾಪಯತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಪಿಹಾ, ಪಿಹಾಪಚ್ಚಯಾ ದೋಮನಸ್ಸಂ। ಯಂ ಏವರೂಪಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಂ ದೋಮನಸ್ಸ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೦೭) -

ಏವಂ ಛಸು ದ್ವಾರೇಸು ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇ ಆಪಾಥಗತೇ ಅನುತ್ತರವಿಮೋಕ್ಖಸಙ್ಖಾತಅರಿಯಫಲಧಮ್ಮೇಸು ಪಿಹಂ ಉಪಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ತದಧಿಗಮಾಯ ಅನಿಚ್ಚಾದಿವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಪಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಸ್ಸ "ಇಮಮ್ಪಿ ಪಕ್ಖಂ ಇಮಮ್ಪಿ ಮಾಸಂ, ಇಮಮ್ಪಿ ಸಂವಚ್ಛರಂ, ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇತ್ವಾ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಸಮ್ಪಾಪುಣಿತುಂ ನಾಸಕ್ಖಿ"ನ್ತಿ ಅನುಸೋಚತೋ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಸೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಅನುಸ್ಸತಿವಸೇನ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ

ಹೇತುಭಾವೇನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸ್ಸಿತಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ನಾಮ। **ಅಯಂ ತಣ್ಹಾ ಕುಸಲಾ**ತಿ ಅಯಂ "ಪಿಹಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ ತಣ್ಹಾ ಕುಸಲಾ। ಕಥಂ? **ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ತದಾರಮ್ಮಣಾ ಕುಸಲಾ**ತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ನ ಸಭಾವೇನ ಕುಸಲಾ, ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೇನ ಕುಸಲಾ। ತಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಯಾ ತದಾರಮ್ಮಣಾ ಪನ ತಣ್ಹಾ ಕುಸಲಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಕುಸಲಾತಿ। **ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ** ಅನವಜ್ಜಟ್ಠೇನ ಕುಸಲಾ। **ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಯಾ । ಯಾಯ ವಸೇನ "ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಗಾಥಾಯಂ "ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಇತಿ ಚಿರತರಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪರಿವಾಸಂ ಪರಿವಸಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಅಧಿಗತಾಯ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಸೇನ ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತಸ್ಸಾ ಕೋ ಪವಿಚಯೋ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಮೂಲಿಕಾ, ತಸ್ಮಾ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಪಾದಕೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗಧಮ್ಮೇ ಉದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತೇಸಂ ಆಗಮನಪಟಿಪದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ, ಚತುತ್ಥೇ ಝಾನೇ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಪಾರಮಿತಾಯಾ**ತಿ ಉಕ್ಕಂಸಗತಾಯ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಭಾವನಾಯ। ಯೇಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ವುತ್ತಂ, ತಾನಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪರಿಸುದ್ಧ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಭಾವೇನ **ಪರಿಸುದ್ಧಂ।** ಪರಿಸುದ್ಧತ್ತಾ ಏವ **ಪರಿಯೋದಾತಂ,** ಪಭಸ್ಸರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಸುಖಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಘಾತೇನ ವೀತರಾಗಾದಿಅಙ್ಗಣತ್ತಾ **ಅನಙ್ಗಣಂ।** ಅನಙ್ಗಣತ್ತಾ ಏವ **ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ,** ಅಙ್ಗಣೇನ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಕ್ಕಿಲಿಸ್ಸತಿ, ಸುಭಾವಿತತ್ತಾ ಮುದುಭೂತಂ ವಸಿಭಾವಪ್ಪತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ವಸೇ ವತ್ತಮಾನಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ "**ಮುದೂ**"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಮುದುತ್ತಾ ಏವ ಚ **ಕಮ್ಮನಿಯಂ,** ಕಮ್ಮಕ್ಖಮಂ ಕಮ್ಮಯೋಗ್ಗನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮುದುಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಕಮ್ಮನಿಯಂ ಹೋತಿ , ಏವಂ ಭಾವಿತಂ ಮುದುಞ್ಚ ಹೋತಿ ಕಮ್ಮನಿಯಞ್ಚ, ಯಥಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚಿತ್ತ"ನ್ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೨)। ಏತೇಸು ಪರಿಸುದ್ಧಭಾವಾದೀಸು ಠಿತತ್ತಾ ಠಿತಂ। ಠಿತತ್ತಾಯೇವ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಂ, ಅಚಲಂ ನಿರಿಞ್ಜನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಮುದುಕಮ್ಮಞ್ಞಭಾವೇನ ವಾ ಅತ್ತನೋ ವಸೇ ಠಿತತ್ತಾ ಠಿತಂ। ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತತ್ತಾ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಂ। ಸದ್ಧಾಪರಿಗ್ಗಹಿತಞ್ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯೇನ ನ ಇಞ್ಜತಿ, ವೀರಿಯಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಕೋಸಜ್ಜೇನ ನ ಇಞ್ಜತಿ, ಸತಿಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಪಮಾದೇನ ನ ಇಞ್ಜತಿ, ಸಮಾಧಿಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಉದ್ಧಚ್ಚೇನ ನ ಇಞ್ಜತಿ, ಪಞ್ಞಾಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ನ ಇಞ್ಜತಿ, ಓಭಾಸಗತಂ ಕಿಲೇಸನ್ಧಕಾರೇನ ನ ಇಞ್ಜತಿ। ಇಮೇಹಿ ಛಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಂ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ಹೋತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕರಣೀಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿನಾ ಸಮಾಹಿತಂ ಚಿತ್ತಂ ನೀವರಣದೂರೀಭಾವೇನ **ಪರಿಸುದ್ಧಂ।** ವಿತಕ್ಕಾದಿಸಮತಿಕ್ಕಮೇನ **ಪರಿಯೋದಾತಂ।** ಝಾನಪಟಿಲಾಭಪಚ್ಚನೀಕಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಚರಾನಂ ಅಭಾವೇನ **ಅನಙ್ಗಣಂ। ಇಚ್ಛಾವಚರಾನ**ನ್ತಿ ಇಚ್ಛಾಯ ಅವಚರಾನಂ ಇಚ್ಛಾವಸೇನ ಓತಿಣ್ಣಾನಂ ಪವತ್ತಾನಂ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾನಂ ಕೋಪಅಪಚ್ಚಯಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ಚಿತ್ತುಪಕ್ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಗಮೇನ **ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ।** ಉಭಯಮ್ಪಿ ಚೇತಂ **ಅನಙ್ಗಣಸುತ್ತವತ್ಥಸುತ್ತಾನಂ** (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೭ ಆದಯೋ; ೭೦ ಆದಯೋ) ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಸಿಪ್ಪತ್ತಿಯಾ **ಮುದುಭೂತಂ।** ಇದ್ಧಿಪಾದಭಾವೂಪಗಮೇನ **ಕಮ್ಮನಿಯಂ।** ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಪಣೀತಭಾವೂಪಗಮೇನ **ಠಿತಂ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಂ।** ಯಥಾ ಆನೇಞ್ಜಭಾವಪ್ಪತ್ತಂ ಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಏವಂ ಠಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಮ್ಪಿ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ಹೋತಿ। ಅಭಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕರಣೀಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಭಿಞ್ಞಾಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯ ಪಾದಕಂ ಪದಟ್ಠಾನಭೂತಂ। ತೇನೇವಾಹ - "**ಸೋ ತತ್ಥ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ ದ್ವೇ ಚ ವಿಸೇಸೇ**"ತಿ।

ತತ್ಥ **ಸೋ**ತಿ ಅಧಿಗತಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೋ ಯೋಗೀ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನೇ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತೇ। **ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತೀ**ತಿ ಅಟ್ಠವಿಧಂ ಗುಣಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ। ಕೋ ಪನ ಸೋ ಅಟ್ಠವಿಧೋ ಗುಣೋತಿ? ಆಹ "**ಛ ಅಭಿಞ್ಞಾ ದ್ವೇ ಚ ವಿಸೇಸೇ**"ತಿ। ಮನೋಮಯಿದ್ಧಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಞ್ಚ। **ತಂ ಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ। "**ಯತೋ ಪರಿಸುದ್ಧಂ, ತತೋ ಪರಿಯೋದಾತ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಪುರಿಮಂ ಪುರಿಮಂ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಕಾರಣವಚನನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ತದುಭಯ**ನ್ತಿ ಯೇಸಂ ರಾಗಾದಿಅಙ್ಗಣಾನಂ ಅಭಿಜ್ಝಾದಿಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾನಞ್ಚ

ಅಭಾವೇನ "ಅನಙ್ಗಣಂ ವಿಗತೂಪಕ್ಕಿಲೇಸ"ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ। ತಾನಿ ಅಙ್ಗಣಾನಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ಚಾತಿ ತಂ ಉಭಯಂ। ತದುಭಯಂ ತಣ್ಹಾಸಭಾವತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಯ ಅನುಲೋಮನತೋ ಚ **ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖೋ। ಯಾ ಚ ಇಞ್ಜನಾತಿ** ಯಾ ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಸಮಾದಾನೇನ ಫನ್ದನಾ। **ಅಟ್ಠಿತೀತಿ** ಅನವಟ್ಠಾನಂ। **ಅಯಂ ದಿಟ್ಠಿಪಕ್ಖೋತಿ** ಯಾ ಇಞ್ಜನಾ ಅಟ್ಠಿತಿ ಚ, ಅಯಂ ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವೇಸಹೇತುತಾಯ ದಿಟ್ಠಿಪಕ್ಖೋ।

"**ಚತ್ತಾರಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**"ತಿಆದಿನಾ ವೇದನಾತೋಪಿ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ಏವಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತಂ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಉಪರಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಧಿಗಮಾಯ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮಂ ಹೋತಿ। ಸಾ ಚ ಅಭಿನೀಹಾರಕ್ಖಮತಾ ಚುದ್ದಸಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಚಿಣ್ಣವಸಿಭಾವಸ್ಸೇವ ಹೋತಿ। ಸೋ ಚ ವಸಿಭಾವೋ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿಲಾಭಿನೋ, ನ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಮತ್ತಲಾಭಿನೋತಿ ಆರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ಮನಸಿಕಾರವಿಧಿಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಸೋ ಉಪರಿಮಂ ಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸನ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋತೀ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಉಪರಿಮಂ ಸಮಾಪತ್ತಿ**ನ್ತಿ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ। **ಸನ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋತೀತಿ** ಅಙ್ಗಸನ್ತತಾಯಪಿ ಆರಮ್ಮಣಸನ್ತತಾಯಪಿ "ಸನ್ತಾ"ತಿ ಮನಸಿಕರೋತಿ। ಯತೋ ಯತೋ ಹಿ ಆರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಸನ್ತತೋ ಮನಸಿಕರೋತಿ, ತತೋ ತತೋ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಂ ಅವೂಪಸನ್ತಂ ಹುತ್ವಾ ಉಪಟ್ಠಾತಿ। ತೇನೇವಾಹ - "**ತಸ್ಸ ಉಪರಿಮಂ...ಪೇ॰... ಸಣ್ಠಹತೀ**"ತಿ। **ಉಕ್ಕಣ್ಠಾ ಚ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾತಿ** ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾತಾಸು ಪಞ್ಚವಿಞ್ಞಾಣಸಞ್ಞಾಸು ಅನಭಿರತಿ ಸಣ್ಠಹತಿ। "**ಸೋ ಸಬ್ಬಸೋ**"ತಿಆದಿನಾ ಏಕದೇಸೇನ ಆರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಅಭಿಞ್ಞಾಭಿನೀಹಾರೋ ರೂಪಸಞ್ಞಾತಿ** ರೂಪಾವಚರಸಞ್ಞಾ ನಾಮೇತಾ ಯಾವದೇವ ಅಭಿಞ್ಞತ್ಥಾಭಿನೀಹಾರಮತ್ತಂ, ನ ಪನ ಅರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ವಿಯ ಸನ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ವೋಕಾರೋ ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾತಿ** ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ ನಾಮೇತಾ ನಾನಾರಮ್ಮಣೇಸು ವೋಕಾರೋ, ತತ್ಥ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಆಕುಲಪ್ಪವತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮತಿಕ್ಕಮತೀತಿ** ಏವಂ ತತ್ಥ ಆದೀನವದಸ್ಸೀ ಹುತ್ವಾ ತಾ ಸಮತಿಕ್ಕಮತಿ। **ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ ಚಸ್ಸ ಅಬ್ಭತ್ಥಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ಅಸ್ಸ ಆಕಾಸಾನಞ್ಚಾಯತನಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಧಿಗಚ್ಛನ್ತಸ್ಸ ಯೋಗಿನೋ ದಸಪಿ ಪಟಿಘಸಞ್ಞಾ ವಿಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ಪಠಮಾರುಪ್ಪಸಮಾಪತ್ತಿಮಾಹ।

ಏವಂ ಸಮಾಹಿತಸ್ಸಾತಿ ಏವಂ ಇಮಿನಾ ವುತ್ತನಯೇನ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೇ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಯಪಿ ಸಮತಿಕ್ಕಮೇನ ಸಮಾಹಿತಸ್ಸ। **ಸಮಾಹಿತಸ್ಸಾತಿ** ಆರುಪ್ಪಸಮಾಧಿನಾ ಸನ್ತವುತ್ತಿನಾ ಸಮಾಹಿತಸ್ಸ। **ಓಭಾಸೋತಿ** ಯೋ ಪುರೇ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೋಭಾಸೋ। **ಅನ್ತರಧಾಯತೀತಿ** ಸೋ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನೋಭಾಸೋ ಅರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಸಮಾಪಜ್ಜನಕಾಲೇ ವಿಗಚ್ಛತಿ। **ದಸ್ಸನಞ್ಚಾತಿ** ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಚಕ್ಖುನಾ ದಸ್ಸನಞ್ಚ ಅನ್ತರಧಾಯತಿ। **ಸೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಸೋ ಯಥಾವುತ್ತೋ ರೂಪಾರೂಪಸಮಾಧಿ। **ಛಳಙ್ಗಸಮನ್ನಾಗತೋತಿ** ಉಪಕಾರಕಪರಿಕ್ಖಾರಸಭಾವಭೂತೇಹಿ ಛಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋತಿ** ಪತಿ ಅವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ, ಪುನಪ್ಪುನಂ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾಕಾರಂ ಸಹ ವಿಸಯೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅನಭಿಜ್ಝಾಸಹಗತ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬಲೋಕೇತಿ** ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ಪಿಯರೂಪೇ ಸಾತರೂಪೇ ಸತ್ತಲೋಕೇ ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೇ ಚ। ತೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಸ್ಸ ಪಹಾನಮಾಹ। ತಥಾ "**ಅಬ್ಯಾಪನ್ನ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಬ್ಯಾಪಾದಕೋಸಜ್ಜಸಾರಮ್ಭಸಾಠೇಯ್ಯವಿಕ್ಖೇಪಸಮ್ಮೋಸಾನಂ ಪಹಾನಂ। ಪುನ ತಾನಿ ಛ ಅಙ್ಗಾನಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಞ್ಚ ಅನಭಿಜ್ಝಾಸಹಗತ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ।

೨೪. ಏತ್ತಾವತಾ "ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅರಹತ್ತಫಲಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಮುಖೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧಿಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸೋ ಸಮಾಧೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸೋ ಸಮಾಧೀತಿ** ಯೋ ಸೋ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ। ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಫಲಭೂತೋ ಸಮಾಧಿ **ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ** ಇದಾನಿ ವುಚ್ಚಮಾನೇಹಿ ಪಞ್ಚಹಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣೇಹಿ ಅತ್ತನೋ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಾಕಾರಸಙ್ಖಾತೇನ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "**ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ**"ತಿಆದೀಸು ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧಿ ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿತಕ್ಖಣೇ ಸುಖತ್ತಾ **ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ**। ಪುರಿಮೋ ಪುರಿಮೋ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಸಮಾಧಿಸುಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯತ್ತಾ **ಆಯತಿಂ ಸುಖವಿಪಾಕೋ**। ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಆರಕತ್ತಾ **ಅರಿಯೋ**। ಕಾಮಾಮಿಸವಟ್ಟಾಮಿಸಲೋಕಾಮಿಸಾನಂ ಅಭಾವಾ **ನಿರಾಮಿಸೋ**। ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಮಹಾಪುರಿಸೇಹಿ ಸೇವಿತತ್ತಾ **ಅಕಾಪುರಿಸಸೇವಿತೋ**। ಅಙ್ಗಸನ್ತತಾಯ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸದರಥಸನ್ತತಾಯ ಚ **ಸನ್ತೋ**। ಅತಿತ್ತಿಕರಟ್ಠೇನ **ಪಣೀತೋ**।

ಕಿಲೇಸಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಯಾ ಲದ್ಧತ್ತಾ, ಕಿಲೇಸಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಭಾವೇನ ವಾ ಲದ್ಧತ್ತಾ **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಲದ್ಧೋ**। ಪಸ್ಸದ್ಧಂ ಪಸ್ಸದ್ಧೀತಿ ಹಿ ಇದಂ ಅತ್ಥತೋ ಏಕಂ। ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಕಿಲೇಸೇನ ವಾ ಅರಹತಾ ಲದ್ಧತ್ತಾಪಿ **ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಲದ್ಧೋ** । ಏಕೋದಿಭಾವೇನ ಅಧಿಗತತ್ತಾ, ಏಕೋದಿಭಾವಮೇವ ವಾ ಅಧಿಗತತ್ತಾ **ಏಕೋದಿಭಾವಾಧಿಗತೋ**। ಅಪ್ಪಗುಣಸಾಸವಸಮಾಧಿ ವಿಯ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇ ನಿಗ್ಗಯ್ಹ ಕಿಲೇಸೇ ವಾರೇತ್ವಾ ಅನಧಿಗತತ್ತಾ **ನಸಸಙ್ಖಾರನಿಗ್ಗಯ್ಹವಾರಿತಗತೋ**ತಿ।

ಯತೋ ಯತೋ ಭಾಗತೋ ತಞ್ಚ ಸಮಾಧಿಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನ್ತೋ, ತತೋ ವಾ ವುಟ್ಠಹನ್ತೋ ಸತಿವೇಪುಲ್ಲಪ್ಪತ್ತೋ ಸತೋವ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ ಸತೋವ ವುಟ್ಠಹತಿ, ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲವಸೇನ ವಾ ಸತೋ ಸಮಾಪಜ್ಜತಿ ಸತೋ ವುಟ್ಠಹತಿ। ತಸ್ಮಾ ಯದೇತ್ಥ "ಅಯಂ ಸಮಾಧಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ ಚೇವ ಆಯತಿಞ್ಚ ಸುಖವಿಪಾಕೋ"ತಿ ಏವಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ ಪಚ್ಚತ್ತಮೇವ ಅಪರಪ್ಪಚ್ಚಯಞಾಣಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಅಯಮೇಕೋ ಆಕಾರೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। ಏವಮೇತೇಸಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಾಕಾರಾನಂ ವಸೇನ ಸಮಾಧಿ ಪಞ್ಚವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪುನ "**ಯೋ ಚ ಸಮಾಧೀ**"ತಿಆದಿನಾ ಅರಹತ್ತಫಲೇ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ ಸಮಾಧಿಸುಖಸ್ಸ "ಸುಖ"ನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ "**ಯೋ ಚ ಸಮಾಧಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖೋ, ಯೋ ಚ ಸಮಾಧಿ ಆಯತಿಂ ಸುಖವಿಪಾಕೋ, ಅಯಂ ಸಮಥೋ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅರಿಯನಿರಾಮಿಸಾದಿಭಾವೋ ಪನ ಪಞ್ಞಾನುಭಾವೇನ ನಿಪ್ಫಜ್ಜತೀತಿ ಆಹ - "**ಯೋ ಚ ಸಮಾಧಿ ಅರಿಯೋ...ಪೇ॰... ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ**"ತಿ।

ಏವಂ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧಿಂ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಂ ಸಮಾಧಿವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಸೋ ಸಮಾಧೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸೋ ಸಮಾಧೀ**ತಿ ಯೋ ಸೋ ಅರಹತ್ತಫಲಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾಯಂ ವುತ್ತೋ ರೂಪಾವಚರಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ, ಸೋ ಸಮಾಧಿ। **ಪಞ್ಚವಿಧೇನಾ**ತಿ ವಕ್ಖಮಾನೇನ ಪಞ್ಚಪ್ಪಕಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। "**ಪೀತಿಫರಣತಾ**"ತಿಆದೀಸು ಪೀತಿಂ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದ್ವೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ **ಪೀತಿಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಸುಖಂ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ತೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ **ಸುಖಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಪರೇಸಂ ಚೇತೋ ಫರಮಾನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಚೇತೋಪರಿಯಪಞ್ಞಾ **ಚೇತೋಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಆಲೋಕಫರಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಞ್ಞಾ **ಆಲೋಕಫರಣತಾ** ನಾಮ। ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ **ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿಮಿತ್ತಂ** ನಾಮ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ "ದ್ವೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ ಪೀತಿಫರಣತಾ, ತೀಸು ಝಾನೇಸು ಪಞ್ಞಾ ಸುಖಫರಣತಾ, ಪರಚಿತ್ತೇ ಞಾಣಂ ಚೇತೋಫರಣತಾ, ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಆಲೋಕಫರಣತಾ, ತಮ್ಹಾ ತಮ್ಹಾ ಸಮಾಧಿಮ್ಹಾ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣಂ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣನಿಮಿತ್ತ"ನ್ತಿ (ವಿಭ॰ ೮೦೪)।

ಇಧ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯೋ ಚ ಪೀತಿಫರಣೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಞ್ಞಾಸೀಸೇನ ದೇಸನಾ ಕತಾತಿ ಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಸಂವಣ್ಣನಾ ಕತಾ। ಪಞ್ಞಾ ಪೀತಿಫರಣತಾತಿಆದೀಸು ಸಮಾಧಿಸಹಗತಾ ಏವಾತಿ ತತ್ಥ ಸಮಾಧಿವಸೇನ ಸಮಥೋ ಉದ್ಧಟೋ। ತಸ್ಮಾ ಪೀತಿಸುಖಚೇತೋಫರಣತಾ ವಿಸೇಸತೋ ಸಮಾಧಿವಿಪ್ಫಾರವಸೇನ ಇಜ್ಝನ್ತೀತಿ ತಾ "**ಸಮಥೋ**"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಇತರಾನಿ ಞಾಣವಿಪ್ಫಾರವಸೇನಾತಿ ತಾನಿ "**ವಿಪಸ್ಸನಾ**"ತಿ ವುತ್ತಾನಿ।

೫೫. ಇದಾನಿ ತಂ ಸಮಾಧಿಂ ಆರಮ್ಮಣವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ದಸ ಕಸಿಣಾಯತನಾನೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಕಸಿಣಜ್ಝಾನಸಙ್ಖಾತಾನಿ ಕಸಿಣಾನಿ ಚ ತಾನಿ ಯೋಗಿನೋ ಸುಖವಿಸೇಸಾನಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ, ಮನಾಯತನಧಮ್ಮಾಯತನಭಾವತೋ ಚ ಆಯತನಾನಿ ಚಾತಿ **ಕಸಿಣಾಯತನಾನಿ**। **ಪಥವೀಕಸಿಣ**ನ್ತಿ ಕತಪರಿಕಮ್ಮಂ ಪಥವೀಮಣ್ಡಲಮ್ಪಿ, ತತ್ಥ ಪವತ್ತಂ ಉಗ್ಗಹಪಟಿಭಾಗನಿಮಿತ್ತಮ್ಪಿ, ತಸ್ಮಿಂ ನಿಮಿತ್ತೇ ಉಪ್ಪನ್ನಜ್ಝಾನಮ್ಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತೇಸು ಝಾನಂ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಆಕಾಸಕಸಿಣ**ನ್ತಿ ಕಸಿಣುಗ್ಘಾಟಿಮಾಕಾಸೇ ಪವತ್ತಪರಮಾರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಂ। **ವಿಞ್ಞಾಣಕಸಿಣ**ನ್ತಿ

ಪಠಮಾರುಪ್ಪವಿಞ್ಞಾಣಾರಮ್ಮಣಂ ದುತಿಯಾರುಪ್ಪಜ್ಝಾನಂ। ಪಥವೀಕಸಿಣಾದಿಕೇ ಸುದ್ಧಸಮಥಭಾವನಾವಸೇನ ಪವತ್ತಿತೇ ಸನ್ಧಾಯ **"ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಕಸಿಣಾನಿ ಸಮಥೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸಕಸಿಣದ್ವಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಧಿಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಪವತ್ತಂ **"ವಿಪಸ್ಸನಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಏವನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ। **ಸಬ್ಬೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದಿಭಾವೇನ ಅಭಿನ್ನೋಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾಭೇದೇನ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನೋ ನಿರವಸೇಸೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ। **ಯೇನ ಯೇನ ಆಕಾರೇನಾ**ತಿ ಅನಭಿಜ್ಝಾದೀಸು, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖತಾದೀಸು ಚ ಆಕಾರೇಸು ಯೇನ ಯೇನ ಆಕಾರೇನ ವುತ್ತೋ। **ತೇನ ತೇನಾ**ತಿ ತೇಸು ತೇಸು ಆಕಾರೇಸು ಯೇ ಯೇ ಸಮಥವಸೇನ, ಯೇ ಚ ಯೇ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಯೋಜೇತುಂ ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ತೇನ ತೇನ ಆಕಾರೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ವಿಚಿನಿತ್ವಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬೋ। **ತೇ**ತಿ ಸಮಥಾಧಿಟ್ಠಾನವಿಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮಾ। **ತೀಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ**ತಿ ತೀಹಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತಾ, ಗಣನಂ ಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕತಮೇಹಿ ತೀಹೀತಿ? ಆಹ **"ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ದುಕ್ಖತಾಯ ಅನತ್ತತಾಯಾ"**ತಿ। ಅನಿಚ್ಚತಾಯ ಸಹಚರಣತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾ "ಅನಿಚ್ಚತಾ"ತಿ ವುತ್ತಾ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಸೋ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಾವಯಮಾನೋ ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಭಾವಯತೀತಿ ಸೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಾಯ ಯುತ್ತಪ್ಪಯುತ್ತೋ ಯೋಗೀ ಕಾಲೇನ ಸಮಥಂ ಸಮಾಪಜ್ಜನವಸೇನ ಕಾಲೇನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಸಮ್ಮಸನವಸೇನ ವಡ್ಢಯಮಾನೋ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾದಿಸಙ್ಖಾತಾ ತಿಸ್ಸೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಬ್ರೂಹೇತಿ। **ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಭಾವಯತೀ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಉಪರೂಪರಿವಿಸೇಸಂ ಪಾಪೇನ್ತೋ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಏತೇ ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ವಡ್ಢೇತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೀಹಿ ಖನ್ಧೇಹಿ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಸಙ್ಗಹಿತೋ, ತಸ್ಮಾ **"ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಭಾವಯನ್ತೋ ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವಯತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಇದಾನಿ ಯೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಯತ್ಥ ಸಿಕ್ಖನ್ತಾನಂ ವಿಸೇಸತೋ ನಿಯ್ಯಾನಮುಖಾನಿ ಯೇಸಞ್ಚ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತಾನಿ ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ, ತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತಾನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ರಾಗಚರಿತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅನಿಮಿತ್ತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾಯ। ಸಾ ಹಿ ನಿಚ್ಚನಿಮಿತ್ತಾದಿಸಮುಗ್ಘಾಟನೇನ ಅನಿಮಿತ್ತೋ, ರಾಗಾದೀನಂ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಲದ್ಧನಾಮಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಮುಖಭಾವತೋ ದ್ವಾರಭಾವತೋ "ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾಯಾ**ತಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಮಿಂ। **ಸುಖವೇದನೀಯಂ ಫಸ್ಸಂ ಅನುಪಗಚ್ಛನ್ತೋ**ತಿ ಸುಖವೇದನಾಯ ಹಿತಂ ಸುಖವೇದನಾಕಾರಣತೋ ಫಸ್ಸಂ ತಣ್ಹಾಯ ಅನುಪಗಚ್ಛನ್ತೋ। **ಸುಖಂ ವೇದನಂ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ**ತಿ "ಅಯಂ ಸುಖಾ ವೇದನಾ ವಿಪರಿಣಾಮಾದಿನಾ ದುಕ್ಖಾ"ತಿ ಪರಿಜಾನನ್ತೋ, ಸವಿಸಯಂ ರಾಗಂ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತೋ। **"ರಾಗಮಲಂ ಪವಾಹೇನ್ತೋ"**ತಿಆದಿನಾ ತೇಹಿ ಪರಿಯಾಯೇಹಿ ರಾಗಸ್ಸೇವ ಪಹಾನಮಾಹ। **"ದೋಸಚರಿತೋ ಪುಗ್ಗಲೋ"**ತಿಆದೀಸುಪಿ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಪಞ್ಞಾಧಿಕಸ್ಸ ಸನ್ತತಿಸಮೂಹಕಿಚ್ಚಾರಮ್ಮಣಾದಿಘನವಿನಿಬ್ಭೋಗೇನ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಅತ್ತಸುಞ್ಞತಾ ಪಾಕಟಾ ಹೋತೀತಿ ವಿಸೇಸತೋ ಅನತ್ತಾನುಪಸ್ಸನಾ ಪಞ್ಞಾಪಧಾನಾತಿ ಆಹ – **"ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ"**ತಿ। ತಥಾ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಸರಸಪಭಙ್ಗುತಾಯ ಇತ್ತರಖಣತ್ತಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ಭಿಜ್ಜನಂ ಸಮ್ಮಾ ಸಮಾಹಿತಸ್ಸೇವ ಪಾಕಟಂ ಹೋತೀತಿ ವಿಸೇಸತೋ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾ ಸಮಾಧಿಪ್ಪಧಾನಾತಿ ಆಹ – **"ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ"**ತಿ। ತಥಾ ಸೀಲೇಸು ಪರಿಪೂರಕಾರಿನೋ ಖನ್ತಿಬಹುಲಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ದುಕ್ಖಂ ಅರತಿಞ್ಚ ಅಭಿಭುಯ್ಯ ವಿಹರತೋ ಸಙ್ಖಾರಾನಂ ದುಕ್ಖತಾ ವಿಭೂತಾ ಹೋತೀತಿ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಸೀಲಪ್ಪಧಾನಾತಿ ಆಹ – **"ಅಪ್ಪಣಿಹಿತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ"**ತಿ। ಇತಿ ತೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹಿ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ – **"ಸೋ ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಿ ಭಾವಯನ್ತೋ ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಭಾವಯತೀ"**ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ತೀಹಿ ಚ ಖನ್ಧೇಹಿ ಅರಿಯಸ್ಸ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಿತತ್ತಾ ತಯೋ ಖನ್ಧೇ ಭಾವಯನ್ತೋ **"ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವಯತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಮಾ ತೇಹಿ ತಸ್ಸ ಸಙ್ಗಹಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಯಾ ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ"**ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಪುನ ತಿಣ್ಣಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಖನ್ತಿಪಧಾನತ್ತಾ, ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಬಹೂಪಕಾರತ್ತಾ ಚ ಸಮಥಪಕ್ಖಭಜನಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। **ಭವಙ್ಗಾನೀ**ತಿ ಉಪಪತ್ತಿಭವಸ್ಸ ಅಙ್ಗಾನಿ। **ದ್ವೇ ಪದಾನೀ**ತಿ ದ್ವೇ ಪಾದಾ। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹಿ ಪಞ್ಚದಸ ಚರಣಧಮ್ಮಾ ಸೀಲಸಮಾಧಿಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ। **ಭಾವಿತಕಾಯೋ**ತಿ ಆಭಿಸಮಾಚಾರಿಕಸೀಲಸ್ಸ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಭಾವಿತಕಾಯೋ। ಆದಿಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಸೀಲಸ್ಸ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ **ಭಾವಿತಸೀಲೋ**। ಅಥ ವಾ **ಭಾವಿತಕಾಯೋ**ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೇನ ಭಾವಿತಪಞ್ಚದ್ವಾರಕಾಯೋ। **ಭಾವಿತಸೀಲೋ**ತಿ ಅವಸಿಟ್ಠಸೀಲವಸೇನ ಭಾವಿತಸೀಲೋ। ಸಮ್ಮಾ ಕಾಯಭಾವನಾಯ ಸತಿ ಅಚ್ಚನ್ತಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಪ್ಪಹಾನಂ ಅನವಜ್ಜಞ್ಚ ಉಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ತಥಾ ಅನುತ್ತರೇ ಸೀಲೇ ಸಿಜ್ಝಮಾನೇ ಅನವಸೇಸತೋ ಮಿಚ್ಛಾವಾಚಾಯ ಮಿಚ್ಛಾಜೀವಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಂ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಚಿತ್ತಪಞ್ಞಾಸು ಚ ಭಾವಿತಾಸು ಸಮ್ಮಾಸತಿಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ ತಂಸಭಾವತ್ತಾ ತದುಭಯಕಾರಣತ್ತಾ ಚಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ಕಾಯೇ ಭಾವಿಯಮಾನೇ"**ತಿಆದಿನಾ।

ಪಞ್ಚವಿಧಂ ಅಧಿಗಮಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಮೇವ ಅವತ್ಥಾವಿಸೇಸವಸೇನ ಪಞ್ಚಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ಹಿ ಖಿಪ್ಪಂ ಸಕಿಂ ಏಕಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇನೇವ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ಅತ್ತನಾ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ ನ ತಸ್ಸ ಲೋಕಿಯಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ವಿಯ ವಸಿಭಾವನಾಕಿಚ್ಚಂ ಅತ್ಥೀತಿ **ಖಿಪ್ಪಾಧಿಗಮೋ ಚ** ಹೋತಿ। ಪಜಹಿತಬ್ಬಾನಂ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಮುತ್ತಿವಸೇನ ಪಜಹನತೋ **ವಿಮುತ್ತಾಧಿಗಮೋ ಚ**। ಲೋಕಿಯೇಹಿ ಮಹನ್ತಾನಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಅಧಿಗಮನಭಾವತೋ **ಮಹಾಧಿಗಮೋ ಚ**। ತೇಸಂಯೇವ ವಿಪುಲಫಲಾನಂ ಅಧಿಗಮನತೋ **ವಿಪುಲಾಧಿಗಮೋ ಚ**। ಅತ್ತನಾ ಕತ್ತಬ್ಬಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ಅನವಸೇಸತೋ **ಅನವಸೇಸಾಧಿಗಮೋ ಚ ಹೋತೀ**ತಿ। ಕೇ ಪನೇತೇ ಅಧಿಗಮಾ? ಕೇಚಿ ಸಮಥಾನುಭಾವೇನ, ಕೇಚಿ ವಿಪಸ್ಸನಾನುಭಾವೇನಾತಿ ಇಮಂ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಸಮಥೇನಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

೫೬. ಇತಿ ಮಹಾಥೇರೋ "ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಗಾಥಾಯ ವಸೇನ ಅರಹತ್ತಫಲವಿಮುತ್ತಿಮುಖೇನ ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತಂ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ ದೇಸನಾಕುಸಲತಾಯ ಅನೇಕೇಹಿ ಸುತ್ತಪ್ಪದೇಸೇಹಿ ತಸ್ಸಾ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾಯ ಭಾವನಾವಿಸೇಸಾನಂ ಭಾವನಾನಿಸಂಸಾನಞ್ಚ ವಿಭಜನವಸೇನ ನಾನಪ್ಪಕಾರತೋ ವಿಚಯಹಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ದಸನ್ನಂ ತಥಾಗತಬಲಾನಮ್ಪಿ ವಸೇನ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಯೋ ದೇಸಯತೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। **ಓವಾದೇನ ಸಾವಕೇ ನ ವಿಸಂವಾದಯತೀ**ತಿ ಅತ್ತನೋ ಅನುಸಿಟ್ಠಿಯಾ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸವನತೋ "ಸಾವಕಾ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೇ ವೇನೇಯ್ಯೇ ನ ವಿಪ್ಪಲಮ್ಭೇತಿ ನ ವಞ್ಚೇತಿ, ವಿಸಂವಾದನಹೇತೂನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಬೋಧಿಮೂಲೇ ಏವ ಸುಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ। **ತಿವಿಧ**ನ್ತಿ ತಿಪ್ಪಕಾರಂ, ತೀಹಿ ಆಕಾರೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇದಂ ಕರೋಥಾ**ತಿ ಇಮಂ ಸರಣಗಮನಂ ಸೀಲಾದಿಞ್ಚ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರಥ। **ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಕರೋಥಾ**ತಿ ಅನೇನಪಿ ವಿಧಿನಾ ಸರಣಾನಿ ಸೋಧೇನ್ತಾ ಸೀಲಾದೀನಿ ಪರಿಪೂರೇನ್ತಾ ಸಮ್ಪಾದೇಥ। **ಇದಂ ವೋ ಕುರುಮಾನಾನ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಸರಣಗಮನಂ ಸೀಲಾದಿಞ್ಚ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಅನುತಿಟ್ಠನ್ತಾನಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸಮ್ಪರಾಯನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ವಸೇನ ಹಿತಾಯ ಸುಖಾಯ ಚ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ತಾನಿ ಸಮ್ಪಾದೇಥಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ ಓವದನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಯಂ ವುತ್ತಂ - "ಓವಾದೇನ ಸಾವಕೇ ನ ವಿಸಂವಾದಯತೀ"ತಿ, ತಂ ತಥಾಗತಬಲೇಹಿ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸೋ ತಥಾ ಓವದಿತೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ತಥಾ**ತಿ ತೇನ ಪಕಾರೇನ "ಇದಂ ಕರೋಥ, ಇಮಿನಾ ಉಪಾಯೇನ ಕರೋಥಾ"ತಿಆದಿನಾ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರೇನ। **ಓವದಿತೋ**ತಿ ಧಮ್ಮದೇಸನಾಯ ಸಾಸಿತೋ। **ಅನುಸಿಟ್ಠೋ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। **ತಥಾ ಕರೋನ್ತೋ**ತಿ ಯಥಾನುಸಿಟ್ಠಂ ತಥಾ ಕರೋನ್ತೋ। **ತಂ ಭೂಮಿ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಸಾ ಭೂಮಿಯಾ ಅಧಿಗಮತ್ಥಾಯ ಓವದಿತೋ, ತಂ ದಸ್ಸನಭೂಮಿಞ್ಚ ಭಾವನಾಭೂಮಿಞ್ಚ। **ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಏತಂ ಕಾರಣಂ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। ಕಾರಣಞ್ಹಿ ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥ ಫಲಂ ತದಾಯತ್ತವುತ್ತಿತಾಯಾತಿ "ಠಾನ"ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ದುತಿಯವಾರೇ **ಭೂಮಿ**ನ್ತಿ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನ ಪತ್ತಬ್ಬಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಸಙ್ಖಾತಂ ಭೂಮಿಂ।

ಇದಾನಿ ಯಸ್ಮಾ ಭಗವತೋ ಚತುವೇಸಾರಜ್ಜಾನಿಪಿ ಅವಿಪರೀತಸಭಾವತಾಯ ಪರಮಫಲಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಿಸಯವಿಸೇಸೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಾನಿಪಿ ತಸ್ಸ ವಿಸಯಭಾವೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ತೇ ಸತೋ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ತೇ ಸತೋ**ತಿ ಅಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ, ಮಯಾ ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾತಿ ಪಟಿಜಾನನೇನ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ತೇ ಸತೋ। **ಇಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ**ತಿ "ಇಮೇ ನಾಮ ತಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಅನಭಿಸಮ್ಬುದ್ಧಾ"ತಿ ಕೋಚಿ ಸಹಧಮ್ಮೇನ ಸಹೇತುನಾ ಸಕಾರಣೇನ ವಚನೇನ, **ಸುನಕ್ಖತ್ತೋ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೧ ಆದಯೋ; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೬ ಆದಯೋ) ವಿಯ ವಿಪ್ಪಲಪನ್ತಾ ಪನ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ತಸ್ಮಾ ಸಹಧಮ್ಮೇನ ಪಟಿಚೋದೇಸ್ಸತೀತಿ ಏತಂ ಕಾರಣಂ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ। **ಯಸ್ಸ ತೇ ಅತ್ಥಾಯ ಧಮ್ಮೋ ದೇಸಿತೋ**ತಿ ರಾಗಾದೀಸು ಯಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಪಹಾನತ್ಥಾಯ ಅಸುಭಭಾವನಾದಿಧಮ್ಮೋ ಕಥಿತೋ। **ತಕ್ಕರಸ್ಸಾ**ತಿ ತಥಾ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ। **ವಿಸೇಸಾಧಿಗಮ**ನ್ತಿ ಅಭಿಞ್ಞಾಪಟಿಸಮ್ಭಿದಾದಿವಿಸೇಸಾಧಿಗಮಂ।

ಅನ್ತರಾಯಿಕಾತಿ ಅನ್ತರಾಯಕರಣಂ ಅನ್ತರಾಯೋ, ಸೋ ಸೀಲಂ ಏತೇಸನ್ತಿ ಅನ್ತರಾಯಿಕಾ। ಅನ್ತರಾಯೇ ನಿಯುತ್ತಾ, ಅನ್ತರಾಯಂ ವಾ ಫಲಂ ಅರಹನ್ತಿ, ಅನ್ತರಾಯಪ್ಪಯೋಜನಾತಿ ವಾ ಅನ್ತರಾಯಿಕಾ। ತೇ ಪನ ಕಮ್ಮಕಿಲೇಸಾದಿಭೇದೇನ ಪಞ್ಚವಿಧಾ। **ಅನಿಯ್ಯಾನಿಕಾ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗವಜ್ಜಾ ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ।

ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋತಿ ಮಗ್ಗದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ। **ಸುಹತ**ನ್ತಿ ಅತಿವಧಿತಂ। ಇದಮ್ಪಿ ಏಕದೇಸಕಥನಮೇವ। ಮತಕಪೇತಾದಿದಾನಮ್ಪಿ ಸೋ ನ ಕರೋತಿ ಏವ। **ಪುಥುಜ್ಜನೋ**ತಿ ಪುಥೂನಂ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾದೀನಂ ಜನನಾದೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ –

"ಪುಥೂನಂ ಜನನಾದೀಹಿ, ಕಾರಣೇಹಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ।
ಪುಥುಜ್ಜನನ್ತೋಗಧತ್ತಾ, ಪುಥುವಾಯಂ ಜನೋ ಇತೀ"ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೭; ಮ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೨; ಅ॰ ನಿ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧.೧.೫೧; ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೧೦೦೭; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧.೧೩೦)।

"ಮಾತರ"ನ್ತಿಆದೀಸು ಜನಿಕಾ **ಮಾತಾ**। ಜನಕೋ ಚ **ಪಿತಾ**। ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ಖೀಣಾಸವೋ **ಅರಹಾ**ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಕಿಂ ಪನ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯಾತಿ? ಏತಮ್ಪಿ ಅಟ್ಠಾನಂ। ಸಚೇಪಿ ಭವನ್ತರಗತಂ ಅರಿಯಸಾವಕಂ ಅತ್ತನೋ ಅರಿಯಸಾವಕಭಾವಂ ಅಜಾನನ್ತಮ್ಪಿ ಕೋಚಿ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯ "ಇದಂ ಕುನ್ಥಕಿಪಿಲ್ಲಿಕಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇತ್ವಾ ಸಕಲಚಕ್ಕವಾಳಗಬ್ಭೇ ಚಕ್ಕವತ್ತಿರಜ್ಜಂ ಪಟಿಪಜ್ಜಾಹೀ"ತಿ, ನೇವ ಸೋ ನಂ ಜೀವಿತಾ ವೋರೋಪೇಯ್ಯ। ಅಥಾಪಿ ಏವಂ ವದೇಯ್ಯುಂ – "ಸಚೇ ಇಮಂ ನ ಘಾತೇಸ್ಸಸಿ, ಸೀಸಂ ತೇ ಛಿನ್ದಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ, ಸೀಸಮೇವಸ್ಸ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯುಂ, ನೇವ ಸೋ ತಂ ಘಾತೇಯ್ಯ। ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಸ್ಸ ಪನ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅರಿಯಭಾವಸ್ಸ ಚ ಬಲದೀಪನತ್ಥಂ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ – ಸಾವಜ್ಜೋ ವತ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವೋ। ಯತ್ರ ಹಿ ನಾಮ ಮಾತುಘಾತಾದೀನಿಪಿ ಆನನ್ತರಿಯಾನಿ ಕರಿಸ್ಸತಿ, ಮಹಾಬಲೋವ ಚ ಅರಿಯಭಾವೋ, ಯೋ ಏತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ನ ಕರೋತೀತಿ।

ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯಾತಿ ಸಮಾನಸಂವಾಸಕಂ ಸಮಾನಸೀಮಾಯಂ ಠಿತಂ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ – "ಪಞ್ಚಹುಪಾಲಿ, ಆಕಾರೇಹಿ ಸಙ್ಘೋ ಭಿಜ್ಜತಿ ಕಮ್ಮೇನ ಉದ್ದೇಸೇನ ವೋಹರನ್ತೋ ಅನುಸ್ಸಾವನೇನ ಸಲಾಕಗ್ಗಾಹೇನಾ"ತಿ (ಪರಿ॰ ೪೫೮)।

ತತ್ಥ **ಕಮ್ಮೇನಾ**ತಿ ಅಪಲೋಕನಾದೀಸು ಚತೂಸು ಕಮ್ಮೇಸು ಅಞ್ಞತರಕಮ್ಮೇನ। **ಉದ್ದೇಸೇನಾ**ತಿ ಪಞ್ಚಸು ಪಾತಿಮೋಕ್ಖುದ್ದೇಸೇಸು ಅಞ್ಞತರೇನ ಉದ್ದೇಸೇನ। **ವೋಹರನ್ತೋ**ತಿ ಕಥಯನ್ತೋ, ತಾಹಿ ತಾಹಿ ಉಪಪತ್ತೀಹಿ "ಅಧಮ್ಮಂ ಧಮ್ಮೋ"ತಿಆದೀನಿ ಅಟ್ಠಾರಸಭೇದಕರವತ್ಥೂನಿ ದೀಪಯನ್ತೋ। **ಅನುಸ್ಸಾವನೇನಾ**ತಿ "ನನು ತುಮ್ಹೇ ಜಾನಾಥ ಮಯ್ಹಂ ಉಚ್ಚಕುಲಾ

ಪಬ್ಬಜಿತಭಾವಂ ಬಹುಸ್ಸುತಭಾವಞ್ಚ, ಮಾದಿಸೋ ನಾಮ ಉದ್ಧಮ್ಮಂ ಉಬ್ಬಿನಯಂ ಸತ್ಥುಸಾಸನಂ ಗಾಹೇಯ್ಯಾತಿ ಕಿಂ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಚಿತ್ತಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಯುತ್ತಂ, ಕಿಮಹಂ ಅಪಾಯತೋ ನ ಭಾಯಾಮೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಕಣ್ಣಮೂಲೇ ವಚೀಭೇದಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಸ್ಸಾವನೇನ। **ಸಲಾಕಗ್ಗಾಹೇನಾ**ತಿ ಏವಂ ಅನುಸ್ಸಾವೇತ್ವಾ ತೇಸಂ ಚಿತ್ತಂ ಉಪತ್ಥಮ್ಭೇತ್ವಾ ಅನಿವತ್ತಿಧಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ "ಗಣ್ಹಥ ಇಮಂ ಸಲಾಕ"ನ್ತಿ ಸಲಾಕಗ್ಗಾಹೇನ।

ಏತ್ಥ ಚ ಕಮ್ಮಮೇವ ಉದ್ದೇಸೋ ವಾ ಪಮಾಣಂ, ವೋಹಾರಾನುಸ್ಸಾವನಸಲಾಕಗ್ಗಾಹಾಪನಂ ಪನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೋ । ಅಟ್ಠಾರಸವತ್ಥುದೀಪನವಸೇನ ಹಿ ವೋಹರನ್ತೇನ ತತ್ಥ ರುಚಿಜನನತ್ಥಂ ಅನುಸ್ಸಾವೇತ್ವಾ ಸಲಾಕಾಯ ಗಾಹಿತಾಯಪಿ ಅಭಿನ್ನೋವ ಏವ ಹೋತಿ ಸಙ್ಘೋ। ಯದಾ ಪನ ಏವಂ ಚತ್ತಾರೋ ವಾ ಅತಿರೇಕಾ ವಾ ಸಲಾಕಂ ಗಾಹೇತ್ವಾ ಆವೇಣಿಕಂ ಕಮ್ಮಂ ವಾ ಉದ್ದೇಸಂ ವಾ ಕರೋನ್ತಿ, ತದಾ ಸಙ್ಘೋ ಭಿನ್ನೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಂ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸಙ್ಘಂ ಭಿನ್ದೇಯ್ಯ ಸಙ್ಘರಾಜಿಂ ವಾ ಜನೇಯ್ಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀತಿ।

ದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋತಿ ವಧಕಚಿತ್ತೇನ ಪದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ। **ಲೋಹಿತಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಜೀವಮಾನಕಸರೀರೇ ಖುದ್ದಕಮಕ್ಖಿಕಾಯ ಪಿವನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಲೋಹಿತಂ ಉಪ್ಪಾದೇಯ್ಯ। ಏತ್ತಾವತಾ ಹಿ ಮಾತುಘಾತಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಾನನ್ತರಿಯಕಮ್ಮಾನಿ ದಸ್ಸಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। ಯಾನಿ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಕರೋತಿ, ನ ಅರಿಯಸಾವಕೋ। **ದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ**ತಿ ವಿನಾಸಚಿತ್ತೇನ ಪದುಟ್ಠಚಿತ್ತೋ। **ಥೂಪ**ನ್ತಿ ಚೇತಿಯಂ। **ಭಿನ್ದೇಯ್ಯಾ**ತಿ ನಾಸೇಯ್ಯ।

ಅಞ್ಞಂ ಸತ್ಥಾರನ್ತಿ "ಅಯಂ ಮೇ ಸತ್ಥಾ ಸತ್ಥು ಕಿಚ್ಚಂ ಕಾತುಂ ಸಮತ್ಥೋ"ತಿ ಭವನ್ತರೇಪಿ ಅಞ್ಞಂ ತಿತ್ಥಕರಂ। **ಅಪದಿಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ "ಅಯಂ ಮೇ ಸತ್ಥಾ"ತಿ ಏವಂ ಗಣ್ಹೇಯ್ಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತಿ। **ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಞ್ಞಂ ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯಂ ಪರಿಯೇಸೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸಾಸನತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ಅಞ್ಞಂ ಬಾಹಿರಕಂ ಸಮಣಂ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಂ ವಾ "ಅಯಂ ದಕ್ಖಿಣಾರಹೋ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಕತಾ ಕಾರಾ ಮಹಪ್ಫಲಾ ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀ"ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ತಸ್ಮಿಂ ಪಟಿಪಜ್ಜೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕುತೂಹಲಮಙ್ಗಲೇನ ಸುದ್ಧಿಂ ಪಚ್ಚೇಯ್ಯಾ**ತಿ "ಇಮಿನಾ ಇದಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ"ತಿ ಏವಂ ಪವತ್ತತ್ತಾ ಕುತೂಹಲಸಙ್ಖಾತೇನ ದಿಟ್ಠಸುತಮುತಮಙ್ಗಲೇನ ಅತ್ತನೋ ಸುದ್ಧಿಂ ವೋದಾನಂ ಸದ್ದಹೇಯ್ಯ।

೫೭೭. **ಇತ್ಥೀ ರಾಜಾ ಚಕ್ಕವತ್ತೀ ಸಿಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಇತ್ಥಿಯಾ ಕೋಸೋಹಿತವತ್ಥಗುಯ್ಹಾದೀನಂ ಅಭಾವೇನ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ನ ಪರಿಪೂರನ್ತಿ, ಇತ್ಥಿರತನಾಭಾವೇನ ಚ ಸತ್ತರತನಸಮಙ್ಗಿತಾ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ। ಸಬ್ಬಮನುಸ್ಸಾನಮ್ಪಿ ಚ ನ ಅಧಿಕೋ ಅತ್ತಭಾವೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "ಇತ್ಥೀ...ಪೇ॰... ವಿಜ್ಜತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಸಕ್ಕತ್ತಾದೀನಿ ತೀಣಿ ಠಾನಾನಿ ಉತ್ತಮಾನಿ, ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಞ್ಚ ಹೀನಂ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸಾ ಸಕ್ಕತ್ತಾದೀನಿಪಿ ಪಟಿಸಿದ್ಧಾನೀತಿ। ನನು ಚ ಯಥಾ ಇತ್ಥಿಲಿಙ್ಗಂ, ಏವಂ ಪುರಿಸಲಿಙ್ಗಮ್ಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಪುರಿಸೋ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾ ಸಿಯಾತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ? ನೋ ನ ವತ್ತಬ್ಬಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಇಧ ಪುರಿಸಸ್ಸ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ। ಇತ್ಥಿಯೋ ಹಿ ಇಧ ಝಾನಂ ಭಾವೇತ್ವಾ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಪಾರಿಸಜ್ಜಾನಂ ಸಹಬ್ಯತಂ ಉಪಪಜ್ಜನ್ತಿ, ನ ಮಹಾಬ್ರಹ್ಮಾನಂ। ಪುರಿಸೋ ಪನ ಕತ್ಥಚಿ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ನ ವತ್ತಬ್ಬೋ। ಸಮಾನೇಪಿ ತತ್ಥ ಉಭಯಲಿಙ್ಗಾಭಾವೇ ಪುರಿಸಸಣ್ಠಾನಾವ ತತ್ಥ ಬ್ರಹ್ಮಾನೋ, ನ ಇತ್ಥಿಸಣ್ಠಾನಾ, ತಸ್ಮಾ ಸುವುತ್ತಮೇತಂ। **ಇತ್ಥೀ ತಥಾಗತೋ**ತಿ ಏತ್ಥ ತಿಟ್ಠತು ತಾವ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ಲೋಕಾನಂ ತಾರಣಸಮತ್ಥೋ ಬುದ್ಧಭಾವೋ, ಪಣಿಧಾನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಇತ್ಥಿಯಾ ನ ಸಮ್ಪಜ್ಜತಿ।

"ಮನುಸ್ಸತ್ತಂ ಲಿಙ್ಗಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಹೇತು ಸತ್ಥಾರದಸ್ಸನಂ।
ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಗುಣಸಮ್ಪತ್ತಿ, ಅಧಿಕಾರೋ ಚ ಛನ್ದತಾ।
ಅಟ್ಠಧಮ್ಮಸಮೋಧಾನಾ, ಅಭಿನೀಹಾರೋ ಸಮಿಜ್ಝತೀ"ತಿ॥ (ಬು॰ ವಂ॰ ೨.೫೯) -

ಇಮಾನಿ ಹಿ ಪಣಿಧಾನಸಮ್ಪತ್ತಿಕಾರಣಾನಿ। ಇತಿ ಪಣಿಧಾನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಅಸಮತ್ಥಾಯ ಇತ್ಥಿಯಾ ಕುತೋ ಬುದ್ಧಭಾವೋತಿ **"ಇತ್ಥೀ ತಥಾಗತೋ ಅರಹಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಸಿಯಾತಿ ನೇತಂ ಠಾನಂ ವಿಜ್ಜತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪೂರೋ ಪುಞ್ಞುಸ್ಸಯೋ ಸಬ್ಬಾಕಾರಪರಿಪೂರಮೇವ ಅತ್ತಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತೀತಿ ಪುರಿಸೋವ ಅರಹಂ ಹೋತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ।

ಏಕಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾತಿ ದಸಸಹಸ್ಸಿಲೋಕಧಾತುಯಾ, ಯಾ **ಜಾತಿಖೇತ್ತ**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸಾ ಹಿ ತಥಾಗತಸ್ಸ ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿಕಾಲಾದೀಸು ಕಮ್ಪತಿ। **ಆಣಾಖೇತ್ತಂ** ಪನ ಕೋಟಿಸತಸಹಸ್ಸಚಕ್ಕವಾಳಂ। ಯಾ ಏಕತೋ ಸಂವಟ್ಟತಿ ಚ ವಿವಟ್ಟತಿ ಚ, ಯತ್ಥ ಚ **ಆಟಾನಾಟಿಯಪರಿತ್ತಾ**ದೀನಂ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೩.೨೭೭ ಆದಯೋ) ಆಣಾ ಪವತ್ತತಿ। **ವಿಸಯಖೇತ್ತಸ್ಸ** ಪರಿಮಾಣಂ ನತ್ಥಿ। ಬುದ್ಧಾನಞ್ಹಿ "ಯಾವತಕಂ ಞಾಣಂ ತಾವತಕಂ ನೇಯ್ಯಂ, ಯಾವತಕಂ ನೇಯ್ಯಂ ತಾವತಕಂ ಞಾಣಂ, ನೇಯ್ಯಪರಿಯನ್ತಿಕಂ ಞಾಣಂ, ಞಾಣಪರಿಯನ್ತಿಕಂ ನೇಯ್ಯ"ನ್ತಿ (ಮಹಾನಿ॰ ೬೯; ಚೂಳನಿ॰ ಮೋಘರಾಜಮಾಣವಪುಚ್ಛಾನಿದ್ದೇಸ ೮೫; ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೩.೫) ವಚನತೋ ಅವಿಸಯೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಇತಿ ಇಮೇಸು ತೀಸು ಖೇತ್ತೇಸು ತಿಸ್ಸೋ ಸಙ್ಗೀತಿಯೋ ಆರುಳ್ಹೇ ತೇಪಿಟಕೇ ಬುದ್ಧವಚನೇ "ಠಪೇತ್ವಾ ಇಮಂ ಚಕ್ಕವಾಳಂ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಚಕ್ಕವಾಳೇ ಬುದ್ಧಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀ"ತಿ ಸುತ್ತಂ ನತ್ಥಿ, ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ಪನ ಅತ್ಥಿ।

ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮನ್ತಿ ಅಪುರೇ ಅಪಚ್ಛಾ ಏಕತೋ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಪುರೇ ವಾ ಪಚ್ಛಾ ವಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಗಬ್ಭೋಕ್ಕನ್ತಿತೋ ಪುಬ್ಬೇ ಪುರೇತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ತತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಹಿ ದಸಸಹಸ್ಸಿಚಕ್ಕವಾಳಕಮ್ಪನೇನ ಖೇತ್ತಪರಿಗ್ಗಹೋ ಕತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥಿ। ಧಾತುಪರಿನಿಬ್ಬಾನತೋ ಪರಂ ಪನ ಪಚ್ಛಾ, ತತೋ ಹೇಟ್ಠಾಪಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿ ನತ್ಥಿ, ಉದ್ಧಂ ನ ವಾರಿತಾ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಅಪುಬ್ಬಂ ಅಚರಿಮಂ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ? ಅನಚ್ಛರಿಯತ್ತಾ। ಅಚ್ಛರಿಯಮನುಸ್ಸಾ ಹಿ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ। ಯಥಾಹ - "ಏಕಪುಗ್ಗಲೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಲೋಕೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅಚ್ಛರಿಯಮನುಸ್ಸೋ"ತಿಆದಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೧)। ಯದಿ ಚ ಅನೇಕೇ ಬುದ್ಧಾ ಏಕತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ಅನಚ್ಛರಿಯಾ ಭವೇಯ್ಯುಂ। ದೇಸನಾಯ ಚ ವಿಸೇಸಾಭಾವತೋ। ಯಞ್ಹಿ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಿಭೇದಂ ಧಮ್ಮಂ ಏಕೋ ದೇಸೇತಿ, ಅಞ್ಞೇನಪಿ ಸೋ ಏವ ದೇಸೇತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾ, ವಿವಾದಭಾವತೋ ಚ। ಬಹೂಸು ಹಿ ಬುದ್ಧೇಸು ಏಕತೋ ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಬಹೂನಂ ಆಚರಿಯಾನಂ ಅನ್ತೇವಾಸಿಕಾ ವಿಯ "ಅಮ್ಹಾಕಂ ಬುದ್ಧೋ ಪಾಸಾದಿಕೋ"ತಿಆದಿನಾ ತೇಸಂ ಸಾವಕಾ ವಿವದೇಯ್ಯುಂ। ಕಿಂ ವಾ ಏತೇನ ಕಾರಣಗವೇಸನೇನ, ಧಮ್ಮತಾವೇಸಾ ಯಂ ಏಕಿಸ್ಸಾ ಲೋಕಧಾತುಯಾ ದ್ವೇ ತಥಾಗತಾ ಏಕತೋ ನ ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೀತಿ (ಮಿ॰ ಪ॰ ೫.೧.೧)।

ಯಥಾ ನಿಮ್ಬಬೀಜಕೋಸಾತಕಿಬೀಜಾದೀನಿ ಮಧುರಂ ಫಲಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ಅಸಾತಂ ಅಮಧುರಮೇವ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ, ಏವಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಿ ಮಧುರವಿಪಾಕಂ ನ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ ಅಮಧುರಮೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಉಚ್ಛುಬೀಜಸಾಲಿಬೀಜಾದೀನಿ ಮಧುರಂ ಸಾದುರಸಮೇವ ಫಲಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ ನ ಅಸಾತಂ ಕಟುಕಂ। ಏವಂ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದೀನಿ ಮಧುರಮೇವ ವಿಪಾಕಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇನ್ತಿ ನ ಅಮಧುರಂ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ -

"ಯಾದಿಸಂ ವಪತೇ ಬೀಜಂ, ತಾದಿಸಂ ಹರತೇ ಫಲಂ।
ಕಲ್ಯಾಣಕಾರೀ ಕಲ್ಯಾಣಂ, ಪಾಪಕಾರೀ ಚ ಪಾಪಕ"ನ್ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೫೬; ನೇತ್ತಿ॰ ೧೨೨)।

ತಸ್ಮಾ **"ತಿಣ್ಣಂ ದುಚ್ಚರಿತಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಞ್ಞತರೋ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾತಿ ಯೋ ಕೋಚಿ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾಮತ್ತೇನ ಸಮಣೋ ವಾ ಜಾತಿಮತ್ತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ। ಪಾಪಿಚ್ಛೋ ಸಮ್ಭಾವನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ವಿಮ್ಹಾಪನತೋ **ಕುಹಕೋ**। ಪಚ್ಚಯಸನ್ನಿಸ್ಸಿತಾಯ ಪಯುತ್ತವಾಚಾಯ ವಸೇನ

ಲಪಕೋ। ಪಚ್ಚಯನಿಬ್ಬತ್ತಕನಿಮಿತ್ತಾವಚರತೋ **ನೇಮಿತ್ತಕೋ**। **ಕುಹನಲಪನನೇಮಿತ್ತಕತ್ತಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ ಕತ್ವಾತಿ** ಕುಹನಾದಿಭಾವಮೇವ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ಸನ್ತಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಸನ್ತಮಾನಸೋ ವಿಯ ಚರನ್ತೋ। **ಪಞ್ಚ ನೀವರಣೇ**ತಿ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿಕೇ ಪಞ್ಚ ನೀವರಣೇ। **ಅಪ್ಪಹಾಯ** ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ, **ಚೇತಸೋ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇ**ತಿ ನೀವರಣೇ। ನೀವರಣಾ ಹಿ ಚಿತ್ತಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೇನ್ತಿ ಕಿಲಿಟ್ಠಂ ಕರೋನ್ತಿ ವಿಬಾಧೇನ್ತಿ ಉಪತಾಪೇನ್ತಿ ಚ। ತಸ್ಮಾ "ಚೇತಸೋ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಪಞ್ಞಾಯ ದುಬ್ಬಲೀಕರಣೇ**ತಿ ನೀವರಣೇ। ನೀವರಣಾ ಹಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ನ ದೇನ್ತಿ। ತಸ್ಮಾ "ಪಞ್ಞಾಯ ದುಬ್ಬಲೀಕರಣಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಅನುಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತೀ**ತಿ ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು ನ ಉಪಟ್ಠಿತಸ್ಸತಿ। **ಅಭಾವಯಿತ್ವಾ**ತಿ ಅವಡ್ಢಯಿತ್ವಾ। **ಅನುತ್ತರಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿ**ನ್ತಿ ಅರಹತ್ತಪದಟ್ಠಾನಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ।

ಪಚ್ಛಿಮವಾರೇ **ಅಞ್ಞತರೋ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬೋಧಿಸತ್ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ತತ್ಥ **ಸಬ್ಬದೋಸಾಪಗತೋ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ಪಾರಮಿತಾಪಟಿಪಕ್ಖಭೂತೇಹಿ ದೋಸೇಹಿ ಅಪಗತೋ। ಏತೇನ ಪರಿಪೂರಿತಪಾರಮಿಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗೋ ಮಗ್ಗೋ, ಅನುತ್ತರಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿ ಅರಹತ್ತಂ। ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿ ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ, ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಮಿಸ್ಸಕಾ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿ ಅರಹತ್ತಮೇವ। ಸೇಸಂ ಅನನ್ತರವಾರೇ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ಯಂ ಏತ್ಥ ಞಾಣ**ನ್ತಿ ಯಂ ಏತಸ್ಮಿಂ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಠಾನೇ ಚ ಠಾನಂ, ಅಟ್ಠಾನೇ ಚ ಅಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಪವತ್ತಂ ಞಾಣಂ। **ಹೇತುಸೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಠಾನಸ್ಸ ಅಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಚ ಹೇತುತೋ। **ಠಾನಸೋ**ತಿ ತಙ್ಖಣೇ ಏವ ಆವಜ್ಜನಸಮನನ್ತರಂ। **ಅನೋಧಿಸೋ**ತಿ ಓಧಿಅಭಾವೇನ, ಕಿಞ್ಚಿ ಅನವಸೇಸೇತ್ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇತಿ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಗತಾತಿಆದೀಸು ಏವಂ ಠಾನಾಟ್ಠಾನಭಾವಂ ಗತಾ। **ಸಬ್ಬೇ**ತಿ ಖಯವಯವಿರಜ್ಜನನಿರುಜ್ಝನಸಭಾವಾ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಏವ ಚ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಯಾ ಉಪಾದಾನಭೂತಾ **ಕೇಚಿ ಸಗ್ಗೂಪಗಾ** ಯೇ ಧಮ್ಮಚಾರಿನೋ, **ಕೇಚಿ ಅಪಾಯೂಪಗಾ** ಯೇ ಅಧಮ್ಮಚಾರಿನೋ, **ಕೇಚಿ ನಿಬ್ಬಾನೂಪಗಾ** ಯೇ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಪಟಿಪನ್ನಾ।

೫೮. ಇದಾನಿ ಯಥಾವುತ್ತಮತ್ಥಂ ವಿವರನ್ತೋ "**ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಮರಿಸ್ಸನ್ತೀ**"ತಿ ಗಾಥಾದ್ವಯಮಾಹ। ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ "**ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾತಿ ಅರಿಯಾ ಚ ಅನರಿಯಾ ಚಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಸಯಮೇವ ನಿದ್ದಿಸತಿ। ತತ್ಥ **ಜೀವಿತಪರಿಯನ್ತೋ ಮರಣಪರಿಯನ್ತೋ**ತಿ ಜೀವಿತಸ್ಸ ಪರಿಯನ್ತೋ ನಾಮ ಮರಣಸಙ್ಖಾತೋ ಅನ್ತೋ। **ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ಸತ್ತಾನಂ ಯಥಾಕಮ್ಮಂ ಗಮನಂ, ಅಯಂ ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾತಿ ಅತ್ಥೋ । **ಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲದಸ್ಸಾವಿತಾ ಚ ಅವಿಪ್ಪವಾಸೋ ಚಾ**ತಿ "ಪುಞ್ಞಪಾಪಫಲೂಪಗಾ"ತಿ ಇಮಿನಾ ವಚನೇನ ಕಮ್ಮಾನಂ ಫಲಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಖಕಾರಿತಾ, ಕತೂಪಚಿತಾನಂ ಕಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಫಲಸ್ಸ ಅಪ್ಪದಾನಾಭಾವೋ ಚ ದಸ್ಸಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಮ್ಮಮೇವ ಕಮ್ಮನ್ತಂ, ಪಾಪಂ ಕಮ್ಮನ್ತಂ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ,** ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಅಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾರಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಪುಞ್ಞೋ ಸಙ್ಖಾರೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಅಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾರಾ**। **ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ**ತಿ ವಾ ನಿಸ್ಸಕ್ಕವಚನಂ, ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಹೇತೂತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ **ಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾರಾ**ತಿಆದೀಸುಪಿ। ಪುನ "**ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಅನ್ತದ್ವಯೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಮಜ್ಝಿಮಪಟಿಪದಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತಥಾ "**ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ**"ತಿಆದಿನಾ ವಟ್ಟವಿವಟ್ಟವಸೇನ ಆದೀನವಸ್ಸಾದನಿಸ್ಸರಣವಸೇನ ಹೇತುಫಲವಸೇನ ಚ ಗಾಥಾಯಂ ತಯೋ ಅತ್ಥವಿಕಪ್ಪಾ ದಸ್ಸಿತಾ। ಪುನ "**ನಿರಯಂ ಪಾಪಕಮ್ಮನ್ತಾತಿ ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ**"ತಿಆದಿನಾ ವೋದಾನವಸೇನ ಗಾಥಾಯ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

೫೯. **ತೇನ ತೇನಾ**ತಿ ತೇನ ತೇನ ಅಜ್ಝೋಸಿತವತ್ಥುನಾ ರೂಪಭವಅರೂಪಭವಾದಿನಾ। **ಛತ್ತಿಂಸಾ**ತಿ ಕಾಮತಣ್ಹಾ ತಾವ ರೂಪಾದಿವಿಸಯಭೇದೇನ ಛ, ತಥಾ ಭವತಣ್ಹಾ ವಿಭವತಣ್ಹಾ ಚಾತಿ ಅಟ್ಠಾರಸ। ತಾ ಏವ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಅಟ್ಠಾರಸ, ಬಾಹಿರೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಅಟ್ಠಾರಸಾತಿ ಏವಂ ಛತ್ತಿಂಸ। **ಯೇನ ಯೇನಾ**ತಿ "ಸುಭಂ ಸುಖ"ನ್ತಿಆದಿನಾ।

ವೋದಾನಂ ತಿವಿಧಂ ಖನ್ಧತ್ತಯವಸೇನಾತಿ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸೋ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಪುನ **“ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ಮರಿಸ್ಸನ್ತೀ”**ತಿಆದಿ ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗೇನ ಗಾಥಾನಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಗಾಮಿನೀ**ತಿ ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ನಿಬ್ಬಾನೇ ಗಾಮಿನೀ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಗಮನಸೀಲಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪುನ ತತ್ಥತತ್ಥಗಾಮಿನೀಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀನಂ ಪಟಿಪದಾನಂ ವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತಯೋ ರಾಸೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಯನ್ತಿ** ಯಂ ನಿರಯಾದಿ। ತಂ ತಂ ಠಾನಂ ಯಥಾರಹಂ ಗಮೇತೀತಿ **ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀ।** ಪಟಿಪದಾಸಞ್ಞಿತೇ ಅಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇ ಪುಞ್ಞಕಮ್ಮೇ ಚ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಣಕಮ್ಮೇ ಚ ವಿಭಾಗಸೋ ಭಗವತೋ ಪವತ್ತನಞಾಣಂ। ಇದಂ ಸಬ್ಬತ್ಥಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾಞಾಣಂ ನಾಮ ತಥಾಗತಬಲಂ। ಇಮಿನಾ ಹಿ ಞಾಣೇನ ಭಗವಾ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಪಟಿಪದಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಪಜಾನಾತಿ।

ಕಥಂ? ಸಕಲಗಾಮವಾಸಿಕೇಸುಪಿ ಏಕಂ ಸೂಕರಂ ವಾ ಮಿಗಂ ವಾ ಮಾರೇನ್ತೇಸು ಸಬ್ಬೇಸಂ ಚೇತನಾ ಪರಸ್ಸ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಾರಮ್ಮಣಾವ ಹೋತಿ, ತಂ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ತೇಸಂ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇಯೇವ ನಾನಾ ಹೋತಿ। ತೇಸು ಹಿ ಏಕೋ ಆದರೇನ ಕರೋತಿ, ಏಕೋ “ತ್ವಮ್ಪಿ ಕರೋಹೀ”ತಿ ಪರೇಹಿ ನಿಪ್ಪೀಳಿತೋ ಕರೋತಿ , ಏಕೋ ಸಮಾನಚ್ಛನ್ದೋ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ ಅಪ್ಪಟಿಬಾಹಮಾನೋ ವಿಚರತಿ। ತೇಸು ಏಕೋ ತೇನೇವ ಕಮ್ಮೇನ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಏಕೋ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ, ಏಕೋ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ, ತಂ ತಥಾಗತೋ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ಏವ “ಇಮಿನಾ ನೀಹಾರೇನ ಆಯೂಹಿತತ್ತಾ ಏಸ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ, ಏಸ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ”ತಿ ಜಾನಾತಿ। ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಮ್ಪಿ “ಏಸ ಅಟ್ಠಸು ಮಹಾನಿರಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಸೋಳಸಸು ಉಸ್ಸದೇಸೂ”ತಿ ಜಾನಾತಿ। ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಮ್ಪಿ “ಏಸ ಅಪಾದಕೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ದ್ವಿಪಾದಕೋ, ಏಸ ಚತುಪ್ಪಾದಕೋ, ಏಸ ಬಹುಪ್ಪಾದಕೋ”ತಿ ಜಾನಾತಿ। ಪೇತ್ತಿವಿಸಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನಕಮ್ಪಿ “ಏಸ ನಿಜ್ಝಾಮತಣ್ಹಿಕೋ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಖುಪ್ಪಿಪಾಸಿಕೋ, ಏಸ ಪರದತ್ತೂಪಜೀವೀ”ತಿ ಜಾನಾತಿ।

“ತೇಸು ಚ ಕಮ್ಮೇಸು ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢಿಸ್ಸತಿ, ಇದಂ ನಾಕಡ್ಢಿಸ್ಸತಿ ದುಬ್ಬಲಂ ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಮತ್ತಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಜಾನಾತಿ। ತಥಾ ಸಕಲಗಾಮವಾಸಿಕೇಸು ಏಕತೋ ದಾನಂ ದದಮಾನೇಸು ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಚೇತನಾ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾರಮ್ಮಣಾವ ಹೋತಿ, ತಂ ಪನ ಕಮ್ಮಂ ತೇಸಂ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ಏವ ನಾನಂ ಹೋತಿ। ತೇಸು ಹಿ ಕೇಚಿ ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ, ಕೇಚಿ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ, ತಂ ತಥಾಗತೋ ಆಯೂಹನಕ್ಖಣೇ ಏವ “ಇಮಿನಾ ನೀಹಾರೇನ ಆಯೂಹಿತತ್ತಾ ಏಸ ಮನುಸ್ಸಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ದೇವಲೋಕೇ”ತಿ ಜಾನಾತಿ। ತತ್ಥಪಿ “ಏಸ ಪರನಿಮ್ಮಿತವಸವತ್ತೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಭುಮ್ಮದೇವೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಜೇಟ್ಠಕದೇವರಾಜಾ ಹುತ್ವಾ, ಏಸ ತಸ್ಸ ದುತಿಯಂ ತತಿಯಂ ವಾ ಠಾನನ್ತರಂ ಕರೋನ್ತೋ ಪರಿಚಾರಕೋ ಹುತ್ವಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಜಾನಾತಿ।

“ತೇಸು ಚ ಕಮ್ಮೇಸು ಇದಂ ಪಟಿಸನ್ಧಿಂ ಆಕಡ್ಢಿತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ಇದಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ ದುಬ್ಬಲಂ ದಿನ್ನಾಯ ಪಟಿಸನ್ಧಿಯಾ ಉಪಧಿವೇಪಕ್ಕಮತ್ತಂ ಭವಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಜಾನಾತಿ। ತಥಾ “ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇನ್ತೇಸು ಚ ಏಸ ಇಮಿನಾ ನೀಹಾರೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಆರದ್ಧತ್ತಾ ಅರಹಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಅನಾಗಾಮೀ, ಏಸ ಸಕದಾಗಾಮೀ, ಏಸ ಸೋತಾಪನ್ನೋ, ಏಕಬೀಜೀ ಕೋಲಂಕೋಲೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ, ಏಸ ಮಗ್ಗಂ ಪತ್ತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ ಲಕ್ಖಣಾರಮ್ಮಣಿಕವಿಪಸ್ಸನಾಯಮೇವ ಠಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಪಚ್ಚಯಪರಿಗ್ಗಹೇ, ಏಸ ನಾಮರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇ, ಅರೂಪಪರಿಗ್ಗಹೇ ಚ ಠಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಮಹಾಭೂತಮತ್ತಮೇವ ವವತ್ಥಪೇಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಲ್ಲಕ್ಖೇತುಂ ನ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಜಾನಾತಿ। “ಕಸಿಣಪರಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತೇಸುಪಿ ಏಸ ಪರಿಕಮ್ಮಮತ್ತೇ ಏವ ಠಸ್ಸತಿ, ಏಸ ನಿಮಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತುಂ ಸಕ್ಖಿಸ್ಸತಿ, ನ ಅಪ್ಪನಂ। ಏಸ ಅಪ್ಪನಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪಾದೇಸ್ಸತಿ, ಏಸ ಝಾನಂ ಅಧಿಗಮಿಸ್ಸತಿ, ನ ಉಪರಿವಿಸೇಸಂ। ಏಸ ಉಪರಿವಿಸೇಸಮ್ಪಿ ಅಧಿಗಮಿಸ್ಸತೀ”ತಿ ಜಾನಾತಿ।

ಅನೇಕಧಾತೂತಿ ಅನೇಕಾ ಚಕ್ಖಾದಯೋ ಪಥವಾದಯೋ ಚ ಧಾತುಯೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ ಅನೇಕಧಾತು, ಬಹುಧಾತೂತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲೋಕೋತಿ** ಖನ್ಧಾಯತನಾದಿಲೋಕೋ। **ಚಕ್ಖುಧಾತೂತಿ**ಆದಿ ಯಾಹಿ ಧಾತೂಹಿ "ಅನೇಕಧಾತೂ"ತಿ ಲೋಕೋ ವುತ್ತೋ, ತಾಸಂ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ ಸಭಾವಟ್ಠೇನ ನಿಸ್ಸತ್ತಟ್ಠೇನ ಚ ಧಾತು। ಚಕ್ಖು ಏವ ಧಾತು **ಚಕ್ಖುಧಾತು**। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಕಾಮಧಾತೂತಿ** ಏತ್ಥ ದ್ವೇ ಕಾಮಾ ಕಿಲೇಸಕಾಮೋ ಚ ವತ್ಥುಕಾಮೋ ಚ। ಕಿಲೇಸಕಾಮಪಕ್ಖೇ ಕಾಮಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ಧಾತು ಕಾಮಧಾತು, ಕಾಮವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ವತ್ಥುಕಾಮಪಕ್ಖೇ ಪನ ಕಾಮಾವಚರಧಮ್ಮಾ ಕಾಮೋ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ, ಕಾಮೋ ಚ ಸೋ ಧಾತು ಚಾತಿ ಕಾಮಧಾತು। ಬ್ಯಾಪಾದಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ಧಾತು **ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು,** ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ಬ್ಯಾಪಾದೋವ ಧಾತು ಬ್ಯಾಪಾದಧಾತು, ದಸಆಘಾತವತ್ಥುವಿಸಯಸ್ಸ ಪಟಿಘಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। ವಿಹಿಂಸಾಪಟಿಸಂಯುತ್ತೋ ಧಾತು **ವಿಹಿಂಸಾಧಾತು,** ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ। ವಿಹಿಂಸಾ ಏವ ವಾ ಧಾತು ವಿಹಿಂಸಾಧಾತು, ಪರಸತ್ತವಿಹೇಸನಸ್ಸೇತಂ ನಾಮಂ। **ನೇಕ್ಖಮ್ಮಅಬ್ಯಾಪಾದಅವಿಹಿಂಸಾಧಾತುಯೋ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಸಬ್ಬಕುಸಲಧಮ್ಮಾ ಮೇತ್ತಾಕರುಣಾ ಚಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **ರೂಪಧಾತೂತಿ** ರೂಪಭವೋ, ಸಬ್ಬೇ ವಾ ರೂಪಧಮ್ಮಾ। **ಅರೂಪಧಾತೂತಿ** ಅರೂಪಭವೋ, ಅರೂಪಧಮ್ಮಾ ವಾ। **ನಿರೋಧಧಾತೂತಿ** ನಿರೋಧತಣ್ಹಾ। **ಸಙ್ಖಾರಧಾತೂತಿ** ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಾ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ।

ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವಿಲಕ್ಖಣತ್ತಾ ನಾನಪ್ಪಕಾರಾ ಧಾತುಯೋ ಏತಸ್ಮಿನ್ತಿ **ನಾನಾಧಾತು,** ಲೋಕೋ। ತೇನೇವಾಹ - "**ಅಞ್ಞಾ ಚಕ್ಖುಧಾತು** ಯಾವ **ಅಞ್ಞಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂ**"ತಿ, ಯಥಾ ಚ ಇದಂ ಞಾಣಂ ಚಕ್ಖುಧಾತುಆದಿಭೇದೇನ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸ ವಸೇನ ಅನೇಕಧಾತುನಾನಾಧಾತುಲೋಕಂ ಪಜಾನಾತಿ, ಏವಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸಪಿ ವಸೇನ ತಂ ಪಜಾನಾತಿ। ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾ ಹಿ ದ್ವೇ ಚ ಅಗ್ಗಸಾವಕಾ ಉಪಾದಿನ್ನಕಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸೇವ ನಾನತ್ತಂ ಜಾನನ್ತಿ, ತಮ್ಪಿ ಏಕದೇಸೇನೇವ, ನ ನಿಪ್ಪದೇಸತೋ। ಅನುಪಾದಿನ್ನಕಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸ ಪನ ನಾನತ್ತಂ ನ ಜಾನನ್ತಿ। ಭಗವಾ ಪನ "ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾಯ ಇಮಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಖನ್ಧೋ ಸೇತೋ ಹೋತಿ, ಇಮಸ್ಸ ಕಾಳೋ, ಇಮಸ್ಸ ಮಟ್ಠೋ, ಇಮಸ್ಸ ಫರುಸೋ, ಇಮಸ್ಸ ಬಹಲೋ, ಇಮಸ್ಸ ತನುತ್ತಚೋ। ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾಯ ಇಮಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಪತ್ತಂ ವಣ್ಣಸಣ್ಠಾನಾದಿವಸೇನ ಏವರೂಪಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನತ್ತಾ ಇಮಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಪುಪ್ಫಂ ನೀಲಂ ಹೋತಿ ಪೀತಕಂ ಲೋಹಿತಕಂ ಓದಾತಂ ಸುಗನ್ಧಂ ದುಗ್ಗನ್ಧಂ, ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾಯ ಫಲಂ ಖುದ್ದಕಂ ಮಹನ್ತಂ ದೀಘಂ ವಟ್ಟಂ ಸುಸಣ್ಠಾನಂ ದುಸ್ಸಣ್ಠಾನಂ ಮಟ್ಠಂ ಫರುಸಂ ಸುಗನ್ಧಂ ದುಗ್ಗನ್ಧಂ ತಿತ್ತಂ ಮಧುರಂ ಕಟುಕಂ ಅಮ್ಬಿಲಂ ಕಸಾವಂ ಹೋತಿ, ಇಮಾಯ ನಾಮ ಧಾತುಯಾ ಉಸ್ಸನ್ನಾಯ ಇಮಸ್ಸ ರುಕ್ಖಸ್ಸ ಕಣ್ಟಕೋ ತಿಖಿಣೋ ಹೋತಿ, ಅತಿಖಿಣೋ ಉಜುಕೋ ಕುಟಿಲೋ ಕಣ್ಹೋ ನೀಲೋ ಓದಾತೋ ಹೋತೀ"ತಿ ಏವಂ ಅನುಪಾದಿನ್ನಸಙ್ಖಾರಲೋಕಸ್ಸಾಪಿ ವಸೇನ ಅನೇಕಧಾತುನಾನಾಧಾತುಭಾವಂ ಜಾನಾತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುಬುದ್ಧಾನಂ ಏವ ಹಿ ಏತಂ ಬಲಂ, ನ ಅಞ್ಞೇಸಂ।

೬೦. **ಯಂ ಯದೇವ ಧಾತು**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಹೀನಾದಿಸಭಾವಂ। ಯಸ್ಮಾ ಅಧಿಮುತ್ತಿ ನಾಮ ಅಜ್ಝಾಸಯಧಾತು, ತಸ್ಮಾ ಅಧಿಮುಚ್ಚನಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸ ಹೀನಾದಿಸಭಾವೇನ ಪವತ್ತನಂ। ತಂ ಪನ ತಸ್ಸ ತಂ ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಹನಂ ಅಭಿನಿವಿಸನಞ್ಚ ಹೋತೀತಿ ಆಹ - "**ಅಧಿಮುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಂ ತದೇವ ಅಧಿಟ್ಠಹನ್ತಿ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತೀ**"ತಿ। ಅಧಿಮುಚ್ಚನಸ್ಸ ವಿಸಯಂ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಕೇಚಿ ರೂಪಾಧಿಮುತ್ತಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। **ನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕತಾಞಾಣ**ನ್ತಿ ಹೀನಾದಿವಸೇನ ನಾನಾಧಿಮುತ್ತಿಕತಾಯ ಞಾಣಂ।

ತೇ ಯಥಾಧಿಮುತ್ತಾ ಚ ಭವನ್ತೀತಿ ತೇ ಹೀನಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ ಪಣೀತಾಧಿಮುತ್ತಿಕಾ ಸತ್ತಾ ಯಥಾ ಯಥಾ ಅಧಿಮುತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ। **ತಂ ತಂ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತೀ**ತಿ ಅಧಿಮುತ್ತಿಅನುರೂಪಂ ತಂ ತಂ ಅತ್ತನಾ ಸಮಾದಿಯಿತಬ್ಬಂ ಕತ್ತಬ್ಬಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಿ, ತಾನಿ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾನಿ ಸಮುಟ್ಠಾನವಸೇನ ವಿಭಜನ್ತೋ "**ತೇ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಕಮ್ಮ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಕೇಚಿ ಲೋಭವಸೇನ ಕಮ್ಮಂ ಸಮಾದಿಯನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ತಂ ವಿಭಜ್ಜಮಾನ**ನ್ತಿ ತಂ ಸಮುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಛಬ್ಬಿಧಂ ಪುನ ಪವತ್ತಿನಿವತ್ತಿವಸೇನ ವಿಭಜ್ಜಮಾನಂ ದುವಿಧಂ।

ಯಂ ಲೋಭವಸೇನ ದೋಸವಸೇನ ಮೋಹವಸೇನ ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತೀತಿ ದಸಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಕಮ್ಮಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ತಞ್ಹಿ ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠತಾಯ ಕಾಳಕನ್ತಿ **ಕಣ್ಹಂ**। ಅಪಾಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪನತೋ ಕಾಳಕವಿಪಾಕನ್ತಿ **ಕಣ್ಹವಿಪಾಕಂ**। **ಯಂ ಸದ್ಧಾವಸೇನ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತೀತಿ** ದಸಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಕಮ್ಮಂ। ತಞ್ಹಿ ಅಸಂಕಿಲಿಟ್ಠತ್ತಾ ಪಣ್ಡರನ್ತಿ **ಸುಕ್ಕಂ**। ಸಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪನತೋ ಪಣ್ಡರವಿಪಾಕತ್ತಾ **ಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ**। **ಯಂ ಲೋಭವಸೇನ ದೋಸವಸೇನ ಮೋಹವಸೇನ ಸದ್ಧಾವಸೇನ ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಇದಂ ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕ**ನ್ತಿ ವೋಮಿಸ್ಸಕಕಮ್ಮಂ। **ಕಣ್ಹಸುಕ್ಕವಿಪಾಕ**ನ್ತಿ ಸುಖದುಕ್ಖವಿಪಾಕಂ। ಮಿಸ್ಸಕಕಮ್ಮಞ್ಹಿ ಕತ್ವಾ ಅಕುಸಲವಲೇನ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಯಂ ಮಙ್ಗಲಹತ್ಥಿಭಾವಂ ಉಪಪನ್ನೋ ಕುಸಲೇನ ಪವತ್ತೇ ಸುಖಂ ಅನುಭವತಿ, ಕುಸಲೇನ ರಾಜಕುಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋಪಿ ಅಕುಸಲೇನ ದುಕ್ಖಂ ವೇದಯತಿ। **ಯಂ ವೀರಿಯವಸೇನ ಪಞ್ಞಾವಸೇನ ಚ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋತಿ, ಇದಂ ಕಮ್ಮಂ ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕ**ನ್ತಿ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಾ ಚತುಮಗ್ಗಚೇತನಾ। ತಞ್ಹಿ ಯದಿ ಕಣ್ಹಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಕಣ್ಹವಿಪಾಕಂ ದದೇಯ್ಯ। ಯದಿ ಸುಕ್ಕಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಸುಕ್ಕಉಪಪತ್ತಿಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ವಿಪಾಕಂ ದದೇಯ್ಯ। ಉಭಯವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪನ ಅಪ್ಪದಾನತೋ ಅಕಣ್ಹಅಸುಕ್ಕವಿಪಾಕನ್ತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋ।

ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನೇ ಪಠಮಂ ಅಚೇಲಕಪಟಿಪದಾ ಕಾಮೇಸು ಪಾತಬ್ಯತಾ, ದುತಿಯಂ ತಿಬ್ಬಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಅಸ್ಸುಮುಖಸ್ಸಾಪಿ ರುದತೋ ಪರಿಸುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಚರಣಂ, ತತಿಯಂ ಕಾಮೇಸು ಅಪಾತಬ್ಯತಾ ಅಚೇಲಕಪಟಿಪದಾ, ಚತುತ್ಥಂ ಪಚ್ಚಯೇ ಅಲಭಮಾನಸ್ಸಾಪಿ ಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಸುಖಸಮಙ್ಗಿನೋ ಸಾಸನಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಚರಣಂ। **ಯಂ ಏವಂ ಜಾತಿಯಂ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನ**ನ್ತಿ ಯಂ ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಏವಂಪಕಾರಂ ಕಮ್ಮಂ। **ಇಮಿನಾ ಪುಗ್ಗಲೇನಾ**ತಿಆದಿ ತಸ್ಮಿಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೇ ಭಗವತೋ ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಉಪಚಿತ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಕತಂ ಕಮ್ಮಂ ಫಲದಾನಸಮತ್ಥಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಕತಂ ಉಪಚಿತಂ। **ಅವಿಪಕ್ಕ**ನ್ತಿ ನ ವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕಂ। **ವಿಪಾಕಾಯ ಪಚ್ಚುಪಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕದಾನಾಯ ಕತೋಕಾಸಂ। **ನ ಚ ಭಬ್ಬೋ ಅಭಿನಿಬ್ಬಿಧಾ ಗನ್ತು**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬಿಜ್ಝನತೋ ಅಭಿನಿಬ್ಬಿಧಾಸಙ್ಖಾತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಅಧಿಗನ್ತುಂ ನ ಚ ಭಬ್ಬೋ। **ತಂ ಭಗವಾ ನ ಓವದತೀತಿ** ತಂ ವಿಪಾಕಾವರಣೇನ ನಿವುತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಭಗವಾ ಸಚ್ಚಪಟಿವೇಧಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ನ ಓವದತಿ, ವಾಸನತ್ಥಂ ಪನ ತಾದಿಸಾನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಏವ, ಅಜಾತಸತ್ತುಆದೀನಂ ವಿಯ।

ಉಪಚಿತನ್ತಿ ಕಾತುಂ ಆರದ್ಧಂ। ತೇನೇವಾಹ - "**ನ ಚ ತಾವ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗತ**"ನ್ತಿ। ತೇನ ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯಾಮಸ್ಸ ಅಸಮತ್ಥತಂ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಪುರಾ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಫಲನಿಪ್ಫಾದನಸಮತ್ಥತಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪುರಾ ಅಧಿಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ಮಿಚ್ಛತ್ತನಿಯತತಾಯ ಸಜ್ಝುಕಂ ಫಲಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಭಾಜನಭಾವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಯತಿ ಪುರಾ। ತೇನೇವಾಹ - "**ಪುರಾ ವೇನೇಯ್ಯತ್ತಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮತೀ**"ತಿ। "ಪುರಾ ಅನಿಯತಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮತೀ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಸೋ ಏವತ್ಥೋ। **ಅಸಮತ್ತೇ**ತಿ ಕಮ್ಮೇ ಅಸಮ್ಪುಣ್ಣೇ, ತೇ ಅಸಮ್ಪುಣ್ಣೇ ವಾ।

೬೧. ಏವಂ ಕಿಲೇಸನ್ತರಾಯಮಿಸ್ಸಕಂ ಕಮ್ಮನ್ತರಾಯಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಮಿಸ್ಸಕಂ ಕಮ್ಮನ್ತರಾಯಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಇಮಸ್ಸ ಚ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಸಬ್ಬೇಸನ್ತಿ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಬಲನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತಾನಂ ಸಬ್ಬೇಸಂ ಕಮ್ಮಾನಂ। **ಮುದುಮಜ್ಝಾಧಿಮತ್ತತಾ**ತಿ ಮುದುಮಜ್ಝತಿಬ್ಬಭಾವೋ। ಕಮ್ಮಾನಞ್ಹಿ ಮುದುಆದಿಭಾವೇನ ತಂವಿಪಾಕಾನಂ ಮುದುಮಜ್ಝತಿಕ್ಖಭಾವೋ ವಿಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯ**ನ್ತಿಆದೀಸು ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮೇ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಫಲಂ **ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ**। ಉಪಪಜ್ಜೇ ಅನನ್ತರೇ ಅತ್ತಭಾವೇ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಫಲಂ **ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ**। ಅಪರಸ್ಮಿಂ ಅತ್ತಭಾವೇ ಇತೋ ಅಞ್ಞಸ್ಮಿಂ ಯಸ್ಮಿಂ ಕಸ್ಮಿಞ್ಚಿ ಅತ್ತಭಾವೇ ವೇದಿತಬ್ಬಂ ಫಲಂ **ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಂ**। ಏಕಜವನವಾರಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಸತ್ತಸು ಚೇತನಾಸು ಪಠಮಚೇತನಾ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮವೇದನೀಯಂ ನಾಮ। ಪರಿಯೋಸಾನಚೇತನಾ ಉಪಪಜ್ಜವೇದನೀಯಂ ನಾಮ। ಮಜ್ಝೇ ಪಞ್ಚ ಚೇತನಾ ಅಪರಾಪರಿಯವೇದನೀಯಂ ನಾಮ। **ವಿಪಾಕವೇಮತ್ತತಾಞಾಣ**ನ್ತಿ ವಿಪಾಕವೇಮತ್ತತಾಯ ವಿಪಾಕವಿಸೇಸೇ ಞಾಣಂ। ಇಮಸ್ಸ ಪನ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕಸ್ಸ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿ ಗತಿವಿಪತ್ತಿ, ಉಪಧಿಸಮ್ಪತ್ತಿ ಉಪಧಿವಿಪತ್ತಿ, ಕಾಲಸಮ್ಪತ್ತಿ ಕಾಲವಿಪತ್ತಿ, ಪಯೋಗಸಮ್ಪತ್ತಿ

ಪಯೋಗವಿಪತ್ತಿಯೋ ಕಾರಣಂ। ಸೋ ಚ ನೇಸಂ ಕಾರಣಭಾವೋ “ಅತ್ಥೇಕಚ್ಚಾನಿ ಪಾಪಕಾನಿ ಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾನಿ ಗತಿಸಮ್ಪತ್ತಿಪಟಿಬಾಳ್ಹಾನಿ ನ ವಿಪಚ್ಚನ್ತೀ”ತಿಆದಿಪಾಳಿವಸೇನ (ವಿಭ॰ ೮೧೦) ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

೬೨. ಅನನ್ತರಬಲನಿದ್ದೇಸೇ ವುತ್ತಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಪದೇನೇವ ಝಾನಾದೀನಿ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತಥಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾನಂ ಕಮ್ಮಾನ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಕ್ಖಪುಥುಜ್ಜನಸನ್ತಾನೇಸು ಪವತ್ತಾನಿ ಝಾನಾದೀನಿ ಕಮ್ಮಂ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ತಥಾ ಸಮಾದಿನ್ನಾನ**ನ್ತಿ “ಸುಕ್ಕಂ ಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಸುಖಂ, ಆಯತಿಂ ಸುಖವಿಪಾಕ”ನ್ತಿ ಏವಮಾದಿಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಸಮಾದಿನ್ನೇಸು ಕಮ್ಮೇಸು। **ಸಂಕಿಲೇಸೋ**ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮವಸೇನ ಕಿಲಿಟ್ಠಭಾವೋ। **ವೋದಾನಂ** ಪಟಿಪಕ್ಖಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಸುಜ್ಝನಂ। **ವುಟ್ಠಾನಂ** ಪಗುಣವೋದಾನಂ ಭವಙ್ಗವುಟ್ಠಾನಞ್ಚ। **ಏವಂ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತೀ**ತಿಆದೀಸು ಅಯಮೇವತ್ಥೋ - ಇಮಿನಾ ಆಕಾರೇನ ಝಾನಾದಿ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತಿ ವೋದಾಯತಿ ವುಟ್ಠಹತೀತಿ ಜಾನನಞಾಣಂ ಭಗವತೋ ಅನಾವರಣಞಾಣಂ, ನ ತಸ್ಸ ಆವರಣಂ ಅತ್ಥೀತಿ।

ಕತಿ ಝಾನಾನೀತಿಆದಿ ಝಾನಾದಯೋ ವಿಭಾಗೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆರದ್ಧಂ। **ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನೀ**ತಿ ಚತುಕ್ಕನಯವಸೇನ ರೂಪಾವಚರಜ್ಝಾನಾನಿ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। **ಏಕಾದಸಾ**ತಿ “ರೂಪೀ ರೂಪಾನಿ ಪಸ್ಸತೀ”ತಿಆದಿನಾ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೯, ೧೭೪; ೩.೩೩೯, ೩೫೮; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೪೮; ೩.೩೧೨) ಅಟ್ಠನ್ನಂ ತಿಣ್ಣಞ್ಚ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಾದೀನಂ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। **ಅಟ್ಠಾ**ತಿ ತೇಸು ಠಪೇತ್ವಾ ಲೋಕುತ್ತರೇ ವಿಮೋಕ್ಖೇ ಅಟ್ಠ। **ಸತ್ತಾ**ತಿ ತೇಸು ಏವ ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸತ್ತ। **ತಯೋ**ತಿ ಸುತ್ತನ್ತಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಾದಯೋ ತಯೋ। **ದ್ವೇ**ತಿ ಅಭಿಧಮ್ಮಪರಿಯಾಯೇನ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಸ್ಸಾಸಮ್ಭವತೋ ಅವಸೇಸಾ ದ್ವೇ। ಏತ್ಥ ಚ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿತಕ್ಖಣೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಪಚ್ಚನೀಕಧಮ್ಮೇಹಿ ವಿಮುಚ್ಚನತೋ , ಆರಮ್ಮಣೇ ಅಧಿಮುಚ್ಚನತೋ ಚ ವಿಮೋಕ್ಖಾ। ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿ ಪನ ಸಬ್ಬಸೋ ಸಞ್ಞಾವೇದಯಿತೇಹಿ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ಅಪಗಮವಿಮೋಕ್ಖೋ ನಾಮ। ಲೋಕುತ್ತರಾ ಚ ತಂತಂಮಗ್ಗವಜ್ಝಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ವಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ಅಯಂ ವಿಸೇಸೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಸಮಾಧೀಸು ಚತುಕ್ಕನಯಪಞ್ಚಕನಯೇಸು ಪಠಮಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ **ಸವಿತಕ್ಕೋ ಸವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ** ನಾಮ। ಪಞ್ಚಕನಯೇ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸಮಾಧಿ **ಅವಿತಕ್ಕೋ ವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ** ನಾಮ। ಚತುಕ್ಕನಯೇ ಪಞ್ಚಕನಯೇಪಿ ಸೇಸಝಾನೇಸು ಸಮಾಧಿ **ಅವಿತಕ್ಕೋ ಅವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ** ನಾಮ।

ಸಮಾಪತ್ತೀಸು ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಸಮಾಪತ್ತೀನಂ “ಸಮಾಧೀ”ತಿಪಿ ನಾಮಂ “ಸಮಾಪತ್ತೀ”ತಿಪಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಬ್ಭಾವತೋ। ನಿರೋಧಸಮಾಪತ್ತಿಯಾ ತದಭಾವತೋ ನ “ಸಮಾಧೀ”ತಿ ನಾಮಂ। **ಸಞ್ಞಾಸಮಾಪತ್ತಿ**ಆದಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತಮೇವ।

ಹಾನಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧೀತಿ ಅಪ್ಪಗುಣೇಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಹಿ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾನಂ ಕಾಮಾದಿಅನುಪಕ್ಖನ್ದನಂ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದಿಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಹಾನಭಾಗಿಯತಾ। “ಪಠಮಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಬ್ಯಾಪಾದಾ ಸಂಕಿಲೇಸೋ”ತಿ ವುತ್ತತ್ತಾ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿವಸೇನ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಕುಕ್ಕುಟಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಜಞ್ಞಾಜಿಗುಚ್ಛನಮುಖೇನ ತಪ್ಪರಮತಾ। **ಕುಕ್ಕುಟಝಾಯೀ**ತಿ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನೇನ ಝಾನಾನಿ ವುತ್ತಾನಿ, ದ್ವೇ ಪಠಮದುತಿಯಜ್ಝಾನಾನೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಯೋ ಪಠಮಂ ದುತಿಯಂ ವಾ ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ “ಅಲಮೇತ್ತಾವತಾ”ತಿ ಸಙ್ಕೋಚಂ ಆಪಜ್ಜತಿ, ಉತ್ತರಿ ನ ವಾಯಮತಿ, ತಸ್ಸ ತಾನಿ ಝಾನಾನಿ ಚತ್ತಾರಿಪಿ “ಕುಕ್ಕುಟಝಾನಾನೀ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಂಸಮಙ್ಗೀನೋ ಚ ಕುಕ್ಕುಟಝಾಯೀ। ತೇಸು ಪುರಿಮಾನಿ ದ್ವೇ ಆಸನ್ನಬಲವಪಚ್ಚತ್ಥಿಕತ್ತಾ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯತಾಭಾವತೋ ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾವೇನ ವುತ್ತಾನಿ। ಇತರಾನಿ ಪನ ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯತಾಭಾವೇಪಿ ಮನ್ದಪಚ್ಚತ್ಥಿಕತ್ತಾ ವೋದಾನಭಾವೇನ ವುತ್ತಾನೀತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ವಿಸೇಸಭಾಗಿಯೋ ಸಮಾಧೀತಿ ಪಗುಣೇಹಿ ಪಠಮಜ್ಝಾನಾದೀಹಿ ವುಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾನಂ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಾದಿಪಕ್ಖನ್ದನಂ, ಪಗುಣವೋದಾನಂ ಭವಙ್ಗವುಟ್ಠಾನಞ್ಚ “ವುಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಹೇಟ್ಠಿಮಂ ಹೇಟ್ಠಿಮಞ್ಹಿ ಪಗುಣಜ್ಝಾನಂ

ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಉಪರಿಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ವೋದಾನಮ್ಪಿ “ವುಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಭವಙ್ಗವಸೇನ ಸಬ್ಬಝಾನೇಹಿ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತೀತಿ ಭವಙ್ಗಞ್ಚ ವೋದಾನಂ ವುಟ್ಠಾನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ವುಟ್ಠಾನವಸಿಭಾವೇನ ಯಥಾಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಕಾಲಂ ಸಮಾಪತ್ತಿತೋ ವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಮಾಪತ್ತಿವುಟ್ಠಾನಕೋಸಲ್ಲಂ ಇಧ “ವುಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

೬೩. ತಸ್ಸೇವ ಸಮಾಧಿಸ್ಸಾತಿ ತಸ್ಸ ಅನನ್ತರಬಲನಿದ್ದೇಸೇ ಝಾನಾದಿಪರಿಯಾಯೇಹಿ ವುತ್ತಸಮಾಧಿಸ್ಸ। **ಪರಿವಾರಾ**ತಿ ಪರಿಕ್ಖಾರಾ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನೀ**ತಿ ಸದ್ಧಾಸತಿಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। **ಬಲಾನೀ**ತಿ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತಾನಿಯೇವ। ವೀರಿಯಸ್ಸ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ ಬಲಾನಂ ಬಹೂಪಕಾರದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ವೀರಿಯುಪತ್ಥಮ್ಭೇನ ಹಿ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನ ಅಕಮ್ಪನೀಯಾ ಹೋನ್ತಿ। ತೇನೇವಾಹ - **“ವೀರಿಯವಸೇನ ಬಲಾನಿ ಭವನ್ತೀ”**ತಿ। **ತೇಸ**ನ್ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ। **ಮುದುಮಜ್ಝಾಧಿಮತ್ತತಾ**ತಿ ಅವಿಸದಂ **ಮುದು**। ನಾತಿವಿಸದಂ **ಮಜ್ಝಂ**। ಅತಿವಿಸದಂ **ಅಧಿಮತ್ತಂ** ಬಲವಂ **“ತಿಕ್ಖ”**ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನುರೂಪಂ ಭಗವತೋ ದೇಸನಾಪವತ್ತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ತತ್ಥ ಭಗವಾ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಸಂಖಿತ್ತವಿತ್ಥಾರೇನಾ**ತಿ ಸಂಖಿತ್ತಸ್ಸ ವಿತ್ಥಾರೇನ। ಅಥ ವಾ **ಸಂಖಿತ್ತೇನಾ**ತಿ ಉದ್ದಿಟ್ಠಮತ್ತೇನ। **ಸಂಖಿತ್ತವಿತ್ಥಾರೇನಾ**ತಿ ಉದ್ದೇಸೇನ ನಿದ್ದೇಸೇನ ಚ। **ವಿತ್ಥಾರೇನಾ**ತಿ ಉದ್ದೇಸನಿದ್ದೇಸಪಟಿನಿದ್ದೇಸೇಹಿ। **ಮುದುಕ**ನ್ತಿ ಲಹುಕಂ ಅಪಾಯಭಯವಟ್ಟಭಯಾದೀಹಿ ಸನ್ತಜ್ಜನವಸೇನ ಭಾರಿಯಂ ಅಕತ್ವಾ। **ಮುದುತಿಕ್ಖ**ನ್ತಿ ನಾತಿತಿಕ್ಖಂ। ಸಂವೇಗವತ್ಥೂಹಿ ಸಂವೇಗಜನನಾದಿವಸೇನ ಭಾರಿಯಂ ಕತ್ವಾ। **ಸಮಥಂ ಉಪದಿಸತೀ**ತಿ ಸಮಥಂ ಅಧಿಕಂ ಕತ್ವಾ ಉಪದಿಸತಿ, ನ ತಥಾ ವಿಪಸ್ಸನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ನ ಹಿ ಕೇವಲೇನ ಸಮಥೇನ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧೋ ಸಮ್ಭವತಿ। **ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಸಮಧುರಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ। **ವಿಪಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಸಾತಿಸಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಉಪದಿಸತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚೇತ್ಥ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾದಯೋ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಯೋವ, ತಸ್ಮಾ **“ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಂ ಉಪದಿಸತೀ”**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾಯಾ**ತಿ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಂ।

ಯಂ ಏತ್ಥ ಞಾಣನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಮುದುಮಜ್ಝಾಧಿಮತ್ತತಾಯ ಯಂ ಞಾಣಂ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪರಸತ್ತಾನಂ ಪರಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತವೇಮತ್ತತಾಞಾಣನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧಿತಬ್ಬಂ। ತಸ್ಸ ಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತನಾಕಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಯಂ ಇಮಂ ಭೂಮಿ”**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಯಂ ಇಮಂ ಭೂಮಿಂ ಭಾವನಞ್ಚ ಗತೋ**ತಿ ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏವಮಿಮಂ ಸಂಕಿಲೇಸವಾಸನಂ ವೋದಾನಂ ಭವಙ್ಗಞ್ಚ ಗತೋ ಗಚ್ಛತಿ ಗಮಿಸ್ಸತಿ ಚ, ಕಾಲವಚನಿಚ್ಛಾಯ ಅಭಾವತೋ, ಯಥಾ ದುದ್ಧನ್ತಿ। ಇಮಾಯ ವೇಲಾಯ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸಮಯೇ ಇಮಾಯ ಮುದುಮಜ್ಝತಿಕ್ಖಭೇದಾಯ ಅನುಸಾಸನಿಯಾ। **ಏವಂಧಾತುಕೋ**ತಿ ಹೀನಾದಿವಸೇನ ಏವಂಅಜ್ಝಾಸಯೋ ಏವಂಅಧಿಮುತ್ತಿಕೋ। **ಅಯಞ್ಚಸ್ಸ ಆಸಯೋ**ತಿ ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಯಂ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಪ್ಪಕಾರೋ, ಯಥಾಭೂತಞಾಣಾನುಲೋಮಖನ್ತಿಪ್ಪಕಾರೋ ವಾ ಆಸಯೋ। ಇದಞ್ಹಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಆಸಯನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಸತ್ತಾ ವಸನ್ತೀತಿ ಆಸಯೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಇಮಂ ಪನ ಭಗವಾ ಸತ್ತಾನಂ ಆಸಯಂ ಜಾನನ್ತೋ ತೇಸಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಞ್ಞಾಣಾನಞ್ಚ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕ್ಖಣೇಪಿ ಜಾನಾತಿ ಏವ। ವುತ್ತಮ್ಪಿ ಚೇತಂ - “ಕಾಮಂ ಸೇವನ್ತಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕಾಮಗರುಕೋ ಕಾಮಾಸಯೋ ಕಾಮಾಧಿಮುತ್ತೋ’ತಿ। ಕಾಮಂ ಸೇವನ್ತಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಗರುಕೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಸಯೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಾಧಿಮುತ್ತೋ’ತಿ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಂ ಸೇವನ್ತಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ… ಬ್ಯಾಪಾದಂ… ಅಬ್ಯಾಪಾದಂ… ಥಿನಮಿದ್ಧಂ… ಆಲೋಕಸಞ್ಞಂ ಸೇವನ್ತಞ್ಞೇವ ಜಾನಾತಿ ‘ಅಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಗರುಕೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಾಸಯೋ ಥಿನಮಿದ್ಧಾಧಿಮುತ್ತೋ’”ತಿ (ಪಟಿ॰ ಮ॰ ೧.೧೧೩)।

ಅಯಂ ಅನುಸಯೋತಿ ಅಯಂ ಇಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಕಾಮರಾಗಾದಿಕೋ ಅಪ್ಪಹೀನೋಯೇವ ಅನುಸಯಿತಕಿಲೇಸೋ। ಅಪ್ಪಹೀನೋಯೇವ ಹಿ ಥಾಮಗತೋ ಕಿಲೇಸೋ ಅನುಸಯೋ। **ಪರಸತ್ತಾನ**ನ್ತಿ ಪಧಾನಸತ್ತಾನಂ। **ಪರಪುಗ್ಗಲಾನ**ನ್ತಿ ತತೋ ಪರೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ, ಹೀನಸತ್ತಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕತ್ಥಮೇವ ವಾ ಏತಂ ಪದದ್ವಯಂ ವೇನೇಯ್ಯವಸೇನ ದ್ವಿಧಾ ವುತ್ತಂ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತವೇಮತ್ತತಾಞಾಣ**ನ್ತಿ ಪರಭಾವೋ ಚ ಅಪರಭಾವೋ ಚ ಪರೋಪರಿಯತ್ತಂ ಅ-ಕಾರಸ್ಸ ಓಕಾರಂ ಕತ್ವಾ,

ತಸ್ಸ ವೇಮತ್ತತಾ ಪರೋಪರಿಯತ್ತವೇಮತ್ತತಾ। ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪರೋಪರಿಯತ್ತವೇಮತ್ತತಾಯ ಞಾಣಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಪರೋಪರಿಯತ್ತವೇಮತ್ತತಾಞಾಣನ್ತಿ ಪದವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥ **ಯ**ನ್ತಿ ಯಂ ಅನೇಕವಿಹಿತಸ್ಸ ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಸ್ಸ ಅನುಸ್ಸರಣವಸೇನ ಭಗವತೋ ಞಾಣಂ, ಇದಂ ಅಟ್ಠಮಂ ತಥಾಗತಬಲನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ಅನೇಕವಿಹಿತ**ನ್ತಿ ಅನೇಕವಿಧಂ, ಅನೇಕೇಹಿ ವಾ ಪಕಾರೇಹಿ ಪವತ್ತಿತಂ। **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸ**ನ್ತಿ ಅನುಸ್ಸರಿತುಂ ಇಚ್ಛಿತಂ ಅತ್ತನೋ ಪರೇಸಞ್ಚ ಸಮನನ್ತರಾತೀತಂ ಭವಂ ಆದಿಂ ಕತ್ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ನಿವುತ್ಥಸನ್ತಾನಂ। **ಅನುಸ್ಸರತೀ**ತಿ "ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿಂ ದ್ವೇಪಿ ಜಾತಿಯೋ"ತಿ ಏವಂ ಜಾತಿಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ ಸರತಿ, ಅನುದೇವ ವಾ ಸರತಿ, ಚಿತ್ತೇ ಅಭಿನಿನ್ನಾಮಿತಮತ್ತೇ ಏವ ಸರತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಭಗವತೋ ಹಿ ಪರಿಕಮ್ಮಕಿಚ್ಚಂ ನತ್ಥಿ, ಆವಜ್ಜನಮತ್ತೇನೇವ ಸರತಿ। **ಸೇಯ್ಯಥಿದ**ನ್ತಿ ಆರದ್ಧಪ್ಪಕಾರನಿದಸ್ಸನತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। **ಏಕಮ್ಪಿ ಜಾತಿ**ನ್ತಿ ಏಕಮ್ಪಿ ಪಟಿಸನ್ಧಿಮೂಲಂ ಚುತಿಪರಿಯೋಸಾನಂ ಏಕಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಂ ಖನ್ಧಸನ್ತಾನಂ। ಏಸ ನಯೋ **ದ್ವೇಪಿ ಜಾತಿಯೋ**ತಿಆದೀಸುಪಿ।

ಅನೇಕೇಪಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇತಿಆದೀಸು ಪನ ಪರಿಹಾಯಮಾನೋ ಕಪ್ಪೋ **ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೋ,** ವಡ್ಢಮಾನೋ **ವಿವಟ್ಟಕಪ್ಪೋ**ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ ಸಂವಟ್ಟೇನ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ ಗಹಿತೋ ತಂಮೂಲತ್ತಾ, ವಿವಟ್ಟೇನ ಚ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ। ಏವಞ್ಹಿ ಸತಿ ಯಾನಿ "ಚತ್ತಾರಿಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕಪ್ಪಸ್ಸ ಅಸಙ್ಖ್ಯೇಯ್ಯಾನಿ। ಕತಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ? ಸಂವಟ್ಟೋ ಸಂವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ ವಿವಟ್ಟೋ ವಿವಟ್ಟಟ್ಠಾಯೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೫೬) ವುತ್ತಾನಿ , ತಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ಪರಿಗ್ಗಹಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ। **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿಆದಿ ಸರಣಾಕಾರದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಅಮುತ್ರಾಸಿ**ನ್ತಿ ಅಮುಮ್ಹಿ ಸಂವಟ್ಟಕಪ್ಪೇ, ಅಮುಮ್ಹಿ ಭವೇ ವಾ ಯೋನಿಯಂ ವಾ ಗತಿಯಂ ವಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯಂ ವಾ ಸತ್ತಾವಾಸೇ ವಾ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ। **ಏವಂನಾಮೋ**ತಿ ತಿಸ್ಸೋ ವಾ ಫುಸ್ಸೋ ವಾ। **ಏವಂಗೋತ್ತೋ**ತಿ ಭಗ್ಗವೋ ವಾ ಗೋತಮೋ ವಾ। **ಏವಂವಣ್ಣೋ**ತಿ ಓದಾತೋ ವಾ ಸಾಮೋ ವಾ। **ಏವಮಾಹಾರೋ**ತಿ ಸಾಲಿಮಂಸೋದನಾಹಾರೋ ವಾ ಪವತ್ತಫಲಭೋಜನೋ ವಾ। **ಏವಂಸುಖದುಕ್ಖಪ್ಪಟಿಸಂವೇದೀ**ತಿ ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರೇನ ಕಾಯಿಕಚೇತಸಿಕಾನಂ ಸಾಮಿಸನಿರಾಮಿಸಪ್ಪಭೇದಾನಂ ವಾ ಸುಖದುಕ್ಖಾನಂ ಪಟಿಸಂವೇದೀ। **ಏವಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ**ತಿ ಏವಂ ವಸ್ಸಸತಪರಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ ವಾ ಚತುರಾಸೀತಿಕಪ್ಪಸಹಸ್ಸಪರಮಾಯುಪರಿಯನ್ತೋ ವಾ। **ಸೋ ತತೋ ಚುತೋ ಅಮುತ್ರ ಉದಪಾದಿ**ನ್ತಿ ಸೋ ತತೋ ಭವತೋ, ಸತ್ತನಿಕಾಯತೋ ವಾ ಚುತೋ ಪುನ ಅಮುಕಸ್ಮಿಂ ನಾಮ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ಉದಪಾದಿಂ। ಅಥ ವಾ ತತ್ರಾಪಿ ಭವೇ ವಾ ಸತ್ತನಿಕಾಯೇ ವಾ ಅಹೋಸಿಂ। **ಏವಂನಾಮೋ**ತಿಆದಿ ವುತ್ತತ್ಥಮೇವ।

೬೪. ದಿಬ್ಬೇನಾತಿಆದೀಸು ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ **ದಿಬ್ಬಂ**। ದೇವತಾನಞ್ಹಿ ಸುಚರಿತಕಮ್ಮನಿಬ್ಬತ್ತಮ್ಪಿ ಪಿತ್ತಸೇಮ್ಹರುಹಿರಾದೀಹಿ ಅಪಲಿಬುದ್ಧಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿಮುತ್ತತ್ತಾ ದೂರೇಪಿ ಆರಮ್ಮಣಗ್ಗಹಣಸಮತ್ಥಂ ದಿಬ್ಬಂ ಪಸಾದಚಕ್ಖು ಹೋತಿ। ಇದಮ್ಪಿ ವೀರಿಯಭಾವನಾಬಲನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಞಾಣಚಕ್ಖು ತಾದಿಸಮೇವಾತಿ ದಿಬ್ಬಸದಿಸತ್ತಾ ದಿಬ್ಬಂ, ದಿಬ್ಬವಿಹಾರವಸೇನ ವಾ ಪಟಿಲದ್ಧತ್ತಾ, ಅತ್ತನಾ ಚ ದಿಬ್ಬವಿಹಾರಸನ್ನಿಸ್ಸಿತತ್ತಾಪಿ ದಿಬ್ಬಂ, ಆಲೋಕಪರಿಗ್ಗಹೇನ ಮಹಾಜುತಿಕತ್ತಾಪಿ ದಿಬ್ಬಂ, ತಿರೋಕುಟ್ಟಾದಿಗತರೂಪದಸ್ಸನೇನ ಮಹಾಗತಿಕತ್ತಾಪಿ ದಿಬ್ಬಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸದ್ದಸತ್ಥಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ದಸ್ಸನಟ್ಠೇನ **ಚಕ್ಖು**। ಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಕರಣೇನ ಚಕ್ಖುಮಿವಾತಿಪಿ ಚಕ್ಖು। ಚುತೂಪಪಾತದಸ್ಸನೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತುತ್ತಾ **ವಿಸುದ್ಧಂ**। ಯೋ ಹಿ ಚುತಿಮತ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ, ನ ಉಪಪಾತಂ, ಸೋ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯೋ ಉಪಪಾತಮತ್ತಮೇವ ಪಸ್ಸತಿ ನ ಚುತಿಂ, ಸೋ ನವಸತ್ತಪಾತುಭಾವದಿಟ್ಠಿಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। ಯೋ ಪನ ತದುಭಯಂ ಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಯಸ್ಮಾ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ತಂ ದಿಟ್ಠಿಗತಂ ಅತಿವತ್ತತಿ। ತಸ್ಮಾಸ್ಸ ತಂ ದಸ್ಸನಂ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತು ಹೋತಿ। ತದುಭಯಞ್ಚ ಭಗವಾ ಪಸ್ಸತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಚುತೂಪಪಾತದಸ್ಸನೇನ ದಿಟ್ಠಿವಿಸುದ್ಧಿಹೇತುತ್ತಾ ವಿಸುದ್ಧ"ನ್ತಿ।

ಏಕಾದಸಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿರಹತೋ ವಾ ವಿಸುದ್ಧಂ। ಯಥಾಹ -

“ಸೋ ಖೋ ಅಹಂ ಅನುರುದ್ಧಾ ‘ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ’ತಿ ಇತಿ ವಿದಿತ್ವಾ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ ಪಜಹಿಂ। ‘ಅಮನಸಿಕಾರೋ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ... ಥಿನಮಿದ್ಧಂ... ಛಮ್ಭಿತತ್ತಂ... ಉಪ್ಪಿಲಂ... ದುಟ್ಠುಲ್ಲಂ... ಅಚ್ಚಾರದ್ಧವೀರಿಯಂ... ಅತಿಲೀನವೀರಿಯಂ... ಅಭಿಜಪ್ಪಾ... ನಾನತ್ತಸಞ್ಞಾ... ಅತಿನಿಜ್ಝಾಯಿತತ್ತಂ ರೂಪಾನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸೋ’ತಿ ಇತಿ ವಿದಿತ್ವಾ ಅತಿನಿಜ್ಝಾಯಿತತ್ತಂ ರೂಪಾನಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಂ ಪಜಹಿ”ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೨೪೨) ಏವಮಾದಿ।

ತದೇವಂ ಏಕಾದಸಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವಿರಹತೋ ವಾ ವಿಸುದ್ಧಂ। ಮನುಸ್ಸೂಪಚಾರಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ರೂಪದಸ್ಸನೇನ **ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕಂ,** ಮಂಸಚಕ್ಖುಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತತ್ತಾ ವಾ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕಂ। ತೇನ ದಿಬ್ಬೇನ ಚಕ್ಖುನಾ ವಿಸುದ್ಧೇನ ಅತಿಕ್ಕನ್ತಮಾನುಸಕೇನ।

ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತೀತಿ ಮನುಸ್ಸೋ ಮನುಸ್ಸಂ ಮಂಸಚಕ್ಖುನಾ ವಿಯ ಸತ್ತೇ ಪಸ್ಸತಿ ಓಲೋಕೇತಿ। **ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ**ತಿ ಏತ್ಥ ಚುತಿಕ್ಖಣೇ ಉಪಪತ್ತಿಕ್ಖಣೇ ವಾ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾಪಿ ದಟ್ಠುಂ ನ ಸಕ್ಕಾ। ಯೇ ಪನ ಆಸನ್ನಚುತಿಕಾ ಇದಾನಿ ಚವಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಯೇ ಚ ಗಹಿತಪಟಿಸನ್ಧಿಕಾ ಸಮ್ಪತಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ, ತೇ “ಚವಮಾನಾ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನಾ”ತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। ತೇ ಏವರೂಪೇ ಚವಮಾನೇ ಉಪಪಜ್ಜಮಾನೇ। **ಹೀನೇ**ತಿ ಮೋಹನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ಹೀನಜಾತಿಕುಲಭೋಗಾದಿವಸೇನ ಹೀಳಿತೇ ಪರಿಭೂತೇ। **ಪಣೀತೇ**ತಿ ಅಮೋಹನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ತಬ್ಬಿಪರೀತೇ। **ಸುವಣ್ಣೇ**ತಿ ಅದೋಸನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ಇಟ್ಠಕನ್ತಮನಾಪವಣ್ಣಯುತ್ತೇ। **ದುಬ್ಬಣ್ಣೇ**ತಿ ದೋಸನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ಅನಿಟ್ಠಾಕನ್ತಾಮನಾಪವಣ್ಣಯುತ್ತೇ ಅಭಿರೂಪೇ ವಿರೂಪೇ ವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುಗತೇ**ತಿ ಸುಗತಿಗತೇ, ಅಲೋಭನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ವಾ ಅಡ್ಢೇ ಮಹದ್ಧನೇ। **ದುಗ್ಗತೇ**ತಿ ದುಗ್ಗತಿಗತೇ, ಲೋಭನಿಸ್ಸನ್ದಯುತ್ತತ್ತಾ ವಾ ದಲಿದ್ದೇ ಅಪ್ಪನ್ನಪಾನಭೋಜನೇ। **ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗೇ**ತಿ ಯಂ ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಉಪಚಿತಂ, ತೇನ ತೇನ ಉಪಗತೇ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮೇಹಿ “ಚವಮಾನೇ”ತಿಆದೀಹಿ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಕಿಚ್ಚಂ ವುತ್ತಂ। ಇಮಿನಾ ಪನ ಪದೇನ ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಕಿಚ್ಚಂ। ಯಥಾಕಮ್ಮೂಪಗಞಾಣಅನಾಗತಂಸಞಾಣಾನಿ ಚ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುಪಾದಕಾನೇವ ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖುನಾ ಸಹೇವ ಇಜ್ಝನ್ತಿ।

ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತೇನಾತಿಆದೀಸು ದುಟ್ಠು ಚರಿತಂ, ದುಟ್ಠಂ ವಾ ಚರಿತಂ ಕಿಲೇಸಪೂತಿಕತ್ತಾ ದುಚ್ಚರಿತಂ। ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಂ, ಕಾಯತೋ ವಾ ಪವತ್ತಂ ದುಚ್ಚರಿತಂ **ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಂ**। ಏವಂ **ವಚೀಮನೋದುಚ್ಚರಿತಾನಿ**ಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾನಿ। **ಸಮನ್ನಾಗತಾ**ತಿ ಸಮಙ್ಗೀಭೂತಾ। **ಅರಿಯಾನಂ ಉಪವಾದಕಾ**ತಿ ಬುದ್ಧಾದೀನಂ ಅರಿಯಾನಂ, ಅನ್ತಮಸೋ ಗಿಹಿಸೋತಾಪನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಅನ್ತಿಮವತ್ಥುನಾ ವಾ ಗುಣಪರಿಧಂಸನೇನ ವಾ ಉಪವಾದಕಾ ಅಕ್ಕೋಸಕಾ ಗರಹಕಾ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಾ**ತಿ ವಿಪರೀತದಸ್ಸನಾ। **ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕಮ್ಮಸಮಾದಾನಾ**ತಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಹೇತುಭೂತಸಮಾದಿನ್ನನಾನಾವಿಧಕಮ್ಮಾ। ಯೇ ಚ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಮೂಲಕೇಸು ಕಾಯಕಮ್ಮಾದೀಸು ಅಞ್ಞೇಪಿ ಸಮಾದಪೇನ್ತಿ। ತತ್ಥ ವಚೀಮನೋದುಚ್ಚರಿತಗ್ಗಹಣೇನ ಅರಿಯೂಪವಾದಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠೀಸು ಗಹಿತಾಸುಪಿ ತೇಸಂ ಪುನ ವಚನಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಮಹಾಸಾವಜ್ಜೋ ಹಿ ಅರಿಯೂಪವಾದೋ ಆನನ್ತರಿಯಸದಿಸೋ। ಯಥಾಹ -

“ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ , ಸಾರಿಪುತ್ತ, ಭಿಕ್ಖು ಸೀಲಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮಾಧಿಸಮ್ಪನ್ನೋ ಪಞ್ಞಾಸಮ್ಪನ್ನೋ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅಞ್ಞಂ ಆರಾಧೇಯ್ಯ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ, ಸಾರಿಪುತ್ತ, ವದಾಮಿ ತಂ ವಾಚಂ ಅಪ್ಪಹಾಯ ತಂ ಚಿತ್ತಂ ಅಪ್ಪಹಾಯ ತಂ ದಿಟ್ಠಿಂ ಅಪ್ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತ್ವಾ ಯಥಾಭತಂ ನಿಕ್ಖಿತ್ತೋ ಏವಂ ನಿರಯೇ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೪೯)।

ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿತೋ ಚ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತರಂ ನಾಮ ಅಞ್ಞಂ ನತ್ಥಿ। ಯಥಾಹ -

“ನಾಹಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅಞ್ಞಂ ಏಕಧಮ್ಮಮ್ಪಿ ಸಮನುಪಸ್ಸಾಮಿ ಏವಂ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜತರಂ, ಯಥಯಿದಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ। ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಪರಮಾನಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಜ್ಜಾನೀ”ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧.೩೧೦)।

ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾತಿ ಉಪಾದಿನ್ನಕ್ಖನ್ಧಪರಿಚ್ಚಾಗಾ। **ಪರಂ ಮರಣಾತಿ** ತದನನ್ತರಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಗ್ಗಹಣೇ। ಅಥ ವಾ **ಕಾಯಸ್ಸ ಭೇದಾತಿ** ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛೇದಾ। **ಪರಂ ಮರಣಾತಿ** ಚುತಿತೋ ಉದ್ಧಂ। **ಅಪಾಯನ್ತಿ**ಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ನಿರಯವೇವಚನಂ। ನಿರಯೋ ಹಿ ಸಗ್ಗಮೋಕ್ಖಹೇತುಭೂತಾ ಪುಞ್ಞಸಮ್ಮತಾ ಅಯಾ ಅಪೇತತ್ತಾ, ಸುಖಾನಂ ವಾ ಆಯಸ್ಸ ಅಭಾವಾ ಅಪಾಯೋ। ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಗತಿ ಪಟಿಸರಣನ್ತಿ **ದುಗ್ಗತಿ,** ದೋಸಬಹುಲತಾಯ ವಾ ದುಟ್ಠೇನ ಕಮ್ಮುನಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಗತಿ ದುಗ್ಗತಿ। ವಿವಸಾ ನಿಪತನ್ತಿ ತತ್ಥ ದುಕ್ಕಟಕಾರಿನೋತಿ **ವಿನಿಪಾತೋ**। ನತ್ಥಿ ಏತ್ಥ ಅಸ್ಸಾದಸಞ್ಞಿತೋ ಅಯೋತಿ **ನಿರಯೋ**।

ಅಥ ವಾ ಅಪಾಯಗ್ಗಹಣೇನ ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿಂ ದೀಪೇತಿ, ತಿರಚ್ಛಾನಯೋನಿ ಹಿ ಅಪಾಯೋ, ಸುಗತಿತೋ ಅಪೇತತ್ತಾ। ನ ದುಗ್ಗತಿ, ಮಹೇಸಕ್ಖಾನಂ ನಾಗರಾಜಾದೀನಂ ಸಮ್ಭವತೋ। ದುಗ್ಗತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಪೇತ್ತಿವಿಸಯಂ ದೀಪೇತಿ, ಸೋ ಹಿ ಅಪಾಯೋ ಚೇವ ದುಗ್ಗತಿ ಚ ಸುಗತಿತೋ ಅಪೇತತ್ತಾ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಗತಿಭೂತತ್ತಾ। ನ ತು ವಿನಿಪಾತೋ ಅಸುರಸದಿಸಂ ಅವಿನಿಪತಿತತ್ತಾ। ಪೇತಮಹಿದ್ಧಿಕಾನಞ್ಹಿ ವಿಮಾನಾನಿಪಿ ನಿಬ್ಬತ್ತನ್ತಿ। ವಿನಿಪಾತಗ್ಗಹಣೇನ ಅಸುರಕಾಯಂ ದೀಪೇತಿ, ಸೋ ಹಿ ಯಥಾವುತ್ತೇನತ್ಥೇನ ಅಪಾಯೋ ಚೇವ ದುಗ್ಗತಿ ಚ ಸುಖಸಮುಸ್ಸಯೇಹಿ ವಿನಿಪಾತತ್ತಾ ವಿನಿಪಾತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ನಿರಯಗ್ಗಹಣೇನ ಅವೀಚಿಆದಿಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಂ ನಿರಯಮೇವ ದೀಪೇತಿ। **ಉಪಪನ್ನಾತಿ** ಉಪಗತಾ, ತತ್ಥ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಏತ್ಥ ಸುಗತಿಗ್ಗಹಣೇನ ಮನುಸ್ಸಗತಿಮ್ಪಿ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। ಸಗ್ಗಗ್ಗಹಣೇನ ದೇವಗತಿಂ ಏವ। ತತ್ಥ ಸುನ್ದರಾ ಗತೀತಿ **ಸುಗತಿ**। ರೂಪಾದೀಹಿ ವಿಸಯೇಹಿ ಸುಟ್ಠು ಅಗ್ಗೋತಿ **ಸಗ್ಗೋ**। ಸೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಲುಜ್ಜನಪಲುಜ್ಜನಟ್ಠೇನ **ಲೋಕೋತಿ** ಅಯಂ ವಚನತ್ಥೋ। **ಅಮುಕಾಯ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯಂ ಉಪಚಿತಂ** ತೇನಾಯಂ ಏತರಹಿ, ಅನಾಗತೇ ವಾ ಸಗ್ಗೂಪಗೋ ಅಪಾಯೂಪಗೋ ಚಾತಿ ಅಟ್ಠಮನವಮಬಲಞಾಣಕಿಚ್ಚಂ ಏಕಜ್ಝಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಂ। ತಥಾ **ಕಪ್ಪಸತಸಹಸ್ಸೇವಾತಿ**ಆದೀಸುಪಿ। ತೇನೇವಾಹ - **"ಇಮಾನಿ ಭಗವತೋ ದ್ವೇ ಞಾಣಾನೀ"**ತಿ।

ನಿಹತೋ ಮಾರೋ ಬೋಧಿಮೂಲೇತಿ ನಿಹತೋ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನೋ ಕಿಲೇಸಮಾರೋ ಬೋಧಿರುಕ್ಖಮೂಲೇ। **ಇದಂ ಭಗವತೋ ದಸಮಂ ಬಲನ್ತಿ** ಇದಂ ಕಿಲೇಸಮಾರಸ್ಸ ಹನನಂ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನಂ ಭಗವತೋ ದಸಮಂ ಬಲಂ। ತೇನೇವಾಹ - **"ಸಬ್ಬಾಸವಪರಿಕ್ಖಯಂ ಞಾಣ"**ನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಯದಾ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಸವಾಸನಾ ಸಬ್ಬೇ ಆಸವಾ ಖೇಪಿತಾ, ತದಾ ಭಗವತಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಅಧಿಗತಂ ನಾಮ, ತಸ್ಮಾ **"ಯಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ಪತ್ತಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಅಯಂ ತಾವೇತ್ಥ ಆಚರಿಯಾನಂ ಸಮಾನತ್ಥಕಥಾ। ಪರವಾದೀ ಪನಾಹ - "ದಸಬಲಞಾಣಂ ನಾಮ ಪಾಟಿಏಕ್ಕಂ ನತ್ಥಿ, ಯಸ್ಮಾ 'ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಾ ಪತ್ತಾ ವಿದಿತಾ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾ'ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಸ್ಸೇವಾಯಂ ಪಭೇದೋ"ತಿ, ತಂ ನ ತಥಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಅಞ್ಞಮೇವ ಹಿ ದಸಬಲಞಾಣಂ, ಅಞ್ಞಂ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ। ದಸಬಲಞಾಣಞ್ಹಿ ಸಕಸಕಕಿಚ್ಚಮೇವ ಜಾನಾತಿ, ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ತಮ್ಪಿ ತತೋ ಅವಸೇಸಮ್ಪಿ ಜಾನಾತಿ। ದಸಬಲಞಾಣೇಸು ಹಿ ಪಠಮಂ ಕಾರಣಾಕಾರಣಮೇವ ಜಾನಾತಿ। ದುತಿಯಂ ಕಮ್ಮಪರಿಚ್ಛೇದಮೇವ, ತತಿಯಂ ಧಾತುನಾನತ್ತಕಾರಣಮೇವ, ಚತುತ್ಥಂ ಅಜ್ಝಾಸಯಾಧಿಮುತ್ತಿಮೇವ, ಪಞ್ಚಮಂ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕನ್ತರಮೇವ, ಛಟ್ಠಂ ಝಾನಾದೀಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ತೇಸಂ ಸಂಕಿಲೇಸಾದಿಮೇವ, ಸತ್ತಮಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ತಿಕ್ಖಮುದುಭಾವಮೇವ, ಅಟ್ಠಮಂ ಪುಬ್ಬೇನಿವುತ್ಥಕ್ಖನ್ಧಸನ್ತತಿಮೇವ, ನವಮಂ ಸತ್ತಾನಂ ಚುತೂಪಪಾತಮೇವ, ದಸಮಂ ಸಚ್ಚಪರಿಚ್ಛೇದಮೇವ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಪನ ಏತೇಹಿ ಜಾನಿತಬ್ಬಞ್ಚ ತತೋ ಉತ್ತರಿಞ್ಚ ಪಜಾನಾತಿ। ಏತೇಸಂ ಪನ ಕಿಚ್ಚಂ ಸಬ್ಬಂ ನ ಕರೋತಿ । ತಞ್ಹಿ ಝಾನಂ ಹುತ್ವಾ ಅಪ್ಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಇದ್ಧಿ ಹುತ್ವಾ ವಿಕುಬ್ಬಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಮಗ್ಗೋ ಹುತ್ವಾ ಕಿಲೇಸೇ ಖೇಪೇತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ।

ಅಪಿಚ ಪರವಾದೀ ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಬ್ಬೋ "ದಸಬಲಞಾಣಂ ನಾಮೇತಂ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಂ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಂ ಕಾಮಾವಚರಂ ರೂಪಾವಚರಂ ಅರೂಪಾವಚರಂ ಲೋಕಿಯಂ ಲೋಕುತ್ತರ"ನ್ತಿ। ಜಾನನ್ತೋ "ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಾನೀ"ತಿ ವಕ್ಖತಿ, ತತೋ ಪರಾನಿ ದ್ವೇ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಾನೀತಿ, ಆಸವಕ್ಖಯಞಾಣಂ ಸಿಯಾ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಂ, ಸಿಯಾ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ, ಸಿಯಾ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರನ್ತಿ। ತಥಾ ಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಸತ್ತ ಕಾಮಾವಚರಾನಿ, ತತೋ ದ್ವೇ ರೂಪಾವಚರಾನಿ, ಅವಸಾನೇ ಏಕಂ ಲೋಕುತ್ತರನ್ತಿ ವಕ್ಖತಿ। ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಪನ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಮೇವ ಕಾಮಾವಚರಮೇವ ಲೋಕಿಯಮೇವಾತಿ ನಿಟ್ಠಮೇತ್ಥ ಗನ್ತಬ್ಬಂ।

ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೩. ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೬೫. ಏವಂ ನಾನಾನಯೇಹಿ ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತಂ ವಿತ್ಥಾರೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತಾದೀನಿ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ "ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಗಾಥಾಯ ಪದತ್ಥೋ ವಿತ್ಥಾರಿತೋಯೇವ। **ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಯುಜ್ಜತೀ**ತಿ ಮನಚ್ಛಟ್ಠಾನಿ ದ್ವಾರಾನಿ ಸತಿಕವಾಟೇನ ಪಿದಹಿತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತಸ್ಸ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದೀನಂ ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾನಂ ಅವಸರೋ ಏವ ನತ್ಥೀತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಾದಿಕೋ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಏವ ತಸ್ಸ ಗೋಚರೋ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ ಅಯಮತ್ಥೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯುತ್ತಿಯಾ ಘಟೇತಿ ಸಂಸನ್ದತಿ ಸಮೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಭವಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಅವಿಪರೀತಮೇವ ವಿತಕ್ಕತೋ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಪುರಕ್ಖತ್ವಾ ವಿಹರನ್ತೋ ಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಂ ಅಸಮ್ಮೋಹತೋ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿಸ್ಸತಿ। ತಥಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತೋ ಚ ದುಕ್ಖಸಭಾವತ್ತಾ ದುಗ್ಗತಿಸಙ್ಖಾತಾ ಸಬ್ಬಾ ಭವಗತಿಯೋ ಜಹಿಸ್ಸತಿ, ತತೋ ಏವ ಸಬ್ಬಂ ವಿನಿಪಾತಭಯಂ ಸಂಸಾರಭಯಞ್ಚ ಸಮತಿಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀತಿ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಚಾಯಮತ್ಥೋ ಯುತ್ತೋ ಏವಾತಿ।

ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೪. ಪದಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೬೬. ಸಕಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ವಿಯ ಸುಸಂವಿಹಿತಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಭವತಿ। ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ ಸುಚರಿತಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ - **"ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ತಿಣ್ಣಂ ಸುಚರಿತಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - "ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ"ತಿ ಇದಂ ತಿಣ್ಣಂ ಸುಚರಿತಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನವಚನನ್ತಿ। ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಿಬಹುಲಸ್ಸ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದಿನೀವರಣಪ್ಪಹಾನಂ ಸುಕರನ್ತಿ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ಸಮಥಸ್ಸ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ - **"ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋತಿ ಸಮಥಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಕಮ್ಮಸ್ಸಕತಾಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಂ ಸಪ್ಪಚ್ಚಯನಾಮರೂಪದಸ್ಸನಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಞ್ಚ ಠಿತೋ ಅತ್ತಾಧೀನಂ ಸಂಸಾರದುಕ್ಖಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋ ತದತಿಕ್ಕಮನುಪಾಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭತೀತಿ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿವಿಪಸ್ಸನಾಯ ವಿಸೇಸಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ - **"ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋತಿ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇನ್ತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮತೀತಿ ತಂ ಪಠಮಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ - **"ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯನ್ತಿ ದಸ್ಸನಭೂಮಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಆಲೋಕಸಞ್ಞಾಮನಸಿಕಾರಾದೀಹಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಸ್ಸ ಅಭಿಭವನಂ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಆಸನ್ನಕಾರಣನ್ತಿ ಆಹ - **"ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂ ಭಿಕ್ಖೂತಿ ವೀರಿಯಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಯದಿಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಪಹಾನಭಾವನಾ ಸಮಾನಕಾಲಾ ಏಕಾಭಿಸಮಯಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ, ತಥಾಪಿ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ಪಹಾನಾಭಾವೇ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರೀ ನತ್ಥೀತಿ ಪಹಾನನಿಮಿತ್ತಾ ವಿಯ ಕತ್ವಾ ಭಾವನಾ ವುತ್ತಾ **"ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ**

ಜಹೇತಿ ಭಾವನಾಯ ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ। ಅಥ ವಾ "ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹೇ"ತಿ ಇದಂ ಭಗವತೋ ವಚನಂ ಯೋಗೀನಂ ಉಸ್ಸಾಹಜನನತ್ಥಂ ಆನಿಸಂಸಕಿತ್ತನಂ ಹೋತೀತಿ ಭಾವನಾಯ ವಿಸೇಸಕಾರಣನ್ತಿ ವುತ್ತಂ "ಸಬ್ಬಾ...ಪೇ॰... ಪದಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ।

ಪದಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೫. ಲಕ್ಖಣಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೬೭. ಇನ್ದ್ರಿಯೇಸು ಗುತ್ತದ್ವಾರತಾ ಸತಿಸಂವರೋ, ಸತಿಬಲೇನ ಚ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಾದಿಬಹುಲೋ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ - **"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋತಿ ಇದಂ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯ**"ನ್ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - "ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋ"ತಿ ಏತ್ಥ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತತಾಯ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರತಾ ಕಾರಣೂಪಚಾರೇನ ಇದಂ ಸತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, **ಗಹಿತಾನಿ ಭವನ್ತಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ** ಇನ್ದ್ರಿಯಲಕ್ಖಣೇನ ವಿಮುತ್ತಿಪರಿಪಾಚನಭಾವೇನ ವಾ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಗಹಿತೋ ಭವತೀ**ತಿ ಏತ್ಥ ಮಗ್ಗಲಕ್ಖಣೇನ ಗಹಣಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಕಾರಣತೋ ಗಹಣಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿತೋ ಹಿ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪಭವತೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತೋ ಏವ ಗಹಿತೋ ಭವತಿ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋತಿ ವತ್ವಾ ವಿಮುತ್ತಿವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಾನಿಪಿ ವುತ್ತಾನಿ।

ಲಕ್ಖಣಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೬. ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೬೮. ರಕ್ಖೀಯತೀತಿ **ರಕ್ಖಿತಂ**। ಇದಂ ಪದವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅತ್ಥವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನೇ ವುತ್ತೇ ಪದವಸೇನ ನಿಬ್ಬಚನಂ ವುತ್ತಮೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ರಕ್ಖಿತಂ ಪರಿಪಾಲೀಯತೀತಿ ಏಸಾ ನಿರುತ್ತೀ**"ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಇತಿ**-ಸದ್ದೋ ಆದ್ಯತ್ಥೋ, ಪಕಾರೇ ವಾ। ತೇನ ಏವಮಾದಿಕಾ ಏವಂಪಕಾರಾ ವಾ ಏಸಾ ನಿರುತ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಚಿನ್ತೇತೀತಿ **ಚಿತ್ತಂ**। ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನಂ ಚಿನೋತೀತಿ ಚಿತ್ತಂ, ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಚಿತನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ, ಚಿತ್ತವಿಚಿತ್ತಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತಂ, ಚಿತ್ತಕರಣಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತಂ। ಸಮ್ಮಾ ಸಙ್ಕಪ್ಪೇತೀತಿ **ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**ತಿಆದಿನಾ ನಿರುತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಅಯಂ ಏತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋತಿ "ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತೋ ಅಸ್ಸಾ"ತಿಆದಿನಾ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಾದಯೋ ದುಗ್ಗತಿಪಹಾನಞ್ಚ ವದತೋ ಭಗವತೋ ಏತ್ಥ ಗಾಥಾಯಂ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಕೋಕಾಲಿಕೋ ಹೀ**ತಿಆದಿ ನಿದಾನನಿದ್ದೇಸೋ। ತತ್ಥ **ಹಿ**-ಸದ್ದೋ ಕಾರಣೇ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಸ್ಮಾ **ಕೋಕಾಲಿಕೋ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೧; ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೮೯; ಸು॰ ನಿ॰ ಕೋಕಾಲಿಕಸುತ್ತ) ಅರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತತಾಯ ಅಗ್ಗಸಾವಕೇಸು ಚಿತ್ತಂ ಪದೋಸೇತ್ವಾ ಪದುಮನಿರಯಂ ಉಪಪನ್ನೋ, ತಸ್ಮಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹಿತುಕಾಮೋ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತೋ ಅಸ್ಸಾತಿ ಭಗವಾ ಸತಿಆರಕ್ಖೇನ ಚೇತಸಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಸಬ್ಬಾ ದುಗ್ಗತಿಯೋ ಜಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸುತ್ತಮ್ಹಿ ವುತ್ತಂ "ಸತಿಯಾ ಚಿತ್ತಂ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬ**"ನ್ತಿ ದೇಸನಾನುಸನ್ಧಿದಸ್ಸನಂ।

ಚತುಬ್ಯೂಹಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೭. ಆವಟ್ಟಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೬೯. ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪಬಹುಲೋ ಕಸಿಣವಸೇನ ಮೇತ್ತಾದಿವಸೇನ ವಾ ಲದ್ಧಾಯ ಚಿತ್ತೇಕಗ್ಗತಾಸಙ್ಖಾತಾಯ ಚಿತ್ತಮಞ್ಜೂಸಾಯ ಚಿತ್ತಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಸಮಾಧಿಂಯೇವ ವಾ ಯಥಾಲದ್ಧಂ ಸಂಕಿಲೇಸತೋ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ - **"ತಸ್ಮಾ ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಗೋಚರೋತಿ ಅಯಂ ಸಮಥೋ**"ತಿ। ಪಞ್ಞಾಪಧಾನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ಆಹ -

“ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪುರೇಕ್ಖಾರೋತಿ ಅಯಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ”ತಿ। ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ದುಕ್ಖಸಚ್ಚೇ ಪರಿಞ್ಞಾತೇ ಉದಯಬ್ಬಯದಸ್ಸನಂ ಮತ್ಥಕಪ್ಪತ್ತಂ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತಂ - **“ಞತ್ವಾನ ಉದಯಬ್ಬಯನ್ತಿ ದುಕ್ಖಪರಿಞ್ಞಾ”**ತಿ। “ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಮುದಯಧಮ್ಮಂ, ಸಬ್ಬಂ ತಂ ನಿರೋಧಧಮ್ಮ”ನ್ತಿ ಹಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಸ್ಸ ಪವತ್ತಿದಸ್ಸನಾತಿ। **ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನೀ**ತಿ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮವಸೇನ ಆವಟ್ಟನಂ ನಿಟ್ಠಪೇತಿ। ತತ್ಥ ಪುರಿಮೇನ ಸಚ್ಚದ್ವಯಟ್ಠಪನೇನ ವಿಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ, ಪಚ್ಛಿಮೇನ ಸಭಾಗಧಮ್ಮವಸೇನ ಆವಟ್ಟನನ್ತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಆವಟ್ಟಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೮. ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೭೦. **ಕುಸಲಪಕ್ಖೋ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ**ತಿ **ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಸತಿಸಂವರೋ, ಸೋ ಛಬ್ಬಿಧೋ ದ್ವಾರವಸೇನ ಚಕ್ಖುದ್ವಾರಸಂವರೋ ಯಾವ ಮನೋದ್ವಾರಸಂವರೋತಿ। ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ತಿವಿಧೋ - ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಅಬ್ಯಾಪಾದಸಙ್ಕಪ್ಪೋ, ಅವಿಹಿಂಸಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋತಿ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಅಟ್ಠವಿಧಾ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣಂ…ಪೇ॰… ಇದಪ್ಪಚ್ಚಯತಾಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪನ್ನೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಞಾಣನ್ತಿ। ಉದಯಬ್ಬಯಞಾಣಂ ಪಞ್ಞಾಸವಿಧಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸಮುದಯಾ ರೂಪಸಮುದಯೋ…ಪೇ॰… ವಿಪರಿಣಾಮಲಕ್ಖಣಂ ಪಸ್ಸನ್ತೋಪಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಯಂ ಪಸ್ಸತಿ। ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭವನಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಚತುಮಗ್ಗವಸೇನ। ತತ್ಥ ಸತಿಸಂವರೋ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರವಸೇನ ದುವಿಧೋ। ತೇಸು ಲೋಕಿಯೋ ಕಾಮಾವಚರೋವ, ಲೋಕುತ್ತರೋ ದಸ್ಸನಭಾವನಾಭೇದತೋ ದುವಿಧೋ। ಏಕಮೇಕೋ ಚೇತ್ಥ ಚತುಸತಿಪಟ್ಠಾನಭೇದತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದೀಸುಪಿ।

ಅಯಂ ಪನ ವಿಸೇಸೋ - ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಪಠಮಜ್ಝಾನವಸೇನ ರೂಪಾವಚರೋತಿಪಿ ನೀಹರಿತಬ್ಬೋ। ಪದಟ್ಠಾನವಿಭಾಗೋ ಪದಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತೇ ವುತ್ತನಯೇನ ವತ್ತಬ್ಬೋ । ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಅಸಂವರೋ ಚಕ್ಖುಅಸಂವರೋ…ಪೇ॰… ಕಾಯಅಸಂವರೋ, ಚೋಪನಕಾಯಅಸಂವರೋ, ವಾಚಾಅಸಂವರೋ, ಮನೋಅಸಂವರೋತಿ ಅಟ್ಠವಿಧೋ। ಮಿಚ್ಛಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಿವಸೇನ ತಿವಿಧೋ। ಅಞ್ಞಾಣಂ “ದುಕ್ಖೇ ಅಞ್ಞಾಣ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ಅಟ್ಠವಿಧಾ ವಿಭತ್ತಂ। ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿವಿಧೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಥಿನಮಿದ್ಧಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಭೂಮಿತೋ ಪಞ್ಚವಿಧನ್ತಿ ಏವಂ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ವಿಭತ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೯. ಪರಿವತ್ತನಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೭೧. ಪರಿವತ್ತನಹಾರೇ ಆವಟ್ಟಹಾರೇ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಿದ್ಧಾರಣಂ ಅಕತ್ವಾ **“ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಭಾವಿತಾಯಾ”**ತಿ ಆಹ। ಲೋಕಿಯಾ ಚೇತ್ಥ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ। **ಪಟಿಪಕ್ಖೇನಾ**ತಿ “ಅರಕ್ಖಿತೇನ ಚಿತ್ತೇನಾ”ತಿ ಗಾಥಾಯ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನಾತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಅಥ ವಾ ವಿಭತ್ತಿಹಾರೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಸ್ಸ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪರಿವತ್ತನಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೦. ವೇವಚನಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೭೨. “ಮಾನಸಂ ಹದಯಂ ಪಣ್ಡರಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂ”ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೬) ಚ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ವೇವಚನಂ। “ತಕ್ಕೋ ವಿತಕ್ಕೋ ಸಙ್ಕಪ್ಪೋ ಅಪ್ಪನಾ ಬ್ಯಪ್ಪನಾ ಚೇತಸೋ ಅಭಿನಿರೋಪನಾ”ತಿ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಸ್ಸ। “ಪಞ್ಞಾ ಪಜಾನನಾ ವಿಚಯೋ ಪವಿಚಯೋ”ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೬) ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ। “ಥಿನಂ ಥಿಯನಾ ಥಿಯಿತತ್ತಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಕಲ್ಲತಾ

ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಓನಾಹೋ ಪರಿನಾಹೋ ಅನ್ತೋಸಙ್ಕೋಚೋ"ತಿ ಥಿನಸ್ಸ। "ಅಕಲ್ಲತಾ ಅಕಮ್ಮಞ್ಞತಾ ಕಾಯಾಲಸಿಯಂ ಸುಪ್ಪಂ ಸುಪ್ಪನಾ ಸುಪಿತತ್ತ"ನ್ತಿ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೧೬೩) ಮಿದ್ಧಸ್ಸ। "ಭಿಕ್ಖಕೋ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿಆದಿನಾ (ಪಾರಾ॰ ೪೫) ಭಿಕ್ಖುಪದಸ್ಸ। "ದುಗ್ಗತಿ ಅಪಾಯೋ ವಿನಿಪಾತೋ ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ಸಂಸಾರೋ"ತಿಆದಿನಾ ದುಗ್ಗತಿಯಾ ವೇವಚನಂ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ವೇವಚನಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೧. ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೭೩. ಅಧಿಟ್ಠಹಿತ್ವಾ ರಕ್ಖನ್ತಿಯಾ ಸತಿಯಾ ರಕ್ಖಿಯಮಾನಂ ಚಿತ್ತಂ ತಸ್ಸಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಯ ಹೋತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ - **"ರಕ್ಖಿತಚಿತ್ತಸ್ಸಾತಿ ಪದಟ್ಠಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ ಸತಿಯಾ"**ತಿ। ಸೇಸಂ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೇ ಇತೋ ಪರೇಸು ಓತರಣಸೋಧನಹಾರಸಮ್ಪಾತೇಸುಪಿ ಅಪುಬ್ಬಂ ನತ್ಥಿ। ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ।

ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

೧೪. ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

೭೬. ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತೇ **ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ನಾಮ ಯಂ ದುಕ್ಖೇ ಞಾಣನ್ತಿ**ಆದಿನಾ ಚತುಸಚ್ಚಹೇತುಹೇತುಸಮುಪ್ಪನ್ನಪಚ್ಚಯಪಚ್ಚಯುಪ್ಪನ್ನಸಙ್ಖಾತಸ್ಸ ವಿಸಯಸ್ಸ ವಸೇನ ವೇಮತ್ತತಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ **ಯಂ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಯಥಾಭೂತಂ ಞಾಣದಸ್ಸನ**ನ್ತಿ ಪಾಳಿಪಾಳಿಅತ್ಥಾನಂ ಅವಸಿಟ್ಠವಿಸಯವಸೇನೇವ ವೇಮತ್ತತಂ ದೀಪೇತಿ। ತತ್ಥ **ಯಂ ಸಚ್ಚಾಗಮನ**ನ್ತಿ ಯಂ ಸಚ್ಚತೋ ಅವಿಪರೀತತೋ ವಿಸಯಸ್ಸ ಆಗಮನಂ, ಅಧಿಗಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಯಂ ಪಚ್ಚಾಗಮನ"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ತಸ್ಸ ಯಂ ಪಟಿಪಾಟಿವಿಸಯಸ್ಸ ಆಗಮನಂ, ತಂತಂವಿಸಯಾಧಿಗಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ । ಸೇಸಮೇತ್ಥ ಪರಿಕ್ಖಾರಸಮಾರೋಪನಹಾರಸಮ್ಪಾತೇಸು ಯಂ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ಪುಬ್ಬೇ ವುತ್ತನಯತ್ತಾ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ಅಧಿಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಮಿಸ್ಸಕಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ

ಅಪಿ ಚೇತ್ಥ ಹಾರಸಮ್ಪಾತನಿದ್ದೇಸೋ ಇಮಿನಾಪಿ ನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ -

"ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ ಮನೋಮಯಾ।
ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನ, ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ।
ತತೋ ನಂ ಸುಖಮನ್ವೇತಿ, ಛಾಯಾವ ಅನಪಾಯಿನೀ"ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨)।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ? ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಮನೋತಿ** ಖನ್ಧವವತ್ಥಾನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧಂ ದೇಸೇತಿ। ಆಯತನವವತ್ಥಾನೇನ ಮನಾಯತನಂ , ಧಾತುವವತ್ಥಾನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣಧಾತುಂ, ಇನ್ದ್ರಿಯವವತ್ಥಾನೇನ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ। ಕತಮೇ ಧಮ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ? ಛ ಧಮ್ಮಾ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ, ಕುಸಲಾನಂ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ಅಕುಸಲಾನಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ಸಾಧಿಪತಿಕಾನಂ ಅಧಿಪತಿ, ಸಬ್ಬಚಿತ್ತುಪ್ಪಾದಾನಂ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। ಅಪಿ ಚ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಮನೋ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಯಥಾ ಬಲಗ್ಗಸ್ಸ ರಾಜಾ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ, ಏವಮೇವಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಮನೋ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ। ತತ್ಥ ತಿವಿಧೇನ ಮನೋ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಛನ್ದೇನ

ಅಬ್ಯಾಪಾದಛನ್ದೇನ ಅವಿಹಿಂಸಾಛನ್ದೇನ। ತತ್ಥ ಅಲೋಭಸ್ಸ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಛನ್ದೇನ ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ, ಅದೋಸಸ್ಸ ಅಬ್ಯಾಪಾದಛನ್ದೇನ ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ, ಅಮೋಹಸ್ಸ ಅವಿಹಿಂಸಾಛನ್ದೇನ ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಂ।

ಮನೋಸೇಟ್ಠಾತಿ ಮನೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಸೇಟ್ಠಂ ವಿಸಿಟ್ಠಂ ಉತ್ತಮಂ ಪವರಂ ಮೂಲಂ ಪಮುಖಂ ಪಾಮೋಕ್ಖಂ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ "ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ"ತಿ। **ಮನೋಮಯಾ**ತಿ ಮನೇನ ಕತಾ, ಮನೇನ ನಿಮ್ಮಿತಾ, ಮನೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ, ಮನೋ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯೋ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ "ಮನೋಮಯಾ"ತಿ। ತೇ ಪನ ಧಮ್ಮಾ ಛನ್ದಸಮುದಾನಿತಾ ಅನಾವಿಲಸಙ್ಕಪ್ಪಸಮುಟ್ಠಾನಾ ಫಸ್ಸಸಮೋಧಾನಾ ವೇದನಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ ಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧೋ। **ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನಾ**ತಿ ಯಾ ಸದ್ಧಾ ಸದ್ದಹನಾ ಓಕಪ್ಪನಾ ಅಭಿಪ್ಪಸಾದೋ। ಇತಿ ಇಮಿನಾ ಪಸಾದೇನ ಉಪೇತೋ ಸಮುಪೇತೋ ಉಪಗತೋ ಸಮುಪಗತೋ ಸಮ್ಪನ್ನೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ "ಪಸನ್ನೇನಾ"ತಿ ಇದಂ ಮನೋಕಮ್ಮಂ । **ಭಾಸತಿ ವಾ**ತಿ ವಚೀಕಮ್ಮಂ। **ಕರೋತಿ ವಾ**ತಿ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ। ಇತಿ ದಸಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ ದಸ್ಸಿತಾ।

ತತೋತಿ ದಸವಿಧಸ್ಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಸ್ಸ ಕತತ್ತಾ ಉಪಚಿತತ್ತಾ। **ನ**ನ್ತಿ ಯೋ ಸೋ ಕತಪುಞ್ಞೋ ಕತಕುಸಲೋ ಕತಭೀರುತ್ತಾಣೋ, ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ। **ಸುಖ**ನ್ತಿ ದುವಿಧಂ ಸುಖಂ ಕಾಯಿಕಂ ಚೇತಸಿಕಞ್ಚ। **ಅನ್ವೇತೀ**ತಿ ಅನುಗಚ್ಛತಿ।

ಇಧಸ್ಸು ಪುರಿಸೋ ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯೋ ಸಂಯೋಜನಿಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಂ ಅನುಪಸ್ಸತಿ, ಸೋ ಸಂಯೋಜನಿಯೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಅಸ್ಸಾದಂ ಅನುಪಸ್ಸನ್ತೋ ಯಥಾದಿಟ್ಠಂ ಯಥಾಸುತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಂ ಪತ್ಥೇತಿ। ಇಚ್ಚಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಭವತಣ್ಹಾ ಚ ಅನುಬದ್ಧಾ ಹೋನ್ತಿ, ಸೋ ಯಥಾದಿಟ್ಠಂ ಯಥಾಸುತಂ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಂ ಪತ್ಥೇನ್ತೋ ಪಸಾದನೀಯವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇತಿ ಸದ್ದಹತಿ ಓಕಪ್ಪೇತಿ। ಸೋ ಪಸನ್ನಚಿತ್ತೋ ತಿವಿಧಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥುಂ ಅನುತಿಟ್ಠತಿ ದಾನಮಯಂ ಸೀಲಮಯಂ ಭಾವನಾಮಯಂ ಕಾಯೇನ ವಾಚಾಯ ಮನಸಾ। ಸೋ ತಸ್ಸ ವಿಪಾಕಂ ಪಚ್ಚನುಭೋತಿ ದಿಟ್ಠೇವ ಧಮ್ಮೇ ಉಪಪಜ್ಜೇ ವಾ ಅಪರಾಪರೇ ವಾ ಪರಿಯಾಯೇ। ಇತಿ ಖೋ ಪನಸ್ಸ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ, ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ, ವಿಞ್ಞಾಣಪಚ್ಚಯಾ ನಾಮರೂಪಂ, ನಾಮರೂಪಪಚ್ಚಯಾ ಸಳಾಯತನಂ, ಸಳಾಯತನಪಚ್ಚಯಾ ಸುಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ, ಫಸ್ಸಪಚ್ಚಯಾ ವೇದನಾತಿ ಏವಂ ಸನ್ತಂ ತಂ ಸುಖಮನ್ವೇತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ವೇದನಾಯ ಅಪರಾಪರಂ ಪರಿವತ್ತಮಾನಾಯ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ತಣ್ಹಾ। ತಣ್ಹಾಪಚ್ಚಯಾ ಉಪಾದಾನಂ…ಪೇ॰… ಸಮುದಯೋ ಹೋತೀತಿ।

ತತ್ಥ ಯಂ ಮನೋ, ಯೇ ಚ ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ, ಯಞ್ಚ ಸುಖಂ, ಇಮೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ, ತೇ **ದುಕ್ಖಸಚ್ಚಂ**। ತೇಸಂ ಪುರಿಮಕಾರಣಭೂತಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಭವತಣ್ಹಾ ಚ **ಸಮುದಯಸಚ್ಚಂ**। ತೇಸಂ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಪಹಾನಾಯ ಭಗವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ, ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪರಿಞ್ಞಾಯ ಸಮುದಯಸ್ಸ ಪಹಾನಾಯ। ಯೇನ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ಯೇನ ಪಜಹತಿ, ಅಯಂ **ಮಗ್ಗೋ**। ಯತ್ಥ ಚ ಮಗ್ಗೋ ಪವತ್ತತಿ, ಅಯಂ **ನಿರೋಧೋ**। ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ ಏವಂ ಆಯತನಧಾತುಇನ್ದ್ರಿಯಮುಖೇನಾಪಿ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। ತತ್ಥ ಸಮುದಯೇನ ಅಸ್ಸಾದೋ, ದುಕ್ಖೇನ ಆದೀನವೋ, ಮಗ್ಗನಿರೋಧೇಹಿ ನಿಸ್ಸರಣಂ, ಸುಖಸ್ಸ ಅನ್ವಯೋ ಫಲಂ, ಮನಸಾ ಪಸನ್ನೇನ ಕಾಯವಚೀಸಮೀಹಾ ಉಪಾಯೋ, ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅತ್ತನೋ ಸುಖಕಾಮೇನ ಪಸನ್ನೇನ ಮನಸಾ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಞ್ಚ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಯಂ ಭಗವತೋ ಆಣತ್ತಿ। ಅಯಂ ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನನತೋ ಆರಮ್ಮಣವಿಜಾನನತೋ **ಮನೋ**। ಮನನಲಕ್ಖಣೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತೇಸು ಆಧಿಪಚ್ಚಕರಣತೋ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಈಹಾಭಾವತೋ ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ **ಧಮ್ಮಾ**। ಗಾಮೇಸು ಗಾಮಣಿ ವಿಯ ಪಧಾನಟ್ಠೇನ ಮನೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ**। ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ಮನಸಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ **ಮನೋಮಯಾ**। ಅಕಾಲುಸ್ಸಿಯತೋ, ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಓಕಪ್ಪನತೋ ಚ ಪಸನ್ನೇನ ವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿವಿಪ್ಫಾರತೋ ತಥಾ ಸಾದಿಯನತೋ ಚ **ಭಾಸತಿ**। ಚೋಪನಕಾಯವಿಪ್ಫಾರತೋ ತಥಾ ಸಾದಿಯನತೋ ಚ **ಕರೋತಿ**। ತಥಾ ಪಸುತತ್ತಾ ಅನಞ್ಞತ್ತಾ ಚ "ತತೋ"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಸುಖನತೋ ಸಾತಭಾವತೋ ಇಟ್ಠಭಾವತೋ ಚ "ಸುಖ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕತೂಪಚಿತತ್ತಾ ಅವಿಪಕ್ಕವಿಪಾಕತ್ತಾ ಚ "ಅನ್ವೇತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಕಾರಣಾಯತ್ತವುತ್ತಿತೋ ಅಸಙ್ಕನ್ತಿತೋ ಚ "ಛಾಯಾವ ಅನಪಾಯಿನೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಅಯಂ ಅನುಪದವಿಚಯತೋ ವಿಚಯಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನಸ್ಸ ಧಮ್ಮಾನಂ ಆಧಿಪಚ್ಚಯೋಗತೋ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾ ಯುಜ್ಜತಿ। ತತೋ ಏವ ತೇಸಂ ಮನಸ್ಸ ಅನುವತ್ತನತೋ ಧಮ್ಮಾನಂ ಮನೋಸೇಟ್ಠತಾ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಹಜಾತಾದಿಪಚ್ಚಯವಸೇನ ಮನಸಾ ನಿಬ್ಬತ್ತತ್ತಾ ಧಮ್ಮಾನಂ ಮನೋಮಯತಾ ಯುಜ್ಜತಿ। ಮನಸಾ ಪಸನ್ನೇನ ಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಾನಂ ಕುಸಲಭಾವೋ ಯುಜ್ಜತಿ। ಯೇನ ಕುಸಲಕಮ್ಮಂ ಉಪಚಿತಂ, ತಂ ಛಾಯಾ ವಿಯ ಸುಖಂ ಅನ್ವೇತೀತಿ ಯುಜ್ಜತಿ। ಅಯಂ ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನೋ ಮನೋಪವಿಚಾರಾನಂ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಕುಸಲಪಕ್ಖಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। **"ಭಾಸತೀ"**ತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾ, "ಕರೋತೀ"ತಿ ಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತೋ, ತೇ ಸಮ್ಮಾಆಜೀವಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಮ್ಮಾಆಜೀವೋ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಸಮ್ಮಾಸತಿಯಾ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। "ಮನಸಾ ಪಸನ್ನೇನಾ"ತಿ ಏತ್ಥ ಪಸಾದೋ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ತಂ ಸೀಲಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸೀಲಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಮಾಧಿ ಪಞ್ಞಾಯಾತಿ ಯಾವ ವಿಮುತ್ತಿಞಾಣದಸ್ಸನಾ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ। ಅಯಂ ಪದಟ್ಠಾನಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಲಕ್ಖಣೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾವಚನೇನ ಧಮ್ಮಾನಂ ಛನ್ದಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾಪಿ ವೀರಿಯಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾಪಿ ವೀಮಂಸಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾಪಿ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ ಆಧಿಪತೇಯ್ಯಲಕ್ಖಣೇನ ಛನ್ದಾದೀನಂ ಮನಸಾ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। ತಥಾ ನೇಸಂ ಸದ್ಧಾದಿಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತಾಪಿ ವುತ್ತಾ ಹೋತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಲಕ್ಖಣೇನ ಸದ್ಧಾದೀನಂ ಮನಸಾ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। "ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನಾ"ತಿ ಯಥಾ ಮನಸ್ಸ ಪಸಾದಸಮನ್ನಾಗಮೋ ತಂಸಮುಟ್ಠಾನಾನಂ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಾನಂ ಅನವಜ್ಜಭಾವಲಕ್ಖಣಂ। ಏವಂ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಸತಿಆದಿಸಮನ್ನಾಗಮೋಪಿ ನೇಸಂ ಅನವಜ್ಜಭಾವಲಕ್ಖಣಂ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಸಮುಟ್ಠಾನಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। "ಸುಖಮನ್ವೇತೀ"ತಿ ಸುಖಾನುಗಮನವಚನೇನ ಸುಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಭೂತಾನಂ ಮನಾಪಿಯರೂಪಾದೀನಂ ಅನುಗಮೋ ವುತ್ತೋ ಹೋತಿ ತೇಸಮ್ಪಿ ಕಮ್ಮಪಚ್ಚಯತಾಯ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾತಿ। ಅಯಂ ಲಕ್ಖಣಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ"ತಿಆದೀಸು "ಮನೋ"ತಿಆದೀನಂ ಪದಾನಂ ನಿಬ್ಬಚನಂ ನಿರುತ್ತಂ, ತಂ ಪದತ್ಥನಿದ್ದೇಸವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಪದತ್ಥೋ ಚ ವುತ್ತನಯೇನ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯೋವ। ಯೇ ಸುಖೇನ ಅತ್ಥಿಕಾ, ತೇಹಿ ಪಸನ್ನೇನ ಮನಸಾ ಕಾಯವಚೀಮನೋಕಮ್ಮಾನಿ ಪವತ್ತೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯಾಯ ಅಞ್ಞೇಸಮ್ಪಿ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಹುತ್ವಾ ತತ್ಥ ತೇಸಂ ಸಮ್ಮಾ ಉಪನೇತಾರೋ ಇಮಿಸ್ಸಾ ದೇಸನಾಯ ನಿದಾನಂ। "ಛದ್ವಾರಾಧಿಪತೀ ರಾಜಾ (ಧ॰ ಪ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೨.೧೮೧ ಏರಕಪತ್ತನಾಗರಾಜವತ್ಥು), ಚಿತ್ತಾನುಪರಿವತ್ತಿನೋ ಧಮ್ಮಾ (ಧ॰ ಸ॰ ದುಕಮಾತಿಕಾ ೬೨; ೧೨೦೫-೧೨೦೬), ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಏಕಧಮ್ಮಸ್ಸ, ಸಬ್ಬೇವ ವಸಮನ್ವಗೂ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೬೨) ಏವಮಾದಿಸಮಾನಯನೇನ ಇಮಿಸ್ಸಾ ದೇಸನಾಯ ಸಂಸನ್ದನಾ ದೇಸನಾನುಸನ್ಧಿ। ಪದಾನುಸನ್ಧಿಯೋ ಪನ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾವಾತಿ। ಅಯಂ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಆವಟ್ಟೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ"ತಿ ತತ್ಥ ಯಾನಿ ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ತಾನಿ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಸಮ್ಮತ್ತಾನಂ ಹೇತು। ಯೇ ಸಮ್ಮತ್ತಾ, ಅಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ। ಯಂ ಮನೋಸಹಜನಾಮರೂಪಂ, ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ।

ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾ ಪುರಿಮನಿಪ್ಫನ್ನಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಭವತಣ್ಹಾ, ಅಯಂ ಸಮುದಯೋ। ಯತ್ಥ ತೇಸಂ ಪಹಾನಂ, ಅಯಂ ನಿರೋಧೋತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸಚ್ಚಾನಿ। ಅಯಂ ಆವಟ್ಟೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನ, ತತೋ ನಂ ಸುಖಮನ್ವೇತೀ"ತಿ ನಯಿದಂ ಯಥಾರುತವಸೇನ ಗಹೇತಬ್ಬಂ। ಯೋ ಹಿ ಸಮಣೋ ವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ವಾ ಪಾಣಾತಿಪಾತಿಮ್ಹಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಕೇ ಮಿಚ್ಛಾಪಟಿಪನ್ನೇ ಸಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಪಸಾದೇತಿ, ಪಸನ್ನೇನ ಚ ಚಿತ್ತೇನ ಅಭೂತಗುಣಾಭಿತ್ಥವನವಸೇನ ಭಾಸತಿ ವಾ ನಿಪಚ್ಚಕಾರಂ ವಾಸ್ಸ ಯಂ ಕರೋತಿ, ನ ತತೋ ನಂ ಸುಖಮನ್ವೇತಿ। ದುಕ್ಖಮೇವ ಪನ ತಂ ತತೋ ಚಕ್ಕಂವ ವಹತೋ ಪದಮನ್ವೇತಿ। ಇತಿ ಹಿ ಇದಂ ವಿಭಜ್ಜಬ್ಯಾಕರಣೀಯಂ। ಯಂ ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನ ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ, ತಞ್ಚೇ ವಚೀಕಮ್ಮಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಞ್ಚ ಸುಖವೇದನೀಯನ್ತಿ। ತಂ ಕಿಸ್ಸ ಹೇತು? ಸಮ್ಮತ್ತಗತೇಹಿ ಸುಖವೇದನೀಯಂ ಮಿಚ್ಛಾಗತೇಹಿ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯನ್ತಿ। ಕಥಂ ಪನಾಯಂ ಪಸಾದೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ? ನಾಯಂ ಪಸಾದೋ, ಪಸಾದಪತಿರೂಪಕೋ ಪನ ಮಿಚ್ಛಾಧಿಮೋಕ್ಖೋತಿ ವದಾಮಿ। ಅಯಂ ವಿಭತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಪರಿವತ್ತನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾತಿಆದಿ। ಯಂ ಮನಸಾ ಪದುಟ್ಠೇನ ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸಾನುಗಾಮೀ। ಇದಞ್ಹಿ ಸುತ್ತಂ ಏತಸ್ಸ ಉಜುಪಟಿಪಕ್ಖೋ। ಅಯಂ ಪರಿವತ್ತನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ವೇವಚನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? "ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ"ತಿ ಮನೋ ಚಿತ್ತಂ ಮನಾಯತನಂ ಮನಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಂ ಮನೋವಿಞ್ಞಾಣಧಾತೂತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಪುರೇಚಾರಿನೋ ಪುರೇಗಾಮಿನೋತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಧಮ್ಮಾ ಅತ್ತಾ ಸಭಾವಾತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಸೇಟ್ಠಂ ಪಧಾನಂ ಪವರನ್ತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಮನೋಮಯಾ ಮನೋನಿಬ್ಬತ್ತಾ ಮನೋಸಮ್ಭೂತಾತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಪಸನ್ನೇನ ಸದ್ದಹನ್ತೇನ ಓಕಪ್ಪೇನ್ತೇನಾತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಸುಖಂ ಸಾತಂ ವೇದಯಿತನ್ತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಅನ್ವೇತಿ ಅನುಗಚ್ಛತಿ ಅನುಬನ್ಧತೀತಿ ಪರಿಯಾಯವಚನಂ। ಅಯಂ ವೇವಚನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾತಿ ಅಯಂ ಮನಸೋ ಕಿಚ್ಚಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಧಮ್ಮಾತಿ ಸಭಾವಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಮನೋಸೇಟ್ಠಾತಿ ಪಧಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಮನೋಮಯಾತಿ ಸಹಜಾತಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಪಸನ್ನೇನಾತಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯೇನ ಸಮನ್ನಾಗತಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಸ್ಸ ಪಟಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾತಿ ಸಮ್ಮಾವಾಚಾಸಮ್ಮಾಕಮ್ಮನ್ತಾನಂ ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ। ತತೋ ನಂ ಸುಖಮನ್ವೇತೀತಿ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಫಲಾನುಬನ್ಧಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಅವಿನಾಸಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ। ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಓತರಣೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಕ್ಖನ್ಧೋ। ಧಮ್ಮಾತಿ ವೇದನಾಸಞ್ಞಾಸಙ್ಖಾರಕ್ಖನ್ಧಾ। ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾತಿ ಕಾಯವಚೀವಿಞ್ಞತ್ತಿಯೋ। ತಾಸಂ ನಿಸ್ಸಯಾ ಚತ್ತಾರೋ ಮಹಾಭೂತಾತಿ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣೋ। ಮನೋತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣನ್ತಿ ಮನೋಗ್ಗಹಣೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಪಚ್ಚಯಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ಗಹಿತಾತಿ। ಸಙ್ಖಾರಪಚ್ಚಯಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ...ಪೇ॰... ಸಮುದಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅಯಂ ಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದೇನ ಓತರಣೋತಿ। ಅಯಂ ಓತರಣೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಸೋಧನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನೋತಿ ಆರಮ್ಭೋ ನೇವ ಪದಸುದ್ಧಿ, ನ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧಿ। ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾತಿ ಪದಸುದ್ಧಿ, ನ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧಿ। ತಥಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಯಾವ ಸುಖನ್ತಿ ಪದಸುದ್ಧಿ, ನ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧಿ। ಸುಖಮನ್ವೇತೀತಿ ಪನ ಪದಸುದ್ಧಿ ಚೇವ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧಿ ಚಾತಿ। ಅಯಂ ಸೋಧನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ, ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ ಮನೋಮಯಾತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನಾತಿ ವೇಮತ್ತತಾ, ತಥಾ ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನಾತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾತಿ ವೇಮತ್ತತಾ, ತಥಾ ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನಾತಿ ಏಕತ್ತತಾ। ಸೋ ಪಸಾದೋ ದುವಿಧೋ ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ಬ್ಯಾಪಾದವಿಕ್ಖಮ್ಭನತೋ, ಬಹಿದ್ಧಾ ಚ ಓಕಪ್ಪನತೋ। ತಥಾ ಸಮ್ಪತ್ತಿಭವಹೇತುಭೂತೋಪಿ ವಡ್ಢಿಹೇತುಭೂತೋವಾತಿ ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ತಯಿದಂ ಸುತ್ತಂ ದ್ವೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಅಧಿಟ್ಠಾತಬ್ಬಂ ಹೇತುನಾ ಚ ಯೋ ಪಸನ್ನಮಾನಸೋ, ವಿಪಾಕೇನ ಚ ಯೋ ಸುಖವೇದನೀಯೋತಿ। ಅಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾತಿ ಏತ್ಥ ಮನೋತಿ ಕುಸಲವಿಞ್ಞಾಣಂ। ತಸ್ಸ ಚ ಞಾಣಸಮ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಲೋಭೋ ಅದೋಸೋ ಅಮೋಹೋತಿ ತಯೋ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹೇತೂ, ಞಾಣವಿಪ್ಪಯುತ್ತಸ್ಸ ಅಲೋಭೋ ಅದೋಸೋತಿ ದ್ವೇ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ಹೇತೂ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅವಿಸೇಸೇನ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಹೇತು, ಚತ್ತಾರಿ ಸಮ್ಪತ್ತಿಚಕ್ಕಾನಿ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಥಾ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಂ, ತಸ್ಸ ಚ ದಾನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಸ್ಸ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಧಮ್ಮಾತಿ ಚೇತ್ಥ ವೇದನಾದೀನಂ ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣಾದಯೋ। ತಥಾ ತಯೋ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ, ವೇದನಾದಯೋ ಪಸಾದಸ್ಸ, ಸದ್ಧೇಯ್ಯವತ್ಥುಕುಸಲಾಭಿಸಙ್ಖಾರೋ ವಿಪಾಕಸುಖಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಅಯಂ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾತಿ ಮನೋತಿ ಪುಞ್ಞಚಿತ್ತಂ, ತಂ ತಿವಿಧಂ - ದಾನಮಯಂ, ಸೀಲಮಯಂ, ಭಾವನಾಮಯನ್ತಿ। ತತ್ಥ ದಾನಮಯಸ್ಸ ಅಲೋಭೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಸೀಲಮಯಸ್ಸ ಅದೋಸೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ, ಭಾವನಾಮಯಸ್ಸ ಅಮೋಹೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಬ್ಬೇಸಂ ಅಭಿಪ್ಪಸಾದೋ ಪದಟ್ಠಾನಂ, "ಸದ್ಧಾಜಾತೋ ಉಪಸಙ್ಕಮತಿ, ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತೋ ಪಯಿರುಪಾಸತೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೮೩) **ಸುತ್ತಂ** ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಂ। ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಸುಖಸ್ಸ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಕುಸಲಚಿತ್ತಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಯೋನಿಸೋ ಹಿ ಮನಸಿ ಕರೋನ್ತೋ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಾತಿ ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ ಭಾವೇತಿ, ಸೋ ಅನುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಪಾಪಕಾನಂ ಅಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದಾಯ ಛನ್ದಂ ಜನೇತಿ, ಉಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕುಸಲಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ…ಪೇ॰… ಪದಹತಿ। ತಸ್ಸೇವಂ ಚತೂಸು ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನೇಸು ಭಾವಿಯಮಾನೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ ಯಾವ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಯಂ ಭಾವನಾಯ ಸಮಾರೋಪನಾ। ಸತಿ ಚ ಭಾವನಾಯ ಪಹಾನಞ್ಚ ಸಿದ್ಧಮೇವಾತಿ। ಅಯಂ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ತಥಾ -

"ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತಿ, ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತಿ।
ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕಂ, ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋ"ತಿ॥ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೧೯೭; ಉದಾ॰ ೭೫; ಪೇಟಕೋ॰ ೧೮)।

ತತ್ಥ **ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ** ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ವುತ್ತಂ। **ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ** ಸೀಲಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ವುತ್ತಂ। **ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ** ಲೋಭಸ್ಸ ಚ ದೋಸಸ್ಸ ಚ ಮೋಹಸ್ಸ ಚ ಪಹಾನಮಾಹ। ತೇನ ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ವುತ್ತಂ। **ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ** ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನಮಾಹ।

ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ। ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ ಅದೋಸೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಅಮೋಹೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ತೇಸಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ ವುತ್ತಂ।

ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ದಾನೇನ ಓಳಾರಿಕಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನಂ, ಸೀಲೇನ ಮಜ್ಝಿಮಾನಂ, ಪಞ್ಞಾಯ ಸುಖುಮಾನಂ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಕತಾವೀಭೂಮಿಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ…ಪೇ॰… ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಅಗ್ಗಫಲಂ ವುತ್ತಂ।

ತಥಾ ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ…ಪೇ॰… ನ ಚೀಯತೀತಿ ಲೋಕಿಯಕುಸಲಮೂಲಂ ವುತ್ತಂ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಲೋಕುತ್ತರಕುಸಲಮೂಲಂ ವುತ್ತಂ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಕುಸಲಮೂಲಸ್ಸ ಫಲಂ ವುತ್ತಂ।

ದದತೋ…ಪೇ॰… ನ ಚೀಯತೀತಿ ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಸೇಕ್ಖಭೂಮಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಅಸೇಕ್ಖಭೂಮಿ ದಸ್ಸಿತಾ।

ದದತೋ …ಪೇ॰… ನ ಚೀಯತೀತಿ ಸಗ್ಗಗಾಮಿನೀ ಪಟಿಪದಾ ವುತ್ತಾ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಸೇಕ್ಖವಿಮುತ್ತಿ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಅಸೇಕ್ಖವಿಮುತ್ತಿ ವುತ್ತಾ।

ದದತೋ…ಪೇ॰… ನ ಚೀಯತೀತಿ ದಾನಕಥಂ ಸೀಲಕಥಂ ಸಗ್ಗಕಥಂ ಲೋಕಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ದೇಸನಮಾಹ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಲೋಕೇ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಸದ್ಧಿಂ ಸಾಮುಕ್ಕಂಸಿಕಂ ಧಮ್ಮದೇಸನಮಾಹ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ತಸ್ಸಾ ದೇಸನಾಯ ಫಲಮಾಹ।

ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ಧಮ್ಮದಾನಂ ಆಮಿಸದಾನಞ್ಚ ವದತಿ। ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾ ವೇರಮಣಿಯಾ ಸತ್ತಾನಂ ಅಭಯದಾನಂ ವದತಿ। ಏವಂ ಸಬ್ಬಾನಿಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾನಿ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। ತೇನ ಚ ಸೀಲಸಂಯಮೇನ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತೋ ಚಿತ್ತಂ ಸಂಯಮೇತಿ, ತಸ್ಸ ಸಮಥೋ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛತಿ। ಏವಂ ಸೋ ಸಮಥೇ ಠಿತೋ ವಿಪಸ್ಸನಾಕೋಸಲ್ಲಯೋಗತೋ ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕಂ ರಾಗಂ ಜಹಾತಿ, ದೋಸಂ ಜಹಾತಿ, ಮೋಹಂ ಜಹಾತಿ, ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಾಪಕೇ ಅಕುಸಲೇ ಧಮ್ಮೇ ಜಹಾತಿ। ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನೋ ಚ ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ರಾಗಾದೀನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾ ದ್ವೇಪಿ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಅಧಿಗಚ್ಛತೀತಿ ಅಯಂ ಸುತ್ತನಿದ್ದೇಸೋ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ**? ಇಮಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಕಿಂ ದೇಸಿತಂ? ದ್ವೇ ಸುಗತಿಯೋ ದೇವಾ ಚ ಮನುಸ್ಸಾ ಚ, ದಿಬ್ಬಾ ಚ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ, ಮಾನುಸಕಾ ಚ ಪಞ್ಚ ಕಾಮಗುಣಾ, ದಿಬ್ಬಾ ಚ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ, ಮಾನುಸಕಾ ಚ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಾ। ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ತಸ್ಸ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಪುರಿಮಪುರಿಮನಿಪ್ಫನ್ನಾ ತಣ್ಹಾ ಸಮುದಯೋ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। ತಯಿದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅಸ್ಸಾದೋ ಚ ಆದೀನವೋ ಚ। ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಪುರಿಮೇಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಪದೇಹಿ ನಿದ್ದೇಸೋ "ದದತೋ…ಪೇ॰… ನ ಚೀಯತೀ"ತಿ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಮಗ್ಗೋ ವುತ್ತೋ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ದ್ವೇ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯೋ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ಚ। ಇದಂ ನಿಸ್ಸರಣಂ। ಫಲಾದೀನಿ ಪನ ಯಥಾರಹಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾನೀತಿ। ಅಯಂ ದೇಸನಾಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ವಿಚಯೋತಿ "ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀ"ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಠಮೇನ ಪದೇನ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ ದಾನಮಯಂ ಸೀಲಮಯಂ ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ವುತ್ತಂ। ದಸವಿಧಸ್ಸಪಿ ದೇಯ್ಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ವುತ್ತೋ। ತಥಾ ಛಬ್ಬಿಧಸ್ಸಪಿ

ರೂಪಾದಿಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ। “ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀ”ತಿ ದುತಿಯೇನ ಪದೇನ ಅವೇರಾ ಅಸಪತ್ತಾ ಅಬ್ಯಾಪಾದಾ ಚ ಪಟಿಪದಾ ವುತ್ತಾ। “ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕ”ನ್ತಿ ತತಿಯೇನ ಪದೇನ ಞಾಣುಪ್ಪಾದೋ ಅಞ್ಞಾಣನಿರೋಧೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ವುತ್ತಾ । “ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋ”ತಿ ರಾಗಕ್ಖಯೇನ ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಮೋಹಕ್ಖಯೇನ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ವುತ್ತಾತಿ। ಅಯಂ ವಿಚಯೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ಯುತ್ತೀತಿ ದಾನೇ ಠಿತೋ ಉಭಯಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ ಮಚ್ಛರಿಯಪ್ಪಹಾನಞ್ಚ ಪುಞ್ಞಾಭಿಸನ್ದಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೇಸಾ ಯುತ್ತಿ। ಸೀಲಸಂಯಮೇ ಠಿತೋ ಉಭಯಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ ಉಪಚಾರಸಮಾಧಿಂ ಅಪ್ಪನಾಸಮಾಧಿಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೇಸಾ ಯುತ್ತಿ। ಪಾಪಕೇ ಧಮ್ಮೇ ಪಜಹನ್ತೋ ದುಕ್ಖಂ ಪರಿಜಾನಾತಿ, ನಿರೋಧಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತಿ, ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇತೀತಿ ಅತ್ಥೇಸಾ ಯುತ್ತಿ। ರಾಗದೋಸಮೋಹೇಸು ಸಬ್ಬಸೋ ಪರಿಕ್ಖೀಣೇಸು ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತುಯಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೀತಿ ಅತ್ಥೇಸಾ ಯುತ್ತೀತಿ। ಅಯಂ ಯುತ್ತಿಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಪಞ್ಞಾಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನನ್ತಿ। ಅಯಂ ಪದಟ್ಠಾನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ಲಕ್ಖಣೋತಿ “ದದತೋ”ತಿ ಏತೇನ ಪೇಯ್ಯವಜ್ಜಂ ಅತ್ಥಚರಿಯಂ ಸಮಾನತ್ತತಾ ಚ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥುಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। “ಸಂಯಮತೋ”ತಿ ಏತೇನ ಖನ್ತಿಮೇತ್ತಾಅವಿಹಿಂಸಾಅನುದ್ದಯಾದಯೋ ದಸ್ಸಿತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ ವೇರಾನುಪ್ಪಾದನಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। “ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀ”ತಿ ಏತೇನ ಹಿರೀಓತ್ತಪ್ಪಅಪ್ಪಿಚ್ಛತಾಸನ್ತುಟ್ಠಿತಾದಯೋ ದಸ್ಸಿತಾ ವೇರಾವಡ್ಢನೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। ತಥಾ ಅಹಿರೀಕಾನೋತ್ತಪ್ಪಾದಯೋ ಅಚೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। “ಕುಸಲೋ”ತಿ ಏತೇನ ಕೋಸಲ್ಲದೀಪನೇನ ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ದಸ್ಸಿತಾ ಮಗ್ಗಙ್ಗಾದಿಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। “ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕ”ನ್ತಿ ಏತೇನ ಪರಿಞ್ಞಾಭಿಸಮಯಾದಯೋಪಿ ದಸ್ಸಿತಾ ಅಭಿಸಮಯಲಕ್ಖಣೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾ। “ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ”ತಿ ಏತೇನ ಅವಸಿಟ್ಠಕಿಲೇಸಾದೀನಮ್ಪಿ ಖಯಾ ದಸ್ಸಿತಾ ಖೇಪೇತಬ್ಬಭಾವೇನ ಏಕಲಕ್ಖಣತ್ತಾತಿ ಅಯಂ ಲಕ್ಖಣೋ।

ಚತುಬ್ಯೂಹೋತಿ ದದತೋತಿ ಗಾಥಾಯಂ ಭಗವತೋ ಕೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ? ಯೇ ಮಹಾಭೋಗತಂ ಪತ್ಥಯಿಸ್ಸನ್ತಿ, ತೇ ದಾನಂ ದಸ್ಸನ್ತಿ ದಾಲಿದ್ದಿಯಪ್ಪಹಾನಾಯ। ಯೇ ಅವೇರತಂ ಇಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇ ಪಞ್ಚ ವೇರಾನಿ ಪಜಹಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಯೇ ಕುಸಲಧಮ್ಮೇಹಿ ಛನ್ದಕಾಮಾ, ತೇ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇಸ್ಸನ್ತಿ। ಯೇ ನಿಬ್ಬಾಯಿತುಕಾಮಾ, ತೇ ರಾಗದೋಸಮೋಹಂ ಪಜಹಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಭಗವತೋ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಏವಂ ನಿಬ್ಬಚನನಿದಾನಸನ್ಧಯೋ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ಅಯಂ ಚತುಬ್ಯೂಹೋ।

ಆವಟ್ಟೋತಿ ಯಞ್ಚ ಅದದತೋ ಮಚ್ಛರಿಯಂ, ಯಞ್ಚ ಅಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ, ಯಞ್ಚ ಅಕುಸಲಸ್ಸ ಪಾಪಸ್ಸ ಅಪ್ಪಹಾನಂ, ಅಯಂ ಪಟಿಪಕ್ಖನಿದ್ದೇಸೇನ ಸಮುದಯೋ। ತಸ್ಸ ಅಲೋಭೇನ ಚ ಅದೋಸೇನ ಚ ಅಮೋಹೇನ ಚ ದಾನಾದೀಹಿ ಪಹಾನಂ, ಇಮಾನಿ ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ। ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಅಟ್ಠ ಸಮ್ಮತ್ತಾನಿ, ಅಯಂ ಮಗ್ಗೋ। ಯೋ ರಾಗದೋಸಮೋಹಾನಂ ಖಯೋ, ಅಯಂ ನಿರೋಧೋತಿ। ಅಯಂ ಆವಟ್ಟೋ।

ವಿಭತ್ತೀತಿ ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ಏಕಂಸೇನ ಯೋ ಭಯಹೇತು ದೇತಿ, ರಾಗಹೇತು ದೇತಿ, ಆಮಿಸಕಿಞ್ಚಿಕ್ಖಹೇತು ದೇತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಪುಞ್ಞಂ ವಡ್ಢತಿ। ಯಞ್ಚ ದಣ್ಡದಾನಂ ಸತ್ಥದಾನಂ ಪರವಿಹೇಠನತ್ಥಂ ಅಪುಞ್ಞಂ ಅಸ್ಸ ಪವಡ್ಢತಿ। ಯಂ ಪನ ಕುಸಲೇನ ಚಿತ್ತೇನ ಅನುಕಮ್ಪನ್ತೋ ವಾ ಅಪಚಾಯಮಾನೋ ವಾ ಅನ್ನಂ ದೇತಿ, ಪಾನಂ ವತ್ಥಂ ಯಾನಂ ಮಾಲಾಗನ್ಧವಿಲೇಪನಂ ಸೇಯ್ಯಾವಸಥಂ ಪದೀಪೇಯ್ಯಂ ದೇತಿ, ಸಬ್ಬಸತ್ತಾನಂ ವಾ ಅಭಯದಾನಂ ದೇತಿ, ಮೇತ್ತಚಿತ್ತೋ ಹಿತಜ್ಝಾಸಯೋ ನಿಸ್ಸರಣಸಞ್ಞೀ

ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ। ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ ಏಕಂಸೇನ ಅಭಯೂಪರತಸ್ಸ ಚೀಯತಿ, ಕಿಂಕಾರಣಂ? ಯಂ ಅಸಮತ್ಥೋ, ಭಯೂಪರತೋ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸ್ಸ ಭಾಯತಿ "ಮಾ ಮಂ ರಾಜಾನೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಹತ್ಥಂ ವಾ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯುಂ…ಪೇ॰… ಜೀವನ್ತಮ್ಪಿ ಸೂಲೇ ಉತ್ತಾಸೇಯ್ಯು"ನ್ತಿ, ತೇನ ಸಂಯಮೇನ ಅವೇರಂ ಚೀಯತಿ। ಯೋ ಪನ ಏವಂ ಸಮಾನೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತಿ। ಯೋ ಪನ ಏವಂ ಸಮಾದಿಯತಿ, ಪಾಣಾತಿಪಾತಸ್ಸ ಪಾಪಕೋ ವಿಪಾಕೋ ದಿಟ್ಠೇ ಚೇವ ಧಮ್ಮೇ ಅಭಿಸಮ್ಪರಾಯೇ ಚ, ಏವಂ ಸಬ್ಬಸ್ಸ ಅಕುಸಲಸ್ಸ, ಸೋ ತತೋ ಆರಮತಿ, ಇಮಿನಾ ಸಂಯಮೇನ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತಿ। ಸಂಯಮೋ ನಾಮ ಸೀಲಂ। ತಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಚೇತನಾ ಸೀಲಂ, ಚೇತಸಿಕಂ ಸೀಲಂ, ಸಂವರೋ ಸೀಲಂ, ಅವೀತಿಕ್ಕಮೋ ಸೀಲನ್ತಿ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಪಾಪಪಹಾಯಕಾ ಸತ್ತತ್ತಿಂಸ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ವತ್ತಬ್ಬಾತಿ। ಅಯಂ ವಿಭತ್ತಿ।

ಪರಿವತ್ತನೋತಿ ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತಿ, ಅದದತೋಪಿ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತಿ, ನ ದಾನಮಯಿಕಂ। ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತಿ ಅಸಂಯಮತೋಪಿ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತಿ, ಯಂ ದಾನೇನ ಪಟಿಸಙ್ಖಾನಬಲೇನ ಭಾವನಾಬಲೇನ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕಂ, ಅಕುಸಲೋ ಪನ ನ ಜಹಾತಿ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋ, ತೇಸಂ ಅಪರಿಕ್ಖಯಾ ನತ್ಥಿ ನಿಬ್ಬುತೀತಿ। ಅಯಂ ಪರಿವತ್ತನೋ।

ವೇವಚನೋತಿ ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತಿ। ಪರಿಚ್ಚಾಗತೋ ಕುಸಲಂ ಉಪಚೀಯತಿ। ಅನುಮೋದತೋಪಿ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತಿ ಚಿತ್ತಪ್ಪಸಾದತೋಪಿ ವೇಯ್ಯಾವಚ್ಚಕಿರಿಯಾಯಪಿ। ಸಂಯಮತೋತಿ ಸೀಲಸಂವರತೋ ಸೋರಚ್ಚತೋ। ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ ಪಾಪಂ ನ ವಡ್ಢತಿ, ಅಕುಸಲಂ ನ ವಡ್ಢತಿ। ಕುಸಲೋತಿ ಪಣ್ಡಿತೋ ನಿಪುಣೋ ಮೇಧಾವೀ ಪರಿಕ್ಖಕೋ। ಜಹಾತೀತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದತಿ ಸಮುಗ್ಘಾಟೇತಿ। ಅಯಂ ವೇವಚನೋ।

ಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ಲೋಭಸ್ಸ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅಲೋಭಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ ದೋಸಸ್ಸ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅದೋಸಸ್ಸ ನಿಕ್ಖೇಪಪಞ್ಞತ್ತಿ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಮೋಹಸ್ಸ ಸಮುಗ್ಘಾತಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅಮೋಹಸ್ಸ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಸ್ಸ ಪಹಾನಪಞ್ಞತ್ತಿ, ಅಲೋಭಾದೋಸಾಮೋಹಸ್ಸ ಭಾವನಾಪಞ್ಞತ್ತಿ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿಪಞ್ಞತ್ತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಪಞ್ಞತ್ತೀತಿ। ಅಯಂ ಪಞ್ಞತ್ತಿ।

ಓತರಣೋತಿ ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ದಾನಂ ನಾಮ ಸದ್ಧಾದೀಹಿ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಹೋತೀತಿ ಅಯಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೇಹಿ ಓತರಣೋ। ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ ಸಂಯಮೋ ನಾಮ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋತಿ ಅಯಂ ಖನ್ಧೇಹಿ ಓತರಣೋ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಪಾಪಪ್ಪಹಾನಂ ನಾಮ ತೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖೇಹಿ ಹೋತಿ। ತೇಸಂ ಉಪಾಯಭೂತಾನಿ ತೀಣಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನೀತಿ ಅಯಂ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹಿ ಓತರಣೋ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ವಿಮುತ್ತಿಕ್ಖನ್ಧೋ। ಸೋ ಚ ಧಮ್ಮಧಾತು ಧಮ್ಮಾಯತನಞ್ಚಾತಿ ಅಯಂ ಧಾತೂಹಿ ಚ ಆಯತನೇಹಿ ಚ ಓತರಣೋತಿ। ಅಯಂ ಓತರಣೋ।

ಸೋಧನೋತಿ ದದತೋತಿಆದಿಕಾ ಪದಸುದ್ಧಿ, ನೋ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧಿ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಅಯಂ ಪದಸುದ್ಧಿ ಚ ಆರಮ್ಭಸುದ್ಧಿ ಚಾತಿ। ಅಯಂ ಸೋಧನೋ।

ಅಧಿಟ್ಠಾನೋತಿ ದದತೋತಿ ಅಯಂ ಏಕತ್ತತಾ, ಚಾಗೋ ಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ಧಮ್ಮದಾನಂ ಆಮಿಸದಾನಂ ಅಭಯದಾನಂ, ಅಟ್ಠ ದಾನಾನಿ ವಿತ್ಥಾರೇತಬ್ಬಾನಿ। ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ಸಂಯಮೋತಿ ಅಯಂ ಏಕತ್ತತಾ। ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೋ ಸತಿಸಂವರೋತಿ ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಅಯಂ ಏಕತ್ತತಾ। ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಂ ಪಜಹತಿ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಂ ಪಜಹತೀತಿಆದಿಕಾ ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾ। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ಅಯಂ ಏಕತ್ತತಾ। ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂತಿ ಅಯಂ ವೇಮತ್ತತಾತಿ। ಅಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನೋ।

ಪರಿಕ್ಖಾರೋತಿ ದಾನಸ್ಸ ಪಾಮೋಜ್ಜಂ ಪಚ್ಚಯೋ। ಅಲೋಭೋ ಹೇತು, ಸಂಯಮಸ್ಸ ಹಿರೋತ್ತಪ್ಪಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯೋ। ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಅದೋಸೋ ಚ ಹೇತು, ಪಾಪಪ್ಪಹಾನಸ್ಸ ಸಮಾಧಿ ಯಥಾಭೂತಞಾಣದಸ್ಸನಞ್ಚ ಪಚ್ಚಯೋ। ತಿಸ್ಸೋ ಅನುಪಸ್ಸನಾ ಹೇತು, ನಿಬ್ಬುತಿಯಾ ಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಹೇತು, ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪಾದಯೋ ಪಚ್ಚಯೋತಿ। ಅಯಂ ಪರಿಕ್ಖಾರೋ।

ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋತಿ ದದತೋ ಪುಞ್ಞಂ ಪವಡ್ಢತೀತಿ ದಾನಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು, ತಂ ಸೀಲಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸಂಯಮತೋ ವೇರಂ ನ ಚೀಯತೀತಿ ಸೀಲಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು, ತಂ ಸಮಾಧಿಸ್ಸ ಪದಟ್ಠಾನಂ। ಸೀಲೇನ ಹಿ ಝಾನೇನಪಿ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾ ನ ಚೀಯನ್ತಿ। ಯೇಪಿಸ್ಸ ತಪ್ಪಚ್ಚಯಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ಆಸವಾ ವಿಘಾತಪರಿಳಾಹಾ, ತೇಪಿಸ್ಸ ನ ಹೋನ್ತಿ। ಕುಸಲೋ ಚ ಜಹಾತಿ ಪಾಪಕನ್ತಿ ಪಹಾನಪರಿಞ್ಞಾ, ತಂ ಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು। ರಾಗದೋಸಮೋಹಕ್ಖಯಾ ಸ ನಿಬ್ಬುತೋತಿ ರಾಗಸ್ಸಪಿ ಖಯಾ ದೋಸಸ್ಸಪಿ ಖಯಾ ಮೋಹಸ್ಸಪಿ ಖಯಾ। ತತ್ಥ ರಾಗೋತಿ ಯೋ ರಾಗೋ ಸಾರಾಗೋ ಚೇತಸೋ ಸಾರಜ್ಜನಾ ಲೋಭೋ ಲುಬ್ಭನಾ ಲುಬ್ಭಿತತ್ತಂ ಅಭಿಜ್ಝಾ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ದೋಸೋತಿ ಯೋ ದೋಸೋ ದುಸ್ಸನಾ ದುಸ್ಸಿತತ್ತಂ ಬ್ಯಾಪಾದೋ ಚೇತಸೋ ಬ್ಯಾಪಜ್ಜನಾ ದೋಸೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ಮೋಹೋತಿ ಯಂ ಅಞ್ಞಾಣಂ ಅದಸ್ಸನಂ ಅನಭಿಸಮಯೋ ಅಸಮ್ಬೋಧೋ ಅಪ್ಪಟಿವೇಧೋ ದುಮ್ಮೇಜ್ಝಂ ಬಾಲ್ಯಂ ಅಸಮ್ಪಜಞ್ಞಂ ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ರಾಗಾದೀನಂ ಖಯೋ ನಿರೋಧೋ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ನಿಬ್ಬುತಿ ನಿಬ್ಬಾಯನಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾನಂ ಸಉಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತು ಅನುಪಾದಿಸೇಸಾ ನಿಬ್ಬಾನಧಾತೂತಿ। ಅಯಂ ಸಮಾರೋಪನೋ ಹಾರಸಮ್ಪಾತೋ।

ಮಿಸ್ಸಕಹಾರಸಮ್ಪಾತವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಯಸಮುಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ

೭೯. ಏವಂ ನಾನಾಸುತ್ತವಸೇನ ಏಕಸುತ್ತವಸೇನ ಚ ಹಾರವಿಚಾರಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನಯವಿಚಾರಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನಯಸಮುಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಯಥಾ "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ದೇಸನಾಹಾರೋ, ಅಸ್ಸಾದಾದೀನವತಾತಿ ಗಾಥಾ। ಅಯಂ ದೇಸನಾಹಾರೋ ಕಿಂ ದೇಸಯತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಹಾರನಿದ್ದೇಸೋ ಆರದ್ಧೋ, ಏವಂ "ತತ್ಥ ಕತಮೋ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ, ತಣ್ಹಞ್ಚ ಅವಿಜ್ಜಮ್ಪಿ ಚಾತಿ ಗಾಥಾ, ಅಯಂ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟೋ ಕಿಂ ನಯತೀ"ತಿಆದಿನಾ ಅನಾರಭಿತ್ವಾ ಸಮುಟ್ಠಾನಮುಖೇನ ಆರದ್ಧನ್ತಿ? ವುಚ್ಚತೇ - ಹಾರನಯಾನಂ ವಿಸಯಭೇದತೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಹಾರಾ ಬ್ಯಞ್ಜನಮುಖೇನ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ, ನ ಏವಂ ನಯಾ। ನಯಾ ಪನ ನಾನಾಸುತ್ತತೋ ನಿದ್ಧಾರಿತೇಹಿ ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾದೀಹಿ ಮೂಲಪದೇಹಿ ಚತುಸಚ್ಚಯೋಜನಾಯ ನಯತೋ ಅನುಬುಜ್ಝಿಯಮಾನೋ ದುಕ್ಖಾದಿಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಹಿ ಮಗ್ಗಞಾಣಂ ನಯತಿ ಸಮ್ಪಾಪೇತೀತಿ **ನಯೋ**। ಪಟಿವಿಜ್ಝನ್ತಾನಂ ಪನ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದೀನಂ ತಿಣ್ಣಂ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ವಸೇನ ಮೂಲಪದವಿಭಾಗತೋ ತಿಧಾ ವಿಭತ್ತಾ। ಏಕಮೇಕೋ ಚೇತ್ಥ ಯತೋ ನೇತಿ, ಯಞ್ಚ ನೇತಿ, ತೇಸಂ ಸಂಕಿಲೇಸವೋದಾನಾನಂ ವಿಭಾಗತೋ ದ್ವಿಸಙ್ಗಹೋ ಚತುಭಟ್ಠದಿಸೋ ಚಾತಿ ಭಿನ್ನೋ ಹಾರನಯಾನಂ ವಿಸಯೋ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ - "ಹಾರಾ ಬ್ಯಞ್ಜನವಿಚಯೋ, ಸುತ್ತಸ್ಸ ನಯಾ ತಯೋ ಚ ಸುತ್ತತ್ಥೋ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ಸಙ್ಗಹವಾರ)। ಏವಂ ವಿಸಿಟ್ಠವಿಸಯತ್ತಾ ಹಾರನಯಾನಂ ಹಾರೇಹಿ ಅಞ್ಞಥಾ ನಯೇ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೋ "ತತ್ಥ ಕತಮಂ ನಯಸಮುಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ತತ್ಥಾಯಂ ವಚನತ್ಥೋ - ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತಿ ಏತೇನಾತಿ **ಸಮುಟ್ಠಾನಂ**। ಕೇ ಸಮುಟ್ಠಹನ್ತಿ? ನಯಾ। ನಯಾನಂ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ **ನಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ**। ಕಿಂ ಪನ ತಂ? ತಂತಂಮೂಲಪದೇಹಿ ಚತುಸಚ್ಚಯೋಜನಾ। ಸಾ ಹಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಾದೀನಂ ನಯಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಟ್ಠಾನತಾಯ ಸಮುಟ್ಠಾನಂ ಭೂಮೀತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ। ತಥಾ ಚ ವಕ್ಖತಿ - "ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮೀ"ತಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೮೧)। **ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ ಭವತಣ್ಹಾಯ ಚಾ**ತಿಆದಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀ**ತಿ ಅಸುಕಸ್ಸ ನಾಮ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ, ಅಸುಕಸ್ಸ ವಾ ಚಕ್ಕವತ್ತಿನೋ ಕಾಲೇ ಅವಿಜ್ಜಾ ಭವತಣ್ಹಾ ಚ ಉಪ್ಪನ್ನಾ। ತತೋ ಪುಬ್ಬೇ ನಾಹೋಸೀತಿ ಏವಂ ಅವಿಜ್ಜಾಭವತಣ್ಹಾನಂ ನ ಕಾಚಿ ಪುರಿಮಾ ಮರಿಯಾದಾ ಉಪಲಬ್ಭತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಅನಮತಗ್ಗತ್ತಾ ಸಂಸಾರಸ್ಸ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಅನಮತಗ್ಗೋಯಂ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಸಂಸಾರೋ, ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨೪; ಕಥಾ॰ ೭೫) ವಿತ್ಥಾರೋ। **ತತ್ಥಾ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಭವತಣ್ಹಾಸು। ಯದಿಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಸಂಯೋಜನಭಾವೋ, ತಣ್ಹಾಯ ಚ ನೀವರಣಭಾವೋ **ಪಾಳಿಯಂ** ವುತ್ತೋ, ತಥಾಪಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪಟಿಚ್ಛಾದಿತಾದೀನವೇಹಿ ಭವೇಹಿ ತಣ್ಹಾ ಸಂಯೋಜೇತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **"ಅವಿಜ್ಜಾನೀವರಣಂ ತಣ್ಹಾಸಂಯೋಜನ"**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಅವಿಜ್ಜಾಸಂಯುತ್ತಾತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಮಿಸ್ಸಿತಾ, ಅವಿಜ್ಜಾಯ ವಾ ಅಭಿನಿವೇಸವತ್ಥೂಸು ಬದ್ಧಾ। **ಅವಿಜ್ಜಾಪಕ್ಖೇನ ವಿಚರನ್ತೀ**ತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಪಕ್ಖೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಸಹಾಯೇನ ದ್ವಾದಸವಿಧೇನ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ಅಭಿನಿವೇಸವತ್ಥುಭೂತೇ ಆರಮ್ಮಣೇ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ತೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ**ತಿ ತೇ ಅವಿಜ್ಜಾಭಿಭೂತಾ ರೂಪಾದೀನಿ ನಿಚ್ಚಾದಿತೋ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಣ್ಹಾಪಕ್ಖೇನಾ**ತಿ ಅಟ್ಠಸತತಣ್ಹಾವಿಚರಿತೇನ। ದಿಟ್ಠಿವಿಚರಿತೇ ತಣ್ಹಾವಿಚರಿತೇ ಚ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ "ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗ**ನ್ತಿ ಅತ್ತನೋ ಕಾಯಸ್ಸ ಕಿಲಿಸ್ಸನಪಯೋಗಂ ಅತ್ತಪರಿತಾಪನಪಟಿಪತ್ತಿಂ। **ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗ**ನ್ತಿ ಕಾಮಸುಖಸ್ಸ ಅಲ್ಲೀಯನಪಯೋಗಂ ಕಾಮೇಸು ಪಾತಬ್ಯತಂ।

ಯದಿಪಿ ಬಾಹಿರಕಾ "ದುಕ್ಖಂ ತಣ್ಹಾ"ತಿ ಚ ಜಾನನ್ತಿ "ಇದಂ ದುಕ್ಖಂ, ಏತ್ತಕಂ ದುಕ್ಖ"ನ್ತಿ, "ಅಯಂ ತಣ್ಹಾ, ಅಯಂ ತಸ್ಸಾ ವಿರಾಗೋ"ತಿ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೇನ ಪನ ನ ಜಾನನ್ತಿ, ಇತಿ ಪವತ್ತಿಪವತ್ತಿಹೇತುಮತ್ತಮ್ಪಿ ನ ಜಾನನ್ತಿ। ಕಾ ಪನ ಕಥಾ ನಿವತ್ತಿನಿವತ್ತಿಹೇತೂಸೂತಿ ಆಹ - **"ಇತೋ ಬಹಿದ್ಧಾ ನತ್ಥಿ ಸಚ್ಚವವತ್ಥಾನ"**ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಸಚ್ಚಪ್ಪಕಾಸನಾ**ತಿ ಸಚ್ಚದೇಸನಾ।

ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಕೋಸಲ್ಲನ್ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಸು ಭಾವನಾಕೋಸಲ್ಲಂ, ತಾಸು ಉಗ್ಗಹಪರಿಪುಚ್ಛಾಸವನಮನಸಿಕಾರಕೋಸಲ್ಲಂ ವಾ। ವಿಪಸ್ಸನಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚೇತ್ಥ ಸಮಥಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। **ಉಪಸಮಸುಖಪ್ಪತ್ತೀತಿ** ಕಿಲೇಸಾನಂ ವೂಪಸಮಸುಖಾಧಿಗಮೋ। **ವಿಪರೀತಚೇತಾತಿ** ಮಿಚ್ಛಾಭಿನಿವಿಟ್ಠಚೇತಾ। **ನತ್ಥಿ ಸುಖೇನ ಸುಖನ್ತಿ** ಯಂ ಅನವಜ್ಜಪಚ್ಚಯಪರಿಭೋಗಸುಖೇನ ಕಾಯಂ ಚಿತ್ತಞ್ಚ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧದರಥಂ ಕತ್ವಾ ಅರಿಯೇಹಿ ಪತ್ತಬ್ಬಂ ಉಪಸಮಸುಖಂ, ತಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। **ದುಕ್ಖೇನಾತಿ** ಕಾಯಖೇದನದುಕ್ಖೇನ।

ಸೋ ಲೋಕಂ ವಡ್ಢಯತೀತಿ ಸೋ ಕಾಮೇ ಪಟಿಸೇವೇನ್ತೋ ಅತ್ತಭಾವಸಙ್ಖಾತಂ ಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತಿ ಪೀನೇತಿ। ಪುತ್ತನತ್ತುಪರಮ್ಪರಾಯ ವಾ ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಅನುಪಚ್ಛೇದನತೋ ಸತ್ತಲೋಕಂ ವಡ್ಢೇತಿ। **ಬಹುಂ ಪುಞ್ಞಂ ಪಸವತೀತಿ** ಅತ್ತನೋ ಪಞ್ಚಹಿ ಕಾಮಗುಣೇಹಿ ಸನ್ತಪ್ಪನೇನ ಪುತ್ತಮುಖದಸ್ಸನೇನ ಚ ಬಹುಂ ಪುಞ್ಞಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಿ। ಅಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ನಾತಿದಳ್ಹತಾಯ **ಏವಂಸಞ್ಞೀ**। ದಳ್ಹತಾಯ **ಏವಂದಿಟ್ಠೀ ದುಕ್ಖೇನ ಸುಖಂ ಪತ್ಥಯಮಾನಾ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ಕಾಮೇಸು ಪುಞ್ಞಸಞ್ಞೀ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ಚ ವಿಹರನ್ತೀತಿ** ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ತದಭಿಞ್ಞಾ ಸನ್ತಾತಿ ತಥಾಸಞ್ಞಿನೋ ಸಮಾನಾ। **ರೋಗಮೇವ ವಡ್ಢಯನ್ತೀತಿ** ಅತ್ತಭಾವರೋಗಮೇವ ಕಿಲೇಸರೋಗಮೇವ ವಾ ಅಪರಾಪರಂ ವಡ್ಢೇನ್ತಿ। **ಗಣ್ಡಸಲ್ಲೇಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। **ರೋಗಾಭಿತುನ್ನಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತರೋಗಬ್ಯಾಧಿತಾ। **ಗಣ್ಡಪಟಿಪೀಳಿತಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಗಣ್ಡಬಾಧಿತಾ। **ಸಲ್ಲಾನುವಿದ್ಧಾತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಸಲ್ಲೇನ ಅನುಪವಿಟ್ಠಾ। **ಉಮ್ಮುಜ್ಜನಿಮುಜ್ಜಾನೀತಿ** ಉಪಪಜ್ಜನಚವನಾನಿ। **ಉಗ್ಘಾತನಿಗ್ಘಾತನ್ತಿ** ಉಚ್ಚಾವಚಭಾವಂ। **ರೋಗಗಣ್ಡಸಲ್ಲಭೇಸಜ್ಜನ್ತಿ** ಯಥಾವುತ್ತರೋಗಾದಿತಿಕಿಚ್ಛನಂ, ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಂ ಸನ್ಧಾಯ ವದತಿ। ತೇನೇವಾಹ – "**ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ರೋಗನಿಗ್ಘಾತಕಭೇಸಜ್ಜ**"ನ್ತಿ। ತತ್ಥ **ರೋಗನಿಗ್ಘಾತಕನ್ತಿ** ರೋಗವೂಪಸಮನಂ। "**ಸಂಕಿಲೇಸೋ ದುಕ್ಖ**"ನ್ತಿಆದಿನಾ ಸಚ್ಚಾನಿ ತೇಸಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾದಿಭಾವೇನ ಕಥೇತಿ।

ತತ್ಥ ಸಂಕಿಲೇಸೋ ದುಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗಸಂಕಿಲೇಸವನ್ತೋ, ತೇಹಿ ವಾ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸಮಾನೋ ರೂಪಾರೂಪಕಾಯೋ ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚಂ। **ತದಭಿಸಙ್ಗೋ ತಣ್ಹಾತಿ** ತತ್ಥ ಅಭಿಸಙ್ಗೋ ಆಸಙ್ಗೋತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾ ತಣ್ಹಾ।

೮೦. ಇದಾನಿ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತತಣ್ಹಾಚರಿತಾನಂ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿದಸ್ಸನೇ ಪವತ್ತಿಭೇದಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ **ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ** ದಿಟ್ಠಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಬಲವಭಾವತೋ ರೂಪಂ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। ತೇಸಞ್ಹಿ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ ಬಲವಾ, ನ ತಥಾ ಅತ್ತನಿಯಾಭಿನಿವೇಸೋ। ಏಸ ನಯೋ **ವೇದನನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ**। **ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ರೂಪವನ್ತಂ ಅತ್ತಾನನ್ತಿ** ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸಸ್ಸ ಬಲವಭಾವತೋ ರೂಪಂ ಅತ್ತನೋ ಕಿಞ್ಚನಪಲಿಬೋಧಭಾವೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಅವಸೇಸಂ ವೇದನಾದಿಂ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ಅತ್ತನಿ ವಾ ರೂಪನ್ತಿ** ಅತ್ತಾಧಾರಂ ವಾ ರೂಪಂ। **ರೂಪಸ್ಮಿಂ ವಾ ಅತ್ತಾನನ್ತಿ** ರೂಪಾಧಾರಂ ವಾ ಅತ್ತಾನಂ। **ವೇದನಾವನ್ತನ್ತಿಆದೀಸುಪಿ** ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತೇಸಞ್ಹಿ ಅತ್ತನಿಯಾಭಿನಿವೇಸೋ ಬಲವಾ, ನ ತಥಾ ಅತ್ತಾಭಿನಿವೇಸೋ। ತಸ್ಮಾ ಯಥಾಲದ್ಧಂ ಅತ್ತನಿಯನ್ತಿ ಕಪ್ಪೇತ್ವಾ ತದಞ್ಞಂ "ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಣ್ಹನ್ತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠೀತಿ** ಅಯಂ ಪಞ್ಚಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಚತುನ್ನಂ ಚತುನ್ನಂ ಗಾಹಾನಂ ವಸೇನ ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಸತಿ ವಿಜ್ಜಮಾನೇ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಸಙ್ಖಾತೇ ಕಾಯೇ, ಸತೀ ವಾ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠೀತಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ।

ಲೋಕುತ್ತರಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠೀತಿ ಪಠಮಮಗ್ಗಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ। **ಅನ್ವಾಯಿಕಾತಿ** ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಯಾ ಅನುಗಾಮಿನೋ। ಯದಾ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಯಾ ಪಜಹನವಸೇನ ಪವತ್ತಾ, ತದಾ ತಸ್ಸಾ ಅನುಗುಣಭಾವೇನ ಪವತ್ತಮಾನಕಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕೇ ಪನ ತೇತಿ? ಆಹ "**ಸಮ್ಮಾಸಙ್ಕಪ್ಪೋ**"ತಿಆದಿ। "**ತೇ ತಯೋ ಖನ್ಧಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗತೋ ಖನ್ಧಮುಖೇನ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿದ್ಧಾರೇತಿ। "**ತತ್ಥ ಸಕ್ಕಾಯೋ**"ತಿಆದಿ ಚತುಸಚ್ಚನಿದ್ಧಾರಣಂ। ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಪುನ **“ತತ್ಥ ಯೇ ರೂಪಂ ಅತ್ತತೋ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತೀ”**ತಿಆದಿನಾ ಸಕ್ಕಾಯದಸ್ಸನಮುಖೇನ ಉಚ್ಛೇದಾದಿಅನ್ತದ್ವಯಂ, ಮಜ್ಝಿಮಞ್ಚ ಪಟಿಪದಂ ನಿದ್ಧಾರೇತಿ। ತತ್ಥ **ಇಮೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಉಚ್ಛೇದವಾದಿನೋ**ತಿ ಇಮೇ ರೂಪಾದಿಕೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ಅತ್ತತೋ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಾ ರೂಪಾದೀನಂ ಅನಿಚ್ಚಭಾವತೋ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ಅತ್ತಾ ವಿನಸ್ಸತಿ ನ ಹೋತಿ ಪರಂ ಮರಣಾತಿ ಏವಂ ಅಭಿನಿವಿಸನತೋ “ಉಚ್ಛೇದವಾದಿನೋ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಇಮೇ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಸಸ್ಸತವಾದಿನೋ**ತಿ ಇಮೇ “ರೂಪವನ್ತಂ ವಾ ಅತ್ತಾನ”ನ್ತಿಆದಿನಾ ರೂಪಾದಿವಿನಿಮುತ್ತೋ ಅಞ್ಞೋ ಕೋಚಿ ಅತ್ತಾತಿ ಉಪಗಚ್ಛನ್ತಾ “ಸೋ ನಿಚ್ಚೋ ಧುವೋ ಸಸ್ಸತೋ”ತಿ ಅಭಿನಿವಿಸನತೋ “ಸಸ್ಸತವಾದಿನೋ”ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **“ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತವಾದಾ ಉಭೋ ಅನ್ತಾ, ಅಯಂ ಸಂಸಾರಪವತ್ತೀ”**ತಿಆದಿ ಸಚ್ಚನಿದ್ಧಾರಣಂ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ।

ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತಂ ಸಮಾಸತೋ ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠೀತಿ ಅತ್ತಾ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ಅತ್ತಾ ನಿಚ್ಚೋತಿ ಚ ಆದಿಪ್ಪವತ್ತನತೋ ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತದಸ್ಸನಂ ಸಙ್ಖೇಪತೋ ವೀಸತಿವತ್ಥುಕಾ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿ ಏವ ಹೋತಿ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ತವಾದೋ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಅನ್ತೋಗಧೋ ಏವಾತಿ। **ವಿತ್ಥಾರತೋ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನೀ**ತಿ ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತದಸ್ಸನಂ ವಿತ್ಥಾರೇನ **ಬ್ರಹ್ಮಜಾಲೇ** (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮ ಆದಯೋ) ಆಗತಾನಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ। **ತೇಸನ್ತಿ** ಏವಂ ಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರವನ್ತಾನಂ ಉಚ್ಛೇದಸಸ್ಸತದಸ್ಸನಾನಂ। **ಪಟಿಪಕ್ಖೋ**ತಿ ಪಹಾಯಕಪಟಿಪಕ್ಖೋ। **ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾ ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾ ಪಹಾನಸಞ್ಞಾ ವಿರಾಗಸಞ್ಞಾ ನಿರೋಧಸಞ್ಞಾ ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ…ಪೇ॰… ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋತಿ ಏತೇ ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ।

ಏವಂ ವಿಪಸ್ಸನಾವಸೇನ ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಪುನ ಸಮಥವಸೇನ ದಸ್ಸೇತುಂ **“ಅಟ್ಠ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ದಸ ಚ ಕಸಿಣಾಯತನಾನೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ಮೋಹಜಾಲ**ನ್ತಿ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ಮೋಹಜಾಲಹೇತುಕತ್ತಾ ಮೋಹಜಾಲಞ್ಚ। **ಅನಾದಿಅನಿಧನಪ್ಪವತ್ತ**ನ್ತಿ ಪುರಿಮಾಯ ಕೋಟಿಯಾ ಅಭಾವತೋ ಅನಾದಿ। ಅಸತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖಾಧಿಗಮೇ ಸನ್ತಾನವಸೇನ ಅನುಪಚ್ಛೇದೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಅನಿಧನಪ್ಪವತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಮೋಹಜಾಲಹೇತುಕಾನಿ ದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ಮೋಹಜಾಲೇ ಪದಾಲಿತೇ ಪದಾಲಿತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ – **“ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ ಞಾಣವಜಿರಂ ಮೋಹಜಾಲಪ್ಪದಾಲನ”**ನ್ತಿ।

ತತ್ಥ **ಞಾಣವಜಿರ**ನ್ತಿ ವಜಿರೂಪಮಞಾಣಂ। ಅಟ್ಠ ಸಮಾಪತ್ತಿಯೋ ಸಮಾಪಜ್ಜಿತ್ವಾ ತೇಜೇತ್ವಾ ತಿಕ್ಖಸಭಾವಂ ಆಪಾದಿತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಞಾಣಂ ಮಗ್ಗಞಾಣಞ್ಚ ಞಾಣವಜಿರಂ। ಇದಮೇವ ಹಿ ಞಾಣಂ ಭಗವತೋ ಪವತ್ತಂ “ಮಹಾವಜಿರಞಾಣ”ನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತಂ ಪನ ಸಸಮ್ಭಾರಂ ಕತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ “ತೇಚತ್ತಾಲೀಸಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ಆಹ। **ಮೋಹಜಾಲಪ್ಪದಾಲನ**ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನವಸೇನ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ ಸಮುಚ್ಛೇದವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಭವತಣ್ಹಾನಂ ಪದಾಲನಂ। ಅತೀತಾದಿಭೇದಭಿನ್ನೇಸು ರೂಪಾದೀಸು ಸಕಅತ್ತಭಾವಾದೀಸು ಚ ಸಂಸಿಬ್ಬನವಸೇನ ಪವತ್ತನತೋ ಜಾಲಂ ಭವತಣ್ಹಾ। ತಸ್ಸಾ ಹಿ ತಣ್ಹಾ ಜಾಲಿನೀ ಸಿಬ್ಬಿನೀ ಜಾಲನ್ತಿ ಚ ಅಧಿವಚನನ್ತಿ। ಏವಂ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗದಿಟ್ಠಿತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಾನಂ ನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ಮೋಹಜಾಲಪರಿಯಾಯವಿಸೇಸತೋ ಅವಿಜ್ಜಾತಣ್ಹಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಯಥಾನುಸನ್ಧಿನಾ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಂ ನಿಗಮೇನ್ತೋ **“ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಚ ಭವತಣ್ಹಾಯ ಚಾ”**ತಿ ಆಹ।

೮೧. **“ತತ್ಥ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ”**ತಿಆದಿನಾ ವೋದಾನಪಕ್ಖಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಸಲ್ಲೇಖಾನುಸನ್ತತವುತ್ತೀ**ತಿ ಅನುಪದ್ದುತಸಲ್ಲೇಖವುತ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ **ಸಲ್ಲೇಖೇ ತಿಬ್ಬಗಾರವೋ**। ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಹಿ ತಪೋಜಿಗುಚ್ಛಾದಿನಾ ಅನುಪಾಯೇನಪಿ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಸಲ್ಲೇಖನಾಧಿಪ್ಪಾಯೇನ ಚರತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಸಾಸನೇ ಪಬ್ಬಜಿತೋ ಧುತಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಲ್ಲೇಖಪಟಿಪದಂ ಪೂರೇತಿ। **ಸಿಕ್ಖಾನುಸನ್ತತವುತ್ತೀ**ತಿ ಅಚ್ಛಿದ್ದಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲವುತ್ತಿ। ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಸವಿಸಯೇ ಪಞ್ಞಾಸದಿಸೀ ಪವತ್ತೀತಿ ಸೋ ವಿಸುಜ್ಝಮಾನೋ ಪಞ್ಞಾಧಿಕೋ ಹೋತೀತಿ ಆಹ – **“ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತೋ ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ ಭವತೀ”**ತಿ। ತಣ್ಹಾವಸೇನ

ಮಿಚ್ಛಾವಿಮೋಕ್ಖೋ ಹೋತೀತಿ ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ವಿಸುಜ್ಝಮಾನೋ ಸದ್ಧಾಧಿಕೋವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ - "**ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಸಮ್ಮತ್ತನಿಯಾಮಂ ಓಕ್ಕಮನ್ತೋ ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ ಭವತೀ**"ತಿ। **ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯಾ**ತಿಆದಿ ಪಟಿಪದಾನಿದ್ದೇಸೋ ಹೇಟ್ಠಾ **ದೇಸನಾಹಾರವಿಭಙ್ಗೇ** (ನೇತ್ತಿ॰ ೫ ಆದಯೋ) ಆಗತೋ ಏವ, ಅತ್ಥೋಪಿ ತತ್ಥ ಸಬ್ಬಪ್ಪಕಾರತೋ ವುತ್ತೋ ಏವ।

ಅಪುಬ್ಬಪದೇಸು ಪನ **ವಿವೇಚಿಯಮಾನೋ**ತಿ ವಿಮೋಚಿಯಮಾನೋ। **ಪಟಿನಿಸ್ಸರತೀ**ತಿ ನಿಯ್ಯಾತಿ ವಿಮುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದನ್ಧಞ್ಚ ಧಮ್ಮಂ ಆಜಾನಾತೀ**ತಿ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಮನ್ದಪಞ್ಞಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ತಿಕ್ಖಪಞ್ಞೋ ಪನ ಖಿಪ್ಪಂ ಧಮ್ಮಂ ಆಜಾನಾತೀತಿ। "**ಸತ್ತಾಪಿ ದುವಿಧಾ**"ತಿಆದಿನಾ ಇನ್ದ್ರಿಯವಿಭಾಗೇನ ಪುನ ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ, ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಂ।

"**ಯೇ ಹಿ ಕೇಚೀ**"ತಿಆದಿನಾ ತಾಸಂ ಪಟಿಪದಾನಂ ನಿಯ್ಯಾನೇ ತೀಸುಪಿ ಕಾಲೇಸು ಏಕನ್ತಿಕಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಇಮಾಹಿ ಏವ ಚತೂಹಿ ಪಟಿಪದಾಹೀ**ತಿ ಇಮಾಹಿ ಏವ ಚತೂಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ, ತಬ್ಬಿನಿಮುತ್ತಾಯ ಅಞ್ಞಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಅಭಾವತೋ। **ಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗ**ನ್ತಿ ಪಟಿಪದಾಚತುಕ್ಕಂ, ಪಟಿಪದಾ ಹಿ ಮಗ್ಗೋತಿ। ಅಥ ವಾ **ಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗ**ನ್ತಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ಚತುದ್ದಿಸಾಸಙ್ಖಾತಂ ಮಗ್ಗಂ। ತಾ ಪನ ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ ದಿಸಾಲೋಚನನಯೇ ಆಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಕಿಮತ್ಥಂ ಪನ ಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗಂ ಪಞ್ಞಪೇನ್ತೀತಿ ಆಹ "**ಅಬುಧಜನಸೇವಿತಾಯಾ**"ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಅಬುಧಜನಸೇವಿತಾಯಾ**ತಿ ಅಪಣ್ಡಿತಜನಸೇವಿತಾಯ। **ಬಾಲಕನ್ತಾಯಾ**ತಿ ಬಾಲಜನಕಾಮಿತಾಯ। **ರತ್ತವಾಸಿನಿಯಾ**ತಿ ರತ್ತೇಸು ರಾಗಾಭಿಭೂತೇಸು ವಸತೀತಿ ರತ್ತವಾಸಿನೀ, ತಸ್ಸಾ। **ನನ್ದಿಯಾ**ತಿ ತತ್ರ ತತ್ರಾಭಿನನ್ದನಟ್ಠೇನ ನನ್ದೀಸಙ್ಖಾತಾಯ। **ಅವಟ್ಟನತ್ಥ**ನ್ತಿ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ದನತ್ಥಂ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮೀ**ತಿ ಅಯಂ ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾನಂ ವಸೇನ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇ ದ್ವೇ ದಿಸಾ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾನಂ ವಸೇನ ವೋದಾನಪಕ್ಖೇಪಿ ದ್ವೇ ದಿಸಾ ಚತುಸಚ್ಚಯೋಜನಾ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಸಮುಟ್ಠಾನತಾಯ ಭೂಮೀತಿ।

೮೨. ಏವಂ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮೇ ನಿದ್ದಿಸನ್ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ಚಸ್ಸ ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮೇಸು ವುತ್ತೇಸು ದಿಸಾಲೋಚನನಯೋ ವುತ್ತೋಯೇವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ವೇಯ್ಯಾಕರಣೇಸು ಹಿ ಯೇ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾ**"ತಿ ದಿಸಾಲೋಚನಲಕ್ಖಣಂ ಏಕದೇಸೇನ ಪಚ್ಚಾಮಸಿತ್ವಾ "**ತೇ ದುವಿಧಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ತೇ**ತಿ ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮಾ। **ದುವಿಧಾ**ತಿ "ಇಮೇ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾ, ಇಮೇ ವೋದಾನಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಏವಂ ದುವಿಧೇನ। **ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ**ತಿ ಉಪಪತ್ತಿತೋ ಪರಿತೋ ಇಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ, ಧಮ್ಮಯುತ್ತಿತೋ ತಂತಂದಿಸಾಭಾವೇನ ಪೇಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ ಆಲೋಚೆತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಂ ಪಕಾರಂ ಸನ್ಧಾಯ "ದುವಿಧಾ ಉಪಪರಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತಿ "**ಲೋಕವಟ್ಟಾನುಸಾರೀ ಚ ಲೋಕವಿವಟ್ಟಾನುಸಾರೀ ಚಾ**"ತಿ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಲೋಕೋ ಏವ ವಟ್ಟಂ ಲೋಕವಟ್ಟಂ। ಲೋಕವಟ್ಟಭಾವೇನ ಅನುಸರತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಲೋಕವಟ್ಟಾನುಸಾರೀ, ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಲೋಕಸ್ಸ, ಲೋಕತೋ ವಾ ವಿವಟ್ಟಂ ಲೋಕವಿವಟ್ಟಂ, ನಿಬ್ಬಾನಂ। ತಂ ಅನುಸರತಿ ಅನುಲೋಮನವಸೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಲೋಕವಿವಟ್ಟಾನುಸಾರೀ, ವೋದಾನಧಮ್ಮೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ತೇನೇವಾಹ - "**ವಟ್ಟಂ ನಾಮ ಸಂಸಾರೋ, ವಿವಟ್ಟಂ ನಿಬ್ಬಾನ**"ನ್ತಿ।

ತಂ ಕಥಂ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ತಂ ಕಥಂ ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬನ್ತಿ ಚೇ? **ಉಪಚಯೇನ**। ಯಥಾ ಕತಂ ಕಮ್ಮಂ ಫಲದಾನಸಮತ್ಥಂ ಹೋತಿ, ತಥಾ ಕತಂ ಉಪಚಿತನ್ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಏವಂ ಉಪಚಿತಭಾವೇ ಕಮ್ಮಂ ನಾಮ ಹೋತಿ, ವಿಪಾಕವಟ್ಟಸ್ಸ ಕಾರಣಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸಬ್ಬೇಪಿ ಕಿಲೇಸಾ ಚತೂಹಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ದಸನ್ನಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ವಿಪಲ್ಲಾಸಹೇತುಭಾವತೋ। **ತೇ ಕತ್ಥ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ**ತಿ ತೇ ಪನ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಕತ್ಥ ಪಸ್ಸಿತಬ್ಬಾತಿ ಆಹ - "**ದಸ ವತ್ಥುಕೇ ಕಿಲೇಸಪುಞ್ಜೇ**"ತಿ। ದಸವಿಧಕಾರಣೇ ಕಿಲೇಸಸಮೂಹೇತಿ ಅತ್ಥೋ। ತತ್ಥ ಕಿಲೇಸಾಪಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥು, ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಚ್ಚಯಧಮ್ಮಾಪಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥು। ತೇಸು ಕಾರಣಭಾವೇನ ಪುರಿಮಸಿದ್ಧಾ

ಕಿಲೇಸಾ ಪರತೋ ಪರೇಸಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಚ್ಚಯಭಾವತೋ ಕಿಲೇಸಾಪಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥು। ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ, ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಪರಿಕ್ಖತಾ ಚ ಧಮ್ಮಾ ಕಿಲೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಹೇತುಭಾವತೋ ಕಿಲೇಸಪ್ಪಚ್ಚಯಾಪಿ ಕಿಲೇಸವತ್ಥೂತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾತಿ ಏತ್ಥ ಆಹಾರಸೀಸೇನ ತಬ್ಬಿಸಯಾ ಕಿಲೇಸಾಪಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಚತಸ್ಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ**ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **"ಪಠಮೇ ಆಹಾರೇ"**ತಿಆದಿನಾ ದಸವತ್ಥುಕೇ ಕಿಲೇಸಪುಞ್ಜೇ ಪುರಿಮಂ ಪುರಿಮಂ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಪಚ್ಛಿಮಸ್ಸ ಕಾರಣನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ತತ್ಥ **ಪಠಮೇ ಆಹಾರೇ**ತಿ ವಿಸಯಭೂತೇ ಪಠಮೇ ಆಹಾರೇ ಪಠಮೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಾಹಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಪಠಮೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ**ತಿ ಪಠಮೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಅಪ್ಪಹೀನೇ ಸತಿ **ಪಠಮಂ ಉಪಾದಾನಂ** ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಂ ಪನೇತ್ಥ ವತ್ತಬ್ಬಂ, ತಂ ನಿದ್ದೇಸೇಯೇವ ಕಥಯಿಸ್ಸಾಮ।

೮೩. ಇದಾನಿ ದಸವತ್ಥುಕಂ ಕಿಲೇಸಪುಞ್ಜಂ ತಣ್ಹಾವಿಜ್ಜಾವಸೇನ ದ್ವೇ ಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಕರೋನ್ತೋ **"ಯೋ ಚ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಂ ಫಸ್ಸಾಹಾರಞ್ಚ ಅಪರಿಜಾನನ್ತಸ್ಸ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಕಾಯವೇದನಾಸು ತಿಬ್ಬೋ ಛನ್ದರಾಗೋ ಹೋತಿ, ಇತಿ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಸ್ಸ ಛನ್ದರಾಗಸ್ಸ ಹೇತುಭಾವತೋ ಯೋ ಚ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ, ಯೋ ಚ ಫಸ್ಸೋ ಆಹಾರೋ, **ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ**ತಿ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರಂ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರಞ್ಚ ಅಪರಿಜಾನನ್ತೋ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ತೇಸು ಅತ್ತಸಞ್ಞೀ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞೀ ಚ ಹೋತೀತಿ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ತೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾತಿ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಪುರಿಮಕಾ ದ್ವೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಪುರಿಮಕಾನಿ ಏವ ಚ ದ್ವೇ ದ್ವೇಉಪಾದಾನಯೋಗಗನ್ಥಾಸವಓಘಸಲ್ಲವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಅಗತಿಗಮನಾನಿ ತಣ್ಹಾಪಧಾನತ್ತಾ ತಣ್ಹಾಸಭಾವತ್ತಾ ತಣ್ಹಾವಿಸಯತ್ತಾ ಚ ತಣ್ಹಾಚರಿತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾತಿ ವುತ್ತಾ। ಪಚ್ಛಿಮಕಾನಿ ಪನ ತಾನಿ ದಿಟ್ಠಿಪಧಾನತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿಸಭಾವತ್ತಾ ದಿಟ್ಠಿವಿಸಯತ್ತಾ ಚ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾತಿ ವುತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

೮೪. **ಕಬಳೀಕಾರೇ ಆಹಾರೇ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ**ತಿ ಚತೂಸು ಆಹಾರೇಸು ಕಬಳೀಕಾರೇ ಆಹಾರೇ ಚತೂಸು ಚ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇಸು "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ ಕಬಳೀಕಾರಾಹಾರಸ್ಸ ಅಸುಭಸಭಾವತ್ತಾ ಅಸುಭಸಮುಟ್ಠಾನತ್ತಾ ಚ। ತಥಾ ಫಸ್ಸಾಹಾರಸ್ಸ ದುಕ್ಖಸಭಾವತ್ತಾ ದುಕ್ಖಪಚ್ಚಯತ್ತಾ ಚ ವಿಸೇಸತೋ ತತ್ಥ "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ತಥಾ ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಸತ್ತಾ ವಿಞ್ಞಾಣೇ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಿನೋ, ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಚ ಅತ್ತಸಞ್ಞಿನೋ, ಚೇತನಾಪಧಾನಾ ಚ ಸಙ್ಖಾರಾತಿ ವುತ್ತಂ - **"ವಿಞ್ಞಾಣೇ ಆಹಾರೇ...ಪೇ॰... ಅತ್ತಾತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ"**ತಿ। **ಪಠಮೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ ಕಾಮೇ ಉಪಾದಿಯತೀ**ತಿ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೀ ಕಿಲೇಸಕಾಮೇನ ವತ್ಥುಕಾಮೇ ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಾತಿ । **ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನ**ನ್ತಿ ಯಂ ತಥಾ ಕಾಮಾನಂ ಗಹಣಂ, ಇದಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ। "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೀ "ಸೀಲಬ್ಬತೇಹಿ ಅನಾಗತೇ ಭವವಿಸುದ್ಧೀತಿ ತಂ ನಿಬ್ಬುತಿಸುಖ"ನ್ತಿ ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೀ "ಸಬ್ಬೇ ಭವಾ ನಿಚ್ಚಾ ಧುವಾ ಸಸ್ಸತಾ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮಾ"ತಿ ಸಂಸಾರಾಭಿನನ್ದಿನಿಂ ಭವದಿಟ್ಠಿಂ ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಾತಿ। "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪರಿಯೇಸಗ್ಗಾಹೀ "ಅಸತಿ ಅತ್ತನಿ ಕಸ್ಸಿದಂ ಕಮ್ಮಫಲಂ, ತಸ್ಮಾ ಸೋ ಕರೋತಿ, ಸೋ ಪಟಿಸಂವೇದೇತೀ"ತಿ ಅತ್ತದಿಟ್ಠಿಂ ದಳ್ಹಂ ಗಣ್ಹಾತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ದುತಿಯೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ"**ತಿಆದಿನಾ।

ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಕಾಮಯೋಗೋತಿ ಯೇನ ಕಾಮರಾಗಸಙ್ಖಾತೇನ ಕಾಮುಪಾದಾನೇನ ವತ್ಥುಕಾಮೇಹಿ ಸಹ ಸತ್ತೋ ಸಂಯೋಜೀಯತಿ, ಅಯಂ ಕಾಮರಾಗೋ "ಕಾಮಯೋಗೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಭವಯೋಗೋ**ತಿ ಯತೋ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಸಙ್ಖಾತೇನ ಭವುಪಾದಾನೇನ ಭವೇನ ಸಹ ಸತ್ತೋ ಸಂಯೋಜೀಯತಿ, ಅಯಂ ಭವರಾಗೋ "ಭವಯೋಗೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ**ತಿ ಯಾಯ ಅಹೇತುಕದಿಟ್ಠಿಆದಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ಪಾಪಿಕಾಯ ದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿಆದಿಅವಸಿಟ್ಠದಿಟ್ಠಿಯಾ ಚ ಸತ್ತೋ ದುಕ್ಖೇನ ಸಹ ಸಂಯೋಜೀಯತಿ, ಅಯಂ ಪಾಪಿಕಾ ದಿಟ್ಠಿ "ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ"ತಿ

ವುಚ್ಚತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ**ತಿ ಯಾಯ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನೇನ ಸಕಲವಟ್ಟದುಕ್ಖೇನ ಚ ಸಹ ಸತ್ತೋ ಸಂಯೋಜೀಯತಿ, ಅಯಂ ಅವಿಜ್ಜಾ "ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕಾಮಯೋಗಾದಯೋ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥಾದೀನಂ ಪಚ್ಚಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಪಠಮೇ ಯೋಗೇ ಠಿತೋ ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ಕಾಯಂ ಗನ್ಥತೀ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ಕಾಯಂ ಗನ್ಥತೀ**ತಿ ಪರಾಭಿಜ್ಝಾಯನಲಕ್ಖಣಾಯ ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ನಾಮಕಾಯಂ ಗನ್ಥತಿ ಘಟ್ಟೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ತಥಾ ಭವಪತ್ಥನಾಯ ಅಪ್ಪಹೀನತ್ತಾ ಭವದಿಟ್ಠಿಭವರಾಗವಸೇನ ಆಘಾತವತ್ಥೂಸು ಸತ್ತಾ ಚಿತ್ತಾನಿ ಪದೂಸೇನ್ತೀತಿ ಆಹ - **"ದುತಿಯೇ ಯೋಗೇ ಠಿತೋ ಬ್ಯಾಪಾದೇನ ಕಾಯಂ ಗನ್ಥತೀ"**ತಿ। ತಥಾ ದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಅವಿಜ್ಜಾವಸೇನ ಚ ಸೀಲಬ್ಬತೇಹಿ ಸುಜ್ಝತಿ, ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞನ್ತಿ ಚ ಅಭಿನಿವಿಸತೀತಿ ಆಹ - **"ತತಿಯೇ...ಪೇ॰... ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸೇನ ಕಾಯಂ ಗನ್ಥತೀ"**ತಿ।

ತಸ್ಸಾತಿ ತಸ್ಸ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ। **ಏವಂ ಗನ್ಥಿತಾ**ತಿ ಏವಂ ಅಭಿಜ್ಝಾಯನಾದಿವಸೇನ ನಾಮಕಾಯಂ ಗನ್ಥಿತ್ವಾ ಠಿತಾ। **ಆಸವನ್ತೀ**ತಿ ಆಸವಭಾವೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಕುತೋ ಚ ವುಚ್ಚತಿ ಆಸವನ್ತೀ**ತಿ ಕುತೋ ಪನ ಹೇತುತೋ ತೇ ಕಿಲೇಸಾ ಆಸವನ್ತೀತಿ ಆಸವಹೇತುಂ ಪುಚ್ಛತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಕಿಲೇಸಾ ಕುಸಲಪ್ಪವತ್ತಿಂ ನಿವಾರೇತ್ವಾ ಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಾಯ ತಿಟ್ಠನ್ತಾ, ಮಗ್ಗೇನ ಅಸಮುಚ್ಛಿನ್ನಾ ಏವ ವಾ ಆಸವಾನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿಹೇತು ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಅನುಸಯತೋ ವಾ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನತೋ ವಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಕಾಮಾಸವೋ**ತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಸಿದ್ಧೇನ ಕಾಮರಾಗಸಭಾವತ್ತಾ ಕಾಮಾಸವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। ಕತ್ಥಚಿದೇವ ವಿಸಯೇ ದೋಮನಸ್ಸಿತೋ ತಪ್ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ವಿಸಯೇ ತಬ್ಬಿಸಯಬಹುಲೇ ಚ ಭವೇ ಪತ್ಥೇತೀತಿ ಆಹ - **"ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಭವಾಸವೋ"**ತಿ। **ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ದಿಟ್ಠಾಸವೋ**ತಿ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಸಿದ್ಧೇನ ತಂಸಭಾವತ್ತಾ ಅಪರಾಪರಂ ವಾ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಗನ್ಥೇನ್ತಸ್ಸ ದಿಟ್ಠಾಸವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ। **ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ**ತಿ "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ ಅಭಿನಿವಿಸನ್ತಸ್ಸ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರತೋ ಅನೇಕೇಹಿ ಅಕುಸಲೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಸಬ್ಬೇಸಂ ವಾ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮತ್ತಾ ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಸಿದ್ಧೇನ ತಸ್ಸ ಹೇತುಭೂತೋ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ ಸಿದ್ಧೋ ಹೋತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಆಸವಾ ಏವ ಪರಿಬುದ್ಧಾ ವಟ್ಟಸ್ಮಿಂ ಓಹನನ್ತಿ ಓಸಾದೇನ್ತೀತಿ "ಓಘಾ"ತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ವುತ್ತಂ - **"ತಸ್ಸ ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ"**ತಿಆದಿ।

ಅನುಸಯಸಹಗತಾತಿ ಅನುಸಯಭಾವಂ ಅಪ್ಪಟಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಗತಾ ಪವತ್ತಾ, ಅನುಸಯಭೂತಾ ವಾ। **ಅಜ್ಝಾಸಯ**ನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ। **ಅನುಪವಿಟ್ಠಾ**ತಿ ಓಗಾಳ್ಹಾ। **ಹದಯಂ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠನ್ತೀ**ತಿ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಬ್ಭನ್ತರಸಙ್ಖಾತಂ ಹದಯಂ ಆಹನ್ತ್ವಾ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೫) "ಅಬ್ಭನ್ತರಟ್ಠೇನ ಹದಯ"ನ್ತಿ। **ತೇನ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಸಲ್ಲಾ**ತಿ ಯಸ್ಮಾ ಅಜ್ಝಾಸಯಂ ಅನುಪವಿಟ್ಠಾ ಹದಯಂ ಆಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚನ್ತಿ "ಸಲ್ಲಾ"ತಿ। ಪೀಳಾಜನನಂ ದುರುದ್ಧರಣತಾ ಚ ಸಲ್ಲಟ್ಠೋ। "ಏಸೋ ಮೇ ಅತ್ತಾ"ತಿ ಗಹಣಮುಖೇನ "ಏಸೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಗಹಣಂ ಹೋತೀತಿ ದಿಟ್ಠಿಂ ನಿಸ್ಸಾಯಪಿ ಮಾನಂ ಜಪ್ಪೇನ್ತೀತಿ ಆಹ **"ದಿಟ್ಠೋಘೇನ ಮಾನಸಲ್ಲೋ"**ತಿ।

ಪರಿಯಾದಿನ್ನನ್ತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಓಕಾಸಂ ಅದತ್ವಾ ಸಮನ್ತತೋ ಗಹಿತಂ। **ಚತೂಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಸಣ್ಠಹತೀ**ತಿ ಆರಮ್ಮಣಪಚ್ಚಯತಾಯ ಆರಮ್ಮಣಭೂತೇಸು ಚತೂಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಪತಿಟ್ಠಹತಿ। ತಾನಿ ಸರೂಪತೋ ದಸ್ಸೇತಿ **"ರೂಪೇ ವೇದನಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸೂ"**ತಿ। **ನನ್ದೂಪಸೇಚನೇನಾ**ತಿ ಲೋಭಸಹಗತಸ್ಸ ಸಮ್ಪಯುತ್ತಾ ನನ್ದೀ ಸಹಜಾತಕೋಟಿಯಾ , ಇತರಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಯಾ ಉಪಸೇಚನನ್ತಿ ನನ್ದೂಪಸೇಚನಂ, ತೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನೇನ। ಕೇನ ಪನ ತಂ ನನ್ದೂಪಸೇಚನನ್ತಿ ಆಹ - **"ರಾಗಸಲ್ಲೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನಾ"**ತಿ।

ತತ್ಥ **ರಾಗಸಲ್ಲೇನಾತಿ** ರಾಗಸಲ್ಲೇನ ಹೇತುಭೂತೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನೇನ ವಿಞ್ಞಾಣೇನಾತಿ ಇತ್ಥಮ್ಭೂತಲಕ್ಖಣೇ ಕರಣವಚನಂ। **ರೂಪೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀತಿ** ರೂಪಮೇವ ಆರಮ್ಮಣಕರಣವಸೇನ ಉಪಗನ್ತಬ್ಬತೋ, ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾಭಾವತೋ ಚ ರೂಪೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ। ತಿಟ್ಠತಿ ಏತ್ಥಾತಿ ಠಿತಿ। ಪಞ್ಚವೋಕಾರಭವಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಂ ರೂಪಕ್ಖನ್ಧಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ತಿಟ್ಠತಿ। **ದೋಸಸಲ್ಲೇನಾತಿ** ಸಹಜಾತೇನ ದೋಸಸಲ್ಲೇನ। ಯದಾ ವೇದನೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತದಾ ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಯಾವ ನನ್ದಿಯಾ ಉಪಸಿತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವೇದನಾಪಿ ದೋಮನಸ್ಸವೇದನಾವ। ಯದಾ ಚ ಉಪನಿಸ್ಸಯಪಚ್ಚಯಭೂತೇನ ದೋಸಸಲ್ಲೇನ ವೇದನೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ತದಾ ಸಹಜಾತಕೋಟಿಯಾ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಕೋಟಿಯಾ ವಾ ನನ್ದಿಯಾ ಉಪಸಿತ್ತಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ವೇದನಾ ಪನ ತಿಸ್ಸೋಪಿ ತಿಸ್ಸನ್ನಂ ವೇದನಾನಂ ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಸ್ಸಯಭಾವತೋ। ತತ್ಥ ಪಠಮನಯೋ ದೋಮನಸ್ಸಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ವಸೇನ ವುತ್ತೋ। ದುತಿಯೋ ಸಬ್ಬವೇದನಾರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಸೇನಾಪಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಮಾನಸಲ್ಲೇನಾತಿ ಮಾನಸಲ್ಲೇನ ಸಹಜಾತೇನ, ಉಪನಿಸ್ಸಯಭೂತೇನ ವಾ। **ಮೋಹಸಲ್ಲೇನಾತಿ** ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಅನಾದಿಮತಿಸಂಸಾರೇ ಇತ್ಥಿಪುರಿಸಾ ರೂಪಾಭಿರಾಮಾತಿ ರಾಗಸಲ್ಲವಸೇನ ಪಠಮಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಯೋಜಿತಾ। ಸಬ್ಬಾಯಪಿ ವೇದನಾಯ ದುಕ್ಖಪರಿಯಾಯಸಬ್ಭಾವತೋ ದುಕ್ಖಾಯ ಚ ದೋಸೋ ಅನುಸೇತೀತಿ ದೋಸಸಲ್ಲವಸೇನ ದುತಿಯಾ, ಸಞ್ಞಾವಸೇನ "ಸೇಯ್ಯೋಹಮಸ್ಮೀ"ತಿ ಮಞ್ಞನಾ ಹೋತೀತಿ ಮಾನಸಲ್ಲವಸೇನ ತತಿಯಾ, ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಸಮೂಹಘನಂ ದುಬ್ಬಿನಿಬ್ಭೋಗನ್ತಿ ಮೋಹಸಲ್ಲವಸೇನ ಚತುತ್ಥೀ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಯೋಜಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಉಪತ್ಥದ್ಧನ್ತಿ ಓಲುಬ್ಭಾರಮ್ಮಣಭೂತಾಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಹಿ ಉಪತ್ಥಮ್ಭಿತಂ। **ತಞ್ಚ ಕಮ್ಮನ್ತಿ** ಯಂ "ಚೇತನಾ ಚೇತಸಿಕ"ನ್ತಿ ಪುಬ್ಬೇ (ನೇತ್ತಿ॰ ೮೨) ವುತ್ತಂ। **ಇಮೇ ಚ ಕಿಲೇಸಾತಿ** ಇಮೇ ಚ ದಸವತ್ಥುಕಾ ಕಿಲೇಸಾ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

೮೫. ಇದಾನಿ ಆಹಾರಾದಯೋ ನಯಾನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇ ದಿಸಾಭಾವೇನ ವವತ್ಥಪೇತುಂ **"ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ"**ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ, ತಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ। ಪುನ **ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ**ತಿಆದಿ ಆಹಾರಾದೀಸುಯೇವ ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ, ತಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ದಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನನ್ತಿ** ಏಕದೇಸೇಸು ಸಮುದಾಯವೋಹಾರೇನ ವುತ್ತಂ। ಸಮುದಾಯೇಸು ಹಿ ಪವತ್ತಾ ಸಮಞ್ಞಾ ಅವಯವೇಸುಪಿ ದಿಸ್ಸತಿ , "ಯಥಾ ಪಟೋ ದಡ್ಢೋ, ಸಮುದ್ದೋ ದಿಟ್ಠೋ"ತಿ ಚ। **ಏಕೋ ಅತ್ಥೋತಿ** ಏಕಸ್ಸ ಅತ್ಥಸ್ಸ ನಿಪ್ಫಾದನತೋ ವುತ್ತಂ। **ಬ್ಯಞ್ಜನಮೇವ ನಾನನ್ತಿ** ಏತ್ಥ ಬ್ಯಞ್ಜನಗ್ಗಹಣೇನ ಬ್ಯಞ್ಜನತ್ಥೋಪಿ ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ದಸಹಿಪಿ ಸುತ್ತಪದೇಹಿ ಸವತ್ಥುಕಾ ತಣ್ಹಾ ವುತ್ತಾ। ತಣ್ಹಾ ಚ ರಾಗಚರಿತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಖಿಪ್ಪಂ ದೂಸೇತೀತಿ ಆಹ - **"ಇಮೇ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ"**ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಪಠಮದಿಸಾಭಾವೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ ರಾಗಚರಿತಸ್ಸ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ, ಏವಂ ದುತಿಯದಿಸಾಭಾವೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ ದೋಸಚರಿತಸ್ಸ। ತತಿಯಚತುತ್ಥದಿಸಾಭಾವೇನ ವುತ್ತಧಮ್ಮಾ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಸ್ಸ ಮನ್ದಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಸ್ಸ ಚ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಾ ವುತ್ತಾ। ಸೇಸಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸಭಾವೋ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಆಹಾರವಿಪಲ್ಲಾಸಾದಯೋ ಯದಿಪಿ ಸಬ್ಬೇಹಿ ತೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಯಥಾರಹಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಾ ಪಹಾತಬ್ಬಾ ಚ। ಯಸ್ಸ ಪನ ದುಕ್ಖಾನುಪಸ್ಸನಾ ಪುರಿಮೇ ಆಹಾರದ್ವಯೇ ದುಕ್ಖಾಕಾರೇನ ಬಹುಲಂ ಪವತ್ತತಿ, ತಸ್ಸ ವಸೇನ ಯೋ ಚ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ, ಯೋ ಚ ಫಸ್ಸೋ ಆಹಾರೋ, ಇಮೇ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಪರಿಞ್ಞಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ವುತ್ತಂ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸು। ಏವಞ್ಚೇತಂ, ನ ಅಞ್ಞಥಾ। ನ ಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಯ ಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಾನಂ ಪರಿಞ್ಞೇಯ್ಯಪಹಾತಬ್ಬೇಸು ಕೋಚಿ ನಿಯಮೋ ಸಮ್ಭವತಿ। **ಇತಿ ಸಬ್ಬೇ ಲೋಕವಟ್ಟಾನುಸಾರಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ತೇ ಲೋಕಾ ತೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹೀತಿ** ನಿಗಮನಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಇತಿ ಏವಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಸಬ್ಬೇ ಆಹಾರಾದಯೋ ಲೋಕಸಙ್ಖಾತವಟ್ಟಾನುಸಾರಿನೋ ಧಮ್ಮಾ ತೇ ಲೋಕಭೂತಾ ವಟ್ಟತೋ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ತೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಹೀತಿ।

೮೯. ಏವಂ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇ ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮೇ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ವೋದಾನಪಕ್ಖೇ ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮೇ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ"**ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ದಿಬ್ಬಬ್ರಹ್ಮಅರಿಯಆನೇಞ್ಜವಿಹಾರೋತಿ **ಚತ್ತಾರೋ ವಿಹಾರಾ।** ಮಾನಪ್ಪಹಾನಆಲಯಸಮುಗ್ಘಾತಅವಿಜ್ಜಾಪಹಾನಭವೂಪಸಮಾ **ಚತ್ತಾರೋ ಅಚ್ಛರಿಯಾ ಅಬ್ಭುತಾ ಧಮ್ಮಾ,** ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಾದೀನಿ **ಚತ್ತಾರಿ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾನಿ।** ಛನ್ದಸಮಾಧಿಭಾವನಾದಯೋ **ಚತಸ್ಸೋ ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ।** ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ತಪಸಙ್ಖಾತೋ ಪುಞ್ಞಧಮ್ಮೋ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಭಾವನಾ ಸಬ್ಬೂಪಧಿಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಚಾತಿ **ಚತ್ತಾರೋ ಸುಖಭಾಗಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ** ವೇದಿತಬ್ಬಾತಿ।

ಪಠಮಾ ಪಟಿಪದಾತಿಆದಿ ಪಟಿಪದಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ಅಭೇದಸನ್ದಸ್ಸನಂ। ಯದಿ ಏವಂ ಕಸ್ಮಾ ವಿಸುಂ ಗಹಣಂ ಕತನ್ತಿ? ದಸವತ್ಥುಕಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಪುಞ್ಜಸ್ಸ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪಟಿಪದಾದಿದಸಕನಿದ್ದೇಸೋ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ - "ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ"ತಿಆದಿ (ನೇತ್ತಿ॰ ೮೭)। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಚತೂಸು ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇಸು "ಇದಂ ನಾಮ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಇಮಾಯ ಏವ ಪಟಿಪದಾಯ ಇಜ್ಝತೀ"ತಿ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ, ತಥಾಪಿ ಪಠಮಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಸಮ್ಭವವಸೇನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ - **"ಪಠಮಾ ಪಟಿಪದಾ, ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನ"**ನ್ತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಆಹಾರವಿಪಲ್ಲಾಸಾದೀನಂ ವಿಯ ಪಟಿಪದಾಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀನಂ ಅತ್ಥತೋ ನಾನತ್ತಂ ನತ್ಥಿ। ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾನಿಯೇವ ಹಿ ತಥಾ ತಥಾ ಪಟಿಪಜ್ಜಮಾನಾನಿ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾದಿನಾಮಕಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇ "ಪಠಮೇ ಆಹಾರೇ ಪಠಮೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ"ತಿಆದಿನಾ ಅಧಿಕರಣಭೇದೇನ ವುತ್ತಂ, ಏವಂ ಅಧಿಕರಣಭೇದಂ ಅಕತ್ವಾ "ಪಠಮಾ ಪಟಿಪದಾ, ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಅನ್ಧಸ್ಸ ಪಬ್ಬತಾರೋಹನಂ ವಿಯ ಕದಾಚಿದೇವ ಉಪ್ಪಜ್ಜನಕಂ **ಅಚ್ಛರಿಯಂ,** ಅಚ್ಛರಾಯೋಗ್ಗಂ ಅಚ್ಛರಿಯನ್ತಿ ಪೋರಾಣಾ। ಅಭೂತಪುಬ್ಬಂ ಭೂತನ್ತಿ **ಅಬ್ಭುತಂ।** ಉಭಯಮ್ಪೇತಂ ವಿಮ್ಹಯಾವಹಸ್ಸ ಅಧಿವಚನಂ। ನ ಹಿ ಮಾನಪ್ಪಹಾನಾದಿತೋ ಅಞ್ಞಂ ದುರಭಿಸಮ್ಭವತರಂ ವಿಮ್ಹನೀಯಞ್ಚ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅಧಿತಿಟ್ಠತಿ ಏತೇನ, ಏತ್ಥ ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಮತ್ತಮೇವ ವಾ ತನ್ತಿ **ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ।** ಸಚ್ಚಞ್ಚ ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ, ಸಚ್ಚಸ್ಸ ವಾ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ, ಸಚ್ಚಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ವಾ **ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಂ।** ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಸಮಾಧಿ ಏವ ಭಾವೇತಬ್ಬತಾಯ **ಸಮಾಧಿಭಾವನಾ।** ಸುಖಂ ಭಜತೀತಿ **ಸುಖಭಾಗಿಯೋ,** ಸುಖಭಾಗಸ್ಸ ವಾ ಸುಖಕೋಟ್ಠಾಸಸ್ಸ ಹಿತೋತಿ ಸುಖಭಾಗಿಯೋ। ಏಕಸ್ಸಪಿ ಸತ್ತಸ್ಸ ಅಸುಭಭಾವನಾದಯೋ ವಿಯ ಏಕದೇಸೇ ಅವತ್ತಿತ್ವಾ ಅನವಸೇಸಪರಿಯಾದಾನತೋ ನತ್ಥಿ ಏತಿಸ್ಸಾ ಪಮಾಣನ್ತಿ **ಅಪ್ಪಮಞ್ಞಾ।**

ಪಠಮಾ ಪಟಿಪದಾ ಭಾವಿತಾ ಬಹುಲೀಕತಾ ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತೀತಿ ಪಠಮಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಭಾವನಾಬಹುಲೀಕಾರೋ ಪಠಮಸ್ಸ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಭಾವನಾಪಾರಿಪೂರೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಯಥಾ ಹಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಭಾವಿತೇ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದಯೋ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ ಸಬ್ಬೇಪಿ ಭಾವಿತಾ ಏವ ಹೋನ್ತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

ಕಾಯಾನುಪಸ್ಸನಾಯ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ಉಜುವಿಪಚ್ಚನೀಕಭಾವತೋ **"ಪಠಮೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೋ ಭಾವಿತೋ ಬಹುಲೀಕತೋ ಕಾಮಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತೀ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಥಾ ಪೀತಿಪಟಿಸಂವೇದನಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ದುತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಸಪ್ಪೀತಿಕಸ್ಸ ದುತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ಅಭಿಪ್ಪಮೋದನವಸೇನ ಪವತ್ತಮಾನಂ ತತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಉಕ್ಕಂಸಗತಸುಖಸ್ಸ ತತಿಯಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಅನಿಚ್ಚವಿರಾಗಾದಿವಸೇನ ಪವತ್ತಿಯಾ ಸಙ್ಖಾರೇಸು ಉಪೇಕ್ಖಕಂ ಚತುತ್ಥಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಭಾವತೋ ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಸ್ಸ ಪಾರಿಪೂರಿಯಾ ಸಂವತ್ತತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ರೂಪಾವಚರಪಠಮಜ್ಝಾನಂ ರೂಪಾವಚರಸಮಾಪತ್ತೀನಂ, ದುತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಾದಿದೂರೀಭಾವೇನ ಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರಾನಂ, ತತಿಯಜ್ಝಾನಂ ಪೀತಿವಿರಾಗೇನ ಸುಖೇನ ವಿಪಸ್ಸನಾಯ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭೂತಂ ಅರಿಯವಿಹಾರಾನಂ, ಚತುತ್ಥಜ್ಝಾನಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಸತಿಪಾರಿಸುದ್ಧಿಆನೇಞ್ಜಪ್ಪತ್ತಂ ಆನೇಞ್ಜವಿಹಾರಾನಂ ವಿಸೇಸತೋ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ "**ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಭಾವಿತಂ ಬಹುಲೀಕತಂ ಪಠಮಂ ವಿಹಾರಂ ಪರಿಪೂರೇತೀ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ಇತಿ ಯೋ ಯಸ್ಸ ವಿಸೇಸಪಚ್ಚಯೋ, ಸೋ ತಂ ಪರಿಪೂರೇತೀತಿ ವುತ್ತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ।

೮೭. ಇದಾನಿ ಪಟಿಪದಾದಯೋ ವೋದಾನಪಕ್ಖೇ ದಿಸಾಭಾವೇನ ವವತ್ಥಪೇತುಂ "**ತತ್ಥ ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ। ಪುನ "**ಪಠಮಾ ಪಟಿಪದಾ**"ತಿಆದಿ ಪಟಿಪದಾಚತುಕ್ಕಾದೀಸು ಯೇನ ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ವೋದಾನಂ, ತಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಆರದ್ಧಂ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ಯದಿಪಿ ತೀಸು ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇಸು "ಇದಂ ನಾಮ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಂ ಇಮಾಯ ಏವ ಪಟಿಪದಾಯ ಇಜ್ಝತೀ"ತಿ ನಿಯಮೋ ನತ್ಥಿ। ಯೇಸಂ ಪನ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಪುರಿಮಾಹಿ ದ್ವೀಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೇನ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೋ। ತಥಾ ಯಸ್ಸ ತತಿಯಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಸುಞ್ಞತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ, ಯಸ್ಸ ಚ ಚತುತ್ಥಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತವಿಮೋಕ್ಖಮುಖೇನ ಅರಿಯಮಗ್ಗಾಧಿಗಮೋ, ತೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ವಸೇನ ಅಯಂ ಪಟಿಪದಾವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಸಂಸನ್ದನಾ। ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾದೀಹಿ ವಿಮೋಕ್ಖಮುಖಸಂಸನ್ದನಾಯಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತೇಸಂ ವಿಕ್ಕೀಳಿತನ್ತಿ ತೇಸಂ ಅಸನ್ತಾಸನಜವಪರಕ್ಕಮಾದಿವಿಸೇಸಯೋಗೇನ ಸೀಹಾನಂ ಬುದ್ಧಾನಂ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಾನಂ ಬುದ್ಧಸಾವಕಾನಞ್ಚ ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ವಿಹರಣಂ। ಯದಿದಂ ಆಹಾರಾದಿಕಿಲೇಸವತ್ಥುಸಮತಿಕ್ಕಮನಮುಖೇನ ಸಪರಸನ್ತಾನೇ ಪಟಿಪದಾದಿಸಮ್ಪಾದನಾ। ಇದಾನಿ ಆಹಾರಾದೀನಂ ಪಟಿಪದಾದೀಹಿ ಯೇನ ಸಮತಿಕ್ಕಮನಂ, ತಂ ನೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ ತೇಸಂ ಪಟಿಪಕ್ಖಭಾವೋ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೋ ಪಹಾಯಕಭಾವೋ ಚ ಆಹಾರವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀನಞ್ಚೇತ್ಥ ಪಹಾತಬ್ಬಭಾವೋ ತಪ್ಪಟಿಬನ್ಧಛನ್ದರಾಗವಸೇನ ದಟ್ಠಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ "**ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ಭಾವನಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಚಾ**"ತಿಆದಿ ತಸ್ಸಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - **ತೇಸಂ ವಿಕ್ಕೀಳಿತ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥ ಯದೇತಂ ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ನಾಮ ಭಾವೇತಬ್ಬಾನಂ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾನಂ ಭಾವನಾ, ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಾನಂ ಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಂ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಚ। ತಥಾ ಪಹಾತಬ್ಬಸ್ಸ ದಸವತ್ಥುಕಸ್ಸ ಕಿಲೇಸಪುಞ್ಜಸ್ಸ ತದಙ್ಗಾದಿವಸೇನ ಪಹಾನಂ ಬ್ಯನ್ತಿಕಿರಿಯಾ ಅನವಸೇಸನನ್ತಿ। ಇದಾನಿ ತಂ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ "**ಇನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ವಿಕ್ಕೀಳಿತಂ ವಿಪರಿಯಾಸಾನಧಿಟ್ಠಾನ**"ನ್ತಿ ಆಹ।

ಇನ್ದ್ರಿಯಾಧಿಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಂ ಪವತ್ತನಂ ಭಾವನಾ ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾ ಚ। **ವಿಪರಿಯಾಸಾನಧಿಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾನಂ ಅಪವತ್ತನಂ ಪಹಾನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನಂ। **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸದ್ಧಮ್ಮಗೋಚರೋ**ತಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಚೇತ್ಥ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಗೋಚರಭೂತಾನಿ ಪವತ್ತಿಹೇತೂತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾನಿ ಸದ್ಧಿನ್ದ್ರಿಯಾದೀನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವಿಪರಿಯಾಸಾ ಕಿಲೇಸಗೋಚರೋ**ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖಸ್ಸ ಪವತ್ತಿಟ್ಠಾನಂ ಪವತ್ತಿಹೇತೂತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮೀ**ತಿ ಯಾಯಂ "ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ"ತಿಆದಿನಾ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೇ ದಸನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ, "ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ"ತಿಆದಿನಾ ವೋದಾನಪಕ್ಖೇಪಿ ದಸನ್ನಂ ಚತುಕ್ಕಾನಂ ತಣ್ಹಾಚರಿತಾದೀನಂ ಉಪಕ್ಕಿಲೇಸವೋದಾನವಿಭಾವನಾಮುಖೇನ ನಿದ್ಧಾರಣಾ, ಅಯಂ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿ ನಾಮ।

೮೮. ಇದಾನಿ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿಪುಗ್ಗಲತ್ತಯವಸೇನ ತಿಪುಕ್ಖಲನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿಂ ವಿಭಾವೇತುಕಾಮೋ ಯಸ್ಮಾ ಪನ ನಯಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಾನುಪ್ಪವೇಸಸ್ಸ ಇಚ್ಛಿತತ್ತಾ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತನಯತೋ ತಿಪುಕ್ಖಲನಯೋ ನಿಗ್ಗಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗತೋ ಚತ್ತಾರೋ ಪುಗ್ಗಲೇ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿಂ ನಿದ್ದಿಸಿತ್ವಾ ತತೋ ಏವ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿಪುಗ್ಗಲತ್ತಯೇ ನಿದ್ಧಾರೇತುಂ "**ತತ್ಥ ಯೇ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯಾ**"ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಇಮೇ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ**ತಿ ಇಮೇ ಪುರಿಮಾನಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪಟಿಪದಾನಂ ವಸೇನ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ। ಏಸ ನಯೋ ಇತರತ್ಥಾಪಿ। ಪುನ "**ತತ್ಥ ಯೇ ದುಕ್ಖಾಯ**

ಪಟಿಪದಾಯಾ"ತಿಆದಿ ಯಥಾವುತ್ತಪುಗ್ಗಲಚತುಕ್ಕತೋ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಆದಿಪುಗ್ಗಲತ್ತಯಂ ನಿದ್ಧಾರೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಯೋ ಸಾಧಾರಣಾಯಾ**ತಿ ದುಕ್ಖಾಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ, ಸುಖಾಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯಾತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। ಕಥಂ ಪನ ಪಟಿಪದಾದ್ವಯಂ ಏಕಸ್ಸ ಸಮ್ಭವತೀತಿ? ನಯಿದಮೇವಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಏಕಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಏಕಸ್ಮಿಂ ದ್ವೇ ಪಟಿಪದಾ ಸಮ್ಭವನ್ತೀತಿ। ಯಥಾವುತ್ತಾಸು ಪನ ದ್ವೀಸು ಪಟಿಪದಾಸು ಯೋ ಯಾಯ ಕಾಯಚಿ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ಅಯಂ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂತಿ ಅಯಮೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ **ಅಟ್ಠಸಾಲಿನಿಯಂ** (ಧ॰ ಸ॰ ಅಟ್ಠ॰ ೩೫೦) ಪಟಿಪದಾ ಚಲತಿ ನ ಚಲತೀತಿ ವಿಚಾರಣಾಯಂ "ಚಲತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಏಕಸ್ಸಪಿ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಝಾನನ್ತರಮಗ್ಗನ್ತರೇಸು ಪಟಿಪದಾಭೇದೋ ಇಚ್ಛಿತೋವಾತಿ।

"ತತ್ಥ ಭಗವಾ"ತಿಆದಿನಾ ದೇಸನಾವಿಭಾಗೇಹಿಪಿ ತಮೇವ ಪುಗ್ಗಲವಿಭಾಗಂ ವಿಭಾವೇತಿ। ತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಮೇವ। ತತ್ಥ **ಅಧಿಚಿತ್ತ**ನ್ತಿ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಞ್ಚಾತಿ **ಚ**-ಸದ್ದೋ ಲುತ್ತನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ತೇನ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಞ್ಚ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಞ್ಚ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಪಞ್ಞಪೇತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಧಿಸೀಲ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಂ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಂ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಞ್ಚಾತಿ ಯೋಜೇತಬ್ಬಂ।

ಚತ್ತಾರಿ ಹುತ್ವಾ ತೀಣಿ ಭವನ್ತೀತಿ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೇನ ವುತ್ತಂ, ಚತ್ತಾರೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ಹುತ್ವಾ ತಯೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ಹೋನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋತಿ ಅಯಂ ಅಕುಸಲಮೂಲಾದಿದ್ವಾದಸತ್ತಿಕಸಙ್ಗಹೋ ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಂಕಿಲೇಸೋತಿ ಕತ್ವಾ। **ಇದಂ ವೋದಾನ**ನ್ತಿ ಏತ್ಥಾಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ತೀಣಿ ಹುತ್ವಾ ದ್ವೇ ಭವನ್ತೀತಿ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟನಯಸ್ಸ ದಿಸಾಭೂತಧಮ್ಮದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನೇವಾಹ - **"ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚಾ"**ತಿಆದಿ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ನಯಾನಂ ಉದ್ದೇಸಾನುಕ್ಕಮೇನ ನಿದ್ದೇಸೋ ನ ಕತೋತಿ? ನಯಾನಂ ನಯೇಹಿ ಸಮ್ಭವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ಪಠಮನಯತೋ ಹಿ ಪುಗ್ಗಲಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ತತಿಯನಯಸ್ಸ, ತತಿಯನಯತೋ ಚ ದುತಿಯನಯಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಪಠಮನಯಾನನ್ತರಂ ತತಿಯನಯೋ, ತತಿಯನಯಾನನ್ತರಞ್ಚ ದುತಿಯನಯೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋ। ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನವಸೇನ ಪನ ತತಿಯನಯತೋ ದುತಿಯನಯೋ, ದುತಿಯನಯತೋ ಪಠಮನಯೋಪಿ ಸಮ್ಭವತೀತಿ ಇಮಸ್ಸ ವಿಸೇಸಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಅನ್ತೇ "ತಣ್ಹಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ಪಠಮನಯಸ್ಸ ಭೂಮಿ ದಸ್ಸಿತಾ। ತೇನೇವ ಹಿ "ಚತ್ತಾರಿ ಹುತ್ವಾ ತೀಣಿ ಭವನ್ತಿ, ತೀಣಿ ಹುತ್ವಾ ದ್ವೇ ಭವನ್ತೀ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯದಿ ಏವಂ "ದ್ವೇ ಹುತ್ವಾ ಚತ್ತಾರಿ ಭವನ್ತಿ, ದ್ವೇ ಹುತ್ವಾ ತೀಣಿ ಭವನ್ತಿ, ತೀಣಿ ಹುತ್ವಾ ಚತ್ತಾರಿ ಭವನ್ತೀ"ತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ನಯೋ ವತ್ತಬ್ಬೋ ಸಿಯಾತಿ? ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಅಯಂ ಪನ ನಯೋ ಅತ್ಥತೋ ದಸ್ಸಿತೋ ಏವಾತಿ ಕತ್ವಾ ನ ವುತ್ತೋ। ಯಸ್ಮಾ ತಿಣ್ಣಂ ಅತ್ಥನಯಾನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಅನುಪ್ಪವೇಸೋ ಇಚ್ಛಿತೋ, ಸತಿ ಚ ಅನುಪ್ಪವೇಸೇ ತತೋ ವಿನಿಗ್ಗಮೋಪಿ ಸಮ್ಭವತಿ ಏವಾತಿ। ಅಯಞ್ಚ ಅತ್ಥೋ **ಪೇಟಕೋಪದೇಸೇನ** ವಿಭಾವೇತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥಾಯಂ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ವಿಭಾವನಾ - ಚತ್ತಾರೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ದುವಿಧೋ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೋ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಚ। ತಥಾ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋತಿ। ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೋ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೋ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಪನ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯೋ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ। ಇತಿ ಇಮಾಸು ಪಟಿಪದಾಸು ಯಥಾರಹಂ ರಿತೇಹಿ ತಣ್ಹಾಚರಿತದಿಟ್ಠಿಚರಿತೇಹಿ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ ತಪ್ಪಟಿಬನ್ಧಛನ್ದರಾಗಪ್ಪಹಾನೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ। ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನೇ ಭಾವೇತ್ವಾ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ದಟ್ಠಬ್ಬಾತಿ ಸಬ್ಬೋ ಯಥಾವುತ್ತನಯೋ ಅನುಗನ್ತಬ್ಬೋ।

ತತ್ಥಾಯಂ ಪಾಳಿ - ತತ್ಥ ಯೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ಸತ್ತಾ, ತೇ ಕಾಮೇಸು ದೋಸದಿಟ್ಠೀ, ನ ಚ ಯೇ ಕಾಮೇಸು ಅನುಸಯಾ ಸಮೂಹತಾ, ತೇ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗಮನುಯುತ್ತಾ ವಿಹರನ್ತಿ। ತೇಸಂ ಸತ್ಥಾ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಅಞ್ಞತರೋ ವಾ ಗರುಟ್ಠಾನಿಯೋ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ "ಕಾಮೇಹಿ ನತ್ಥಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ, ತೇ ಚ ಪುಬ್ಬೇಯೇವ ಕಾಮೇಹಿ ಅನತ್ಥಿಕಾ , ಇತಿ ಕಾಮೇ ಅಪ್ಪಕಸಿರೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ, ತೇ ಚೇತಸಿಕೇನ ದುಕ್ಖೇನ ಅನಜ್ಝೋಸಿತಾ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ "ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ। ಯೇ ಪನ ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ಸತ್ತಾ, ತೇ ಕಾಮೇಸು ಅಜ್ಝೋಸಿತಾ, ತೇಸಂ ಸತ್ಥಾ ವಾ ಧಮ್ಮಂ ದೇಸೇತಿ ಅಞ್ಞತರೋ ವಾ ಭಿಕ್ಖು "ಕಾಮೇಹಿ ನತ್ಥಿ ಅತ್ಥೋ"ತಿ, ತೇ ಪಿಯರೂಪಂ ದುಕ್ಖೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ "ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ"ತಿ। ಇತಿ ಇಮೇ ಸಬ್ಬೇ ಸತ್ತಾ ದ್ವೀಸು ಪಟಿಪದಾಸು ಸಮೋಸರಣಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ದುಕ್ಖಾಯಞ್ಚ ಸುಖಾಯಞ್ಚ।

ತತ್ಥ ಯೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ಸತ್ತಾ, ತೇ ದ್ವಿಧಾ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಚ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಚ। ತತ್ಥ ಯೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ಸತ್ತಾ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ತೇ ಸುಖೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ, ಖಿಪ್ಪಞ್ಚ ಅಭಿಸಮೇನ್ತಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ - "ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ"ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತಾ ಸತ್ತಾ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಪಠಮಂ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪಾದಾಯ ದನ್ಧತರಂ ಅಭಿಸಮೇನ್ತಿ, ತೇ ಸುಖೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ, ದನ್ಧಞ್ಚ ಅಭಿಸಮೇನ್ತಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ - "ಸುಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ"ತಿ। ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ಸತ್ತಾ ದುವಿಧಾ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಚ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಚ। ತತ್ಥ ಯೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ಸತ್ತಾ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಾ, ತೇ ದುಕ್ಖೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ, ಖಿಪ್ಪಞ್ಚ ಅಭಿಸಮೇನ್ತಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ - "ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ"ತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತಾ ಸತ್ತಾ ಮುದಿನ್ದ್ರಿಯಾ ಪಠಮಂ ತಿಕ್ಖಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಉಪಾದಾಯ ದನ್ಧತರಂ ಅಭಿಸಮೇನ್ತಿ, ತೇ ದುಕ್ಖೇನ ಪಟಿನಿಸ್ಸಜ್ಜನ್ತಿ, ದನ್ಧಞ್ಚ ಅಭಿಸಮೇನ್ತಿ। ತೇನ ವುಚ್ಚತಿ - "ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ"ತಿ। ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾಯೋ ಅಪಞ್ಚಮಾ ಅಛಟ್ಠಾ। ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ನಿಬ್ಬುತಾ ನಿಬ್ಬಾಯನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸನ್ತಿ ವಾ ಇಮಾಹಿ ಚತೂಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ ಅನಞ್ಞಾಹಿ, ಅಯಂ ಪಟಿಪದಾ ಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗೇನ ಕಿಲೇಸೇ ನಿದ್ದಿಸತಿ। ಯಾ ಚತುಕ್ಕಮಗ್ಗೇನ ಅರಿಯಧಮ್ಮೇಸು ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತೋ ನಾಮ ನಯೋ।

ತತ್ರಿಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ, ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಉಪಾದಾನಾ ಯೋಗಾ ಗನ್ಥಾ ಆಸವಾ ಓಘಾ ಸಲ್ಲಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ ಅಗತಿಗಮನಾನೀತಿ ಏವಂ ಇಮಾನಿ ಸಬ್ಬಾನಿ ದಸ ಪದಾನಿ। ಅಯಂ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಸಂಸನ್ದನಾ।

ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ, ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ, ಯೋ ಚ ಫಸ್ಸೋ ಆಹಾರೋ, ಇಮೇ ತಣ್ಹಾಚರಿತೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಯೋ ಚ ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ, ಯೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋ, ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಾ।

ತತ್ಥ ಪಠಮೋ ಆಹಾರೋ ಪಠಮೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ದುತಿಯೋ ಆಹಾರೋ ದುತಿಯೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ತತಿಯೋ ಆಹಾರೋ ತತಿಯೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಚತುತ್ಥೋ ಆಹಾರೋ ಚತುತ್ಥೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ, ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ ಅಪಞ್ಚಮಾ ಅಛಟ್ಠಾ। ಇದಞ್ಚ ಪಮಾಣಾ ಚತ್ತಾರೋ ಆಹಾರಾ।

ತತ್ಥ ಪಠಮೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ ಕಾಮೇ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಇದಂ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ। ದುತಿಯೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ ಅನಾಗತಂ ಭವಂ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಇದಂ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ। ತತಿಯೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ ವಿಪರೀತದಿಟ್ಠಿಂ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಇದಂ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ। ಚತುತ್ಥೇ ವಿಪಲ್ಲಾಸೇ ಠಿತೋ ಖನ್ಧೇ ಅತ್ತತೋ ಉಪಾದಿಯತಿ, ಇದಂ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ।

ತತ್ಥ ಕಾಮುಪಾದಾನೇ ಠಿತೋ ಕಾಮೇ ಅಭಿಜ್ಝಾಯ ಗನ್ಥತಿ, ಅಯಂ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೋ। ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನೇ ಠಿತೋ ಬ್ಯಾಪಾದಂ ಗನ್ಥತಿ, ಅಯಂ ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೋ। ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನೇ ಠಿತೋ ಪರಾಮಾಸಂ ಗನ್ಥತಿ, ಅಯಂ ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೋ। ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನೇ ಠಿತೋ ಪಪಞ್ಚೇನ್ತೋ ಗನ್ಥತಿ, ಅಯಂ ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೋ।

ತಸ್ಸ ಗನ್ಥಗನ್ಥಿತಾ ಕಿಲೇಸಾ ಆಸವನ್ತಿ। ಕಿಂ ಪನ ವುಚ್ಚತಿ ಆಸವನ್ತೀತಿ? ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾ। ಯೇ ವಿಪ್ಪಟಿಸಾರಾ, ತೇ ಅನುಸಯಾ। ತತ್ಥ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಕಾಮಾಸವೋ, ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಭವಾಸವೋ, ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ದಿಟ್ಠಾಸವೋ, ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸಕಾಯಗನ್ಥೇನ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ।

ತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಆಸವಾ ವೇಪುಲ್ಲಂ ಗತಾ ಓಘಾ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನ ವುಚ್ಚನ್ತಿ "ಓಘಾ"ತಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮಾಸವೋ ಕಾಮೋಘೋ, ಭವಾಸವೋ ಭವೋಘೋ, ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ, ದಿಟ್ಠಾಸವೋ ದಿಟ್ಠೋಘೋ।

ತೇ ಚತ್ತಾರೋ ಓಘಾ ಆಸಯಮನುಪವಿಟ್ಠಾ ಅನುಸಯಸಹಗತಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಸಲ್ಲಾತಿ ಹದಯಮಾಹಚ್ಚ ತಿಟ್ಠನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಕಾಮೋಘೋ ರಾಗಸಲ್ಲಂ, ಭವೋಘೋ ದೋಸಸಲ್ಲಂ, ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ ಮೋಹಸಲ್ಲಂ, ದಿಟ್ಠೋಘೋ ದಿಟ್ಠಿಸಲ್ಲಂ।

ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಸಲ್ಲೇಹಿ ಪರಿಯಾದಿನ್ನಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಚತೂಸು ಧಮ್ಮೇಸು ತಿಟ್ಠತಿ ರೂಪೇ ವೇದನಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ಸಙ್ಖಾರೇಸು। ಇಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ। ತತ್ಥ ರಾಗಸಲ್ಲೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನಂ ರೂಪೂಪಗಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಿಟ್ಠತಿ। ದೋಸಸಲ್ಲೇನ ವೇದನೂಪಗಂ। ಮೋಹಸಲ್ಲೇನ ಸಞ್ಞೂಪಗಂ। ದಿಟ್ಠಿಸಲ್ಲೇನ ನನ್ದೂಪಸೇಚನಂ ಸಙ್ಖಾರೂಪಗಂ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ತಿಟ್ಠತಿ।

ಚತೂಹಿ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತೀಹಿ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ ಛನ್ದಾ ದೋಸಾ ಭಯಾ ಮೋಹಾ। ರಾಗೇನ ಛನ್ದಾ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ದೋಸೇನ ದೋಸಾ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಮೋಹೇನ ಮೋಹಾ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ದಿಟ್ಠಿಯಾ ಭಯಾ ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಇತಿ ಇಮಾನಿ ಚ ಕಮ್ಮಾನಿ ಇಮೇ ಚ ಕಿಲೇಸಾ ಅಯಂ ಸಂಸಾರಹೇತು।

ತತ್ಥಿಮಾ ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ ಕಬಳೀಕಾರೋ ಆಹಾರೋ "ಅಸುಭೇ ಸುಭ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಕಾಮುಪಾದಾನಂ ಕಾಮಯೋಗೋ ಅಭಿಜ್ಝಾಕಾಯಗನ್ಥೋ ಕಾಮಾಸವೋ ಕಾಮೋಘೋ ರಾಗಸಲ್ಲಂ ರೂಪೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಛನ್ದಾ ಅಗತಿಗಮನಂ, ಅಯಂ ಪಠಮಾ ದಿಸಾ।

ಫಸ್ಸೋ ಆಹಾರೋ "ದುಕ್ಖೇ ಸುಖ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಸೀಲಬ್ಬತುಪಾದಾನಂ ಭವಯೋಗೋ ಬ್ಯಾಪಾದಕಾಯಗನ್ಥೋ ಭವಾಸವೋ ಭವೋಘೋ ದೋಸಸಲ್ಲಂ ವೇದನೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ದೋಸಾ ಅಗತಿಗಮನಂ, ಅಯಂ ದುತಿಯಾ ದಿಸಾ।

ಮನೋಸಞ್ಚೇತನಾಹಾರೋ "ಅನತ್ತನಿ ಅತ್ತಾ"ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ದಿಟ್ಠುಪಾದಾನಂ ದಿಟ್ಠಿಯೋಗೋ ಪರಾಮಾಸಕಾಯಗನ್ಥೋ ದಿಟ್ಠಾಸವೋ ದಿಟ್ಠೋಘೋ ದಿಟ್ಠಿಸಲ್ಲಂ ಸಞ್ಞೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಭಯಾ ಅಗತಿಗಮನಂ, ಅಯಂ ತತಿಯಾ ದಿಸಾ।

ವಿಞ್ಞಾಣಾಹಾರೋ "ಅನಿಚ್ಚೇ ನಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ ಅತ್ತವಾದುಪಾದಾನಂ ಅವಿಜ್ಜಾಯೋಗೋ ಇದಂಸಚ್ಚಾಭಿನಿವೇಸೋಕಾಯಗನ್ಥೋ ಅವಿಜ್ಜಾಸವೋ ಅವಿಜ್ಜೋಘೋ ಮೋಹಸಲ್ಲಂ ಸಙ್ಖಾರೂಪಗಾ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿ ಮೋಹಾ ಅಗತಿಗಮನಂ, ಅಯಂ ಚತುತ್ಥೀ ದಿಸಾ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ದಸನ್ನಂ ಸುತ್ತಾನಂ ಪಠಮೇನ ಪದೇನ ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಆಲೋಕನಂ, ದುತಿಯೇನ ಪದೇನ ದುತಿಯಾಯ ದಿಸಾಯ, ತತಿಯೇನ ಪದೇನ ತತಿಯಾಯ ದಿಸಾಯ, ಚತುತ್ಥೇನ ಪದೇನ ಚತುತ್ಥಿಯಾ ದಿಸಾಯ ಆಲೋಕನಂ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಿಸಾ ಆಲೋಕನಾ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸಾ ಚತೂಸು ಪದೇಸು ಪಕ್ಖಿಪಿತಬ್ಬಾ। ಅಯಂ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೋ।

ಚತಸ್ಸೋ ಪಟಿಪದಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಝಾನಾನಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ವಿಹಾರಾ ದಿಬ್ಬೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಅರಿಯೋ ಆನೇಞ್ಜೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಅಚ್ಛರಿಯಾ ಅಬ್ಭುತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಸಮಾಧಯೋ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಧಮ್ಮಾ ಸುಖಭಾಗಿಯಾ ನಾಞ್ಞತ್ರ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ನಾಞ್ಞತ್ರ ತಪಸಾ ನಾಞ್ಞತ್ರ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಾ ನಾಞ್ಞತ್ರ ಸಬ್ಬನಿಸ್ಸಗ್ಗಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ।

ತತ್ಥ ದುಕ್ಖಾ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ಭಾವಿಯಮಾನಾ ಬಹುಲೀಕರಿಯಮಾನಾ ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಪಠಮಂ ಝಾನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಪಠಮಂ ವಿಹಾರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಪಠಮೋ ವಿಹಾರೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಪಠಮಂ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಪಠಮಂ ಅಚ್ಛರಿಯಂ ಅಬ್ಭುತಂ ಧಮ್ಮಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಪಠಮೋ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಪಠಮಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಪಠಮಂ ಅಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಛನ್ದಸಮಾಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಪಠಮಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಏವಂ ಯಾವ ಸಬ್ಬನಿಸ್ಸಗ್ಗಾ ಚತುತ್ಥಂ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ।

ತತ್ಥ ಪಠಮಾ ಚ ಪಟಿಪದಾ ಪಠಮಞ್ಚ ಝಾನಂ ಪಠಮಞ್ಚ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ದಿಬ್ಬೋ ಚ ವಿಹಾರೋ ಪಠಮಞ್ಚ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಪಠಮೋ ಚ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಛನ್ದಸಮಾಧಿ ಚ ಇನ್ದ್ರಿಯಸಂವರೋ ಚ ಮೇತ್ತಾ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ಅಯಂ ಪಠಮಾ ದಿಸಾ।

ದುತಿಯಾ ಚ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ದುತಿಯಞ್ಚ ಝಾನಂ ದುತಿಯಞ್ಚ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಬ್ರಹ್ಮಾ ಚ ವಿಹಾರೋ ದುತಿಯಞ್ಚ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ದುತಿಯೋ ಚ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಚಾಗಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಚಿತ್ತಸಮಾಧಿ ಚ ತಪೋ ಚ ಕರುಣಾ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ಅಯಂ ದುತಿಯಾ ದಿಸಾ।

ತತಿಯಾ ಚ ಪಟಿಪದಾ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾ ತತಿಯಞ್ಚ ಝಾನಂ ತತಿಯಞ್ಚ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಅರಿಯೋ ಚ ವಿಹಾರೋ ತತಿಯಞ್ಚ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ತತಿಯೋ ಚ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಸಚ್ಚಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ವೀರಿಯಸಮಾಧಿ ಚ ಬೋಜ್ಝಙ್ಗಾ ಚ ಮುದಿತಾ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ಅಯಂ ತತಿಯಾ ದಿಸಾ।

ಚತುತ್ಥೀ ಚ ಪಟಿಪದಾ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾ ಚತುತ್ಥಞ್ಚ ಝಾನಂ ಚತುತ್ಥಞ್ಚ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ ಆನೇಞ್ಜೋ ಚ ವಿಹಾರೋ ಚತುತ್ಥಞ್ಚ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಂ ಚತುತ್ಥೋ ಚ ಅಚ್ಛರಿಯೋ ಅಬ್ಭುತೋ ಧಮ್ಮೋ ಉಪಸಮಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ವೀಮಂಸಾಸಮಾಧಿ ಚ ಸಬ್ಬನಿಸ್ಸಗ್ಗೋ ಚ ಉಪೇಕ್ಖಾ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಂ। ಅಯಂ ಚತುತ್ಥೀ ದಿಸಾ। ಇಮಾಸಂ ಚತುನ್ನಂ ದಿಸಾನಂ ಯಾ ಆಲೋಕನಾ, ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ದಿಸಾಲೋಚನೋ ನಾಮ ನಯೋ।

ತತ್ಥಾಯಂ ಯೋಜನಾ - ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಆಹಾರಾ, ಚತಸ್ಸೋ ಚ ಪಟಿಪದಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ವಿಪಲ್ಲಾಸಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಉಪಾದಾನಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಝಾನಾನಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಯೋಗಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ವಿಹಾರಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಗನ್ಥಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಆಸವಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಅಚ್ಛರಿಯಾ ಅಬ್ಭುತಾ ಧಮ್ಮಾ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಓಘಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಅಧಿಟ್ಠಾನಾನಿ, ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಸಲ್ಲಾನಿ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಸಮಾಧಯೋ, ಚತಸ್ಸೋ ಚ ವಿಞ್ಞಾಣಟ್ಠಿತಿಯೋ, ಚತ್ತಾರೋ ಚ ಸುಖಭಾಗಿಯಾ ಧಮ್ಮಾ, ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಅಗತಿಗಮನಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಚ ಅಪ್ಪಮಾಣಾನಿ। ಇತಿ ಕುಸಲಾಕುಸಲಾನಂ ಪಕ್ಖಪಟಿಪಕ್ಖವಸೇನ ಯೋಜನಾ। ಅಯಂ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತೇ ದಿಸಾಲೋಚನೋ ನಯೋ।

ತಸ್ಸ ಚತ್ತಾರಿ ಸಾಮಞ್ಞಫಲಾನಿ ಪರಿಯೋಸಾನಂ, ತತ್ಥ ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಸೋತಾಪತ್ತಿಫಲಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ, ದುತಿಯಾಯ ಸಕದಾಗಾಮಿಫಲಂ, ತತಿಯಾಯ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ, ಚತುತ್ಥಿಯಾ ಅರಹತ್ತಫಲಂ ಪರಿಯೋಸಾನನ್ತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ **ತಿಪುಕ್ಖಲನಯೋ**? ಪಟಿಪದಾವಿಭಾಗೇನ ಚತೂಸು ಪುಗ್ಗಲೇಸು ಯೋ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ಅಯಂ **ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ**। ಯೋ ಸುಖಾಯ ವಾ ಪಟಿಪದಾಯ, ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ, ದುಕ್ಖಾಯ ವಾ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ಅಯಂ **ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ**। ಯೋ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ನಿಯ್ಯಾತಿ, ಅಯಂ **ನೇಯ್ಯೋ**।

ಇತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಹುತ್ವಾ ತಯೋ ಹೋನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಸಮಥಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಸಪ್ಪಾಯಾ । ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ವಿಪಸ್ಸನಾಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಸಮಥೋ, ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾ ಯುಗನದ್ಧಾ। ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಮುದುಕಾ ದೇಸನಾ, ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಾ ದೇಸನಾ, ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ತಿಕ್ಖಮುದುಕಾ ದೇಸನಾ।

ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ, ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞುಸ್ಸ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ ಚ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ ಚ, ನೇಯ್ಯಸ್ಸ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ ಚ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ ಚ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ ಚ। ಇತಿ ಇಮೇಸಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಚತೂಹಿ ಪಟಿಪದಾಹಿ ನಿಯ್ಯಾನಂ।

ತತ್ಥಾಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸಪಕ್ಖೋ, ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನಿ, ತಯೋ ಫಸ್ಸಾ, ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ, ತಯೋ ಉಪವಿಚಾರಾ, ತಯೋ ಕಿಲೇಸಾ, ತಯೋ ವಿತಕ್ಕಾ, ತಯೋ ಪರಿಳಾಹಾ, ತೀಣಿ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನಿ, ತಿಸ್ಸೋ ದುಕ್ಖತಾ।

ತೀಣಿ ಅಕುಸಲಮೂಲಾನೀತಿ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ, ದೋಸೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ, ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ। **ತಯೋ ಫಸ್ಸಾ**ತಿ ಸುಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ, ದುಕ್ಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ। **ತಿಸ್ಸೋ ವೇದನಾ**ತಿ ಸುಖಾ ವೇದನಾ, ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ। **ತಯೋ ಉಪವಿಚಾರಾ**ತಿ ಸೋಮನಸ್ಸೂಪವಿಚಾರೋ, ದೋಮನಸ್ಸೂಪವಿಚಾರೋ, ಉಪೇಕ್ಖೂಪವಿಚಾರೋ। **ತಯೋ ಕಿಲೇಸಾ**ತಿ ಲೋಭೋ, ದೋಸೋ, ಮೋಹೋ। **ತಯೋ ವಿತಕ್ಕಾ**ತಿ ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ, ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ, ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ। **ತಯೋ ಪರಿಳಾಹಾ**ತಿ ರಾಗಜೋ, ದೋಸಜೋ, ಮೋಹಜೋ। **ತೀಣಿ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಾನೀ**ತಿ ಉಪ್ಪಾದೋ, ಠಿತಿ, ವಯೋ। **ತಿಸ್ಸೋ ದುಕ್ಖತಾ**ತಿ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾ, ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾ, ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ।

ತತ್ಥ ಲೋಭೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಮನಾಪಿಕೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಸಮುಟ್ಠಹತಿ। ತದೇವ ಮನಾಪಿಕಾರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ, ಸುಖವೇದನೀಯಂ ಫಸ್ಸಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸುಖಾ ವೇದನಾ, ಸುಖಂ ವೇದನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸೋಮನಸ್ಸೂಪವಿಚಾರೋ, ಸೋಮನಸ್ಸೂಪವಿಚಾರಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ರಾಗೋ, ರಾಗಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಕಾಮವಿತಕ್ಕೋ, ಕಾಮವಿತಕ್ಕಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ರಾಗಜೋ ಪರಿಳಾಹೋ, ರಾಗಜಂ ಪರಿಳಾಹಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಉಪ್ಪಾದೋ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ, ಉಪ್ಪಾದಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿಪರಿಣಾಮದುಕ್ಖತಾ।

ದೋಸೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಅಮನಾಪಿಕೇನ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಸಮುಟ್ಠಹತಿ। ತದೇವ ಅಮನಾಪಿಕಾರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ದುಕ್ಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ, ದುಕ್ಖವೇದನೀಯಂ ಫಸ್ಸಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ದುಕ್ಖಾ ವೇದನಾ, ದುಕ್ಖಂ ವೇದನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ದೋಮನಸ್ಸೂಪವಿಚಾರೋ, ದೋಮನಸ್ಸೂಪವಿಚಾರಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ದೋಸೋ, ದೋಸಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ, ಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ದೋಸಜೋ ಪರಿಳಾಹೋ, ದೋಸಜಂ ಪರಿಳಾಹಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ, ಠಿತಸ್ಸ ಅಞ್ಞಥತ್ತಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾ।

ಮೋಹೋ ಅಕುಸಲಮೂಲಂ ಉಪೇಕ್ಖಾಠಾನಿಯಂ ಆರಮ್ಮಣೇನ ಸಮುಟ್ಠಹತಿ। ತದೇವ ಉಪೇಕ್ಖಾಠಾನಿಯಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನೀಯೋ ಫಸ್ಸೋ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖವೇದನೀಯಂ ಫಸ್ಸಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಾ ವೇದನಾ, ಅದುಕ್ಖಮಸುಖಂ ವೇದನಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಉಪೇಕ್ಖೂಪವಿಚಾರೋ, ಉಪೇಕ್ಖೂಪವಿಚಾರಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮೋಹೋ, ಮೋಹಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ, ವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಮೋಹಜೋ ಪರಿಳಾಹೋ, ಮೋಹಜಂ ಪರಿಳಾಹಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ವಯೋ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ, ವಯಂ ಸಙ್ಖತಲಕ್ಖಣಂ ಪಟಿಚ್ಚ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಸಙ್ಖಾರದುಕ್ಖತಾ। ಇತಿ ಅಯಂ ತೀಹಿ ಆಕಾರೇಹಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ನಿದ್ದೇಸೋ। ಯೋ ಕೋಚಿ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೋ, ಸಬ್ಬೋ ಸೋ ತೀಸು ಅಕುಸಲಮೂಲೇಸು ಸಮೋಸರತೀತಿ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಕುಸಲಪಕ್ಖೋ? **ತೀಣಿ ಕುಸಲಮೂಲಾನಿ** ಅಲೋಭೋ, ಅದೋಸೋ, ಅಮೋಹೋ। **ತಿಸ್ಸೋ ಪಞ್ಞಾ** ಸುತಮಯೀ, ಚಿನ್ತಾಮಯೀ, ಭಾವನಾಮಯೀ। **ತಯೋ ಸಮಾಧೀ** ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೋ, ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೋ, ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೋ। **ತಿಸ್ಸೋ ಸಿಕ್ಖಾ** ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ, ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ , ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ। **ತೀಣಿ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ** ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ, ಪಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ, ಉಪೇಕ್ಖಾನಿಮಿತ್ತಂ। **ತಯೋ ವಿತಕ್ಕಾ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕೋ, ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ, ಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ। **ತೀಣಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ** ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ। **ತಯೋ ಉಪವಿಚಾರಾ** ನೇಕ್ಖಮ್ಮೂಪವಿಚಾರೋ, ಅಬ್ಯಾಪಾದೂಪವಿಚಾರೋ, ಅವಿಹಿಂಸೂಪವಿಚಾರೋ **ತಿಸ್ಸೋ ಏಸನಾ** ಕಾಮೇಸನಾ, ಭವೇಸನಾ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ। **ತಯೋ ಖನ್ಧಾ** ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೋ, ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧೋ, ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧೋ।

ತತ್ಥ ಅಲೋಭೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ ಸುತಮಯಿಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ। ಸುತಮಯಿ ಪಞ್ಞಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರಂ ಸಮಾಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಸವಿತಕ್ಕಸವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಸಮಥನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮವಿತಕ್ಕೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ನೇಕ್ಖಮ್ಮಸಿತೂಪವಿಚಾರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ನೇಕ್ಖಮ್ಮೂಪವಿಚಾರಂ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಕಾಮೇಸನಂ ಪಜಹತಿ। ಕಾಮೇಸನಪ್ಪಹಾನಂ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ।

ಅದೋಸೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ ಚಿನ್ತಾಮಯಿಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಚಿನ್ತಾಮಯಿಪಞ್ಞಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತಂ ಸಮಾಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅವಿತಕ್ಕವಿಚಾರಮತ್ತೋ ಸಮಾಧಿ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅಧಿಚಿತ್ತಸಿಕ್ಖಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಉಪೇಕ್ಖಾನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಉಪೇಕ್ಖಾನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅಬ್ಯಾಪಾದವಿತಕ್ಕೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಅಬ್ಯಾಪಾದೂಪವಿಚಾರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅಬ್ಯಾಪಾದೂಪವಿಚಾರೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಭವೇಸನಂ ಪಜಹತಿ, ಭವೇಸನಪ್ಪಹಾನಂ ಸಮಾಧಿಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ।

ಅಮೋಹೋ ಕುಸಲಮೂಲಂ ಭಾವನಾಮಯಿಪಞ್ಞಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಭಾವನಾಮಯಿಪಞ್ಞಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರಂ ಸಮಾಧಿಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅವಿತಕ್ಕಅವಿಚಾರೋ ಸಮಾಧಿ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅಧಿಪಞ್ಞಾಸಿಕ್ಖಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಪಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಪಗ್ಗಹನಿಮಿತ್ತಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅವಿಹಿಂಸಾವಿತಕ್ಕೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಂ ಅವಿಹಿಂಸೂಪವಿಚಾರಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಅವಿಹಿಂಸೂಪವಿಚಾರೋ ಪರಿಪುಣ್ಣೋ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ, ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೇಸನಾ ಪರಿಪುಣ್ಣಾ ಪಞ್ಞಾಕ್ಖನ್ಧಂ ಪರಿಪೂರೇತಿ।

ಇತಿ ಇಮೇ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕಾ ಕುಸಲಪಕ್ಖಿಕಾ ಚ ತಿಕನಿದ್ದೇಸೇಹಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಾ ತಿಪುಕ್ಖಲನಯಸ್ಸ ದಿಸಾ ನಾಮ। ತಸ್ಸ ಪರಿಯೋಸಾನಂ **ತಯೋ ವಿಮೋಕ್ಖಾ** ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ ಸುಞ್ಞತೋ ಅನಿಮಿತ್ತೋ, ಅಯಂ ತಿಪುಕ್ಖಲೋ ನಾಮ ದುತಿಯೋ ನಯೋ।

ತತ್ಥ ಯೇ ಇಮೇ ತಯೋ ಪುಗ್ಗಲಾ ಉಗ್ಘಟಿತಞ್ಞೂ ವಿಪಞ್ಚಿತಞ್ಞೂ ನೇಯ್ಯೋತಿ ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ದ್ವೇ ಪುಗ್ಗಲಾ ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ, ಸುಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ದ್ವೇಯೇವ ಪುಗ್ಗಲಾ ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ಖಿಪ್ಪಾಭಿಞ್ಞಾಯ, ದುಕ್ಖಾಯ ಪಟಿಪದಾಯ ದನ್ಧಾಭಿಞ್ಞಾಯ ಚ ನಿಯ್ಯನ್ತಿ, ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ। ತೇ ವಿಸೇಸೇನ ದ್ವೇ ಹೋನ್ತಿ ದಿಟ್ಠಿಚರಿತೋ ಚ ತಣ್ಹಾಚರಿತೋ ಚ। ಇಮೇ ಚತ್ತಾರೋ ಹುತ್ವಾ ತಯೋ ಹೋನ್ತಿ, ತಯೋ ಹುತ್ವಾ ದ್ವೇ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮೇಸಂ ದ್ವಿನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಅಯಂ ಸಂಕಿಲೇಸೋ - ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ತಣ್ಹಾ ಚ ಅಹಿರೀಕಞ್ಚ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ ಅಸತಿ ಚ ಅಸಮ್ಪಜಞ್ಞಞ್ಚ ನೀವರಣಾನಿ ಚ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಚ ಅಜ್ಝೋಸಾನಞ್ಚ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಚ ಅಹಂಕಾರೋ ಚ ಮಮಂಕಾರೋ ಚ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಞ್ಚ ದೋವಚಸ್ಸತಾ ಚ ಕೋಸಜ್ಜಞ್ಚ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಞ್ಚ ಅಸಮಾಪತ್ತಿ ಚ।

ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಅಹಿರೀಕಞ್ಚ ಅಸತಿ ಚ ನೀವರಣಾನಿ ಚ ಅಜ್ಝೋಸಾನಞ್ಚ ಅಹಂಕಾರೋ ಚ ಅಸ್ಸದ್ಧಿಯಞ್ಚ ಕೋಸಜ್ಜಞ್ಚ ವಿಚಿಕಿಚ್ಛಾ ಚ ಅಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಞ್ಚ, ಅಯಂ ಏಕಾ ದಿಸಾ।

ತಣ್ಹಾ ಚ ಅನೋತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ ಅಸಮ್ಪಜಞ್ಞಞ್ಚ ಸಂಯೋಜನಾನಿ ಚ ಅಭಿನಿವೇಸೋ ಚ ಮಮಂಕಾರೋ ಚ ದೋವಚಸ್ಸತಾ ಚ ಅಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಅಸಮಾಪತ್ತಿ ಚ, ಅಯಂ ದುತಿಯಾ ದಿಸಾ। ದಸನ್ನಂ ದುಕಾನಂ ದಸ ಪದಾನಿ ಪಠಮಾ ದಿಸಾತಿ ಕಾತಬ್ಬಾನಿ। ಸಂಖಿತ್ತೇನ ಅತ್ಥಂ ಞಾಪೇನ್ತಿ ಪಟಿಪಕ್ಖೇ ಕಣ್ಹಪಕ್ಖಸ್ಸ ದಸನ್ನಂ ದುಕಾನಂ ದಸ ಪದಾನಿ ದುತಿಯಕಾನಿ, ಅಯಂ ದುತಿಯಾ ದಿಸಾ।

ತತ್ಥ ಕತಮೋ ಕುಸಲಪಕ್ಖೋ? ಸಮಥೋ ಚ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ವಿಜ್ಜಾ ಚ ಚರಣಞ್ಚ ಸತಿ ಚ ಸಮ್ಪಜಞ್ಞಞ್ಚ ಹಿರೀ ಚ ಓತ್ತಪ್ಪಞ್ಚ ಅಹಂಕಾರಪ್ಪಹಾನಞ್ಚ ಮಮಂಕಾರಪ್ಪಹಾನಞ್ಚ ಸಮ್ಮಾವಾಯಾಮೋ ಚ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರೋ ಚ ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಚ ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಚ ಪಞ್ಞಾ ಚ ನಿಬ್ಬಿದಾ ಚ ಸಮಾಪತ್ತಿ ಚ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನಞ್ಚ ಸೋಮನಸ್ಸಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತಿ ಚ।

ದಸನ್ನಂ ದುಕಾನಂ ಸಮಥಾದೀನಿ ಸೋಮನಸ್ಸಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ಪಠಮಾನಿ ದಸ ಪದಾನಿ ಪಠಮಾ ದಿಸಾ, ವಿಪಸ್ಸನಾದೀನಿ ಧಮ್ಮಾನುಧಮ್ಮಪಟಿಪತ್ತಿಪರಿಯೋಸಾನಾನಿ ದುತಿಯಾನಿ ದಸ ಪದಾನಿ ದುತಿಯಾ ದಿಸಾ। ಇತಿ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಚ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಚತಸ್ಸೋ ದಿಸಾ।

ತಾಸು ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಸಮಥಾದೀಹಿ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ತಣ್ಹಾದಯೋ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಹಾನಾ ರಾಗವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ವಿಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಅವಿಜ್ಜಾದಯೋ ಪಹಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಪಹಾನಾ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ। ಇತಿ ಇಮಾ ದ್ವೇ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟನಯೇ ಪರಿಯೋಸಾನಂ।

ತತ್ಥ ತಣ್ಹಾ ಅವಿಜ್ಜಾ ಸಮಥೋ ವಿಪಸ್ಸನಾತಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ, ತೇಸು ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾನಿ ಸಮೋಸರನ್ತಿ। ಕಥಂ? ಸಮಥೋ ಚ ಅಲೋಭೋ ಚ ಅದೋಸೋ ಚ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ ಚ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಪದಾನಿ ಸಮಥಂ ಭಜನ್ತಿ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಅಮೋಹೋ ಚ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಚ ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಭಜನ್ತಿ। ಏವಂ ನವ ಪದಾನಿ ಕುಸಲಾನಿ ದ್ವೀಸು ಪದೇಸು ಸಮೋಸರನ್ತಿ। ತಣ್ಹಾ ಚ ಲೋಭೋ ಚ ದೋಸೋ ಚ ಸುಭಸಞ್ಞಾ ಚ ಸುಖಸಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಪಞ್ಚ ಪದಾನಿ ತಣ್ಹಂ ಭಜನ್ತಿ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಮೋಹೋ ಚ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಚ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಅವಿಜ್ಜಂ ಭಜನ್ತಿ। ಏವಂ ನವ ಪದಾನಿ ಅಕುಸಲಾನಿ ದ್ವೀಸು ಪದೇಸು ಸಮೋಸರನ್ತಿ। ಇತಿ ತಿಪುಕ್ಖಲೋ ಚ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತೋ ಚ ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟನಯಂ ಅನುಪ್ಪವಿಸನ್ತಿ।

ಕಥಂ ತಿಪುಕ್ಖಲೇ ನಯೇ ಇತರೇ ದ್ವೇ ನಯಾ ಅನುಪ್ಪವಿಸನ್ತಿ? ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಅಮೋಹೋ ಚ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಚ ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಅಮೋಹೋ, ಸಮಥೋ ಚ ಅಲೋಭೋ ಚ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ ಚ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಅಲೋಭೋ, ಅದೋಸೋ ಅದೋಸೋ ಏವ। ಏವಂ ನವ ಪದಾನಿ ಕುಸಲಾನಿ ತೀಸು ಪದೇಸು ಸಮೋಸರನ್ತಿ। ತಣ್ಹಾ ಚ ಲೋಭೋ ಚ ಸುಭಸಞ್ಞಾ ಚ ಸುಖಸಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಲೋಭೋ, ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ಮೋಹೋ ಚ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಚ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾ ಚಾತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಪದಾನಿ ಮೋಹೋ, ದೋಸೋ ದೋಸೋ ಏವ। ಏವಂ ನವ ಪದಾನಿ ಅಕುಸಲಾನಿ ತೀಸು ಪದೇಸು ಸಮೋಸರನ್ತಿ। ಇತಿ ತಿಪುಕ್ಖಲೇ ನಯೇ ಇತರೇ ದ್ವೇ ನಯಾ ಅನುಪ್ಪವಿಸನ್ತಿ।

ಕಥಂ ಚತೂಸು ಪದೇಸು ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾನಿ ಸಮೋಸರನ್ತಿ? ತಣ್ಹಾ ಚ ಸುಭಸಞ್ಞಾ ಚ, ಅಯಂ ಪಠಮೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಲೋಭೋ ಚ ಸುಖಸಞ್ಞಾ ಚ, ಅಯಂ ದುತಿಯೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಅವಿಜ್ಜಾ ಚ ನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಚ, ಅಯಂ ತತಿಯೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಮೋಹೋ ಚ ಅತ್ತಸಞ್ಞಾ ಚ, ಅಯಂ ಚತುತ್ಥೋ ವಿಪಲ್ಲಾಸೋ। ಇತಿ ನವ ಪದಾನಿ ಅಕುಸಲಾನಿ ಚತೂಸು ಪದೇಸು ಸಮೋಸರನ್ತಿ।

ಸಮಥೋ ಚ ಅಸುಭಸಞ್ಞಾ ಚ ಪಠಮಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಅಲೋಭೋ ಚ ದುಕ್ಖಸಞ್ಞಾ ಚ ದುತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ವಿಪಸ್ಸನಾ ಚ ಅನಿಚ್ಚಸಞ್ಞಾ ಚ ತತಿಯಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ, ಅಮೋಹೋ ಚ ಅನತ್ತಸಞ್ಞಾ ಚ ಚತುತ್ಥಂ ಸತಿಪಟ್ಠಾನಂ। ಇತಿ ನವ ಪದಾನಿ ಕುಸಲಾನಿ ಚತೂಸು ಪದೇಸು ಸಮೋಸರನ್ತಿ। ಏವಂ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತನಯೇ ಇತರೇ ದ್ವೇ ನಯಾ ಅನುಪ್ಪವಿಸನ್ತಿ। ತಿಣ್ಣಞ್ಹಿ ನಯಾನಂ ಯಾ ಭೂಮಿಯೋ ಗೋಚರೋ, ಸೋ ಏಕೇಕಂ ನಯಂ ಅನುಪ್ಪವಿಸತಿ। ತಸ್ಮಾ ಏಕೇಕಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಅಕುಸಲೇ ವಾ ಧಮ್ಮೇ ವಿಞ್ಞಾತೇ ಕುಸಲೇ ವಾ ಪಟಿಪಕ್ಖೋ ಅನ್ವೇಸಿತಬ್ಬೋ। ಪಟಿಪಕ್ಖಂ ಅನ್ವೇಸಿತ್ವಾ ಸೋ ನಯೋ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬೋ। ತಮ್ಹಿ ನಯೇ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೇ ಯಥಾ ಏಕಮ್ಹಿ ನಯೇ ಇತರೇಸಂ ನಯಾನಂ ಮೂಲಪದಾನಿ ಅನುಪ್ಪವಿಟ್ಠಾನಿ, ತತೋ ತತೋ ನೀಹರಿತ್ವಾ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಾನಿ। ಏಕೇಕಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ನಯೇ ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾನಿ ಅನುಪ್ಪವಿಟ್ಠಾನಿ।

ತತ್ಥ ಏಕೇಕಸ್ಮಿಂ ಧಮ್ಮೇ ವಿಞ್ಞಾತೇ ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ವಿಞ್ಞಾತಾ ಹೋನ್ತಿ। ಇಮೇಸಂ ತಿಣ್ಣಂ ನಯಾನಂ ಸೀಹವಿಕ್ಕೀಳಿತಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ಚತ್ತಾರಿ ಫಲಾನಿ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಪಠಮಂ ಫಲಂ, ದುತಿಯಾಯ ದಿಸಾಯ ದುತಿಯಂ ಫಲಂ, ತತಿಯಾಯ ದಿಸಾಯ ತತಿಯಂ ಫಲಂ, ಚತುತ್ಥಾಯ ದಿಸಾಯ ಚತುತ್ಥಂ ಫಲಂ ಪರಿಯೋಸಾನಂ।

ತಿಪುಕ್ಖಲಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ತಯೋ ವಿಮೋಕ್ಖಾ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯ ಅಪ್ಪಣಿಹಿತೋ, ದುತಿಯಾಯ ಸುಞ್ಞತೋ, ತತಿಯಾಯ ಅನಿಮಿತ್ತೋ ವಿಮೋಕ್ಖೋ ಪರಿಯೋಸಾನಂ।

ನನ್ದಿಯಾವಟ್ಟಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ದ್ವೇ ವಿಮುತ್ತಿಯೋ ಪರಿಯೋಸಾನಂ ಪಠಮಾಯ ದಿಸಾಯ ತಣ್ಹಾವಿರಾಗಾ ಚೇತೋವಿಮುತ್ತಿ, ದುತಿಯಾಯ ದಿಸಾಯ ಅವಿಜ್ಜಾವಿರಾಗಾ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತಿ ಪರಿಯೋಸಾನಂ। ಇಮೇಸು ತೀಸು ನಯೇಸು ಯಾ ಅಟ್ಠಾರಸನ್ನಂ ಪದಾನಂ ಆಲೋಚನಾ, ಅಯಂ ದಿಸಾಲೋಚನೋ ನಯೋ। ಯಾ ಆಲೋಕೇತ್ವಾ ಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಅಕುಸಲಪಕ್ಖೇ ಚ "ಅಯಂ ಧಮ್ಮೋ ಇಮಂ ಧಮ್ಮಂ ಭಜತೀ"ತಿ ಜಾನನ್ತೇನ ಸಮ್ಮಾ ಯೋಜನಾ, ಅಯಂ **ಅಙ್ಕುಸೋ ನಯೋ**ತಿ ಇಮೇ ಪಞ್ಚ ನಯಾ।

ನಯಸಮುಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ

ಏವಂ ಸಬ್ಬಥಾ ನಯಸಮುಟ್ಠಾನಂ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ ವಿಭಜನ್ತೋ ಯಸ್ಮಾ ಸಙ್ಗಹವಾರಾದೀಸು ಮೂಲಪದೇಹೇವ ಪಟ್ಠಾನಂ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ಸರೂಪತೋ ನ ದಸ್ಸಿತಂ, ತಸ್ಮಾ ಯಥಾ ಮೂಲಪದೇಹಿ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಂ, ಏವಂ ಪಟ್ಠಾನತೋಪಿ ಮೂಲಪದಾನಿ ನಿದ್ಧಾರೇತಬ್ಬಾನೀತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ **“ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾ ಕುಹಿಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ? ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನೇ**”ತಿ ಆಹ। ಮೂಲಪದಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಾನಞ್ಚ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಙ್ಗಹೋ ಪುಬ್ಬೇ ದಸ್ಸಿತೋ ಏವಾತಿ। ಅಥ **ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನ**ನ್ತಿ ಕೋ ವಚನತ್ಥೋ? ಸಾಸನಸ್ಸ ಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ , ಸಾಸನಂ ದೇಸನಾ, ತಸ್ಸಾ ವೇನೇಯ್ಯಜ್ಝಾಸಯಾನುರೂಪಂ ತೇಸಂ ಹಿತಸುಖನಿಪ್ಫಾದನತ್ಥಂ ಪಕಾರೇಹಿ ಠಾನಂ ಪವತ್ತಿ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ। ಇಧ ಪನ ತಸ್ಸ ತಥಾಭಾವದೀಪನಂ “ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನ”ನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಅಥ ವಾ ಸಾಸನಂ ಅಧಿಸೀಲಸಿಕ್ಖಾದಯೋ। ತೇಸಂ ಪವತ್ತನುಪಾಯಭಾವತೋ ಪತಿಟ್ಠಹನ್ತಿ ಏತೇಹೀತಿ ಪಟ್ಠಾನಾನಿ, ಸಂಕಿಲೇಸಾದಿಧಮ್ಮಾ। ತೇಸಂ ಪವೇದನತೋ ತದುಪಚಾರೇನ ಸುತ್ತಾನಿ ಪಟ್ಠಾನಾನಿ। ತೇಸಂ ಪನ ಸಮೂಹಭಾವತೋ ಅಯಂ ಪಕರಣಪ್ಪದೇಸೋ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಕೇನಟ್ಠೇನ ಪಟ್ಠಾನಂ? ಪಟ್ಠಿತಟ್ಠೇನ ಗಮನಟ್ಠೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। “ಯೇ ತೇ ಗೋಟ್ಠಾ ಪಟ್ಠಿತಗಾವೋ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೫೮) ಆಗತಟ್ಠಾನಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಯೇನ ಪಟ್ಠಾನೇನ ತೇ “ಗೋಟ್ಠಾ ಪಟ್ಠಿತಗಾವೋ”ತಿ ವುತ್ತಾ, ತಂ ಅತ್ಥತೋ ಗಮನಂ ಹೋತಿ। ಇತಿ ನಾತಿವಿತ್ಥಾರಿತನಯೇಸು ಹಾರನಯೇಸು ಅನಿಸ್ಸಙ್ಗಗಮನಸ್ಸ ದೇಸನಾಞಾಣಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಲೋಕಿಯಾದಿಭೇದೇಸು ತದುಭಯವೋಮಿಸ್ಸಕಭೇದೇಸು ಚ ವಿತ್ಥಾರಿತನಯಲಾಭತೋ ನಿಸ್ಸಙ್ಗವಸೇನ ಪವತ್ತಗಮನತ್ತಾ ತೇ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಯೋ ಲೋಕಿಯಾದಯೋ ಚ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ವೋಮಿಸ್ಸಾ ಚ ಅಧಿಕರಣವಸೇನ ಪಟ್ಠಾನಂ ನಾಮ। ತೇಸಂ ಪಕಾಸನತೋ ಅಯಂ ಪಕರಣಪ್ಪದೇಸೋ ಪಟ್ಠಾನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

“ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯ”ನ್ತಿಆದೀಸು ಸಂಕಿಲಿಸ್ಸತಿ ಏತೇನಾತಿ ಸಂಕಿಲೇಸೋ। ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗೇ ಸಂಕಿಲೇಸಕೋಟ್ಠಾಸೇ ಪವತ್ತಂ **ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ**। ವಾಸನಾ ಪುಞ್ಞಭಾವನಾ, ವಾಸನಾಭಾಗೇ ಪವತ್ತಂ **ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ,** ವಾಸನಂ ಭಜಾಪೇತೀತಿ ವಾ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ। ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝನಂ ಲೋಭಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಪದಾಲನಂ ನಿಬ್ಬೇಧೋ। ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗೇ ಪವತ್ತಂ, ನಿಬ್ಬೇಧಂ ಭಜಾಪೇತೀತಿ ವಾ **ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ**। ಪರಿನಿಟ್ಠಿತಸಿಕ್ಖಾಧಮ್ಮಾ ಅಸೇಕ್ಖಾ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾವೇ ಪವತ್ತಂ, ಅಸೇಕ್ಖೇ ಭಜಾಪೇತೀತಿ ವಾ **ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ**। ತೇಸು ಯತ್ಥ ತಣ್ಹಾದಿಸಂಕಿಲೇಸೋ ವಿಭತ್ತೋ, ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ। ಯತ್ಥ ದಾನಾದಿಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ವಿಭತ್ತಂ, ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ। ಯತ್ಥ ಸೇಕ್ಖಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ವಿಭತ್ತಾ, ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ। ಯತ್ಥ ಪನ ಅಸೇಕ್ಖಾ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದಯೋ ವಿಭತ್ತಾ, ಇದಂ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ। ಇತರಾನಿ ತೇಸಂ ವೋಮಿಸ್ಸಕನಯವಸೇನ ವುತ್ತಾನಿ।

ತಾನಿ ಪನ ಛ ದುಕಾ ಚತ್ತಾರೋ ತಿಕಾ ಏಕಂ ಚತುಕ್ಕಂ ಅಪರಮ್ಪಿ ಏಕಂ ಚತುಕ್ಕನ್ತಿ ದ್ವಾದಸ ಹೋನ್ತಿ। ತೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ದುಕಾ ದ್ವೇ ಚ ತಿಕಾ ಉದ್ಧಟಾ, ಇತರೇ ನ ಉದ್ಧಟಾ, ಅನುದ್ಧರಣೇ ಕಾರಣಂ ನತ್ಥಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ತೇಪಿ ಗಹೇತುಂ ಸಕ್ಕಾತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಸಂಖಿತ್ತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ತಥಾ ಹಿ ವಕ್ಖತಿ - “ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತಾನಿ, ಸಾಧಾರಣಾನಿ ಕತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಭವನ್ತೀ”ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ ಯಸ್ಮಾ ಕತ್ಥಚಿ ಸುತ್ತೇ ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸೋವ ನಿದ್ದಿಸೀಯತಿ, ಕತ್ಥಚಿ ದಿಟ್ಠಿಸಂಕಿಲೇಸೋವ, ಕತ್ಥಚಿ ದುಚ್ಚರಿತಸಂಕಿಲೇಸೋವ ನಿದ್ದಿಸೀಯತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ತಿಧಾ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ **“ತಣ್ಹಾಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತ**”ನ್ತಿಆದಿನಾ। ತಥಾ ವೋದಾನಂ ನಾಮ ಸಂಕಿಲೇಸೇ ಸತಿ ಹೋತೀತಿ ವೋದಾನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸಂಕಿಲೇಸವಿಭಾಗೇನ ತಿಧಾವ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ **“ತಣ್ಹಾವೋದಾನಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತ**”ನ್ತಿಆದಿನಾ। ತಂ ಪನ ಅತ್ಥತೋ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಾದಿ ಏವ ಹೋತಿ। ಅಯಞ್ಚ ನಯೋ ಕೇಸುಚಿ ಪೋತ್ಥಕೇಸು ನತ್ಥಿ।

“ತತ್ಥ ಸಂಕಿಲೇಸೋ ತಿವಿಧೋ”ತಿಆದಿ ಸಂಕಿಲೇಸಪಟಿಪಕ್ಖತೋ ಸಮಥಾದಿನಿದ್ಧಾರಣವಸೇನ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಾದಿಸುತ್ತಾನಂ ವಿಸಯದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ಯದಿ ಆಸತ್ತಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಭವೇಸೂತಿ** ಭವೇಸು ಛನ್ದರಾಗಂ ಪಜಹಿತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತಸ್ಸ ಯದಿ ಭವಪತ್ಥನಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ। **ಏವಂ ಸಾಯನ್ತಿ** ಏವಮಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಯಂ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಮಯಂ ಪುಞ್ಞಕಿರಿಯವತ್ಥು ಭವತಿ ಪುಜ್ಜಭವಫಲನಿಬ್ಬತ್ತನತೋ। **ತತ್ರೂಪಪತ್ತಿಯಾ ಸಂವತ್ತತೀತಿ** ತತ್ರ ತತ್ರ ಭವೇ ಉಪಪತ್ತಿಯಾ ಸಂವತ್ತತಿ। **ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತಾನೀತಿ** ಇಮಾನಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಸುತ್ತಾನಿ। **ಸಾಧಾರಣಾನಿ ಕತಾನೀತಿ** ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚಾತಿ ಏವಂ ಪದನ್ತರಸಂಯೋಜನವಸೇನ ಮಿಸ್ಸಿತಾನಿ ಕತಾನಿ। **ಅಟ್ಠ ಭವನ್ತೀತಿ** ಪುರಿಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಏವಂ ಅಟ್ಠ ಭವನ್ತಿ।

ತಾನಿಯೇವ ಅಟ್ಠ ಸುತ್ತಾನಿ ಸಾಧಾರಣಾನಿ ಕತಾನಿ ಸೋಳಸ ಭವನ್ತೀತಿ ತಾನಿಯೇವ ಯಥಾವುತ್ತಾನಿ ಅಟ್ಠ ಸುತ್ತಾನಿ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನೇವಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಚ, ನವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಞ್ಚ ನ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಞ್ಚಾತಿ ಏವಂ ಸಾಧಾರಣಾನಿ ಕತಾನಿ ಪುರಿಮಾನಿ ಅಟ್ಠ ಇಮಾನಿ ಅಟ್ಠಾತಿ ಸೋಳಸ ಭವನ್ತಿ। ತೇಸು ಚತ್ತಾರೋ ಏಕಕಾ, ಛ ದುಕಾ, ಚತ್ತಾರೋ ತಿಕಾ, ಏಕೋ ಚತುಕ್ಕೋ, ಅಪರೋಪಿ ಏಕೋ ಚತುಕ್ಕೋತಿ ಅಯಮ್ಪಿ ವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥಾಪಿ ದ್ವೇ ದುಕಾ, ದ್ವೇ ತಿಕಾ, ದ್ವೇ ಚತುಕ್ಕಾ ಚ ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾಗತಾತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇದಾನಿ ಇಮಸ್ಸ ಪಟ್ಠಾನಸ್ಸ ಸಕಲಸಾಸನಸಙ್ಗಹಿತಭಾವಂ ವಿಭಾವೇತುಂ **“ಇಮೇಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಸುತ್ತೇಹಿ ಭಿನ್ನೇಹಿ ನವವಿಧಂ ಸುತ್ತಂ ಭಿನ್ನಂ ಭವತೀ”**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಇಮೇಹಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀಹಿ ಸೋಳಸಹಿ ಸುತ್ತೇಹಿ ಪಟ್ಠಾನನಯೇನ ವಿಭತ್ತೇಹಿ ಸುತ್ತಗೇಯ್ಯಾದಿನವವಿಧಂ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಸಙ್ಖಾತಂ ಸುತ್ತಂ ಭಿನ್ನಂ ಸೋಳಸಧಾ ವಿಭತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇಮಿನಾ ಸೋಳಸವಿಧೇನ ಪಟ್ಠಾನೇನ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಪರಿಯತ್ತಿಸಾಸನಸ್ಸ ಪದೇಸೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। ಕಥಂ ಪನ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದಿಭಾವೋ ಗಹೇತಬ್ಬೋತಿ? ಆಹ **“ಗಾಥಾಯ ಗಾಥಾ ಅನುಮಿನಿತಬ್ಬಾ”**ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಗಾಥಾಯ ಗಾಥಾ ಅನುಮಿನಿತಬ್ಬಾತಿ** ಅಯಂ ಗಾಥಾ ವಿಯ ಗಾಥಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾತಿ ವಾ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಾತಿ ವಾ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಾತಿ ವಾ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಾತಿ ವಾ ಅನುಮಿನಿತಬ್ಬಾ, ಅನು ಅನು ಮಿನಿತ್ವಾ ತಕ್ಕೇತ್ವಾ ಜಾನಿತಬ್ಬಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ಏತ್ಥ ಚ ಗಾಥಾವೇಯ್ಯಾಕರಣವಿನಿಮುತ್ತಾ ಸಬ್ಬಾ ಪರಿಯತ್ತಿ “ಸುತ್ತೇನಾ”ತಿಪದೇನ ಸಙ್ಗಹಿತಾತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಾ।

ಇದಾನಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀನಿ ಸುತ್ತಾನಿ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠಾನಿ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ವಿಭಾವೇತುಂ **“ತತ್ಥ ಕತಮಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತ”**ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **“ಕಾಮನ್ಧಾ ಜಾಲಸಞ್ಛನ್ನಾ”**ತಿ ಗಾಥಾಯ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋಯೇವ। ಯಥಾ ಇಮಸ್ಸ, ಏವಂ ಇತೋ ಪರಾನಮ್ಪಿ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತತ್ಥಾನಂ ಉತ್ತಾನಪದಾನಞ್ಚ ಅತ್ಥಂ ನ ವಣ್ಣಯಿಸ್ಸಾಮ।

ಅಗತಿಗಮನಾನೀತಿ ಕಾಯಾದೀಹಿ ಅಯುತ್ತಗಮನಾನಿ, ಅಕತ್ತಬ್ಬಕರಣಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಛನ್ದಾತಿ** ಛನ್ದಹೇತು ಇಚ್ಛಾಪಚ್ಚಯಾ। **ಅಗತಿಂ ಗಚ್ಛತೀತಿ** ಅಗನ್ತಬ್ಬಂ ಗತಿಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಅಕತ್ತಬ್ಬಂ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧಮ್ಮನ್ತಿ** ಸಾಧೂನಂ ಅರಿಯಾನಂ ಧಮ್ಮಂ। **ಅತಿವತ್ತತೀತಿ** ಅತಿಮದ್ದಿತ್ವಾ ವೀತಿಕ್ಕಮತಿ। **ನಿಹೀಯತೀತಿ** ಹಾಯತಿ। **ಯಸೋತಿ** ಕಿತ್ತಿ ಚ ಪರಿವಾರೋ ಚ।

“ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ ಧಮ್ಮಾ”ತಿ ಗಾಥಾಯಂ **ಮನೋತಿ** ಯದಿಪಿ ಕಾಮಾವಚರಕುಸಲಾದಿಭೇದಂ ಸಬ್ಬಮ್ಪಿ ಚತುಭೂಮಕಚಿತ್ತಂ ಮನೋ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಠಾನೇ **ಚಕ್ಖುಪಾಲತ್ಥೇರಸ್ಸ** (ಧ॰ ಪ॰ ೧-೨; ಥೇರಗಾ॰ ೯೫) ಪುರಿಮಜಾತಿಯಂ

ವೇಜ್ಜಭೂತಸ್ಸ ಉಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ನಿಯಮಿಯಮಾನಂ ಪಟಿಘಸಮ್ಪಯುತ್ತಚಿತ್ತಮೇವ ಲಬ್ಭತಿ। ಸೋ ಮನೋ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ,** ಮನಸಾ ಪಠಮಗಾಮಿನಾ ಸಮನ್ನಾಗತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ನಿಸ್ಸತ್ತನಿಜ್ಜೀವಟ್ಠೇನ ಧಮ್ಮಾ, ತೇ ಪನ ವೇದನಾದಯೋ ತಯೋ ಅರೂಪಿನೋ ಖನ್ಧಾ। ಏತೇ ಹಿ ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ। ಕಥಂ ಪನೇತೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ವತ್ಥುಸ್ಮಿಂ ಏಕಸ್ಮಿಞ್ಚ ಆರಮ್ಮಣೇ ಏಕಕ್ಖಣೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಮಾನೋ ಮನೋ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ? ಉಪ್ಪಾದಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ। ಯಥಾ ಹಿ ಬಹೂಸು ಏಕತೋ ಗಾಮಘಾತಾದಿಕಮ್ಮಾನಿ ಕರೋನ್ತೇಸು "ಕೋ ಏತೇಸಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ"ತಿ ವುತ್ತೇ ಯೋ ತೇಸಂ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತಿ, ಯಂ ಯಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ತೇ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋನ್ತಿ, ಸೋ ದತ್ತೋ ವಾ ಮಿತ್ತೋ ವಾ ತೇಸಂ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಏವಂಸಮ್ಪದಮಿದಂ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಇತಿ ಉಪ್ಪಾದಪಚ್ಚಯಟ್ಠೇನ ಮನೋ ಪುಬ್ಬಙ್ಗಮೋ ಏತೇಸನ್ತಿ ಮನೋಪುಬ್ಬಙ್ಗಮಾ। ನ ಹಿ ತೇ ಮನೇ ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣನ್ತಿ, ಮನೋ ಪನ ಏಕಚ್ಚೇಸು ಚೇತಸಿಕೇಸು ಅನುಪ್ಪಜ್ಜನ್ತೇಸುಪಿ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ ಏವ।

ಅಧಿಪತಿವಸೇನ ಮನೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಮನೋಸೇಟ್ಠಾ**। ಯಥಾ ಹಿ ಚೋರಾದೀನಂ ಚೋರಜೇಟ್ಠಕಾದಯೋ ಅಧಿಪತಿನೋ ಸೇಟ್ಠಾ, ತಥಾ ತೇಸಮ್ಪಿ ಮನೋ ಸೇಟ್ಠೋ। ಯಥಾ ಪನ ದಾರುಆದೀಹಿ ನಿಪ್ಫನ್ನಾನಿ ಭಣ್ಡಾನಿ ದಾರುಮಯಾದೀನಿ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾ ಏತೇಪಿ ಮನತೋ ನಿಪ್ಫನ್ನತ್ತಾ **ಮನೋಮಯಾ** ನಾಮ। **ಪದುಟ್ಠೇನಾ**ತಿ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀಹಿ ದೋಸೇಹಿ ಪದುಟ್ಠೇನ ದೂಸಿತೇನ ಭಾಸತಿ ವಾ ಕರೋತಿ ವಾ। ಸೋ ಹಿ ಭಾಸನ್ತೋ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಮೇವ ಭಾಸತಿ, ಕರೋನ್ತೋಪಿ ತಿವಿಧಂ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಮೇವ ಕರೋತಿ, ಅಭಾಸನ್ತೋ ಅಕರೋನ್ತೋ ತೇಹಿ ಅಭಿಜ್ಝಾದೀಹಿ ಪದುಟ್ಠಮನತಾಯ ತಿವಿಧಂ ಮನೋದುಚ್ಚರಿತಂ ಪೂರೇತಿ। ಏವಮಸ್ಸ ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ ಪಾರಿಪೂರಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। **ತತೋ ನಂ ದುಕ್ಖಮನ್ವೇತೀ**ತಿ ತತೋ ತಿವಿಧದುಚ್ಚರಿತತೋ ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನ್ವೇತಿ ದುಚ್ಚರಿತಾನುಭಾವೇನ ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ದುಕ್ಖಂ ಅನುಗಚ್ಛತಿ। ಯಥಾ ಕಿಂ? **ಚಕ್ಕಂವ ವಹತೋ ಪದ**ನ್ತಿ, ಯಥಾ ನಾಮ ಸಕಟಂ ವಹತೋ ಬಲೀಬದ್ದಸ್ಸ ಪದಂ ಪಹರನ್ತಂ ಚಕ್ಕಂ ಅನುಗಚ್ಛತಿ, ಏವಂ ನಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ದುಕ್ಖಮನುಗಚ್ಛತೀತಿ।

"**ಮಿದ್ಧೀ ಯದಾ ಹೋತೀ**"ತಿ ಗಾಥಾಯಂ **ಮಿದ್ಧೀ**ತಿ ಥಿನಮಿದ್ಧಾಭಿಭೂತೋ। **ಮಹಗ್ಘಸೋ**ತಿ ಮಹಾಭೋಜನೋ ಆಹರಹತ್ಥಕಅಲಂಸಾಟಕತತ್ರವಟ್ಟಕಕಾಕಮಾಸಕಭುತ್ತವಮಿತಕಾನಂ ಅಞ್ಞತರೋ ವಿಯ। **ನಿದ್ದಾಯಿತಾ**ತಿ ಸುಪನಸೀಲೋ। **ಸಮ್ಪರಿವತ್ತಸಾಯೀ**ತಿ ಸೇಯ್ಯಸುಖಪಸ್ಸಸುಖಾನಂ ಅನುಯುಞ್ಜನವಸೇನ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತಕಸಯನಸೀಲೋ । **ನಿವಾಪಪುಟ್ಠೋ**ತಿ ಕುಣ್ಡಕಾದಿನಾ ಸೂಕರಭತ್ತೇನ ಪುಟ್ಠೋ। ಘರಸೂಕರೋ ಹಿ ಬಾಲಕಾಲತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಪೋಸಿಯಮಾನೋ ಥೂಲಸರೀರಕಾಲೇ ಗೇಹತೋ ಬಹಿ ನಿಕ್ಖಮಿತುಂ ಅಲಭನ್ತೋ ಹೇಟ್ಠಾಮಞ್ಚಾದೀಸು ಸಮ್ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಸಮ್ಪರಿವತ್ತಿತ್ವಾ ಅಸ್ಸಸನ್ತೋ ಪಸ್ಸಸನ್ತೋ ಸಯತೇವ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯದಾ ಪುರಿಸೋ ಮಿದ್ಧೀ ಚ ಹೋತಿ ಮಹಗ್ಘಸೋ ಚ, ನಿವಾಪಪುಟ್ಠೋ ಮಹಾವರಾಹೋ ವಿಯ ಅಞ್ಞೇನ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಯಾಪೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ನಿದ್ದಾಸೀಲೋ ಸಂಪರಿವತ್ತಸಾಯೀ, ತದಾ ಸೋ "ಅನಿಚ್ಚಂ ದುಕ್ಖಂ ಅನತ್ತಾ"ತಿ ತೀಣಿ ಲಕ್ಖಣಾನಿ ಮನಸಿ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ತೇಸಂ ಅಮನಸಿಕಾರಾ ಮನ್ದಪಞ್ಞೋ ಪುನಪ್ಪುನಂ ಗಬ್ಭಂ ಉಪೇತಿ, ಗಬ್ಭವಾಸತೋ ನ ಪರಿಮುಚ್ಚತೀತಿ।

"**ಅಯಸಾವ ಮಲ**"ನ್ತಿ ಗಾಥಾಯಂ **ಅಯಸಾ**ತಿ ಅಯತೋ। **ಸಮುಟ್ಠಿತ**ನ್ತಿ ಜಾತಂ। **ತತುಟ್ಠಾಯಾ**ತಿ ತತೋ ಉಟ್ಠಹಿತ್ವಾ। **ಅತಿಧೋನಚಾರಿನ**ನ್ತಿ ಧೋನಾ ವುಚ್ಚತಿ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯೇ ಇದಮತ್ಥಿತಾಯ ಅಲಮೇತೇನಾತಿ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜನಪಞ್ಞಾ, ತಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಚರನ್ತೋ ಅತಿಧೋನಚಾರೀ ನಾಮ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಅಯತೋ ಮಲಂ ಸಮುಟ್ಠಾಯ ಯತೋ ತಂ ಸಮುಟ್ಠಿತಂ, ತಮೇವ ಖಾದತಿ ವಿನಾಸೇತಿ, ಏವಮೇವಂ ಚತ್ತಾರೋ ಪಚ್ಚಯೇ ಅಪ್ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಿತ್ವಾ ಪರಿಭುಞ್ಜನ್ತಂ ಅತಿಧೋನಚಾರಿನಂ ಸಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನೇ ಉಟ್ಠಿತತ್ತಾ ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಕಾನೇವ ತಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ ದುಗ್ಗತಿಂ ನಯನ್ತೀತಿ।

“**ಚೋರೋ ಯಥಾ**”ತಿ ಗಾಥಾಯಂ **ಚೋರೋ ಯಥಾ ಸನ್ಧಿಮುಖೇ ಗಹೀತೋ**ತಿ ಯಥಾ ಚೋರೋ ಘರಸನ್ಧಿಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗೇಹಂ ಪವಿಸನ್ತೋ ಘರಸನ್ಧಿಮುಖೇ ಏವ ರಾಜಪುರಿಸೇಹಿ ಗಹಿತೋ। **ಸಕಮ್ಮುನಾ ಹಞ್ಞತಿ ಬಜ್ಝತೇ ಚಾ**ತಿ ತೇನ ಅತ್ತನಾ ಕತಕಮ್ಮೇನ ಕಸಾಭಿತಾಳನಾದಿನಾ ಹಞ್ಞತಿ ಚೇವ ಅದ್ದುಬನ್ಧನಾದಿನಾ ಬಜ್ಝತಿ ಚ। **ಏವಂ ಅಯಂ ಪೇಚ್ಚ ಪಜಾ ಪರತ್ಥಾ**ತಿ ಏವಮ್ಪಿ ಅಯಂ ಪಾಪಕಾರಿನೀ ಪಜಾ ಇತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಪರಲೋಕೇ। **ಸಕಮ್ಮುನಾ ಹಞ್ಞತಿ ಬಜ್ಝತೇ ಚಾ**ತಿ ಅತ್ತನಾವ ಕತೇನ ಪಾಪಕಮ್ಮೇನ ನಿರಯಾದೀಸು ನಾನಪ್ಪಕಾರೇಹಿ ಕಮ್ಮಕಾರಣಾದೀಹಿ ಹಞ್ಞತಿ ಚೇವ ಪರಿಬಜ್ಝತಿ ಚಾತಿ।

“**ಸುಖಕಾಮಾನೀ**”ತಿ ಗಾಥಾಯಂ **ಯೋ ದಣ್ಡೇನ ವಿಹಿಂಸತೀ**ತಿ ಯೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ದಣ್ಡೇನ ವಾ ಲೇಡ್ಡುಆದೀಹಿ ವಾ ವಿಬಾಧತಿ। **ಪೇಚ್ಚ ಸೋ ನ ಲಭೇ ಸುಖ**ನ್ತಿ ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪರಲೋಕೇ ಮನುಸ್ಸಸುಖಂ ವಾ ದಿಬ್ಬಸುಖಂ ವಾ ನ ಲಭತಿ, ನಿಬ್ಬಾನಸುಖೇ ಪನ ವತ್ತಬ್ಬಮೇವ ನತ್ಥಿ।

ಗುನ್ನಂ ಚೇ ತರಮಾನಾನನ್ತಿ ಗಾವೀಸು ಮಹೋಘಂ ತರನ್ತೀಸು। **ಜಿಮ್ಹಂ ಗಚ್ಛತಿ ಪುಙ್ಗವೋ**ತಿ ಯದಿ ಯೂಥಪತಿ ಉಸಭೋ ಕುಟಿಲಂ ಗಚ್ಛತಿ। **ಸಬ್ಬಾ ತಾ ಜಿಮ್ಹಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಾಪಿ ತಾ ಗಾವಿಯೋ ಕುಟಿಲಮೇವ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಕಸ್ಮಾ? **ನೇತ್ತೇ ಜಿಮ್ಹಂ ಗತೇ ಸತೀ**ತಿ ನೇತ್ತರಿ ಕುಟಿಲಂ ಗತೇ ಸತಿ, ನೇತ್ತುಸ್ಸ ಕುಟಿಲಂ ಗತತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೋ ಹಿ ತಾಸಂ ಪಚ್ಚಯಿಕೋ ಉಪದ್ದವಹರೋ ಚ।

“**ಏವಮೇವ**”ನ್ತಿ ಗಾಥಾಯಂ ಯಥಾ ಚೇತಂ, ಏವಮೇವಂ ಯೋ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಪಧಾನಸಮ್ಮತೋ, ಯದಿ ಸೋ ಅಧಮ್ಮಚಾರೀ ಸಿಯಾ। ಯೇ ತಸ್ಸ ಅನುಜೀವಿನೋ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಅಧಮ್ಮಿಕಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಸಾಮಿಸಮ್ಪದಾ ಹಿ ಪಕತಿಸಮ್ಪದಂ ಸಮ್ಪಾದೇತಿ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಏತದೇವ, ತಸ್ಮಾ **ಸಬ್ಬಂ ರಟ್ಠಂ ದುಕ್ಖಂ ಸೇತಿ, ರಾಜಾ ಚೇ ಹೋತಿ ಅಧಮ್ಮಿಕೋ। ಸುಕಿಚ್ಛರೂಪಾ ವತಾ**ತಿ ಸುಟ್ಠು ಕಿಚ್ಛಾಪನ್ನರೂಪಾ ವತ। **ಉಪಧೀಸೂ**ತಿ ಕಾಮಗುಣೂಪಧೀಸು। **ರತ್ತಾ**ತಿ ರಾಗಾಭಿಭೂತಾ। **ಕಟುಕ**ನ್ತಿ ದುಕ್ಖಂ।

ಕುಕ್ಕುಚ್ಚಜನಕೇನೇವ ಪತ್ತವಟ್ಟಿಪ್ಪಭವಸ್ಸ ಉಪಚ್ಛಿನ್ನತ್ತಾ ಫಲುಪ್ಪತ್ತಿ ಕದಲಿಯಾ ಪರಾಭವಾಯ ಹೋತೀತಿ ಆಹ - “**ಫಲಂ ವೇ ಕದಲಿಂ ಹನ್ತೀ**”ತಿ। ತಥಾ ಫಲಪರಿಯೋಸಾನತ್ತಾ ಓಸಧೀನಂ “ಫಲಂ ವೇಳುಂ ಫಲಂ ನಳ”ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। ವಳವಾಯ ಕುಚ್ಛಿಸ್ಮಿಂ ಗದ್ರಭಸ್ಸ ಜಾತಾ ಅಸ್ಸತರೀ ನಾಮ, ಸಾ ಗಬ್ಭಂ ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಕಾಲೇ ಸಮ್ಪತ್ತೇ ವಿಜಾಯಿತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಪಾದೇಹಿ ಭೂಮಿಂ ಪಹರನ್ತೀ ತಿಟ್ಠತಿ, ಅಥಸ್ಸ ಚತ್ತಾರೋ ಪಾದೇ ಚತೂಸು ಖಾಣುಕೇಸು ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಕುಚ್ಛಿಂ ಫಾಲೇತ್ವಾ ಪೋತಕಂ ನೀಹರನ್ತಿ, ಸಾ ತತ್ಥೇವ ಮರತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - “**ಗಬ್ಭೋ ಅಸ್ಸತರಿಂ ಯಥಾ**”ತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಅತ್ತನೋ ಫಲಂ ಕದಲಿವೇಳುನಳೇಪಿ ವಿನಾಸೇತಿ, ಗಬ್ಭೋ ಚ ಅಸ್ಸತರಿಂ, ಏವಂ ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಫಲಭೂತೋ ಸಕ್ಕಾರೋ ಅಸಪ್ಪುರಿಸಂ ವಿನಾಸೇತೀತಿ।

ಕೋಧಮಕ್ಖಗರೂತಿ ಕುಜ್ಝನಲಕ್ಖಣಂ ಕೋಧಂ, ಪರಗುಣಮಕ್ಖನಲಕ್ಖಣಂ ಮಕ್ಖಞ್ಚ ಗರುಂ ಕತ್ವಾ ಉದ್ಧಂ ಕತ್ವಾ ಉಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಚರನ್ತೋ। **ಸುಖೇತ್ತೇ**ತಿ ಸುಖೇತ್ತೇಪಿ। **ಪೂತಿಬೀಜಂವಾ**ತಿ ಪೂತಿಭಾವಂ ಗತಂ ಬೀಜಂ ವಿಯ। ಛಕಣರಸಾದಿಪರಿಭಾವನಸುಕ್ಖಾಪನಸುಖಸಯಾದೀನಿ ಅಕರಣೇನ ಬೀಜದೋಸದುಟ್ಠನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚೇತಸಾತಿ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತೇನ। **ಚೇತೋ**ತಿ ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ। **ಪರಿಚ್ಚಾ**ತಿ ಪರಿಚ್ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ। **ಇರಿಯತೀ**ತಿ ಪವತ್ತತಿ। **ಯಥಾಭತ**ನ್ತಿ ಯಥಾ ಕಿಞ್ಚಿ ಆಹರಿತ್ವಾ ಠಪಿತಂ।

ಮಾಕತ್ಥಾತಿ ಮಾ ಅಕತ್ಥ। **ನ ಪಮುತ್ಯತ್ಥೀ**ತಿ ಪಮೋಕ್ಖೋ ನತ್ಥಿ। **ಉಪೇಚ್ಚಾಪೀ**ತಿ ಸಞ್ಚಿಚ್ಚಾಪಿ, ಬುದ್ಧಿಪುಬ್ಬೇನಾಪೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

“**ಅಧಮ್ಮೇನಾ**”ತಿ ವತ್ವಾಪಿ “**ಮುಸಾವಾದೇನಾ**”ತಿ ವಚನಂ ಮುಸಾವಾದಸ್ಸ ಮಹಾಸಾವಜ್ಜಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। ತೇನೇವಾಹ - “ಏಕಂ ಧಮ್ಮಂ ಅತೀತಸ್ಸಾ”ತಿಆದಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೧೭೬), ತಥಾ “ಏವಂ ಪರಿತ್ತಂ ಖೋ, ರಾಹುಲ, ತೇಸಂ ಸಾಮಞ್ಞಂ, ಯೇಸಂ ನತ್ಥಿ ಸಮ್ಪಜಾನಮುಸಾವಾದೇ ಲಜ್ಜಾ”ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೦೮)। **ತಂ ಕಥಂ ನು ಭವಿಸ್ಸತೀ**ತಿ ತಂ ಧನಂ ಕೇನ ನು ಪಕಾರೇನ ತೇಸಂ

ಭವಿಸ್ಸತಿ। ಅಧಮ್ಮೇನ ತೇಸಂ ಸಮ್ಭತತ್ತಾ ತೇಸು ನಚಿರಟ್ಠಿತಿಕಂ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನ್ತರಾಯಾ ಸು ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ** ಅಧಮ್ಮಿಯವೋಹಾರಾದಿತೋ ರಾಜನ್ತರಾಯಾದಯೋ ಭವಿಸ್ಸನ್ತಿ। **ಸೂತಿ** ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। **ಸಮ್ಭತಸ್ಸ ವಿನಸ್ಸತೀತಿ** ಇಮಸ್ಸ ಸಮ್ಭತಂ ಸಜ್ಜಿತಂ ವಿನಸ್ಸತಿ। **ಸಗ್ಗನ್ತಿ** ಸುಗತಿಂ। ಸಾ ಹಿ ರೂಪಾದೀಹಿ ಸೋಭನೇಹಿ ಅಗ್ಗೋತಿ ಸಗ್ಗೋತಿ ಅಧಿಪ್ಪೇತಾ। **ಏತ್ತಾವತಾತಿ** ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಿಕಸಮ್ಪರಾಯಿಕಾನಂ ಅತ್ಥಾನಂ ಹಾನಿಯಾ। **ಹತಾತಿ** ವಿನಟ್ಠಾ।

ವಿವಟ್ಟತೇತಿ ನಿವಟ್ಟತಿ। **ಲೋಭಾ ಖಣತಿ ಅತ್ತಾನನ್ತಿ** ಲೋಭಹೇತು ಅಪುಞ್ಞಾನಿ ಕರೋನ್ತೋ ಕಾಯವಿಸಮಾದಿಯೋಗೇನ ಅತ್ತಾನಂ ಖಣತಿ ನಾಮ। **ಮಿತ್ತೇಹಿ ಜೀರತೀತಿ** ಮಿತ್ತಭಾವೇಹಿ ಹಾಯತಿ।

ಚರನ್ತೀತಿ ಚತೂಹಿ ಇರಿಯಾಪಥೇಹಿ ಅಕುಸಲಮೇವ ಕರೋನ್ತಾ ವಿಚರನ್ತಿ। **ಬಾಲಾತಿ** ಇಧಲೋಕತ್ಥಂ ಪರಲೋಕತ್ಥಞ್ಚ ಅಜಾನನ್ತಾ ಇಧ ಬಾಲಾ ನಾಮ। **ದುಮ್ಮೇಧಾತಿ** ನಿಪ್ಪಞ್ಞಾ। ನ ಹಿ ಪಞ್ಞಾಯ ದುಟ್ಠತ್ತಂ ನಾಮ ಅತ್ಥಿ। **ಅಮಿತ್ತೇನೇವಾತಿ** ಅಮಿತ್ತಭೂತೇನ ವಿಯ ವೇರಿನಾ ವಿಯ ಹುತ್ವಾ। **ಕಟುಕಪ್ಫಲನ್ತಿ** ತಿಖಿಣಫಲಂ, ದುಕ್ಖಫಲನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ನ ತಂ ಕಮ್ಮಂ ಕತಂ ಸಾಧು, ಯಂ ಕತ್ವಾ ಅನುತಪ್ಪತೀತಿ** ಯಂ ಕಮ್ಮಂ ನಿರಯಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತನಸಮತ್ಥಂ ದುಕ್ಖುದಯಂ ಕತ್ವಾ ಅನುಸ್ಸರಿತಾನುಸ್ಸರಿತಕ್ಖಣೇ ಅನುತಪ್ಪತಿ ಅನುಸೋಚತಿ, ತಂ ಕತಂ ನ ಸಾಧು ನ ಸುನ್ದರಂ ನ ಭದ್ದಕಂ। **ಯಸ್ಸ ಅಸ್ಸುಮುಖೋತಿ** ಯಸ್ಸ ಅಸ್ಸೂಹಿ ತಿನ್ತಮುಖೋ ರೋದನ್ತೋ ವಿಪಾಕಂ ಪಟಿಸೇವತಿ ಅನುಭೋತಿ।

ದುಕ್ಕರನ್ತಿ ವತ್ತಪಟಿವತ್ತಪೂರಣಾದಿವಸೇನ ಆಭಿಸಮಾಚಾರಿಕಸೀಲಸ್ಸ ಕಾತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ದುಕ್ಕರಂ। ಸಮಾದಾನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಖಣ್ಡಂ ಅಕತ್ವಾ ವಿಸೇಸತೋ ಆದಿಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಕಸ್ಸ ಚರಿಮಕಚಿತ್ತಂ ಪಾಪೇತಬ್ಬತಾಯ **ದುತ್ತಿತಿಕ್ಖಂ,** ಸೀಲಸಂವರಾದಯೋ ವಾ ಅಪರಿಕ್ಖತೇ ಕತ್ವಾ ಸಮ್ಪಾದೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ ದುಕ್ಕರಂ। ಅಧಿವಾಸೇತಬ್ಬಾನಂ ಪನ ದುಸ್ಸಹನತೋ ಖನ್ತಿಸಂವರಂವಸೇನ ದುತ್ತಿತಿಕ್ಖಂ। **ಅಬ್ಯತ್ತೇನಾತಿ** ಮನ್ದಪಞ್ಞೇನ। **ಸಾಮಞ್ಞನ್ತಿ** ಸಮಣಭಾವೋ। **ತತ್ಥಾತಿ** ತಸ್ಸ ಸಾಮಞ್ಞಸ್ಸ। **ಸಮ್ಬಾಧಾತಿ** ದುನ್ನಿವತ್ಥದುಪ್ಪಾರುತಮಾತುಗಾಮಾದಿಸಮ್ಮದ್ದಾ। **ಯತ್ಥಾತಿ** ಸೀಲಸಂವರಾದೀನಂ ಪರಿಬನ್ಧಭೂತೇಸು ಸಮ್ಬಾಧಸಙ್ಖಾತೇಸು ವಿಸಭಾಗಾರಮ್ಮಣಾದೀಸು । ಅಥ ವಾ ದುಕ್ಕರನ್ತಿಪದಸ್ಸ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ದುತ್ತಿತಿಕ್ಖನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ದುತ್ತಿತಿಕ್ಖನ್ತಿ** ದುಕ್ಖಮಂ ದುರಧಿವಾಸಿಯಂ। **ಅಬ್ಯತ್ತೇನಾತಿ** ಬಾಲೇನ। **ಸಾಮಞ್ಞನ್ತಿ** ಸಮಣಧಮ್ಮೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಂ ಪಣ್ಡಿತಾ ಕುಲಪುತ್ತಾ ದಸಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ ವೀಸತಿಪಿ…ಪೇ॰… ಸಟ್ಠಿಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ ದನ್ತೇಭಿ ದನ್ತಮಾಧಾಯ ಜಿವ್ಹಾಯ ತಾಲುಂ ಆಹಚ್ಚ ಚೇತಸಾ ಚಿತ್ತಂ ಅಭಿನಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಏಕಾಸನಂ ಏಕಭತ್ತಂ ಪಟಿಸೇವಮಾನಾ ಆಪಾಣಕೋಟಿಕಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ಚರನ್ತಾ ಸಾಮಞ್ಞಂ ಕರೋನ್ತಿ, ತಂ ಬಾಲಾ ಅಬ್ಯತ್ತಾ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋನ್ತೀತಿ। **ಬಹೂಹಿ ತತ್ಥ ಸಮ್ಬಾಧಾತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಸಾಮಞ್ಞಸಙ್ಖಾತೇ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ಬಹೂ ಸಮ್ಬಾಧಾ, ಮಗ್ಗಾಧಿಗಮಾಯ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಬಹೂ ಪರಿಸ್ಸಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಂ ಪಮಿನನ್ತೋತಿ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಂ ಖೀಣಾಸವಪುಗ್ಗಲಂ "ಏತ್ತಕಸೀಲೋ ಅಯಂ ಏತ್ತಕಸಮಾಧಿ ಏತ್ತಕಪಞ್ಞೋ"ತಿ ಏವಂ ಮಿನನ್ತೋ। **ಕೋಧ ವಿದ್ವಾ ವಿಕಪ್ಪಯೇತಿ** ಕೋ ಇಧ ವಿದ್ವಾ ಮೇಧಾವೀ ವಿಕಪ್ಪೇಯ್ಯ, ಖೀಣಾಸವೋವ ಖೀಣಾಸವಂ ಮಿನನ್ತೋ ವಿಕಪ್ಪೇಯ್ಯಾತಿ ದೀಪೇತಿ। **ನಿವುತಂ ಮಞ್ಞೇತಿ** ಯೋ ಪನ ಪುಥುಜ್ಜನೋ ಮಿನೇತುಂ ಆರಭತಿ, ತಂ ನಿವುತಂ ಅವಕುಜ್ಜಪಞ್ಞಂ ಮಞ್ಞಾಮಿ। **ಅಕಿಸ್ಸವನ್ತಿ** ಕಿಸ್ಸವಾ ವುಚ್ಚತಿ ಪಞ್ಞಾ, ನಿಪ್ಪಞ್ಞನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕುಠಾರೀತಿ ಅತ್ತಚ್ಛೇದಕಟ್ಠೇನ ಕುಠಾರಿಸದಿಸೀ ಫರುಸವಾಚಾ। **ಛಿನ್ದತೀತಿ** ಕುಸಲಮೂಲಸಙ್ಖಾತೇ ಮೂಲೇಯೇವ ನಿಕನ್ತತಿ। **ವಿಸಂ ಹಲಾಹಲಂ ಇವಾತಿ** ಹಲಾಹಲಸಙ್ಖಾತಂ ವಿಸಂ ಇವ। **ಏವಂ ವಿರದ್ಧಂ ಪಾತೇತೀತಿ** ವಿರದ್ಧಂ ಅಪರದ್ಧಂ ಖಲಿತಪುಗ್ಗಲಂ ಏವಂ ಅಪಾಯೇಸು ವಿನಿಪಾತೇತಿ। **ವಾಚಾ ದುಬ್ಭಾಸಿತಾ ಯಥಾತಿ** ಯಥಾ ವಾಚಾ ಅರಿಯೂಪವಾದನವಸೇನ ದುಬ್ಭಾಸಿತಾ।

ನಿನ್ದಿಯನ್ತಿ ನಿನ್ದನೀಯಂ। **ತಂ ವಾ ನಿನ್ದತಿ ಯೋ ಪಸಂಸಿಯೋತಿ** ಯೋ ಗುಣವಿಸಿಟ್ಠತಾಯ ಪಸಂಸಾರಹೋ ಪುಗ್ಗಲೋ, ತಂ ವಾ ಸೋ ಪಾಪಿಚ್ಛತಾದೀನಿ ಆರೋಪೇತ್ವಾ ಗರಹತಿ। **ವಿಚಿನಾತೀತಿ** ಉಪಚಿನಾತಿ। **ಕಲಿನ್ತಿ** ಅಪರಾಧಂ। **ಅಯಂ ಕಲೀತಿ** ಅಯಂ

ಅಪರಾಧೋ। **ಅಕ್ಖೇಸೂತಿ** ಜೂತಕೀಳನಕ್ಖೇಸು। **ಸಬ್ಬಸ್ಸಾಪಿ ಸಹಾಪಿ ಅತ್ತನಾತಿ** ಸಬ್ಬೇನ ಅತ್ತನೋ ಧನೇನಾಪಿ ಅತ್ತನಾಪಿ ಸದ್ಧಿಂ। **ಸುಗತೇಸೂತಿ** ಸೋಭನಗಮನತ್ತಾ, ಸುನ್ದರಂ ಠಾನಂ ಗತತ್ತಾ, ಸಮ್ಮಾ ಗತತ್ತಾ, ಸಮ್ಮಾ ಚ ಗದತ್ತಾ ಸುಗತಸಙ್ಖಾತೇಸು ಬುದ್ಧಾದೀಸು। **ಮನಂ ಪದೋಸಯೇತಿ** ಯೋ ಮನಂ ಪದೋಸೇಯ್ಯ, ತಸ್ಸ ಅಯಂ ಮನೋಪದೋಸೋ ಏವ ಮಹತ್ತರೋ ಕಲೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಸ್ಮಾ? ಯಸ್ಮಾ **ಸತಂ ಸಹಸ್ಸಾನಂ...ಪೇ॰... ಪಾಪಕನ್ತಿ**। ತತ್ಥ **ಸತಂ ಸಹಸ್ಸಾನನ್ತಿ** ನಿರಬ್ಬುದಗಣನಾಯ ಸತಸಹಸ್ಸಂ। **ಛತ್ತಿಂಸತೀತಿ** ಅಪರಾನಿ ಛತ್ತಿಂಸತಿ ನಿರಬ್ಬುದಾನಿ। **ಪಞ್ಚ ಚಾತಿ** ಅಬ್ಬುದಗಣನಾಯ ಪಞ್ಚ ಚ ಅಬ್ಬುದಾನಿ। ತಸ್ಮಾ ವಸ್ಸಗಣನಾಯ ಏತ್ತಕೋ ಸೋ ಕಾಲೋ, ಯಂ ಕಾಲಂ ಅರಿಯಗರಹಿವಾಚಂ ಮನಞ್ಚ ಪಣಿಧಾಯ ಪಾಪಕಂ ನಿರಯಂ ಉಪೇತಿ, ತತ್ಥ ಪಚ್ಚತೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚ ಸಙ್ಖೇಪೇನ ಪದುಮನಿರಯೇ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ, ವಿತ್ಥಾರೇನ ಪನ ಪರತೋ ಆಗಮಿಸ್ಸತಿ।

ಲೋಭಗುಣೇತಿ "ಗುಣೋ"ತಿ ಬಾಲೇಹಿ ದಿಟ್ಠತ್ತಾ, ಅನೇಕಕ್ಖತ್ತುಂ ಪವತ್ತಿತತ್ತಾ ಚ ಲೋಭೋಯೇವ ಲೋಭಗುಣೋ, ತಸ್ಮಿಂ ಲೋಭಗುಣೇ, ತಣ್ಹಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನುಯುತ್ತೋತಿ** ಅನು ಅನು ಯುತ್ತೋ। **ಅವದಞ್ಞೂತಿ** ಅವಚನಞ್ಞೂ, ಬುದ್ಧಾನಮ್ಪಿ ಓವಾದಸ್ಸ ಅಗ್ಗಹಣತೋ। **ಮಚ್ಛರೀತಿ** ಪಞ್ಚವಿಧಮಚ್ಛರಿಯೇನ ಮಚ್ಛರೀ। **ಪೇಸುಣಿಯಂ ಅನುಯುತ್ತೋತಿ** ಪೇಸುಣಿಯಸ್ಮಿಂ ಅನುಯುತ್ತೋ ಅಗ್ಗಸಾವಕಾನಂ ಭೇದನೇನ। ಕೋಕಾಲಿಕಞ್ಹಿ ಮೀಯಮಾನಂ ಓವದನ್ತೇನ ಆಯಸ್ಮತಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೇನ ಭಾಸಿತಾ ಇಮಾ ಗಾಥಾತಿ। **ಮುಖದುಗ್ಗಾತಿ** ಮುಖವಿಸಮ। **ವಿಭೂತಾತಾತಿ** ವಿಗತಭೂತ ಅಲಿಕವಾದಿ। **ಅನರಿಯಾತಿ** ಅಸಪ್ಪುರಿಸ। **ಭೂನಹೂತಿ** ಭೂತಿಹನಕ ಅತ್ತನೋ ಬುದ್ಧಿವಿನಾಸಕ। **ಪುರಿಸನ್ತಾತಿ** ಪುರಿಸಾಧಮ। **ಕಲೀತಿ** ಅಲಕ್ಖಿಪುರಿಸ। **ಅವಜಾತಕಪುತ್ತಾತಿ** ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅವಜಾತಪುತ್ತ। **ಮಾ ಬಹುಭಾಣಿಧ ನೇರಯಿಕೋಸೀತಿ** ಇದಾನಿ ಬಹುಭಾಣೀ ಮಾ ಹೋಹಿ, ನೇರಯಿಕೋ ಅಸಿ ಜಾತೋ। **ರಜಮಾಕಿರಸೀತಿ** ಕಿಲೇಸರಜಂ ಅತ್ತನಿ ಪಕ್ಖಿಪಸಿ। **ಸನ್ತೇತಿ** ಸಮಿತಕಿಲೇಸೇ ಖೀಣಾಸವೇ। **ಕಿಬ್ಬಿಸಕಾರೀತಿ** ಪಾಪಕಾರಿ। **ಪಪತನ್ತಿ** ನರಕಂ।

ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯನ್ತಿ ಇದಂ ತಣ್ಹಾದೀನಂ ಸಭಾವಭೇದತೋ ಅವತ್ಥಾಭೇದತೋ ಚ ಅನೇಕಭೇದಕಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅನೇಕೇಹಿ ಸುತ್ತಪದೇಹಿ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಪಸನ್ನೇನಾತಿ ಕಮ್ಮಕಮ್ಮಫಲಾದೀನಿ ಸದ್ದಹನ್ತೇನ।

ಇದ್ಧನ್ತಿ ಹತ್ಥೂಪಗಸೀಸೂಪಗಾದಿಅಲಙ್ಕಾರೇಹಿ ಮಣಿಕನಕಾದೀಹಿ ಚ ಸಮಿದ್ಧಂ। **ಫೀತನ್ತಿ** ತೇಲಮಧುಫಾಣಿತಾದೀಹಿ ಚ ಧನಧಞ್ಞಾದೀಹಿ ಚ ವಿಪುಲಂ। **ಆಕಿಣ್ಣಮನುಸ್ಸನ್ತಿ** ನಿರನ್ತರಮನುಸ್ಸಂ। **ಸಮ್ಬಾಧಬ್ಯೂಹನ್ತಿ** ಬ್ಯೂಹಾ ವುಚ್ಚನ್ತಿ ಅನಿಬ್ಬಿದ್ಧರಚ್ಛಾಯೋ। ಯೇಸು ಪವಿಟ್ಠಮಗ್ಗೇನೇವ ನಿಗ್ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತೇ ಸಮ್ಬಾಧಾ ಬ್ಯೂಹಕಾ ಏತ್ಥಾತಿ ಸಮ್ಬಾಧಬ್ಯೂಹಂ। ಇಮಿನಾಪಿ ತಸ್ಸ ನಗರಸ್ಸ ಘನವಾಸಮೇವ ದೀಪೇತಿ। **ಭನ್ತೇನಾತಿ** ದಮಥಂ ಅನುಪಗತೇನ, ಇತೋ ಚಿತೋ ಚ ಪರಿಬ್ಭಮನ್ತೇನ ವಾ। **ಅಪಾಪಕನ್ತಿ** ಅಲಾಮಕಂ। **ಅವೇಚ್ಚಪ್ಪಸಾದೇನಾತಿ** ಅಚಲಪ್ಪಸಾದೇನ, ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧತೋ ಆಗತೇನ ಪಸಾದೇನ।

ಪೇಚ್ಚ ಸೋ ಲಭತೇತಿ ಯೋ ಭೂತೇ ದಣ್ಡೇನ ನ ಹಿಂಸತಿ, ಸೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ಪರಲೋಕೇ ಮನುಸ್ಸಭೂತೋ ಮನುಸ್ಸಸುಖಂ ದೇವಭೂತೋ ದಿಬ್ಬಸುಖಂ ಉಭಯಂ ಅತಿಕ್ಕನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಾನಸುಖಂ ಲಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀತಿ ಜನಪದಚಾರಿಕಂ ಗಮಿಸ್ಸತಿ। ಕಸ್ಮಾ ಪನ ಭಗವಾ ಜನಪದಚಾರಿಕಂ ಚರತೀತಿ? ಸತ್ತಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ ಜನಪದಚಾರಿಕಂ ಚರನ್ತಿ - ದೇಸನ್ತರಗತಾನಂ ವೇನೇಯ್ಯಾನಂ ವಿನಯನತ್ಥಂ, ತತ್ರ ಠಿತಾನಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಸಮುಪ್ಪಾದನಂ, ಭಾವಕಾನಂ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ನಿಬದ್ಧವಾಸಪರಿಹರಣಂ ಅತ್ತನೋ ಚ ತತ್ಥ ಅನಾಸಙ್ಗದಸ್ಸನಂ, ಸಮ್ಬುದ್ಧವಸಿತಟ್ಠಾನತಾಯ ದೇಸಾನಂ ಚೇತಿಯಭಾವಸಮ್ಪಾದನಂ, ಬಹೂನಂ ಸತ್ತಾನಂ ದಸ್ಸನೂಪಸಙ್ಕಮನಾದೀಹಿ ಪುಞ್ಞೋಘಪ್ಪಸವನಂ, ಅವುಟ್ಠಿಆದಿಉಪದ್ದವೂಪಸಮನಞ್ಚಾತಿ ಇಮೇಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಬುದ್ಧಾ ಭಗವನ್ತೋ ಜನಪದಚಾರಿಕಂ ಚರನ್ತೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಇಸಿದತ್ತಪುರಾಣಾತಿ ಇಸಿದತ್ತೋ ಚ ಪುರಾಣೋ ಚ, ತೇಸು ಇಸಿದತ್ತೋ ಸಕದಾಗಾಮೀ। **ಪುರಾಣೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ**। **ಸಾಕೇತೇತಿ** "ಸಾಕೇತೋ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮೇ ಅತ್ತನೋ ಭೋಗಗಾಮಕೇ। **ಮಗ್ಗೇ ಪುರಿಸಂ ಠಪೇಸುನ್ತಿ** ತೇಸಂ ಕಿರ ಗಾಮದ್ವಾರೇನ ಭಗವತೋ ಗಮನಮಗ್ಗೋ, ತಸ್ಮಾ "ಸಚೇ ಭಗವಾ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಸುತ್ತಾನಂ ವಾ ಪಮತ್ತಾನಂ ವಾ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ಅಥ ಪಸ್ಸಿತುಂ ನ ಲಭೇಯ್ಯಾಮಾ"ತಿ ಮಗ್ಗಮಜ್ಝೇ ಪುರಿಸಂ ಠಪೇಸುಂ। **ಅನುಬನ್ಧಿಂಸೂತಿ** ನ ದೂರತೋವ, ಪಿಟ್ಠಿತೋ ಪಿಟ್ಠಿತೋ ಅನುಬನ್ಧಿಂಸು। ಭಗವಾ ಹಿ ಸಕಟಮಗ್ಗಸ್ಸ ಮಜ್ಝೇ ಜಙ್ಘಮಗ್ಗೇನ ಅಗಮಾಸಿ, ಇತರೇ ಉಭೋಸು ಪಸ್ಸೇಸು ಅನುಗಚ್ಛನ್ತಾ ಅಗಮಂಸು। **ಮಗ್ಗಾ ಓಕ್ಕಮ್ಮಾತಿ** ಬುದ್ಧಾ ಹಿ ಕೇನಚಿ ಸದ್ಧಿಂ ಗಚ್ಛನ್ತಾವ ಪಟಿಸನ್ಥಾರಂ ಕರೋನ್ತಿ ಕೇನಚಿ ಸದ್ಧಿಂ ಠಿತಾ ಕೇನಚಿ ಸದ್ಧಿಂ ದಿವಸಭಾಗಮ್ಪಿ ನಿಸಿನ್ನಾ, ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ಚಿನ್ತೇಸಿ - "ಇಮೇ ಮಯ್ಹಂ ಸಾಸನೇ ವಲ್ಲಭಾ ಆಗತಫಲಾ, ಇಮೇಹಿ ಸದ್ಧಿಂ ನಿಸೀದಿತ್ವಾ ದಿವಸಭಾಗಂ ಪಟಿಸನ್ಥಾರಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ। ಮಗ್ಗತೋ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಯೇನಞ್ಞತರಂ ರುಕ್ಖಮೂಲಂ ತೇನುಪಸಙ್ಕಮಿ। **ಪಞ್ಞತ್ತೇ ಆಸನೇ ನಿಸೀದೀತಿ** ತೇ ಕಿರ ಛತ್ತುಪಾಹನಕತ್ತರದಣ್ಡಪಾದಬ್ಭಞ್ಜನತೇಲಾನಿ ಚೇವ ಅಟ್ಠವಿಧಞ್ಚ ಪಾನಕಂ ಸರಭಪಾದಪಲ್ಲಙ್ಕಞ್ಚ ಗಾಹಾಪೇತ್ವಾ ಆಗಮಂಸು। ಅಥ ನಂ ಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಪಞ್ಞಪೇತ್ವಾ ಅದಂಸು। ಸತ್ಥಾ ತತ್ಥ ನಿಸೀದಿ। **ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದಿಂಸೂತಿ** "ಛತ್ತುಪಾಹನಾದೀನಿ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘಸ್ಸ ದೇಥಾ"ತಿ ವತ್ವಾ ಭಗವನ್ತಂ ವನ್ದಿತ್ವಾ ಏಕಮನ್ತಂ ನಿಸೀದಿಂಸು।

ಸಾವತ್ಥಿಯಾ ಕೋಸಲೇಸು ಚಾರಿಕಂ ಪಕ್ಕಮಿಸ್ಸತೀತಿಆದಿ ಸಬ್ಬಂ ಮಜ್ಝಿಮದೇಸವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। ಕಸ್ಮಾ? ನಿಯತಾಚಿಣ್ಣತ್ತಾ। ಭಗವತೋ ಹಿ ಚಾರಿಕಚರಣಂ ಮಜ್ಝಿಮದೇಸೇಯೇವ। ಸಚೇಪಿ ಪಚ್ಚನ್ತದೇಸೇ ಗಚ್ಛತಿ, ಮಜ್ಝಿಮದೇಸೇಯೇವ ಅರುಣಂ ಉಟ್ಠಾಪೇತೀತಿ ನಿಯತಾಚಿಣ್ಣಂ, ತಸ್ಮಾ ಮಜ್ಝಿಮದೇಸವಸೇನೇವ ವುತ್ತಂ। **ಕಾಸೀಸೂತಿ** ಕಾಸಿರಟ್ಠತೋ। ತಥಾ **ಮಗಧೇಸೂತಿ** ಮಗಧರಟ್ಠತೋ। **ಆಸನ್ನೇ ನೋ ಭಗವಾ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಏತ್ಥ ನ ಕೇವಲಂ ಆಸನ್ನತ್ತಾ ಏವ ತೇಸಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಹೋತಿ, ಅಥ ಖೋ "ಇದಾನಿ ದಾನಂ ದಾತುಂ ಗನ್ಧಮಾಲಾದಿಪೂಜಂ ಕಾತುಂ ಧಮ್ಮಂ ಸೋತುಂ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛಿತುಂ ಲಭಿಸ್ಸಾಮಾ"ತಿ ನೇಸಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಹೋತಿ।

ತಸ್ಮಾತಿಹ ಥಪತಯೋ ಸಮ್ಬಾಧೋ ಘರಾವಾಸೋತಿ ಥಪತಯೋ ಯಸ್ಮಾ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಮಯಿ ದೂರೀಭೂತೇ ಅನಪ್ಪಕಂ ದೋಮನಸ್ಸಂ ಆಸನ್ನೇ ಅನಪ್ಪಕಂ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ ವೇದಿತಬ್ಬಮೇತಂ "ಸಮ್ಬಾಧೋ ಘರಾವಾಸೋ"ತಿ। ಘರಾವಾಸಸ್ಸ ಹಿ ದೋಸೇನ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಏವಂ ಹೋತಿ। ಸಚೇ ಪನ ಘರಾವಾಸಂ ಪಹಾಯ ಪಬ್ಬಜಿತಾ ಅಸ್ಸಥ, ಏವಂ ವೋ ಮಯಾ ಸದ್ಧಿಂಯೇವ ಗಚ್ಛನ್ತಾನಞ್ಚ ಆಗಚ್ಛನ್ತಾನಞ್ಚ ತಂ ನ ಭವೇಯ್ಯಾತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದೀಪೇನ್ತೋ ಏವಮಾಹ। ತತ್ಥ ಸಕಿಞ್ಚನಸಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೇನ ಸಮ್ಬಾಧತಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ಮಹಾಘರೇ ವಸನ್ತಸ್ಸಾಪಿ ಹಿ ಸಕಿಞ್ಚನಸಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೇನ ಘರಾವಾಸೋ ಸಮ್ಬಾಧೋವ। **ರಜೋಪಥೋತಿ** ರಾಗಾದಿರಜಾನಂ ಆಗಮನಪಥೋ, ಆಗಮನಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾತಿ** ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಪನ ಅಕಿಞ್ಚನಅಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೇನ ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ। ಚತುರತನಿಕೇಪಿ ಹಿ ಗಬ್ಭೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಭಿಕ್ಖೂನಂ ಪಲ್ಲಙ್ಕೇನ ಪಲ್ಲಙ್ಕಂ ಘಟ್ಟೇತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನಾನಮ್ಪಿ ಅಕಿಞ್ಚನಾಪಲಿಬೋಧಟ್ಠೇನ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। **ಅಲಞ್ಚ ಪನ ವೋ ಥಪತಯೋ ಅಪ್ಪಮಾದಾಯಾತಿ** ಏವಂ ಸಮ್ಬಾಧಘರಾವಾಸೇ ವಸನ್ತಾನಂ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಅಪ್ಪಮಾದಮೇವ ಕಾತುಂ ಯುತ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಾಗಾತಿ ಹತ್ಥಿನೋ। **ಓಪವಯ್ಹಾತಿ** ರಞ್ಞೋ ಆರೋಹನಯೋಗ್ಗಾ। **ಏಕಂ ಪುರತೋ ಏಕಂ ಪಚ್ಛತೋ ನಿಸೀದಾಪೇಮಾತಿ** ತೇ ಕಿರ ದ್ವೇಪಿ ಜನಾ ಸಬ್ಬಾಲಙ್ಕಾರಪಟಿಮಣ್ಡಿತಾ ದ್ವೀಸು ನಾಗೇಸು ತಾ ಇತ್ಥಿಯೋ ಏವಂ ನಿಸೀದಾಪೇತ್ವಾ ರಞ್ಞೋ ನಾಗಂ ಮಜ್ಝೇ ಕತ್ವಾ ಉಭೋಸು ಪಸ್ಸೇಸು ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏವಮಾಹಂಸು। **ನಾಗೋಪಿ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬೋತಿ** ಯಥಾ ಕಿಞ್ಚಿ ವಿಸೇಸಿತಂ ನ ಕರೋತಿ, ಏವಂ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ। **ತಾಪಿ ಭಗಿನಿಯೋತಿ** ಯಥಾ ಪಮಾದಂ ನಾಪಜ್ಜನ್ತಿ, ಏವಂ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಅತ್ತಾಪೀತಿ** ಸಿತಕಥಿತವಿಕ್ಖೇಪಿತಾದೀನಿ ಅಕರೋನ್ತೇಹಿ ಅತ್ತಾಪಿ ರಕ್ಖಿತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ । ಏವಂ ಕರೋನ್ತೋ ಹಿ "ಸಾಮಿದುಬ್ಭಕೋ ಏಸೋ"ತಿ ನಿಗ್ಗಹೇತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ।

ತಸ್ಮಾತಿಹ ಥಪತಯೋತಿ ಯಸ್ಮಾ ತುಮ್ಹೇ ರಾಜಾ ನಿಚ್ಚಂ ರಾಜಭಣ್ಡಂ ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇತಿ, ತಸ್ಮಾಪಿ ಸಮ್ಬಾಧೋ ಘರಾವಾಸೋ ರಜೋಪಥೋ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಪಂಸುಕೂಲಿಕಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಏವಂ ಪಟಿಚ್ಛಾಪೇನ್ತೋ ನತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಬ್ಭೋಕಾಸೋ ಪಬ್ಬಜ್ಜಾ, ಏವಂ ಸಬ್ಬತ್ಥಾಪಿ। ಅಲಞ್ಚ ಖೋ ಥಪತಯೋ ಅಪ್ಪಮಾದಾಯ, ಅಪ್ಪಮಾದಮೇವ ಕರೋಥಾತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಮುತ್ತಚಾಗೋತಿ ವಿಸ್ಸಟ್ಠಚಾಗೋ। **ಪಯತಪಾಣೀತಿ** ಆಗತಾಗತಾನಂ ದಾನತ್ಥಾಯ ಧೋತಹತ್ಥೋ। **ವೋಸಗ್ಗರತೋತಿ** ವೋಸಗ್ಗಸಙ್ಖಾತೇ ಚಾಗೇ ರತೋ। **ಯಾಚಯೋಗೋತಿ** ಯಾಚಿತಬ್ಬಯುತ್ತೋ। "ಯಾಜಯೋಗೋ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ದಾನಯುತ್ತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದಾನಸಂವಿಭಾಗರತೋತಿ** ಏತೇನ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕಮ್ಪಿ ಕಿಞ್ಚಿ ಲಭಿತ್ವಾ ತತೋಪಿ ಸಂವಿಭಾಗೇ ರತೋ। **ಅಪ್ಪಟಿವಿಭತ್ತನ್ತಿ** "ಇದಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭವಿಸ್ಸತಿ, ಇದಂ ಅಯ್ಯಾನ"ನ್ತಿ ಏವಂ ಅಕತವಿಭಾಗಂ, ಸಬ್ಬಂ ದಾತಬ್ಬಮೇವ ಹುತ್ವಾ ಠಿತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಇಮೇಹಿ ಖೋ ಥಪತಯೋ ಚತೂಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಅರಿಯಸಾವಕೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹೋತೀತಿ** ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಇಮೇಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏತೇನ ಸೋತಾಪನ್ನೇನ ಇಮೇಸಂ ಚತುನ್ನಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಏಕನ್ತತೋ ಲಬ್ಭಮಾನತಂ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಏವಂ ತೇಸಂ ಥಪತೀನಂ ಇಮೇಹಿ ಚತೂಹಿ ಧಮ್ಮೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಂ ಪರಿಯಾಯೇನ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ನಿಪ್ಪರಿಯಾಯೇನ ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ತುಮ್ಹೇ ಖೋ ಥಪತಯೋ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ।

ಸಹಸ್ಸಂ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋತಿ ಸಹಸ್ಸಂ ಅತ್ತಭಾವಾ ಅಹೇಸುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। "ಅಸೀತಿ ಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ, ಅಸೀತಿಆಯುಕಪ್ಪಕೋಟಿಯೋ ಅಹೇಸುನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕತ್ಥ ಪನ ತೇ ಅಹೇಸುನ್ತಿ? ಆಹ "**ದೇವೇ ಚೇವ ಮನುಸ್ಸೇ ಚಾ**"ತಿ, ದೇವೇಸು ಚೇವ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಂವಿರುಳ್ಹಮ್ಹೀತಿ** ಸಮನ್ತತೋ ಪಲ್ಲವಗ್ಗಹಣೇನ ವಿರುಳ್ಹೋ। **ಅಲಭಿಂಹನ್ತಿ** ಅಲಭಿಂ ಅಹಂ। **ಅಜ್ಜ ತಿಂಸಂ ತತೋ ಕಪ್ಪಾತಿ** ತತೋ ಕಪ್ಪತೋ ಅಜ್ಜ ಸಮ್ಪತಿ ಅಯಂ ಕಪ್ಪೋ ತಿಂಸತಿಮೋ। **ತಸ್ಸಾ ಸಞ್ಞಾಯ ವಾಸನಾತಿ** ತಸ್ಸ ಬುದ್ಧಗತಾಯ ಸಞ್ಞಾಯ ವಾಸನತೋ।

ತಣ್ಹಾನಿಘಾತಕೋತಿ ತಣ್ಹಾಯ ಸಮುಚ್ಛೇದಕೋ। **ವಟಂಸಕೋತಿ** ಪುಪ್ಫಮಯಕಣ್ಣಿಕೋ। **ಸಬ್ಬಪುಪ್ಫೇಹಿಲಙ್ಕತೋತಿ** ನಾನಾಪುಪ್ಫೇಹಿ ಅಲಙ್ಕತೋ। **ಲಪನನ್ತರಾತಿ** ಉತ್ತರಾಧರೋಟ್ಠಾನಂ ಅನ್ತರತೋ। **ಓಕ್ಕಾತಿ** ಪಭಾ। **ಮುದ್ಧನನ್ತರಧಾಯಥಾತಿ** ಮುದ್ಧನಿ ಅನ್ತರಧಾಯಥ। **ಕಙ್ಖಂ ವಿತರಾತಿ** ವಿಮತಿಂ ವಿನೋದೇಹಿ। **ಯಸ್ಸ ತಂ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು , ಸದಾ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತೀತಿ ತನ್ತಿ** ನಿಪಾತಮತ್ತಂ। ಯಸ್ಸ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮೇಸು ಆಕಙ್ಖಪ್ಪಟಿಬದ್ಧತ್ತಾ ಸದಾ ಞಾಣಂ ಪವತ್ತತಿ। ಸೋ ಸಬ್ಬಞ್ಞೂ ಭಗವಾ **ಥೇರಂ ಆನನ್ದಂ ಏತದಬ್ರವೀತಿ** ಸಮ್ಬನ್ಧೋ। **ರಾಜಾ ರಟ್ಠೇ ಭವಿಸ್ಸತೀತಿ** ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂ ರಟ್ಠೇ ರಾಜಾ ಭವಿಸ್ಸತಿ। **ಚರಿಮನ್ತಿ** ಚರಿಮಭವಂ। **ಸಚ್ಛಿಕತ್ವಾತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಕತ್ವಾ। **ಧಮ್ಮತನ್ತಿ** ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ, ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ ವಾ।

ಸುವಣ್ಣಚ್ಛದನಂ ನಾವನ್ತಿ ಉಭೋಸು ಪಸ್ಸೇಸು ಸುವಣ್ಣಾಲಙ್ಕಾರೇಹಿ ಪಟಿಮಣ್ಡಿತವಸೇನ ಛಾದಿತಂ ಸುವಣ್ಣನಾವಂ। **ಪಞ್ಹಂ ಪುಟ್ಠಾ ವಿಯಾಕಾಸಿ, ಸಕ್ಕಸ್ಸ ಇತಿ ಮೇ ಸುತನ್ತಿ** ಯಥಾ ಸಾ ದೇವತಾ ಪಞ್ಹಂ ಪುಟ್ಠಾ ಸಕ್ಕಸ್ಸ ಬ್ಯಾಕಾಸಿ, ಏವಂ ಮಯಾಪಿ ಸುತನ್ತಿ ಆಯಸ್ಮಾ ಮಹಾಮೋಗ್ಗಲ್ಲಾನೋ ಅತ್ತನಾ ಯಥಾಸುತಂ ತಂ ಭಗವತೋ ವದತಿ।

ಪಂಸುಥೂಪೇಸೂತಿ ಸರೀರಧಾತುಂ ಅಬ್ಭನ್ತರೇ ಠಪೇತ್ವಾ ಪಂಸೂಹಿ ಕತಥೂಪೇಸು। ಏವಞ್ಹಿ ತೇ ಭಗವನ್ತಂ ಉದ್ದಿಸ್ಸಕತಾ ನಾಮ ಹೋನ್ತಿ, ತೇನೇವಾಹ - "**ಉದ್ದಿಸ್ಸಕತೇಸು ದಸಬಲಧರಾನ**"ನ್ತಿ।

ದೇವಪುತ್ತಸರೀರವಣ್ಣಾತಿ ದೇವಪುತ್ತಸರೀರಸದಿಸವಣ್ಣಾ। **ಸುಭಗಸಣ್ಠಿತೀತಿ** ಸೋಭಗ್ಗಯುತ್ತಸಣ್ಠಾನಾ। **ಉಳಾರಂ ವತ ತಂ ಆಸೀತಿ** ತಂ ಮಯಾ ಕತಂ ಪುಞ್ಞಂ ಉಳಾರಂ ವತ ಅಹೋಸಿ। **ಯಾಹನ್ತಿ** ಯಾ ಅಹಂ। **ಸತಸಹಸ್ಸಂ ಕಪ್ಪೇ, ಮುದಿತೋ ಥೂಪಂ ಅಪೂಜೇಸೀತಿ** ಥೂಪಂ ಪೂಜೇತ್ವಾ ಸತಸಹಸ್ಸಂ ಆಯುಕಪ್ಪೇ ಅಹಂ ಮುದಿತೋತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅನಾಗನ್ತುನ ವಿನಿಪಾತನ್ತಿ**

ಅಪಾಯುಪಪತ್ತಿಂ ಅನುಪಗನ್ತ್ವಾ। **ಯಂ ಚಕ್ಖುನ್ತಿ** ಯಂ ಪಞ್ಞಾಚಕ್ಖುಂ। **ಪಣಿಹಿತನ್ತಿ** ಠಪಿತಂ। **ವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತಮ್ಹೀತಿ** ವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತೋ ಅಮ್ಹಿ। **ವಿಧೂತಲತೋತಿ** ವಿಧೂತತಣ್ಹಾಲತೋ, ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನತಣ್ಹೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಾಮಾಕಪತ್ಥೋದನಮತ್ತನ್ತಿ ಸಾಮಾಕತಿಣಾನಂ ನಾಳಿಕೋದನಮತ್ತಂ। **ಅಖಿಲೇತಿ** ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಚೇತೋಖಿಲಾನಂ ಅಭಾವೇನ ಅಖಿಲೇ। **ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಓಕಪ್ಪಯಿ ಧಮ್ಮಮುತ್ತಮನ್ತಿ** ತಸ್ಮಿಂ ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೇ ಉತ್ತಮಧಮ್ಮಂ ಪಚ್ಚೇಕಬೋಧಿಂ "ಉತ್ತಮಧಮ್ಮೇನ ನಾಮ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಭವಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ಸದ್ದಹಿಂ। **"ತಸ್ಮಿಞ್ಚ ಧಮ್ಮೇ ಪಣಿಧೇಸಿಂ ಮಾನಸ"**ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಪಟಿಲದ್ಧಧಮ್ಮಂ ಅಹಮ್ಪಿ ಸಚ್ಛಿಕರೇಯ್ಯನ್ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಪಣಿದಹಿಂ। **ಭವೇ ಕುದಾಸುಪಿ ಚ ಮಾ ಅಪೇಕ್ಖವಾತಿ** ಕತ್ಥಚಿ ಭವೇ ಅಪೇಕ್ಖವಾ ಮಾ ಭವೇಯ್ಯನ್ತಿ ಚ ಪಣಿಧೇಸಿಂ ಮಾನಸನ್ತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ।

ಕುರೂಸೂತಿ ಉತ್ತರಕುರೂಸು। **ದೀಘಾಯುಕೇಸೂತಿ** ತೇಸಂ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಾಯುಕತಾಯ ವುತ್ತಂ। **ಅಮಮೇಸೂತಿ** ಅಪರಿಗ್ಗಹೇಸು। **ಪಾಣೇಸೂತಿ** ಸತ್ತೇಸು। **ಅಹೀನಗಾಮೀಸೂತಿ** ಯಥಾಲದ್ಧಸಮ್ಪತ್ತೀಹಿ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಅಪರಿಹೀನಸಭಾವೇಸು । **ತಿದಸೋಪಪಜ್ಜಥಾತಿ** ತಾವತಿಂಸೋ ಹುತ್ವಾ ಉಪಪಜ್ಜಿಂ, ತಿದಸೇ ವಾ ತಾವತಿಂಸಭವನೇ ಉಪಪಜ್ಜಿಂ। **ವಿಸಿಟ್ಠಕಾಯೂಪಗತೋತಿ** ವಿಸಿಟ್ಠಕಾಯೇಸು ನಾನಾವಣ್ಣಕಾಯೇಸು ಉಪಗತೋ। **ಯಸಸ್ಸೀಸೂತಿ** ಪರಿವಾರವನ್ತೇಸು। **ಹಿತಾಹಿತಾಸಿಹೀತಿ** ಕುಸಲಾಕುಸಲೇ ವೀತಿವತ್ತೀಹಿ। **ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಖ್ವಿಮನ್ತಿ** ಪಚ್ಚಕ್ಖಂ ಖೋ ಇಮಂ ವಚನನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಸಕಾಸೀತಿ ಸೋ ಅಕಾಸಿ। **ಬಲಿಮಾಭಿಹಾರೀತಿ** ಪೂಜಾಬಲಿಂ ಅಭಿಹರಿ। **ಪತಿತಸ್ಸ ಏಕನ್ತಿ** ತಸ್ಸ ಹತ್ಥತೋ ಏಕಪುಪ್ಫಂ ಪತಿತಂ।

ಉಪರಿಟ್ಠನ್ತಿ ಉಪರಿ ವೇಹಾಸೇ ಠಿತಂ। **ಅರಿಟ್ಠನ್ತಿ** ಅರಿಟ್ಠಂ ನಾಮ ಪಚ್ಚೇಕಸಮ್ಬುದ್ಧಂ। **ಅಜ್ಝತ್ತಞ್ಚ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚಾತಿ** ಅಜ್ಝತ್ತವಿಸಯಾ ಚ ಬಹಿದ್ಧವಿಸಯಾ ಚ। **ಯೇ ಮೇ ವಿಜ್ಜಿಂಸೂತಿ** ಯೇ ಮೇ ಪುಬ್ಬೇ ವಿಜ್ಜಮಾನಾ ಅಹೇಸುಂ। **ಜಾತಿಮರಣಸಂಸಾರೋ, ನತ್ಥಿ ದಾನಿ ಪುನಬ್ಭವೋತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಜಾಯನಮೀಯನಭೂತೋ ಸಂಸಾರೋ ಪುನಬ್ಭವೋತಿ ಚ ವುಚ್ಚತಿ, ಸೋ ಚ ದಾನಿ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತನ್ತಿ ಇದಂ ವಾಸನಾಭಾಗಪುಞ್ಞವಿಭಾವನಾನಂ ನಾನಾಸುತ್ತಪದಾನಂ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ದಸ್ಸಿತಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ।

ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ...ಪೇ॰... ಅಪುನಬ್ಭವಾಯಾ"ತಿ ಇದಂ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಓಘತರಣಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಕಿಚ್ಚತ್ತಾ। **ನ ಚೇತನಾ ಕರಣೀಯಾತಿ** ನ ಚಿತ್ತಂ ಉಪ್ಪಾದೇತಬ್ಬಂ। **ಧಮ್ಮತಾತಿ** ಧಮ್ಮಸಭಾವೋ।

ಯದಾ ಹವೇತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಹವೇ ಕಾಲೇ। **ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ** ಉಪ್ಪಜ್ಜನ್ತಿ। **ಧಮ್ಮಾತಿ** ಅನುಲೋಮಪಚ್ಚಯಾಕಾರಪಟಿವೇಧಸಾಧಕಾ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಾ। **ಪಾತುಭವನ್ತೀತಿ** ವಾ ಪಕಾಸೇನ್ತಿ, ಅಭಿಸಮಯವಸೇನ ಪಾಕಟಾ ಹೋನ್ತಿ। **ಧಮ್ಮಾತಿ** ಚತುಅರಿಯಸಚ್ಚಧಮ್ಮಾ। ಆತಾಪೋ ವುಚ್ಚತಿ ಕಿಲೇಸಸನ್ತಾಪನಟ್ಠೇನ ವೀರಿಯಂ। **ಆತಾಪಿನೋತಿ** ಸಮ್ಮಪ್ಪಧಾನವೀರಿಯವತೋ। **ಝಾಯತೋತಿ** ಆರಮ್ಮಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಲಕ್ಖಣೂಪನಿಜ್ಝಾನಲಕ್ಖಣೇನ ಚ ಝಾನೇನ ಝಾಯನ್ತಸ್ಸ। **ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸಾತಿ** ಬಾಹಿತಪಾಪಸ್ಸ ಖೀಣಾಸವಸ್ಸ। **ಅಥಸ್ಸ ಕಙ್ಖಾ ವಪಯನ್ತಿ ಸಬ್ಬಾತಿ** ಅಥಸ್ಸ ಏವಂ ಪಾತುಭೂತಧಮ್ಮಸ್ಸ ಯಾ ತಾ "ಕೋ ನು ಖೋ, ಭನ್ತೇ, ಫುಸತೀತಿ? ನೋ ಕಲ್ಲೋ ಪಞ್ಹೋತಿ ಭಗವಾ ಅವೋಚಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೧೨) ನಯೇನ "ಕತಮಂ ನು ಖೋ, ಭನ್ತೇ, ಜರಾಮರಣಂ, ಕಸ್ಸ ಪನಿದಂ ಜರಾಮರಣನ್ತಿ? ನೋ ಕಲ್ಲೋ ಪಞ್ಹೋತಿ ಭಗವಾ ಅವೋಚಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೩೫) ಚ ನಯೇನ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಕಙ್ಖಾ ವುತ್ತಾ। ಯಾ ಚ ಪಚ್ಚಯಾಕಾರಸ್ಸೇವ ಅಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧತ್ತಾ "ಅಹೋಸಿಂ ನು ಖೋ ಅಹಮತೀತಮದ್ಧಾನ"ನ್ತಿಆದಿಕಾ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೨೦) ಸೋಳಸಕಙ್ಖಾ "ಬುದ್ಧೇ ಕಙ್ಖತಿ ಧಮ್ಮೇ ಕಙ್ಖತೀ"ತಿಆದಿಕಾ (ಧ॰ ಸ॰ ೧೦೦೮) ಅಟ್ಠ ಚ ಕಙ್ಖಾ ಆಗತಾ, ತಾ ಸಬ್ಬಾ ವಪಯನ್ತಿ ಅಪಗಚ್ಛನ್ತಿ ನಿರುಜ್ಝನ್ತಿ, ಕಸ್ಮಾ? **ಯತೋ ಪಜಾನಾತಿ**

ಸಹೇತುಧಮ್ಮಂ, ಯಸ್ಮಾ ಅವಿಜ್ಜಾದಿಕೇನ ಹೇತುನಾ ಸಹೇತುಕಂ ಇಮಂ ಸಙ್ಖಾರಾದಿಂ ಕೇವಲಂ ದುಕ್ಖಕ್ಖನ್ಧಧಮ್ಮಂ ಪಜಾನಾತಿ ಅಞ್ಞಾಸಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ।

ಯತೋ ಖಯಂ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಅವೇದೀಹಿ ಯಸ್ಮಾ ಪಚ್ಚಯಾನಂ ಖಯಸಙ್ಖಾತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅವೇದಿ ಅಞ್ಞಾಸಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿ, ತಸ್ಮಾ ಯದಾಸ್ಸ ಆತಾಪಿನೋ ಝಾಯತೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ಸ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಾ ಧಮ್ಮಾ ಪಾತುಭವನ್ತಿ। ಅಥಸ್ಸ ಯಾ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸ ಅವಿದಿತತ್ತಾ ಕಙ್ಖಾ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ, ಸಬ್ಬಾಪಿ ತಾ ಕಙ್ಖಾ ವಪಯನ್ತೀತಿ।

ಆರಞ್ಞನ್ತಿ ಆರಞ್ಞಕಂ। **ಅಞ್ಞಾತುಞ್ಛೇನ ಯಾಪೇನ್ತನ್ತಿ** ಕುಲೇಸು ಅಞ್ಞಾತೋ ನಿಚ್ಚನವೋಯೇವ ಹುತ್ವಾ ಉಞ್ಛೇನ ಪಿಣ್ಡಚರಿಯಾಯ ಯಾಪೇನ್ತಂ। ಅಥ ವಾ ಅಭಿಲಕ್ಖಿತೇಸು ಇಸ್ಸರಜನಗೇಹೇಸು ಕಟುಕಭಣ್ಡಸಮ್ಭಾರಂ ಸುಗನ್ಧಭೋಜನಂ ಪರಿಯೇಸನ್ತಸ್ಸ ಉಞ್ಛನಂ ಞಾತುಞ್ಛನಂ ನಾಮ, ಘರಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಪನ ದ್ವಾರೇ ಠಿತೇನ ಲದ್ಧಮಿಸ್ಸಕಭೋಜನಂ ಅಞ್ಞಾತುಞ್ಛನಂ ನಾಮ। ಇದಂ ಇಧ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತೇನ ಯಾಪೇನ್ತಂ। **ಕಾಮೇಸು ಅನಪೇಕ್ಖಿನನ್ತಿ** ವತ್ಥುಕಾಮಕಿಲೇಸಕಾಮೇಸು ನಿರಪೇಕ್ಖಂ।

ಛೇತ್ವಾತಿ ವಧಿತ್ವಾ। **ಸುಖಂ ಸೇತೀತಿ** ಕೋಧಪರಿಳಾಹೇನ ಅಪರಿದಯ್ಹಮಾನತ್ತಾ ಸುಖಂ ಸಯತಿ। **ನ ಸೋಚತೀತಿ** ಕೋಧವಿನಾಸೇನ ವಿನಟ್ಠದೋಮನಸ್ಸತ್ತಾ ನ ಸೋಚತಿ। **ವಿಸಮೂಲಸ್ಸಾತಿ** ದುಕ್ಖವಿಪಾಕಸ್ಸ। **ಮಧುರಗ್ಗಸ್ಸಾತಿ** ಯಂ ಅಕ್ಕುಟ್ಠಸ್ಸ ಪಚ್ಚಕ್ಕೋಸಿತ್ವಾ ಪಹಟಸ್ಸ ಪಟಿಪ್ಪಹರಿತ್ವಾ ಸುಖಂ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಂ ಸನ್ಧಾಯ ಸೋ "ಮಧುರಗ್ಗೋ"ತಿ ವುತ್ತೋ। ಇಮಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ಠಾನೇ ಪರಿಯೋಸಾನಂ "ಅಗ್ಗ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅರಿಯಾತಿ** ಬುದ್ಧಾದಯೋ।

ಹನೇತಿ ಹನೇಯ್ಯ। **ಉಪ್ಪತಿತನ್ತಿ** ಅಸಮುಗ್ಘಾಟಿತಂ ಅವಿಕ್ಖಮ್ಭಿತುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಸಮುದಾಚಾರುಪ್ಪನ್ನವಸೇನ ಸಮುದಾಚರನ್ತಂ। **ವಿನೋದಯೇತಿ** ಅತ್ತನೋ ಸನ್ತಾನತೋ ನೀಹರೇಯ್ಯ।

ಸತ್ತಿಯಾತಿ ದೇಸನಾಸೀಸಮೇತಂ, ಏಕತೋಧಾರಾದಿನಾ ಸತ್ಥೇನಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಓಮಟ್ಠೋತಿ** ಪಹಟೋ। ಚತ್ತಾರೋ ಹಿ ಪಹಾರಾ ಓಮಟ್ಠೋ ಉಮ್ಮಟ್ಠೋ ಮಟ್ಠೋ ವಿಮಟ್ಠೋತಿ। ತತ್ಥ ಉಪರಿ ಠತ್ವಾ ಅಧೋಮುಖಂ ದಿನ್ನಪ್ಪಹಾರೋ **ಓಮಟ್ಠೋ** ನಾಮ, ಅಧೋ ಠತ್ವಾ ಉದ್ಧಂ ಮುಖಂ ದಿನ್ನಪ್ಪಹಾರೋ **ಉಮ್ಮಟ್ಠೋ** ನಾಮ, ಅಗ್ಗಳಸೂಚಿ ವಿಯ ವಿನಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಕತೋ **ಮಟ್ಠೋ** ನಾಮ, ಸೇಸೋ ಸಬ್ಬೋಪಿ **ವಿಮಟ್ಠೋ** ನಾಮ। ಇಮಸ್ಮಿಂ ಪನ ಠಾನೇ ಓಮಟ್ಠೋ ಗಹಿತೋ। ಸೋ ಹಿ ಸಬ್ಬದಾರುಣೋ ದುರುದ್ಧರಣಸಲ್ಲೋ ದುತ್ತಿಕಿಚ್ಛೋ ಅನ್ತೋದೋಸೋ ಅನ್ತೋಪುಬ್ಬಲೋಹಿತೋ ಚ ಹೋತಿ। ಪುಬ್ಬಲೋಹಿತಂ ಅನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ವಣಮುಖಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। ಪುಬ್ಬಲೋಹಿತಂ ನೀಹರಿತುಕಾಮೇಹಿ ಮಞ್ಚೇನ ಸದ್ಧಿಂ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಅಧೋಸಿರೋ ಕಾತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ, ಮರಣಂ ವಾ ಮರಣಮತ್ತಂ ವಾ ದುಕ್ಖಂ ಪಾಪುಣಾತಿ। **ಪರಿಬ್ಬಜೇತಿ** ವಿಹರೇಯ್ಯ।

ಇಮಾಯ ಗಾಥಾಯ ಕಿಂ ಕಥಿತಂ? ಯಥಾ ಸತ್ತಿಯಾ ಓಮಟ್ಠಪುರಿಸೋ ಸಲ್ಲುಬ್ಬಾಹನವಣತಿಕಿಚ್ಛನಾನಂ ಅತ್ಥಾಯ ವೀರಿಯಂ ಆರಭತಿ ಪಯೋಗಂ ಕರೋತಿ ಪರಕ್ಕಮತಿ। ಯಥಾ ಚ ದಯ್ಹಮಾನೇ ಮತ್ಥಕೇ ಆದಿತ್ತಸಿರೋ ತಸ್ಸ ನಿಬ್ಬಾಪನತ್ಥಾಯ ವೀರಿಯಂ ಆರಭತಿ ಪಯೋಗಂ ಕರೋತಿ ಪರಕ್ಕಮತಿ, ಏವಮೇವಂ ಭಿಕ್ಖು ಕಾಮರಾಗಪ್ಪಹಾನಾಯ ಸತೋ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಹರೇಯ್ಯ ಭಗವಾತಿ ಕಥೇಸಿ।

ಏವಂ ದೇವತಾಯ ಕಥಿತೇ ಅಥ ಭಗವಾ ಚಿನ್ತೇಸಿ – "ಇಮಾಯ ದೇವತಾಯ ಉಪಮಾ ದಳ್ಹಂ ಕತ್ವಾ ಆನೀತಾ, ಅತ್ಥಂ ಪನ ಪರಿತ್ತಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಾ। ಪುನಪ್ಪುನಂ ಕಥೇನ್ತೀಪಿ ಹಿ ಏಸಾ ಕಾಮರಾಗಸ್ಸ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಪ್ಪಹಾನಮೇವ ಕಥೇಯ್ಯ, ಯಾವ ಚ ಕಾಮರಾಗೋ ಮಗ್ಗೇನ ನ ಸಮುಗ್ಘಾಟಿಯ್ಯತಿ, ತಾವ ಅನುಬನ್ಧೋವ ಹೋತೀ"ತಿ ತಮೇವ ಉಪಮಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಪಠಮಮಗ್ಗವಸೇನ ದೇವತಾಯ ವಿನಿವಟ್ಟೇತ್ವಾ ದಸ್ಸೇನ್ತೋ **"ಸತ್ತಿಯಾ ವಿಯ ಓಮಟ್ಠೋ"**ತಿ ದುತಿಯಗಾಥಮಾಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ ಪುರಿಮನಯಾನುಸಾರೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಲೋಕಾಮಿಸನ್ತಿ ಕಾಮಗುಣೋ। **ಸನ್ತಿಪೇಕ್ಖೋ**ತಿ ಸಬ್ಬಸಙ್ಖಾರೂಪಸಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಪೇಕ್ಖಮಾನೋ। **ಪಞ್ಞವಾ**ತಿ ಪಞ್ಞವನ್ತೋ। **ಪಹಿತತ್ತೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತಿಪೇಸಿತಚಿತ್ತೋ। **ವಿರತೋ ಕಾಮಸಞ್ಞಾಯಾ**ತಿ ಯಾಯ ಕಾಯಚಿ ಸಬ್ಬತೋ ಕಾಮಸಞ್ಞಾಯ ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗಸಮ್ಪಯುತ್ತಾಯ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿರತಿಯಾ ವಿರತೋ। "ವಿರತ್ತೋ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಕಾಮಸಞ್ಞಾಯಾತಿ ಪನ ಭುಮ್ಮವಚನಂ ಹೋತಿ। **ಸಗಾಥಾವಗ್ಗೇ** (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೯೬) "ಕಾಮಸಞ್ಞಾಸೂ"ತಿ ಪಾಠೋ। ಚತೂಹಿ ಮಗ್ಗೇಹಿ ದಸನ್ನಮ್ಪಿ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಅತೀತತ್ತಾ **ಸಬ್ಬಸಂಯೋಜನಾತೀತೋ**। ಚತುತ್ಥಮಗ್ಗೇನೇವ ವಾ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾತೀತೋ ತತ್ರ ತತ್ರಾಭಿನನ್ದನತೋ ನನ್ದಿಸಙ್ಖಾತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ತಿಣ್ಣಞ್ಚ ಭವಾನಂ ಪರಿಕ್ಖೀಣತ್ತಾ **ನನ್ದಿಭವಪರಿಕ್ಖೀಣೋ**। ಸೋ ತಾದಿಸೋ ಖೀಣಾಸವೋ ಭಿಕ್ಖು **ಗಮ್ಭೀರೇ** ಸಂಸಾರಣ್ಣವೇ **ನ ಸೀದತಿ**।

ಸದ್ದಹಾನೋತಿ ಯೇನ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ಕಾಯಸುಚರಿತಾದಿಭೇದೇನ, ಅಪರಭಾಗೇ ಚ ಸತ್ತತ್ತಿಂಸಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಭೇದೇನ ಧಮ್ಮೇನ ಅರಹನ್ತೋ ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಬುದ್ಧಸಾವಕಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪತ್ತಾ। ತಂ ಸದ್ದಹಾನೋ ಅರಹತಂ ಧಮ್ಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಪಞ್ಞಂ ಲಭತಿ, ತಞ್ಚ ಖೋ ನ ಸದ್ಧಾಮತ್ತಕೇನೇವ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಸದ್ಧಾಜಾತೋ ಉಪಸಙ್ಕಮತಿ, ಉಪಸಙ್ಕಮನ್ತೋ ಪಯಿರುಪಾಸತಿ, ಪಯಿರುಪಾಸನ್ತೋ ಸೋತಂ ಓದಹತಿ, ಓದಹಿತಸೋತೋ ಧಮ್ಮಂ ಸುಣಾತಿ, ತಸ್ಮಾ ಉಪಸಙ್ಕಮನತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಯಾವ ಧಮ್ಮಸ್ಸವನೇನ **ಸುಸ್ಸೂಸಂ ಲಭತೇ ಪಞ್ಞಂ**।

ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ತಂ ಧಮ್ಮಂ ಸದ್ದಹಿತ್ವಾಪಿ ಆಚರಿಯುಪಜ್ಝಾಯೇ ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾಪಿ ವತ್ತಕರಣೇನ ಪಯಿರುಪಾಸಿತ್ವಾ ಯದಾ ಪಯಿರುಪಾಸನಾಯ ಆರಾಧಿತಚಿತ್ತಾ ಕಿಞ್ಚಿ ವತ್ತುಕಾಮಾ ಹೋನ್ತಿ। ಅಥ ಅಧಿಗತಾಯ ಸೋತುಕಾಮತಾಯ ಸೋತಂ ಓದಹಿತ್ವಾ ಸುಣನ್ತೋ ಲಭತೀತಿ ಏವಂ ಸುಸ್ಸೂಸಮ್ಪಿ ಚ ಸತಿಅವಿಪ್ಪವಾಸೇನ ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ಸುಭಾಸಿತದುಬ್ಭಾಸಿತಞ್ಞುತಾಯ ವಿಚಕ್ಖಣೋ ಏವ ಲಭತಿ, ನ ಇತರೋ। ತೇನಾಹ - **"ಅಪ್ಪಮತ್ತೋ ವಿಚಕ್ಖಣೋ**"ತಿ।

ಪತಿರೂಪಕಾರೀತಿ ದೇಸಕಾಲಾದೀನಿ ಅಹಾಪೇತ್ವಾ ಲೋಕಿಯಸ್ಸ ಲೋಕುತ್ತರಸ್ಸ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಪತಿರೂಪಂ ಅಧಿಗಮೂಪಾಯಂ ಕರೋತೀತಿ ಪತಿರೂಪಕಾರೀ। **ಧುರವಾ**ತಿ ಚೇತಸಿಕವೀರಿಯವಸೇನ ಅನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರೋ। **ಉಟ್ಠಾತಾ**ತಿ ಕಾಯಿಕವೀರಿಯವಸೇನ ಉಟ್ಠಾನಸಮ್ಪನ್ನೋ ಅಸಿಥಿಲಪರಕ್ಕಮೋ। **ವಿನ್ದತೇ ಧನ**ನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಧನಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ। **ಸಚ್ಚೇನಾ**ತಿ ವಚೀಸಚ್ಚೇನ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚೇನ ಚ। ಬುದ್ಧಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧಅರಿಯಸಾವಕಾ ನಿಬ್ಬುತಿಂ ಪಾಪುಣನ್ತಾ ಕಿತ್ತಿಮ್ಪಿ ಪಾಪುಣನ್ತಿಯೇವ। **ದದ**ನ್ತಿ ಪರೇಸಂ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಇಚ್ಛಿತಂ ಪತ್ಥಿತಂ ದೇನ್ತೋ **ಮಿತ್ತಾನಿ ಗನ್ಥತಿ** ಸಮ್ಪಾದೇತಿ ಕರೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ದುದ್ದದಂ ವಾ ದದನ್ತೋ ಗನ್ಥತಿ, ದಾನಮುಖೇನ ಚತ್ತಾರಿಪಿ ಸಙ್ಗಹವತ್ಥೂನಿ ಗಹಿತಾನೀತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾನಿ। ತೇಹಿ ಮಿತ್ತಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ। **ಅಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಪರಂ ಲೋಕಂ, ಸ ವೇ ಪೇಚ್ಚ ನ ಸೋಚತೀ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಇಮೇ ಸದ್ಧಾದಯೋ ಧಮ್ಮಾ ವಿಜ್ಜನ್ತಿ, ಸೋ ಇಮಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಪರಂ ಲೋಕಂ ಗನ್ತ್ವಾ ನ ಸೋಚತಿ, ಸೋಕಕಾರಣಂ ತಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಯಸ್ಸೇತೇ ಚತುರೋ ಧಮ್ಮಾ, ಸದ್ಧಸ್ಸ ಘರಮೇಸಿನೋ।
ಸಚ್ಚಂ ಧಮ್ಮೋ ಧಿತಿ ಚಾಗೋ, ಸ ವೇ ಪೇಚ್ಚ ನ ಸೋಚತೀ"ತಿ॥ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೯೦) -

ಗಾಥಂ ಅವಸೇಸಂ ಕತ್ವಾ ಉದಾಹಟಂ। **ಆಳವಕಸುತ್ತೇ** ಹಿ ಇಮಾ ಗಾಥಾ ಆಳವಕೇನ "ಕಥಂ ಸು ಲಭತೇ ಪಞ್ಞ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೨೪೬; ಸು॰ ನಿ॰ ೧೮೭) ಪುಟ್ಠೇನ ಭಗವತಾ ಭಾಸಿತಾತಿ।

ಯೇನ ಕೇನಚಿ ವಣ್ಣೇನಾತಿ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ಕಾರಣೇನ, ಪಕಾರೇನ ವಾ। **ಸಂವಾಸೋ**ತಿ ಏಕಸ್ಮಿಂ ಠಾನೇ ಸಹವಾಸೋ ಸಮಾಗಮೋ। **ತ**ನ್ತಿ ತಥಾ ಸಮಾಗತಂ ಅನುಕಮ್ಪಿತಬ್ಬಂ ಪುರಿಸಂ। **ಮನಸಾ ಚೇ ಪಸನ್ನೇನಾ**ತಿ ಕರುಣಾಸಮುಸ್ಸಾಹಿತೇನ ಪಸಾದೇನ ಪಸನ್ನೇನ ಮನಸಾ। **ನ ತೇನ ಹೋತಿ ಸಂಯುತ್ತೋ**ತಿ ತೇನ ಯಥಾವುತ್ತೇನ ಅನುಸಾಸನೇನ ಕಾಮಚ್ಛನ್ದಾದೀನಂ

ಸಂಯೋಜನವಸೇನ ಸಂಯುತ್ತೋ ನಾಮ ನ ಹೋತಿ। **ಯಾನುಕಮ್ಪಾ ಅನುದ್ದಯಾತಿ** ಯಾ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸಮ್ಪಾಪನವಸೇನ ಕರುಣಾಯನಾ, ಮೇತ್ತಾಯನಾ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ರಾಗೋ ಚ ದೋಸೋ ಚಾತಿ ರಾಗದೋಸಾ ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತನಯಾವ। **ಕುತೋನಿದಾನಾತಿ** ಕಿಂನಿದಾನಾ ಕಿಂಹೇತುಕಾ। ಪಚ್ಚತ್ತವಚನಸ್ಸ ಹಿ ಅಯಂ ತೋ-ಆದೇಸೋ, ಸಮಾಸೇ ಚಸ್ಸ ಲೋಪಾಭಾವೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅರತೀ ರತೀ ಲೋಮಹಂಸೋ ಕುತೋಜಾತಿ** ಯಾಯಂ ಪನ್ತೇಸು ಸೇನಾಸನೇಸು, ಅಧಿಕುಸಲೇಸು ಚ ಧಮ್ಮೇಸು ಅರತಿ ಉಕ್ಕಣ್ಠಿತಾ, ಯಾ ಚ ಪಞ್ಚಸು ಕಾಮಗುಣೇಸು ರತಿ ಅಭಿರತಿ ಆಸತ್ತಿ ಕೀಳನಾದಿ, ಯೋ ಚ ಲೋಮಹಂಸಸಮುಟ್ಠಾನತೋ ಲೋಮಹಂಸಸಞ್ಞಾತೋ ಚಿತ್ತುತ್ರಾಸೋ, ಇಮೇ ತಯೋ ಧಮ್ಮಾ ಕುತೋ ಜಾತಾ ಕುತೋ ನಿಬ್ಬತ್ತಾತಿ ಪುಚ್ಛಾ। **ಕುತೋ ಸಮುಟ್ಠಾಯಾತಿ** ಕುತೋ ಉಪ್ಪಜ್ಜಿತ್ವಾ। **ಮನೋತಿ** ಕುಸಲಚಿತ್ತಂ। **ವಿತಕ್ಕಾತಿ** ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಯೋ। **ಕುಮಾರಕಾ ಧಙ್ಕಮಿವೋಸಜನ್ತೀತಿ** ಯಥಾ ಕುಮಾರಕಾ ಕೀಳನ್ತಾ ಕಾಕಂ ಸುತ್ತೇನ ಪಾದೇ ಬನ್ಧಿತ್ವಾ ಓಸಜನ್ತಿ ಖಿಪನ್ತಿ, ಏವಂ ಕುಸಲಮನಂ ಅಕುಸಲವಿತಕ್ಕಾ ಕುತೋ ಸಮುಟ್ಠಾಯ ಓಸಜನ್ತೀತಿ ಪುಚ್ಛಾ।

ರಾಗೋ ಚಾತಿ ದುತಿಯಗಾಥಾ ತಸ್ಸಾ ವಿಸ್ಸಜ್ಜನಂ। ತತ್ಥ **ಇತೋತಿ** ಅತ್ತಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ। ಅತ್ತಭಾವನಿದಾನಾ ಹಿ ರಾಗದೋಸಾ, ಅರತಿ ರತಿ ಲೋಮಹಂಸಾ ಚ ಅತ್ತಭಾವತೋ ಜಾತಾ। ಕಾಮವಿತಕ್ಕಾದಯೋ ಅತ್ತಭಾವತೋ ಏವ ಸಮುಟ್ಠಾಯ ಕುಸಲಮನಂ ಓಸಜನ್ತಿ। ತೇನ ತದಞ್ಞಂ ಪಕತಿಆದಿಕಾರಣಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ ಆಹ - **"ಇತೋನಿದಾನಾ ಇತೋ ಸಮುಟ್ಠಾಯಾ"**ತಿ। ಪುರಿಮಗಾಥಾಯ ವುತ್ತನಯೇನೇತ್ಥ ಸದ್ದಸಿದ್ಧಿ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ಇದಾನಿ ಯ್ವಾಯಂ "ಇತೋನಿದಾನಾ"ತಿಆದೀಸು ಅತ್ತಭಾವನಿದಾನಾ ಅತ್ತಭಾವತೋ ಜಾತಾ ಅತ್ತಭಾವತೋ ಸಮುಟ್ಠಾಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ ಸಾಧೇನ್ತೋ ಆಹ - **"ಸ್ನೇಹಜಾ ಅತ್ತಸಮ್ಭೂತಾ"**ತಿ। ಏತೇ ಹಿ ರಾಗಾದಯೋ ವಿತಕ್ಕಪರಿಯೋಸಾನಾ ತಣ್ಹಾಸ್ನೇಹೇನ ಜಾತಾ। ತಥಾ ಜಾಯನ್ತಾ ಚ ಪಞ್ಚುಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧಭೇದೇ ಅತ್ತಭಾವಸಞ್ಞಾತೇ ಅತ್ತನಿ ಸಮ್ಭೂತಾ। ತೇನಾಹ - "ಸ್ನೇಹಜಾ ಅತ್ತಸಮ್ಭೂತಾ"ತಿ। ಇದಾನಿ ತದತ್ಥಜೋತಿಕಂ ಉಪಮಂ ದಸ್ಸೇತಿ **"ನಿಗ್ರೋಧಸ್ಸೇವ ಖನ್ಧಜಾ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ಖನ್ಧಜಾತಿ** ಖನ್ಧೇಸು ಜಾತಾ ಪಾರೋಹಾ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ನಿಗ್ರೋಧಸ್ಸ ಖನ್ಧಜಸಞ್ಞಾತಾ ಪಾರೋಹಾ ಆಪೋರಸಸಞ್ಞಾತೇ ಸ್ನೇಹೇ ಸತಿ ಜಾಯನ್ತಿ, ಜಾಯನ್ತಾ ಚ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ನಿಗ್ರೋಧೇ ತೇಸು ತೇಸು ಸಾಖಪ್ಪದೇಸೇಸು ಸಮ್ಭವನ್ತಿ, ಏವಂ ಏತೇ ರಾಗಾದಯೋ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ತಣ್ಹಾಸ್ನೇಹೇ ಸತಿ ಜಾಯನ್ತಿ, ಜಾಯನ್ತಾ ಚ ತಸ್ಮಿಂಯೇವ ಅತ್ತಭಾವೇ ತೇಸು ತೇಸು ಚಕ್ಖಾದಿಪ್ಪದೇಸೇಸು ಇಟ್ಠಾರಮ್ಮಣೇಸು ಸಮ್ಭವನ್ತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ - "ಸ್ನೇಹಜಾ ಅತ್ತಸಮ್ಭೂತಾ"ತಿ। **ಪುಥು ವಿಸತ್ತಾ ಕಾಮೇಸೂತಿ** ಯಸ್ಮಾ ರಾಗೋಪಿ ಪಞ್ಚಕಾಮಗುಣಿಕಾದಿವಸೇನ, ದೋಸೋಪಿ ಆಘಾತವತ್ಥುಆದಿವಸೇನ ಅರತಿಆದಯೋಪಿ ತಸ್ಸ ತಸ್ಸ ಭೇದಸ್ಸ ವಸೇನಾತಿ ಸಬ್ಬಥಾ ಸಬ್ಬೇಪಿಮೇ ಕಿಲೇಸಾ ಪುಥು ಅನೇಕಪ್ಪಕಾರಾ ಹುತ್ವಾ ವತ್ಥುದ್ವಾರಾರಮ್ಮಣಾದಿವಸೇನ ತೇಸು ತೇಸು ಕಾಮೇಸು ತಥಾ ತಥಾ ವಿಸತ್ತಾ ಲಗ್ಗಾ ಸಂಸಿಬ್ಬಿತ್ವಾ ಠಿತಾ। ಕಿಮಿವ? **ಮಾಲುವಾವ ವಿತತಾ ವನೇ** ಯಥಾ ವನೇ ವಿತತಾ ಮಾಲುವಾ ತೇಸು ತೇಸು ರುಕ್ಖಸಾಖಪ್ಪಸಾಖಾದಿಭೇದೇಸು ವಿಸತ್ತಾ ಹೋತಿ ಲಗ್ಗಾ ಸಂಸಿಬ್ಬಿತ್ವಾ ಠಿತಾ, ಏವಂ ಏತೇ ಕಿಲೇಸಾ ಧಮ್ಮಾ, ತಸ್ಮಾ ಏತ್ಥ ಪುಥುಪಭೇದೇಸು ವತ್ಥುಕಾಮೇಸು ವಿಸತ್ತಂ ಕಿಲೇಸಗಹನಂ।

ಯೇ ನಂ ಪಜಾನನ್ತಿ ಯತೋನಿದಾನಂ, ತೇ ನಂ ವಿನೋದೇನ್ತಿ ಸುಣೋಹಿ ಯಕ್ಖ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯೇ ಸತ್ತಾ ನಂ ಕಿಲೇಸಗಹನಂ "ಇತೋನಿದಾನಂ ಏಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀ"ತಿ ಜಾನನ್ತಿ, ತೇ ನಂ ತಣ್ಹಾಸಿನೇಹಸಿನೇಹಿತೇ ಅತ್ತಭಾವೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಞತ್ವಾ ತಂ ತಣ್ಹಾಸಿನೇಹಂ ಆದೀನವಾನುಪಸ್ಸನಾದಿಭಾವನಾಞಾಣಗ್ಗಿನಾ ವಿಸೋಸೇನ್ತಾ ವಿನೋದೇನ್ತಿ ಪಜಹನ್ತಿ, ಏವಂ ಅಮ್ಹಾಕಂ ಭಾಸಿತಂ ಸುಣೋಹಿ ಯಕ್ಖಾತಿ। **ತೇ ದುತ್ತರಂ ಓಘಮಿಮಂ ತರನ್ತಿ, ಅತಿಣ್ಣಪುಬ್ಬಂ ಅಪುನಬ್ಭವಾಯಾತಿ** ಯೇ ಹಿ ಸಂಕಿಲೇಸಗಹನಂ ವಿನೋದೇನ್ತಿ, ತೇ ಏಕನ್ತೇನ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತಿ। ನ ಹಿ ಮಗ್ಗಭಾವನಂ ವಿನಾ ಕಿಲೇಸವಿನೋದನಂ ಅತ್ಥಿ। ಏವಂ ಮಗ್ಗಂ ಭಾವೇನ್ತಾ ತೇ

ಪಕತಿಞಾಣೇನ ದುತ್ತರಂ ಕಾಮೋಘಾದಿಂ ಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಓಘಂ ಇಮಿನಾ ದೀಘೇನ ಅದ್ಧುನಾ ಸುಪಿನನ್ತೇನಪಿ ಅತಿಣ್ಣಪುಬ್ಬಂ ಅನತಿಕ್ಕನ್ತಪುಬ್ಬಂ ಅಪುನಬ್ಭವಾಯ ನಿಬ್ಬಾನಾಯ ತರನ್ತಿ।

ದುಕ್ಕರಂ ಭಗವಾತಿ ಏಕೋ ಕಿರ ದೇವಪುತ್ತೋ ಪುಬ್ಬಯೋಗಾವಚರೋ ಬಹಲಕಿಲೇಸತಾಯ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಕಿಲೇಸೇ ವಿಕ್ಖಮ್ಭೇನ್ತೋ ಸಮಣಧಮ್ಮಂ ಕತ್ವಾ ಪುಬ್ಬಹೇತುಮನ್ದತಾಯ ಅರಿಯಭೂಮಿಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾವ ಕಾಲಂ ಕತ್ವಾ ದೇವಲೋಕೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ, ಸೋ ತಥಾಗತಂ ಉಪಸಙ್ಕಮಿತ್ವಾ ದುಕ್ಕರಭಾವಂ ಆರೋಚೇನ್ತೋ ಏವಮಾಹ। ತತ್ಥ **ದುಕ್ಕರ**ನ್ತಿ ದಸಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ…ಪೇ॰… ಸಟ್ಠಿಪಿ ವಸ್ಸಾನಿ ಏಕನ್ತಪರಿಸುದ್ಧಸ್ಸ ಸಮಣಧಮ್ಮಸ್ಸ ಕರಣಂ ನಾಮೇತಂ ದುಕ್ಕರಂ। **ಸೇಕ್ಖಾ**ತಿ ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ। **ಸೀಲಸಮಾಹಿತಾ**ತಿ ಸೀಲೇನ ಸಮಾಹಿತಾ ಸಮುಪೇತಾ। **ಠಿತತ್ತಾ**ತಿ ಪತಿಟ್ಠಿತಸಭಾವಾ। ಏವಂ ಪುಚ್ಛಿತಪಞ್ಹಂ ವಿಸ್ಸಜ್ಜೆತ್ವಾ ಉಪರಿಪಞ್ಹಂ ಸಮುಟ್ಠಾಪನತ್ಥಂ **“ಅನಗಾರಿಯುಪೇತಸ್ಸಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅನಗಾರಿಯುಪೇತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅನಗಾರಿಯಂ ನಿಗ್ಗೇಹಭಾವಂ ಉಪಗತಸ್ಸ, ಪಬ್ಬಜಿತಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತುಟ್ಠೀ**ತಿ ಚತುಪಚ್ಚಯಸನ್ತೋಸೋ।

ಭಾವನಾಯಾತಿ ಚಿತ್ತವೂಪಸಮಭಾವನಾಯ। **ತೇ ಛೇತ್ವಾ ಮಚ್ಚುನೋ ಜಾಲ**ನ್ತಿ ಯೇ ರತ್ತಿನ್ದಿವಂ ಇನ್ದ್ರಿಯೂಪಸಮೇ ರತಾ, ತೇ ದುಸ್ಸಮಾದಹಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾದಹನ್ತಿ। ಯೇ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಾ, ತೇ ಚತುಪಚ್ಚಯಸನ್ತೋಸಂ ಪೂರೇನ್ತಾ ನ ಕಿಲಮನ್ತಿ। ಯೇ ಸನ್ತುಟ್ಠಾ, ತೇ ಸೀಲಂ ಪೂರೇನ್ತಾ ನ ಕಿಲಮನ್ತಿ। ಯೇ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಾ ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ, ತೇ ಅರಿಯಾ ಮಚ್ಚುನೋ ಜಾಲಸಙ್ಖಾತಂ ಕಿಲೇಸಜಾಲಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ।

ದುಗ್ಗಮೋತಿ ಸಚ್ಚಮೇತಂ, ಭನ್ತೇ, ಯೇ ಇನ್ದ್ರಿಯೂಪಸಮೇ ರತಾ, ತೇ ದುಸ್ಸಮಾದಹಂ ಚಿತ್ತಂ ಸಮಾದಹನ್ತಿ। ಯೇ ಸಮಾಹಿತಚಿತ್ತಾ, ತೇ ಚತುಪಚ್ಚಯಸನ್ತೋಸಂ ಪೂರೇನ್ತಾ ನ ಕಿಲಮನ್ತಿ। ಯೇ ಸನ್ತುಟ್ಠಾ, ತೇ ಸೀಲಂ ಪೂರೇನ್ತಾ ನ ಕಿಲಮನ್ತಿ। ಯೇ ಸೀಲೇ ಪರಮಗ್ಗಾಹಿನೋ ಸತ್ತ ಸೇಕ್ಖಾ, ತೇ **ಅರಿಯಾ** ಮಚ್ಚುನೋ ಜಾಲಸಙ್ಖಾತಂ ಕಿಲೇಸಜಾಲಂ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ **ಗಚ್ಛನ್ತಿ**। ಕಿಂ ನ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಅಯಂ ಪನ ದುಗ್ಗಮೋ **“ಭಗವಾ ವಿಸಮೋ ಮಗ್ಗೋ”**ತಿ ಆಹ। ತತ್ಥ ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗೋ ನೇವ ದುಗ್ಗಮೋ ನ ವಿಸಮೋ, ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪದಾಯ ಪನಸ್ಸ ಬಹೂ ಪರಿಸ್ಸಯಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ವುತ್ತೋ। **ಅವಂಸಿರಾ**ತಿ ಞಾಣಸಿರೇನ ಅಧೋಸಿರಾ ಹುತ್ವಾ **ಪಪತನ್ತಿ**। ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಆರೋಹಿತುಂ ಅಸಮತ್ಥತಾಯ ಏವ ತೇ **ಮಗ್ಗೇ** ಪಪತನ್ತೀತಿ ವುಚ್ಚನ್ತಿ। **ಅರಿಯಾನಂ ಸಮೋ ಮಗ್ಗೋ**ತಿ ಸ್ವೇವ ಮಗ್ಗೋ ಅರಿಯಾನಂ ಸಮೋ ಹೋತಿ। **ವಿಸಮೇ ಸಮಾ**ತಿ ವಿಸಮೇಪಿ ಸತ್ತಕಾಯೇ ಸಮಾ ಏವ।

ಇದಞ್ಹಿ ತಂ ಜೇತವನನ್ತಿ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕೋ ದೇವಪುತ್ತೋ ಜೇತವನಸ್ಸ ಚೇವ ಬುದ್ಧಾದೀನಞ್ಚ ವಣ್ಣಭಣನತ್ಥಂ ಆಗನ್ತ್ವಾ ಏವಮಾಹ। **ಇಸಿಸಙ್ಘನಿಸೇವಿತ**ನ್ತಿ ಭಿಕ್ಖುಸಙ್ಘನಿವೇಸಿತಂ। ಏವಂ ಪಠಮಗಾಥಾಯ ಜೇತವನಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇನ್ತೋ **“ಕಮ್ಮಂ ವಿಜ್ಜಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಕಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಮಗ್ಗಚೇತನಾ। **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಸಮಾಧಿ, ಸಮಾಧಿಪಕ್ಖಿಕಾ ವಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಸೀಲಂ ಜೀವಿತಮುತ್ತಮ**ನ್ತಿ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಜೀವಿತಞ್ಚ ಉತ್ತಮನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ಅಥ ವಾ **ವಿಜ್ಜಾ**ತಿ ದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಕಪ್ಪಾ। **ಧಮ್ಮೋ**ತಿ ವಾಯಾಮಸತಿಸಮಾಧಯೋ। **ಸೀಲ**ನ್ತಿ ವಾಚಾಕಮ್ಮನ್ತಾಜೀವಾ। **ಜೀವಿತಮುತ್ತಮ**ನ್ತಿ ಏತಸ್ಮಿಂ ಸೀಲೇ ಪತಿಟ್ಠಿತಸ್ಸ ಜೀವಿತಂ ನಾಮ ಉತ್ತಮನ್ತಿ। **“ಏತೇನ ಮಚ್ಚಾ ಸುಜ್ಝನ್ತೀ”**ತಿ ಏತೇನ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೇನ ಮಗ್ಗೇನ ಸತ್ತಾ ವಿಸುಜ್ಝನ್ತಿ।

ತಸ್ಮಾತಿ ಯಸ್ಮಾ ಮಗ್ಗೇನ ಸುಜ್ಝನ್ತಿ, ನ ಗೋತ್ತಧನೇಹಿ, ತಸ್ಮಾ। **ಯೋನಿಸೋ ವಿಚಿನೇ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಉಪಾಯೇನ ಬೋಧಿಪಕ್ಖಿಯಧಮ್ಮಂ ವಿಚಿನೇಯ್ಯ। **ಏವಂ ತತ್ಥ ವಿಸುಜ್ಝತೀ**ತಿ ಏವಂ ತಸ್ಮಿಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇ ವಿಸುಜ್ಝತಿ। ಅಥ ವಾ **ಯೋನಿಸೋ ವಿಚಿನೇ ಧಮ್ಮ**ನ್ತಿ ಉಪಾಯೇನ ಅರಿಯಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ ವಿಚಿನೇಯ್ಯ। **ಏವಂ ತತ್ಥ ವಿಸುಜ್ಝತೀ**ತಿ ಏವಂ ತೇಸು ಚತೂಸು ಅರಿಯಸಚ್ಚೇಸು ವಿಸುಜ್ಝತಿ। ಇದಾನಿ ಸಾರಿಪುತ್ತತ್ಥೇರಸ್ಸ ವಣ್ಣಂ ಕಥೇನ್ತೋ **“ಸಾರಿಪುತ್ತೋವಾ”**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಸಾರಿಪುತ್ತೋವಾ**ತಿ ಅವಧಾರಣವಚನಂ, ಏತೇಹಿ ಪಞ್ಞಾದೀಹಿ ಸಾರಿಪುತ್ತೋವ ಸೇಯ್ಯೋತಿ ವದತಿ। **ಉಪಸಮೇನಾ**ತಿ ಕಿಲೇಸವೂಪಸಮೇನ।

ಪಾರಙ್ಗತೋತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗತೋ, ಯೋ ಕೋಚಿ ನಿಬ್ಬಾನಪತ್ತೋ ಭಿಕ್ಖು, ನ ತಾದಿಸೋ। **ಏತಾವಪರಮೋ ಸಿಯಾ,** ನ ಥೇರಾ ಉತ್ತರಿತರೋ ನಾಮ ಸಾವಕೋ ಅತ್ಥೀತಿ ವದತಿ।

ಅತೀತನ್ತಿ ಅತೀತೇ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ। **ನಾನ್ವಾಗಮೇಯ್ಯಾ**ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ನಾನುಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। **ನಪ್ಪಟಿಕಙ್ಖೇ**ತಿ ತಣ್ಹಾದಿಟ್ಠೀಹಿ ನ ಪತ್ಥೇಯ್ಯ। **ಯದತೀತ**ನ್ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ಕಾರಣವಚನಂ। ಯಸ್ಮಾ ಯಂ ಅತೀತಂ, **ತಂ ಪಹೀನಂ** ನಿರುದ್ಧಂ ಅತ್ಥಙ್ಗತಂ, ತಸ್ಮಾ ತಂ ನಾನುಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಯಂ ತತ್ಥ **ಅನಾಗತಂ,** ತಂ **ಅಪ್ಪತ್ತಂ** ಅಜಾತಂ ಅನಿಬ್ಬತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ತಮ್ಪಿ ನ ಪತ್ಥೇಯ್ಯ। **ತತ್ಥ ತತ್ಥಾ**ತಿ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮ್ಪಿ ಧಮ್ಮಂ ಯತ್ಥ ಯತ್ಥೇವ ಸೋ ಉಪ್ಪನ್ನೋ, ತತ್ಥ ತತ್ಥೇವ ನಂ ಅನಿಚ್ಚಾನುಪಸ್ಸನಾದೀಹಿ ಸತ್ತಹಿ ಅನುಪಸ್ಸನಾಹಿ **ವಿಪಸ್ಸತಿ,** ಅರಞ್ಞಾದೀಸು ವಾ ತತ್ಥ ತತ್ಥ ವಿಪಸ್ಸತಿ। **ಅಸಂಹೀರಂ ಅಸಂಕುಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಇದಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಟಿವಿಪಸ್ಸನಾದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವುತ್ತಂ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ಹಿ ರಾಗಾದೀಹಿ ನ ಸಂಹಿರತಿ ನ ಕುಪ್ಪತೀತಿ ಅಸಂಹೀರಾ ಅಸಂಕುಪ್ಪಾ, ತಂ **ಅನುಬ್ರೂಹಯೇ** ವಡ್ಢೇಯ್ಯ ಪಟಿವಿಪಸ್ಸೇಯ್ಯಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಅಥ ವಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ರಾಗಾದೀಹಿ ನ ಸಂಹಿರತಿ ನ ಕುಪ್ಪತೀತಿ **ಅಸಂಹೀರಂ ಅಸಂಕುಪ್ಪಂ,** ತಂ **ವಿದ್ವಾ** ಪಣ್ಡಿತೋ ಭಿಕ್ಖು **ಅನುಬ್ರೂಹಯೇ,** ಪುನಪ್ಪುನಂ ತದಾರಮ್ಮಣಂ ಫಲಸಮಾಪತ್ತಿಂ ಅಪ್ಪೇನ್ತೋ ವಡ್ಢೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತಸ್ಸ ಪನ ಅನುಬ್ರೂಹನಸ್ಸ ಅತ್ಥಾಯ **ಅಜ್ಜೇವ ಕಿಚ್ಚಮಾತಪ್ಪ**ನ್ತಿ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಆತಾಪನಪರಿತಾಪನೇನ "ಆತಪ್ಪ"ನ್ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಂ ವೀರಿಯಂ ಅಜ್ಜೇವ ಕಾತಬ್ಬಂ। **ಕೋ ಜಞ್ಞಾ ಮರಣಂ ಸುವೇ**ತಿ ಸ್ವೇ ಜೀವಿತಂ ವಾ ಮರಣಂ ವಾ ಕೋ ಜಾನಾತಿ। ಅಜ್ಜೇವ ದಾನಂ ದಸ್ಸಾಮಿ, ಸೀಲಂ ವಾ ರಕ್ಖಿಸ್ಸಾಮಿ, ಅಞ್ಞತರಂ ವಾ ಪನ ಕುಸಲಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮಿ, "ಅಜ್ಜ ತಾವ ಪಪಞ್ಚೋ ಅತ್ಥಿ, ಸ್ವೇ ವಾ ಪುನದಿವಸೇ ವಾ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಅನುಪ್ಪಾದೇತ್ವಾ "ಅಜ್ಜೇವ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏವಂ ವೀರಿಯಂ ಕಾತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಮಹಾಸೇನೇನಾ**ತಿ ಅಹಿವಿಚ್ಛಿಕವಿಸಸತ್ಥಾದೀನಿ ಹಿ ಅನೇಕಾನಿ ಮರಣಕಾರಣಾನಿ ತಸ್ಸ ಸೇನಾತಿ ತಾಯ ಮಹತಿಯಾ ಸೇನಾಯ ವಸೇನ ಮಹಾಸೇನೇನ ಏವರೂಪೇನ ಮಚ್ಚುನಾ ಸದ್ಧಿಂ "ಕತಿಪಾಹಂ ತಾವ ಆಗಮೇಹಿ, ಯಾವಾಹಂ ಬುದ್ಧಪೂಜಾದಿಂ ಅತ್ತನೋ ಅವಸ್ಸಯಂ ಕಮ್ಮಂ ಕರೋಮೀ"ತಿ ಏವಂ ಮಿತ್ತಸನ್ಥವಾಕಾರಸಙ್ಖಾತೋ ವಾ "ಇದಂ ಸತಂ ವಾ ಸಹಸ್ಸಂ ವಾ ಗಹೇತ್ವಾ ಕತಿಪಾಹಂ ಆಗಮೇಹೀ"ತಿ ಏವಂ ಲಞ್ಜಾನುಪ್ಪದಾನಸಙ್ಖಾತೋ ವಾ "ಇಮಿನಾ ಬಲರಾಸಿನಾ ಪಟಿಬಾಹಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಏವಂ ಬಲರಾಸಿಸಙ್ಖಾತೋ ವಾ **ಸಙ್ಗರೋ** ನತ್ಥಿ। ಸಙ್ಗರೋತಿ ಹಿ ಮಿತ್ತಕರಣಲಞ್ಜದಾನಬಲರಾಸಿಸಙ್ಖಾತಾನಂ ನಾಮಂ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಮತ್ಥೋ ವುತ್ತೋ। **ಅತನ್ದಿತ**ನ್ತಿ ಅನಲಸಂ ಉಟ್ಠಾಹಕಂ। ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನತ್ತಾ ಭದ್ದೋ ಏಕರತ್ತೋ ಅಸ್ಸಾತಿ **ಭದ್ದೇಕರತ್ತೋ। ಇತೀ**ತಿ ಏವಂ ಪಟಿಪನ್ನಂ ಪುಗ್ಗಲಂ "ಭದ್ದೇಕರತ್ತೋ ಅಯ"ನ್ತಿ ರಾಗಾದಿಸನ್ತತಾಯ **ಸನ್ತೋ ಬುದ್ಧಮುನಿ ಆಚಿಕ್ಖತಿ।**

ಚಕ್ಖುನಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಚಾತಿ ಚಕ್ಖುನಾ ಚ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ। ಚಕ್ಖುಭೂತಾಯ ವಾ ಪಞ್ಞಾಯ। **ಸತಿಯಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಚಾ**ತಿ ಸತಿಯಾ ಚ ಪಞ್ಞಾಯ ಚ, ಸತಿವಿಸಿಟ್ಠಾಯ ವಾ ಪಞ್ಞಾಯ। **ಕಾಯೇನಾ**ತಿ ನಾಮಕಾಯೇನ।

ದಿಬ್ಬಚಕ್ಖು ಸುವಿಸುದ್ಧನ್ತಿ ದಿಬ್ಬಂ ಚಕ್ಖು ಸುವಿಸುದ್ಧಂ, ಯಂ ಸಚ್ಛಿಕರೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಪುಬ್ಬೇನಿವಾಸಾ**ತಿ ಪುರಿಮಾಸು ಜಾತೀಸು ನಿವುತ್ಥಕ್ಖನ್ಧಾ। **ಇದ್ಧಿವಿಧಾ**ತಿ ಇದ್ಧಿಕೋಟ್ಠಾಸಾ। **ನಿರೋಧೋ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಯಸ್ಸ ಸೇಲೂಪಮಂ ಚಿತ್ತನ್ತಿ ಏಕಘನಂ ಸೇಲಂ ವಿಯ ಪಕತಿವಾತೇಹಿ ಲೋಕಧಮ್ಮವಾತೇಹಿ ಅಕಮ್ಪನೀಯತೋ ಯಸ್ಸ ಚಿತ್ತಂ ಸೇಲೂಪಮಂ। ತೇನಾಹ - **"ಠಿತಂ ನಾನುಪಕಮ್ಪತೀ"**ತಿ। **ರಜನೀಯೇಸೂ**ತಿ ಲಾಭಾದೀಸು। **ಕೋಪನೇಯ್ಯೇ**ತಿ ಅಲಾಭಾದಿಕೇ। **ಕುತೋ ನಂ ದುಕ್ಖಮೇಸ್ಸತೀ**ತಿ ತಂ ಏವಂ ಭಾವಿತಚಿತ್ತಂ ವೀತಿಕ್ಕನ್ತಲೋಕಧಮ್ಮಂ ಉತ್ತಮಪುರಿಸಂ ಲೋಕಧಮ್ಮಹೇತುಕಂ ದುಕ್ಖಂ ನಾನುಗಮಿಸ್ಸತಿ।

ಯೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತಿ ಬಾಹಿತಪಾಪಧಮ್ಮತಾಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ನ ದಿಟ್ಠಮಙ್ಗಲಿಕತಾಯ ಹುಂಹುಙ್ಕಾರಕಸಾವಾದಿಪಾಪಧಮ್ಮಯುತ್ತೋ ಹುತ್ವಾ ಕೇವಲಂ ಜಾತಿಮತ್ತೇನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತಿ ಪಟಿಜಾನಾತಿ। ಸೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬಾಹಿತಪಾಪಧಮ್ಮತ್ತಾ ಹುಂಹುಙ್ಕಾರಪ್ಪಹಾನೇನ **ನಿಹುಂಹುಙ್ಕೋ।** ರಾಗಾದಿಕಸಾವಾಭಾವೇನ **ನಿಕ್ಕಸಾವೋ।** ಸೀಲಸಂವರೇನ

ಸಂಯತಚಿತ್ತತಾಯ **ಯತತ್ತೋ**। ಚತುಮಗ್ಗಞಾಣಸಙ್ಖಾತೇಹಿ ವೇದೇಹಿ ಅನ್ತಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ವೇದಾನಂ ವಾ ಅನ್ತಂ ಗತತ್ತಾ **ವೇದನ್ತಗೂ**। ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಸ್ಸ ವುಸಿತತ್ತಾ **ವೂಸಿತಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯೋ**। **ಧಮ್ಮೇನ ಸೋ ಬ್ರಹ್ಮವಾದಂ ವದೇಯ್ಯಾ**ತಿ ಸೋ "ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಅಹ"ನ್ತಿ ಏತಂ ವಾದಂ ವದೇಯ್ಯ। **ಯಸ್ಸ** ಸಕಲಲೋಕಸನ್ನಿವಾಸೇ **ಕುಹಿಞ್ಚಿ** ಏಕಾರಮ್ಮಣೇಪಿ ರಾಗುಸ್ಸದೋ ದೋಸುಸ್ಸದೋ ಮೋಹುಸ್ಸದೋ ಮಾನುಸ್ಸದೋ ದಿಟ್ಠುಸ್ಸದೋತಿ ಇಮೇ **ಉಸ್ಸದಾ ನತ್ಥೀ**ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನ ಗಾಧತೀತಿ ನ ಪತಿಟ್ಠಹತಿ। **ಸುಕ್ಕಾ**ತಿ ಸುಕ್ಕಸಙ್ಖಾತಾ ಗಹಾ। ಯದಿ ಚನ್ದಿಮಸೂರಿಯಾದೀನಂ ಪಭಾ ತತ್ಥ ನತ್ಥಿ, ತಮೋ ಏವ ಚ ಸಿಯಾತಿ ಆಸಙ್ಕಮಾನೇ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **"ತಮೋ ತತ್ಥ ನ ವಿಜ್ಜತೀ"**ತಿ। **ಯದಾ ಚ ಅತ್ತನಾವೇದೀ**ತಿಆದೀಸು ಏವಂವಿಧಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖೇನ ಞಾಣೇನ ಯದಾ ವಿನ್ದತಿ, **ಅಥ** ರೂಪಾರೂಪಧಮ್ಮತೋ ಸುಖದುಕ್ಖತೋ ಚ ವಿಪ್ಪಮುತ್ತೋ ಹೋತೀತಿ।

ಸಕೇಸು ಧಮ್ಮೇಸೂತಿ ಸಕಅತ್ತಭಾವಸಙ್ಖಾತೇಸು ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು। ಯೇಭುಯ್ಯೇನ ಹಿ ಅಜ್ಝತ್ತಂ ವಿಪಸ್ಸನಾಭಿನಿವೇಸೋ ಹೋತೀತಿ। **ಏತಂ ಪಿಸಾಚ**ನ್ತಿ ಅಜಕಲಾಪಕ, ಏತಂ ತಯಾ ವುತ್ತಂ ಪಿಸಾಚಂ ಕಿಲೇಸಪಿಸಾಚಞ್ಚ। **ಪಕ್ಕುಲ**ನ್ತಿ ತಯಾ ಕತಂ ಅಕ್ಕುಲಂ ಪಕ್ಕುಲಕರಣಞ್ಚ। **ಅತಿವತ್ತತೀ**ತಿ ಅತಿಕ್ಕಮತಿ।

ನಾಭಿನನ್ದತಿ ಆಯನ್ತಿನ್ತಿ ಪುರಾಣದುತಿಯಿಕಂ ಆಗಚ್ಛನ್ತಿಂ ಅಞ್ಞಂ ವಾ ನ ಅಭಿನನ್ದತಿ ಚಿತ್ತೇನ ನ ಸಮ್ಪಟಿಚ್ಛತಿ। ತಮೇವ **ಪಕ್ಕಮನ್ತಿಂ ನ ಸೋಚತಿ**। **ಸಙ್ಗಾ ಸಙ್ಗಾಮಜಿಂ ಮುತ್ತ**ನ್ತಿ ಪಞ್ಚವಿಧಾಪಿ ಸಙ್ಗತೋ ಮುತ್ತಂ ಸಙ್ಗಾಮಜಿಂ ಭಿಕ್ಖುಂ।

ಬಹ್ವೇತ್ಥಾತಿ ಬಹು ಏತ್ಥ **ನ್ಹಾಯತಿ ಜನೋ,** ನ ತೇನ ಸೋ ಸುದ್ಧೋ ನಾಮ ಹೋತೀತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ।

ಜಾತಿಬಲಂ ನಿಸೇಧನ್ತಿ ಜಾತಿಬಲಸ್ಸ ನಿಸೇಧಕಂ। **ಸಹಾಯಾ ವತಾ**ತಿ ಸಮಥವಿಪಸ್ಸನಾಭಾವನಾಯ ಸಹ ಅಯನವಸೇನ ಸಹಾಯಾ ವತ। ಕಾಲೇನ ಕಾಲಂ ಸಪ್ಪಾಯಧಮ್ಮಸ್ಸ ಸವನವಸೇನ ಚಿರರತ್ತಂ ಸಮೇತಿ ಸಮಾಗಮೋ ಏತೇಸನ್ತಿ **ಚಿರರತ್ತಸಮೇತಿಕಾ**। **ಸಿಥಿಲಮಾರಬ್ಭಾ**ತಿ ಸಿಥಿಲಂ ವೀರಿಯಂ ಕತ್ವಾ।

ತತ್ರ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋ ವಿಸೇಸೋತಿ ಸತ್ಥು ಸಾವಕಸ್ಸ ಚ ಪಞ್ಚಸ್ವೇವ ಉಪಾದಾನಕ್ಖನ್ಧೇಸು ನಿಬ್ಬಿದಾದಯೋತಿ ಪುಬ್ಬಭಾಗಪಟಿಪತ್ತಿಯಂ ಅನುಪಾದಾವಿಮುತ್ತಿಯಞ್ಚ ಹೇಟ್ಠಾ ಉಪರಿ ಚ ವಿಸೇಸಾಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ನತ್ಥಿ ವಿಮುತ್ತಿಯಾ ನಾನತ್ತ"ನ್ತಿ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೫.೩೧; ಕಥಾ॰ ೩೫೫ ಅತ್ಥತೋ ಸಮಾನಂ)। ತತ್ಥ ವಿಸೇಸಾಭಾವಂ ಪಚ್ಚಾಮಸತಿ "ತತ್ರ ಕೋ ವಿಸೇಸೋ"ತಿ। **ಅಧಿಪ್ಪಯಾಸೋ**ತಿ ಅಧಿಕಪಯೋಗೋ। **ನಾನಾಕರಣ**ನ್ತಿ ಚ ವಿಸೇಸೋಯೇವ ವುತ್ತೋ।

ಅಯಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ವಿಸೇಸೋತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯದಿಪಿ ಸಾವಕಸ್ಸ ಸತ್ಥು ಚ ವಿಮುತ್ತಿಯಂ ವಿಸೇಸೋ ನತ್ಥಿ, ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಪನ ಸವಾಸನಸಬ್ಬಕಿಲೇಸೇ ಖೇಪೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬೋಧಿಂ ಅಭಿಸಮ್ಬುಜ್ಝಿತ್ವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಅರಿಯಮಗ್ಗಸ್ಸ ಪರಸನ್ತಾನೇ ಉಪ್ಪಾದನಾದಿಸಕಲಸಬ್ಬಞ್ಞುಗುಣಸಮಾಯೋಗೋ। ಅಯಂ ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತತೋ ವಿಸೇಸೋತಿ। ತತ್ಥ **ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸಾ**ತಿ ಅವತ್ತಮಾನಸ್ಸ। ಅರಿಯಮಗ್ಗಞ್ಹಿ ಕಸ್ಸಪಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋ ಉಪ್ಪಾದೇಸಿ। ಅನ್ತರಾ ಅಞ್ಞೋ ಸತ್ಥಾ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ ನಾಮ ನಾಹೋಸಿ, ತಸ್ಮಾ ಅಯಂ ಭಗವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ **ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ** ನಾಮ। **ಅಸಞ್ಜಾತಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। **ಅನಕ್ಖಾತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಕಥಿತಸ್ಸ। ಮಗ್ಗಂ ಜಾನಾತೀತಿ **ಮಗ್ಗಞ್ಞೂ**। ಮಗ್ಗಂ ವಿದಿತಂ ಪಾಕಟಂ ಅಕಾಸೀತಿ **ಮಗ್ಗವಿದೂ**। ಮಗ್ಗೇ ಚ ಅಮಗ್ಗೇ ಚ ಕೋವಿದೋತಿ **ಮಗ್ಗಕೋವಿದೋ**। **ಮಗ್ಗಾನುಗಾ**ತಿ ಮಗ್ಗಂ ಅನುಗಚ್ಛನ್ತಾ। **ಪಚ್ಛಾಸಮನ್ನಾಗತಾ**ತಿ ಅಹಂ ಪಠಮಂ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಸಾವಕಾ ಪಚ್ಛಾ ಸಮನ್ನಾಗತಾ।

"ನೀಚೇ ಕುಲೇ ಪಚ್ಚಾಜಾತೋ"ತಿಆದಿನಾ (ಅಂ॰ ನಿ॰ ೪.೮೫; ಪು॰ ಪ॰ ೧೬೮) ತಮೇನ ಯುತ್ತೋತಿ **ತಮೋ**। ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀಹಿ ಪುನ ನಿರಯತಮುಪಗಮನತೋ **ತಮಪರಾಯಣೋ**। ಇತಿ ಉಭಯೇನಪಿ ಖನ್ಧತಮೋವ ಕಥಿತೋ ಹೋತಿ।

“ಅಡ್ಢೇ ಕುಲೇ ಪಚ್ಚಾಜಾತೋ”ತಿಆದಿನಾ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೮೫; ಪು॰ ಪ॰ ೧೬೮) ಜೋತಿನಾ ಯುತ್ತೋತಿ **ಜೋತಿ,** ಆಲೋಕಭೂತೋತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। ಕಾಯಸುಚರಿತಾದೀಹಿ ಪುನ ಸಗ್ಗೂಪಪತ್ತಿಭವೂಪಗಮನತೋ **ಜೋತಿಪರಾಯಣೋ।** ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಇತರೇಪಿ ದ್ವೇ ವೇದಿತಬ್ಬಾ।

ನ ತಂ ದಳ್ಹಂ ಬನ್ಧನಮಾಹು ಧೀರಾತಿ ಏತ್ಥ **ಧೀರಾತಿ** ಬುದ್ಧಾದಯೋ ಪಣ್ಡಿತಪುರಿಸಾ। ಯಂ ಸಙ್ಖಲಿಕಸಙ್ಖಾತಂ ಅಯೇನ ನಿಬ್ಬತ್ತಂ **ಆಯಸಂ** ಅದ್ದುಬನ್ಧನಸಙ್ಖಾತಂ ದಾರುಮಯಞ್ಚ ಪಬ್ಬಜತಿಣೇಹಿ ರಜ್ಜುಂ ಕತ್ವಾ ಕತರಜ್ಜುಬನ್ಧನಞ್ಚ, ತಂ ಅಸಿಆದೀಹಿ ಛಿನ್ದಿತುಂ ಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತಾಯ “ಥಿರ”ನ್ತಿ ನ ವದನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಸಾರತ್ತರತ್ತಾತಿ** ರತ್ತಾ ಹುತ್ವಾ ರತ್ತಾ। ಬಲವರಾಗರತ್ತಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಮಣಿಕುಣ್ಡಲೇಸೂತಿ** ಮಣೀಸು ಚ ಕುಣ್ಡಲೇಸು ಚ, ಮಣಿಚಿತ್ತೇಸು ವಾ ಕುಣ್ಡಲೇಸು। **ಏತಂ ದಳ್ಹನ್ತಿ** ಯೇ ಮಣಿಕುಣ್ಡಲೇಸು ಸಾರತ್ತರತ್ತಾ, ತೇಸು ಯೋ ರಾಗೋ, ಯಾ ಚ ಪುತ್ತದಾರೇಸು ಅಪೇಕ್ಖಾ ತಣ್ಹಾ, ಏತಂ ಕಿಲೇಸಮಯಂ ಬನ್ಧನಂ ಪಣ್ಡಿತಪುರಿಸಾ “ದಳ್ಹ”ನ್ತಿ ವದನ್ತಿ।

ಓಹಾರಿನನ್ತಿ ಆಕಡ್ಢಿತ್ವಾ ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು ಪಾತನತೋ ಅವಹರತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಹರತೀತಿ ಓಹಾರಿನಂ। **ಸಿಥಿಲನ್ತಿ** ಬನ್ಧನಟ್ಠಾನೇ ಛವಿಆದೀನಿ ಅಕೋಪೇತ್ವಾ ಬನ್ಧನಭಾವಮ್ಪಿ ಅಜಾನಾಪೇತ್ವಾ ಜಲಪಥಥಲಪಥಾದೀಸು ಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ದೇತೀತಿ ಸಿಥಿಲಂ। **ದುಪ್ಪಮುಞ್ಚನ್ತಿ** ಲೋಭವಸೇನ ಹಿ ಏಕವಾರಮ್ಪಿ ಉಪ್ಪನ್ನಂ ಕಿಲೇಸಬನ್ಧನಂ ದಟ್ಠಟ್ಠಾನತೋ ಕಚ್ಛಪೋ ವಿಯ ದುಮ್ಮೋಚಯಂ ಹೋತೀತಿ ದುಪ್ಪಮುಞ್ಚಂ। **ಏತಮ್ಪಿ ಛೇತ್ವಾನಾತಿ** ಏತಂ ದಳ್ಹಮ್ಪಿ ಕಿಲೇಸಬನ್ಧನಂ ಞಾಣಖಗ್ಗೇನ ಛಿನ್ದಿತ್ವಾ **ಅನಪೇಕ್ಖಿನೋ** ಹುತ್ವಾ **ಕಾಮಸುಖಂ ಪಹಾಯ ಪರಿಬ್ಬಜನ್ತಿ** ಪಕ್ಕಮನ್ತಿ ಪಬ್ಬಜನ್ತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಚೇತೇತೀತಿ ಅಕುಸಲಚೇತನಾವಸೇನ ಚೇತೇತಿ। **ಪಕಪ್ಪೇತೀತಿ** ತಮೇವ ಅಕುಸಲಚೇತನಂ ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮಭಾವಂ ಪಾಪನವಸೇನ ಕಪ್ಪೇತಿ। **ಅನುಸೇತೀತಿ** ರಾಗಾದಿಅನುಸಯೋವ ಸನ್ತಾನೇ ಅಪ್ಪಹೀನಭಾವೇನ ಅನುಸೇತಿ। **ಆರಮ್ಮಣಮೇತಂ ಹೋತಿ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾತಿ** ಯದೇತಂ ಚೇತನಂ ಪಕಪ್ಪನಂ ಅನುಸಯನಞ್ಚ, ಏತಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಠಿತಿಯಾ ಪವತ್ತಿಯಾ ಪಚ್ಚಯೋ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಆರಮ್ಮಣೇ ಸತಿ ಪತಿಟ್ಠಾ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಹೋತೀತಿ** ಯಥಾವುತ್ತಪಚ್ಚಯೇ ಸತಿ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಕಮ್ಮಂ ಜವಾಪೇತ್ವಾ ಪಟಿಸನ್ಧಿಆಕಡ್ಢನಸಮತ್ಥತಾಸಮ್ಪಾದನತೋ ಪತಿಟ್ಠಾ ಹೋತಿ। **ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ** ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಸಙ್ಖಾತಾ ವಿಞ್ಞಾಣಾದೀನಂ ಅಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಹೋತಿ।

“ನೋ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಚೇತೇತೀ”ತಿಆದಿನಾ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಮೇವ ಪಟಿಕ್ಖಿಪತಿ। ಅಯಞ್ಹೇತ್ಥ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ, ಯದಿಪಿ ಕದಾಚಿ ಯೋನಿಸೋಮನಸಿಕಾರಾ ಅಕುಸಲಚೇತನಾ ನಪ್ಪವತ್ತತಿ, ಅನುಸಯಾ ಪನ ಅಪ್ಪಹೀನಾತಿ, ತೇ ಕುಸಲಸ್ಸ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಪತಿಟ್ಠಾ ಹೋನ್ತಿ ಯೇವಾತಿ। ಸತಿ ಚ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣೇ ಆಯತಿಂ ಪುನಬ್ಭವಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಿ ಹೋತೀತಿ ವತ್ತುಂ ವಟ್ಟತಿಯೇವ। ತತಿಯವಾರೋ ವುತ್ತಪಟಿಪಕ್ಖನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

“ಸಮುದ್ದೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸ್ಸ ವಿನಯೇ ಸಮುದ್ದೋ”ತಿಆದಿ ಯದಿ ದುಪ್ಪೂರಣಟ್ಠೇನ ಸಂಸೀದನಟ್ಠೇನ ದುರತಿಕ್ಕಮನಟ್ಠೇನ ಸಾಗರೋ “ಸಮುದ್ದೋ”ತಿ ವುಚ್ಚೇಯ್ಯ, ತತೋ ಸತಭಾಗೇನಪಿ ಸಹಸ್ಸಭಾಗೇನಪಿ ಚಕ್ಖುಆದೀಸ್ವೇವ ಅಯಂ ನಯೋ ಲಬ್ಭತೀತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ ವುತ್ತಂ। ತೇನಾಹ – **“ಚಕ್ಖು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪುರಿಸಸ್ಸ ಸಮುದ್ದೋ, ತಸ್ಸ ರೂಪಮಯೋ ವೇಗೋ”**ತಿ, ರೂಪೇಸು ಸತ್ತಾನಂ ಆವಿಞ್ಛನತೋ ರೂಪಾಯತನಮೇವ ವೇಗೋ ಚಕ್ಖುಸ್ಸ ವೇಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯೋ ತಂ ರೂಪಮಯಂ ವೇಗಂ ಸಹತೀತಿ ಯೋ ಭಿಕ್ಖು ಸಹ ವಿಸಯೇನ ಚಕ್ಖುಂ ಅನಿಚ್ಚತೋ ದುಕ್ಖತೋ ಅನತ್ತತೋ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ತತ್ಥ ಚ ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ ವಿರಜ್ಜನ್ತೋ ತಪ್ಪಟಿಬದ್ಧತೋ ಕಿಲೇಸಜಾಲತೋ ವಿಮುಚ್ಚನ್ತೋ ಅಭಿಭವತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅತರಿ ಚಕ್ಖುಸಮುದ್ದನ್ತಿ** ಅಯಂ ಭಿಕ್ಖು ಚಕ್ಖುಸಙ್ಖಾತಂ ಸಮುದ್ದಂ ತಿಣ್ಣೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ।

ಅಪರೋ ನಯೋ - ಚಕ್ಖು, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಸ್ಸ ವಿನಯೇ ಸಮುದ್ದೋತಿ ಯದಿಪಿ ದುಪ್ಪೂರಣಟ್ಠೇನ ಯದಿ ವಾ ಸಮುದನಟ್ಠೇನ ಸಮುದ್ದೋ, ಚಕ್ಖುಮೇವ ಸಮುದ್ದೋ। ತಸ್ಸ ಹಿ ಪಥವಿತೋ ಯಾವ ಅಕನಿಟ್ಠಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಾ ನೀಲಾದಿಆರಮ್ಮಣಂ ಸಮೋಸರನ್ತಂ ಪರಿಪುಣ್ಣಭಾವಂ ಕಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಏವಂ ದುಪ್ಪೂರಣಟ್ಠೇನಪಿ ಸಮುದ್ದೋ। ಚಕ್ಖು ಚ ತೇಸು ತೇಸು ನೀಲಾದಿಆರಮ್ಮಣೇಸು ಸಮುದೇತಿ ಅಸಂವುತಂ ಹುತ್ವಾ ಓಸರಮಾನಂ ಕಿಲೇಸುಪ್ಪತ್ತಿಯಾ ಕಾರಣಭಾವೇನ ಸದೋಸಭಾವೇನ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಸಮುದನಟ್ಠೇನಪಿ ಸಮುದ್ದೋ। ತಥಾ ಚಕ್ಖುಂ ತಣ್ಹಾಸೋತಾದೀನಂ ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರತಾಯ ತೇಹಿ ಸನ್ತಾನಸ್ಸ ಸಮುದನಟ್ಠೇನ ತೇಮನಟ್ಠೇನ ಸಮುದ್ದೋ। **ತಸ್ಸ ರೂಪಮಯೋ ವೇಗೋ**ತಿ ಸಮುದ್ದಸ್ಸ ಅಪ್ಪಮಾಣೋ ಊಮಿಮಯೋ ವೇಗೋ ವಿಯ ತಸ್ಸಾಪಿ ಚಕ್ಖುಸಮುದ್ದಸ್ಸ ಸಮೋಸರನ್ತಸ್ಸ ನೀಲಾದಿಭೇದಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣಸ್ಸ ವಸೇನ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯೋ ರೂಪಮಯೋ ವೇಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಯೋ ತಂ ರೂಪಮಯಂ ವೇಗಂ ಸಹತೀ**ತಿ ಯೋ ತಂ ಚಕ್ಖುಸಮುದ್ದೇ ಸಮೋಸರನ್ತಂ ರೂಪಮಯಂ ವೇಗಂ ಮನಾಪೇ ರೂಪೇ ರಾಗಂ, ಅಮನಾಪೇ ದೋಸಂ, ಅಸಮಪೇಕ್ಖನೇ ಮೋಹನ್ತಿ ಏವಂ ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸೇ ಅನುಪ್ಪಾದೇನ್ತೋ ಉಪೇಕ್ಖಕಭಾವೇನ ಸಹತಿ।

ಸಊಮಿನ್ತಿಆದೀಸು ಕಿಲೇಸಊಮೀಹಿ ಸಊಮಿಂ। ಕಿಲೇಸವಟ್ಟೇಹಿ **ಸಾವಟ್ಟಂ**। ಕಿಲೇಸಗಹೇಹಿ **ಸಗಹಂ**। ಕಿಲೇಸರಕ್ಖಸೇಹಿ **ಸರಕ್ಖಸಂ**। ಕೋಧುಪಾಯಾಸಸ್ಸ ವಾ ವಸೇನ **ಸಊಮಿಂ**। ಕಾಮಗುಣವಸೇನ **ಸಾವಟ್ಟಂ**। ಮಾತುಗಾಮವಸೇನ **ಸಗಹಂ ಸರಕ್ಖಸಂ**। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - ''ಊಮಿಭಯನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋಧುಪಾಯಾಸಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ (ಇತಿವು॰ ೧೦೯; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೨; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೨೨)। ತಥಾ ಆವಟ್ಟನ್ತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಪಞ್ಚನ್ನೇತಂ ಕಾಮಗುಣಾನಂ ಅಧಿವಚನಂ (ಇತಿವು॰ ೧೦೯; ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೧೬೪; ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೧೨೨)। ಗಹರಕ್ಖಸೋತಿ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಮಾತುಗಾಮಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನ''ನ್ತಿ (ಇತಿವು॰ ೧೦೯)। ಸೇಸದ್ವಾರೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಸಊಮಿಭಯಂ ದುತ್ತರಂ ಅಚ್ಚತರೀತಿ ಅನಿಚ್ಚತಾದಿಊಮಿಭಯೇನ ಸಭಯಂ ದುರತಿಕ್ಕಮಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿ। **ಲೋಕನ್ತಗೂ**ತಿ ಸಂಸಾರಲೋಕಸ್ಸ ಅನ್ತಂ ಗತೋ। **ಪಾರಗತೋತಿ ವುಚ್ಚತೀ**ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗತೋತಿ ಕಥೀಯತಿ।

ಬಳಿಸಾತಿ ಸತ್ತಾನಂ ಅನತ್ಥಹೇತುತಾಯ ಬಳಿಸಾ ವಿಯ ಬಳಿಸಾ। **ಅನಯಾಯಾ**ತಿ ಅನತ್ಥಾಯ। **ಬ್ಯಾಬಾಧಾಯಾ**ತಿ ದುಕ್ಖಾಯ। **ಇಟ್ಠಾ**ತಿ ಪರಿಯಿಟ್ಠಾ ವಾ ಅಪರಿಯಿಟ್ಠಾ ವಾ ಸುಖಾರಮ್ಮಣತಾಯ ಇಟ್ಠಾ। ಕಾಮನೀಯಟ್ಠೇನ **ಕನ್ತಾ**। ಮನಸ್ಸ ವಡ್ಢನಟ್ಠೇನ **ಮನಾಪಾ**। ಪಿಯಸಭಾವತಾಯ **ಪಿಯರೂಪಾ**। ಕಿಲೇಸಕಾಮಸಹಿತತ್ತಾ **ಕಾಮೂಪಸಂಹಿತಾ**। ರಾಗಜನನಟ್ಠೇನ ಚಿತ್ತಸ್ಸ ರಞ್ಜನತೋ **ರಜನೀಯಾ**। **ತಞ್ಚೇ**ತಿ ತಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಂ, ನೀಲಾದಿವಸೇನ ಅನೇಕಭೇದಭಿನ್ನಮ್ಪಿ ಹಿ ರೂಪಾಯತನಂ ರೂಪಾರಮ್ಮಣಭಾವೇನ ಚಕ್ಖುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಭಾವೇನ ಚ ಏಕವಿಧತಂ ನಾತಿವತ್ತತೀತಿ ತಂಸಭಾವಸಾಮಞ್ಞಂ ಗಹೇತ್ವಾ ''ತಞ್ಚೇ''ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಅಭಿನನ್ದತೀ**ತಿ ಅಭಿನನ್ದನಭೂತಾಯ ಸಪ್ಪೀತಿಕತಣ್ಹಾಯ ಅಭಿಮುಖೋ ನನ್ದತಿ। **ಅಭಿವದತೀ**ತಿ ''ಅಹೋ ಸುಖಂ, ಅಹೋ ಸುಖ''ನ್ತಿ ವದಾಪೇನ್ತಿಯಾ ತಣ್ಹಾಯನವಸೇನ ಅಭಿವದತಿ। **ಅಜ್ಝೋಸಾಯ ತಿಟ್ಠತೀ**ತಿ ಗಿಲಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ತಿಟ್ಠತಿ। **ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ಗಿಲಿತಬಳಿಸೋ ಮಾರಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಯಂ, ಭಿಕ್ಖು, ಕಿಲೇಸಮಾರಸ್ಸ ಬಳಿಸಭೂತಂ ರೂಪತಣ್ಹಂ ಗಿಲಿತ್ವಾ ಠಿತೋತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಸೇಸವಾರೇಸುಪಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। **ಅಭೇದೀ**ತಿ ಭಿನ್ದಿ। **ಪರಿಭೇದೀ**ತಿ ಸಬ್ಬಭಾಗೇನ ಭಿನ್ದಿ। ಸೇಸಂ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ಅಯಂ ಲೋಕೋ ಸನ್ತಾಪಜಾತೋತಿ ಅಯಂ ಸತ್ತಲೋಕೋ ಜಾತಸನ್ತಾಪೋ ಞಾತಿಬ್ಯಸನಾದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಸೋಕಸನ್ತಾಪೋ ಚ ರಾಗಾದಿವಸೇನ ಉಪ್ಪನ್ನಪರಿಳಾಹಸನ್ತಾಪೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಫಸ್ಸಪರೇತೋ**ತಿ ಅನೇಕೇಹಿ ದುಕ್ಖಫಸ್ಸೇಹಿ ಅಭಿಭೂತೋ। **ರೋದಂ ವದತಿ ಅತ್ತತೋ**ತಿ ತಂ ತಂ ಅತ್ತನಾ ಫುಟ್ಠಂ ದುಕ್ಖಂ ಅಭಾವಿತಕಾಯತಾಯ ಅಧಿವಾಸೇತುಂ ಅಸಕ್ಕೋನ್ತೋ ''ಅಹೋ ದುಕ್ಖಂ, ಈದಿಸಂ ದುಕ್ಖಂ ಮಯ್ಹಂ ಸತ್ತುನೋಪಿ ಮಾ ಹೋತೂ''ತಿಆದಿನಾ ವಿಲಪನ್ತೋ ವದತಿ। ಕಸ್ಮಾ? **ಯೇನ ಯೇನ ಹಿ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ತತೋ ತಂ ಹೋತಿ ಅಞ್ಞಥಾ,** ಯಸ್ಮಾ ಏತೇ ಸತ್ತಾ ಯೇನ ಯೇನ ಪಕಾರೇನ ಅತ್ತನೋ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಪಟಿಕಾರಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ ಆಸೀಸನ್ತಿ, ತಂ ದುಕ್ಖಂ ತತೋ ಅಞ್ಞೇನ ಪಕಾರೇನ ತಿಕಿಚ್ಛಿತಬ್ಬಂ ಹೋತಿ। ಯೇನ ವಾ ಪಕಾರೇನ ಅತ್ತನೋ

ವಡ್ಢಿಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ, ತತೋ ಅಞ್ಞಥಾ ಅವಡ್ಢಿ ಏವ ಪನ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಅಞ್ಞಥಾಭಾವಿತಂ ಇಚ್ಛಾವಿಘಾತಂ ಏವ ಪಾಪುಣಾತಿ। ಅಯಂ **ಭವಸತ್ತೋ** ಕಾಮಾದಿಭವೇಸು ಸತ್ತೋ ಸತ್ತ**ಲೋಕೋ,** ತಥಾಪಿ **ಭವಮೇವಾಭಿನನ್ದತಿ,** ನ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ। **ಯದಭಿನನ್ದತಿ ತಂ ಭಯ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಾಮಾದಿಭವಂ ಅಭಿನನ್ದತಿ, ತಂ ಜರಾಮರಣಾದಿಅನೇಕಬ್ಯಸನಾನುಬನ್ಧತ್ತಾ ಅತಿವಿಯ ಭಯಾನಕಟ್ಠೇನ **ಭಯಂ। ಯಸ್ಸ ಭಾಯತೀ**ತಿ ಯತೋ ಜರಾಮರಣಾದಿತೋ ಭಾಯತಿ, **ತಂ** ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಅಧಿಟ್ಠಾನಭಾವತೋ ದುಕ್ಖದುಕ್ಖತಾಯ ಚ **ದುಕ್ಖ**ನ್ತಿ।

ಭವವಿಪ್ಪಹಾನಾಯಾತಿ ಭವಸ್ಸ ಪಜಹನತ್ಥಾಯ। **ಖೋ**ತಿ ಅವಧಾರಣತ್ಥೇ ನಿಪಾತೋ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಏಕನ್ತೇನೇವ ಕಾಮಾದಿಭವಸ್ಸ ಸಮುದಯಪ್ಪಹಾನೇನ ಪಹಾನತ್ಥಂ ಇದಂ ಮಯಾ ಅಧಿಗತಂ ಮಗ್ಗ**ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯಂ ವುಸ್ಸ**ತೀತಿ।

ಏವಂ ಅರಿಯಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಏಕಂಸೇನೇವ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಭಾವಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಞ್ಞಮಗ್ಗಸ್ಸ ನಿಯ್ಯಾನಿಕಭಾವಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನ್ತೋ **"ಯೇ ಹಿ ಕೇಚೀ"**ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಭವೇನಾ**ತಿ ರೂಪಭವೇನ ವಾ ಅರೂಪಭವೇನ ವಾ। **ಭವಸ್ಸಾ**ತಿ ಸಂಸಾರಸ್ಸ। **ವಿಪ್ಪಮೋಕ್ಖ**ನ್ತಿ ಭವತೋ ವಿಮುತ್ತಿಂ, ಸಂಸಾರಸುದ್ಧಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇ ಸಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣಾ ತತ್ಥ ನಿಬ್ಬಾನಸಞ್ಞಿನೋ, ಭವಗಾಮಿಕಮ್ಮೇನ ಪನ ರೂಪಾರೂಪಜ್ಝಾನೇನ , ತಂನಿಬ್ಬತ್ತೇನ ಚ ಉಪಪತ್ತಿಭವೇನ ಭವವಿಸುದ್ಧಿಂ ವದನ್ತಾ ಭವೇನ ಭವವಿಪ್ಪಮೋಕ್ಖಂ ವದನ್ತಿ ನಾಮ। ತೇನಾಹ - **"ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಅವಿಪ್ಪಮುತ್ತಾ ಭವಸ್ಮಾತಿ ವದಾಮೀ"**ತಿ। ಅಥ ವಾ **ಭವೇನಾ**ತಿ ಭವದಿಟ್ಠಿಯಾ, ಭವತಿ ತಿಟ್ಠತಿ ಸಸ್ಸತನ್ತಿ ಹಿ ಪವತ್ತನತೋ ಸಸ್ಸತದಿಟ್ಠಿ "ಭವದಿಟ್ಠೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ಭವದಿಟ್ಠಿ ಏವ ಉತ್ತರಪದಲೋಪೇನ "ಭವೋ"ತಿ ವುತ್ತಾ ಭವತಣ್ಹಾತಿಆದೀಸು ವಿಯ। ಭವದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಹಿ ಇಧೇಕಚ್ಚೇ ಭವವಿಸೇಸಂಯೇವ ಭವವಿಪ್ಪಮೋಕ್ಖಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। ಯಥಾ ತಂ **ಬಕೋ ಬ್ರಹ್ಮಾ** ಆಹ - "ಇದಂ ನಿಚ್ಚಂ, ಇದಂ ಧುವಂ, ಇದಂ ಸಸ್ಸತಂ, ಇದಂ ಅವಿಪರಿಣಾಮಧಮ್ಮ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೫೦೧; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೫)। **ವಿಭವೇನಾ**ತಿ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯಾ। ವಿಭವತಿ ವಿನಸ್ಸತಿ ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತೀತಿ ಹಿ ಪವತ್ತನತೋ ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿ ವುತ್ತನಯೇನ "ವಿಭವೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಭವಸ್ಸ ನಿಸ್ಸರಣಮಾಹಂಸೂ**ತಿ ಸಂಸಾರಸುದ್ಧಿಂ ವದಿಂಸು। ಉಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಹಿ ಇಧೇಕಚ್ಚೇ ಸಂಸಾರಸುದ್ಧಿಂ ವದನ್ತಿ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ -

> "ಯತೋ ಖೋ, ಭೋ, ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ರೂಪೀ ಚಾತುಮಹಾಭೂತಿಕೋ...ಪೇ॰... ನೇವಸಞ್ಞಾನಾಸಞ್ಞಾಯತನಂ ಉಪಸಮ್ಪಜ್ಜ ವಿಹರತಿ। ಏತ್ತಾವತಾ ಖೋ, ಭೋ, ಅಯಂ ಅತ್ತಾ ಸಮ್ಮಾ ಸಮುಚ್ಛಿನ್ನೋ ಹೋತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೧.೯೧)।

ಅನಿಸ್ಸಟಾತಿ ಅನಿಕ್ಖನ್ತಾ। ತತ್ಥ ಕಾರಣಮಾಹ - **"ಉಪಧಿಞ್ಹಿ ಪಟಿಚ್ಚ ದುಕ್ಖಮಿದಂ ಸಮ್ಭೋತೀ"**ತಿ। ತತ್ಥ **ಉಪಧಿ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಾದಿಉಪಧಿಂ। ಕಿಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ? ಯತ್ಥ ಇಮೇ ದಿಟ್ಠಿಗತಿಕಾ ನಿಬ್ಬಾನಸಞ್ಞಿನೋ, ತತ್ಥ ಖನ್ಧೂಪಧಿಕಿಲೇಸೂಪಧಿಅಭಿಸಙ್ಖಾರೂಪಧಯೋ ಅಧಿಗತಾ ಞಾತಾ। ಕುತೋ ತಸ್ಸ ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣತಾತಿ। ಯಂ ಪನ ಪರಮತ್ಥತೋ ದುಕ್ಖನಿಸ್ಸರಣಂ, ತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಸಬ್ಬುಪಾದಾನಕ್ಖಯಾ ನತ್ಥಿ ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಸಮ್ಭವೋ"**ತಿ ವುತ್ತಂ।

ಲೋಕಮಿಮಂ ಪಸ್ಸಾತಿ ಭಗವಾ ಅತ್ತನೋ ಚಿತ್ತಂ ಆಲಪತಿ। **ಪುಥೂ**ತಿ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ। **ಅವಿಜ್ಜಾಯ ಪರೇತ**ನ್ತಿ ಮೋಹೇನ ಅಭಿಭೂತಂ। **ಭೂತ**ನ್ತಿ ಖನ್ಧಪಞ್ಚಕಂ। **ಭೂತರತ**ನ್ತಿ ಇತ್ಥೀ ಪುರಿಸೇ, ಪುರಿಸೋ ಇತ್ಥಿಯಾತಿ ಏವಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸತ್ತೇಸು ರತಂ, ತತೋ ಏವ **ಭವಾ ಅಪರಿಮುತ್ತಾ। ಯೇ ಹಿ ಕೇಚಿ ಭವಾ**ತಿ ಇತ್ತರಖಣಾ ವಾ ದೀಘಾಯುಕಾ ವಾ ಸಾತವನ್ತೋ ವಾ ಅಸಾತವನ್ತೋ ವಾ ಭವಾ। **ಸಬ್ಬಧೀ**ತಿ ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ತಿರಿಯನ್ತಿ ಸಬ್ಬತ್ಥ। **ಸಬ್ಬತ್ಥತಾಯಾ**ತಿ ಸಬ್ಬಭಾವೇನ। **ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಭವಾ**ತಿಆದೀಸು "ಸಬ್ಬೇಪಿ ಭವಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಸಹಿತಾಯ ಮಗ್ಗಪಞ್ಞಾಯ ಅವಿಪರೀತಂ **ಪಸ್ಸತೋ ಭವತಣ್ಹಾಪಿ ಪಹೀಯತಿ** ನಿರುಜ್ಝತಿ, **ವಿಭವಂ** ಉಚ್ಛೇದಮ್ಪಿ **ನಾಭಿನನ್ದತಿ** ನ ಪತ್ಥೇತಿ, ತಸ್ಸ ಸಬ್ಬ **ತಣ್ಹಾನಂ** ಅನವಸೇಸತೋ ಮಗ್ಗೇನ ನಿರುಜ್ಝನತೋ **ನಿಬ್ಬಾನಂ** ನಿಬ್ಬುತಿ ಹೋತಿ। **ತಸ್ಸ** ಏವಂ **ನಿಬ್ಬುತಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಅನುಪಾದಾ** ಕಿಲೇಸಾಭಿಸಙ್ಖಾರಾನಂ ಅನುಪಾದಾನತೋ ಅಗ್ಗಹಣತೋ **ಪುನಬ್ಭವೋ ನ ಹೋತಿ।** ಏವಂಭೂತೇನ ಚ **ಅಭಿಭೂತೋ** ಪಞ್ಚವಿಧೋಪಿ **ಮಾರೋ** ವಿಜಿತೋ ಅಸ್ಸ ಅನೇನ ಮಾರೇನ ಸಙ್ಗಾಮೋ, ಸಬ್ಬೇಪಿ ಭವೇ ಸಮತಿಕ್ಕನ್ತೋ ಇಟ್ಠಾನಿಟ್ಠಾದೀಸು ತಾದಿಲಕ್ಖಣಪ್ಪತ್ತೋತಿ।

ಅನುಸೋತಗಾಮೀ ಅನ್ಧಪುಥುಜ್ಜನೋ **ಪಟಿಸೋತಗಾಮೀ** ಕಲ್ಯಾಣಪುಥುಜ್ಜನೋ। **ಠಿತತ್ತೋ** ಸೇಕ್ಖೋ। ಇತರೋ ಅಸೇಕ್ಖೋ।

ಅಭಿಜಾತಿಕೋತಿ ಜಾತಿಯೋ। **ಕಣ್ಹಾಭಿಜಾತಿಕೋತಿ** ಕಣ್ಹೇ ನೀಚೇ ಕುಲೇ ಜಾತೋ। **ಕಣ್ಹಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತೀತಿ** ಕಾಳಕಂ ದಸವಿಧಂ ದುಸ್ಸೀಲಧಮ್ಮಂ ಪಸವತಿ ಕರೋತಿ, ಸೋ ತಂ ಅಭಿಜಾಯಿತ್ವಾ ನಿರಯೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। **ಸುಕ್ಕಂ ಧಮ್ಮನ್ತಿ** "ಅಹಂ ಪುಬ್ಬೇಪಿ ಪುಞ್ಞಾನಂ ಅಕತತ್ತಾ ನೀಚೇ ಕುಲೇ ನಿಬ್ಬತ್ತೋ, ಇದಾನಿ ಪುಞ್ಞಂ ಕರಿಸ್ಸಾಮೀ"ತಿ ಪುಞ್ಞಸಙ್ಖಾತಂ ಸುಕ್ಕಂ ಪಣ್ಡರಂ ಧಮ್ಮಂ ಅಭಿಜಾಯತಿ, ಸೋ ತೇನ ಸಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ। **ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕಂ ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ನಿಬ್ಬಾನಞ್ಹಿ ಸಚೇ ಕಣ್ಹಂ ಭವೇಯ್ಯ, ಕಣ್ಹವಿಪಾಕಂ ದದೇಯ್ಯ। ಸುಕ್ಕಂ, ಸುಕ್ಕವಿಪಾಕಂ ದದೇಯ್ಯ। ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪದಾನತೋ ಪನ "ಅಕಣ್ಹಂ ಅಸುಕ್ಕ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ಚೇತ್ಥ ಅರಹತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ತಞ್ಹಿ ಕಿಲೇಸನಿಬ್ಬಾನನ್ತೇ ಜಾತತ್ತಾ ನಿಬ್ಬಾನಂ ನಾಮ। ತಂ ಏಸ ಅಭಿಜಾಯತಿ ಪಸವತಿ ಕರೋತಿ। **ಸುಕ್ಕಾಭಿಜಾತಿಕೋತಿ** ಸುಕ್ಕೇ ಉಚ್ಚೇ ಕುಲೇ ಜಾತೋ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯೇನೇವ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। **"ಕಣ್ಹಂ ಕಣ್ಹವಿಪಾಕ"**ನ್ತಿಆದಿಕಸ್ಸ ಕಮ್ಮಚತುಕ್ಕಸ್ಸ ಅತ್ಥೋ ಹೇಟ್ಠಾ ಹಾರಸಮ್ಪಾತವಾರೇ ವಿಭತ್ತೋ ಏವ।

ಮೋನುಸತ್ತನ್ತಿ ಮನುಸ್ಸಭಾವಂ, ಮನುಸ್ಸಯೋನಿನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ದ್ವೇತಿ** ಕಿಚ್ಚಂ ಅಕಿಚ್ಚಮೇವ ಚಾತಿ ದ್ವೇ। ಕಿಚ್ಚಾನಿ ತ್ವೇವ ಕತ್ತಬ್ಬಾನಿ, ನ ಚಾಕಿಚ್ಚಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। **ಸುಕಿಚ್ಚನ್ತಿ**ಆದಿ "ಕಿಚ್ಚ"ನ್ತಿ ವುತ್ತಾನಂ ತೇಸಂ ಸರೂಪದಸ್ಸನಂ।

ಪಧಾನಾನೀತಿ ಉತ್ತಮಾನಿ ವಿಸಿಟ್ಠಾನಿ। ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ **ಪಬ್ಬಜಿತೇಸೂತಿ** ವಿಸಯೇ ಭುಮ್ಮಂ। ದುತಿಯೇ ಅಧಿಕರಣೇ। ತತ್ಥ **ನಿಬ್ಬಾನನ್ತಿ** ಅರಹತ್ತಂ ಅಧಿಪ್ಪೇತಂ। ಕಸ್ಮಾ ಪನೇತ್ಥ ಆಮಿಸಪರಿಚ್ಚಾಗೋ ಅರಹತ್ತೇನ ಸಮಧುರೋ ನಿದ್ದಿಟ್ಠೋತಿ? ದಕ್ಖಿಣೇಯ್ಯೇಸು ದಕ್ಖಿಣಾಯ ಮಹಪ್ಫಲಭಾವದಸ್ಸನತ್ಥಂ। **ಯೇನ ಯೇನ ವಾ ಪನ ವತ್ಥುನಾತಿ** ಉಚ್ಛೇದಾದಿವತ್ಥುನಾ। **ಅಜ್ಝೋಸಿತಾತಿ** ಭವತಣ್ಹಾದಿವಸೇನ ಅಜ್ಝೋಸಿತಾ। ದುತಿಯೇ **ಯೇನ ಯೇನ ವಾ ಪನ ವತ್ಥುನಾತಿ** ಅಮರಾವಿಕ್ಖೇಪವತ್ಥುಆದಿನಾ।

ಇಮಿನಾ ಅಸುಭೇನ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೇನಾತಿ ಅಸುಭಸ್ಸ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದಿಕಮ್ಮಸ್ಸ ವಿಪಾಕತ್ತಾ ಅಸುಭೇನ ಅಸಿವೇನ ಕಮ್ಮವಿಪಾಕೇನ। **ಇದಂ ಬಾಲಲಕ್ಖಣಂ ನಿಬ್ಬತ್ತತೀತಿ** ಪುರಿಮಸ್ಮಿಂ ಭವೇ ದುಚ್ಚರಿತಸಮಙ್ಗಿತಾಯ ಬಾಲೋ ಅಯಂ ಭವತೀತಿ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ ಜಾಯತಿ। **ಇದಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತನ್ತಿ** ಇದಂ ಏವಂ ಪವತ್ತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ನಾಮ ಸುತ್ತಂ।

ಇಮಿನಾ ಸುಭೇನಾತಿ ಏತ್ಥ ವುತ್ತನಯಾನುಸಾರೇನ ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ತತ್ಥ **ಮಹಾಪುರಿಸಲಕ್ಖಣನ್ತಿ** ಪಣ್ಡಿತಲಕ್ಖಣಂ। **ಕಿಲೇಸಭೂಮೀಹೀತಿ** ಕಿಲೇಸಟ್ಠಾನೇಹಿ ಕಿಲೇಸಾವತ್ಥಾಹಿ ವಾ। **ಸಾನುಸಯಸ್ಸ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನಂ ಜಾಯತೀತಿ** ಅಪ್ಪಹೀನಾನುಸಯಸ್ಸ ಪಚ್ಚಯಸಮಾಯೋಗೇ ರಾಗಾದಯೋ ಪರಿಯುಟ್ಠಾನವಸೇನ ಪವತ್ತನ್ತಿ। **ಪರಿಯುಟ್ಠಿತೋ ಸಂಯುಜ್ಜತೀತಿ** ಯೋ ರಾಗಾದೀಹಿ ಪರಿಯುಟ್ಠಿತಚಿತ್ತೋ, ಸೋ ಕಾಮರಾಗಾದೀಹಿ ಸಂಯುಜ್ಜತಿ ನಾಮ। **ಸಂಯುಜ್ಜನ್ತೋ ಉಪಾದಿಯತೀತಿ** ಯೋ ಕಾಮರಾಗಸಂಯೋಜನಾದೀಹಿ ಸಂಯುತ್ತೋ, ಸೋ ಕಾಮುಪಾದಾನಾದೀನಿ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಾನಿ ಚ ಉಪಾದಿಯತಿ। ಸೇಸಂ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಉತ್ತಾನಮೇವ।

ಏವಂ ಸೋಳಸವಿಧೇನ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ ನಾನಾಸುತ್ತೇಹಿ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧೇನ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ ದಸ್ಸೇನ್ತೇನ ಯಸ್ಮಾ ಅಯಮ್ಪಿ ಪಟ್ಠಾನವಿಭಾಗೋ ಮೂಲಪದೇಹಿ ಸಙ್ಗಹಿತೋ, ನ ಇಮಸ್ಸಾಪಿ ತೇಹಿ ಅಸಙ್ಗಹಿತೋ ಪದೇಸೋ ಅತ್ಥಿ, ತಸ್ಮಾ ಮೂಲಪದಂ ವಿಭಜಿತಬ್ಬತಞ್ಚ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ತತ್ಥ ಕತಮೇ ಅಟ್ಠಾರಸ ಮೂಲಪದಾ"**ತಿ ಪುಚ್ಛಾಯ ವಸೇನ ಮೂಲಪದಾನಿ ಉದ್ಧರಿತ್ವಾ **"ಲೋಕಿಯಂ ಲೋಕುತ್ತರ"**ನ್ತಿಆದಿನಾ ನವತಿಕಾ, ಧವೋ ಚಾತಿ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಂ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ ಉದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ **ಲೋಕಿಯನ್ತಿ** ಲೋಕೇ ನಿಯುತ್ತೋ, ಲೋಕೇ ವಾ ವಿದಿತೋ ಲೋಕಿಯೋ। ಇಧ ಪನ ಲೋಕಿಯೋ ಅತ್ಥೋ ಯಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ವುತ್ತೋ, ತಂ ಸುತ್ತಂ ಲೋಕಿಯಂ। ತಥಾ **ಲೋಕುತ್ತರಂ**। ಯಸ್ಮಿಂ ಪನ ಸುತ್ತೇ ಪದೇಸೇನ ಲೋಕಿಯೋ, ಪದೇಸೇನ ಲೋಕುತ್ತರೋ ವುತ್ತೋ, ತಂ **ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ**। ಯಞ್ಚ ಸತ್ತೇ ಅಧಿಟ್ಠಾಯ ಸತ್ತಪಞ್ಞತ್ತಿಮುಖೇನ ದೇಸಿತಂ,

ತಂ **ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ**। ಧಮ್ಮವಸೇನೇವ ದೇಸಿತಂ **ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ**। ಉಭಯವಸೇನ ದೇಸಿತಂ **ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಞ್ಚ**। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ। ಬುದ್ಧಾದೀನಂ ಪನ ಗುಣಾಭಿತ್ಥವನವಸೇನ ಪವತ್ತಂ ಸುತ್ತಂ **ಥವೋ** ನಾಮ।

ತತ್ಥ **ಸಜ್ಜುಖೀರನ್ತಿ** ತಙ್ಖಣಂಯೇವ ಧೇನುಯಾ ಥನೇಹಿ ನಿಕ್ಖನ್ತಂ ಅಬ್ಭುಣ್ಹಖೀರಂ। **ಮುಚ್ಚತೀತಿ** ಪರಿಣಮತಿ। ಇದಂ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ - ಯಥಾ ಧೇನುಯಾ ಥನತೋ ನಿಕ್ಖನ್ತಂ ಖೀರಂ ತಙ್ಖಣಂಯೇವ **ನ ಮುಚ್ಚತಿ** ನ ಪರಿಣಮತಿ ನ ದಧಿಭಾವಂ ಗಚ್ಛತಿ, ತಕ್ಕಾದಿಅಮ್ಬಿಲಸಮಾಯೋಗತೋ ಪನ ಪರತೋ ಕಾಲನ್ತರೇನ ಪಕತಿಂ ಜಹತಿ ದಧಿಭಾವಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಏವಮೇವಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಕಿರಿಯಕ್ಖಣೇಯೇವ ನ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ಯದಿ ವಿಪಚ್ಚೇಯ್ಯ, ನಾನಾಗತೀನಂ ಸಭಾವಟ್ಠಾನಂ ಸಿಯಾ, ನ ಕೋಚಿ ಪಾಪಕಮ್ಮಂ ಕಾತುಂ ವಿಸಹೇಯ್ಯ। ಯಾವ ಪನ ಕುಸಲಾಭಿನಿಬ್ಬತ್ತಕ್ಖನ್ಧಾ ಚರನ್ತಿ, ತಾವ ತಂ ತೇ ರಕ್ಖನ್ತಿ, ತೇಸಂ ಭೇದಾ ಅಪಾಯೇಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಾಪನವಸೇನ ವಿಪಚ್ಚತಿ। ವಿಪಚ್ಚಮಾನಞ್ಚ **ಡಹನ್ತಂ ಬಾಲಮನ್ವೇತಿ,** ಕಿಂ ವಿಯ? **ಭಸ್ಮಚ್ಛನ್ನೋವ ಪಾವಕೋ।** ಯಥಾ ಹಿ ಛಾರಿಕಾಯ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನೋ ವೀತಚ್ಚಿತಙ್ಗಾರೋ ಅಕ್ಕನ್ತೋಪಿ ಛಾರಿಕಾಯ ಪಟಿಚ್ಛನ್ನತ್ತಾ ನ ತಾವ ಡಹತಿ, ಛಾರಿಕಂ ಪನ ತಾಪೇತ್ವಾ ಚಮ್ಮಾದೀನಿ ಡಹನವಸೇನ ಯಾವ ಮತ್ಥಲುಙ್ಗಾ ಡಹನ್ತೋ ಗಚ್ಛತಿ, ಏವಮೇವಂ ಪಾಪಕಮ್ಮಮ್ಪಿ ಯೇನ ಕತಂ, ತಂ ಬಾಲಂ ದುತಿಯೇ ವಾ ತತಿಯೇ ವಾ ಅತ್ತಭಾವೇ ನಿರಯಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತಂ ಡಹನ್ತಂ ಅನುಗಚ್ಛತೀತಿ।

ಯಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ತತ್ಥಾಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಸ್ಸ ಭಿಕ್ಖುನೋ ಛೇಕೇನ ಸಾರಥಿನಾ ಸುದನ್ತಾ ಅಸ್ಸಾ ವಿಯ ಛ **ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಸಮಥಂ** ದನ್ತಭಾವಂ ನಿಬ್ಬಿಸೇವನಭಾವಂ **ಗತಾನಿ,** ತಸ್ಸ ನವವಿಧಂ ಮಾನಂ ಪಹಾಯ ಠಿತತ್ತಾ **ಪಹೀನಮಾನಸ್ಸ** ಚತುನ್ನಂ ಆಸವಾನಂ ಅಭಾವೇನ **ಅನಾಸವಸ್ಸ** ತಾದಿಭಾವೇ ಠಿತಸ್ಸ ತಥಾರೂಪಸ್ಸ **ದೇವಾಪಿ ಪಿಹಯನ್ತಿ,** ಮನುಸ್ಸಾಪಿ ದಸ್ಸನಞ್ಚ ಆಗಮನಞ್ಚ ಪತ್ಥೇನ್ತಿಯೇವಾತಿ। **ಆಹಾರೇ ಸತೀತಿ** ಆಹಾರಪಟಿಬದ್ಧೇ ಛನ್ದರಾಗೇ ಅಪ್ಪಹೀನೇ ಸತಿ।

ಸಬ್ಬಾ.**ದಿಸಾ ಅನುಪರಿಗಮ್ಮ ಚೇತಸಾತಿ** ಪರಿತೋ ದಸಪಿ ದಿಸಾ ಚಿತ್ತೇನ ಅನುಗನ್ತ್ವಾ। **ನೇವಜ್ಝಗಾತಿ** ನೇವ ಅಧಿಗಚ್ಛೇಯ್ಯ। **ಪಿಯತರನ್ತಿ** ಅತಿಸಯೇನ ಪಿಯಂ। **ಅತ್ತನಾತಿ** ಅತ್ತತೋ। **ಏವಂ ಪಿಯೋ ಪುಥು ಅತ್ತಾ ಪರೇಸನ್ತಿ** ಏವಂ ಕಸ್ಸಚಿಪಿ ಅತ್ತನಾ ಪಿಯತರಸ್ಸ ಅನುಪಲಬ್ಭನವಸೇನ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಪರೇಸಂ ಸತ್ತಾನಂ ಅತ್ತಾ ಪಿಯೋ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ಏತದೇವ, ತಸ್ಮಾ **ನ ಹಿಂಸೇ ಪರಂ ಅತ್ತಕಾಮೋ** ಅತ್ತನೋ ಸುಖಕಾಮೋತಿ।

ಭೂತಾತಿ ಜಾತಾ ನಿಬ್ಬತ್ತಾ। **ಭವಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ** ನಿಬ್ಬತ್ತಿಸ್ಸನ್ತಿ। **ಭೂತಾತಿ** ವಾ ಖೀಣಾಸವಾ। ತೇ ಹಿ ಪಹೀನಭವತ್ತಾ ಭೂತಾ ಏವ। **ಗಮಿಸ್ಸನ್ತೀತಿ** ಪರಲೋಕಂ ಗಮಿಸ್ಸನ್ತಿ। ಖೀಣಾಸವಾ ಪನ ಅನುಪಾದಿಸೇಸಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ।

ಪಿಯೋ ಚ ಹೋತೀತಿ ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾಯ ಸೀಲಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ, ಸುಪರಿಸುದ್ಧಾಯ ಚ ದಿಟ್ಠಿಸಮ್ಪತ್ತಿಯಾ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಪಿಯೋ ಪಿಯಾಯಿತಬ್ಬೋ ಹೋತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ -

> “ಸೀಲದಸ್ಸನಸಮ್ಪನ್ನಂ , ಧಮ್ಮಟ್ಠಂ ಸಚ್ಚವಾದಿನಂ।
> ಅತ್ತನೋ ಕಮ್ಮಕುಬ್ಬಾನಂ, ತಂ ಜನೋ ಕುರುತೇ ಪಿಯ”ನ್ತಿ॥ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೧೭)।

ಪಾಸಾಣಚ್ಛತ್ತಂ ವಿಯ ಗರುಕಾತಬ್ಬತಾಯ **ಗರು**। ಉತ್ತರಿಮನುಸ್ಸಧಮ್ಮವಸೇನ ಸಮ್ಭಾವೇತಬ್ಬತಾಯ **ಭಾವನೀಯೋ।** ಸೀಲಗುಣೇನ ವಾ ಪಿಯಗರುಆದಿಭಾವಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। ತಥಾ ಹಿ ವುತ್ತಂ - “ಆಕಙ್ಖೇಯ್ಯ ಚೇ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಭಿಕ್ಖು ‘ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ಪಿಯೋ ಚ ಅಸ್ಸಂ ಮನಾಪೋ ಚ ಗರು ಚ ಭಾವನೀಯೋ ಚಾ’ತಿ, ಸೀಲೇಸ್ವೇವಸ್ಸ ಪರಿಪೂರಕಾರೀ”ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೬೫)।

ವತ್ತಾತಿ “ಕಾಲೇನ ವಕ್ಖಾಮಿ”ತಿಆದಿಪಞ್ಚಧಮ್ಮೇ ಅತ್ತನಿ ಉಪಟ್ಠಾಪೇತ್ವಾ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀನಂ ಉಲ್ಲುಮ್ಪನಭಾವೇ ಠತ್ವಾ ವತ್ತಾ। **ವಚನಕ್ಖಮೋತಿ** ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀಹಿ ಯೇನ ಕೇನಚಿ ವುಚ್ಚಮಾನೋ ಸುಬ್ಬಚೋ ಹುತ್ವಾ ಪದಕ್ಖಿಣಗ್ಗಾಹಿತಾಯ ತೇಸಂ ವಚನಂ

ಖಮತೀತಿ ವಚನಕ್ಖಮೋ। **ವತ್ತಾತಿ** ವಾ ಧಮ್ಮಕಥಾವಸೇನ ವಚನಸೀಲೋ। **ವಚನಕ್ಖಮೋತಿ** ಧಮ್ಮಂ ಸಂವಣ್ಣೇನ್ತೋ ಪರೇಹಿ ಅಸಂಹೀರೋ ಹುತ್ವಾ ತೇಸಂ ಪುಚ್ಛಾವಚನಕ್ಖಮತಾಯ ವಚನಕ್ಖಮೋ। **ಗಮ್ಭೀರಞ್ಚ ಕಥಂ ಕತ್ತಾತಿ** ಸಚ್ಚಪಟಿಚ್ಚಸಮುಪ್ಪಾದಾದಿಂ, ಅಞ್ಞಂ ವಾ ಗಮ್ಭೀರಕಥಂ ಕತ್ತಾ। **ನ ಚಟ್ಠಾನೇ ನಿಯೋಜಕೋತಿ** ಧಮ್ಮವಿನಯಾದಿಂ ಅಧಮ್ಮಾವಿನಯಾದಿವಸೇನ ಅವತ್ವಾ ಧಮ್ಮವಿನಯಾದಿವಸೇನೇವ ದೀಪನತೋ ನ ಚ ಅಟ್ಠಾನೇ ನಿಯೋಜಕೋ।

ಮಾತರಂ ಪಿತರಂ ಹನ್ತ್ವಾತಿ ಏತ್ಥ "ತಣ್ಹಾ ಜನೇತಿ ಪುರಿಸ"ನ್ತಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೫೫-೫೭) ವಚನತೋ ತೀಸು ಭವೇಸು ಸತ್ತಾನಂ ಜನನತೋ ತಣ್ಹಾ **ಮಾತಾ** ನಾಮ। "ಅಹಂ ಅಸುಕಸ್ಸ ನಾಮ ರಞ್ಞೋ, ರಾಜಮಹಾಮತ್ತಸ್ಸ ವಾ ಪುತ್ತೋ"ತಿ ಪಿತರಂ ನಿಸ್ಸಾಯ ಅಸ್ಮಿಮಾನಸ್ಸ ಉಪ್ಪಜ್ಜನತೋ ಅಸ್ಮಿಮಾನೋ **ಪಿತಾ** ನಾಮ। ಲೋಕೋ ವಿಯ ರಾಜಾನಂ ಯಸ್ಮಾ ಸಬ್ಬದಿಟ್ಠಿಗತಾನಿ ದ್ವೇ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯೋ ಭಜನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದದಿಟ್ಠಿಯೋ ದ್ವೇ ಖತ್ತಿಯಾ **ರಾಜಾನೋ** ನಾಮ। ದ್ವಾದಸಾಯತನಾನಿ ವಿತ್ಥತಟ್ಠೇನ ರಟ್ಠಸದಿಸತ್ತಾ **ರಟ್ಠಂ** ನಾಮ। ಆಯಸಾಧಕೋ ಆಯುತ್ತಕಪುರಿಸೋ ವಿಯ ತಂನಿಸ್ಸಿತೋ ನನ್ದಿರಾಗೋ **ಅನುಚರೋ** ನಾಮ।

ಅನೀಘೋತಿ ನಿದ್ದುಕ್ಖೋ। **ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತಿ** ಖೀಣಾಸವೋ। ಏತೇನ ಹಿ ತಣ್ಹಾದಯೋ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗಞಾಣಾಸಿನಾ ಹತಾ ಬಾಹಿತಾ। **ಯಾತೀತಿ** ಸೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ನಿದ್ದುಕ್ಖೋ ಹುತ್ವಾ ಯಾತೀತಿ।

ಕಾಯೇತಿ ಕರಜಕಾಯೇ। **ಚಿತ್ತನ್ತಿ** ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ। **ಸಮೋದಹತೀತಿ** ಪಕ್ಖಿಪತಿ। ಯದಾ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ತದಾ ಕಾಯಗತಿಕಂ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತಂ ಅಧಿಟ್ಠಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಚಿತ್ತೇಪಿ ಕಾಯಂ ಸಮೋದಹತೀತಿ** ಯದಾ ಸೀಘಂ ಗನ್ತುಕಾಮೋ ಹೋತಿ, ತದಾ ಪಾದಕಜ್ಝಾನಚಿತ್ತೇ ಕಾಯಂ ಪಕ್ಖಿಪತಿ, ಚಿತ್ತಗತಿಕಂ ಕಾಯಂ ಅಧಿಟ್ಠಹತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಕಾಯೇ ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾತಿ** "ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ ನಾಮ ಬಲವಾ ಪುರಿಸೋ ಸಮಿಞ್ಜಿತಂ ವಾ ಬಾಹಂ ಪಸಾರೇಯ್ಯ, ಪಸಾರಿತಂ ವಾ ಬಾಹಂ ಸಮಿಞ್ಜೇಯ್ಯಾ"ತಿ ವುತ್ತನಯೇನ (ಮಹಾವ॰ ೮, ೧೩೭; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೬೬; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೮೨; ೨.೩೩೮; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೭೨) ಇದ್ಧಿಮಾ ಕಾಯೇ ಸುಖಸಞ್ಞಞ್ಚ ಲಹುಸಞ್ಞಞ್ಚ ಓಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಪರೇಸಂ ದಿಸ್ಸಮಾನೇನ ಕಾಯೇನ ಆರಾಮರಾಮಣೇಯ್ಯಕಾದೀನಿ ಪೇಕ್ಖಮಾನೋ ಚಿತ್ತಕ್ಖಣೇನೇವ ಇಚ್ಛಿತಟ್ಠಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ।

ಯಾಣತಂ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಞಾಣನ್ತಿ ಸಬ್ಬಂ ಲೋಕಂ ಉತ್ತರಿತ್ವಾ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಠಿತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ನ ಪನ ಲೋಕುತ್ತರಭೂಮಿಕತ್ತಾ। **ಸಬ್ಬಕಾಲೇ ಪವತ್ತತೀತಿ** ಆವಜ್ಜನಪಟಿಬದ್ಧವುತ್ತಿತ್ತಾ ವುತ್ತಂ, ನ ಸತತಂ ಸಮಿತಂ ಪವತ್ತತೀತಿ। ನ ಹಿ ಸಬ್ಬಞ್ಞುತಞ್ಞಾಣಂ ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬಸ್ಮಿಂಯೇವ ಕಾಲೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತೀತಿ ಸಕ್ಕಾ ವತ್ತುನ್ತಿ।

ಕಿತ್ತಯಿಸ್ಸಾಮಿ ತೇ ಸನ್ತಿನ್ತಿ ಸಬ್ಬಕಿಲೇಸವೂಪಸಮಹೇತುತಾಯ ಸನ್ತಿಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ದಸ್ಸೇಸ್ಸಾಮಿ। **ದಿಟ್ಠೇ ಧಮ್ಮೇತಿ** ದಿಟ್ಠೇ ದುಕ್ಖಾದಿಧಮ್ಮೇ, ಇಮಸ್ಮಿಂ ಏವ ವಾ ಅತ್ತಭಾವೇ। **ಅನೀತಿಹನ್ತಿ** ಇತಿಹಾಸಾತಿ ಏವಂ ನ ಇತಿಕಿರಾಯ ಪವತ್ತಂ, ಅತ್ತಪಚ್ಚಕ್ಖನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಸತೋ ಚರನ್ತಿ** "ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾ"ತಿಆದಿನಾ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೭೭; ಥೇರಗಾ॰ ೬೭೬; ನೇತ್ತಿ॰ ೫) ನಯೇನ ಸತೋ ಹುತ್ವಾ ಚರನ್ತೋ ಅರಿಯಮಗ್ಗೇನ ಯಂ ಸನ್ತಿಂ ವಿದಿತ್ವಾ। **ತರೇ ಲೋಕೇ ವಿಸತ್ತಿಕನ್ತಿ** ಸಙ್ಖಾರಲೋಕೇ ವಿಸಪ್ಪನತೋ ವಿಸತ್ತಿಕಸಙ್ಖಾತಂ ತಣ್ಹಂ ತರೇ ತರೇಯ್ಯ ಸಮತಿಕ್ಕಮೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ತಞ್ಚಾಹಂ ಅಭಿನನ್ದಾಮೀತಿ ತಂ ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಸನ್ತಿಜೋತಕಂ ತುಮ್ಹಾಕಂ ವಚನಂ ಅಹಂ ಪತ್ಥಯಾಮಿ, ತಂ ಏವ ವಾ **ಸನ್ತಿಂ ಉತ್ತಮಂ** ಅಭಿನನ್ದಾಮೀತಿ ಥೋತಕೋ ವದತಿ। **ಉದ್ಧಂ ಅಧೋ ತಿರಿಯಞ್ಚಾಪಿ ಮಜ್ಝೇತಿ** ಏತ್ಥ **ಉದ್ಧನ್ತಿ** ಅನಾಗತಂ ಉಪರಿ ಚ। **ಅಧೋತಿ** ಅತೀತಂ ಹೇಟ್ಠಾ ಚ। **ತಿರಿಯಞ್ಚಾಪಿ ಮಜ್ಝೇತಿ** ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಂ ಪರಿತೋ ಚ। **ಏತಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಸಙ್ಗೋತೀತಿ** ಏತಂ ಅನಾಗತಾದಿಂ ಸಜ್ಜನಟ್ಠಾನನ್ತಿ ಞತ್ವಾ। **ಭವಾಭವಾಯಾತಿ** ಖುದ್ದಕಾನಞ್ಚೇವ ಮಹನ್ತಾನಞ್ಚ ಭವಾನಂ ಅತ್ಥಾಯ, ಸಸ್ಸತುಚ್ಛೇದಾಯ ವಾ।

ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನನ್ತಿ ಅರಿಯಭಾವಕರಾನಂ ಸಚ್ಚಾನಂ। **ಅನನುಬೋಧಾತಿ** ಅಬುಜ್ಝನೇನ ಅಜಾನನೇನ। **ಅಪ್ಪಟಿವೇಧಾತಿ** ಅಪ್ಪಟಿವಿಜ್ಝನೇನ। **ಸನ್ಧಾವಿತನ್ತಿ** ಭವತೋ ಭವಸ್ಸ ಗಮನೇನ ಸನ್ಧಾವಿತಂ। **ಸಂಸರಿತನ್ತಿ** ಪುನಪ್ಪುನಂ ಗಮನವಸೇನ ಸಂಸರಿತಂ। **ಮಮಞ್ಚೇವ ತುಮ್ಹಾಕಞ್ಚಾತಿ** ಮಯಾ ಚೇವ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಚ। ಅಥ ವಾ **ಸನ್ಧಾವಿತಂ ಸಂಸರಿತನ್ತಿ** ಸನ್ಧಾವನಂ ಸಂಸರಣಂ ಮಮಞ್ಚೇವ ತುಮ್ಹಾಕಞ್ಚ ಅಹೋಸೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಭವನೇತ್ತೀತಿ** ಭವಾಭವಂ ನಯನಸಮತ್ಥಾ ತಣ್ಹಾರಜ್ಜು। **ಸಂಸಿತನ್ತಿ** ಸಂಸರಿತಂ। **ಸಮೂಹತಾತಿ** ಸುಟ್ಠು ಹತಾ ಛಿನ್ನಾ ಅಪ್ಪವತ್ತಿಕತಾ।

ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅನಿಚ್ಚಾತಿ ಪಚ್ಚಯೇಹಿ ಸಙ್ಖರೀಯನ್ತೀತಿ "ಸಙ್ಖಾರಾ"ತಿ ಲದ್ಧನಾಮಾ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧಾ। ಆದಿಅನ್ತವನ್ತತೋ ಅನಿಚ್ಚನ್ತಿಕತೋ ತಾವಕಾಲಿಕತೋ ಖಣಪರಿತ್ತತೋ ಚ ನ ನಿಚ್ಚಾತಿ **ಅನಿಚ್ಚಾ। ಯದಾ ಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಯದಾ ವಿಪಸ್ಸನಾಪಞ್ಞಾಯ ಪಸ್ಸತಿ। **ಅಥ** ಇಮಸ್ಮಿಂ ವಟ್ಟ**ದುಕ್ಖೇ ನಿಬ್ಬಿನ್ದತಿ,** ನಿಬ್ಬಿನ್ದನ್ತೋ ದುಕ್ಖಪರಿಜಾನನಾದಿವಸೇನ ಸಚ್ಚಾನಿ ಪಟಿವಿಜ್ಝತಿ। **ಏಸ ಮಗ್ಗೋ ವಿಸುದ್ಧಿಯಾತಿ** ಯ್ವಾಯಂ ವುತ್ತನಯೇನ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿವೇಧೋ, ಏಸ ವಿಸುದ್ಧತ್ಥಾಯ ಮಗ್ಗೋ। **ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ದುಕ್ಖಾತಿ** ಸಬ್ಬೇ ಸಙ್ಖಾರಾ ಅಭಿಣ್ಹಸಮ್ಪಟಿಪೀಳನಟ್ಠೇನ ಖಯಟ್ಠೇನ ಚ ದುಕ್ಖಾತಿ। ಸೇಸಂ ವುತ್ತನಯಮೇವ। **ಸಬ್ಬೇ ಧಮ್ಮಾ ಅನತ್ತಾತಿ** ಸಬ್ಬೇಪಿ ತೇಭೂಮಕಧಮ್ಮಾ ಪರತೋ ತುಚ್ಛತೋ ಸುಞ್ಞತೋ ಅಸಾರತೋ ಅವಸವತ್ತನತೋ ಚ ಅನತ್ತಾತಿ। ಸೇಸಂ ಪುರಿಮಸದಿಸಮೇವ।

ಸೇಯ್ಯೋತಿ ವಿಸಿಟ್ಠೋ ಉತ್ತಮೋ। **ಸದಿಸೋತಿ** ಸಮಾನೋ। **ಹೀನೋತಿ** ಲಾಮಕೋ। ಓಮಾನೋಪಿ ಹಿ ಅತ್ತನೋ ಅವಜ್ಞಕರಣಮುಖೇನಪಿ ಸಂಪಗ್ಗಣ್ಹನವಸೇನೇವ ಪವತ್ತತಿ। ತೇನ ವುತ್ತಂ **"ಹೀನೋಹಮಸ್ಮೀ"**ತಿ। **ಕಿಮಞ್ಞತ್ರ ಯಥಾಭೂತಸ್ಸ ಅದಸ್ಸನಾತಿ** ಸರಸಪಭಙ್ಗುತಾಯ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಅನವಟ್ಠಿತಸಭಾವೇಹಿ ರೂಪಧಮ್ಮೇಹಿ ಸೇಯ್ಯಾದಿವಸೇನ ಅತ್ತನೋ ಉಕ್ಖಿಪನಸ್ಸ ತೇಸಂ ಯಥಾಭೂತಂ ಅದಸ್ಸನಂ ಅಞ್ಞಾಣಂ ವಿನಾ ಕಿಂ ಅಞ್ಞಂ ಕಾರಣಂ ಸಿಯಾ, ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾರಣಂ ತಸ್ಸ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ವೇದನಾದೀ**ಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಯೇಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ವಿಭಾವಯನ್ತೀತಿ ದುಕ್ಖಾದೀನಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪಞ್ಞಾಓಭಾಸೇನ ಸಚ್ಚಪ್ಪಟಿಚ್ಛಾದಕಕಿಲೇಸನ್ಧಕಾರಂ ವಿಧಮೇತ್ವಾ ಅತ್ತನೋ ಪಕಾಸಾನಿ ಪಾಕಟಾನಿ ಕರೋನ್ತಿ। **ಗಮ್ಭೀರಪಞ್ಞೇನಾತಿ** ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಪಞ್ಞತಾಯ ಸದೇವಕಸ್ಸಪಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಞಾಣೇನ ಅಲಬ್ಭನೇಯ್ಯಪತಿಟ್ಠಪಞ್ಞೇನ ಸಬ್ಬಞ್ಞುನಾತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಸುದೇಸಿತಾನೀತಿ** ಸಙ್ಖೇಪವಿತ್ಥಾರಾದೀಹಿ ತೇಹಿ ತೇಹಿ ನಯೇಹಿ ಸುಟ್ಠು ದೇಸಿತಾನಿ। **ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ತೇ ಹೋನ್ತಿ ಭುಸಂ ಪಮತ್ತಾತಿ** ತೇ ವಿಭಾವಿತಅರಿಯಸಚ್ಚಾ ಪುಗ್ಗಲಾ ಕಾಮಂ ದೇವರಜ್ಜಚಕ್ಕವತ್ತಿರಜ್ಜಾದಿಪಮಾದಟ್ಠಾನಂ ಆಗಮ್ಮ ಭುಸಂ ಪಮತ್ತಾ ಹೋನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಞಾಣೇನ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ನಿರೋಧೇನ ಠಪೇತ್ವಾ ಸತ್ತ ಭವೇ ಅನಮತಗ್ಗೇ ಸಂಸಾರೇ ಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜೇಯ್ಯುಂ ನಾಮಞ್ಚ ರೂಪಞ್ಚ, ತೇಸಂ ನಿರುದ್ಧತ್ತಾ **ನ ಅಟ್ಠಮಂ ಭವಂ ಆದಿಯನ್ತಿ,** ಸತ್ತಮಭವೇಯೇವ ಪನ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಯಥಿನ್ದಖೀಲೋತಿ ಏತ್ಥ **ಯಥಾತಿ** ಉಪಮಾವಚನಂ। **ಇನ್ದಖೀಲೋತಿ** ನಗರದ್ವಾರಥಿರಕರಣತ್ಥಂ ಉಮ್ಮಾರಬ್ಭನ್ತರೇ ಅಟ್ಠ ವಾ ದಸ ವಾ ಹತ್ಥೇ ಪಥವಿಂ ಖಣಿತ್ವಾ ಆಕೋಟಿತಸ್ಸ ಸಾರದಾರುಮಯಸ್ಸ ಥಮ್ಭಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಪಥವಿಸ್ಸಿತೋ ಸಿಯಾತಿ** ಗಮ್ಭೀರನೇಮಿತಾಯ ಅನ್ತೋ ಪವಿಸಿತ್ವಾ ಭೂಮಿನಿಸ್ಸಿತೋ ಸಿಯಾ ಭವೇಯ್ಯ। **ಚತುಬ್ಭಿ ವಾತೇಹೀತಿ** ಚತೂಹಿ ದಿಸಾಹಿ ಆಗತವಾತೇಹಿ। **ಅಸಮ್ಪಕಮ್ಪಿಯೋತಿ** ಕಮ್ಪೇತುಂ ವಾ ಚಾಲೇತುಂ ವಾ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯೋ। **ತಥೂಪಮಂ...ಪೇ॰... ಪಸ್ಸತೀತಿ** ಯೋ ಚತ್ತಾರಿ ಅರಿಯಸಚ್ಚಾನಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಅಜ್ಝೋಗಾಹೇತ್ವಾ ಪಸ್ಸತಿ, ತಂ ಸಪ್ಪುರಿಸಂ ಉತ್ತಮಪುರಿಸಂ ತಥಾ ದಸ್ಸನತೋ ಸಬ್ಬತಿತ್ಥಿಯವಾದವಾತೇಹಿ ಅಸಮ್ಪಕಮ್ಪಿಯತಾಯ ತಥೂಪಮಂ ಯಥಾವುತ್ತಇನ್ದಖೀಲೂಪಮಂ ವದಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸೋತಾಪತ್ತಿಯಙ್ಗೇಹೀತಿ ಅರಿಯಸೋತಾಪಜ್ಜನಸ್ಸ ಅಙ್ಗಭೂತೇಹಿ। **ಅರಿಯಸಾವಕೋತಿ** ಅರಿಯಸ್ಸ ಬುದ್ಧಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಸದ್ಧಮ್ಮಸ್ಸವನನ್ತೇ ಜಾತತ್ತಾ ಅರಿಯಸಾವಕೋ। **ಖೀಣನಿರಯೋಮ್ಹೀತಿ** ಖೀಣನಿರಯೋ ಅಮ್ಹಿ। **ಖೀಣಾಪಾಯದುಗ್ಗತಿವಿನಿಪಾತೋತಿ** ಇದಂ ನಿರಯಾದೀನಂಯೇವ ವೇವಚನವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ನಿರಯಾದಯೋ ಹಿ ವಡ್ಢಿಸಙ್ಖಾತತೋ ಅಯತೋ ಅಪೇತತ್ತಾ ಅಪಾಯಾ।

ದುಕ್ಖಸ್ಸ ಗತಿ ಪಟಿಸರಣನ್ತಿ **ದುಗ್ಗತಿಯೋ**। ದುಕ್ಕಟಕಾರಿನೋ ವಿವಸಾ ಏತ್ಥ ನಿಪತನ್ತೀತಿ **ವಿನಿಪಾತಾ**। ಸೋತಂ ಅರಿಯಮಗ್ಗಂ ಆದಿತೋ ಪತ್ತೋ ಅಧಿಗತೋತಿ **ಸೋತಾಪನ್ನೋ**। ಅಕುಪ್ಪಧಮ್ಮತಾಯ ಮಗ್ಗಫಲಾನಂ ಪುಥುಜ್ಜನಭಾವಸಙ್ಖಾತೇ ವಿರೂಪೇ ನ ನಿಪತನಸಭಾವೋತಿ **ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ**। ತತೋ ಏವ ಧಮ್ಮನಿಯಾಮೇನ ನಿಯತತಾಯ **ನಿಯತೋ**। ಉಪರಿಮಗ್ಗತ್ತಯಸಙ್ಖಾತಾ ಸಮ್ಬೋಧಿ ಅವಸ್ಸಂ ಪತ್ತಬ್ಬತಾಯ ಅಸ್ಸ ಪರಂ ಅಯನಂ ಗತಿ ಪಟಿಸರಣನ್ತಿ **ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ**।

ನಿವಿಟ್ಠಾತಿಆದೀನಿ ಪದಾನಿ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞವೇವಚನಾನೇವ। **ಸಹಧಮ್ಮಿಯಾ**ತಿ ಸಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿನೋ। **ಅರಿಯಕನ್ತೇಹೀ**ತಿ ಅರಿಯಾನಂ ಕನ್ತೇಹಿ ಪಿಯೇಹಿ ಮನಾಪೇಹಿ। ಪಞ್ಚ ಸೀಲಾನಿ ಹಿ ಅರಿಯಸಾವಕಾನಂ ಕನ್ತಾನಿ ಹೋನ್ತಿ, ಭವನ್ತರೇಪಿ ಅವಿಜಹನತೋ। ತಾನಿ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ಸಬ್ಬೋಪಿ ಪನೇತ್ಥ ಸಂವರೋ ಲಬ್ಭತಿಯೇವ। **ಸೋತಾಪನ್ನೋಹಮಸ್ಮೀ**ತಿ ಇದಂ ದೇಸನಾಸೀಸಮೇವ। ಸಕದಾಗಾಮಿಆದಯೋಪಿ "ಸಕದಾಗಾಮೀಹಮಸ್ಮೀ"ತಿಆದಿನಾ ನಯೇನ ಬ್ಯಾಕರೋನ್ತಿಯೇವ। ಯತೋ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದಾವಿರೋಧೇನ ಯುತ್ತಟ್ಠಾನೇ ಬ್ಯಾಕರಣಂ ಅನುಞ್ಞಾತಮೇವಾತಿ।

ಯಸ್ಸಿನ್ದ್ರಿಯಾನೀತಿ ಯಸ್ಸ ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಇನ್ದ್ರಿಯಾನಿ। **ಸುಭಾವಿತಾನೀ**ತಿ ಅರಿಯಮಗ್ಗಭಾವನಾವಸೇನ ಸುಟ್ಠು ಭಾವಿತಾನಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತಂ ಬಹಿದ್ಧಾ ಚಾ**ತಿ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಾನಂ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಾನಞ್ಚ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಜಹನವಸೇನ। ತೇನಾಹ **"ಸಬ್ಬಲೋಕೇ"**ತಿ। **ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬಿಜ್ಝಿತ್ವಾ ಪಟಿವಿಜ್ಝಿತ್ವಾ।

ಧಮ್ಮಪದಾನೀತಿ ಧಮ್ಮಕೋಟ್ಠಾಸಾನಿ। **ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಧಮ್ಮಪದಂ** ನಾಮ ಅಲೋಭೋ ವಾ ಅಲೋಭಸೀಸೇನ ಅಧಿಗತಝಾನವಿಪಸ್ಸನಾಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ವಾ ದಸಅಸುಭವಸೇನ ವಾ ಅಧಿಗತಝಾನಾದೀನಿ **ಅನಭಿಜ್ಝಾ ಧಮ್ಮಪದಂ**। ಚತುಬ್ರಹ್ಮವಿಹಾರವಸೇನ ಅಧಿಗತಾನಿ **ಅಬ್ಯಾಪಾದೋ ಧಮ್ಮಪದಂ**। ದಸಾನುಸ್ಸತಿಆಹಾರೇಪಟಿಕ್ಕೂಲಸಞ್ಞಾವಸೇನ ಅಧಿಗತಾನಿ **ಸಮ್ಮಾಸತಿ ಧಮ್ಮಪದಂ**। ದಸಕಸಿಣಆನಾಪಾನವಸೇನ ಅಧಿಗತಾನಿ **ಸಮ್ಮಾಸಮಾಧಿ ಧಮ್ಮಪದಂ**।

ಪಞ್ಚ ಛಿನ್ದೇತಿ ಹೇಟ್ಠಾ ಅಪಾಯುಪಪತ್ತಿಸಂವತ್ತನಿಕಾನಿ ಪಞ್ಚ ಓರಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪಾದೇ ಬದ್ಧರಜ್ಜುಂ ವಿಯ ಪುರಿಸೋ ಸತ್ಥೇನ ಹೇಟ್ಠಾ ಮಗ್ಗತ್ತಯೇನ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯ। **ಪಞ್ಚ ಜಹೇ**ತಿ ಉಪರಿದೇವಲೋಕಸಮ್ಪಾಪಕಾನಿ ಪಞ್ಚ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಿ ಪುರಿಸೋ ಗೀವಾಯ ಬದ್ಧರಜ್ಜುಂ ವಿಯ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇನ ಜಹೇಯ್ಯ ಛಿನ್ದೇಯ್ಯೇವಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಪಞ್ಚ ಚುತ್ತರಿ ಭಾವಯೇ**ತಿ ಉದ್ಧಮ್ಭಾಗಿಯಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪಹಾನತ್ಥಾಯ ಸದ್ಧಾದೀನಿ ಪಞ್ಚಿನ್ದ್ರಿಯಾನಿ ಉತ್ತರಿ ಭಾವೇಯ್ಯ। ಪಞ್ಚ ಸಙ್ಗಾತಿಗೋತಿ ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ರಾಗದೋಸಮೋಹಮಾನದಿಟ್ಠಿಸಙ್ಗಾನಂ ಅತಿಕ್ಕಮನೇನ ಪಞ್ಚಸಙ್ಗಾತಿಗೋ ಹುತ್ವಾ **ಭಿಕ್ಖು "ಓಘತಿಣ್ಣೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ,** ನಿತ್ತಿಣ್ಣಚತುರೋಘೋತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅನಞ್ಞಾತಂ ಅಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಂ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮಂ, ಅಮತಪದಂಯೇವ ವಾ ಞಸ್ಸಾಮಿ ಜಾನಿಸ್ಸಾಮೀತಿ ಪಟಿಪನ್ನಸ್ಸ ಪಠಮಮಗ್ಗಟ್ಠಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ **ಅನಞ್ಞಾತಞ್ಞಸ್ಸಾಮೀತಿನ್ದ್ರಿಯಂ**। ಪಠಮಮಗ್ಗಞಾಣಞ್ಹಿ ತಂಪುಬ್ಬಭಾಗವಸೇನ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। ಆಜಾನಾತಿ ಪಠಮಮಗ್ಗೇನ ಞಾತಮರಿಯಾದಂ ಅನತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಜಾನಾತೀತಿ ಅಞ್ಞೋ, ತಸ್ಸ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ **ಅಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಂ,** ಹೇಟ್ಠಾ ತೀಸು ಫಲೇಸು, ಉಪರಿ ತೀಸು ಮಗ್ಗೇಸು ಚ ಞಾಣಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। ಅಞ್ಞಾತಾವಿನೋ ಚತೂಸು ಸಚ್ಚೇಸು ನಿಟ್ಠಿತಕಿಚ್ಚಸ್ಸ ಅರಹತೋ ಇನ್ದ್ರಿಯನ್ತಿ **ಅಞ್ಞಾತಾವಿನ್ದ್ರಿಯಂ,** ಅಗ್ಗಫಲಞಾಣಸ್ಸೇತಂ ಅಧಿವಚನಂ। **ಅನಭಿಸಮೇತಸ್ಸಾ**ತಿ ಅಪ್ಪಟಿವಿದ್ಧಸ್ಸ। **ಅಭಿಸಮಯಾಯಾ**ತಿ ಪಟಿವೇಧಾಯ।

ಬಾಲಲಕ್ಖಣಾನೀತಿ ಬಾಲಸ್ಸ ಉಪಲಕ್ಖಣಕಾರಣಾನಿ। **ಬಾಲನಿಮಿತ್ತಾನೀ**ತಿ "ಬಾಲೋ ಅಯ"ನ್ತಿ ಗಹೇತುಂ ನಿಮಿತ್ತಾನಿ ಕಾರಣಾನಿ। **ಬಾಲಾಪದಾನಾನೀ**ತಿ ಬಾಲಸ್ಸ ಪೋರಾಣಾನಿ ವಿರುಳ್ಹಾನಿ ಕಮ್ಮಾನಿ। **"ದುಚ್ಚಿನ್ತಿತಚಿನ್ತೀ"**ತಿಆದೀಸು ದುಚ್ಚಿನ್ತಿತಂ ಅಭಿಜ್ಝಂ ಬ್ಯಾಪಾದಂ ಮಿಚ್ಛಾದಸ್ಸನಞ್ಚ ಚಿನ್ತೇತೀತಿ **ದುಚ್ಚಿನ್ತಿತಚಿನ್ತೀ**। ದುಬ್ಭಾಸಿತಂ ಮುಸಾವಾದಾದಿಂ ಭಾಸತೀತಿ **ದುಬ್ಭಾಸಿತಭಾಸೀ**। ದುಕ್ಕಟಂ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿಕಮ್ಮಂ ಕರೋತೀತಿ **ದುಕ್ಕಟಕಮ್ಮಕಾರೀ**। ವುತ್ತವಿಪರಿಯಾಯೇನ ಸುಕ್ಕಪಕ್ಖೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಭಿಯ್ಯೋತಿ ಉಪರೂಪರಿ। **ಪಕುಜ್ಝೇಯ್ಯುನ್ತಿ** ವಿರುಜ್ಝೇಯ್ಯುಂ। "ಪಕುಪ್ಪೇಯ್ಯು"ನ್ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। **ಭುಸೇನಾತಿ** ದಳ್ಹೇನ। **ದಣ್ಡೇನಾತಿ** ದಣ್ಡದಾನೇನ। **ಧೀರೋತಿ** ಪಣ್ಡಿತೋ ಸಪ್ಪಞ್ಞಜಾತಿಕೋ। **ನಿಸೇಧಯೇತಿ** ಪಟಿಬಾಹೇಯ್ಯ। ಪುನ ಕಿಞ್ಚಿ ಕಾತುಂ ವತ್ತುಂ ವಾ ಅಸಮತ್ಥಂ ಕರೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪರನ್ತಿ ಪಚ್ಚತ್ಥಿಕಂ। **ಯೋ ಸತೋ ಉಪಸಮ್ಮತೀತಿ** ಯೋ ಸತಿಮಾ ಹುತ್ವಾ ಉಪಸಮ್ಮತಿ, ತಸ್ಸ ಉಪಸಮಂಯೇವಾಹಂ ಬಾಲಸ್ಸ ಪಟಿಸೇಧನಂ ಮಞ್ಞಾಮೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ವಜ್ಜನ್ತಿ ದೋಸಂ। **ಯದಾ ನಂ ಮಞ್ಞತೀತಿ** ಯಸ್ಮಾ ನಂ ಮಞ್ಞತಿ। **ಅಜ್ಝಾರುಹತೀತಿ** ಅಜ್ಝೋತ್ಥರತಿ। **ಗೋವ ಭಿಯ್ಯೋ ಪಲಾಯಿನನ್ತಿ** ಯಥಾ ಗೋಯೂಥೇ ತಾವದೇವ ದ್ವೇ ಗಾವೋ ಯುಜ್ಝನ್ತೇ ಗೋಗಣೋ ಓಲೋಕೇನ್ತೋ ತಿಟ್ಠತಿ ಯಾವ ನ ಏಕೋ ಪಲಾಯತಿ, ಯದಾ ಪನ ಪಲಾಯತಿ, ಅಥ ತಂ ಪಲಾಯೀನಂ ಸಬ್ಬೋ ಗೋಗಣೋ ಭಿಯ್ಯೋ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರತಿ, ಏವಂ **ದುಮ್ಮೇಧೋ** ಖಮನ್ತಂ ಭಿಯ್ಯೋ ಅಜ್ಝೋತ್ಥರತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸದತ್ಥಪರಮಾತಿ ಸಕತ್ಥಪರಮಾ। **ಖನ್ತ್ಯಾ ಭಿಯ್ಯೋ ನ ವಿಜ್ಜತೀತಿ** ತೇಸು ಸಕತ್ಥಪರಮೇಸು ಅತ್ಥೇಸು ಖನ್ತಿತೋ ಉತ್ತರಿತರೋ ಅಞ್ಞೋ ಅತ್ಥೋ ನ ವಿಜ್ಜತಿ। **ತಮಾಹು ಪರಮಂ ಖನ್ತಿನ್ತಿ** ಯೋ ಬಲವಾ ತಿತಿಕ್ಖತಿ, ತಸ್ಸ ತಂ ಖನ್ತಿಂ ಪರಮಂ ಆಹು। **ಬಾಲಬಲಂ** ನಾಮ ಅಞ್ಞಾಣಬಲಂ। **ತಂ ಯಸ್ಸ ಬಲಂ, ಅಬಲಮೇವ** ತಂ, ನ ತಂ ಬಲನ್ತಿ **ಆಹು** ಕಥೇನ್ತಿ ದೀಪೇನ್ತಿ। **ಧಮ್ಮಗುತ್ತಸ್ಸಾತಿ** ಧಮ್ಮೇನ ರಕ್ಖಿತಸ್ಸ ಧಮ್ಮಂ ವಾ ರಕ್ಖನ್ತಸ್ಸ। **ಪಟಿವತ್ತಾತಿ** ಪಟಿಪ್ಫರಿತ್ವಾ ವತ್ತಾ, ಪಟಿಪ್ಫರಿತ್ವಾ ವಾ ಯಂ ವಾ ತಂ ವಾ ವದೇಯ್ಯಾಸಿ। ಧಮ್ಮಟ್ಠಂ ಪನ ಚಾಲೇತುಂ ಸಮತ್ಥೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। **ತಸ್ಸೇವ ತೇನ ಪಾಪಿಯೋತಿ** ತೇನ ಕೋಧೇನ ತಸ್ಸೇವ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಪಾಪಂ ಹೋತಿ। ಕತರಸ್ಸಾತಿ ? **ಯೋ ಕುದ್ಧಂ ಪಟಿಕುಜ್ಝತಿ,** ತಸ್ಸ। ತತ್ಥ **ಕುದ್ಧನ್ತಿ** ಸಮ್ಪದಾನೇ ಉಪಯೋಗವಚನಂ, ಕುದ್ಧಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ತಿಕಿಚ್ಛನ್ತಾನನ್ತಿ** ಏಕವಚನೇ ಬಹುವಚನಂ, ತಿಕಿಚ್ಛನ್ತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜನಾ ಮಞ್ಞನ್ತೀತಿ** ಏವರೂಪಂ **ಅತ್ತನೋ ಚ ಪರಸ್ಸ ಚಾತಿ ಉಭಿನ್ನಂ** ಅತ್ಥಂ ತಿಕಿಚ್ಛನ್ತಂ ನಿಪ್ಫಾದೇನ್ತಂ ಪುಗ್ಗಲಂ **"ಬಾಲೋ ಅಯ"**ನ್ತಿ ಅನ್ಧಬಾಲಪುಥುಜ್ಜನಾ ಏವಂ ಮಞ್ಞನ್ತಿ। **ಯೇ ಧಮ್ಮಸ್ಸ ಅಕೋವಿದಾತಿ** ಯೇ ಚತುಸಚ್ಚಧಮ್ಮೇ ಅಕೋವಿದಾ ಅಛೇಕಾ, ತೇ ಏವಂ ಮಞ್ಞನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಪತ್ತಬ್ಬಿ.ಅಧಿಗತಂ ಏತರಹಿ ಅನುಭುಯ್ಯಮಾನಂ ಕಾಮೂಪಕರಣಂ **ಪತ್ತಬ್ಬನ್ತಿ** ತದೇವ ಅನಾಗತೇ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಂ ಅನುಭವಿತಬ್ಬಂ, **ಉಭಯಮೇತಂ ರಜಾನುಕಿಣ್ಣನ್ತಿ** ತದುಭಯಮ್ಪಿ ರಾಗರಜಾದೀಹಿ ಅವಕಿಣ್ಣಂ । **ಆತುರಸ್ಸಾತಿ** ರಾಗಾದಿಕಿಲೇಸಾತುರಸ್ಸ। **ಅನುಸಿಕ್ಖತೋತಿ** ಕಿಲೇಸಬಹುಲಪುಗ್ಗಲೇ ಅನುಸಿಕ್ಖತೋ। **ಯೇ ಚ ಸಿಕ್ಖಾಸಾರಾತಿ** ಯೇ ಯಥಾಸಮಾದಿನ್ನಂ ಸೀಲವತಾದಿಸಙ್ಖಾತಂ ಸಿಕ್ಖಂ ಸಾರತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಾ। ತೇನಾಹ - **"ಸೀಲಂ ವತಂ ಜೀವಿತಂ ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯ"**ನ್ತಿ। ತತ್ಥ ಯಂ "ನ ಕರೋಮೀ"ತಿ ಓರಮತಿ, ತಂ **ಸೀಲಂ**। ಯಂ ವೇಸಭೋಜನಕಿಚ್ಚಚರಣಾದಿ, ತಂ **ವತಂ**। **ಜೀವಿತನ್ತಿ** ಆಜೀವೋ। **ಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯನ್ತಿ** ಮೇಥುನವಿರತಿ। **ಉಪಟ್ಠಾನಸಾರಾತಿ** ಏತೇಸಂ ಸೀಲಾದೀನಂ ಅನುಟ್ಠಾನಸಾರಾ। ಏತೇಹಿ ಏವ ಸಂಸಾರಸುದ್ಧೀತಿ ತಾನಿ ಸಾರತೋ ಗಹೇತ್ವಾ ಠಿತಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಇಚ್ಚೇತೇ ಉಭೋ ಅನ್ತಾತಿ ಇತಿ ಸೀಲಬ್ಬತಪರಾಮಾಸಮುಖೇನ ಅತ್ತಕಿಲಮಥಾನುಯೋಗೋ, ಕಾಮೇಸು ಅನವಜ್ಜಸಞ್ಞಿತಾಮುಖೇನ ಕಾಮಸುಖಲ್ಲಿಕಾನುಯೋಗೋ ಚಾತಿ ಏತೇ ಉಭೋ ಅನ್ತಾ। ತೇ ಚ ಖೋ ಯಥಾಕ್ಕಮಂ ಆಯತಿಂ ಪತ್ತಬ್ಬೇ, ಏತರಹಿ ಪತ್ತೇ ಚ ರಾಗರಜಾದಿಓಕಿಣ್ಣೇ ಕಾಮಗುಣೇ ಅಲ್ಲೀನೇಹಿ ಕಿಲೇಸಾತುರಾನಂ ಅನುಸಿಕ್ಖನ್ತೇಹಿ, ಸಯಞ್ಚ ಕಿಲೇಸಾತುರೇಹೇವ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬಾ, ತತೋ ಏವ ಚ ತೇ **ಕಟಸಿವಡ್ಢನಾ** ಅಪರಾಪರಂ ಜರಾಮರಣೇಹಿ ಸಿವಥಿಕಾಯ ವಡ್ಢನಸೀಲಾ ಏಕನ್ತೇನೇವ ಕಟಸಿಂ ವಡ್ಢೇನ್ತಿ, ಸಯಂ ವಡ್ಢನ್ತಾ ಪರೇ ಚ ಅನ್ತದ್ವಯೇ ಸಮಾದಪೇನ್ತಾ ವಡ್ಢಾಪೇನ್ತಿ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅನಭಿಞ್ಞಾಯಾತಿ ಯಥಾವುತ್ತೇ ಉಭೋ ಅನ್ತೇ ಅಜಾನಿತ್ವಾ। **ಓಲೀಯನ್ತಿ ಏಕೇತಿ** "ಸಸ್ಸತೋ ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾ"ತಿ ಓಲೀಯನತಣ್ಹಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಅವಲೀಯನ್ತಿ ಏಕಚ್ಚೇ। **ಅತಿಧಾವನ್ತಿ ಏಕೇತಿ** ಏಕಚ್ಚೇ - "ಉಚ್ಛಿಜ್ಜತಿ ವಿನಸ್ಸತಿ

ಅತ್ತಾ ಚ ಲೋಕೋ ಚಾ"ತಿ ಅತಿಧಾವನಾಭಿನಿವೇಸವಸೇನ ಅತಿಕ್ಕಮನ್ತಿ।

ನ ಅಮಞ್ಞಿಂಸು ತೇಸಞ್ಚ ತಣ್ಹಾದಿಮಞ್ಞನಾನಂ ಪಹೀನತ್ತಾ। ತತೋ ಏವ ಅನುಪಾದಾಪರಿನಿಬ್ಬಾನತೋ ತಿವಿಧಮ್ಪಿ **ವಟ್ಟಂ ತೇಸಂ ಪಞ್ಞಾಪನಾಯ ನತ್ಥೀತಿ।**

ಜಞ್ಞಾತಿ ಜಾನೇಯ್ಯ। **ಸಂಯುಜೇತಿ** ಸಂಯೋಜೇಯ್ಯ। **ಮಾನುಸನ್ತಿ** ಮನುಸ್ಸಾನಂ ಇದನ್ತಿ ಮಾನುಸಂ, ಮನುಸ್ಸಭವಪರಿಯಾಪನ್ನಂ। **ಕಿಞ್ಚಿ ತಸ್ಸ ಸಕಂ ಹೋತೀತಿ** ತಸ್ಸ ಮಚ್ಚುಮುಖಂ ಪವಿಸನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತಸ್ಸ ಕಿಂ ಅಞ್ಞಂ ಸಕಂ ನಾಮ ಅಞ್ಞತ್ರ ಕಲ್ಯಾಣಕಮ್ಮತೋ। ಕಮ್ಮಸ್ಸಕಾ ಹಿ ಸತ್ತಾ। ತೇನಾಹ - "**ತಸ್ಮಾ ಕರೇಯ್ಯ ಕಲ್ಯಾಣ**"ನ್ತಿಆದಿ। ತತ್ಥ **ಸಮ್ಪರಾಯಿಕ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಪರಾಯಫಲನಿಬ್ಬತ್ತಕಂ।

ಇಮೇ.**ಧಮ್ಮಾ**ತಿ ಇಮೇ ಕುಸಲಾ ವಾ ಅಕುಸಲಾ ವಾ ಧಮ್ಮಾ। **ಏವಂಗಹಿತಾ**ತಿ ಏವಂ ಸಮಾದಿನ್ನಾ ಉಪ್ಪಾದಿತಾ। **ಇದಂ ಫಲ**ನ್ತಿ ಇದಂ ಇಟ್ಠವಿಪಾಕಂ ಅನಿಟ್ಠವಿಪಾಕಞ್ಚ ಫಲಂ। **ಅಯಮತ್ಥೋ**ತಿ ಅಯಂ ವುಡ್ಢಿ, ಅಯಂ ಹಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅಞ್ಞಮ್ಪಿ ಏವಂಜಾತಿಯ**ನ್ತಿ ಏಕಂಸಬ್ಯಾಕರಣೀಯಂ ವದತಿ।

ಆಕಙ್ಖತೋ ನ ಜಾನೇಯ್ಯುನ್ತಿ ತತ್ಥ ಯೇನ ಹೇತುನಾ ಭಗವತೋ ಯಾ ಆಕಙ್ಖಾ, ಸಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅವಿಸಯೋತಿ ಆಹ - "**ಕಿನ್ತಂ ಭಗವಾ ಆಕಙ್ಖತೀತಿ। ಇದಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯ**"ನ್ತಿ।

ಏತ್ತಕೋತಿ ಏತಪರಿಮಾಣೋ। **ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇ**ತಿ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಹೇತು। "ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧೇನಾ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ। **ಇರಿಯಾಯ**ನ್ತಿ ಕಾಯವಚೀಸಮಾಚಾರೇ। **ಪಭಾವೇ**ತಿ ಆನುಭಾವೇ। **ಹಿತೇಸಿತಾಯ**ನ್ತಿ ಮೇತ್ತಾಯ। **ಇದ್ಧಿಯ**ನ್ತಿ ಇದ್ಧಿವಿಧಾಯ। ಏತ್ತಕಾ ಬುದ್ಧಗುಣಾ, ತೇ ಚ ಪಚ್ಚೇಕಂ ಏವಂಪಭಾವಾ। ತಥಾ ಮಗ್ಗಫಲನಿಬ್ಬಾನಾನಿ ಏವಮಾನುಭಾವಾನಿ। ಅರಿಯಸಙ್ಘೋ ಏವಂವಿಧಗುಣೇಹಿ ಯುತ್ತೋತಿ।

ತಿಣ್ಣಂ ರತನಾನಂ ಮಹಾನುಭಾವತಾ ನ ಸಬ್ಬಥಾ ಅಞ್ಞೇಸಂ ವಿಸಯೋ, ಭಗವತೋ ಏವ ವಿಸಯೋತಿ ಆಹ - "**ಬುದ್ಧವಿಸಯೋ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯೋ**"ತಿ। ತೇನ ಯೋ ಅಞ್ಞೋಪಿ ಅತ್ಥೋ ಬುದ್ಧವಿಸಯೋ, ಸೋ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ ಭಗವತಾ - "ಬುದ್ಧವಿಸಯೋ ಅಚಿನ್ತೇಯ್ಯೋ ನ ಚಿನ್ತೇತಬ್ಬೋ, ಯಂ ಚಿನ್ತೇನ್ತೋ ಉಮ್ಮಾದಸ್ಸ ವಿಘಾತಸ್ಸ ಭಾಗೀ ಅಸ್ಸಾ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೭೭)। **ಕತಮಾ ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟೀತಿ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯ**ನ್ತಿ "ಕತಮಾ ಪುಬ್ಬಾ ಕೋಟೀ"ತಿ ಕೇನಚಿ ಕತಂ ಪುಚ್ಛನಂ ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯಂ। ಕಸ್ಮಾ? ಸಂಸಾರಸ್ಸ ಪುರಿಮಾಯ ಕೋಟಿಯಾ ಅಭಾವತೋ। ತೇನೇವಾಹ - "ಪುರಿಮಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಕೋಟಿ ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೬೧)। ತತ್ಥ **ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀ**ತಿ ನ ದಿಸ್ಸತಿ, ನ ಉಪಲಬ್ಭತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಞಾಣವಿಸಯೋ ನ ಹೋತೀತಿ ಪನ ಅತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯ "**ನ ಪಞ್ಞಾಯತೀತಿ ಸಾವಕಾನಂ ಞಾಣವೇಕಲ್ಲೇನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ಅತ್ತೂಪನಾಯಿಕಾ**ತಿ ಅತ್ತಾ ಉಪನೇತಬ್ಬೋ ಏತಿಸ್ಸಾತಿ ಅತ್ತೂಪನಾಯಿಕಾ। **ನತ್ಥಿ ಬುದ್ಧಾನಂ ಭಗವನ್ತಾನಂ ಅವಿಜಾನನಾ**ತಿ ಏತೇನ ಪುರಿಮಾಯ ಕೋಟಿಯಾ ಅಭಾವತೋ ಏವ ನ ಪಞ್ಞಾಯತಿ, ನ ತತ್ಥ ಞಾಣಸ್ಸ ಪಟಿಘಾತೋತಿ ದಸ್ಸೇತಿ।

ಯಂ ಪನ ಅತ್ಥಿ, ತಂ ಅಞ್ಞೇಸಂ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯಮ್ಪಿ ಭಗವತೋ ನ ಅಪ್ಪಮೇಯ್ಯನ್ತಿ ಭಗವತೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ ಅಪ್ಪಟಿಹತಞ್ಞಾಣತಂ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಯಥಾ ಭಗವಾ ಕೋಕಾಲಿಕಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಆರಬ್ಭಾ**"ತಿಆದಿಮಾಹ। ತತ್ಥ **ಅಞ್ಞತರಂ ಭಿಕ್ಖು**ನ್ತಿ ನಾಮಗೋತ್ತೇನ ಅಪಾಕಟಂ। "ಕೀವ ದೀಘಂ ನು ಖೋ, ಭನ್ತೇ, ಪದುಮೇ ನಿರಯೇ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣ"ನ್ತಿ ಪಞ್ಹಂ ಪುಚ್ಛಿತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನಂ ಏಕಂ ಭಿಕ್ಖುಂ ಏವಮಾಹಾತಿ। ಏತ್ಥಾಯಂ ಪಾಠಸೇಸೋ - ದೀಘಂ ಖೋ, ಭಿಕ್ಖು, ಪದುಮೇ ನಿರಯೇ ಆಯುಪ್ಪಮಾಣಂ, ತಂ ನ ಸುಕರಂ ಸಙ್ಖಾತುಂ "ಏತ್ತಕಾನಿ ವಸ್ಸಾನೀ"ತಿ ವಾ "ಏತ್ತಕಾನಿ ವಸ್ಸಸತಾನೀ"ತಿ ವಾ "ಏತ್ತಕಾನಿ ವಸ್ಸಸಹಸ್ಸಾನೀ"ತಿ ವಾ "ಏತ್ತಕಾನಿ ವಸ್ಸಸತಸಹಸ್ಸಾನೀ"ತಿ ವಾತಿ। ಸಕ್ಕಾ ಪನ, ಭನ್ತೇ, ಉಪಮಾ ಕಾತುನ್ತಿ। "ಸಕ್ಕಾ ಭಿಕ್ಖೂ"ತಿ ಭಗವಾ ಅವೋಚ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿಖಾರಿಕೋ

ಕೋಸಲಕೋ ತಿಲವಾಹೋ। ತತೋ ಪುರಿಸೋ ವಸ್ಸಸತಸ್ಸ ವಸ್ಸಸತಸ್ಸ ಅಚ್ಚಯೇನ ಏಕಮೇಕಂ ತಿಲಂ ಉದ್ಧರೇಯ್ಯ। ಖಿಪ್ಪತರಂ ಖೋ ಸೋ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿಖಾರಿಕೋ ಕೋಸಲಕೋ ತಿಲವಾಹೋ ಇಮಿನಾ ಉಪಕ್ಕಮೇನ ಪರಿಕ್ಖಯಂ ಪರಿಯಾದಾನಂ ಗಚ್ಛೇಯ್ಯ, ನ ತ್ವೇವ ಏಕೋ ಅಬ್ಬುದೋ ನಿರಯೋ। ಸೇಯ್ಯಥಾಪಿ, ಭಿಕ್ಖು, ವೀಸತಿ ಅಬ್ಬುದಾ ನಿರಯಾ, ಏವಮೇಕೋ ನಿರಬ್ಬುದೋ ನಿರಯೋತಿಆದಿ (ಸಂ॰ ನಿ॰ ೧.೧೮೧; ಅ॰ ನಿ॰ ೧೦.೮೯; ಸು॰ ನಿ॰ ಕೋಕಾಲಿಕಸುತ್ತ)।

ತತ್ಥ **ವೀಸತಿಖಾರಿಕೋ**ತಿ ಮಾಗಧಕೇನ ಪತ್ಥೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಪತ್ಥಾ ಕೋಸಲರಟ್ಠೇ ಏಕೋ ಪತ್ಥೋ ಹೋತಿ। ತೇನ ಪತ್ಥೇನ ಚತ್ತಾರೋ ಪತ್ಥಾ ಆಳ್ಹಕಂ, ಚತ್ತಾರಿ ಆಳ್ಹಕಾನಿ ದೋಣಂ, ಚತುದೋಣಾ ಮಾನಿಕಾ, ಚತುಮಾನಿಕಾ ಖಾರೀ। ತಾಯ ಖಾರಿಯಾ ವೀಸತಿಖಾರಿಕೋ ತಿಲವಾಹೋ। **ತಿಲವಾಹೋ**ತಿ ತಿಲಸಕಟಂ। **ಅಬ್ಬುದೋ ನಿರಯೋ**ತಿ ಅಬ್ಬುದೋ ನಾಮ ಏಕೋ ಪಚ್ಚೇಕನಿರಯೋ ನತ್ಥಿ, ಅವೀಚಿಮ್ಹಿ ಏವ ಪನ ಅಬ್ಬುದಗಣನಾಯ ಪಚ್ಚನೋಕಾಸೋ “ಅಬ್ಬುದೋ ನಿರಯೋ”ತಿ ವುತ್ತೋ। ಏಸ ನಯೋ **ನಿರಬ್ಬುದಾ**ದೀಸುಪಿ।

ತತ್ಥ ವಸ್ಸಗಣನಾಪಿ ಏವಂ ವೇದಿತಬ್ಬಾ – ಯಥಾ ಹಿ ಸತಂಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ **ಕೋಟಿ** ಹೋತಿ। ಏವಂ ಸತಂಸತಸಹಸ್ಸಕೋಟಿಯೋ **ಪಕೋಟಿ** ನಾಮ। ಸತಂಸತಸಹಸ್ಸಪಕೋಟಿಯೋ **ಕೋಟಿಪಕೋಟಿ** ನಾಮ। ಸತಂಸತಸಹಸ್ಸಕೋಟಿಪಕೋಟಿಯೋ **ನಹುತಂ**। ಸತಂಸತಸಹಸ್ಸನಹುತಾನಿ **ನಿನ್ನಹುತಂ**। ಸತಂಸತಸಹಸ್ಸಾನಿ ನಿನ್ನಹುತಾನಿ ಏಕೋ **ಅಬ್ಬುದೋ**। ತತೋ ವೀಸತಿಗುಣೋ **ನಿರಬ್ಬುದೋ**। ಏಸ ನಯೋ ಸಬ್ಬತ್ಥ। ಅಯಞ್ಚ ಗಣನಾ ಅಪರಿಚಿತಾನಂ ದುಕ್ಕರಾತಿ ವುತ್ತಂ – “ತಂ ನ ಸುಕರಂ ಸಙ್ಖಾತು”ನ್ತಿ। ಕೇಚಿ ಪನ “ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಪರಿದೇವನಾನತ್ತೇನ ಕಮ್ಮಕಾರಣನಾನತ್ತೇನಪಿ ಇಮಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಲದ್ಧಾನೀ”ತಿ ವದನ್ತಿ। ಅಪರೇ “ಸೀತನರಕಾ ಏತೇ”ತಿ। **ಚಿತ್ತಂ ಆಘಾತೇತ್ವಾ**ತಿ ಚಿತ್ತಂ ಪದೂಸೇತ್ವಾ।

ಕಥಂ ಜಿನೋತಿ ಪಕಾರಪುಚ್ಛಾ। **ಕೇನ ಜಿನೋ**ತಿ ಕಾರಣಪುಚ್ಛಾ। ಕೇನ ಕಾರಣೇನ ಕೇನ ಹೇತುನಾ ಕಾಯ ಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ ಜಿನೋತಿ ಪುಚ್ಛತಿ। **ಕಥ**ನ್ತಿ ಪನ ಕೇನ ಪಕಾರೇನ ಕಿಂ ಅತೀತಾನಂ, ಉದಾಹು ಅನಾಗತಾನಂ ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಾನಂ ಕಿಲೇಸಾನಂ ಪಹಾನೇನ ಜಿನೋತಿ ಪುಚ್ಛತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಂ **“ವಿಸಜ್ಜನೀಯ”**ನ್ತಿ ವುತ್ತಂ। **ಕತಮೋ ಜಿನೋ**ತಿ ಕಿಂ ರೂಪಂ ಜಿನೋ, ಉದಾಹು ವೇದನಾ ಸಞ್ಞಾ ಸಙ್ಖಾರಾ ವಿಞ್ಞಾಣಂ ಜಿನೋ। ರೂಪಾದಿವಿನಿಮುತ್ತೋ ವಾ ಅಞ್ಞೋ ಜಿನೋ, ಯೋ “ಅತ್ತಾ”ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ಸನ್ಧಾಯಾಹ **“ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯ”**ನ್ತಿ। **ಕಿತ್ತಕೋ**ತಿ ಪಮಾಣತೋ ಕಿಂಪರಿಮಾಣೋ।

ಅತ್ಥಿ ತಥಾಗತೋತಿ ಅತ್ಥಿ ಸತ್ತೋ। ಯ್ವಾಯಮಾಯಸ್ಮಾ “ಏವಂನಾಮೋ ಏವಂಗೋತ್ತೋ”ತಿ ಪಞ್ಚಕ್ಖನ್ಧೇ ಉಪಾದಾಯ ಪಞ್ಞಪೀಯತಿ, ತಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ಅಧಿಪ್ಪೇತತ್ತಾ ವುತ್ತಂ **“ವಿಸಜ್ಜನೀಯ”**ನ್ತಿ। **ರೂಪಂ ತಥಾಗತೋ**ತಿ ರೂಪಂ ಅತ್ತಾತಿ ಸಕ್ಕಾಯದಿಟ್ಠಿವಸೇನ ಪುಚ್ಛತೀತಿ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ **“ಅವಿಸಜ್ಜನೀಯ”**ನ್ತಿ। ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸಬ್ಬಪದೇಸು ಅತ್ಥೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ।

ಬಾಲಂ ಪೀಠಸಮಾರುಳ್ಹನ್ತಿಆದೀನಿ ಸಾಮಿಅತ್ಥೇ ಉಪಯೋಗವಚನಾನಿ। **ಕಾಯೇನ ದುಚ್ಚರಿತಾನೀ**ತಿ ಕಾಯೇನ ದುಟ್ಠು ಕತಾನಿ। **ಓಲಮ್ಬನ್ತೀ**ತಿ ಅವಲಮ್ಬನ್ತಿ ಅವತ್ಥರಿಯನ್ತಿ। ಸೇಸಪದದ್ವಯಂ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಓಲಮ್ಬನಾದಿಆಕಾರೇನ ಹಿ ತಾನಿ ಉಪಟ್ಠಹನ್ತಿ, ತಸ್ಮಾ ಏವಂ ವುತ್ತಂ। **ಮಹತ**ನ್ತಿ ಮಹನ್ತಾನಂ। **ಪಥವಿಯಂ ಓಲಮ್ಬನ್ತೀ**ತಿ ಪಥವಿತಲೇ ಪತ್ಥರನ್ತಿ। ಸೇಸಪದದ್ವಯಂ ತಸ್ಸೇವ ವೇವಚನಂ। ಪತ್ಥರಣಾಕಾರೋಯೇವ ಹೇಸ। **ತತ್ರ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಬಾಲಸ್ಸಾ**ತಿ ತಸ್ಮಿಂ ಉಪಟ್ಠಹನಾಕಾರೇ ಬಾಲಸ್ಸ ಏವಂ ಹೋತಿ।

ಲಾಭಾ ವೋ, ಭಿಕ್ಖವೇತಿ ಭಿಕ್ಖವೇ, ಯೇ ಇಮೇ ತುಮ್ಹೇಹಿ ಪಟಿಲದ್ಧಾ ಮನುಸ್ಸತ್ತಸದ್ಧಾಪಟಿಲಾಭಾದಯೋ, ಲಾಭಾ ವೋ ತುಮ್ಹಾಕಂ ಲಾಭಾ ಏವ। **ಸುಲದ್ಧ**ನ್ತಿ ಯಮ್ಪಿದಂ ಪಬ್ಬಜಿತ್ವಾ ಚತುಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಾದಿಸಮ್ಪಾದನಂ ಲದ್ಧಂ, ತಮ್ಪಿ ಸುಲದ್ಧಂ। **ಖಣೋ ವೋ ಪಟಿಲದ್ಧೋ**ತಿ ಅಟ್ಠಅಕ್ಖಣವಜ್ಜಿತೋ ನವಮೋಯಂ ಖಣೋ ಪಟಿಲದ್ಧೋ ಮಗ್ಗಬ್ರಹ್ಮಚರಿಯವಾಸಾಯ। **“ದಿಟ್ಠಾ ಮಯಾ”**ತಿಆದಿನಾ ಏಕದೇಸನಿದಸ್ಸನೇನ ಅಟ್ಠ ಅಕ್ಖಣೇ ವಿಭಾವೇತಿ।

ಯಞ್ಞೋ ಯಹಿನ್ತಿ ಯಂ ಯಂ ದುಗ್ಗತಿಂ **ಯೋ ಗಚ್ಛತಿ। ಸೋ ನಂ ಅಧಮ್ಮೋ**ತಿ ಯೋ ಅಧಮ್ಮೋ ತೇನ **ಚರಿತೋ,** ಸೋ ನಂ ಅಧಮ್ಮಚಾರಿಂ ಪುಗ್ಗಲಂ। **ಹನಾತೀ**ತಿ ಬಾಧತಿ।

ಅಪ್ಪೇಸಕ್ಖತಾತಿ ಅಪ್ಪಾನುಭಾವತಾ। **ದುಬ್ಬಣ್ಣತಾ**ತಿ ವಿರೂಪತಾ ಬೀಭಚ್ಛತಾ। **ದುಪ್ಪಞ್ಞತಾ**ತಿ ನಿಪ್ಪಞ್ಞತಾ ಅಹೇತುಕಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಏಳಮೂಗತಾ।

ವಾಚಾನುರಕ್ಖೀತಿ ಚತುನ್ನಂ ವಚೀದುಚ್ಚರಿತಾನಂ ಪರಿವಜ್ಜನೇನ ವಾಚಾನುರಕ್ಖೀ। ಅಭಿಜ್ಝಾದೀನಂ ಅನುಪ್ಪಾದನೇನ ಮನಸಾ ಸುಟ್ಠು **ಸಂವುತೋ।** ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಯೋ ಪಜಹನ್ತೋ **ಕಾಯೇನ ಚ ಅಕುಸಲಂ ನ ಕಯಿರಾ, ಏತೇ ತಯೋ ಕಮ್ಮಪಥೇ ವಿಸೋಧಯೇ।** ಏವಂ ವಿಸೋಧೇನ್ತೋ ಹಿ ಸೀಲಕ್ಖನ್ಧಾದೀನಂ ಏಸಕೇಹಿ ಬುದ್ಧಾದೀಹಿ ಇಸೀಹಿ **ಪವೇದಿತಂ** ಅರಿಯಂ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕಂ **ಮಗ್ಗಂ ಆರಾಧೇಯ್ಯಾ**ತಿ। **ದುಕ್ಕಟ**ನ್ತಿ **ಕಾಯೇನ ವಾಚಾಯ ಮನಸಾ** ಚ ದುಕ್ಕಟಂ ಸಾವಜ್ಜಂ ದುಕ್ಖುದ್ರಯಂ ದುಗ್ಗತಿಸಂವತ್ತನಿಯಂ ಕಮ್ಮಂ **ಯಸ್ಸ ನತ್ಥಿ। ಸಂವುತಂ ತೀಹಿ ಠಾನೇಹೀ**ತಿ ಏತೇಹಿ ತೀಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಕಾಯದುಚ್ಚರಿತಾದೀನಂ ಪವೇಸನಿವಾರಣತೋ ಪಿಹಿತಂ, **ತಂ ಅಹಂ "ಬ್ರಾಹ್ಮಣ"**ನ್ತಿ ವದಾಮೀತಿ।

ಅಚ್ಚನ್ತದುಸ್ಸೀಲ್ಯನ್ತಿ ಏಕನ್ತದುಸ್ಸೀಲಭಾವೋ। ಗಿಹೀ ವಾಪಿ ಜಾತಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ದಸ ಅಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥೇ ಕರೋನ್ತೋ, ಪಬ್ಬಜಿತೋ ವಾಪಿ ಉಪಸಮ್ಪನ್ನದಿವಸತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಗರುಕಾಪತ್ತಿಂ ಆಪಜ್ಜಮಾನೋ ಅಚ್ಚನ್ತದುಸ್ಸೀಲೋ ನಾಮ। ಇಧ ಪನ ಯೋ ದ್ವೀಸು ತೀಸು ಅತ್ತಭಾವೇಸು ದುಸ್ಸೀಲೋ, ತಸ್ಸ ಗತಿಯಾ ಆಗತಂ ದುಸ್ಸೀಲಭಾವಂ ಸನ್ಧಾಯೇತಂ ವುತ್ತಂ। ದುಸ್ಸೀಲಭಾವೋತಿ ಚೇತ್ಥ ದುಸ್ಸೀಲಸ್ಸ ಛ ದ್ವಾರಾನಿ ನಿಸ್ಸಾಯ ಉಪ್ಪನ್ನಾ ತಣ್ಹಾ ವೇದಿತಬ್ಬಾ। **ಮಾಲುವಾ ಸಾಲಮಿವೋತ್ಥತ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಸ ಪುಗ್ಗಲಸ್ಸ ತಂ ತಣ್ಹಾಸಙ್ಖಾತಂ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಂ। ಯಥಾ ನಾಮ ಮಾಲುವಾ ಸಾಲಂ ಓತ್ಥತಂ ದೇವೇ ವಸ್ಸನ್ತೇ ಪತ್ತೇಹಿ ಉದಕಂ ಪಟಿಚ್ಛಿತ್ವಾ ಸಂಭಞ್ಜನವಸೇನ ಸಬ್ಬತ್ಥಕಮೇವ ಪರಿಯೋನನ್ಧತಿ, ಏವಂ ಅತ್ತಭಾವಂ ಓತ್ಥತಂ ಪರಿಯೋನನ್ಧಿತ್ವಾ ಠಿತಂ **ಸೋ** ಮಾಲುವಾಯ ಸಂಭಞ್ಜಿತ್ವಾ ಭೂಮಿಯಂ ಪಾತಿಯಮಾನೋ ರುಕ್ಖೋ ವಿಯ ತಾಯ ದುಸ್ಸೀಲ್ಯಸಙ್ಖಾತಾಯ ತಣ್ಹಾಯ ಸಂಭಞ್ಜಿತ್ವಾ ಅಪಾಯೇಸು ಪಾತಿಯಮಾನೋ, **ಯಥಾ ನಂ** ಅನತ್ಥಕಾಮೋ **ದಿಸೋ ಇಚ್ಛತಿ, ತಥಾ ಅತ್ತಾನಂ ಕರೋತಿ** ನಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

"ಅತ್ತನಾ ಹಿ ಕತ"ನ್ತಿ ಗಾಥಾಯ ಅಯಂ ಸಙ್ಖೇಪತ್ಥೋ - ಯಥಾ ಪಾಸಾಣಮಯಂ ಪಾಸಾಣಸಮ್ಭವಂ **ವಜಿರಂ** ತಮೇವ **ಅಸ್ಮಮಯಂ ಮಣಿಂ** ಅತ್ತನೋ ಉಟ್ಠಾನಟ್ಠಾನಸಙ್ಖಾತಂ ಪಾಸಾಣಮಣಿಂ ಖಾಯಿತ್ವಾ ಛಿದ್ದಾಛಿದ್ದಂ ಖಣ್ಡಾಖಣ್ಡಂ ಕತ್ವಾ ಅಪರಿಭೋಗಂ ಕರೋತಿ, ಏವಮೇವಂ **ಅತ್ತನಾ ಕತಂ** ಅತ್ತನಿ ಜಾತಂ **ಅತ್ತಸಮ್ಭವಂ ಪಾಪಂ ದುಮ್ಮೇಧಂ** ನಿಪ್ಪಞ್ಞಂ ಪುಗ್ಗಲಂ ಚತೂಸು ಅಪಾಯೇಸು **ಅಭಿಮತ್ಥತಿ** ಕನ್ತತಿ ವಿದ್ಧಂಸೇತೀತಿ।

ನಿಸೇವಿಯಾತಿ ಕತ್ವಾ। **ಗರಹಾ**ತಿ ಗಾರಯ್ಹಾ। **ಬಾಲಮತೀ**ತಿ ಮನ್ದಬುದ್ಧಿನೋ। **ಖಯಾ ಚ ಕಮ್ಮಸ್ಸಾ**ತಿ ಕಮ್ಮಕ್ಖಯಕರಞಾಣೇನ ಕಮ್ಮಸ್ಸ ಖೇಪನತೋ। **ವಿಮುತ್ತಚೇತಸೋ**ತಿ ಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಪಟಿಪ್ಪಸ್ಸದ್ಧಿವಿಮುತ್ತಿಯಾ ಚ ವಿಮುತ್ತಚಿತ್ತೋ। **ನಿಬ್ಬನ್ತಿ ತೇ ಜೋತಿರಿವಿನ್ಧನಕ್ಖಯಾ**ತಿ ಯಥಾ ನಾಮ ಅನುಪಾದಾನೋ ಜಾತವೇದೋ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಏವಮೇವಂ ಅಭಿಸಙ್ಖಾರಸ್ಸ ವಿಞ್ಞಾಣಸ್ಸ ಅನವಸೇಸಕ್ಖಯಾ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ।

"ಯಥಾಪಿ ಭಮರೋ"ತಿ ಗಾಥಾಯಂ **ಭಮರೋ**ತಿ ಯಾ ಕಾಚಿ ಮಧುಕರಜಾತಿ। **ಪುಪ್ಫ**ನ್ತಿ ಪುಪ್ಫಾರಾಮೇ ಚರನ್ತೋ ಪುಪ್ಫಞ್ಚ ತಸ್ಸ **ವಣ್ಣಞ್ಚ ಗನ್ಧಞ್ಚ ಅಹೇಠಯಂ** ಅಹೇಠಯನ್ತೋ ಅವಿನಾಸೇನ್ತೋ ಚರತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏವಂ ಚರಿತ್ವಾ ಚ **ಪಲೇತಿ ರಸಮಾದಾಯಾ**ತಿ ಯಾವದತ್ಥಂ ರಸಂ ಪಿವಿತ್ವಾ ಅಪರಮ್ಪಿ ಮಧುಕರಣತ್ಥಾಯ ರಸಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಡೇತಿ। ಸೋ ಏಕಂ ವನಗಹನಂ ಅಜ್ಝೋಗಾಹೇತ್ವಾ ರುಕ್ಖಸುಸಿರಾದೀಸು ತಂ ರಜಮಿಸ್ಸಕಂ ರಸಂ ಠಪೇತ್ವಾ ಅನುಪುಬ್ಬೇನ ಮಧುರರಸಂ ಮಧುಂ ಕರೋತಿ, ನ ತಸ್ಸ ಪುಪ್ಫಾರಾಮೇ ಚರಿತಪಚ್ಚಯಾ ಪುಪ್ಫಂ ವಾ ತಸ್ಸ ವಣ್ಣೋ ವಾ ಗನ್ಧೋ ವಾ ವಿನಸ್ಸತಿ, ಅಥ ಖೋ ಪುಪ್ಫಂ ಪಾಕತಿಕಮೇವ ಹೋತಿ। **ಏವಂ ಗಾಮೇ ಮುನೀ ಚರೇ**ತಿ ಏವಂ ಸೇಕ್ಖೋ ಅಸೇಕ್ಖೋ ವಾ ಅನಗಾರಿಯಮುನಿ ಕುಲಪಟಿಪಾಟಿಯಾ ಗಾಮೇ ಭಿಕ್ಖಂ ಗಣ್ಹನ್ತೋ

ಚರೇಯ್ಯಾತಿ ಅತ್ಥೋ। ನ ಹಿ ತಸ್ಸ ಗಾಮೇ ಚರಣಪಚ್ಚಯಾ ಸದ್ಧಾಹಾನಿ ವಾ ಭೋಗಹಾನಿ ವಾ ಹೋತಿ, ಸದ್ಧಾಪಿ ಭೋಗಾಪಿ ಪಾಕತಿಕಾವ ಹೋನ್ತಿ। ಏವಂ ಚರಿತ್ವಾ ಚ ಪನ ಗಾಮತೋ ನಿಕ್ಖಮಿತ್ವಾ ಬಹಿಗಾಮೇ ಉದಕಫಾಸುಕಟ್ಠಾನೇ ಸಙ್ಘಾಟಿಂ ಪಞ್ಞಪೇತ್ವಾ ನಿಸಿನ್ನೋ ಅಕ್ಖಭಞ್ಜನ- (ಮಿ॰ ಪ॰ ೬.೧.೨) ವಣಲೇಪನಪುತ್ತಮಂಸೂಪಮವಸೇನ (ಮಿ॰ ಪ॰ ೬.೧.೨; ಸಂ॰ ನಿ॰ ೨.೬೩) ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖನ್ತೋ ಪಿಣ್ಡಪಾತಂ ಪರಿಭುಞ್ಜಿತ್ವಾ ತಥಾರೂಪಂ ವನಸಣ್ಡಂ ಅನುಪವಿಸಿತ್ವಾ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಕಮ್ಮಟ್ಠಾನಂ ಸಮ್ಮಸನ್ತೋ ಮಗ್ಗಫಲಾನಿ ಹತ್ಥಗತಾನೇವ ಕರೋತಿ। ಅಸೇಕ್ಖಮುನಿ ಪನ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರಮನುಯುಞ್ಜತಿ। ಅಯಮಸ್ಸ ಭಮರೇನ ಮಧುಕರೇನ ಸರಿಕ್ಖತಾ। ಖೀಣಾಸವೋ ಪನೇತ್ಥ ಅಧಿಪ್ಪೇತೋತಿ।

ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರಸಂವುತೋ ವಿಹರತೀತಿ ಯೋ ನಂ ಪಾತಿ ರಕ್ಖತಿ, ತಂ ಮೋಕ್ಖೇತಿ ಮೋಚೇತಿ ಆಪಾಯಿಕಾದೀಹಿ ದುಕ್ಖೇಹೀತಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖೋ। ಸೋ ಏವ ಕಾಯಿಕವಾಚಸಿಕಸ್ಸ ವೀತಿಕ್ಕಮಸ್ಸ ಸಂವರಣತೋ ಪಿದಹನತೋ ಸಂವರೋ। ತೇನ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರೇನ ಸಂವುತೋ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹುತ್ವಾ ಸಬ್ಬಿರಿಯಾಪಥೇಸು ಚರತಿ। **ಆಚಾರಗೋಚರಸಮ್ಪನ್ನೋ**ತಿ ಆಚಾರೇನ ಚ ಗೋಚರೇನ ಚ ಸಮ್ಪನ್ನೋ। **ಅಣುಮತ್ತೇಸೂ**ತಿ ಅಪ್ಪಮತ್ತಕೇಸು। **ವಜ್ಜೇಸೂ**ತಿ ಅಕುಸಲಧಮ್ಮೇಸು। **ಭಯದಸ್ಸಾವೀ**ತಿ ಭಯಂ ದಸ್ಸೀ। **ಸಮಾದಾಯ ಸಿಕ್ಖತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸೂ**ತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪದೇಸು ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಿಕ್ಖಿತಬ್ಬಂ, ತಂ ಸಬ್ಬಂ ಸಮ್ಮಾ ಆದಿಯಿತ್ವಾ ಸಿಕ್ಖತಿ।

ಕಾಯಕಮ್ಮವಚೀಕಮ್ಮೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಕುಸಲೇನ ಪರಿಸುದ್ಧಾಜೀವೋತಿ ಏತ್ಥ ಆಚಾರಗೋಚರಗ್ಗಹಣೇನೇವ ಕುಸಲೇ ಕಾಯಕಮ್ಮೇ ವಚೀಕಮ್ಮೇ ಚ ಗಹಿತೇಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಇದಂ ಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿಸೀಲಂ ನ ಆಕಾಸಾದೀಸು ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ಕಾಯವಚೀದ್ವಾರೇಸು ಏವ ಪನ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ತಸ್ಮಾ ತಸ್ಸ ಉಪ್ಪತ್ತಿದ್ವಾರದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಕಾಯವಚೀಕಮ್ಮೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ಕುಸಲೇನಾ"ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ, ತಸ್ಮಾ ಪರಿಸುದ್ಧಾಜೀವೋ, ಆಜೀವಪಾರಿಸುದ್ಧಿಪಿ ಸೀಲಮೇವಾತಿ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ ಏತಂ ವುತ್ತಂ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಕತಮೇ ಚ ಥಪತಿ ಕುಸಲಾ ಸೀಲಾ? ಕುಸಲಂ ಕಾಯಕಮ್ಮಂ ಕುಸಲಂ ವಚೀಕಮ್ಮಂ, ಪರಿಸುದ್ಧಂ ಆಜೀವಮ್ಪಿ ಖೋ ಅಹಂ ಥಪತಿ ಸೀಲಸ್ಮಿಂ ವದಾಮೀ"ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೨.೨೬೪)। **ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ**ತಿ ಯಸ್ಸ ಕಾಯಿಕಂ ಚೇತಸಿಕಞ್ಚ ವೀರಿಯಂ ಆರದ್ಧಂ ಹೋತಿ, ಸೋ "ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಗಣಸಙ್ಗಣಿಕಂ ವಿನೋದೇತ್ವಾ ಚತೂಸು ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಅಟ್ಠಆರಮ್ಭವತ್ಥುವಸೇನ ಏಕಕೋ ಹೋತಿ, ತಸ್ಸ ಕಾಯಿಕಂ ವೀರಿಯಂ ಆರದ್ಧಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಯೋ ಚಿತ್ತಸಙ್ಗಣಿಕಂ ವಿನೋದೇತ್ವಾ ಅಟ್ಠಸಮಾಪತ್ತಿವಸೇನ ಏಕಕೋ ಹೋತಿ, ಗಮನಾದೀಸು ಉಪ್ಪನ್ನಕಿಲೇಸಂ ಉಪ್ಪನ್ನಟ್ಠಾನೇಯೇವ ನಿಗ್ಗಣ್ಹಿತ್ವಾ ಝಾನಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ತಸ್ಸ ಚೇತಸಿಕಂ ವೀರಿಯಂ ಆರದ್ಧಂ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಏವಂ ಆರದ್ಧವೀರಿಯೋ। **ಥಾಮವಾ**ತಿ ಠಿತಿಮಾ। **ದಳ್ಹಪರಕ್ಕಮೋ**ತಿ ಥಿರಪರಕ್ಕಮೋ। **ಅನಿಕ್ಖಿತ್ತಧುರೋ...ಪೇ॰... ಸಚ್ಛಿಕಿರಿಯಾಯಾ**ತಿ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನತ್ಥಂ ವೋದಾನಧಮ್ಮಾನಂ ಸಮ್ಪಾದನತ್ಥಂ , ಪಚ್ಚಕ್ಖಕರಣತ್ಥಞ್ಚ ಧುರಂ ಅನಿಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ವೀರಿಯಂ ಉಸ್ಸುಕ್ಕಾಪೇನ್ತೋ ವಿಹರತಿ। **ಪಞ್ಞವಾ**ತಿ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಖನ್ಧಾನಂ ಉದಯಬ್ಬಯಪರಿಗ್ಗಾಹಿಕಾಯ ಪಞ್ಞಾಯ ಸಮನ್ನಾಗತೋ। ತೇನಾಹ "**ಉದಯತ್ಥಗಾಮಿನಿಯಾ**"ತಿ।

ನತ್ಥಿ ಪುತ್ತಸಮಂ ಪೇಮನ್ತಿ ಮಾತಾಪಿತರೋ ವಿರೂಪೇಪಿ ಅತ್ತನೋ ಪುತ್ತಕೇ ಸುವಣ್ಣಬಿಮ್ಬಕಂ ವಿಯ ಮಞ್ಞನ್ತಿ ಮಾಲಾಗುಳೇ ವಿಯ ಸೀಸಾದೀಸು ಕತ್ವಾ ಪರಿಹರಮಾನಾ। ತೇಹಿ ಉಹದಿತಾಪಿ ಓಮುತ್ತಿತಾಪಿ ಗನ್ಧವಿಲೇಪನಂ ಪಟಿಚ್ಛನ್ತಾ ವಿಯ ಸೋಮನಸ್ಸಂ ಆಪಜ್ಜನ್ತಿ। ತೇನಾಹ - "ನತ್ಥಿ ಪುತ್ತಸಮಂ ಪೇಮ"ನ್ತಿ। ಪುತ್ತಪೇಮೇನ ಸಮಂ ಪೇಮಂ ನಾಮ ನತ್ಥೀತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ। **ಗೋಸಮಿತ**ನ್ತಿ ಗೋಹಿ ಸಮಂ ಗೋಧನಸದಿಸಂ ಅಞ್ಞಂ **ಧನಂ** ನಾಮ **ನತ್ಥಿ**। **ಸೂರಿಯಸಮಾ ಆಭಾ**ತಿ ಸೂರಿಯಾಭಾಯ ಸಮಾ ಅಞ್ಞಾ **ಆಭಾ** ನಾಮ **ನತ್ಥಿ**। **ಸಮುದ್ದಪರಮಾ**ತಿ ಯೇ ಕೇಚಿ ಅಞ್ಞೇ ಸರಾ ನಾಮ, ಸಬ್ಬೇ ತೇ ಸಮುದ್ದಪರಮಾ। ಸಮುದ್ದೋ ತೇಸಂ ಉತ್ತಮೋ, ಸಮುದ್ದಸದಿಸಂ ಅಞ್ಞಂ ಉದಕಂ ನಿದಾನಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ ಭಗವಾತಿ ವದತಿ।

ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅತ್ತಪೇಮೇನ ಸಮಂ ಪೇಮಂ ನತ್ಥಿ। ಮಾತಾಪಿತರೋ ಹಿ ಛಡ್ಡೇತ್ವಾಪಿ ಪುತ್ತಧೀತರೋ ಅಪೋಸೇತ್ವಾ ಅತ್ತಾನಮೇವ ಪೋಸೇನ್ತಿ। ಧಞ್ಞೇನ ಚ **ಸಮಂ ಧನಂ** ನಾಮ **ನತ್ಥಿ**। ತಥಾರೂಪೇ ಹಿ ಕಾಲೇ ಹಿರಞ್ಞಸುವಣ್ಣಾದೀನಿಪಿ

ಗೋಮಹಿಂಸಾದೀನಿಪಿ ಧಞ್ಞಗ್ಗಹಣತ್ಥಂ ಧಞ್ಞಸಾಮಿಕಾನಮೇವ ಸನ್ತಿಕಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಗಚ್ಛನ್ತಿ। ಪಞ್ಞಾಯ ಚ **ಸಮಾ ಆಭಾ** ನಾಮ **ನತ್ಥಿ**। ಸೂರಿಯಾದಯೋ ಹಿ ಏಕದೇಸಂಯೇವ ಓಭಾಸೇನ್ತಿ, ಪಚ್ಚುಪ್ಪನ್ನಮೇವ ಚ ತಮಂ ವಿನೋದೇನ್ತಿ, ಪಞ್ಞಾ ಪನ ದಸಸಹಸ್ಸಿಮ್ಪಿ ಲೋಕಧಾತುಂ ಏಕಪಜ್ಜೋತಂ ಕಾತುಂ ಸಕ್ಕೋತಿ, ಅತೀತಂಸಾದಿಪಟಿಚ್ಛಾದಕಞ್ಚ ತಮಂ ವಿಧಮತಿ। ಮೇಘವುಟ್ಠಿಯಾ ಚ ಸಮೋ ಸರೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ನದೀ ವಾ ಹಿ ಹೋತು ತಳಾಕಾದೀನಿ ವಾ, ವುಟ್ಠಿಸಮೋ ಸರೋ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಮೇಘವುಟ್ಠಿಯಾ ಹಿ ಪಚ್ಛಿನ್ನಾಯ ಮಹಾಸಮುದ್ದೇ ಅಙ್ಗುಲಿಪಬ್ಬತೇಮನಮತ್ತಮ್ಪಿ ಉದಕಂ ನ ಹೋತಿ, ವುಟ್ಠಿಯಾ ಪನ ಪವತ್ತಮಾನಾಯ ಯಾವ ಆಭಸ್ಸರಭವನಾಪಿ ಏಕೋದಕಂ ಹೋತಿ। ತಸ್ಮಾ ಭಗವಾ ದೇವತಾವಚನಂ ಪಟಿಕ್ಖಿಪನವಸೇನ ಪಟಿಗಾಥಂ ವದನ್ತೋ “**ನತ್ಥಿ ಅತ್ತಸಮಂ ಪೇಮ**”ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ।

ಕಿಂಸೂಧ ಭೀತಾತಿ ಕಿಂ ನು ಭೀತಾ। **ಮಗ್ಗೋ ಚನೇಕಾಯತನೋ ಪವುತ್ತೋ**ತಿ ಅಟ್ಠತಿಂಸಾರಮ್ಮಣವಸೇನ ಅನೇಕೇಹಿ ಕಾರಣೇಹಿ ಮಗ್ಗೋ ಕಥಿತೋ, ಏವಂ ಸನ್ತೇ ಕಿಸ್ಸ ಭೀತಾ ಹುತ್ವಾ ಅಯಂ ಜನತಾ ದ್ವಾಸಟ್ಠಿ ದಿಟ್ಠಿಯೋ ಅಗ್ಗಹೇಸೀತಿ ವದತಿ। **ಭೂರಿಪಞ್ಞಾ**ತಿ ಬಹುಪಞ್ಞ ಉಸ್ಸನ್ನಪಞ್ಞ। **ಪರಲೋಕಂ ನ ಭಾಯೇ**ತಿ ಇಮಸ್ಮಾ ಲೋಕಾ ಪರಲೋಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ ನ ಭಾಯೇಯ್ಯ।

ಪಣಿಧಾಯಾತಿ ಠಪೇತ್ವಾ। **ಘರಮಾವಸನ್ತೋ**ತಿ ಅನಾಥಪಿಣ್ಡಿಕಾದಯೋ ವಿಯ ಬಹ್ವನ್ನಪಾನೇ ಘರೇ ವಸನ್ತೋ। **ಸಂವಿಭಾಗೀ**ತಿ ಅಚ್ಛರಾಯ ಗಹಿತಮ್ಪಿ ನಖೇನ ಫಾಲೇತ್ವಾ ಪರಸ್ಸ ದತ್ವಾವ ಭುಞ್ಜನಸೀಲೋ। **ವದಞ್ಞೂ**ತಿ ಯಾಚಕಾನಂ ಯಾಚನವಸೇನ ವುತ್ತವಚನಞ್ಞೂ, ವಚನೀಯೋ ವಾ। ಏತ್ಥ ಚ **ವಾಚ**ನ್ತಿ ಚತ್ತಾರಿ ವಚೀಸುಚರಿತಾನಿ ಗಹಿತಾನಿ। **ಮನ**ನ್ತಿ ತೀಣಿ ಮನೋಸುಚರಿತಾನಿ। **ಕಾಯೇನಾ**ತಿ ತೀಣಿ ಕಾಯಸುಚರಿತಾನಿ। ಇಮೇ ದಸ ಕುಸಲಕಮ್ಮಪಥಾ ಪುಬ್ಬಸುದ್ಧಿಅಙ್ಗಂ ನಾಮ। “**ಬಹ್ವನ್ನಪಾನಂ ಘರಮಾವಸನ್ತೋ**”ತಿ ಇಮಿನಾ ಯಞ್ಞಉಪಕ್ಖರೋ ಗಹಿತೋ। **ಸದ್ಧೋ**ತಿ ಏಕಂ ಅಙ್ಗಂ, **ಮುದೂ**ತಿ ಏಕಂ, **ಸಂವಿಭಾಗೀ**ತಿ ಏಕಂ, **ವದಞ್ಞೂ**ತಿ ಏಕನ್ತಿ ಇಮಾನಿ ಚತ್ತಾರಿ ಅಙ್ಗಾನಿ ಸನ್ಧಾಯ “**ಏತೇಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಠಿತೋ ಚತೂಸೂ**”ತಿ ಆಹ।

ಅಪರೋ ನಯೋ – “ವಾಚ”ನ್ತಿಆದೀನಿ ತೀಣಿ ಅಙ್ಗಾನಿ, “ಬಹ್ವನ್ನಪಾನ”ನ್ತಿ ಇಮಿನಾ ಯಞ್ಞಉಪಕ್ಖರೋವ ಗಹಿತೋ, “ಸದ್ಧೋ ಮುದು ಸಂವಿಭಾಗೀ ವದಞ್ಞೂ”ತಿ ಏಕಂ ಅಙ್ಗಂ।

ಅಪರೋ ದುಕನಯೋ ನಾಮ ಹೋತಿ – “ವಾಚಂ ಮನಞ್ಚಾ”ತಿ ಏಕಂ ಅಙ್ಗಂ, “ಕಾಯೇನ ಪಾಪಾನಿ ಅಕುಬ್ಬಮಾನೋ ಬಹ್ವನ್ನಪಾನಂ ಘರಮಾವಸನ್ತೋ”ತಿ ಏಕಂ, “ಸದ್ಧೋ ಮುದೂ”ತಿ ಏಕಂ, “ಸಂವಿಭಾಗೀ ವದಞ್ಞೂ”ತಿ ಏಕನ್ತಿ ಏತೇಸು ಚತೂಸು ಧಮ್ಮೇಸು ಠಿತೋ ಧಮ್ಮೇ ಠಿತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಸೋ ಇತೋ **ಪರಲೋಕಂ ಗಚ್ಛನ್ತೋ**ನ ಭಾಯತಿ।

ಕಾಯಸಮಾಚಾರಮ್ಪೀತಿಆದಿ ಪಾತಿಮೋಕ್ಖಸಂವರದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ದುವಿಧೇನಾ**ತಿ ದ್ವಿವಿಧೇನ, ದ್ವೀಹಿ ಕೋಟ್ಠಾಸೇಹೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಜಞ್ಞಾ**ತಿ ಜಾನೇಯ್ಯ। ಸೀಲಕಥಾ ಚ ನಾಮೇಸಾ ಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ವಾ ಪಣ್ಣತ್ತಿವಸೇನ ವಾ ಕಥೇತಬ್ಬಾ। ತತ್ಥ ಕಮ್ಮಪಥವಸೇನ ತಾವ ಕಥೇನ್ತೇನ ಅಸೇವಿತಬ್ಬಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿನ್ನಾದಾನಮಿಚ್ಛಾಚಾರೇಹಿ ಕಥೇತಬ್ಬೋ। ಪಣ್ಣತ್ತಿವಸೇನ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪಞ್ಞತ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದವೀತಿಕ್ಕಮವಸೇನ। ಸೇವಿತಬ್ಬಕಾಯಸಮಾಚಾರೋ ಪಾಣಾತಿಪಾತಾದಿವೇರಮಣೀಹಿ ಚೇವ ಕಾಯದ್ವಾರೇ ಪಞ್ಞತ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಅವೀತಿಕ್ಕಮೇನ ಚ ಕಥೇತಬ್ಬೋ।

ಅಸೇವಿತಬ್ಬವಚೀಸಮಾಚಾರೋ ಮುಸಾವಾದಾದಿವಚೀದುಚ್ಚರಿತೇನ ಚೇವ ವಚೀದ್ವಾರೇ ಪಞ್ಞತ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದವೀತಿಕ್ಕಮೇನ ಚ ಕಥೇತಬ್ಬೋ। ಸೇವಿತಬ್ಬವಚೀಸಮಾಚಾರೋ ಮುಸಾವಾದಾದಿವೇರಮಣೀಹಿ ಚೇವ ವಚೀದ್ವಾರೇ ಪಞ್ಞತ್ತಸಿಕ್ಖಾಪದಅವೀತಿಕ್ಕಮೇನ ಚ ಕಥೇತಬ್ಬೋ।

ಪರಿಯೇಸನಾ ಪನ ಕಾಯವಾಚಾಹಿ ಪರಿಯೇಸನಾ ಏವ, ಸಾ ಕಾಯವಚೀಸಮಾಚಾರಗ್ಗಹಣೇನ ಗಹಿತಾಪಿ ಯಸ್ಮಾ ಆಜೀವಟ್ಠಮಕಸೀಲಂ ನಾಮ ಏತಸ್ಮಿಂಯೇವ ದ್ವಾರದ್ವಯೇ ಉಪ್ಪಜ್ಜತಿ, ನ ಆಕಾಸೇ, ತಸ್ಮಾ ಆಜೀವಟ್ಠಮಕಸೀಲದಸ್ಸನತ್ಥಂ ವಿಸುಂ

ವುತ್ತಾ। ತತ್ಥ ನಸೇವಿತಬ್ಬಪರಿಯೇಸನಾ ಅನರಿಯಪರಿಯೇಸನಾಯ ಕಥೇತಬ್ಬಾ, ಸೇವಿತಬ್ಬಪರಿಯೇಸನಾ ಅರಿಯಪರಿಯೇಸನಾಯ। ವುತ್ತಞ್ಹೇತಂ - "ಕತಮಾ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅನರಿಯಪರಿಯೇಸನಾ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಅತ್ತನಾ ಜಾತಿಧಮ್ಮೋ ಸಮಾನೋ ಜಾತಿಧಮ್ಮಂಯೇವ ಪರಿಯೇಸತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೪)। ತಥಾ "ಕತಮಾ ಚ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಅರಿಯಪರಿಯೇಸನಾ? ಇಧ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಏಕಚ್ಚೋ ಅತ್ತನಾ ಜಾತಿಧಮ್ಮೋ ಸಮಾನೋ ಜಾತಿಧಮ್ಮೇ ಆದೀನವಂ ವಿದಿತ್ವಾ ಅಜಾತಂ ಅನುತ್ತರಂ ಯೋಗಕ್ಖೇಮಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಪರಿಯೇಸತೀ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೨೭೫)।

ಮಗ್ಗಾನಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋತಿ ಜಙ್ಘಮಗ್ಗಾದಯೋ ವಾ ಹೋನ್ತು ದ್ವಾಸಟ್ಠಿದಿಟ್ಠಿಗತಮಗ್ಗಾ ವಾ, ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಮಗ್ಗಾನಂ ಸಮ್ಮಾದಿಟ್ಠಿಆದೀಹಿ ಅಟ್ಠಹಿ ಅಙ್ಗೇಹಿ ಮಿಚ್ಛಾದಿಟ್ಠಿಆದೀನಂ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ಪಾಪಧಮ್ಮಾನಂ ಪಹಾನಕರೋ ನಿರೋಧಂ ಆರಮ್ಮಣಂ ಕತ್ವಾ ಚತೂಸುಪಿ ಸಚ್ಚೇಸು ದುಕ್ಖಪರಿಜಾನನಾದಿಕಿಚ್ಚಂ ಸಾಧಯಮಾನೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ **ಸೇಟ್ಠೋ** ಉತ್ತಮೋ। **ಸಚ್ಚಾನಂ ಚತುರೋ ಪದಾ**ತಿ "ಸಚ್ಚಂ ಭಣೇ ನ ಕುಜ್ಝೇಯ್ಯಾ"ತಿ (ಧ॰ ಪ॰ ೨೨೪) ಆಗತಂ ವಚೀಸಚ್ಚಂ ವಾ ಹೋತು, "ಸಚ್ಚೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ, ಸಚ್ಚೋ ಖತ್ತಿಯೋ"ತಿಆದಿಭೇದಂ ಸಮ್ಮುತಿಸಚ್ಚಂ ವಾ, "ಇದಮೇವ ಸಚ್ಚಂ ಮೋಘಮಞ್ಞ"ನ್ತಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೩೩೧; ಉದಾ॰ ೫೪; ಮಹಾನಿ॰ ೨೦) ದಿಟ್ಠಿಸಚ್ಚಂ ವಾ, "ಏಕಞ್ಹಿ ಸಚ್ಚಂ ನ ದುತಿಯಮತ್ಥೀ"ತಿ (ಸು॰ ನಿ॰ ೮೯೦; ಮಹಾನಿ॰ ೧೧೯) ವುತ್ತಂ ಪರಮತ್ಥಸಚ್ಚಂ ವಾ ಹೋತು। ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ಇಮೇಸಂ ಸಚ್ಚಾನಂ ಪರಿಜಾನಿತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಪಹಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಸಚ್ಛಿಕಾತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಭಾವೇತಬ್ಬಟ್ಠೇನ ಏಕಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ ತಥಪಟಿವೇಧಟ್ಠೇನ ಚ "ದುಕ್ಖಂ ಅರಿಯಸಚ್ಚ"ನ್ತಿಆದಯೋ (ಮಹಾವ॰ ೧೪; ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೩೮೭; ಮ॰ ನಿ॰ ೧.೧೨೦) ಚತುರೋ ಪದಾ ಸೇಟ್ಠಾ ನಾಮ। **ವಿರಾಗೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಧಮ್ಮಾನ**ನ್ತಿ "ಯಾವತಾ, ಭಿಕ್ಖವೇ, ಧಮ್ಮಾ ಸಙ್ಖತಾ ವಾ ಅಸಙ್ಖತಾ ವಾ, ವಿರಾಗೋ ತೇಸಂ ಧಮ್ಮಾನಂ ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ"ತಿ (ಅ॰ ನಿ॰ ೪.೩೪; ೫.೩೨; ಇತಿವು॰ ೯೦) ವಚನತೋ ನಿಬ್ಬಾನಸಙ್ಖಾತೋ ವಿರಾಗೋ ಸಬ್ಬಧಮ್ಮಾನಂ ಸೇಟ್ಠೋ। **ದ್ವಿಪದಾನಞ್ಚ ಚಕ್ಖುಮಾ**ತಿ ಸಬ್ಬೇಸಮ್ಪಿ ದೇವಮನುಸ್ಸಾದಿಭೇದಾನಂ ದ್ವಿಪದಾನಂ ಪಞ್ಚಹಿ ಚಕ್ಖೂಹಿ ಚಕ್ಖುಮಾ ಭಗವಾವ ಸೇಟ್ಠೋತಿ।

ಅಗ್ಗಾನೀತಿ ಉತ್ತಮಾನಿ। **ಯಾವತಾ**ತಿ ಯತ್ತಕಾ। **ಅಪದಾ**ತಿ ನಿಪ್ಪದಾ ಅಹಿಮಚ್ಛಾದಯೋ। **ದ್ವಿಪದಾ**ತಿ ಮನುಸ್ಸಪಕ್ಖಿಜಾತಾದಯೋ। **ಚತುಪ್ಪದಾ**ತಿ ಹತ್ಥಿಅಸ್ಸಾದಯೋ । **ಬಹುಪ್ಪದಾ**ತಿ ಸತಪದಿಆದಯೋ। **ರೂಪಿನೋ**ತಿ ಕಾಮಾವಚರರೂಪಾವಚರಸತ್ತಾ। **ಅಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ಅಸಞ್ಞಿಭವೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಸತ್ತಾ। **ನೇವಸಞ್ಞೀನಾಸಞ್ಞಿನೋ**ತಿ ಭವಗ್ಗೇ ನಿಬ್ಬತ್ತಸತ್ತಾ। **ಅಗ್ಗಮಕ್ಖಾಯತೀ**ತಿ ಗುಣೇಹಿ ಅಗ್ಗೋ ಉತ್ತಮೋ ಸೇಟ್ಠೋ ಅಕ್ಖಾಯತಿ।

ಅಸಙ್ಖತಾನನ್ತಿ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ವುತ್ತಂ। **ವಿರಾಗೋ**ತಿಆದೀನಿ ಚ ನಿಬ್ಬಾನಸ್ಸೇವ ನಾಮಾನಿ। ತಞ್ಹಿ ಆಗಮ್ಮ ಸಬ್ಬೇ ಕಿಲೇಸಾ ವಿರಜ್ಜನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇ ರಾಗಮದಾದಯೋ ಮದಾ ನಿಮ್ಮದಾ ಹೋನ್ತಿ ಅಭಾವಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ , ಸಬ್ಬಾ ಪಿಪಾಸಾ ವಿನಯಂ ಉಪೇನ್ತಿ, ಸಬ್ಬೇ ಆಲಯಾ ಸಮುಗ್ಘಾತಂ ಗಚ್ಛನ್ತಿ, ವಟ್ಟಾನಿ ಉಪಚ್ಛಿಜ್ಜನ್ತಿ, ತಣ್ಹಾ ಖೀಯತಿ, ಸಬ್ಬಪರಿಳಾಹಾ ವೂಪಸಮ್ಮನ್ತಿ, ವಟ್ಟದುಕ್ಖಂ ನಿರುಜ್ಝತಿ ನಿಬ್ಬಾಯತಿ। ತಸ್ಮಾ ತಂ ಏತಾನಿ ನಾಮಾನಿ ಲಭತೀತಿ।

ಧಮ್ಮೋ ಚ ಕುಸಲಕ್ಖತೋತಿ ತಸ್ಸ ಸತ್ಥುನೋ ಧಮ್ಮೋ ಚ ಕುಸಲೋ ಅನವಜ್ಜೋ, ಅನವಜ್ಜತ್ತಾ ಏವ ಪಟಿಪಕ್ಖೇಹಿ ರಾಗಾದೀಹಿ ಕಿಲೇಸೇಹಿ ಸಬ್ಬತಿತ್ಥಿಯವಾದೇಹಿ ಚ ಅಪರಿಕ್ಖತೋ। **ತಾನಿ ತೀಣಿ ವಿಸಿಸ್ಸರೇ**ತಿ ಏತಾನಿ ತೀಣಿ ರತನಾನಿ ಲೋಕೇ ಸಬ್ಬರತನೇಹಿ ವಿಸಿಸ್ಸನ್ತಿ ಗುಣವಸೇನ ಸಬ್ಬಲೋಕಂ ಅತಿಸೇನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಸಮಣಪದುಮಸಞ್ಚಯೋ ಗಣೋತಿ ಪದುಮಸದಿಸಾನಂ ಅರಿಯಸಮಣಾನಂ ಸಮೂಹಸಙ್ಖಾತೋ ಗಣೋ। ಪದುಮನ್ತಿ ಹಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಸತಪತ್ತಸ್ಸ ಸರೋರುಹಸ್ಸ ನಾಮಂ। ಅರಿಯಪುಗ್ಗಲಾ ಚ ಸಬ್ಬಥಾಪಿ ಪರಿಪುಣ್ಣಗುಣಾತಿ ಪದುಮಸದಿಸಾ ವುತ್ತಾ। **ವಿದೂನಂ ಸಕ್ಕತೋ**ತಿ ವಿದೂಹಿ ಪಣ್ಡಿತೇಹಿ ಸಕ್ಕತೋ। **ನರವರದಮಕೋ**ತಿ ನರವರೋ ಚ ಪುರಿಸಾನಂ ದಮಕೋ ನಾಯಕೋ ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಲೋಕಸ್ಸ ಉತ್ತರೀ**ತಿ ಲೋಕಸ್ಸ ಉಪರಿ ಠಿತಾನಿ, ಸಬ್ಬಲೋಕೇ ಉತ್ತಮಾನೀತಿ ಅತ್ಥೋ।

ನಿರುಪದಾಹೋತಿ ರಾಗಪರಿಳಾಹಾದೀಹಿ ಅನುಪದಾಹೋ। **ಸಚ್ಚನಾಮೋ**ತಿ ಅವಿತಥನಾಮೋ ಯಥಾಭುಚ್ಚಗುಣೇಹಿ ಆಗತನಾಮೋ। **ಸಬ್ಬಾಭಿಭೂ**ತಿ ಸಬ್ಬಲೋಕಂ ಅತ್ತನೋ ಗುಣೇಹಿ ಅಭಿಭವಿತ್ವಾ ಠಿತೋ। **ಸಚ್ಚಧಮ್ಮೋ**ತಿ ವಟ್ಟತೋ ಏಕನ್ತನಿಸ್ಸರಣಭಾವೇನ ಅವಿತಥೋ ಸಹ ಪರಿಯತ್ತಿಯಾ ನವವಿಧೋಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಧಮ್ಮೋ, ತತೋ ಏವ **ನತ್ಥಞ್ಞೋ ತಸ್ಸ ಉತ್ತರೀ**ತಿ ತಸ್ಸ ಉತ್ತರಿ ಅಧಿಕಗುಣೋ ಅಞ್ಞೋ ಚ ಧಮ್ಮೋ ನತ್ಥೀತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಅರಿಯಸಚ್ಚೋವ ನಿಚ್ಚಂ** ಸಬ್ಬಕಾಲಂ ವಿದೂಹಿ ಸಬ್ಬಪಣ್ಡಿತೇಹಿ **ಪೂಜಿತೋ**।

"ಏಕಾಯನ"ನ್ತಿ ಗಾಥಾಯ **ಏಕಾಯನ**ನ್ತಿ ಏಕಂ ಮಗ್ಗಂ। ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಹಿ -

"ಮಗ್ಗೋ ಪನ್ಥೋ ಪಥೋ ಪಜ್ಜೋ, ಅಞ್ಜಸಂ ವಟುಮಾಯನಂ।
ನಾವಾ ಉತ್ತರಸೇತು ಚ, ಕುಲ್ಲೋ ಚ ಭಿಸಿ ಸಙ್ಕಮೋ"ತಿ॥ (ಚೂಳನಿ॰ ಪಾರಾಯನತ್ಥುತಿಗಾಥಾನಿದ್ದೇಸ ೧೦೧) -

ಬಹೂನಿ ನಾಮಾನಿ, ಸ್ವಾಯಂ ಇಧ ಅಯನನಾಮೇನ ವುತ್ತೋ। ತಸ್ಮಾ ಏಕಾಯನನ್ತಿ ಏಕಮಗ್ಗಂ, ನ ದ್ವೇಧಾಪಥಭೂತನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಥ ವಾ ಏಕೇನ ಅಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ **ಏಕಾಯನಂ**। ಗಣಸಙ್ಗಣಿಕಂ ಪಹಾಯ ವಿವೇಕಟ್ಠೇನ ಪವಿವಿತ್ತೇನ ಪಟಿಪಜ್ಜಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಅಯನ್ತಿ ವಾ ಏತೇನಾತಿ ಅಯನೋ, ಸಂಸಾರತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಗಚ್ಛನ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕಸ್ಸ ವಾ ಸಬ್ಬಸತ್ತಸೇಟ್ಠಸ್ಸ ಭಗವತೋ ಅಯನೋತಿ ಏಕಾಯನೋ। ಕಿಞ್ಚಾಪಿ ಹಿ ತೇನ ಅಞ್ಞೇಪಿ ಅಯನ್ತಿ, ತಥಾಪಿ ಭಗವತೋವ ಸೋ ಅಯನೋ, ತೇನ ಉಪ್ಪಾದಿತತ್ತಾ। ಯಥಾಹ - "ಸೋ ಹಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಭಗವಾ ಅನುಪ್ಪನ್ನಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪ್ಪಾದೇತಾ"ತಿಆದಿ (ಮ॰ ನಿ॰ ೩.೭೯)। ಅಯತೀತಿ ವಾ ಅಯನೋ, ಗಚ್ಛತಿ ಪವತ್ತತೀತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಕಸ್ಮಿಂ ಇಮಸ್ಮಿಂಯೇವ ಧಮ್ಮವಿನಯೇ ಅಯನೋ, ನ ಅಞ್ಞತ್ಥಾತಿ ಏಕಾಯನೋ। ಯಥಾಹ - "ಇಮಸ್ಮಿಂ ಖೋ, ಸುಭದ್ದ, ಧಮ್ಮವಿನಯೇ ಅರಿಯೋ ಅಟ್ಠಙ್ಗಿಕೋ ಮಗ್ಗೋ ಉಪಲಬ್ಭತೀ"ತಿ (ದೀ॰ ನಿ॰ ೨.೨೧೪)। ಅಪಿ ಚ ಪುಬ್ಬಭಾಗೇ ನಾನಾಮುಖಭಾವನಾಯ ಪವತ್ತೋಪಿ ಅಪರಭಾಗೇ ಏಕಂ ನಿಬ್ಬಾನಮೇವ ಅಯತಿ ಗಚ್ಛತೀತಿ ಏಕಾಯನೋ, ತಂ ಏಕಾಯನಂ।

ಜಾತಿಖಯನ್ತದಸ್ಸೀತಿ ಜಾತಿಯಾ ಖಯಸಙ್ಖಾತೋ ಅನ್ತೋ ಜಾತಿಖಯನ್ತೋ। ಜಾತಿಯಾ ಅಚ್ಚನ್ತಖಯನ್ತೋ ನಿಬ್ಬಾನಂ, ತಂ ಪಸ್ಸೀತಿ ಜಾತಿಖಯನ್ತದಸ್ಸೀ। "ಮಗ್ಗಂ ಪಜಾನಾತಿ ಹಿತಾನುಕಮ್ಪೀ"ತಿಪಿ ಪಾಠೋ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ವುತ್ತಪ್ಪಕಾರಂ ಏಕಾಯನಸಙ್ಖಾತಂ ಮಗ್ಗಂ ಸಯಮ್ಭುಞಾಣೇನ ಭಗವಾ ಪಜಾನಾತಿ, ಜಾನನ್ತೋ ಚ ತೇನ ತೇನ ಹಿತೇನ ಸತ್ತೇ ಅನುಕಮ್ಪತೀತಿ। ಇದಾನಿ ತಸ್ಸ ಮಗ್ಗಸ್ಸ ಏಕಾಯನಭಾವಂ, ತೀಸುಪಿ ಕಾಲೇಸು ಏಕನ್ತನಿಯ್ಯಾನತಞ್ಚ ವಿಭಾವೇತುಂ **"ಏತೇನ ಮಗ್ಗೇನ ತರಿಂಸು ಪುಬ್ಬೇ, ತರಿಸ್ಸನ್ತಿ ಯೇ ಚ ತರನ್ತಿ ಓಘ**"ನ್ತಿ ಆಹ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಯೇ ಅತೀತಮದ್ಧಾನಂ ಕಾಮೋಘಾದಿಚತುಬ್ಬಿಧಂ ಓಘಂ ತರಿಂಸು, ಯೇ ತಂ ಅನಾಗತಮದ್ಧಾನಂ ತರಿಸ್ಸನ್ತಿ, ಏತರಹಿ ಚ ತರನ್ತಿ, ತೇ ಸಬ್ಬೇ ಏತೇನೇವ ಮಗ್ಗೇನ, ನ ಅಞ್ಞೇನಾತಿ। **ವಿಸುದ್ಧಿಪೇಕ್ಖಾ**ತಿ ಚತುರೋಘನಿತ್ಥರಣೇನ ಅಚ್ಚನ್ತವಿಸುದ್ಧಿಂ ನಿಬ್ಬಾನಂ ಅಪೇಕ್ಖನ್ತಾ, ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತುಕಾಮಾತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಏವಂ ದುವಿಧಮ್ಪಿ ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನಂ ನಾನಾಸುತ್ತಪದಾನಿ ಉದಾಹರನ್ತೇನ ವಿಭಜಿತ್ವಾ ಇದಾನಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀಹಿ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ ಪುನ **"ಲೋಕಿಯಂ ಸುತ್ತ**"ನ್ತಿಆದಿ ಆರದ್ಧಂ। ತತ್ಥ **ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯೇನ ಚ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯೇನ ಚಾ**ತಿ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯೇನ। ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಮೇವ ಹಿ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಂ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯನ್ತಿ ದ್ವಿಧಾ ಭಿನ್ದಿತ್ವಾ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಲೋಕಿಯಞ್ಚ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚಾ**ತಿ ಲೋಕಿಯಂ ಲೋಕುತ್ತರಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ, ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀಹಿ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಾದೀಹಿ ಚಾತಿ ಉಭಯೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅಧಿಪ್ಪಾಯೋ। **ಯಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ**ತಿಆದಿ ನಿದ್ದಿಸನಾಕಾರದಸ್ಸನಂ। ತತ್ಥ **ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯ**ನ್ತಿ ಸಂಕಿಲೇಸಕೋಟ್ಠಾಸಸಹಿತಂ, ಸಂಕಿಲೇಸತ್ಥದೀಪನನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ।

ಏವಂ ಲೋಕಿಯತ್ತಿಕಸ್ಸ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀಹಿ ಚತೂಹಿ ಪದೇಹಿ ಸಂಸನ್ದನಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ಸೇಸತಿಕಾನಂ ಸೇಸಪದಾನಞ್ಚ ಸಂಸನ್ದನಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ತಂ ಅನುದ್ಧರಿತ್ವಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀನಂ ಸಮತಿಕ್ಕಮನಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತ**"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ ಯದಿಪಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ, ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಞ್ಚ ಸುತ್ತಂ

ಲೋಕಿಯಮೇವ। ತಥಾಪಿ ಲೋಕುತ್ತರಸುತ್ತಾನಿ ವಿಯ ಲೋಕಿಯಸುತ್ತಾನಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸಮತಿಕ್ಕಮಾಯ ಹೋತೀತಿ ಇಮಮತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ನಿಗ್ಘಾತಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ತತ್ಥ **ನಿಗ್ಘಾತಾಯಾ**ತಿ ಪಹಾನಾಯ। ಸುತ್ತಸೀಸೇನ ಚೇತ್ಥ ಸುತ್ತತ್ಥೋ ಗಹಿತೋತಿ ದಟ್ಠಬ್ಬಂ। ಯಸ್ಮಾ ಚ ವೋದಾನಧಮ್ಮಾ ವಿಯ ಸಂಕಿಲೇಸಧಮ್ಮಾನಂ ದಸ್ಸನಭೂಮಿಸಮತಿಕ್ಕಮನೇನೇವ ಭಾವನಾಭೂಮಿ ಅಧಿಗನ್ತಬ್ಬಾ, ತಸ್ಮಾ **"ಭಾವನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ದಸ್ಸನಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾಯಾ"**ತಿ ವುತ್ತಂ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ಅಸೇಕ್ಖಧಮ್ಮೇಸು ಉಪ್ಪನ್ನೇಸು ಮಗ್ಗಭಾವನಾಕಿಚ್ಚಂ ನಾಮ ನತ್ಥಿ। ಝಾನಭಾವನಾಪಿ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥಾ ಏವ ಹೋತಿ, ತಸ್ಮಾ **"ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಭಾವನಾಭಾಗಿಯಸ್ಸ ಸುತ್ತಸ್ಸ ಪಟಿನಿಸ್ಸಗ್ಗಾಯ, ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ದಿಟ್ಠಧಮ್ಮಸುಖವಿಹಾರತ್ಥ"**ನ್ತಿ ಚ ವುತ್ತಂ।

ಇದಾನಿ ತಿಕಪದೇಹೇವ ಸಂಸನ್ದಿತ್ವಾ ದಸ್ಸೇತುಂ **"ಲೋಕುತ್ತರ"**ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। **ಏಕಬೀಜಿನಾ**ತಿಆದೀಸು ಯೋ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹುತ್ವಾ ಏಕಮೇವ ಅತ್ತಭಾವಂ ಜನೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಅಯಂ **ಏಕಬೀಜೀ** ನಾಮ। ಯಥಾಹ –

> "ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏಕಬೀಜೀ? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಿಣ್ಣಂ ಸಂಯೋಜನಾನಂ ಪರಿಕ್ಖಯಾ ಸೋತಾಪನ್ನೋ ಹೋತಿ ಅವಿನಿಪಾತಧಮ್ಮೋ ನಿಯತೋ ಸಮ್ಬೋಧಿಪರಾಯಣೋ। ಸೋ ಏಕಂಯೇವ ಮಾನುಸಕಂ ಭವಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರೋತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಏಕಬೀಜೀ"ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೩೩)।

ಯೋ ಪನ ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ ಕುಲಾನಿ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರೋತಿ, ಅಯಂ **ಕೋಲಂಕೋಲೋ** ನಾಮ। ಯಥಾಹ –

> "ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕೋಲಂಕೋಲೋ? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ ಪುಗ್ಗಲೋ ತಿಣ್ಣಂ...ಪೇ॰... ಪರಾಯಣೋ। ಸೋ ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ ಕುಲಾನಿ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರೋತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಕೋಲಂಕೋಲೋ"ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೩೨)।

ತತ್ಥ **ಕುಲಾನೀ**ತಿ ಭವೇ। **ದ್ವೇ ವಾ ತೀಣಿ ವಾ**ತಿ ಇದಮೇತ್ಥ ದೇಸನಾಮತ್ತಮೇವ। ಯಾವ ಛಟ್ಠಭವಾ ಸಂಸರನ್ತೋಪಿ ಕೋಲಂಕೋಲೋ ಹೋತಿ ಏವ।

ಯೋ ಪನ ಸತ್ತ ಭವೇ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರೋತಿ, ಅಯಂ **ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ** ನಾಮ। ಯಥಾಹ –

> "ಕತಮೋ ಚ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ? ಇಧೇಕಚ್ಚೋ...ಪೇ॰... ಪರಾಯಣೋ। ಸೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ದೇವೇ ಚೇವ ಮಾನುಸೇ ಚ ಸನ್ಧಾವಿತ್ವಾ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ದುಕ್ಖಸ್ಸನ್ತಂ ಕರೋತಿ। ಅಯಂ ವುಚ್ಚತಿ ಪುಗ್ಗಲೋ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ"ತಿ (ಪು॰ ಪ॰ ೩೧)।

ಕೋ ಪನ ತೇಸಂ ಏತಂ ಪಭೇದಂ ನಿಯಮೇತೀತಿ? ಕೇಚಿ ತಾವ "ಪುಬ್ಬಹೇತು ನಿಯಮೇತೀ"ತಿ ವದನ್ತಿ। ಕೇಚಿ "ಪಠಮಮಗ್ಗೋ", ಕೇಚಿ "ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ"। ಕೇಚಿ "ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ"ತಿ। ತತ್ಥ ಪುಬ್ಬಹೇತು ನಿಯಮೇತೀತಿ ವಾದೇ ಪಠಮಮಗ್ಗಸ್ಸ ಉಪನಿಸ್ಸಯೋ ಕತೋ ನಾಮ ಹೋತಿ। ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ನಿರುಪನಿಸ್ಸಯಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಪಠಮಮಗ್ಗೋ ನಿಯಮೇತೀತಿ ವಾದೇ ಉಪರಿ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ನಿರತ್ಥಕತಾ ಆಪಜ್ಜತಿ। ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ನಿಯಮೇನ್ತೀತಿ ವಾದೇ "ಪಠಮಮಗ್ಗೇ ಅನುಪ್ಪನ್ನೇ ಏವ ಉಪರಿ ತಯೋ ಮಗ್ಗಾ ಉಪ್ಪನ್ನಾ"ತಿ ಆಪಜ್ಜತಿ। ವಿಪಸ್ಸನಾ ನಿಯಮೇತೀತಿ ವಾದೋ ಪನ ಯುಜ್ಜತಿ। ಸಚೇ ಹಿ ಉಪರಿ ತಿಣ್ಣಂ ಮಗ್ಗಾನಂ ವಿಪಸ್ಸನಾ ಬಲವತೀ ಹೋತಿ, ಏಕಬೀಜೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತೋ ಮನ್ದತರಾ ಕೋಲಂಕೋಲೋ। ತತೋ ಮನ್ದತರಾ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋತಿ। ಏತ್ಥ ಚ ಯೋ ಮನುಸ್ಸೇಸು ಏವ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ

ಪಾಪುಣಾತಿ, ಯೋ ಚ ದೇವೇಸುಯೇವ ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಂ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಇಮೇ ನ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತಾ। ಯೋ ಪನ ಕಾಲೇನ ದೇವೇಸು, ಕಾಲೇನ ಮನುಸ್ಸೇಸೂತಿ ವೋಮಿಸ್ಸಕನಯೇನ ಸಂಸರಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಸೋ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ತಸ್ಮಾ "ಸತ್ತಕ್ಖತ್ತುಪರಮೋ"ತಿ ಇದಂ ಇಧಟ್ಠಕವೋಕಿಣ್ಣವಟ್ಟಜ್ಝಾಸಯಸ್ಸ ವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ವಟ್ಟಜ್ಝಾಸಯೋ ಹಿ ಆದಿತೋ ಪಟ್ಠಾಯ ಛ ದೇವಲೋಕೇ ಸೋಧೇತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ಠತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಸ್ಸತಿ।

ತತ್ಥ ಯೋ ಸದ್ಧಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ಸೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಸದ್ಧಾನುಸಾರೀ** ನಾಮ ಹೋತಿ। ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪನ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ನಾಮ ಹುತ್ವಾ ವುತ್ತನಯೇನ ಏಕಬೀಜಿಆದಿಭೇದೋ ಹೋತಿ। ಯೋ ಪನ ಪಞ್ಞಂ ಧುರಂ ಕತ್ವಾ ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗಂ ನಿಬ್ಬತ್ತೇತಿ, ಸೋ ಮಗ್ಗಕ್ಖಣೇ **ಧಮ್ಮಾನುಸಾರೀ** ನಾಮ। ಫಲಕ್ಖಣೇ ಪನ ದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತೋ ನಾಮ ಹುತ್ವಾ ಏಕಬೀಜಿಆದಿಭೇದೋ ಹೋತಿ। ಇದಞ್ಚ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ಅಲಾಭಿನೋ ವಸೇನ ವುತ್ತಂ। ಲಾಭೀ ಪನ ಫಲಕ್ಖಣೇ ಕಾಯಸಕ್ಖೀ ನಾಮ ಹೋತಿ। ತತ್ಥ ಯೇ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಕಾಯಸಕ್ಖಿನಾಮಕಾ ತಯೋ ಸೋತಾಪನ್ನಾ, ತೇ ಏಕಬೀಜಿಆದೀಹಿ ತೀಹೇವ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ವುತ್ತಂ - **"ಪಞ್ಚಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ ಏಕಬೀಜಿನಾ...ಪೇ॰... ಧಮ್ಮಾನುಸಾರಿನಾ**"ತಿ, ಏವಂ ಪಞ್ಚಹಿ।

ದ್ವಾದಸಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹೀತಿ ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಟ್ಠೋ, ಸಕದಾಗಾಮೀ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗಟ್ಠೋ, ಅಭೇದೇನ ಅನಾಗಾಮೀ, ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿಆದಯೋ ಪಞ್ಚ, ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತದಿಟ್ಠಿಪ್ಪತ್ತಕಾಯಸಕ್ಖಿನೋ ತಯೋತಿ ಭೇದೇನ ಅಟ್ಠಾತಿ, ಏವಂ ದ್ವಾದಸಹಿ। ತತ್ಥ ಹಿ ಯೋ ಅವಿಹಾದೀಸು ತತ್ಥ ತತ್ಥ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ **ಅನ್ತರಾಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**। ಯೋ ಪನ ಆಯುವೇಮಜ್ಝಂ ಅತಿಕ್ಕಮಿತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಅಯಂ **ಉಪಹಚ್ಚಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**। ತಥಾ ಯೋ ಅವಿಹಾದೀಸು ಉಪಪನ್ನೋ ಅಸಙ್ಖಾರೇನ ಅಪ್ಪಯೋಗೇನ ಅರಹತ್ತಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ **ಅಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**। ಯೋ ಪನ ಸಸಙ್ಖಾರೇನ ಸಪ್ಪಯೋಗೇನ ಅರಹತ್ತಂ ಅಧಿಗಚ್ಛತಿ, ಅಯಂ **ಸಸಙ್ಖಾರಪರಿನಿಬ್ಬಾಯೀ**। ಉದ್ಧಂ ಉಪರೂಪರಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಉಪಪತ್ತಿಸೋತೋ ಏತಸ್ಸಾತಿ **ಉದ್ಧಂಸೋತೋ**। ಪಟಿಸನ್ಧಿವಸೇನ ಅಕನಿಟ್ಠೇ ಗಚ್ಛತೀತಿ **ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ**।

ತತ್ಥ ಅತ್ಥಿ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ಅತ್ಥಿ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ, ಅತ್ಥಿ ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ ಅತ್ಥಿ ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀತಿ। ತತ್ಥ ಯೋ ಇಧ ಅನಾಗಾಮಿಫಲಂ ಪತ್ವಾ ಅವಿಹಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ತತ್ಥ ಯಾವತಾಯುಕಂ ಠತ್ವಾ ಉಪರೂಪರಿ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠಂ ಪಾಪುಣಾತಿ, ಅಯಂ **ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಅವಿಹಾದೀಸು ನಿಬ್ಬತ್ತೋ ತತ್ಥೇವ ಅಪರಿನಿಬ್ಬಾಯಿತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠಮ್ಪಿ ಅಪ್ಪತ್ವಾ ಉಪರೂಪರಿ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕೇ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ **ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಇತೋ ಚವಿತ್ವಾ ಅಕನಿಟ್ಠೇಯೇವ ನಿಬ್ಬತ್ತತಿ, ಅಯಂ **ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಅವಿಹಾದೀಸು ಚತೂಸು ಅಞ್ಞತರಸ್ಮಿಂ ನಿಬ್ಬತ್ತಿತ್ವಾ ತತ್ಥೇವ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ **ನ ಉದ್ಧಂಸೋತೋ ನ ಅಕನಿಟ್ಠಗಾಮೀ** ನಾಮ। ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತಾದಯೋ ವುತ್ತವಿಭಾಗಾಯೇವ।

ನವಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹೀತಿ ಏತ್ಥ ಅಟ್ಠನ್ನಂ ವಿಮೋಕ್ಖಾನಂ ಅಲಾಭೀ ಅರಹಾ **ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ** ನಾಮ। ತೇಸಂ ಪನ ಲಾಭೀ ವಿಕ್ಖಮ್ಭನಸಮುಚ್ಛೇದವಿಮೋಕ್ಖವಸೇನ ಉಭೋಹಿ ಭಾಗೇಹಿ ರೂಪಕಾಯನಾಮಕಾಯಸಙ್ಖಾತತೋ ಉಭತೋ ಭಾಗತೋ ವಿಮುತ್ತತ್ತಾ **ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ** ನಾಮ। **ಸಮಸೀಸಿನಾ**ತಿ ಏತ್ಥ ತಿವಿಧೋ ಸಮಸೀಸೀ - ಇರಿಯಾಪಥಸಮಸೀಸೀ, ರೋಗಸಮಸೀಸೀ, ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀತಿ।

ತತ್ರ ಯೋ ಠಾನಾದೀಸು ಇರಿಯಾಪಥೇಸು ಯೇನೇವ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಸಮನ್ನಾಗತೋ ಹುತ್ವಾ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಆರಭತಿ, ತೇನೇವ ಇರಿಯಾಪಥೇನ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ **ಇರಿಯಾಪಥಸಮಸೀಸೀ** ನಾಮ। ಯೋ ಪನ ಏಕಂ ರೋಗಂ ಪತ್ವಾ ಅನ್ತೋರೋಗೇ ಏವ ವಿಪಸ್ಸನಂ ಪಟ್ಠಪೇತ್ವಾ ಅರಹತ್ತಂ ಪತ್ವಾ ತೇನೇವ ರೋಗೇನ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತಿ, ಅಯಂ **ರೋಗಸಮಸೀಸೀ** ನಾಮ। ಪಲಿಬೋಧಸೀಸಂ ತಣ್ಹಾ, ಬನ್ಧನಸೀಸಂ ಮಾನೋ, ಪರಾಮಾಸಸೀಸಂ ದಿಟ್ಠಿ, ವಿಕ್ಖೇಪಸೀಸಂ ಉದ್ಧಚ್ಚಂ,

ಕಿಲೇಸಸೀಸಂ ಅವಿಜ್ಜಾ, ಅಧಿಮೋಕ್ಖಸೀಸಂ ಸದ್ಧಾ, ಪಗ್ಗಹಸೀಸಂ ವೀರಿಯಂ, ಉಪಟ್ಠಾನಸೀಸಂ ಸತಿ, ಅವಿಕ್ಖೇಪಸೀಸಂ ಸಮಾಧಿ, ದಸ್ಸನಸೀಸಂ ಪಞ್ಞಾ, ಪವತ್ತಸೀಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ, ಗೋಚರಸೀಸಂ ವಿಮೋಕ್ಖೋ, ಸಙ್ಖಾರಸೀಸಂ ನಿರೋಧೋತಿ ತೇರಸಸು ಸೀಸೇಸು ಕಿಲೇಸಸೀಸಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೋ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ, ಪವತ್ತಸೀಸಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಚುತಿಚಿತ್ತಂ ಪರಿಯಾದಿಯತಿ। ತತ್ಥ ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಂ ಪರಿಯಾದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಅವಿಜ್ಜಂ ಪರಿಯಾದಾತುಂ ನ ಸಕ್ಕೋತಿ। ಅಞ್ಞಂ ಅವಿಜ್ಜಾಪರಿಯಾದಾಯಕಂ ಚಿತ್ತಂ, ಅಞ್ಞಂ ಜೀವಿತಿನ್ದ್ರಿಯಪರಿಯಾದಾಯಕಂ। ಯಸ್ಸ ಚೇತಂ ಸೀಸದ್ವಯಂ ಸಮಂ ಪರಿಯಾದಾನಂ ಗಚ್ಛತಿ, ಸೋ **ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀ** ನಾಮ।

ಕಥಂ ಪನಿದಂ ಸಮಂ ಹೋತೀತಿ? ವಾರಸಮತಾಯ। ಯಸ್ಮಿಞ್ಹಿ ವಾರೇ ಮಗ್ಗವುಟ್ಠಾನಂ ಹೋತಿ, ಸೋತಾಪತ್ತಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಾನಿ, ಸಕದಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ, ಅನಾಗಾಮಿಮಗ್ಗೇ ಪಞ್ಚ, ಅರಹತ್ತಮಗ್ಗೇ ಚತ್ತಾರೀತಿ ಏಕೂನವೀಸತಿಮೇ ಪಚ್ಚವೇಕ್ಖಣಞಾಣೇ ಪತಿಟ್ಠಾಯ ಭವಙ್ಗಂ ಓತರಿತ್ವಾ ಪರಿನಿಬ್ಬಾಯತೋ ಇಮಾಯ ವಾರಸಮತಾಯ ಇದಂ ಉಭಯಸೀಸಪರಿಯಾದಾನಮ್ಪಿ ಸಮಂ ಹೋತಿ ನಾಮ। ತೇನಾಯಂ ಪುಗ್ಗಲೋ "ಜೀವಿತಸಮಸೀಸೀ"ತಿ ವುಚ್ಚತಿ, ಅಯಮೇವ ಇಧಾಧಿಪ್ಪೇತೋ। ಏವಂ ಸುಞ್ಞತವಿಮುತ್ತಾದಯೋ ತಯೋ ಸದ್ಧಾವಿಮುತ್ತೋ ಪಞ್ಞಾವಿಮುತ್ತೋ ಉಭತೋಭಾಗವಿಮುತ್ತೋ ಸಮಸೀಸೀತಿ ಸತ್ತ ಸಾವಕಾ ಅರಹನ್ತೋ, ಪಚ್ಚೇಕಬುದ್ಧೋ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧೋತಿ ಇಮೇಹಿ ನವಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ।

ರಾಗಚರಿತೋತಿ ರಾಗಸಹಿತಂ ಚರಿತಂ ಏತಸ್ಸಾತಿ ರಾಗಚರಿತೋ। ರಾಗೇನ ವಾ ಚರಿತೋ ಪವತ್ತಿತೋ ರಾಗಚರಿತೋ, ರಾಗಜ್ಝಾಸಯೋ ರಾಗಾಧಿಕೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಏಸ ನಯೋ ಸೇಸೇಸುಪಿ। **ರಾಗಮುಖೇ ಠಿತೋ**ತಿ ರಾಗಪರಿಯುಟ್ಠಾನೇ ಠಿತೋ, ಪರಿಯುಟ್ಠಿತರಾಗೋತಿ ಅತ್ಥೋ। ಸೇಸಪದೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತನ್ತಿ ಲೋಕಿಯಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ ಸುತ್ತಂ। ಲೋಕಿಯಂ ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಞ್ಹಿ ಸುತ್ತಂ ರಾಗಚರಿತೇಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ। ತತ್ಥ "ಲೋಕಿಯಂ, ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನ"ನ್ತಿ ಪದದ್ವಯಂ ಅನುವತ್ತಮಾನಂ ಕತ್ವಾ ವುತ್ತಂ "**ವಾಸನಾಭಾಗಿಯ**"ನ್ತಿ। **ಸೀಲವನ್ತೇಹೀ**ತಿ ಸೀಲವನ್ತಾದೀಹಿ ಪುಗ್ಗಲೇಹಿ। **ಪಕತಿಸೀಲ**ನ್ತಿಆದಿ ಯೇಹಿ ಸಮನ್ನಾಗತಾ, ತೇ ಪುಗ್ಗಲಾ। ತೇಸಂ ದಸ್ಸನೇನ ಪುಗ್ಗಲಾನಂ ಉಪಲಕ್ಖಣಂ। ಅಥ ವಾ ಧಮ್ಮಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪಕತಿಸೀಲಾದಿವಸೇನ, ಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಂ ಪಕತಿಸೀಲವನ್ತಾದಿವಸೇನ ವೇದಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಇಮಸ್ಸ ನಯಸ್ಸ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "ಸೀಲವನ್ತೇಹಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬ"ನ್ತಿ ವತ್ವಾ "ಪಕತಿಸೀಲ"ನ್ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಂ ಪಕತಿಸೀಲಾದೀನಂ ಪಞ್ಚನ್ನಂ ಏವ ಗಹಣಂ ನಿದಸ್ಸನಮತ್ತಂ, ಪತ್ತಿದಾನಅಬ್ಭನುಮೋದನಧಮ್ಮಸ್ಸವನದೇಸನಾದಿಟ್ಠಿಜುಕಮ್ಮಾದೀನಮ್ಪಿ ಚೇತ್ಥ ಸಮ್ಭವತೋ। ತೇಸಮ್ಪಿ ವಾ ಏತ್ಥೇವ ಸಙ್ಗಹೇತ್ವಾ ದಸ್ಸನತ್ಥಂ "**ಪಞ್ಚಾ**"ತಿ ವುತ್ತಂ।

ತತ್ಥ **ಪಕತಿಸೀಲ**ನ್ತಿ ಸಮ್ಪತ್ತವಿರತಿಸೀಲಂ। **ಚಿತ್ತಪ್ಪಸಾದೋ**ತಿ ಕಮ್ಮಫಲಸದ್ಧಾ ರತನತ್ತಯಸದ್ಧಾ ಚ। **ಞಾಣಂ ಪಞ್ಞಾಯ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬ**ನ್ತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಪಞ್ಞಾ ಆಗತಾ, ತಂ ಸುತ್ತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ನ ಕೇವಲಂ ಪಞ್ಞಾಪರಿಯಾಯೇನೇವ, ಅಥ ಖೋ ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯಾದಿಪರಿಯಾಯೇನಪಿ ಯತ್ಥ ಪಞ್ಞಾ ಆಗತಾ, ತಂ ಸುತ್ತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ದಸ್ಸೇತುಂ "**ಪಞ್ಞಿನ್ದ್ರಿಯೇನಾ**"ತಿಆದಿ ವುತ್ತಂ। ತಸ್ಸತ್ಥೋ - ಹೇಟ್ಠಾ ವುತ್ತೋ ಏವ। **ಯಂ ವಾ ಪನಾ**ತಿಆದೀಸು ಯಂ ವಾ ಅಞ್ಞಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಪಞ್ಞಾಯ ಅಧಿವಚನಂ। ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಯತ್ಥ ಕತ್ಥಚಿ ಸುತ್ತೇ ಆಗತಂ, ತಂ ಸುತ್ತಂ ಞಾಣನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಬಾಹಿರೇಹೀತಿ ಯಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಾನಿ ಆಯತನಾನಿ, ಬಾಹಿರಾನಿ ಚ ಆಯತನಾನಿ ಆಗತಾನಿ, ತಂ ಸುತ್ತಂ ತೇಹಿ ಆಯತನೇಹಿ ಞಾಣಂ **ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಪಞ್ಞಾಪಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತಾ ಞೇಯ್ಯ**ನ್ತಿ ಞೇಯ್ಯತೋ ವಿಸುಂ ಕತ್ವಾ ಪಞ್ಞಾ ವುತ್ತಾ। ತಥಾ ಹಿ ಪಞ್ಞಾ ಞಾಣನ್ತರಸ್ಸ ಆರಮ್ಮಣನ್ತಿ ಕತ್ಥಚಿ ಸುತ್ತೇ ಞೇಯ್ಯಭಾವೇನಪಿ ವುಚ್ಚತಿ। **ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಆರಮ್ಮಣಭೂತ**ನ್ತಿ ಯಂ ಕಿಞ್ಚಿ

ञाणस्स ವಿಸಯಭೂತಂ ರೂಪಾದಿ। **ಅಜ್ಝತ್ತಿಕಂ ವಾ ಬಾಹಿರಂ ವಾತಿ ವಾ**-ಸದ್ದೇನ ಓಳಾರಿಕಾದಿಂ ಸಙ್ಗಣ್ಹಾತಿ। **ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಸಙ್ಖತೇನ ಅಸಙ್ಖತೇನ ಚಾತಿ** ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಯಥಾಸಮ್ಭವಂ ಸಙ್ಖತಭಾವೇನ ಅಸಙ್ಖತಭಾವೇನ ಚ ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಞೇಯ್ಯಧಮ್ಮವಸೇನ ಹಿ ಞೇಯ್ಯಸುತ್ತಂ ಞೇಯ್ಯನ್ತಿ ವುಚ್ಚತೀತಿ।

ಯಂ ವಾ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಭಗವಾ ಅಞ್ಞತರವಚನಂ ಭಾಸತೀತಿ ಲೋಕಿಯಲೋಕುತ್ತರಾದಿಸುತ್ತೇಸು ಏಕಸ್ಮಿಂ ಸುತ್ತೇ ದ್ವೇ। ತೇಸು ಯಂ ವಾ ಪನ ಕಿಞ್ಚಿ ಅಞ್ಞತರವಚನಂ ಏಕಸ್ಸೇವ ಕಥನಂ ಭಾಸತಿ ನಿದ್ದಿಸತಿ। **ಸಬ್ಬಂ ತಂ ಯಥಾನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ ಧಾರಯಿತಬ್ಬನ್ತಿ** ತಂ ಯಥಾ ಸಬ್ಬಂ ಸುತ್ತಂ ಲೋಕಿಯಾದೀಸು ಯದಿ ಅಞ್ಞತರವಸೇನ, ಅಥ ಉಭಯವಸೇನ ಯಥಾ ಯಥಾ ನಿದ್ದಿಟ್ಠಂ, ತಥಾ ತಥಾ ಗಹೇತಬ್ಬಂ, ತಂ ತಂ ಪಧಾನಭಾವೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬನ್ತಿ ಅತ್ಥೋ।

ಕಿಲೇಸಸಹಿತಞ್ಞೇವ ಕಮ್ಮಂ ವಿಪಾಕಸ್ಸ ಹೇತು, ನ ಇತರನ್ತಿ ವುತ್ತಂ **"ದುವಿಧೋ ಹೇತು ಯಞ್ಚ ಕಮ್ಮಂ ಯೇ ಚ ಕಿಲೇಸಾ"**ತಿ। **ಸಮುದಯೋ ಕಿಲೇಸಾತಿ** ಏತ್ಥ "ಸಮುದಯೋ"ತಿ ಏತೇನ ಸಮುದಯಪಕ್ಖಿಯಾ ವುತ್ತಾ। "ಕಿಲೇಸಾ"ತಿ ಚ ಕಿಲೇಸವನ್ತೋ, ಸಂಕಿಲಿಟ್ಠಾತಿ ಅತ್ಥೋ। **ಯಂ ದಿಸ್ಸತೀತಿ** ಯಂ ಯಂ ದಿಸ್ಸತಿ। **ತಾಸು ತಾಸು ಭೂಮೀಸೂತಿ** ಪುಥುಜ್ಜನಭೂಮಿಆದೀಸು। **ಕಪ್ಪಿಯಾನುಲೋಮೇನಾತಿ** ಕಪ್ಪಿಯೇನ ಚ ಕಪ್ಪಿಯಾನುಲೋಮೇನ ಚ। ತತ್ಥ ಕಪ್ಪಿಯಂ ಪಾಳಿಯಂ ಸರೂಪತೋ ವುತ್ತಂ, ಕಪ್ಪಿಯಾನುಲೋಮಂ ಮಹಾಪದೇಸವಸೇನ ನಯತೋ ದಸ್ಸಿತಂ। **ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಕಾರಣೇನಾತಿ** ಯೇನ ಕಾರಣೇನ ಭಗವತಾ ಯಂ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ತೇನ ಕಾರಣೇನ ತಂ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ। ಏಕನ್ತೇನ ಸರಾಗಾದಿಸಂವತ್ತನಮೇವ ಹಿ ಭಗವತಾ ಪಟಿಕ್ಖಿತ್ತಂ, ತಂ ಸರಾಗಾಯ ಸಂವತ್ತನಾದಿಕಾರಣೇನ ನಿದ್ದಿಸಿತಬ್ಬಂ । **ಧಮ್ಮಸ್ಸಾತಿ** ಅಸಙ್ಖತಧಮ್ಮಸ್ಸ। **ಅರಿಯಧಮ್ಮಾನನ್ತಿ** ಮಗ್ಗಫಲಧಮ್ಮಾನಂ। ಸೇಸಂ ಸುವಿಞ್ಞೇಯ್ಯಮೇವ।

ಏತ್ಥ ಚ ಯಥಾ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀನಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಂ ಸಂಸಗ್ಗತೋ ಅನೇಕವಿಧೋ ಪಟ್ಠಾನಭೇದೋ ಇಚ್ಛಿತೋ, ಏವಂ ಲೋಕಿಯಸತ್ತಾಧಿಟ್ಠಾನಾದಿಸಂಸಗ್ಗತೋಪಿ ಅನೇಕವಿಧೋ ಪಟ್ಠಾನಭೇದೋ ಸಮ್ಭವತಿ। ಪಾಳಿಯಂ ಪನ ಉಭಯತ್ಥಾಪಿ ಏಕದೇಸದಸ್ಸನವಸೇನ ಆಗತತ್ತಾ ನಯದಸ್ಸನನ್ತಿ ವೇದಿತಬ್ಬಂ। ಸಕ್ಕಾ ಹಿ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ವಿಞ್ಞುನಾ ತೇ ನಿದ್ಧಾರೇತುನ್ತಿ। ಯಥಾ ಚ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಾದೀನಂ ಲೋಕಿಯಾದೀನಞ್ಚ ವಿಸುಂ ವಿಸುಂ ಸಂಸಗ್ಗಭೇದವಸೇನ ಅಯಂ ಪಟ್ಠಾನಭೇದೋ ಅನೇಕವಿಧೋ ಲಬ್ಭತಿ, ಏವಂ ಉಭಯೇಸಮ್ಪಿ ಸಂಸಗ್ಗವಸೇನ ಅಯಂ ನಯೋ ಯಥಾರಹಂ ಲಬ್ಭತೇವ। ಲಬ್ಭತಿ ಹಿ ಲೋಕಿಯಂ ಸುತ್ತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ಸಂಕಿಲೇಸಭಾಗಿಯಂ, ಕಿಞ್ಚಿ ವಾಸನಾಭಾಗಿಯಂ। ತಥಾ ಲೋಕುತ್ತರಂ ಸುತ್ತಂ ಕಿಞ್ಚಿ ನಿಬ್ಬೇಧಭಾಗಿಯಂ, ಕಿಞ್ಚಿ ಅಸೇಕ್ಖಭಾಗಿಯನ್ತಿ। ಸೇಸೇಸುಪಿ ಏಸೇವ ನಯೋ।

ಏವಂ ಸೋಳಸವಿಧೇ ಪಟ್ಠಾನೇ ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧಂ ಪಟ್ಠಾನಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ, ಅಟ್ಠವೀಸತಿವಿಧೇ ಚ ಪಟ್ಠಾನೇ ಸೋಳಸವಿಧಂ ಪಕ್ಖಿಪಿತ್ವಾ ಯಥಾರಹಂ ದುಕತಿಕಾದಿಭೇದೇನ ಸಮ್ಭವತೋ ಪಟ್ಠಾನವಿಭಾಗೋ ವೇದಿತಬ್ಬೋ, ಸೋ ಚ ಖೋ ತೀಸು ಪಿಟಕೇಸು ಲಬ್ಭಮಾನಸ್ಸ ಸುತ್ತಪದಸ್ಸ ವಸೇನ। ಯಸ್ಮಾ ಪನ ತಾನಿ ತಾನಿ ಸುತ್ತಪದಾನಿ ಉದಾಹರಣವಸೇನ ನಿದ್ಧಾರೇತ್ವಾ ಇಮಸ್ಮಿಂ ಅತ್ಥೇ ವಿತ್ಥಾರಿಯಮಾನೇ ಅತಿಪಪಞ್ಚೋ ಹೋತಿ, ಅತಿಭಾರಿಯಾ ಚ ನೇತ್ತಿಸಂವಣ್ಣನಾ, ಸಕ್ಕಾ ಚ ಇಮಿನಾ ನಯೇನ ವಿಞ್ಞುನಾ ಅಯಮತ್ಥೋ ವಿಞ್ಞಾತುಂ, ತಸ್ಮಾ ನ ತಂ ವಿತ್ಥಾರಯಿಮ್ಹ। ತೇನೇವ ಹಿ ಪಾಳಿಯಂ ಅಞ್ಞಮಞ್ಞಸಂಸಗ್ಗವಸೇನ ಪಟ್ಠಾನವಿಭಾಗೋ ಏಕದೇಸೇನೇವ ದಸ್ಸಿತೋ, ನ ನಿಪ್ಪದೇಸತೋತಿ।

ಸಾಸನಪಟ್ಠಾನವಾರವಣ್ಣನಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।

ನಿಗಮನಕಥಾ

ಏತ್ತಾವತಾ ಚ -

ಹಾರೇ ನಯೇ ಚ ಪಟ್ಠಾನೇ, ಸುವಿಸುದ್ಧವಿನಿಚ್ಛಯಂ।
ವಿಭಜನ್ತೋ ನವಙ್ಗಸ್ಸ, ಸಾಸನಸ್ಸತ್ಥವಣ್ಣನಂ॥

ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಂ ಧೀರೋ, ಗಮ್ಭೀರಂ ನಿಪುಣಞ್ಚ ಯಂ।
ಅದೇಸಯಿ ಮಹಾಥೇರೋ, **ಮಹಾಕಚ್ಚಾಯನೋ** ವಸೀ॥

ಸದ್ಧಮ್ಮಾವತರಟ್ಠಾನೇ, ಪಟ್ಟನೇ ನಾಗಸವ್ಹಯೇ।
ಧಮ್ಮಾಸೋಕಮಹಾರಾಜ-ವಿಹಾರೇ ವಸತಾ ಮಯಾ॥

ಚಿರಟ್ಠಿತತ್ಥಂ ಯಾ ತಸ್ಸ, ಆರದ್ಧಾ **ಅತ್ಥವಣ್ಣನಾ**।
ಉದಾಹರಣಸುತ್ತಾನಂ, ಲಕ್ಖಣಾನಞ್ಚ ಸಬ್ಬಸೋ॥

ಅತ್ಥಂ ಪಕಾಸಯನ್ತೀ ಸಾ, ಅನಾಕುಲವಿನಿಚ್ಛಯಾ।
ಸಮತ್ತಾ ಸತ್ತವೀಸಾಯ, ಪಾಳಿಯಾ ಭಾಣವಾರತೋ॥

ಇತಿ ತಂ ಸಙ್ಖರೋನ್ತೇನ, ಯಂ ತಂ ಅಧಿಗತಂ ಮಯಾ।
ಪುಞ್ಞಂ ತಸ್ಸಾನುಭಾವೇನ, ಲೋಕನಾಥಸ್ಸ ಸಾಸನಂ॥

ಓಗಾಹೇತ್ವಾ ವಿಸುದ್ಧಾಯ, ಸೀಲಾದಿಪಟಿಪತ್ತಿಯಾ।
ಸಬ್ಬೇಪಿ ದೇಹಿನೋ ಹೋನ್ತು, ವಿಮುತ್ತಿರಸಭಾಗಿನೋ॥

ಚಿರಂ ತಿಟ್ಠತು ಲೋಕಸ್ಮಿಂ, ಸಮ್ಮಾಸಮ್ಬುದ್ಧಸಾಸನಂ।
ತಸ್ಮಿಂ ಸಗಾರವಾ ನಿಚ್ಚಂ, ಹೋನ್ತು ಸಬ್ಬೇಪಿ ಪಾಣಿನೋ॥

ಸಮ್ಮಾ ವಸ್ಸತು ಕಾಲೇನ, ದೇವೋಪಿ ಜಗತೀಪತಿ।
ಸದ್ಧಮ್ಮನಿರತೋ ಲೋಕಂ, ಧಮ್ಮೇನೇವ ಪಸಾಸತೂತಿ॥

ಇತಿ ಬದರತಿತ್ಥವಿಹಾರವಾಸಿನಾ ಆಚರಿಯಧಮ್ಮಪಾಲೇನ ಕತಾ

ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣಸ್ಸ ಅತ್ಥಸಂವಣ್ಣನಾ ಸಮತ್ತಾತಿ।

ನೇತ್ತಿಪ್ಪಕರಣ-ಅಟ್ಠಕಥಾ ನಿಟ್ಠಿತಾ।